

03

به رگی سییه م

سینر نال لیرمادی

به کوردی

لأبي عيسى محمد بن عيسى الترمذي

وه رگی پانی:

ناصح شیره سکانی

منتدی افرا الثقافی

www.igra.ahlamontada.com

سُبْحَانَكَ يَا لَيْتَمَنِي

به کوردی

سنن الترمذی به کوردی به سهرجه م وته کانی (ترمذی) هوه- بهرگی سییه م
نووسینی: لابی عیسی محمد بن عیسی (الترمذی)، ناصح ئیبراهیم سازانی (وهرگیپ)

مافی له چاپدانه وهی پارێزراوه بۆ نووسینگهی تهفسیر

چاپی یه که م ۱۴۴۲ هـ - ۲۰۲۱ ز

نوسینگهی تهفسیر

بۆ چاپ و بڵاوکردنه وه

ههولێر- شهقامی 30 مه تری تهئیشته مناره دی چۆلی

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseerooffice@yahoo.com

f t s i /TafseerOffice

ئاماده کردنی پێرست - نووسینگهی تهفسیر

سازانی، ناصح ئیبراهیم

سنن الترمذی به کوردی - بهرگی سییه م، لابی عیسی - محمد بن عیسی (الترمذی)، ناصح ئیبراهیم

سازانی (وهرگیپ)

٦٨٦ لاپه په،

٢٤ * ١٧ سم

بابهت، فهرمووده

ISBN: 978-9922-632-89-6

له بهرئوه بهرایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان
هه رێمی کوردستان ژماره سپاردنی (٧٥) ی سالی ٢٠١٩ پێدراوه.

"بیروبوچونی ئەم کتێبه، مه رج نیه هه مان بیرو بۆچونی نووسینگهی تهفسیر ب"

دیزارین: نووسینگهی تهفسیر

خه تی بهرگ: نه وزاد کۆیی

سُيُنَنُ التِّرْمِذِيِّ

به كوردی

لأبي عيسى محمد بن عيسى الترمذی
(۲۰۹ - ۲۷۹ هـ)

به رگی سییه م

له فەرمووده‌ی

(2036-2945)

وه رگیترانی

نَاصِحَ يُبْرَاهِيمَ سَازَانِي

باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم

۲۶ - أَبَوَابُ الطِّبِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

دەربارە ی بەدوور کەوتەو لەهەندێ خواردن لەبەر نەخۆشیە لە

نەخۆشیە کان

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحِمْيَةِ

۲۰۳۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا حَمَاهُ الدُّنْيَا، كَمَا يَظَلُّ أَحَدُكُمْ يَحْمِي سَقِيمَهُ الْمَاءِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ صُهَيْبٍ، وَأُمِّ الْمُنْذِرِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ. وَقَتَادَةُ بْنُ النُّعْمَانِ الطَّفَرِيُّ هُوَ أَخُو أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ لِأُمِّهِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ لَبِيدٍ قَدْ أَذْرَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَأَاهُ وَهُوَ غُلَامٌ صَغِيرٌ.

واته: له قهتاده ی کوری نوعمانه وه رهزای خوای لى بى ده گێرنه وه، که پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه که ر خوای گه وه بهنده یه کی خۆی خۆشویست ده یسارێزی له شتی دنیایی و پله و پایه، وه ک چۆن

کەسێ نەخۆشە کە دەپاریزی له ناو خواردن له کاتی کدا کە ناو خواردن بۆی خراب بێت).

۲۰۳۷ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّيْمِيِّ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ أَبِي يَعْقُوبَ، عَنْ أُمِّ الْمُنْذِرِ قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَعَهُ عَلِيٌّ وَلَنَا ذَوَالِ مُعَلَّقَةٍ، قَالَتْ: فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ وَعَلِيٌّ مَعَهُ يَأْكُلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ: مَهْ مَهْ يَا عَلِيُّ، فَإِنَّكَ نَاقَةٌ، قَالَ: فَجَلَسَ عَلِيٌّ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ، قَالَتْ: فَجَعَلْتُ لَهُمْ سِلْقًا وَشَعِيرًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَلِيُّ، مِنْ هَذَا فَأَصِيبُ، فَإِنَّهُ أَوْفَقُ لَكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ فُلَيْحٍ، وَيُرَوَّى عَنْ فُلَيْحٍ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ.

واته: له (ئوم المنذر)ی کچی قەیسى ئەنصارىه وه رهزای خواى لى بى دهگیرنهوه، که فەرموویهتی: پیغمبەرى خوا صلی الله علیه وسلم هات بۆ لام، پیشهوا عەلیشی رهزای خواى لى بى له گەلدا بوو، له وکاته دا پیشهوا عەلى رهزای خواى لى بى تازه له نهخۆشى چاک دهبووه، هیتشوى فەریکه خورمامان هەبوو هەلمان واسیبوو بۆ ئەوهی پى بگات و لى بخۆین، پیغمبەرى خوا صلی الله علیه وسلم هەستا لى خوارد، پیشهوا عەلى رهزای خواى لى بى دەستی بۆ برد بیخوات، پیغمبەرى خوا صلی الله علیه وسلم نهیهیشت بیخوات پى فەرموو: (مه که نه بخۆی تۆ تازه له نهخۆشى هەستاویته وه ده بى پارێز بکەى له هەندى خواردن هەتا به تهواوى چاک ده بیهته وه)، فەرمووی: پیشهوا عەلى رهزای خواى لى بى دانیهشت و پیغمبەرى خوا صلی الله علیه وسلم خورمای ده خوارد، (ئوم

سنن الترمذی بهرگی سیهم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

المنذر) فهرمووی: جوو سلقم بو دروست کردن و بوم هیتان، پیغمبره خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نهی عهلی له مه بخو، نه مه بو تو باشتره و بهسود تره).

۲۰۳۷ (م) - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، وَأَبُو دَاوُدَ، قَالَا: حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ يَعْقُوبَ، عَنْ أُمِّ الْمُنْذِرِ الْأَنْصَارِيَّةِ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ يُونُسَ بْنِ مُحَمَّدٍ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: أَنْفَعُ لَكَ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: وَحَدَّثَنِيهِ أَيُّوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

ده باره ی سوربوون له سهه چاره سهه کردنی نه خوش

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الدَّوَاءِ وَالْحَتِّ عَلَيْهِ

۲۰۳۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُعَاذٍ الْعَقَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ، قَالَ: قَالَتِ الْأَعْرَابُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا تَنْدَاوِي؟ قَالَ: نَعَمْ، يَا عِبَادَ اللَّهِ تَدَاوُوا، فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ شِفَاءً، أَوْ قَالَ: دَوَاءً إِلَّا دَاءً وَاحِدًا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا هُوَ؟ قَالَ: الْهَرَمُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي خُرَيمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئوسامه ی کورپی شهه ریکه وه رهزای خوای لی بی ده گپ نه وه، که فهرموویه تی: هه ندی عه ره بی ده شته کی وتیان: نهی پیغمبره خوا صلی الله علیه وسلم! نایا چاره سهه ی خویمان بکهین؟ فهرمووی: (به لی، نهی بهنده کانی خوا چاره سهه ی خوتان بکهن و داو ده رمان به کار بهین، نه وهش بزنان خوای پهروه ردگار هه ده ردیکی دانابی شیفاو ده رمانیشی بو داناوه، یان فهرمووی: (جگه له یه ک نه خوشی نه بی). وتیان: نهی پیغمبره خوا صلی الله علیه وسلم! چیه: فهرمووی: (پیره).

ده‌بارهی چ خواردنی ده‌دریت به نه‌خوش

۳ - بَابُ مَا جَاءَ مَا يُطْعَمُ الْمَرِيضُ

۲۰۳۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ السَّائِبِ بْنِ بَرَكَةَ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَخَذَ أَهْلَهُ الْوَعَكُ أَمَرَ بِالْحِسَاءِ فَصُنِعَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ فَحَسَنُوا مِنْهُ، وَكَانَ يَقُولُ: إِنَّهُ لَيَرْتُقُ فُؤَادَ الْحَزِينِ، وَيَسْرُو عَنْ فُؤَادِ السَّقِيمِ كَمَا تَسْرُو إِحْدَاكُنَّ الْوَسَخَ بِالْمَاءِ عَنْ وَجْهِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَى الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا مِنْ هَذَا. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الطَّلَقَانِيُّ، عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ بِمَعْنَاهُ.

واته: له عائیشه وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گپرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغمبره‌ری خوا صلی الله علیه وسلم که‌سی له خانه‌واده و که‌سوکاره که‌مانی تای بوایه فهرمانی ده‌کرد حه‌ل‌وای بو دروست بکه‌ن، نه‌وانیش بو‌یان دروست ده‌کرد، جا فهرمانی ده‌کرد ده‌رخواردی بده‌ن، ده‌یفه‌رموو: (دلی غه‌مبار به‌هیتز ده‌کات و، نازاری دلی نه‌خوش ناهیتلی، وه‌ک چۆن یه‌کی له‌نیوه ده‌م و چاوی پاک ده‌شوات و پیسی پیوه ناهیتلیت).

دهرباره‌ی خواردن و خواردنه وه بهزۆر مه‌دهن به نه‌خۆشه‌کانتان

٤ - بَابُ مَا جَاءَ لَا تُكْرَهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

٢٠٤٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ يُونُسَ بْنِ بُكَيْرٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُكْرَهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له عوقبه‌ی کوری عامیره وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه وه، که
فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (به‌زۆر خواردن و
خواردنه وه مه‌دهن به نه‌خۆشه‌کانتان خوای گه‌وره بو خۆی خواردن و خواردنه‌ویان
پی ده‌به‌خشی).

نه‌وه‌ی هاتوره‌ ده‌رباره‌ی ره‌شکه

٥ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ

٢٠٤١ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: عَلَيْكُمْ بِهَذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ فَإِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ وَالسَّامَ الْمَوْتُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ بُرَيْدَةَ، وَابْنِ عُمَرَ، وَعَائِشَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَالْحَبَّةُ السَّوْدَاءُ هِيَ الشُّونِيزُ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه وه، که فه‌رموویه‌تی:
پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (ناگادارین ره‌شکه شی‌فایه بو
هه‌موو نه‌خۆشی و ده‌ردی جگه له مردن).

نهوهی هاتووه ده‌بارهی میزی و شتر

٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي شُرْبِ أَبْوَالِ الْإِبِلِ

٢٠٤٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّعَفَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ، وَثَابِتٌ، وَفَتَّادَةُ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ نَاسًا مِنْ غُرَيْبَةِ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ فَاجْتَوَوْهَا فَبَعَثَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي إِبِلِ الصَّدَقَةِ وَقَالَ: اشْرَبُوا مِنْ أَلْبَانِهَا وَأَبْوَالِهَا. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه‌سه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: کۆمه‌لێ له هۆزی عوره‌ینه هاتن بۆ مه‌دینه ناو هه‌وای مه‌دینه‌یان پێ نه‌که‌وت و نه‌خۆشکه‌وتن، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرمانی پێ کردن که بپۆن بۆ ده‌ره‌وی شار بۆ ناو رانه و شتره شیرده‌ره‌کان، فەرمووی: (له‌وهی شیر و میزی وشتره‌کان بخۆن هه‌تا چاک ده‌بنه‌وه).

ده‌بارهی که‌سی خۆی بکوژی به‌زه‌ر یان هه‌رشتیکی تر

٧ - بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِسَيْمٍ أَوْ غَيْرِهِ

٢٠٤٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَرَاهُ رَفَعَهُ قَالَ: مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَتَوَجَّأُ بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا أَبَدًا، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِسَيْمٍ فَسُمُّهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا أَبَدًا.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (هه‌رکه‌س به‌ پارچه‌ ناسنی

خۆی بکوژیت نهوه له رۆژی قیامه تا دیت پارچه ناسنه که ی به دهسته وه یه و پهیتا پهیتا دهیکات به سکی خۆیدا ئیتر ههتا ههتایه له ناگری دۆزه خدا ده مینیتته وه، ههرکس زهر بخواته وه به زهر خۆی بکوژیت نهوه له رۆژی قیامه تا زهره که ی به دهسته وه یه و پهیتا پهیتا ده بخواته وه، ئیتر ههتا ههتایه له ناگری دۆزه خدا ده مینیتته وه).

٢٠٤٤ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَتَوَجَّأُ بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِسِمْ فَسْمُهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَهُوَ يَتَرَدَّى فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لى بى ده گپنه وه، که فهرموویه تی: پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههرکس به پارچه ناسنی خۆی بکوژیت نهوه له رۆژی قیامه تا دیت پارچه ناسنه که ی به دهسته وه یه و پهیتا پهیتا دهیکات به سکی خۆیدا ئیتر ههتا ههتایه له ناگری دۆزه خدا ده مینیتته وه، ههرکس زهر بخواته وه به زهر خۆی بکوژیت نهوه له رۆژی قیامه تا زهره که ی به دهسته وه یه و پهیتا پهیتا ده بخواته وه، ئیتر ههتا ههتایه له ناگری دۆزه خدا ده مینیتته وه، ههرکس له کتوی یان بهرزاییه که وه خۆی بخاته خواره وه و خۆی بکوژیت نهوه هه میشه له و کتیه وه خۆی هه لده داته ناو ناگری دۆزه خه وه و و پیشه یه تی و ههتا ههتایه له ناگری دۆزه خدا ده مینیتته وه).

سنن الترمذی بهر گئی سیم - باسه کانی بزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

۲۰۴۴ م - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنْ الْأَعْمَشِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَهُوَ أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ هَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَرَوَى مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِسْمِ عُذْبٍ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ: خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا، وَهَكَذَا رَوَاهُ أَبُو الرَّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهَذَا أَصَحُّ لَأَنَّ الرِّوَايَاتِ إِنَّمَا تَجِيءُ بِأَنَّ أَهْلَ التَّوْحِيدِ يُعَذَّبُونَ فِي النَّارِ ثُمَّ يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَمْ يَذْكُرْ أَنَّهُمْ يُخَلَّدُونَ فِيهَا.

۲۰۴۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الدَّوَاءِ الْحَيْثِ. يَغْنِي السُّمُّ.

واته: له نهبو هورهيره وه رهزای خواى لى بى ده گيرنه وه، كه فهرموويه تى: پیغمبرى خوا صلی الله علیه وسلم نهی کردوه له خواردنه وهی دهرمانی پیس و حهرام بو چاره سهری. واته: زههر.

دهرباره ی به کارهیتانی ماده ی سهرخوشکهر بو چاره سهری نه خوشی

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّدَاوِي بِالْمُسْكِرِ

۲۰۴۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سَمَاقٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عُلْفَمَةَ بْنَ وَائِلٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ شَهِدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَأَلَهُ

سنن الترمذی بهرگی سیم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

سُوَيْدُ بْنُ طَارِقٍ، أَوْ طَارِقُ بْنُ سُوَيْدٍ عَنِ الْخَمْرِ فَتَهَاهُ عَنْهُ فَقَالَ: إِنَّا نَتَدَاوَى بِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهَا لَيْسَتْ بِدَوَاءٍ وَلَكِنَّهَا دَاءٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، وَشَبَابَةُ، عَنْ شُعْبَةَ، بِمِثْلِهِ، قَالَ تَحْمُودٌ: قَالَ النَّضْرُ: طَارِقُ بْنُ سُوَيْدٍ، وَقَالَ شَبَابَةُ: سُوَيْدُ بْنُ طَارِقٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عهلقه مهی کوری وانیله وه، له باوکیه وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که ناماده ی کۆر و دانیشتنی پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم بوو، تاریقی کوری سوهید یان سوهیدی کوری تاریق رهزای خوی لی بی دهرباره ی خواردنه وه و دروستکردنی ماده ی سه رخۆشکه ره پیغمبره ی صلی الله علیه وسلم پرسى؟ ریگری لی کرد، وتی: نه ی چاره سه ره خۆمانی پی نه کهین؟ فه رموی: (نه وه دهرمان نیه بو چاره سه ره نه خۆشی به کارناهیتریت به لکو خۆی دهر دو نه خۆشییه).

دهرباره ی دهرمان تکاندنه لوت

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّعُوطِ وَغَيْرِهِ

۲۰۴۷ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَدُوْنِهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمَادٍ الشَّعْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنْ خَيْرَ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ السَّعُوطُ وَاللَّدُوْدُ وَالْحِجَامَةُ وَالْمِيشِيُّ، فَلَمَّا اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَدَهُ أَصْحَابُهُ، فَلَمَّا فَرَعُوا قَالَ: لُدُّوهُمْ قَالَ: فَلُدُّوا كُلُّهُمْ غَيْرَ الْعَبَّاسِ.

واته: له نیبنو عه باسه وه رهزای خویان لی بی ده گپرنه وه، که فه رموییه تی: پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فه رموییه تی: (چاکترین شتی که خۆتانی پی چاره سه ره بکهن: دهرمان تکاندنه لوت و دهرمان کردنه لایه کی ده می نه خۆش و خواردنیه تی له لایهن نه خۆشه وه ههروه ها که له شاخ و دهرمانی که نه خۆش ره وان

بکات و بجئی بۆ سه ر ئاو). کاتی که پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم نه خۆشکهوت هاوه لانی دهرمانیان کرده لایه کی ده میه وه خواردییه وه، کاتی که لیبونه وه فهرمانی کردو فهرمووی: (دهرمان بکه نه لایه کی ده می هه موویانه وه). - چونکه وهك له ریوایه تی پیشهوا موسلیم دا هاتوو ناماژهی کردوو دهرمان نه که نه ده میه وه - ئیبنو عبه باس فهرمووی: دهرمانیان کرده لایه کی ده می هه موویانه وه جگه له عبه باس رهزای خوای لی بی - له بهر نه وه ی له وکاته دا که دهرمانه که یان کرده ده میه وه نه وه له وی ناماده نه بوو .

٢٠٤٨ - (ضعیف إلا فقرة الإكتحال بالإثم فصححة) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ خَيْرَ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ اللَّدُّودُ وَالسَّعُوطُ وَالْحِجَامَةُ وَالْمِشْيُ، وَخَيْرُ مَا اكْتَحَلْتُمْ بِهِ الْإِثْمُ، فَإِنَّهُ يَجْلُو الْبَصَرَ وَيُنِيبُ الشَّعْرَ. " وَكَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكْحَلَةٌ يَكْتَحِلُ بِهَا عِنْدَ النَّوْمِ ثَلَاثًا فِي كُلِّ عَيْنٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ.

واته: له ئیبنو عبه باسه وه رهزای خویان لی بی ده گێپ نه وه، که فهرموویه تی: پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (چاکترین شتی که خۆتانی پی چاره سه ر بکه نه: دهرمان کردنه لایه کی ده می نه خۆش و خواردییه تی له لایه نه خۆشه وه و دهرمان تکاندنه لوتی و که له شاخ و دهرمانی که نه خۆش رهوان بکات و بجئی بۆ سه ر ئاو، ههروه ها چاکترین کلی ئیوه ش کلی ره شه چاوتان پاک ده کاته وه به هیزی ده کات، مووی برژانگیشتان ده رو پێتیته وه). پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم کلدانیکی هه بوو هه موو شه وی هه رلایه کی چاری سی جار ده پشت.

دهرباره‌ی رینگری له خو داخکردن به مهبهستی چاره‌سهری

۱۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّداوِي بِالْكَيِّ

۲۰۴۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْكَيِّ قَالَ: فَأَبْتَلِينَا فَأَكْتَوَيْنَا فَمَا أَفْلَحْنَا وَلَا أُنْجَحْنَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: تُهِنَا عَنِ الْكَيِّ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عیمرانی کوری حوصهینه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: ده‌گیرنه‌وه، که وتویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم رینگری کرد له خو داخکردن به مهبهستی چاره‌سهری، عیمران فەرمووی: به‌لام نیمه خۆمان داخ ده‌کرد، نه سه‌رکه‌وتو ده‌بووین نه رزگاریشمان ده‌بوو واته سودی نه‌بوو بۆمان.

دهرباره‌ی روخسه‌تی خو داخکردن به مهبهستی چاره‌سهری

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّحَصَةِ فِي ذَلِكَ

۲۰۵۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَوَى أَسْعَدَ بْنَ زُرَّازَةَ مِنَ الشَّوْكَةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي، وَجَابِرٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه‌نه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به ده‌ستی خۆی نه‌سه‌ده‌ی کوری زوراره‌ی

سنن الترمذی بدرگی سیهم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

ده خکرد به مه بهستی چاره سه ری نه خوئی (شَوَکَة).

نه وهی هاتوره ده رباره ی که له شاخ

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحِجَامَةِ

۲۰۵۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، وَجَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْتَجِمُ فِي الْأَحْدَعَيْنِ وَالْكَاهِلِ، وَكَانَ يَخْتَجِمُ لِسَبْعِ عَشْرَةَ وَتِسْعِ عَشْرَةَ وَإِحْدَى وَعِشْرِينَ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَمَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوی لی بی ده گپ نه وه، که
فرموویه تی: پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم له دوو ده ماری نه ملاولای
ملی و ناوشانی که له شاخی ده کرد، له هه قده و نۆزده و بیست و یه کی مانگی
عه ره بی دا که له شاخی ده کرد.

۲۰۵۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: حَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِي بِهِ أَنَّهُ لَمْ يَمْرُ عَلَى مَلَأٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِلَّا أَمَرُوهُ أَنْ مَرُّ أَمْتِكَ بِالْحِجَامَةِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ.

واته: له ئیبنو مه سهوده وه ره زای خوی لی بی ده گپ نه وه، که فرموویه تی:
پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم باسی شه ره وی خوی کرد که چوو بو ئاسمان،
کاتی به لای هه کۆمه له مه لانیکیه کدا تی ده په ری فرمانیان پی ده کرد فرمان

بکات به نومه ته که ی که له شاخ بکه ن.

۲۰۵۳ - (ضعیف الإئناد) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ، يَقُولُ: كَانَ لِابْنِ عَبَّاسٍ، غِلْمَةٌ ثَلَاثَةٌ حَجَّامُونَ فَكَانَ اثْنَانِ مِنْهُمْ يُغْلَانِ عَلَيْهِ وَعَلَى أَهْلِهِ، وَوَاحِدٌ يَحْجُمُهُ وَيَحْجُمُ أَهْلَهُ.

واته: له عیکرمه وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فه رموویه تی: نیبنو عباس ره زای خویان لی بی سی غولامی هه بوو که له شاخیان ده کرد، دوانیان داهاتی که له شاخ کردنه که بیان ده دا به خوی و به خانه واده که ی، یه کینکیان که له شاخی ده کرد بو نیبنو عباس خوی و خانه واده که ی.

(ضعیف) قَالَ: وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: قَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نِعَمَ الْعَبْدُ الْحَجَّامُ، يُذْهِبُ الدَّمَ، وَيُخِفُّ الصُّلْبَ، وَيَجْلُو عَنِ الْبَصَرِ.

نیبنو عباس ره زای خویان لی بی ده فه رموویت: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه رموویه تی: (چاکترین بهنده نهو بهنده یه که له شاخ ده کات بو خه لک، خوینی له بهر ده روات، پشتی سوک ده کات، چاو پاک ده کاته وهو به هیری ده کات).

(صحیح) وَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ عُرِجَ بِهِ مَا مَرَّ عَلَى مَلَأٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِلَّا قَالُوا: عَلَيْكَ بِالْحِجَامَةِ.

فه رموی: نهو شه وه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم باسی شه وره وی بی کرا، کاتی به لای هه کۆمه له مه لانیکه یه کدا تی ده په ری فه رمانیان پییان ده فه رمو: ناگاداربه پابه ند به که له شاخه وه.

(صحیح) وَقَالَ: إِنَّ خَيْرَ مَا تَحْتَجُمُونَ فِيهِ يَوْمَ سَبْعَ عَشْرَةَ وَيَوْمَ تِسْعَ عَشْرَةَ وَيَوْمَ إِحْدَى وَعِشْرِينَ وَقَالَ: إِنَّ خَيْرَ مَا تَدَاوَيْتُمْ بِهِ السَّعُوطُ وَاللَّدُودُ وَالْحِجَامَةُ وَالْمِشْيُ.

هه وه ها فه رموویه تی: (چاکترین رۆژی که له شاخی تیدا بکه ن رۆژی هه قده و

سنن الترمذی بهرگی سینهیم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

نۆزدهو بیست و یهکی مانگی عهره بییه، چاکترین شتی که خۆتانی پی چاره سه ر بکه ن: ده رمان تکانده لوت و ده رمان کردنه لایه کی ده می نه خۆش و خواردنیه تی له لایه ن نه خۆشه وه و که له شاخ و ده رمانی که نه خۆش ره وان بکات و بجی بۆ سه ر (ناو).

(صحيح دون قوله: (لَدَهُ الْعَبَّاسُ)، بل هو منكر، لمخالفة لقوله في حديث عائشة نحوه بلفظ: غير العباس، فإنه لم يشهدكم) وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَدَهُ الْعَبَّاسُ وَأَصْحَابُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ لَدَيَّ؟ فَكُلُّهُمْ أُمْسِكُوا، فَقَالَ: لَا يَبْقَى أَحَدٌ يَمْنُ فِي الْبَيْتِ إِلَّا لَدَّ غَيْرَ عَمِّهِ الْعَبَّاسِ قَالَ عَبْدٌ: قَالَ النَّضْرُ: اللَّدُّودُ: الْوَجُورُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ.

پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (هه رکهس ده رمانی کرده ده ممه وه با هه موویان بیده نگ بن)، فهرمووی: هه رکهس له و ماله دا بوو ده رمانیان کرده لایه کی ده میه وه و خواردیه وه جگه له مامی عه باس ره زای خوی لی بی.

نه وه ی هاتو وه ده رباره ی چاره سه ری به خه نه

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّداوِي بِالْحِنَاءِ

۲۰۵۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ خَالِدٍ الْحِطَّاطُ، قَالَ: حَدَّثَنَا فَائِدٌ، مَوْلَى لِأَبِي رَافِعٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ اللَّهِ، عَنْ جَدَّتِهِ سَلَمَى، وَكَانَتْ تَحْدُثُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: مَا كَانَ يَكُونُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرْحَةً وَلَا نَكْبَةً إِلَّا أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَضَعَّ عَلَيْهَا الْحِنَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ فَائِدٍ، وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ فَائِدٍ،

سنن الترمذی بهرگی سیم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

وَقَالَ: عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ جَدِّهِ سَلَمَى، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَلِيٍّ أَصَحُّ، وَيُقَالُ: سَلَمَى. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، عَنْ فَائِدٍ، مَوْلَى عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ مَوْلَاهُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ.

واته: له عهلی کوری (عبید الله) وه، له نهکیه وه سهما که خزمتی پیغمبره صلی الله علیه وسلم دهگیرنه وه، که فرمویه تی: پیغمبره صلی الله علیه وسلم هه شوینیکی به شمشیر یان به جهقو یا هه شتیکی لهو شیوه بریندار ببوایه فرمائی پی دهکردم خه نهی بو تی بگرم، هه وه ها هه شوینیکی به بهرد بریندار ببوایه یان درکی پیدا بجوایه فرمائی پی دهکردم خه نهی بو تی بگرم.

نه وهی هاتوره ده باره ی خرابی نوشته کردن

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الرُّقْيَةِ

۲۰۵۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَقَّارِ بْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ اكْتَوَى أَوْ اسْتَرْقَى فَقَدْ بَرِئَ مِنَ التَّوَكُّلِ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له موغیره ی کوری شوعبه وه، له بارکیه وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فرمویه تی: پیغمبره صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (هه ره که سی خوی داخ بکات به مبههستی چاره سهری و نوشته بکات نه وه پشتی به خوا نه به ستوه و ته وه کولی له ده ستدا وه).

نه وهی هاتوره ده باره ی روخست له مه دا

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّخْصَةِ فِي ذَلِكَ

۲۰۵۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُهُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَخَّصَ فِي الرُّقِيَةِ مِنَ الْحُمَةِ وَالْعَيْنِ وَالتَّمَلَةِ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، وَأَبُو نُعَيْمٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمِ الْأَخُولِ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَخَّصَ فِي الرُّقِيَةِ مِنَ الْحُمَةِ وَالتَّمَلَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ: وَهَذَا عِنْدِي أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ سُفْيَانَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ بُرَيْدَةَ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، وَجَابِرٍ، وَعَائِشَةَ، وَطَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ، وَعَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ، وَأَبِي خُرَّامَةَ، عَنْ أَبِيهِ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گپ نه وه، که پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم ریگه ی داوه به نوشته کردن بو چاره سهری ژه هری مار و دوپشک و جروجانه وهری ژه هردار و که سی به چاوه وه بو بی یا که سی برین له لاته نیشتی ده رهاتی.

۲۰۵۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا رُقِيَةَ إِلَّا مِنْ عَيْنٍ أَوْ حُمَةٍ. وَرَوَى شُعْبَةُ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ بُرَيْدَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِمِثْلِهِ.

واته: له عیمرا نی کوری حوصه ی نه وه ره زای خوای لی بی ده گپ نه وه، که پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نوشته کردن دروست نیه

سنن الترمذی بهر گئی سیهم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

مه گهر بۆ چاره سه ری که سی به چاره وه بووبی، یان بۆ چاره سه ری ژه هری مار و دوپشک و جروجانه وه ری ژه هردار).

نه وه ی هاتووه ده رباره ی نوشته کردن به (معوذتین)

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّقِيَّةِ بِالْمُعَوِّذَتَيْنِ

۲۰۵۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُونُسَ الْكُوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكِ الْمُزَنِيُّ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَعَوَّذُ مِنَ الْجَانِّ وَعَيْنِ الْإِنْسَانِ حَتَّى نَزَلَتِ الْمُعَوِّذَتَانِ فَلَمَّا نَزَلَتَا أَخَذَ بِهِمَا وَتَرَكَ مَا سِوَاهُمَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه بو سه عیده وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم په نای ده گرت به خوا له شه یاتینی جنۆکه و چاوی پیس ده یفه رموو: خواجه په نا ده گرم به تو له شه یاتینی جنۆکه و چاوی پیس، هه تا نهم دوو سوره ته دابه زین: (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ). سورة الفلق: ۱، و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ). سورة الناس: ۱. ئیتر له پاش نه وه هه ر نه وه دوو سوره ته ی ده خویند و وازی له دوعا کانی تر هینا له و باره وه.

نه وه ی هاتووه ده رباره ی چاره زار

۱۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّقِيَّةِ مِنَ الْعَيْنِ

۲۰۵۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عُرْوَةَ وَهِيَ ابْنُ عَامِرٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ الزُّرَقِيِّ، أَنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَيْسٍ قَالَتْ: يَا

سنن الترمذی بهر گئی سیئهم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ وَلَدَ جَعْفَرٍ تُسْرِعُ إِلَيْهِمُ الْعَيْنُ أَفَأَسْتَرْقِي لَهُمْ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، فَإِنَّهُ لَوْ كَانَ شَيْءٌ سَابَقَ الْقَدَرَ لَسَبَقْتُهُ الْعَيْنُ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رُوِيَ هَذَا عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عَمَيْسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ أَيُّوبَ بِهَذَا.

واته: له عوبهیدی کوری ریفاعه ی زوره قیه وه ره زای خوای لی بی ده گیرنه وه، که نه سمائی کچی عومهدیس فهرمووی: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! منداله کانی جه عفر بهرچاون و زوو زوو ده بن به چاوه وه، نایا نوشته یان بو بکه م؟ فهرمووی: (به لی، نه گهر شتی پیش قه دهر بکه وتایه نهوا چاری پیس پیشی ده کهوت).

۱۸ - بَابُ

۲۰۶ - (صَحِيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، وَيَعْلَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنِ الْمُنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ يَقُولُ: أُعِيدُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَأَمَةٍ، وَيَقُولُ: هَكَذَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يُعَوِّذُ إِسْحَاقَ وَإِسْمَاعِيلَ. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عه باسه وه ره زای خویان لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دو عای په ناگرتنی بو حه سه ن و حوسه ین ده کردو و دیه فهرموو: (په ناتان پی ده گرم به وشه ته واوه کانی خوای گه وه، له شه پر و خراپه ی شه یتان و جانه وه ران که ژه هریان هه بی و، له هه موو چاوئیکی پیس).

نه وهی هاتوره دهر باره ی چاوی پیس ههقه

۱۹ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْعَيْنَ حَقٌّ وَالْعَسَلُ لَهَا

۲۰۶۱ - (ضعیف لکن قوله : (العين حق) صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ كَثِيرٍ أَبُو عَمَّانَ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي حَيَّةُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا شَيْءَ فِي الْهَامِ، وَالْعَيْنُ حَقٌّ.

واته: پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (هام) هیچی تێدا نیه، به لام چاوی پیس ههق و راسته).

۲۰۶۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ خِرَاشٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، عَنْ ابْنِ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ كَانَ شَيْءٌ سَابَقَ الْقَدَرَ لَسَبَقْتُهُ الْعَيْنُ، وَإِذَا اسْتَعْسِلْتُمْ فَأَعْسِلُوا. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَحَدِيثُ حَيَّةِ بْنِ حَابِسٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَرَوَى شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ حَيَّةِ بْنِ حَابِسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، وَخَزْبُ بْنُ شَدَادٍ، لَا يَذْكُرَانِ فِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له ئیبنو عه باسه وه ره زای خوا یان لى بى ده گێڕنه وه، که فەرموویهتی: پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (نه گهر شتی پیش قه ده ر بکه وتایه نهوا چاوی پیس پیشی ده کهوت، نه گهر که سی بوو به چاوتانه وه داوایان لى کردن خوتان بشون نه وه خوتان بشون).

دهرباره ی کرى وه گرتن له سهر دوعاو نوشته کردن

۲۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي اخْذِ الْاَجْرِ عَلَى التَّغْوِيْدِ

۲۰۶۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَّاسٍ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَرِيَّةٍ فَنَزَلْنَا بِقَوْمٍ، فَسَأَلْنَاهُمْ الْقِرَى فَلَمْ يَفْرُونا، فَلَدِعَ سَيِّدُهُمْ فَأَتَوْنَا فَقَالُوا: هَلْ فِيكُمْ مَنْ يَزِقِي مِنَ الْعَقَرِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ أَنَا، وَلَكِنْ لَا أَزِقِيهِ حَتَّى تُعْطُونَا غَنَمًا، قَالُوا: فَإِنَّا نُعْطِيكُمْ ثَلَاثِينَ شَاةً، فَقَبِلْنَا فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ سَبْعَ مَرَّاتٍ، فَبَرَأَ وَقَبَضْنَا الْغَنَمَ، قَالَ: فَعَرَضَ فِي أَنْفُسِنَا مِنْهَا شَيْءٌ فَقُلْنَا: لَا تَعْجَلُوا حَتَّى تَأْتُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَلَمَّا قَدِمْنَا عَلَيْهِ ذَكَرْتُ لَهُ الَّذِي صَنَعْتُ، قَالَ: وَمَا عَلِمْتَ أَنَّهَا رُقِيَّةٌ؟ افْبِضُوا الْغَنَمَ وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ بِسَهْمٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو نَضْرَةَ اسْمُهُ الْمُنْذِرُ بْنُ مَالِكٍ بْنِ قُطْعَةَ وَرَحَّصَ الشَّافِعِيُّ لِلْمُعَلِّمِ أَنْ يَأْخُذَ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ أَجْرًا، وَيَرَى لَهُ أَنْ يَشْتَرِطَ عَلَى ذَلِكَ، وَاحْتَجَّ بِهَذَا الْحَدِيثِ وَرَوَى شُعْبَةُ، وَأَبُو عَوَانَةَ، وَهَشَامٌ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهبو سه عیدی خودریه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له گهل له شکرکی سی که سیدا ناردینی بو شوینی، لای هوزیک لاماندا داوامان لی کردن بیینه میوانیان بهلام هوزه که میوانداریان نه کردین، دوویشکیک دای به گوره که یانه وه، هه موو هه ولیکیاندا بو نه وهی نازاری نه مینی و چاک بیتنه وه بهلام سوودی نه بوو، بویه هاتن بو لامان وتیان: نایا که سیکتان تیدا نیه نوشته یه کی بو بکات به لکو شیقای بو بیت و چاک بیتنه وه؟ وتم: به لی، من، بهلام بوی ناکه م هه تا مه پیکمان نه ده نی

بۆ خۆمان له جیاتیدا، وتیان: سی مه پتان ده دهینی، ئیمهش قبولمان کرد، ههوت جار سورتهتی فاتحهم به سهردا خویتند، که تا نهو کاتهش ئازاریکی زۆر زۆری هه بوو، هه وهك وشتریککی به سراوه به ره لای بکهی ئاوا رزگاری بوو ئازاری نه ماو چاک بوویهوه، مه ره کانیان داینی و بردغان بۆ خۆمان، هاوه لآن له نیتوان خویاندا شتیکیان بۆ دروست بوو وتیان: بلیتی حه رام نه بییت، په له مه کهن له گۆشته کهیان ناخۆین هه تا نه چین بۆ خزمهت پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم و پرسیاری لی نه کهین، کاتیک که گه شتینه وه مه دینه هه واله که مان دا به پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم فه رمووی: (چۆنتان زانی نه وه بۆ دوعاو نوشته ده بییت؟ مه ره کان ببهن بۆ خۆتان به راستی پینکاتان به شی منیش بدهن).

٢٠٦٤ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَشِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْمُتَوَكِّلِ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرُّوا بِحَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَلَمْ يَقْرُوهُمْ وَلَمْ يُضَيِّقُوهُمْ، فَاشْتَكَى سَيِّدُهُمْ فَأَتَوْا فَقَالُوا: هَلْ عِنْدَكُمْ دَوَاءٌ؟ قُلْنَا: نَعَمْ، وَلَكِنْ لَمْ تَقْرُونَا وَلَمْ تُضَيِّقُونَا، فَلَا نَفْعُ حَتَّى تَجْعَلُوا لَنَا جُعْلًا، فَجَعَلُوا عَلَى ذَلِكَ قَطِيعًا مِنَ الْغَنَمِ، قَالَ: فَجَعَلَ رَجُلٌ مِنَّا يَقْرَأُ عَلَيْهِ بِقَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَبَرَأَ، فَلَمَّا أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْنَا ذَلِكَ لَهُ، قَالَ: وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّهَا رُفِيَّةٌ؟ وَلَمْ يَذْكُرْ نَهْيًا مِنْهُ، وَقَالَ: كُلُّوا وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ بِسَنَمٍ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ إِيَّاسٍ، وَهَكَذَا زَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي وَخْشِيَّةَ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ إِيَّاسٍ هُوَ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي وَخْشِيَّةَ.

واته: له نه بو سه عیدی خودریه وه ده گیر نه وه، که هه ندیك له هاوه لانی

سنن الترمذی بهر گئی سیم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم دایان به لای هوزیککی عهده بدها، هوزده که میوانداریان نه کردن، گهوره که یان نه خوشکهوت، هاتن بۆ لامان وتیان: دهرمانی چاره سهری نه خوشتان لایه؟ وتان: به لای، به لام ئیوه میوانداریتان نه کردین ههتا کۆمه لای مه رمان نه ده نئی نهو کاره ناکهین، نهوانیش کۆمه لای مه ریان دانی، وتی: به کینکمان سوره تی فاتیهی خویند به سهریا چاک بوویه وه، کاتی که هاتینه وه بۆ خزمهت پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم ههواله که مان پی راگیانده، فهرمووی: (چۆنتان زانی نهوه بۆ دوعاو نوشته ده بیته؟). نه هی لی نه کردن به لکو فهرمووی: (له گوشته که یان بخۆن و سه همیکیش بۆ من بهینن).

نهوهی هاتوره دهربارهی نوشته و دهرمان

۲۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّقَى وَالْأَذْوِيَةِ

۲۰۶۵ - (ضعيف) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي خِزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ رُقَى نَسْتَرْقِيهَا وَدَوَاءً تَنْدَاوِي بِهِ وَتُقَاةٌ تَقِيهَا، هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ شَيْئًا؟ قَالَ: هِيَ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي خِزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، وَقَدْ رَوَى عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ كِلْتَا الرِّوَايَتَيْنِ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: عَنْ أَبِي خِزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: عَنْ ابْنِ أَبِي خِزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: عَنْ أَبِي خِزَامَةَ، وَقَدْ رَوَى غَيْرُ ابْنِ عُيَيْنَةَ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي خِزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ وَهَذَا أَصَحُّ وَلَا نَعْرِفُ لِأَبِي خِزَامَةَ عَنْ أَبِيهِ غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له نهبو حیزامه وه، له باوکیه وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که

سنن الترمذی بدرگی سیّم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

فهرموویه تی: پرسیارم کرد له پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم وتم: نهی
پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم! نهم نوشتو دهرمانانه ی که به کاریان
دههینن بۆ چاره سهری هیچ له قه ده ری خوا ده گپرتیه وه؟ فهرمووی: (نهویش ههر
قه ده ری خوایه).

نه وه ی هاتوره دهر باره ی دومه لان و خورمای عه جو ه

۲۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكُمَاءِ وَالْعَجْوَةِ

۲۰۶۶ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَمْدَانِيُّ وَهُوَ ابْنُ أَبِي
السَّفَرِ، وَتَحْمُودُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَا: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي
سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْعَجْوَةُ مِنَ الْجَنَّةِ
وَفِيهَا شِفَاءٌ مِنَ السَّحْمِ، وَالْكُمَاءُ مِنَ الْمَرِّ وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعِيدِ
بْنِ زَيْدٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَجَابِرٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ وَهُوَ مِنْ حَدِيثِ
مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپرتیه وه، که فهرموویه تی:
پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خورمای عه جو ه له
بهه شته وه یه، شیفایه بۆ هه موو ژه ری، دومه لان وینه ی نهو گه زویه ی که بۆ به نی
نیسرائیل ده باری ناوه که ی دهرمانه بۆ ده ردی چاو).

۲۰۶۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الطَّنَافِيسِيِّ، عَنْ
عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ،
قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ
زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْكُمَاءُ مِنَ الْمَرِّ وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ. هَذَا
حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

سنن الترمذي بهر گي سيم - باسه کاني پريشکي له پيغمبره وه صلى الله عليه وسلم.

واته: له سه عيدي کوري زهیده وه ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که
فهرموویه تی: پیغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (دومه لآن وینه ی
نهو گه زویه ی که بۆ بهنی نيسرائيل ده باری ناوه که ی ده رمانه بۆ ده ردی چاو).

۲۰۶۸ - (صحيح بما قبله) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ،
قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ نَاسًا مِنْ
أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا: الْكُمَاءُ جُدْرِي الْأَرْضِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْكُمَاءُ مِنَ الْمَنِّ وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ، وَالْعَجْوَةُ مِنَ الْجَنَّةِ وَهِيَ شِفَاءٌ
مِنَ السُّمِّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نه بو هورهيره وه ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که هندی له هاوه لانی
پیغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم وتیان: دومه لآن درکهو میکوته ی زهوی یه،
پیغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووی: (دومه لآن وینه ی نهو گه زویه ی که
بۆ بهنی نيسرائيل ده باری ناوه که ی ده رمانه بۆ ده ردی چاو، خورمای عه جو له
بهه شته وه یه، شيفايه بۆ هه موو ژه ری).

۲۰۶۹ - (ضعيف الإسناد مع وقفه) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ، قَالَ:
حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: حَدَّثْتُ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: أَخَذْتُ ثَلَاثَةَ أَكْمُوٍ أَوْ خُمْسًا
أَوْ سَبْعًا فَعَصَرْتُهُنَّ فَجَعَلْتُ مَاءَهُنَّ فِي قَارُورَةٍ فَكَحَلْتُ بِهِ جَارِيَةً لِي فَبَرَأَتْ.

نه بو هورهيره ره زای خوی لی بی ده فهرموویت: سی یان پینج یا حدوت
دومه لآنم گوسی ناوه که یم کرده ناو شوشه یه که وه چاوی که نیزه که مم پی رشت چاک
بوویه وه.

۲۰۷۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ
قَتَادَةَ، قَالَ: حَدَّثْتُ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: الشُّونِيزُ دَوَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ قَالَ قَتَادَةُ:

سنن الترمذی بهرگی سییم - باسه کانی بزیسکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

يَأْخُذُ كُلَّ يَوْمٍ إِحْدَى وَعِشْرِينَ حَبَّةً فَيَجْعَلُهُنَّ فِي خِرْقَةٍ فَيَنْفَعُهُ فَيَسْتَعِطُ بِهِ كُلَّ يَوْمٍ فِي مَنْحَرِهِ الْأَيْمَنِ قَطْرَتَيْنِ وَفِي الْأَيْسَرِ قَطْرَةً، وَالثَّانِي فِي الْأَيْسَرِ قَطْرَتَيْنِ وَفِي الْأَيْمَنِ قَطْرَةً، وَالثَّلَاثُ فِي الْأَيْمَنِ قَطْرَتَيْنِ وَفِي الْأَيْسَرِ قَطْرَةً.

ئەبو ھورەیرە رەزای خوای لى بى دەفەرموویت: رەشکە دەرمانى ھەموو دەردێکە جگە لە مردن، قەتادە فەرمووی: ھەموو روژی بیست و یەک دەنک رەشکەى دەکردە ناو پارچە پەرۆیەک و دیخستە ناو ناوہو، جا لە ناوہکەى ھەموو روژی دوو قەترەى دەتکاندە لای راستى لوتیەو و قەترەى کى دەتکاندە لای چەپی لوتیەو، بۆ روژی دوو قەترەى دەتکاندە لای چەپی لوتیەو و یەک قەترەى دەتکاندە لای راستى لوتیەو، بۆ روژی سییم دوو قەترەى دەتکاندە لای راستى لوتیەو و یەک قەترەى دەتکاندە لای چەپی لوتیەو.

ئەوہى ھاتووہ دەربارەى کرئى کاهین

۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي أَجْرِ الْكَاهِنِ

۲۰۷۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ، وَمَهْرِ الْبَغِيِّ، وَخُلُوانِ الْكَاهِنِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەبو مەسعودى ئەنصارىو رەزای خوای لى بى دەگێرنەو، کە فەرموویەتى: پێغەمبەرى خوا صلی الله علیه وسلم نەهى کردوہ لە کرئ و نرڤ و بەهای سەگ و، مارەى ئافەرەتى زیناکار و، کولەنانى فال گرتنەو.

نه وهی هاتوره ده باره ی خرابی نوشته هه لواسین

۲۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّغْلِيْقِ

۲۰۷۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَدُّوْنِهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَيْسَى، أَخِيهِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُكَيْمٍ أَبِي مَعْبِدِ الْجُهَنِيِّ، أَعُوذُ بِهِ خُرَّةً، فَقُلْنَا: أَلَا تُعَلِّقُ شَيْئًا؟ قَالَ: الْمَوْتُ أَقْرَبُ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ تَعَلَّقَ شَيْئًا وَكَلَّ إِلَيْهِ: وَحَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُكَيْمٍ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُكَيْمٍ لَمْ يَسْمَعْ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: كَتَبَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ.

واته: له عيساوه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویتهی: (عبد الله) کوری عوکهیم نه بو مهعهدی جوهندی سورکهی بوو چوم بو سهردانی، وتمان: نه وه بۆچی نوشتهیه یان یان مورویه هه لئاواسی به خوتدا، فهرمووی: په نا ده گرم به خوا مردن باشتره له وه، پیغمه بهری خوا صلی الله علیه وسلم ده فهرموویت: (هه رکهس شتی هه لئاوسی به خویدا ده دریته ده ست نهو شته و بهو ده سپێردی).

نه وهی هاتوره ده باره ی دابه زاندنی تا به ناو

۲۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْبِيدِ الْحُمَى بِالْمَاءِ

۲۰۷۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبَّائَةَ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ جَدِّهِ زَافِعِ بْنِ حَدِيَجٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

سنن الترمذی بدرگی سیم - باسه کانی بزیکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

الْحُمَّى فَوَزَّ مِنَ النَّارِ فَأَبْرَدُوهَا بِالْمَاءِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَامْرَأَةِ الزُّبَيْرِ، وَعَائِشَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ.

واته: له رافعی کوپی خه دیجه وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که پیغمبره وه
خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (تا له تینی گهرمای ناگری دۆزه خه وه به
ناو فینکی بکه نه وه و دایبه زینن).

٢٠٧٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الهمدانيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الْحُمَّى مِنْ فَنَحٍ جَهَنَّمَ فَأَبْرَدُوهَا بِالْمَاءِ. حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. وَفِي حَدِيثِ أَسْمَاءَ كَلَامٌ أَكْثَرُ مِنْ هَذَا وَكَلَامُ الْحَدِيثَيْنِ صَحِيحٌ.

واته: له عائشه وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی:
پیغمبره وه خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (تا له هالاوی ناگری
دۆزه خه وه به ناو فینکی بکه نه وه و دایبه زینن).

٢٦ - باب

٢٠٧٥ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي حَبِيبَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ حُصَيْنٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعَلِّمُهُمُ مِنَ الْحُمَّى وَمِنَ الْأَوْجَاعِ كُلِّهَا أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللَّهِ الْكَبِيرِ، أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ شَرِّ كُلِّ عِزْقٍ نَعَارٍ، وَمِنْ شَرِّ حَرِّ النَّارِ.

سنن الترمذی بهرگی سینهم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي حَبِيبَةَ وَإِبْرَاهِيمَ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ وَيُرْوَى: عِرْقُ يَعْقَازَ.

واته: له ئیبنو عه باسه وه رهزای خویان لی بی ده گپنه وه، که پیغمبره صلی الله علیه وسلم فیری ده کردن له کاتی تاو هه ر نازاریکدا بلین: به ناوی خوی گه وه، په نا ده گرم به خوی بالا و شکۆمه ند له شه ر و خراپه ی هه موو فیچقه یه کی خوین به ربوون، وه له شه ر و خراپه ی گه رمی ناگر.

ده باره ی جوتبوون له گه ل نافرته ی شیردهری سک پر

۲۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغِيلَةِ

۲۰۷۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ، عَنْ غُرُورَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ ابْنَةِ وَهَبٍ وَهِيَ جُدَامَةُ قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَرَدْتُ أَنْ أَنْتَهِيَ عَنِ الْغِيَالِ فَإِذَا فَارِسُ وَالرُّومُ يَفْعَلُونَ وَلَا يَقْتُلُونَ أَوْلَادَهُمْ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ غُرُورَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ جُدَامَةَ بِنْتِ وَهَبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ مَالِكٌ: وَالْغِيَالُ أَنْ يَطَّأَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَهِيَ تُرَضِعُ.

واته: له عائشه وه رهزای خوی لی بی ده گپنه وه، که فهرموویه تی: که جودامه ی کچی وه هه ب فهرمووی: بو خۆم گویم له پیغمبره صلی الله علیه وسلم بوو دهی فهرموو: (به راستی ویستم رینگری بکه م له جوتبوون له گه ل نافرته ی شیردهری سک پر، به لām بۆیان رونکردمه وه که فارس و رۆم نه و کاره ده که ن و منداله کانیشیان ناکوژن و هیچ زیانیان پی ناگات).

٢٠٧٧ - (صحیح) حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ جَدَامَةَ بِنْتِ وَهْبٍ الْأَسَدِيَّةِ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَنْهَى عَنِ الْغِيلَةِ حَتَّى ذَكَرْتُ أَنَّ الرُّومَ وَفَارِسَ يَصْنَعُونَ ذَلِكَ فَلَا يَضُرُّ أَوْلَادَهُمْ قَالَ مَالِكٌ: وَالْغِيلَةُ أَنْ يَمَسَّ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ وَهِيَ تُرْضِعُ. قَالَ عِيسَى بْنُ أَحْمَدَ: وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له جودامدی نه سه ديه وه ده گيرنه وه، كه بو خوی وتویه تی: پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (به راستی نیازم کرد ریگری بکهم له له جوتببون له گهل نافرته تی شیرده ری سک پر، ههتا بۆیان رونکردمه وه كه فارس و رۆم نهو کاره ده کهن و منداله کانیشیان هیچ زیانیان پی ناگات). مالیک وتی: (الْغِيلَةُ) بریتیه له وهی پیاوی له گهل ژنه که ی جوت ببی له کاتی کدا که ژنه که ی شیر بدات.

دهرباره ی دهرمانی نه خووشی (ذات الجنب)

٢٨ - بَابُ مَا جَاءَ فِي دَوَاءِ ذَاتِ الْجَنْبِ

٢٠٧٨ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْعَتُ الرَّبْتَ وَالْوَزْنَ مِنْ ذَاتِ الْجَنْبِ قَالَ قَتَادَةُ: وَيُلْدُ مِنَ الْجَانِبِ الَّذِي يَشْتَكِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ اسْمُهُ مَيْمُونٌ هُوَ شَيْخٌ بَصْرِيٌّ.

واته: له زهیدی کوری نه رقه مه وه رهزای خوای لی بی ده گيرنه وه، كه پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم وه سفی زهیت و وه سی کرد که چه ند باشن بو چاره سه ری نه خووشی (ذات الجنب) هه وکردنی په رده ی سیه کان - وه رس روه کیکی

زهرده - ، قهتاده فهرمووی: کردیه ناو ده میه وه نهو لایه ی که نازاری هه بوو.

۲۰۷۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا رَجَاءُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعُدْرِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبِي رَزِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَيْمُونُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَتَدَاوَى مِنْ ذَاتِ الْجَنْبِ بِالْقُسْطِ الْبَحْرِيِّ وَالزَّيْتِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مَيْمُونٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ وَقَدْ رَوَى عَنْ مَيْمُونٍ غَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثُ. وَذَاتُ الْجَنْبِ: يَغْنِي الْبِتْلَ.

واته: زهیدی کوری نهرقه مه وه رهزای خوای لی بی فهرمووی: پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرمانی پی کردین به (القُسْطُ الْبَحْرِي) که روه کیکی ده ریایی بۆن خوشه له گهل زهیت به کاریانبهیتین بۆ چاره سهری نه خوشی (ذاتة الجنب) هه وکردنی په رده ی سیه کان.

۲۹ - باب

۲۰۸۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ السَّلَمِيِّ، أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ بْنَ مُطْعِمٍ أَخْبَرَهُ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ أَنَّهُ قَالَ: أَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِي وَجَعٌ قَدْ كَادَ يُهْلِكُنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: امْسَحْ بِيَمِينِكَ سَبْعَ مَرَّاتٍ وَقُلْ: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ قَالَ: فَفَعَلْتُ، فَأَذْهَبَ اللَّهُ مَا كَانَ بِي، فَلَمْ أَزَلْ أَمُرُّ بِهِ أَهْلِي وَغَيْرَهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عثمان)ی کوری نه بی عاصه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: نازاریکم هه بوو خه ریک بوو له ناوم به ریت، پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم هات بۆ سهردانم فهرمووی: (حهوت جار دهستی راست بهیتنه به

سنن الترمذی بهر گئی سیم - باسه کانی پزیشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

شوینی نازاره که دا و بلی: (أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أُجِدُّ). واته: په ناده گرم به دهسه لاتی خواو به توانایی نهو له زیانی نهو نازاره ی که هستی پی ده که م و مه ترسیم لی هیه. (عثمان) فرمووی: منیش نهو کاره م کرد خوی گه وره شیقای دام و نازاراکه م نه ما، بویه بهرده وام فرمان ده که م به خانه واده و که سوکاره که م بیخوینن له کاتیکدا که نه خوش بن.

نه وه ی هاتوره ده رباره ی سینه مه کی

۳۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّنَا

۲۰۸۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُثْبَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلَهَا: بِمَ تَسْتَمَشِينَ؟ قَالَتْ: بِالشُّبُرِمِ قَالَ: حَارٌّ جَارٌّ قَالَتْ: ثُمَّ اسْتَمَشَيْتُ بِالسَّنَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّ شَيْئًا كَانَ فِيهِ شِفَاءٌ مِنَ الْمَوْتِ لَكَانَ فِي السَّنَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه سمائی کچی عومه یسه وه رهزای خوی لی بی ده گپ نه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم پرسیری لی کردوو فرمووی: (به چی ده رمانی خوت رهوان ده که ی؟). وتی: به (شبرم) وهك نوک وایه ده کولینریت و ناوه که ی ده خوریت نه وه، فرمووی: (پله ی گهرمی جهسته به رزده کاته وه و ناده میزاد زور رهوان ده کات، نه سما وتی: له پاشدا به (سنا) سینه مه کی خوم رهوان ده کرد، فرمووی: (نه گهر شتی شیفا بوایه بو مردن نهوا نهو شته (سنا) سینه مه کی ده بوو).

نهوی هاتووه ده باره ی چاره سهری به ههنگوین

۳۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّداوِي بِالْعَسَلِ

۲۰۸۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمُثَوِّكِلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ أَخِي اسْتَطْلَقَ بَطْنَهُ، فَقَالَ: اسْقِهِ عَسَلًا فَسَقَاهُ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ سَقَيْتُهُ عَسَلًا فَلَمْ يَزِدْهُ إِلَّا اسْتَطْلَاقًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اسْقِهِ عَسَلًا فَسَقَاهُ ثُمَّ جَاءَهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ سَقَيْتُهُ عَسَلًا فَلَمْ يَزِدْهُ إِلَّا اسْتَطْلَاقًا، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَدَقَ اللَّهُ وَكَذَبَ بَطْنُ أَخِيكَ، اسْقِهِ عَسَلًا فَسَقَاهُ عَسَلًا فَبَرَأَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو سه عیده وه رهزای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیاوی هاته خزمهت پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم، وتی: براهم سکی ده چی و رهوانه، فهرمووی: (ههنگوینی بدهری). نهویش چوو ههنگوینی دایه و خواردی، له پاشدا هاته وه وتی: نهی پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم، ههنگوینم دایه و خواردی به لام خراپتر بوو، فهرمووی: (برۆ ههنگوینی بدهری). نهویش چوو ههنگوینی دایه و خواردی، له پاشدا هاته وه وتی: نهی پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم، ههنگوینم دایه و خواردی به لام خراپتر بوو، له پاشدا هاته وه وتی: نهی پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم، ههنگوینم دایه و خواردی به لام خراپتر بوو، پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (خوای گه وه راستی فهرموو به لام سکی براههت درۆ ده کات برۆ ههنگوینی بدهری). نهویش چوو ههنگوینی دایه و خواردی چاک بوویه وه.

۳۲ - بَاب

۲۰۸۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمِنْهَالَ بْنَ عَمْرٍو يُحَدِّثُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يَعُودُ مَرِيضًا لَمْ يَخْضُرْ أَجَلَهُ فَيَقُولُ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ إِلَّا عُوِيَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الْمِنْهَالَ بْنِ عَمْرٍو.

واته: له ئیبنو عه باسه وه ره زای خوا یان لی بی ده گێرنه وه، که پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (که سی بجی بو سهردانی نه خوشی که نه جه لی نه هاتبی حهوت جار بلی: (أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، أَنْ يَشْفِيكَ). داوا له خوی گه وه ده که م، که خاوه نی عهرشی گه وه مه زنه دهرمانی دهرت بکات و شیفات بدات، ئیلا خوی گه وه شیفای ده دات و چاکی ده کاته وه له وه خوشیه).

۳۳ - بَاب

۲۰۸۴ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَشْقَرُ الرَّبَاطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْزُوقُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الشَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ثَوْبَانُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا أَصَابَ أَحَدُكُمْ الْحُمَّى فَإِنَّ الْحُمَّى قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَلْيُطْفِئْهَا عَنْهُ بِالْمَاءِ فَلْيَسْتَنْفِجْ نَهْرًا جَارِيًا لِيَسْتَقْبِلَ جَرِيَةَ الْمَاءِ فَيَقُولُ: بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اشْفِ عَبْدَكَ، وَصَدِّقْ رَسُولَكَ، بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ فَلْيَغْتَمِسْ فِيهِ ثَلَاثَ غَمَسَاتٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَإِنْ لَمْ يَبْرِأْ فِي ثَلَاثٍ فَخُمْسٍ، وَإِنْ لَمْ يَبْرِأْ فِي خُمْسٍ فَسَبْعٍ، فَإِنْ لَمْ يَبْرِأْ فِي سَبْعٍ فَتَسَعٍ فَإِنَّهَا لَا تَكَادُ تُجَاوِزُ تِسْعًا بِإِذْنِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

سنن الترمذی بهر گئی سیم - بانه کانی پزیشکی له پیغمبرهوه صلی الله علیه وسلم.

واته: له (ثوبان) هوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغمبرهوه صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر که سی له نیوه تووشی تا بوو بیگومان تاش پارچه یه که له ناگری دۆزهخ به ناو بیکوژیننهوه، خوئی بکات به ناو ناوی روبریکدا و خوئی بشوات و بلی: به ناوی خوا، خودایه شیقای بهنده کهت بده، راستگویی پیغمبرهوه کهت به لینه، له دواوی نویژی به یانی پیش خوره لائن، سی جار خوئی بکات به ناو ناوی روبریکدا و خوئی بشوات بو ماوهی سی رۆژ، نه گهر چاک نه بووه تا پینج رۆژ، نه گهر ههر چاک نه بووه تا حوت رۆژ، نه گهر ههر چاک نه بووه تا نو رۆژ، به ویستی خوا له نو رۆژ تیپهر ناکات و چاک ده بیتهوه.

دهرباره ی چاره سهری به خو له میس

۳۴ - بَابُ التَّداوِي بِالزَّمَادِ

۲۰۸۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سُئِلَ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ وَأَنَا أَسْمَعُ، بِأَيِّ شَيْءٍ دُوِيَ جَرْجُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ فَقَالَ: مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، كَانَ عَلِيٌّ يَأْتِي بِالْمَاءِ فِي ثُرْبِهِ وَفَاطِمَةُ تُغْسِلُ عَنْهُ الدَّمَ، وَأُخْرِقَ لَهُ خَصِيرٌ فَخُشِيَ بِهِ جُرْحُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو حازیمهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فرموویه تی: سه بارهت به چی چاره سهری برینه که ی پیغمبرهوه صلی الله علیه وسلم کرد، بو خوم گویم لی بوو له سه هلی کوری سه عدیان پرسی؟ فرمووی: کهس نه ماوه وهک من ناگاداری بی و بیزانی، پیشهوا عهلی رهزای خوای لی بی له مه تاله که ی خویدا ناوی هیئا - مه تال له پیست دروست ده کرا وهک قه لغان به کار ده هیتره بهرامبر به تیر - (فاطمه) ش رهزای خوای لی بی خوینه که ی پی شت، پارچه هه سیریکیان هیئا سوتاندیان و خو له میسه که بیان کرده ناو برینه که یهوه.

سنن الترمذي بهر گي سيم - باسه كاني پريشكي له پيغمبره وه صلى الله عليه وسلم.

٢٠٨٦ - (موضوع) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُوقَرِيُّ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا مَثَلُ الْمَرِيضِ إِذَا بَرَأَ وَصَحَّ كَالْبُرْدَةِ تَقَعُ مِنَ السَّمَاءِ فِي صَفَائِهَا وَلَوْغَهَا^(١).

واته: له نه نه سي كوري ماليكه وه ره زاي خواي لي بي ده گيرنه وه، كه فهرموويه تي: پيغمبره وي خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: (وينه ي نه خوشي كاتي شيفاي بو دي و چاك ده بيته وه بو سافي و روني و رهنه كه ي وه كه له تهرزه وايه كاتي كه له ناسمانه وه ديتته خواره وه).

٣٥ - باب

٢٠٨٧ - (ضعيف جدا) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ السَّكُونِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ فَنَقَسُوا لَهُ فِي أَجَلِهِ فَإِنَّ ذَلِكَ لَا يَزِدُّ شَيْئًا وَيُطَيِّبُ نَفْسَهُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه بو سه عيدي خودريه وه ره زاي خواي لي بي ده گيرنه وه، كه فهرموويه تي: پيغمبره وي خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: (كاتي سهرداني نه خوشتان كرد دلي خوش بكن و باري شاني سوك بكن - بلتين: ناسانه هيچ نيه (ان شاء الله) خوا شيفات ده دات و چاك ده بيته وه و خوا ته مه ن دريژت بكات وه

^(١) قال بشار: هذا ليس من الترمذي، فلم يذكره المزني في "تحفة الأشراف"، ولا وجدناه في شيء من النسخ والشرح التي بين أيدينا، وهو حديث موضوع، ساقه السيوطي في "اللائي المصنوعة" ٣٩٩/٢، ولم ينسبه للترمذي. انتهى. - وذكره المهيمن في "مجمع الزوائد" ٣٠٣/٢، وقال: رواه البرار، والطبراني في "الأوسط". - ولا يوجد في النسخة الخطية للكروخي.

سنن الترمذي بهر گي سنيهم - باسه کاني پريشکي له پيغمبره وه صلى الله عليه وسلم.

هده وه ها، نه مهش هيچ له قهده ري خوا ناگي پريته وه به لام دلي پتي خوش ده بي).

٢٠٨٨ - حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، وَتَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ رَجُلًا مِنْ وَعَلِكٍ كَانَ بِهِ فَقَالَ: أَبَشِرْ، فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: هِيَ نَارِي أَسْلَطْتُهَا عَلَى عَبْدِي الْمُذْنِبِ لِتَكُونَ حَظَّةً مِنَ النَّارِ^(١).

واته: له نه بو هورهيره وه ره زاي خواي لي بي ده گي پريته وه، كه پيغمبره ري خوا صلى الله عليه وسلم سهرداني نه خوشيكي كرد تا به كي زوري لي هاتبو جهسته ي تيك شكابوو، فهرمووي: (موژدهت لي بي، بيگومان خواي گه وه ده فهرمويت: نه مه ناگري منه زالي ده كه م به سهر بنده گونا هبار ه كه مدا بو نه وه ي نه وه به شي بي له ناگر).

٢٠٨٩ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: كَانُوا يَرْجَحُونَ الْحُمَّى لَيْلَةً كَفَّارَةً لِمَا نَقَصَ مِنَ الذُّنُوبِ^(٢).

^(١) قال بشار: هذا الحديث لم يذكره المزني في "تحفة الأشراف" ولا استدركه عليه المستدركون، ولا وجدناه في شيء من النسخ والشروح التي بين أيدينا، فهو ليس من الترمذي. - هذا الحديث لا يوجد في النسخة الخطية للكرخي وقد ذكره الهيثمي في "المجمع" ٢ / ٢٩٨، وقال: رواه ابن ماجة باختصار، وفيه عبد الرحمن، وذكره البوصيري في "مصباح الزجاجة" ٤ / ٦١، ولم يذكر المزني لأبي صالح الأشعري رواية عند الترمذي، وإنما نص على ابن ماجة فقط.

^(٢) قال بشار: وهذا ليس من "جامع الترمذي" للأسباب التي ذكرناها في الذي قبله، والله أعلم.

سنن الترمذی بهرگی سیم - باسه کانی پزشکی له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم.

واته: له حهسه نه وه ده گیر نه وه، که فهرموویه تی: ئومیدیان وابووه تای شهوی
بیته که فاره تی گونا هه کانیان.

باسه کانی میرات له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم

۲۷ - أَبْوَابُ الْفَرَائِضِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هه رکهس مالتی له پاش به جیمینی نه وه بو میرتگره کانیته

۱ - بَابُ مَا جَاءَ مَنْ تَرَكَ مَالًا فَلِوَرَثَتِهِ

۲۰۹۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ تَرَكَ مَالًا فَلِوَرَثَتِهِ، وَمَنْ تَرَكَ ضَيَاعًا فَإِلَيَّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَأَنَسٍ، وَقَدْ رَوَاهُ الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَطْوَلَ مِنْ هَذَا وَأَتَمَّ مَعْنَى ضَيَاعًا: ضَائِعًا لَيْسَ لَهُ شَيْءٌ، فَأَنَا أَغْوِلُهُ وَأُنْفِقُ عَلَيْهِ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه وه کهسه ی بری و مالتی له پاش به جیمینی نه وه بو میرتگره کانی، نه گهر قهرزی له سه ر بوو یان خیزانی هه ژار و بی دالده ی له پاش به جیمینی نه وه خویم قهرزه که ی بو ی ده بژیرم و ژیان و گوزهرانی خیزانه هه ژاره که شی له سه ر خویمه).

دهرباره ی فیربونی زانستی میرات

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْلِيمِ الْفَرَائِضِ

۲۰۹۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ وَاصِلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْأَسَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ دَهْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ وَالْفَرَائِضَ وَعَلِّمُوا النَّاسَ فَلِيَّ مَقْبُوضٌ. هَذَا حَدِيثٌ فِيهِ اضْطِرَابٌ، وَرَوَى أَبُو أُسَامَةَ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ جَابِرٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَدَّثَنَا بِذَلِكَ الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَوْفٍ بِهَذَا نَحْوِهِ بِمَعْنَاهُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْقَاسِمِ الْأَسَدِيُّ قَدْ ضَعَّفَهُ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَغَيْرُهُ.

واته: له نهو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (قورنان و زانستی میرات فیربن و خه لکیش فیر بکه ن چونکه بینگومان خوای گه وه ره روحی من ده کیشتی و ده مرینی).

نهو هی هاتوره دهرباره ی میراتی کچان

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْبَنَاتِ

۲۰۹۲ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي زَكْرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ بِابْنَتَيْهَا مِنْ سَعْدٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَاتَانِ ابْنَتَا سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، قُتِلَ أَبُوهُمَا مَعَكَ يَوْمَ أُحُدٍ شَهِيدًا، وَإِنَّ عَمَّهُمَا أَخَذَ مَالَهُمَا، فَلَمْ يَدَعْ لهُمَا مَالًا وَلَا تُنْكَحَانِ إِلَّا وَلَهُمَا مَالٌ، قَالَ: يَقْضِي

سنن الترمذی بهرگی سینهم - باسه کانی میرات له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم..

اللَّهُ فِي ذَلِكَ فَنَزَلَتْ: آيَةُ الْمِيرَاثِ، فَبَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى عَمَّيْهِمَا، فَقَالَ: أَعْطِ ابْنَتِي سَعْدِ الثَّلَثِينَ، وَأَعْطِ أُمَّهُمَا الثَّمَنَ، وَمَا بَقِيَ فَهُوَ لَكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، وَقَدْ رَوَاهُ شَرِيكٌ أَيْضًا، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ.

واته: له جاییری کوری (عبد الله) وه رهزای خوای لى بى ده گپرنه وه، که فرموویه تی: ژنه که ی سه عدی کوری ره بیع دوو کچی خوی هینا بو خزمه ت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، وتی: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نهم دوو کچه کچی سه عدی کوری ره بیعن باوکیان له غهزای ئو حوددا له گهل تودا شهید بوو، ئیستا مامه که یان هه رچی مالیان هه یه بردویه تی بو خوی، هیچی بو نه مان نه هیتشتوته وه، زورجار به بی مال و دارایش که س نایاغوازیت، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمووی: (بو نهم بابه ته خوای گه و ره خوی بریار ده دات). نایه تی میرات دابه زی، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ناردی به دواى مامه که یاندا، فرمووی: (دوو سییه کی مال که بده به دوو کچه که، ههشت به کیش بدهن به دایکیان، هه رچی له وان مایه وه بو تو).

نه وه ی هاتووه ده رباره ی میراتی کچی کور له گهل کچی پشت

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ ابْنَةِ الْإِبْنِ مَعَ ابْنَةِ الصُّلْبِ

٢٠٩٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ الْأَوْدِيِّ، عَنْ هُزَيْلِ بْنِ شُرَحْبِيلَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي مُوسَى، وَسَلَّمَ أَنْ بَنِي رَيْعَةَ فَسَأَلَهُمَا عَنِ ابْنَةِ الْإِبْنِ وَابْنَةِ الْإِبْنِ وَأُخْتِ لِأَبٍ وَأُمٍّ؟ فَقَالَا: لِلْإِبْنَةِ النِّصْفُ، وَلِلْأُخْتِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ مَا بَقِيَ، وَقَالَا لَهُ: انْطَلِقْ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ، فَاسْأَلْهُ فَإِنَّهُ سَيُنَابِعُنَا، فَأَتَى عَبْدَ اللَّهِ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ وَأَخْبَرَهُ بِمَا قَالَا: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا،

سنن الترمذی بهر گئی سیئهم - باسه کانی میرات له پتغمبهروهه صلى الله عليه وسلم..

وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَعَدِّينَ، وَلَكِنِّي أَقْضِي فِيهِمَا كَمَا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِلْإِبْنَةِ النِّصْفُ، وَلِإِبْنَةِ الْإِنِّ السُّدُسُ تَكْمِلَةُ الثَّلَاثِينَ، وَالْأُخْتُ مَا بَقِيَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو قَيْسٍ الْأَوْدِيُّ اسْمُهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَرْوَانَ الْكُوفِيُّ وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ عَنْ أَبِي قَيْسٍ.

واته: له هوزه یلی کورێ شوره حبيلهوه رهزای خواى لى بى ده گيرنهوه، كه فەرموویهتی: پیاوی هات بۆلای نهبو موسای نه شعەری و سهلمانی کورێ ره بیهه ده باره ی میراتی کچ و کچی کور و خوشکی باوک و دایکی پرسیاری لى کردن، وتیان: کچکه ی نیوه ی بۆ ههیه، خوشکه کهشی نیوه ی بۆ ههیه - ههچیان دانه نا بۆ کچی کور - برۆ بۆلای نیبنو مه سعوود نهویش ههروهک نیمه ده لى. پیاوه که چو بۆلای نیبنو مه سعوود پرسیاری لى کردو وه لامه که ی نهبو موسای نه شعەری و سهلمانی کورێ ره بیهه ی پى راگه یاند، وتی: به راستی نه گهر واییت وتە من وهک نیوه وه لام بده مه وه نهوه ده بییت من رینگه م هه له کردبى و سه رم لى شینوایی و له بریزی نهو که سانه دا نايم که پینموونیان وه رگرتووه، به لام بریار دده م بهو شینوهیه ی که پتغمبه ره ی خوا صلى الله عليه وسلم بریاری له سه رداوه، بۆ کچه که نیوه ههیه، بۆ کچی کوره کهش شهش یهک ههیه که تهواو کهری دوو بهش له سى بهش، هه رچیش مایه وه بۆ خوشکه کهیه.

نهوه ی هاتروه ده باره ی میراتی برای دایک و باوکی

۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْإِخْوَةِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ

۲۰۹۴ - (حسن) حَدَّثَنَا بَنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّكُمْ تَقْرَأُونَ هَذِهِ الْآيَةَ: (مَنْ بَعْدَ

سنن الترمذی بهرگی سینه - باسه کانی میرات له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم..

وَصِيَّةٌ تُوصُونَ بِهَا أَوْ ذِينِ) وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى بِالذَّيْنِ قَبْلَ الْوَصِيَّةِ، وَإِنَّ أَعْيَانَ بَنِي الْأُمِّ يَتَوَارَثُونَ دُونَ بَنِي الْعَلَاتِ، الرَّجُلُ يَرِثُ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ دُونَ أَخِيهِ لِأَبِيهِ، حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، بِمِثْلِهِ.

واته: له پيشهوا عهليه وه رهزای خواى لى بى ده گيرنه وه، كه فهرموويه تى: نيوه
نهم نايه ته تان خویندوته وه: (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ ذَيْنِ). سورة النساء: ۱۲.
واته: له پاش وه سیه تیک كه کرد بیتتان یان دانه وهی قهرزى - كه له سهرتان بى -
. پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له پیشدا بریاری له سهر قهرزدانه وه ده دا
له پاشد بریاری له سهر میرات ده دا، بینگومان براو خوشکی دایک و باوکی میرات
ده بن نهك نهوانه ی كه باوك و دایکیان جیاوازه، پیاو برای دایک و باوکی میراتى
لى ده گری نهك برای باوکی.

۲۰۹۵ - (حسن) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ أَعْيَانَ بَنِي الْأُمِّ يَتَوَارَثُونَ دُونَ بَنِي الْعَلَاتِ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ، وَقَدْ تَكَلَّمْتُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي الْحَارِثِ وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

واته: له پيشهوا عهليه وه رهزای خواى لى بى ده گيرنه وه، كه فهرموويه تى:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بریاری دا له سهر نه وهی كه براو خوشکی
دایک و باوکی میرات ده بن نهك نهوانه ی كه باوك و دایکیان جیاوازه.

نه وهی هاتوره دهر باره ی میراتی کوران و کچان

٦ - بَابُ مِيرَاثِ الْبَنَاتِ مَعَ الْبَنَاتِ

٢٠٩٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: جَاءَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ فِي بَنِي سَلَمَةَ فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، كَيْفَ أَقْسِمُ مَالِي بَيْنَ وَلَدِي؟ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ شَيْئًا فَنَزَلْتُ: (يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ خِطِّ الْأُنثَيَيْنِ) الْآيَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ، وَغَيْرُهُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ.

واته: له جابیری کوری (عبد الله) وه رهزای خوای لى بى ده گيرنه وه، که فەر موویسه تی: نه خۆش بووم لای خزمه کاتم هۆزی به نی سه لیمه که وتبووم، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هات بو سەردام، وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! چۆن مال و سامانه کهم دابهش بکهه به سه ر منداله کافدا؟ هیچ وه لامی نهدامه وه نهه نایه ته هاته خواره وه: (يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ خِطِّ الْأُنثَيَيْنِ). سورة النساء: ١١. واته: خوای گه وه نامۆزگاریتان ده کات دهر باره ی میراتی رۆله کانتان بو نیریک ههیه - له میرات - به وینه ی بهشی دوو می.

نه وهی هاتوره دهر باره ی میراتی چهند خوشکی

٧ - بَابُ مِيرَاثِ الْأَخَوَاتِ

٢٠٩٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: مَرِضْتُ فَأَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي، فَوَجَدَنِي قَدْ أُغْمِيَ عَلَيَّ، فَأَتَانِي وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعَمْرُو

سنن الترمذی بهرگی سیم - باسه کانی میرات له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم..

وَهُمَا مَاشِيَانِ، فَتَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَبَّ عَلَى مِنْ وَضُوئِهِ فَأَقْفَتُ
فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ أَقْضِي فِي مَالِي أَوْ كَيْفَ أَصْنَعُ فِي مَالِي؟ فَلَمْ يُجِبْنِي شَيْئًا،
وَكَانَ لَهُ تِسْعُ أَخَوَاتٍ حَتَّى نَزَلَتْ آيَةُ الْمِيرَاثِ (يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ)
الآيَةَ، قَالَ جَابِرٌ: فِي نَزَلَتْ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له موحه مەدی کوری مونکه دیره وه رهزای خوای لی بی ده گیر نه وه، که بو
خۆم گویم له جابیری کوری (عبد الله) رهزای خوای لی بی بووه ده یفرموو:
نه خوش بووم پیغمبره خا صلی الله علیه وسلم هات بو سهردام بیننی له هوش
خۆم ده چم، بی پیشه وایان نه بو به کر و عومهری رهزای خوایان لی بی له گهل بوو به
پی ده ریشتن، پیغمبره خا صلی الله علیه وسلم ده ستونیژی گرت و ناوی
ده ستونیژه که لی پژاندم، به ناگا هاتمه وه، وتم: پیغمبره خا صلی الله علیه
وسلم! چۆن بریار ده دهی له سهر مال و سامانه کهم؟ یان مال و سامانه کهم چی لی
بکه م؟ هیچ وه لامی نه دامه وه، جابیر لهو کاته دا ههوت خوشکی هه بوو، هه تا
نایه تی میرات هاته خواره وه: (يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ). سورة النساء :
۱۷۶. واته: (ئه ی موحه مەد صلی الله علیه وسلم) داوای فتوات لی ده کهن بلی خا
فتواتان بو ده دات ده باره ی که لاله (که سیکه نه وه کورپ باوک و باپیری نه بیته).
جابیر فرمووی: ئه م نایه ته ده باره ی من دابه زی.

هه باره ی میراتگری بهش دیاری نه کراو^(۱).

۸ - بَابُ فِي مِيرَاثِ الْعَصَبَةِ

۲۰۹۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلْحِقُوا الْفَرَائِضَ بِأَهْلِهَا فَمَا بَقِيَ فَهُوَ لِأَوَّلَى رَجُلٍ ذَكَرَ. حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ابْنِ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رَوَى بَعْضُهُمْ، عَنْ ابْنِ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا.

واته: له ئیبنو عه باسه وه ره زای خویان لى بى ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (به پیتی قورثانه که ی خوی گه وه به شه میراته دیاریکراوه کان بدهن به خاونه کانیان، هه رچی له وان مایه وه بیدهن به نزیکترین خزمی مردوه که به مهرجی نیرینه بیت).

سه باره ت به میراتی بابیره باوکی باوک.

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْجَدِّ

۲۰۹۹ - (ضعيف) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ يَحْيَى، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ ابْنِي مَاتَ فَمَا لِي فِي مِيرَاثِهِ؟ قَالَ: لَكَ السُّدُسُ، فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ: لَكَ سُدُسٌ آخَرُ، فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ قَالَ: إِنَّ السُّدُسَ الْآخَرَ طُعْمَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَفِي الْبَابِ عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ.

^(۱) مه بهست لهو که سانه به که له دواى وه رگرتنى میراتگره بهش دیاری کراوه کان نه گهر شتیک مایه وه وهری ده رگن نه گهر نه شایمه وه هیچ، عه صه به نه گهر خاوهن بهشی دیاریکراو (ذوی الفروض) بیان له گهل نه بوو هه موو میراته که ده بهن.

واته: له عیمرانى کورپی حوصهینه وه ره زای خواى لى بى ده گپرنه وه، که
 فەرموویتى: پیاوی هاته لای پیغمبره وه خوا صلی الله علیه وسلم، وتى: کورپی
 کورپه کهم مردوه، له میراته کهى چى بۆ منه؟ فەرمووى: (بۆ تۆ شەش یەك هەیه -
 وهك به شه دانراوه كان -)، کاتى که پشتى هه لکردو ویستی بپروات بانگی کرد
 فەرمووى: (بۆ تۆ شەش یەك یكى تریش هەیه - وهك ته عصبیب باوه نیتى بۆ تۆ
 ماوه ته وه -)، کاتى که پشتى هه لکردوه ویستی بپروات دیسان بانگی کردوه
 فەرمووى: (شەش یەك کهى تر بهش نیه، زیاده له هەقى خۆت رۆزیه که بۆ تۆ فەرز
 نیه).

ئه وهى هاتروه سه بارهت به میراتی داپیره

١٠ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْجَدَّةِ

٢١٠٠ - (ضعيف) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ،
 قَالَ مَرْثَةُ: قَالَ قَبِيصَةُ، وَقَالَ مَرْثَةُ: عَنْ رَجُلٍ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ دُؤَيْبٍ، قَالَ: جَاءَتِ الْجَدَّةُ
 أُمُّ الْأُمِّ، وَأُمُّ الْأَبِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَتْ: إِنَّ ابْنَ ابْنِي، أَوْ ابْنَ بَنِي مَاتَ، وَقَدْ أُخْرِثَ
 أَنَّ لِي فِي كِتَابِ اللَّهِ حَقًّا، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: مَا أَجِدُ لَكَ فِي الْكِتَابِ مِنْ حَقٍّ، وَمَا
 سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى لَكَ بِشَيْءٍ وَسَأَسْأَلُ النَّاسَ، قَالَ: فَسَأَلَ
 فَشَهِدَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَعْطَاهَا السُّدُسَ قَالَ:
 وَمَنْ سَمِعَ ذَلِكَ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ، قَالَ: فَأَعْطَاهَا السُّدُسَ ثُمَّ جَاءَتِ الْجَدَّةُ
 الْأُخْرَى الَّتِي تَخَالِفُهَا إِلَى عُمَرَ، قَالَ سُفْيَانُ: وَزَادَنِي فِيهِ مَعْمَرٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، وَلَمْ أَحْفَظْهُ
 عَنْ الزُّهْرِيِّ وَلَكِنْ حَفِظْتُهُ مِنْ مَعْمَرٍ، أَنَّ عُمَرَ قَالَ: إِنَّ اجْتِمَعْتُمَا فَهُوَ لَكُمْمَا، وَأَيُّكُمَا
 انْفَرَدَتْ بِهِ فَهُوَ لَهَا.

واته: له قه بیصه ی کوری (دُؤیْب) وه ره زای خوای لی بی ده گپ نه وه، که
 فهرموویه تی: داپیره دایکی باوک یان دایکی دایکی هاته لای پیشهوا نه بو به کر
 ره زای خوای لی بی وتی: کوری کوره کهم یان کوری کچه کهم مردوه، پیتم
 راگه یه نزاره له قورئاندا هه قم بو دیاریکراوه، پیشهوا نه بو به کر ره زای خوای لی بی
 فهرمووی: له قورئاندا هیجت بو دیاری نه کراوه، له پیغه مبهری خوام صلی الله
 علیه وسلم نه بیستوه هیج شتیکی بو بریار دابی، پرسارت بو ده کهم له خه لک،
 پرساری کرد، موغیره ی کوری شوعبه شایه تیدا که پیغه مبهری خوا صلی الله
 علیه وسلم شهش یه کی بو داناوه، پیشهوا نه بو به کر ره زای خوای لی بی فهرمووی:
 کی له گه ل تو نه مه ی بیست که سی ترت له گه ل دایه بو نه م شایه تیه؟ موغیره ره زای
 خوای لی بی فهرمووی: موحه مده ی کوری مه سله مه، فهرمووی: شهش یه کی دایه.
 له پاشدا دایکی باوکی مردوه که هاته لای پیشهوا عومهری کوری (خُطاب) ره زای
 خوای لی بی داوای به شه میراتی خو ی لی کرد، پیشهوا عومهر فهرمووی: نه گهر
 کو ده بنه وه تیایدا نه وه دابه شی بکه ن، به لām نه گهر ته نه یه کیکتان داپیردی نه و
 مردوه بیت، نه وه هه مووی بو نه وه.

۲۱۰۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ
 ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ خُرَشَةَ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ دُؤَيْبٍ قَالَ: جَاءَتِ
 الْجَدَّةُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ تَسْأَلُهُ مِيرَاثَهَا، قَالَ: فَقَالَ لَهَا: مَا لَكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ شَيْءٌ، وَمَا لَكَ
 فِي سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْءٌ، فَارْجِعِي حَتَّى أَسْأَلَ النَّاسَ، فَسَأَلَ
 النَّاسَ فَقَالَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ: حَضَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهَا
 السُّدُسَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: هَلْ مَعَكَ غَيْرُكَ؟ فَقَامَ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ الْأَنْصَارِيُّ، فَقَالَ
 مِثْلَ مَا قَالَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، فَأَنْفَذَهُ لَهَا أَبُو بَكْرٍ قَالَ: ثُمَّ جَاءَتِ الْجَدَّةُ الْأُخْرَى إِلَى

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ تَسْأَلُهُ مِيرَاتَهَا، فَقَالَ: مَا لَكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ شَيْءٌ، وَلَكِنْ هُوَ ذَاكَ السُّدُسُ، فَإِنْ اجْتَمَعْتُمَا فِيهِ فَهُوَ بَيْنَكُمَا، وَأَيُّكُمَا حَلَّتْ بِهِ فَهُوَ لَهَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ بُرَيْدَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَهُوَ أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ.

واتە: لە قەبیلە کۆری (دُؤب) ەوه رەزای خوای لى بى دەگێرنەوه، کە فەرموویەتی: داپەرەیه هاتە لای پێشەوا ئەبو بەکر رەزای خوای لى بى داواى بەشە میراتی خۆی لى کرد، راوی وتی: پێشەوا ئەبو بەکر رەزای خوای لى بى فەرمووی: لە قورئاندا هیچت بۆ دیاری نەکراوه، لەسۆننەتی پێغمەبەری خوادا صلی اللہ علیہ وسلم هیچت بۆ دیاری نەکراوه، ئەگەر بۆشت دانرابی ناگام لى نیه، بپرۆرەوه هەتا پرسیار دەکەم لە خەڵک، پرسیاری کرد، موغیرەى کۆری شوعبە رەزای خوای لى بى فەرمووی: لەخزمت پێغمەبەری خوادا صلی اللہ علیہ وسلم نامادەبووم داپەرەیهک هاتە خزمتی شەش یەکی بۆ دانا، پێشەوا ئەبو بەکر رەزای خوای لى بى فەرمووی: کەسى تەرت لەگەڵدايە بۆ ئەم شایەتیە؟ موحمەدی کۆری مەسلەمەى ئەنصاری رەزای خوای لى بى هەستا موغیرەى کۆری شوعبە چى وت ئەویش هەمان قەسەى ئەوی گێرايەوه، ئیتر پێشەوا ئەبو بەکر جێبەجێی کردو شەش یەکی دا بە داپەرەکە. راوی وتی: دواتر داپەرەکەى تری مردووە کە هاتە لای پێشەوا عومەزی کۆری (خَطَّاب) رەزای خوای لى بى داواى بەشە میراتی خۆی لى کرد، فەرمووی: لە قورئاندا هیچت بۆ دیاری نەکراوه، هەر ئەو شەش یەکیە لەنێوان خۆتاندا بەشی بکەن، جا ئەگەر کۆدەبنەوه تیايدا ئەوه دابەشی بکەن، بەلام ئەگەر تەنها یەکیکتان داپەرەى ئەو مردووە بیت، ئەوه هەمووی بۆ ئەوه.

سه بارهت به ميراثي داپيره له گهل كوره كهی

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْجَدَّةِ مَعَ ابْنِهَا

۲۱۰۲ - (ضعيف) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَالِمٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ فِي الْجَدَّةِ مَعَ ابْنِهَا: إِنَّهَا أَوَّلُ جَدَّةٍ أَطْعَمَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُدُسًا مَعَ ابْنِهَا وَابْنُهَا حَيٌّ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ مَرْفُوعًا إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَقَدْ وَرَّثَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجَدَّةَ مَعَ ابْنِهَا وَلَمْ يُورَثْهَا بَعْضُهُمْ.

واته: له (عبد الله) كورې مهسعودوه رهزای خواى لى بى ده گيړنمده، كه دهربارهى ميراثي داپيره له گهل كوره كهى فهرموويه تى: نهوه يه كه م داپيره بوو كه يتغمبهري خوا صلى الله عليه وسلم شمش يه كى دايه وهك تهبه روعى له گهل كوره كهى، كوره كهى زيندوو بوو - واته يتغمبهري خوا صلى الله عليه وسلم شمش يه كى دا به دايكى كوره كه، له كاتيكدا كوره كهى زيندوو بوو، دايكى هيچى نه ده كهوت - .

نهوهى هاتووه دهربارهى ميراثي خال

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْخَالِ

۲۱۰۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الرُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ حَكِيمٍ بْنِ عَبَّادٍ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ: كَتَبَ مَعِيَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ مَوْلَى مَنْ لَا مَوْلَى لَهُ، وَالْخَالُ وَارِثُ مَنْ لَا وَارِثَ لَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَالْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

سنن الترمذی بهر گئی سیئهم - باسه کانی میرات له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم..

واته: له نهبر نوما مه وه سه هلی کوری حونه یف ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پئشه وه عومه ری کوری (خُطَّاب) ره زای خوی لی بی نامه ی نووسی بو نه بی عوبه یده بهم شیوه یه: بیگومان پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خواو پیغه مبه ره که ی (مولی) سه ره رشتیاری که سیکن سه ره رشتیاری نه بیّت، خالیش (مولی) سه ره رشتیاری که سیکنه که سه ره رشتیاری نه بیّت، مالی به میرات ده گری و، دیلی بو رزگار ده کات).

۲۱۰۴ - (صحیح) أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْحَالُ وَارِثٌ مَنْ لَا وَارِثَ لَهُ. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَقَدْ أَرْسَلَهُ بَعْضُهُمْ وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ عَائِشَةَ. وَاخْتَلَفَ فِيهِ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَرَّثَ بَعْضُهُمُ الْحَالَ وَالْحَالَةَ وَالْعَمَّةَ، وَإِلَى هَذَا الْحَدِيثِ ذَهَبَ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي تَوْرِيثِ ذَوِي الْأَرْحَامِ، وَأَمَّا زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ فَلَمْ يُورِثْهُمْ وَجَعَلَ الْمِيرَاثَ فِي بَيْتِ الْمَالِ.

واته: له عائشه وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خال (مولی) سه ره رشتیاری که سیکنه که سه ره رشتیاری نه بیّت). - مالی به میرات ده گری و، دیلی بو رزگار ده کات - .

نه وه ی هاتووه ده رباره ی که سی بمری و میراتگری نه بی

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الَّذِي يَمُوتُ وَلَيْسَ لَهُ وَارِثٌ

۲۱۰۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ، عَنْ مُجَاهِدٍ وَهُوَ ابْنُ وَرْدَانَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ

سنن الترمذی بهرگی سیهم - باسه کانی میراث له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم..

مَوْلَى لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَعَ مِنْ عِدْقِ نَخْلَةٍ فَمَاتَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: انْظُرُوا هَلْ لَهُ مِنْ وَارِثٍ؟ قَالُوا: لَا، قَالَ: فَادْفَعُوهُ إِلَى بَعْضِ أَهْلِ الْقَرْيَةِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له عائیشه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که بهنده یه کی نازاد کراوی پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم له سر په لکی دار خورمایه که وه خواره وه و مرد، پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (برپون بگه پین بزانن میراتگری هدی ه؟). وتیان: نیه تی، فهرمووی: (میراته که ی بدن به که سی که خه لکی ناوچه که ی نه وی).

نه وه ی هاتوره ده باره ی میراتی بهنده ی رزگار کراو

۱۴ - بَابُ فِي مِيرَاثِ الْمَوْلَى الْأَسْفَلِ

۲۱۰۶ - (ضعیف) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَوْسَجَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَجُلًا مَاتَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَدَعْ وَارِثًا إِلَّا عَبْدًا هُوَ أَعْتَقَهُ فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِيرَاثَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَالْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي هَذَا الْبَابِ: إِذَا مَاتَ الرَّجُلُ وَلَمْ يَتْرُكْ عَصَبَةً أَنَّ مِيرَاثَهُ يُجْعَلُ فِي بَيْتِ مَالِ الْمُسْلِمِينَ.

واته: له نیبو عباسه وه رهزای خویان لی بی ده گپرنه وه، که له سرده می پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم پیاوئ مرد، میراتگری نه بو جگه له غولامی که پیشتر نازادی کرد بو، جا پیغمبره ری خوا صلی الله علیه وسلم میراته که ی دا به غولامه که.

زانایان رایان وایه نه گهر پیاوئ بریت خزمی نه بو میراته که ی ده خریته

خه زینه ی موسولمانانه وه.

دهر باره ی پوجه لکر دنه وه ی میراتی نیوان موسولمان و کافر

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْطَالِ الْمِيرَاثِ بَيْنَ الْمُسْلِمِ وَالْكَافِرِ

۲۱۰۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هُشَيْنٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ، وَلَا الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ.

واته: له نوسامه ی کوری زهیده وه ره زای خوای لى بى ده گپرنه وه، که پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه موسولمان میرات ده گری له کافر، نه کافیش میرات ده گری له موسولمان).

۲۱۰۷ (م) - حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، نَحْوَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ هَكَذَا رَوَاهُ مَعْمَرٌ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ نَحْوَ هَذَا، وَزَوَى مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ وَحَدِيثُ مَالِكٍ وَهُمْ، وَهُمْ فِيهِ مَالِكٌ، وَقَدْ رَوَاهُ بَعْضُهُمْ عَنْ مَالِكٍ فَقَالَ: عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، وَأَكْثَرُ أَصْحَابِ مَالِكٍ قَالُوا عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، وَعَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ عَقَّانَ هُوَ مَشْهُورٌ مِنْ وَلَدِ عُثْمَانَ، وَلَا يُعْرَفُ عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي مِيرَاثِ الْمُتَرَدِّ، فَجَعَلَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَغَيْرِهِمُ الْمَالَ لَوَرَّثَتْهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَقَالَ

سنن الترمذی بهرگی سیهم - باسه کانی میرات له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم..

بَعْضُهُمْ: لَا يَرِثُهُ وَرَثَتُهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَاخْتَجُوا بِحَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

زانایان په پیره وی فەرمووده که ده کەن، بە لām لە سەر میراتی هەلگەراوه لە دین رایان جیاوازه، هەندئ له زانایان له هاوۀ لانی پیغمبەری خوا صلی الله علیه وسلم و جگە لەوانیش دە فەرموون: مال و سامانە کە ی بۆ میراتگرە موسولمانە کانیەتی، هەندیکێ تر له زانایان دەلێن: مال و سامانە کە ی بۆ میراتگرە موسولمانە کانی نابیت، بەلگەیان فەرمووده کە ی پیغمبەری خوا یه صلی الله علیه وسلم: (موسولمان میرات ناگری له کافر). ئەمەش وتە ی پیشەوا شافعی یه.

دەبارە ی په پیره وانی دوو ئاینی جیاواز میراتی له یه کتر ناگرن

۱۶ - بَابُ لَا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ

۲۱۰۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ مُعْمَرٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ جَابِرٍ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى.

واته: له جابیره وه رهزای خوی لی بی ده گیرنه وه، که پیغمبەری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (په پیره وانی دوو ئاینی جیاواز میراتی له یه کتر ناگرن).

نهوهی هاتروه دهر باره‌ی پوچه لکردنه وهی میراتی بکوژ

۱۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْطَالِ مِيرَاثِ الْقَاتِلِ

۲۱۰۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْقَاتِلُ لَا يَرِثُ. هَذَا حَدِيثٌ لَا يَصِحُّ لَا يُعْرَفُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَإِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَرْوَةَ قَدْ تَرَكَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْهُمْ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ الْقَاتِلَ لَا يَرِثُ كَانَ الْقَتْلُ عَمْدًا أَوْ خَطَأً وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا كَانَ الْقَتْلُ خَطَأً فَإِنَّهُ يَرِثُ وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه وه، که فهرموویه‌تى: پیغه‌مبه‌رى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تى: (که‌سى بکوژ میرات له کوژراو ناگرى و بوى نابى). ثیر به نه‌نقه‌ست بیکوژى یان به هه‌له زۆریه‌ی زانایان رایان وایه.

دهر باره‌ی میراتی ژن له خوینبایى می‌ده‌که‌ی

۱۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْمَرْأَةِ مِنْ دِيَةِ زَوْجِهَا

۲۱۱۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: الدِّيَةُ عَلَى الْعَاقِلَةِ، وَلَا تَرِثُ الْمَرْأَةُ مِنْ دِيَةِ زَوْجِهَا شَيْئًا، فَأُخْبِرَهُ الضَّحَّاكُ بْنُ سُفْيَانَ الْكِلَابِيُّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ إِلَيْهِ: أَنْ وَرِثَ امْرَأَةً أَشِيمَ الضَّيْبَانِيِّ مِنْ دِيَةِ زَوْجِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له سه‌عیدی کو‌ری موسه‌یه‌به‌وه ده‌گیرنه‌وه که فهرموویه‌تى: پیشه‌وا

عومهر ره زای خوای لی بی فهرموویه تی: خوینبایی بو خزمانی باوکه، ژن هیچ میرات ناگری له خوینبایی میړده کهی، هه تا (ضحاک) ی کوری سوفیان پیی راگه یاند که پیغمبره خوا صلی الله علیه وسلم نامه ی بو نویسه: به شه میرات دابنی بو ژنه کهی ته شیه می (ضبابی) له خوینبایی میړده کهی.

دهرباره ی مال و سامان بو میراتگران و خوینبایش له سهر خزمانی باوکه

۱۹ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْأَمْوَالَ لِلْوَرَثَةِ وَالْعَقْلَ عَلَى الْعَصَبَةِ

۲۱۱۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى فِي جَنِينِ امْرَأَةٍ مِنْ بَنِي لُحْيَانَ سَقَطَ مِيتًا بِعُرَّةِ عَبْدٍ أَوْ أُمَةٍ، ثُمَّ إِنَّ الْمَرْأَةَ الَّتِي قُضِيَ عَلَيْهَا بِالْعُرَّةِ تُوُفِّيَتْ فَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ مِيرَاثَهَا لِبَنِيهَا وَزَوْجِهَا، وَأَنَّ عَقْلَهَا عَلَى عَصَبَتِهَا. وَرَوَى يُونُسُ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، وَأَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، وَرَوَاهُ مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَمَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که ژنی دای له ژنیکسی سک پری هوزی لیحیان خوی و کۆرپه له کهی کوشت، پیغمبره خوا صلی الله علیه وسلم برپاری دا که خوینی کۆرپه له که ده کاته سه ری ئیتر نهو سه ره بنده بی یان که نیزه ک بی، له پاشدا نهو ئافره ته تاوانباره کهش مرد، پیغمبره خوا صلی الله علیه وسلم برپاری دا میراته کهی بو کۆرپه کانی و بو میړده کهی بی، خوینی ژنه کۆرراوه کهش له سهر خزمانی باوکی ژنه تاوانباره که بیت.

دهرباره ی میراتی که سی له سهر دهستی که سی موسولمان بی

۲۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الَّذِي يُسْلِمُ عَلَى يَدَيِ الرَّجُلِ

۲۱۱۲ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، وَابْنُ ثُمَيْرٍ، وَوَكَيْعٌ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهَبٍ، عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا السُّنَّةُ فِي الرَّجُلِ مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ يُسْلِمُ عَلَى يَدَيِ رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هُوَ أَوَّلَى النَّاسِ بِمَحْيَاهُ وَمَمَاتِهِ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهَبٍ وَيُقَالُ: ابْنُ مَوْهَبٍ عَنْ تَمِيمِ الدَّارِيِّ وَقَدْ أَذْخَلَ بَعْضُهُمْ بَيْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ وَبَيْنَ تَمِيمِ الدَّارِيِّ قَبِيصَةَ بَنٍ ذُوَيْبٍ. رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ، وَزَادَ فِيهِ قَبِيصَةَ بَنٍ ذُوَيْبٍ، وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ وَهُوَ عِنْدِي لَيْسَ بِمُتَّصِلٍ وَقَالَ: بَعْضُهُمْ يُجْعَلُ مِيرَاثُهُ فِي بَيْتِ الْمَالِ، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ، وَاحْتَجَّ بِحَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ الْوَلَاءَ لِمَنْ أَعْتَقَ.

واته: له ته میمی داریه وه ره زای خوی لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! نه گهر پیاوی له سهردهستی یه کی له موسولمانان موسولمان بییت چ حه قتیکی له سهری هه یه؟ فهرمووی: (له زیان و له مردنی دا له پیشتترین که سه بوی).

هه ندی له زانایان په پیره ی فهرمووده که ده کهن، هه ندیکی تر له زانایان ده لیتن: میراته که ی ده خریته خه زینه ی موسولمانانه وه، نه مهش وته ی پیشهوا شافعییه، به لگه یان فهرمووده که ی پیغه مبهری خویه صلی الله علیه وسلم: (هه قی میراتی بهنده ی نازاد کراو هی نهو که سه یه که نازادی کردوه).

دهرباره ی پوچه لکړدنه وه ی میراتی مندالتی ناشه رعی

۲۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْطَالِ مِيرَاثِ وَلَدِ الزَّيْنَا

۲۱۱۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَيُّمَا رَجُلٍ عَاهَرَ بِحُرَّةٍ أَوْ أَمَةٍ قَالَ وَلَدُ زَيْنَا لَا يَرِثُ وَلَا يُورَثُ. وَقَدْ رَوَى غَيْرُ ابْنِ لُحَيْعَةَ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ وَلَدَ الزَّيْنَا لَا يَرِثُ مِنْ أَبِيهِ.

واته: له عه مری کورې شوعه ییبه وه، له باوکیه وه، له باپیویه وه ره زای خوای لی بی ده گپړنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هر پیاوی زینا بکات له گه ل نافرته ټکی نازاد یان کویلدها مندالتی ببی نه وه منداله که مندالتی زیناو ناشه رعیه و، نه میرات ده گری و نه میراتی لی ده گری تی).

دهرباره ی کي میراتی بهنده ی نازاد کراو ده گری

۲۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَن يَرِثُ الْوَلَاءَ

۲۱۱۴ - (ضعيف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَرِثُ الْوَلَاءُ مَنْ يَرِثُ الْمَالَ. هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِي.

واته: له عه مری کورې شوعه ییبه وه، له باوکیه وه، له باپیویه وه ره زای خوای لی بی ده گپړنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه و که سه میراتی بهنده ی نازاد کراو ده گری که میراتی مال و سامان ده گری). - نه گهر که سه که خوشی مرد خزمانی نیړینه ی میراتی بهنده ی نازاد کراو که ده گرن -.

دهرباره‌ی نافرته میراتی بهنده‌ی نازادکراو ده‌گری

۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ مَا يَرِثُ النِّسَاءُ مِنَ الْوَلَاءِ

۲۱۱۵ - (ضعیف) حَدَّثَنَا هَارُونُ أَبُو مُوسَى الْمُسْتَعْلِي الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ رُوْبَةَ الثَّغَلِيّ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ النَّصْرِيِّ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْفَعِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَرْأَةُ تَحُورُ ثَلَاثَةَ مَوَارِيثَ: عَتِيقَهَا وَلَقِيطَهَا وَوَلَدَهَا الَّذِي لَا عِنْتَ عَلَيْهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ حَرْبٍ عَلَى هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له (وائلة)ی کوپی نه سقه‌عه وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغمبره‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (میراتی نه‌م سی که‌سه بو ژنه: نازادکراوی خوی، مندالی دۆزراوه‌ی خوی که له لاکۆلان ده‌یدۆزیتسه‌وه به‌خیوی ده‌کات، نه‌و منداله‌ی که به‌هوی شه‌ره نه‌فرین (لیعان) - وه بووه به‌هی خوی).

باسی وهسیهته کان له پیغمبره وه صلى الله عليه وسلم

۲۸ - أَبَوَابُ الْوَصَايَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نه وهی هاتوره دهر باره ی وهسیت به سی یهک

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوَصِيَّةِ بِالثَّلْثِ

۲۱۱۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: مَرَضْتُ عَامَ الْفَتْحِ مَرَضًا أَشَقِّتُ مِنْهُ عَلَى الْمَوْتِ، فَأَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي مَالًا كَثِيرًا، وَلَيْسَ يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَتِي، أَفَأُوصِي بِمَالِي كُلِّهِ؟ قَالَ: لَا، قُلْتُ: فَتُلْكُنِي مَالِي؟ قَالَ: لَا، قُلْتُ: فَالْشُّطْرُ؟ قَالَ: لَا، قُلْتُ: فَالْثُلُثُ؟ قَالَ: الْثُلُثُ وَالْثُلُثُ كَثِيرٌ، إِنَّكَ إِنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّمُونَ النَّاسَ، وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً إِلَّا أُجِزَتْ فِيهَا حَتَّى اللَّقْمَةُ تَرْفَعُهَا إِلَى فِي امْرَأَتِكَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُخْلَفُ عَنْ هِجْرَتِي؟ قَالَ: إِنَّكَ لَنْ تُخْلَفَ بَعْدِي فَتَعْمَلْ عَمَلًا تُرِيدُ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أَزْدَدْتُ بِهِ رِفْعَةً وَدَرَجَةً وَلَعَلَّكَ أَنْ تُخْلَفَ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ آخَرُونَ، اللَّهُمَّ أَمُصْ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلَا تَرُدَّهُمْ عَلَى أَغْفَائِهِمْ لَكِنَّ الْبَائِسُ سَعْدُ ابْنِ حَوْلَةَ يَزْنِي لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ لَيْسَ لِلرَّجُلِ أَنْ يُوصِيَ بِأَكْثَرِ مِنَ الثَّلْثِ، وَقَدْ اسْتَحَبَّ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يَنْقُصَ مِنَ الثَّلْثِ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالْثُلُثُ كَثِيرٌ.

واته: له عامیری کوری سمدی کوری نه بی وهقاصه وه، له باوکیه وه رهزای خوی

لئ بئ دەگێڕنەوہ، کە فەرموویەتی: سالتی رزگارکردنی شاری مەککە خۆشکەوتم خەریک بوو بۆم، پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ھات سەردانی کردم، وتم: ئەو پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم! مال و سامانیکی زۆرم ھەیە، تەنیا کچیکیشم ھەیە کە میراتم لئ بگرت، ئایا ھەموو مال و سامانەکم نەکم بە خێر؟ فەرمووی: (نەخێر)، ئەو دوو بەش لە سێ بەشی مالاھەکم نەکم بە خێر؟ فەرمووی: (نەخێر). وتم: ئەو نیوەی نەکم بە خێر؟ فەرمووی: (نەخێر). وتم: ئەو سێ یەکی نەکم بە خێر؟ فەرمووی: (سێ یەک دەبێ، سێ یەکیشت زۆرە، چونکە تۆ لەپاش مردنت میراتبەرەکانت بە دەولەمەندی و تیر و تەسەلی بەجی بەیتیت گەلی لەوہ باشترە بەھەزاری بەجیان بەیتلی و دەست لە خەلک پان بکەنەوہ، ئەوہش بزانە ھەرچی بیبەخشیت و خەرجی بکە لەبەر رەزامەندی خواي گەورە ئەوہ پاداشتی باشی لەسەر وەرەگری، تەنانەت ئەو پاروہش کە بەرزێ دەکەیتەوہ دەیکەیت بەدەمی ھاوسەرەکەتەوہ — ئەو خەرجی و مەسرەفەي کە دەیکەیت بۆ خاوی خێزانێ خۆت -)، سەعد وتی: ئەو پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم! نەترسم لەمەککە بۆم و لەگەڵ ئێوہ نەگەریمەوہ بۆ مەدینە ئەوہش بۆ کۆچەکم زیانی ھەبێ و پاداشتی کەمترم دەستکەوێت، فەرمووی: (لەدوای وەفاتی من تۆ دەمیتێی، ھەر کاروکردەوہیەکی چاک بکەیت لەبەر رەزامەندی خواي گەورە — لە جیھاد و بەخشین - بەو کردەوہ چاکە پایەت بەرز دەیتەوہ لەلای خوا، ئومید دەکەم کە جاری نەمری لەدوای وەفاتی من بژیت ھەتا گەلانی موسوڵمان سودی دین و دونیات لئ ببینن و خواي گەورە بتکاتە مایەي خێر و خۆشی بۆیان و، ببی بەھۆی شکستی و زیان بۆ کافران — ئەوہو ژیا سەرکردایەتی جەنگی قادسیەي کردو زیانیکی زۆری گەیانە بە فارسە ناگرپەرستەکان، عێراقی رزگار کردو خەلکانیکی زۆر لەسەر دەستی ئەو موسوڵمان بوون -). لەپاشدا فەرمووی:

(خودایه کۆچی هاوه لآتم تاسه ربی و قبول بی له مه دینه (دار الهجرة) بمرن، لیئی پاشگهز نه بنه وه، به لآم هه ژار سه عدی کوری خه وله له مه ککه مرد پیتغه مبره وی خوا صلى الله عليه وسلم به زهیی پیتدا هاته وه).

نه وهی هاتوره ده رباره ی وهسپه تی زیان بگه یه نی

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الضَّرَارِ فِي الْوَصِيَّةِ

۲۱۱۷ - (ضعيف) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، وَهُوَ جَدُّ هَذَا النَّصْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَشْعَثُ بْنُ جَابِرٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ حَدَّثَهُ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ وَالْمَرْأَةُ بِطَاعَةِ اللَّهِ سِتِينَ سَنَةً ثُمَّ يَخْضُرُهَا الْمَوْتُ فَيُضَارَّانِ فِي الْوَصِيَّةِ فَتَجِبُ لهُمَا النَّارُ، ثُمَّ قَرَأَ عَلَيَّ أَبُو هُرَيْرَةَ: (مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ)، إِلَى قَوْلِهِ، (ذَلِكَ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الَّذِي رَوَى عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ جَابِرٍ هُوَ جَدُّ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيِّ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیتغه مبره وی خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (پیاو یان ژنی شهست سال گوێراپه لی خوای گه وره ده کهن، له پاشدا له کاتی سهره مهرگدا وهسپتیک ده کهن که زیان به میراتگزه کان ده گه یه نیت به هویه وه ده خرینه ناو ناگری دۆزه خه وه). له پاشدا نه بو هورهیره نه نایه ته ی خوینده وه به سه رما: (مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ (۱۲) تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْقَوْزُ

الْعَظِيمُ). سورة النساء: ۱۲-۱۳. واته: له پاش (دهرکردنی) وهسیه تیک که کرایت یان قهرزیک که (وهسیته که یاقه رزه که بز میراتگران) بن زیان بن، نهمه بریاره له لایه ن خواوه، خواش زانای له سهرخویه. نهو (یاسایانه) سنوره کانی خودان، هر که سیک گوپرایه لی خوا و پیغه مبهره که ی بیت، (خرا) ده یخاته نار بهه شتایتک که رووباره کان دین و ده جن به ژیریاندا، تیایدا ده میننه وه بهه میشه یی، وه نه وه به سهرکه وتنی زور گه وره.

نه وه ی هاتوره دهرباره ی هاندان له سهر وهسیته

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ عَلَى الْوَصِيَّةِ

۲۱۱۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ وَلَهُ مَا يُوصِي فِيهِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رُوِيَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ.

واته: له نیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمویه تی: (نه گهر موسولمانیک شتیکی هه بیت بیهویتی راسپیری بکات، هق وایه دوو شهوی به سهردا تی نه پهریت وهسیه تنامه که ی به نوسراوی له لای خوی دانی).

دهرباره ی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم وهسیته ی نه کردووه

۴ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُوصِ

۲۱۱۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قَطَنِ عَمْرُو بْنُ الْهَيْثَمِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ أَبِي

أَوْفَى: أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: لَا قُلْتُ: كَيْفَ كُتِبَتْ الْوَصِيَّةُ وَكَيْفَ أَمَرَ النَّاسَ؟ قَالَ: أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ.

واته: له (طلحة) ی کوری موصه ریفه وه رهزای خوا ی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: وتم به نیسنو نه بی نه وفا رهزای خوا ی لی بی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وهسیه تی کرد؟ فهرمووی: نه خیر، نهی چون فهرمانی کردوه به موسولمانان وهسیه ت بکهن به لام خوی وهسیه تی نه کردوه؟ فهرمووی: وهسیه تی کردوه به وهی که پهیره وی قورثان بکهن.

دهر باره ی وهسیه ت نییه بو میراتگران

۵ - بَابُ مَا جَاءَ لَا وَصِيَّةَ لِرِوَاثٍ

۲۱۲۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، وَهَنَادٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُرَحْبِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ الْخَوْلَاطِيُّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي حُطْبَتِهِ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَدْ أَعْطَى لِكُلِّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، فَلَا وَصِيَّةَ لِرِوَاثٍ، الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ، وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ التَّابِعَةُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، لَا تُنْفِقُ امْرَأَةٌ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا إِلَّا بِإِذْنِ زَوْجِهَا، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا الطَّعَامَ؟ قَالَ: ذَلِكَ أَفْضَلُ أَمْوَالِنَا ثُمَّ قَالَ: الْعَارِيَةُ مُؤَدَّاةٌ، وَالْمِنْخَةُ مَرْدُودَةٌ، وَالْدِّينُ مَقْضِيٌّ، وَالزَّعِيمُ غَارِمٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَمْرِو بْنِ خَارِجَةَ، وَأَنَسٍ وَهُوَ حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ، وَرِوَايَةُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَيَّاشٍ عَنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ وَأَهْلِ الْحِجَازِ لَيْسَ بِذَلِكَ فِيمَا تَفَرَّدَ بِهِ لِأَنَّهُ رَوَى عَنْهُمْ مَنَاقِيرَ، وَرِوَايَتُهُ عَنْ أَهْلِ الشَّامِ أَصَحُّ، هَكَذَا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ:

سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْحَمَنِ يَقُولُ: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاشٍ أَصْلَحَ بَدَنًا مِنْ بَقِيَّةٍ، وَلِبَقِيَّةٍ أَحَادِيثُ مَنَاكِبُ عَنِ الثَّقَاتِ وَسَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَقُولُ: سَمِعْتُ زَكَرِيَّا بْنَ عَدِيٍّ يَقُولُ: قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ الْقَزَائِيُّ: خُذُوا عَنْ بَقِيَّةٍ مَا حَدَّثَ عَنْ الثَّقَاتِ، وَلَا تَأْخُذُوا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبَّاشٍ مَا حَدَّثَ عَنِ الثَّقَاتِ وَلَا عَنِ الثَّقَاتِ.

واته: له نهبو نومامهی باهیلیه وه رهزای خوای لى بى ده گپ نه وه، که فەرموویه تی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو له وتاری حەجی مالتاواى ده یه فەرموو: (خوای گه وه ره په ره وردگار هەقی هەموو خاوهن هەقیکی داوه، نیتەر وه سیهت نیه بۆ میراتگران له بهر نه وه ی خوای گه وه ره له قورئاندا بهشی میراتگرانی دیاری کردوه، منداڵ هی خاوهن نوینه، هەناسە ساردیش بۆ شهروال پیس ده مینیتته وه، حسایان لای خوایه واته ئیمه هەدی شه رعیان به سهردا جیبه جی ده کهین خوای گه وه رهش نه گهر بیهوی لیان خۆش ده بی خۆ نه گهر بیشیهوی سزایان ده دات، هەر که سی داخوازی و بانگه شهی نه وه بکات که کوری یه کیکی تره جگه له باوکی، یان خۆی خسته پال سه ره پهرشتیارنک جگه له گه وه که ی خۆی نه وه بهر ده وام نه فرینی خوای له سه ره بی هەتا روژی قیامەت، بۆ هیچ نافره تی دروست نیه شتی له ماله که ی بیه خشیت به بی ره زامه ندی می ده که ی، وترا: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم خوار دنیش؟ فەرموو: (نه وه باشرینی ماله کاغانه)، له پاشدا فەرموو: (خواستن ده بی بگپ دریتته وه بۆ خاوه نی، بۆ نمونه که سی ناژه لای ده به خشیت به که سیکی تر سود له شیر ه که ی بی نی یان درختی ده دات به که سی سود له به ره که ی بی نی نه وه پیی ده وتریت (منحه) پیویسته له پاشدا نه و ناژه لای یان نه و دره خته بگپ دریتته وه بۆ خاوه نی، قهرز ده بی بپژدریت و بدریتته وه، که فیلیش زامنه).

۲۱۲۱ - (حسن) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَنَادَةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ خُوْشَبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَنَمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ خَارِجَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطِبَ عَلَى نَاقَتِهِ وَأَنَا تَحْتَ جِرَانِهَا وَهِيَ تَقْصَعُ بِجِرَّتِهَا، وَإِنَّا لُعَابُهَا يَسِيلُ بَيْنَ كَتِفَيْيَ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، وَلَا وَصِيَّةَ لِرِوَارِثِ، وَالْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْقَاهِرِ الْحَجَرُ، وَمَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ رَغْبَةً عَنْهُمْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا وَسَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ يَقُولُ: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: لَا أَتَابِي بِحَدِيثِ شَهْرِ بْنِ خُوْشَبٍ. وَسَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ خُوْشَبٍ فَوَثَّقَهُ وَقَالَ: إِنَّمَا يَتَكَلَّمُ فِيهِ ابْنُ عَوْنٍ، ثُمَّ رَوَى ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي زَيْنَبٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ خُوْشَبٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عه مری کوری خاریمبهروه رهزای خوای لی بئی ده گپرنهوه، که فرمویه تی: پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به سهر و شتره که یه وه وتاری ده دا، منیش له ژیر بهشی پیتشه وهی ملی و شتره که یدا بووم، نهویش نالقی ده جوی و لیکی به ناو شافندا ده هاته خواره وه، بو خوم گویم لیتی بوو ده یه فرموو: (خوای گه وه و پهروه ردگار هه قی هه موو خاوهن هه قیکی داوه، ئیت و هسیهت نیه بو میراتگران له بهر نه وهی خوای گه وه له قورئاندا بهشی میراتگرانی دیار یکردوه، مندا لهی خاوهن نوینه، هه ناسه ساردیش بو شهروال پیس ده مینیتته وه، هه رکه سی داخوازی و بانگه شهی نه وه بکات که کوری یه کیکی تره جگه له باوکی، یان خوی خسته پال سهر بهرشتیاریک جگه له گه وه که ی خوی نه وه بهر ده وام نه فرینی خوای له سهر بی هه تا روژی قیامهت، خوای گه وه فرز و سوننه تی لی وهر ناگیرئ).

دهر باره ی له پیش و سیه ت قهرز ده دریته وه

- بَابُ مَا جَاءَ يُبْدَأُ بِالَّذِينَ قَبْلَ الْوَصِيَّةِ

۲۱۲۲ - (حسن) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُتَمَدَانِي، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى بِالَّذِينَ قَبْلَ الْوَصِيَّةِ، وَأَنْتُمْ تَقْرَأُونَ الْوَصِيَّةَ قَبْلَ الَّذِينَ. وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ عَامَّةِ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ يُبْدَأُ بِالَّذِينَ قَبْلَ الْوَصِيَّةِ.

واته: له پیشهوا عه لیه وه رهزای خوای لی بی ده گپړنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم قهرزی پیش و سیه ت ده خست، به لام نیوه و سیه ت پیش قهرز ده خویننه وه.

نهو که سیه ی له سهرمه رگدا خیر ده کات و بنده نازاد ده کات

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَتَصَدَّقُ أَوْ يَغْتَنِقُ عِنْدَ الْمَوْتِ

۲۱۲۳ - (ضعيف) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي حَبِيبَةَ الطَّائِي قَالَ: أَوْصَى إِلَيَّ أَخِي بِطَائِفَةٍ مِنْ مَالِهِ، فَلَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَقُلْتُ: إِنَّ أَخِي أَوْصَى إِلَيَّ بِطَائِفَةٍ مِنْ مَالِهِ، فَأَيْنَ تَرَى لِي وَضَعَهُ، فِي الْفُقَرَاءِ، أَوْ الْمَسَاكِينِ، أَوْ الْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ: أَمَا أَنَا فَلَوْ كُنْتُ لَمْ أَغْدِلْ بِالْمُجَاهِدِينَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَثَلُ الَّذِي يَغْتَنِقُ عِنْدَ الْمَوْتِ كَمَثَلِ الَّذِي يُهْدِي إِذَا شَبِعَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهو حه بیبه وه رهزای خوای لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: براهم و سیه تی بو کردم به به شی له مال و سامانه کهی، گهیشتم به نه بو دهردا رهزای خوای لی بی وتم: براهم و سیه تی بو کردووم به به شی له مال و سامانه کهی، جا

چۆن دابهشی بکهه و بیدهه بهکی، بی نهوایان یان ههژاران یان تیکۆشه رانی ریگهی خوا؟ نهبو دهردا فهرمووی: نهگهر من وهسیهتهم بکردایه وهسیهتهم دهکرد بیدهه به تیکۆشه رانی ریگهی خوا، بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو دهیغهرموو: (ویتهی نهو کهسهی له کاتی سههره مهرگدا بهنده نازاد دهکات وه نهو کهسه وایه کاتی که خۆی تیر بوو نهوکاته له خواردنه کهی ده به خشیته).

۲۱۲۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّ بَرِيرَةَ جَاءَتْ تَسْتَعِينُ عَائِشَةَ فِي كِتَابَتِهَا وَلَمْ تَكُنْ قَضَتْ مِنْ كِتَابَتِهَا شَيْئًا، فَقَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ: ارْجِعِي إِلَى أَهْلِكَ فَإِنْ أَحْبَبُوا أَنْ أَقْضِيَ عَنْكَ كِتَابَتَكَ وَيَكُونَ لِي وَلَاؤُكَ فَعَلْتُ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ بِرَبِيرَةَ لِأَهْلِهَا فَأَبَوْا، وَقَالُوا: إِنْ شَاءَتْ أَنْ نَحْتَسِبَ عَلَيْكَ وَيَكُونَ لَنَا وَلَاؤُكَ فَلْتَفْعَلْ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ابْتَاعِي فَأَعْتِقِي فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ؟ مَنْ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَيْسَ لَهُ، وَإِنْ اشْتَرَطَ مِائَةً مَرَّةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ عَائِشَةَ وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ الْوَلَاءَ لِمَنْ أَعْتَقَ.

واته: له عوروه وه رهزای خوی لی بی دهگیرنهوه، که عایشه رهزای خوی لی بی پتی راگه یاندوه بهریره هات بۆ لای بۆ نهوی له سههر نامه نویسه کهی یارمهتی بدات، هیچی له نامه نویسه که نه دابو به خاوه نه کهی، عایشه پتی فهرموو: بگه پیره وه بۆ ناو گه وره کانت، نهگهر پییان خوش بوو نهوا من پاره ی نامه نویسه کهت بۆ دهدهم و نازادت ده کهم به مهرجی وه لانه کهت بۆ من بی و من بیم به ههقدارت، بهریره نهوی باس کرد بۆ گه وره کانی بهلام گه وره کانی رازی نه بوون

وتیان: نه گهر دهیو یت با نامه نویسه که ت بۆ بدات به مهرجی وه لانه که ت بۆ نیمه بی، نهو باسه گهیه نرایه پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به عائیشهی فهرموو: (تۆ بیکره و نازادی بکه، چونکه بیگومان ههقی میراتی بهندهی نازاد کراو بۆ نهو کهسهیه که بهنده که نازاد ده کات). له پاشدا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ههستایه وه فهرمووی: (نهوه بۆچی نهو خه لکانه مهرج داده نین له کاتی که ت نهو مهرجانه له قورئانه کهی خوا ی پهره ردگاردا نیه، ههر کهسی مهرجی دابنی نهو مهرجه له قورئاندا نه بی پوچ و به تاله، نه گهر سه د مهرجیش بیت، چونکه مهرجی خوا ی پهره ردگار مه حکم تر و ههق تر و شایه نتره).

باسه کانی هقی میراتی بهندهی نازاد کراو و خهلات و بهخشین
له پیغهمبهروه صلی الله علیه وسلم

۲۹ - أَبَوَابُ الْوَلَاءِ وَالْهَبَةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هقی میراتی بهندهی نازاد کراو بۆ نهو کهسهیه که بهنده که نازاد ده کات
۱ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْوَلَاءَ لِمَنْ أُعْتَقَ

۲۱۲۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا
سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا أَرَادَتْ أَنْ تَشْتَرِيَ
بَرِيرَةَ فَاشْتَرَطُوا الْوَلَاءَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْطَى الثَّمَنُ أَوْ
لِمَنْ وَلِيَ الْبَيْعَةَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ
وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ.

واته: له عانیشهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که ویستی بهریره بکریت،
به مهرجی لهپاش مردنی میراته کهی بۆ نهوان بی، پیغهمبهری خوا صلی الله علیه
وسلم فهرمووی: (بیکره بیگومان میراته کهی بۆ نهو کهسهیه که نرخه کهی ده داو،
خهلاتی نازادی بی ده بهخشی).

نهوهی هاتوره دهربارهی ریگری له فروشتنی ولایه و خهلات

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنْ بَيْعِ الْوَلَاءِ وَعَنْ هَبْتِهِ

۲۱۲۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ بَيْعِ الْوَلَاءِ وَعَنْ هَبْتِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ نَهَى عَنْ بَيْعِ الْوَلَاءِ وَعَنْ هَبْتِهِ. وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ، وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، وَمَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، وَيُزَوِّى عَنْ شُعْبَةَ قَالَ: لَوَدِدْتُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ دِينَارٍ حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَذِنَ لِي حَتَّى كُنْتُ أَقُومُ إِلَيْهِ فَأَقْبِلُ رَأْسَهُ وَرَوَى يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ وَهُمْ، وَهُمْ فِيهِ يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ، وَالصَّحِيحُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، هَكَذَا رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ. وَتَفَرَّدَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له (عبد الله)ی کوری عومهرهوه رهزای خویان لى بى دهگینهوه، که پیغهمبرهوى خوا صلی الله علیه وسلم ریگری کردوه له فروشتنی ههقی میراتی بهندهی نازادکراو، وه له بهخشینیشی.

نهوهی هاتوره دهر بارهی بهندهیه گهوره کهی نازادی کردبی کهچی
حاشابکات له گهوره کهی خوی و یه کیکی تر بکات به گهورهی خوی
یانبانگه شهی نهوه بکات که نهوهی که سیکی تره جگه له باو کی خوی
۳- بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ أَوْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ

۲۱۲۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: خُطِبْنَا عَلَى فَقَالَ: مَنْ رَعِمَ أَنَّ عِنْدَنَا شَيْئًا نَقْرُؤُهُ إِلَّا كِتَابَ اللَّهِ وَهَذِهِ الصَّحِيفَةُ، صَحِيفَةٌ فِيهَا أَسْنَانُ الْإِبِلِ وَأَشْيَاءٌ مِنَ الْجِرَاحَاتِ، فَقَدْ كَذَّبَ، وَقَالَ فِيهَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مَا بَيْنَ غَيْرِ إِلَى ثَوْرٍ، فَمَنْ أَخَذَتْ فِيهَا حَدَثًا أَوْ آوَى مُحَدِّثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا، وَمَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يَقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ، وَدَمَةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ يَسْتَعَى بِهَا أَدْنَاهُمْ. وَرَوَى بَعْضُهُمْ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ عَلِيٍّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له ئیبراهیمه تهمیمیهوه، له باوکیهوه رهزای خوای لی بئی ده گپرنهوه، که
فهرموویه تی: پیتشهوا عهلی رهزای خوای لی بئی وتاری بۆ ده داین فهرمووی:
هه رکه سی گومانی وابی ئیمه ی که سوکاری پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم
نامه و نوسراوینکی تایبه تیمان له لا هه یه جگه لهم قورئانه و نه م توواره،
توواره کهش نه مانه ی تیدا نوسراون ته مهنی شه و شترانه ی که ده درین له هه قی
خوینباییدا چهند شتی تر دهر بارهی خوینی زام و برینه کان بیگومان شه که سه درۆ
ده کات، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم تیدا فهرموویه تی: (مه دینه

حهرامه له کتوی عهیرهوه هاتا کتوی (تور) - کتوی عهیر کهوتوته خوارووی مه‌دینهوه، کتوی (تور)یش کتویکی بچوکه ده‌که‌وئته سه‌روی کتوی نوحودهوه - جا هه‌رکه‌سی کاریکی داهینراو (بیدعه) یان کاریکی ناره‌وای تیدا بکات، یان که‌سیکی نه‌هلی بیدعهی تیدا په‌نا بدات و سه‌ری بختا شه‌وه نه‌فرینی خوداو مه‌لایکه‌کان و نه‌و خه‌لکه هه‌ر هه‌مووی له‌سه‌ربی، له‌روژی قیامه‌تدا خوای گه‌وره نه‌فه‌رزو نه‌سوننه‌تی لی قبول ناکات، که‌سی بانگه‌شه‌ی شه‌وه بکات که نه‌وهی که‌سیکی تره جگه له باوکی خوی و به‌نده‌یه یان که‌نیزیه گه‌وره‌که‌ی نازادی کردبی که‌چی حاشا بکات له گه‌وره‌که‌ی خوی و یه‌کیکی تر بکات به گه‌وره‌ی خوی شه‌وه نه‌فرینی خوداو مه‌لایکه‌کان و نه‌و خه‌لکه هه‌ر هه‌مووی له‌سه‌ربی، له‌روژی قیامه‌تدا خوای گه‌وره نه‌فه‌رز و نه‌سوننه‌تی لی قبول ناکات، موسولمانان بو په‌یمانی نامان دان به کافران هه‌موویان چوون یه‌کن، هه‌ره خوارینه‌که‌یان مافی نامان دانی هه‌یه به‌هه‌ر کافری که ده‌یه‌وی).

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌رباره‌ی که‌سی نه‌فی منداله‌که‌ی خوی بکات

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَنْتَفِي مِنْ وَلَدِهِ

٢١٢٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجُبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ الْعَطَّارُ، وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي فَرَازَةَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ امْرَأَتِي وَلَدَتْ غُلَامًا أَسْوَدَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَمَا أَلَوَّاهَا؟ قَالَ: خُرَّ، قَالَ: فَهَلْ فِيهَا أَوْزُقٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِنَّ فِيهَا لَوْزُقًا، قَالَ: أَلَيْسَ أَتَاكَ ذَلِكَ؟ قَالَ: لَعَلَّ عِرْقًا نَزَعَهَا، قَالَ: فَهَذَا لَعَلَّ عِرْقًا نَزَعَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیاویکی هوزی بهنی فهزاره - ژنهکهی مندالتیکی رهشی بوو بوو گومانی لیتی ههبوو — بویه هاته خزمهت پیغهمبهری خوا صلی الله علیه وسلم، وتی: نهی پیغهمبهری خوا صلی الله علیه وسلم! ژنهکهی مندالتیکی رهشی بووه، فهرمووی: (نایا تو وشرت هدی؟). وتی: بهلی، فهرمووی: (رهنگیان چونه؟). وتی: سورن، فهرمووی: (رهشتالهیان تیدایه؟). وتی: بهلی رهشتالهشیان تیدایه، فهرمووی: (نهوه له کوپوه هیناویهتی؟). وتی: رهنگه له نهسلدا رهگهزیان لهو رهنگه بوییت، فهرمووی: (نهم مندالیش رهنگه بجیتتهوه سر نهسلتیکي — دهی کورهکهی توییش ههروهها -).

نهوهی هاتوره دهربارهی شیوهناسی(قافه)

۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَافَةِ

۲۱۲۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا مَسْرُورًا تَبْرُقُ أَسَارِيرُ وَجْهِهِ فَقَالَ: أَلَمْ تَرَيِ أَنَّ مُجَزَّرًا نَظَرَ أَنْفًا إِلَى زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَأَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ فَقَالَ: هَذِهِ الْأَفْدَامُ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَى ابْنُ عُيَيْنَةَ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَزَادَ فِيهِ: أَلَمْ تَرَيِ أَنَّ مُجَزَّرًا مَرَّ عَلَى زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَأَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَدْ غَطَّيَا رُءُوسَهُمَا وَبَدَتْ أَفْدَامُهُمَا فَقَالَ: إِنَّ هَذِهِ الْأَفْدَامَ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَهَكَذَا حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ اخْتَجَّ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ بِهَذَا الْحَدِيثِ فِي إِقَامَةِ أَمْرِ الْقَافَةِ.

واته: له عانیشهوه رهزای خوای لی بی دهگپرنهوه، که روژی پیغهمبری خوا صلی الله علیه وسلم چوهتهژورهوه بۆلای زور دلخوش بووه و له خوشیاندا روخساری درهوشاوهتهوه، فرمویهتی: (ئهی عانیشه! دهزانیت موجهزیزی مودلهجی — که شیوهناسیکی بهناویانگ بوو هات بۆلام — لهوکاتهدا ئوسامهو باوکی لهژیتر پارچهیهک قهدیغهدا بوون سهریان داپوشرابو بهلام قاچیان بهدهرهوه بوو، موجهزیز لهسر نهو حالته چای پییان کهوت وتی: نهم قاچانه لهیهکترن واته خاوهنی نهم قاچانه باوک و کورن). — نهبو داود دهلیت: ئوسامه رهش بوو، بهلام زهید سپی بوو واته باوکی —.

پیغهمبر صلی الله علیه وسلم خهتکی هانداوه دیاری بۆ یهکتر بهرن
 ۶ - بَابُ فِي حَبِّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى التَّهَادِي

۲۱۳۰ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَهَادَوْا فَإِنَّ الْهَدْيَةَ تَذْهَبُ وَخَرَّ الصَّدْرُ، وَلَا تَحْقِرَنَّ جَارَةً لِجَارَتِهَا وَلَوْ شِقَّ فَرْسِنِ شَاةٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَأَبُو مَعْشَرٍ اسْمُهُ نَجِيجٌ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ وَقَدْ تَكَلَّمَ فِيهِ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی دهگپرنهوه، که پیغهمبری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویهتی: (دیاری پیتشکهش یهکتری بکهن، چونکه دیاری دل ساف دهکات، با نافرته بۆ نافرتهی دراوسیتی هیچ دیاریه بهکم نهزانی نهگهر پیچکهی مهړی یان بزنیکیش بی بۆی بیات به دیاری).

نهوهی هاتوره ده‌بارهی گه‌راندنهوهی دیاری خراپه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الرُّجُوعِ فِي الْهَبَةِ

۲۱۳۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ الْأَزْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْمُكْتَبِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَثَلُ الَّذِي يُعْطِي الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعُ فِيهَا كَالْكَلْبِ أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبِعَ فَأَاءَ ثُمَّ عَادَ فَرَجَعَ فِي قَيْئِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

واته: له ئیبنو عومرهوه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنهوه، که پیغهمبره‌ی خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (وینهی نهو که‌سه‌ی که شتی‌ک نه‌به‌خشی له‌پاشدا پاشگه‌زده‌بیته‌وهو لیتی وهرنه‌گریته‌وه، وه‌ک سه‌گیت‌ک وایه که خواردنی بخوات هه‌تا تیر نه‌خوات ئینجا نه‌رشیته‌وه، له‌پاشدا رشانه‌وه‌که‌ی خوی نه‌خواته‌وه).

۲۱۳۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي طَاوُوسٌ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، يَرْفَعَانِ الْحَدِيثَ قَالَ: لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يُعْطِيَ عَطِيَّةً ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا إِلَّا الْوَالِدَ فِيمَا يُعْطِي وَلَدَهُ، وَمَثَلُ الَّذِي يُعْطِي الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعُ فِيهَا كَمَثَلِ الْكَلْبِ أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبِعَ فَأَاءَ ثُمَّ عَادَ فِي قَيْئِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. قَالَ الشَّافِعِيُّ: لَا يَحِلُّ لِمَنْ وَهَبَ هَبَةً أَنْ يَرْجِعَ فِيهَا إِلَّا الْوَالِدَ فَلَهُ أَنْ يَرْجِعَ فِيمَا أُعْطِيَ وَلَدَهُ وَاحْتَجَّ بِهَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له ئیبنو عومره‌و ئیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنهوه، که پیغهمبره‌ی خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (ره‌وا نیه بو هیج که‌سی‌ک شتی‌ک به‌به‌خشی یان بیکاته دیاری بو که‌سی‌ک له‌پاشدا پاشگه‌زیه‌یه‌وه و لیتی

سنن الزمذي بهرگی سیهم — هفتی میرانی بندهی نازاد کراو و خهلات و بهخشین لیغمبرهوه صلی الله علیه وسلم.

وهربگریتهوه، بیجگه له بهخشینى باوك لهوهی که دهیبهخشی به کور و نهوهکانی،
وینهی نهو کهسهی که شتیک نهبهخشی لهپاشدا پاشگهزدهبیتهوهو لیتی
وهرنهگریتهوه، وهک سهگیك وایه که خواردنی بخوات ههتا تیر نهخوات ئینجا
نهرشیتهوه، لهپاشدا رشانهوهکهی خوی بخواتهوه).

باسه کانی قهدهر له پیغه مبهروهه صلى الله عليه وسلم

۳۰ - أَبَوَابُ الْقَدْرِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هه ره شه له وانهی دووبه ره کی دروست ده کهن له سهر قهدهر

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّشْدِيدِ فِي الْخَوْضِ فِي الْقَدْرِ

۲۱۳۳ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحُ الْمُرِّي، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَتَنَارَعُ فِي الْقَدْرِ فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجْهُهُ، حَتَّى كَأَنَّمَا فُقِيَ فِي وَجَنَّتَيْهِ الرُّمَانُ، فَقَالَ: أَيُّهَا أَمِيرُكُمْ أَمْ يَهَذَا أُرْسِلْتُ إِلَيْكُمْ؟ إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حِينَ تَنَارَعُوا فِي هَذَا الْأَمْرِ، عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ أَلَّا تَتَنَارَعُوا فِيهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ، وَعَائِشَةَ، وَأَنَسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ صَالِحِ الْمُرِّي، وَصَالِحِ الْمُرِّي لَهُ غَرَائِبٌ يَنْفَرِدُ بِهَا لَا يَتَابِعُ عَلَيْهَا.

واته: له نهبو هورهيرهوه رهزای خواى لى بى ده گيرنهوه، که فهرموويه تی: روژی پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم له مال هاته دهرهوه بو ناومان نیمهش دووبه ره کی که تبوه نیوانمانهوه له سهر قهدهر، توربه بوو چون توربه بوونی روخساری سور هه لگهرا بوو نه توت ده نکه هه نارت ته قاندوه به سهر کولمیدا، ٲینکاری کردن و فهرمووی: (من بهوه فهرمانم پی کردوون، یان من بو شهوه ره وانه کراوم بو سهر نیوه، قه ومه کانی پیش نیوه به هوئی نهم دووبه ره کیهوه له ناوچوون، واجبی ده کهم له سهرتان پابه ند بن به وهوه که جاریکی تر له سهر قهدهر دووبه ره کی نه که ویتته

نیوانتانه‌وه و ناکۆک مه‌بن له‌سه‌ری).

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌رباره‌ی به‌لگه‌هینانه‌وه ناده‌م و موسا

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي حِجَاجِ آدَمَ وَمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

۲۱۳۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ بْنِ عَرَبِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اخْتَجَّ آدَمُ وَمُوسَى، فَقَالَ مُوسَى: يَا آدَمُ أَنْتَ الَّذِي خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ وَتَفَحَّ فَيْكَ مِنْ رُوحِهِ، أَغَوَيْتَ النَّاسَ وَأَخْرَجْتَهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ، قَالَ: فَقَالَ آدَمُ: وَأَنْتَ مُوسَى الَّذِي اضْطَفَاكَ اللَّهُ بِكَلَامِهِ أَتُلُوْمُنِي عَلَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، قَالَ: فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ، وَجُنْدَبٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، وَقَدْ رَوَاهُ بَعْضُ أَصْحَابِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم
فه‌رموویه‌تی: (پیغه‌مبه‌ران ناده‌م و موسا سه‌لامی خویان له‌سه‌ر بی له‌نیوانیاندا
بوو به راجیایی و به‌لگه‌هینانه‌وه، موسا فه‌رمووی: تو نه‌و ناده‌مه‌ی که خوی
گه‌وره به‌ده‌ستی خۆی دروستی کردی و گیانی به‌به‌ردا کردی؟ - که‌چی به‌هۆی
گوناهێکه‌وه - بی هیواو نانومیدت کردین و له به‌هه‌شت ده‌رتپه‌ران‌دین بۆ سه‌ر
زه‌وی، وتی: ناده‌م فه‌رمووی: تو نه‌و موسایه‌ی که خوی گه‌وره هه‌لیبژاردی و

په‌سه‌ندی کردی و کردیتی به پیغه‌مبه‌ر و قسه‌ی له‌گه‌ل کردی و له‌چهند ته‌خته‌و له‌و‌حیکدا ته‌وراتی بو ناردی، که‌چی له‌سه‌ر کردنی کارئ سهرزه‌نشتم ده‌که‌ی که‌ خوای گه‌وره له‌سه‌ری نویسوم پیش نه‌وه‌ی ناسامانه‌کان و زه‌وی دروست بکات، وتی: به‌و به‌لگه‌ ناده‌م موسای بو‌رداو به‌زاندی).

نه‌وه‌ی هاتوره‌ ده‌رباره‌ی به‌دبه‌ختی و به‌خته‌وه‌ری

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّقَاءِ وَالسَّعَادَةِ

۲۱۳۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ مَا نَعْمَلُ فِيهِ أَمْرٌ مُبْتَدَعٌ أَوْ مُبْتَدَأٌ أَوْ فِيمَا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ؟ فَقَالَ: فِيمَا قَدْ فُرِعَ مِنْهُ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ وَكُلُّ مُبْتَدَعٍ، أَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلْسَّعَادَةِ، وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاءِ فَإِنَّهُ يَعْمَلُ لِلشَّقَاءِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَحَدِيقَةَ بْنِ أَبِي سَيْدٍ، وَأَنَسٍ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له پیشه‌وا عومه‌روه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که‌ فهرموویه‌تی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم! فهرمووی: نه‌و کاره‌ی که‌ نی‌مه‌ ده‌یکه‌ین ته‌قدیری خوای له‌سه‌ره و پیشتر نوسراوه‌ یان نا؟ فهرمووی: (به‌لی نه‌ی کو‌ری خه‌تاب پیشتر نوسراوه‌ به‌دبه‌خته‌ یان به‌خته‌وه‌ره و هه‌موو که‌سی بو‌چی دروستکراوه‌ به‌ره‌و نه‌و ناراسته‌یه‌ ده‌چیت، نه‌ه‌لی به‌هه‌شت ری‌گه‌ی به‌هه‌شت ده‌گری و نه‌ه‌لی دۆزه‌خیش ری‌گه‌ی دۆزه‌خ).

۲۱۳۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلَوَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، وَوَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَنْكُثُ فِي الْأَرْضِ إِذْ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا قَدْ عَلِمَ، وَقَالَ وَكَيْعٌ: إِلَّا قَدْ كُتِبَ، مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ، قَالُوا: أَفَلَا نَتَكَلَّمُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا، اغْمَلُوا فَكُلُّ مُسَيَّرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له پیشهوا علیهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: له مه دینه له گۆرستانی به قیغ له گهل تهر می کدا بووین پیغه مبهری خواش صلی الله علیه وسلم لهوی ناماده بوو، هات له لامان دانیشته داردهستیکی به دهستهوه بوو، به بی دهنگی کهم کهم داردهسته کهی دهخشانده له زهوی - وه که نهوی بیر لهشتیکی گرنه بکاتهوه -، له پاشدا سهری بهرز کردهوه فهرمووی: (یه که به یه کتان، یه که به یه کی روحه دروستکراوه کان، نیلا خوای گهوره جیگه نهوی له بههشته دا یان له دوزخ دا نویسه، نیلا نوسراوه که به ده بخته یان به بخته وه ره). ناماده بوان وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! جا که وایه بو پشت نه بهستین بهو نوسراوه مان و پالی لی نه دینه وه واز له کار و کردهوی چاکه نه هینین، نهوی به بخته وه بی نهوه به بخته وه ره، نهوه شی به ده بخت بی نهوه به ده بخته وه له نهزه لدا بو یان نوسراوه؟ فهرمووی: (ههول بدهن و با کردهوه تان هه بیت، هه موو که سی بوچی دروستکراوه به ره وه نهو ناراستهیه ده چیت و بو ناسان ده بیت، بهختیار ریگه چاکو به بخته وه ری ده گری و، به ده بختیش ریگه خراپه به ده بختی ده گری).

دهر باره‌ی کار و کرده‌کان به‌سراون به کۆتایه‌کانیانه‌وه

٤ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْأَعْمَالَ بِالْخَوَاتِيمِ

٢١٣٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ فِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ يَكُونُ عِلْقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ إِلَيْهِ الْمَلَكَ فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ وَيُؤَمِّرُ بِأَرْبَعٍ، يَكْتُبُ رِزْقَهُ وَأَجَلَهُ وَعَمَلَهُ وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ، فَوَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ ثُمَّ يَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ ثُمَّ يَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيُخْتَمُ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَىٰ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ وَهَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ مِثْلَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنَسٍ وَسَمِعَتْ أُمُّهُ بَنَ الْحَسَنِ قَالَ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ بِعَيْنِي مِثْلَ يَحْيَىٰ بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ، وَالثَّوْرِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، نَحْوَهُ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ نَحْوِهِ.

واته: له (عبد الله) كورپی مه‌سعوده‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم که راستگوویه‌وه به راست زانراوه‌وه فەرمايشتی جی‌گه‌ی باوه‌ره فەرموویه‌تی: (ه‌ریه‌کی له‌نیوه که خوای گه‌وره دروستی ده‌کات چل روژ له‌سکی دایکیدا به (نوتفه) تۆمه‌یی کۆده‌کرته‌وه‌وه ده‌مینیتته‌وه، له‌پاشدا ده‌بیت به پارچه خوینیکى مه‌یو چل روژیش به‌وه شیویه

ده‌مینتته‌وه، له‌پاشدا ده‌بیت به پارچه گوشتی چل روژیش بهو شیوه‌یه ده‌مینتته‌وه، ئینجا خوای گه‌وره مه‌لانیکه‌یه ده‌نیری روح ده‌کات به به‌ریا، فه‌رمان ده‌کات بهو مه‌لانیکه‌یه که روح ده‌کات به به‌ریا نهم چوار وشه‌یه بنوسیت: روژی و کاروکرده‌وه‌یی و نه‌جه‌ل و نا‌کامی له‌پاشدا بۆی ده‌نوسیت کامه‌ران و به‌خته‌وه‌ره یان به‌ده‌خت و به‌دکاره، که‌سی واتان هه‌یه کرده‌وه‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت ده‌کات تا له‌نیوانی نه‌و و به‌هه‌شتدا ته‌نها بالیک ده‌مین، جا نوسراوه‌که‌ی پیشی ده‌که‌ویت و کرده‌وه‌ی خه‌لکی ناگر ده‌کات و ده‌چیتته ناگره‌وه، وه که‌سی وه‌هاشتان هه‌یه کرده‌وه‌ی خه‌لکی ناگر ده‌کات تا له‌نیوانی نه‌و و ناگردا ته‌نها بالیک ده‌مین، جا نوسراوه‌که‌ی پیشی ده‌که‌ویت و کرده‌وه‌ی خه‌لکی به‌هه‌شت ده‌کات و ده‌چیتته به‌هه‌شته‌وه).

هه‌موو مندالتی له‌سه‌ر فیزه‌تی پاک له‌دایک ده‌بی

۵ - بَابُ مَا جَاءَ كُلُّ مَوْلُودٍ يُوْلَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ

۲۱۳۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقُطَيْبِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رَبِيعَةَ الْبُنَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مَوْلُودٍ يُوْلَدُ عَلَى الْإِمْلَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَسْكِنَانِهِ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَنْ هَلَكَ قَبْلَ ذَلِكَ؟ قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ بِهِ. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ، وَقَالَ: يُوْلَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ، وَغَيْرُهُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يُوْلَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ. وَفِي الْبَابِ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه موو مندالی که له دایک ده بی له سهر فیره تی پاک و به موسولمانی له دایک ده بی، له پاشدا باوک و دایکی ده یکنه جوله که یان گاور یا هاوبهش بو خوا دانهر). وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! نهی نهوانه ی که پیش بالغ بوون و به مندالی مردن؟ فهرمووی: (خوای گه وه بو خوی باش ده یزانی کارو کرده یان چی ده بوو).

جگه له پارانه وه هیچ شتی قهدهر ناگیرته وه

۶ - بَابُ مَا جَاءَ لَا يَرُدُّ الْقَدَرُ إِلَّا الدُّعَاءُ

۲۱۳۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، وَسَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الضَّرِيرِ، عَنْ أَبِي مُؤَدُّودٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِي عَثْمَانَ التَّهْدِي، عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَرُدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَلَا يَرِيدُ فِي الْعُمُرِ إِلَّا الْبِرُّ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ سَلْمَانَ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ الضَّرِيرِ، وَأَبُو مُؤَدُّودٍ اثْنَانِ، أَحَدُهُمَا: يُقَالُ لَهُ: فَضَّةٌ، وَالْآخَرُ: عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، أَحَدُهُمَا بَصْرِيُّ وَالْآخَرُ مَدَنِيٌّ، وَكَانَا فِي عَصْرِ وَاحِدٍ، وَأَبُو مُؤَدُّودٍ الَّذِي رَوَى الْحَدِيثَ اسْمُهُ فَضَّةٌ بَصْرِيُّ.

واته: له سهلانه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (جگه له پارانه وه هیچ شتی قهدهر ناگیرته وه، جگه له کرده وهی چاکهش هیچ شتی ته مهن زیاد ناکات).

دەربارە‌ی هەلگە‌ڕانە‌وه‌ی دڵی بە‌نده‌کان بە‌ ویستی خ‌وا‌یه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْقُلُوبَ بَيْنَ أَصْبَعِي الرَّحْمَنِ

۲۱۴۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ: يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، آمَنَّا بِكَ وَبِمَا جِئْتَ بِهِ فَهَلْ تَخَافُ عَلَيْنَا؟ قَالَ: نَعَمْ، إِنَّ الْقُلُوبَ بَيْنَ أَصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ اللَّهِ يُقَلِّبُهَا كَيْفَ يَشَاءُ. وَفِي الْبَابِ عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ، وَأُمِّ سَلَمَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعَائِشَةَ، وَأَبِي ذَرٍّ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَهَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أَنَسٍ، وَرَوَى بَعْضُهُمْ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَدِيثُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ أَنَسٍ أَصَحُّ.

واته: له ئەنە‌سی ک‌ور‌ی م‌الیک‌ه‌وه‌ ره‌زای خ‌وای ل‌ی ب‌ی ده‌گیر‌نه‌وه‌، که‌ فە‌رم‌و‌یه‌تی: پی‌غه‌م‌به‌ری خ‌وا‌ ص‌لی الله علیه وسلم ز‌ۆ‌ره‌ی جار ده‌یفە‌رم‌وو: (ئە‌ی هە‌لس‌ور‌پ‌نه‌ری د‌لان د‌لم ج‌ی‌گیر و دامە‌زراو ب‌که‌ له‌سه‌ر ئی‌مان و با‌وه‌ر). و‌تم: ئە‌ی پی‌غه‌م‌به‌ری خ‌وا‌ ص‌لی الله علیه وسلم! با‌وه‌ر‌مان ه‌ین‌اوه‌ به‌ تۆ و به‌وه‌ی ه‌ین‌اوت‌ه‌ نایا ده‌تر‌سی هە‌لگە‌ڕ‌پ‌نه‌وه‌ و ب‌ی با‌وه‌ر‌ب‌ین؟ فە‌رم‌وو‌ی: (بە‌ل‌ی، ب‌ی‌گ‌ومان هە‌لگە‌ڕ‌انە‌وه‌ی د‌له‌کان بە‌ ویستی خ‌وا‌یه هە‌لیدە‌گیر‌پ‌نه‌وه‌ چ‌ۆ‌ن ویستی ل‌ی ب‌ی).

دەربارە‌ی خ‌وا‌ ناوی ئە‌ه‌لی به‌ه‌شت و د‌ۆ‌زه‌خی تۆ‌مار‌کرد‌وه‌

۸ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ اللَّهَ كَتَبَ كِتَابًا لِأَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ

۲۱۴۱ - (حسن) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ أَبِي قَبِيلٍ، عَنْ شُعْبَةَ بْنِ مَاتِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي يَدِهِ كِتَابَانِ، فَقَالَ: أَتَذَرُونَ مَا هَذَانِ الْكِتَابَانِ؟ فَقُلْنَا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَّا

أَنَّ نُحَيْرَنَا، فَقَالَ لِلَّذِي فِي يَدِهِ الْيُمْنَى: هَذَا كِتَابٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ فِيهِ أَسْمَاءُ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَسْمَاءُ آبَائِهِمْ وَقَبَائِلِهِمْ، ثُمَّ أُجِزِلَ عَلَى آخِرِهِمْ فَلَا يُزَادُ فِيهِمْ وَلَا يُنْقَصُ مِنْهُمْ أَبَدًا، ثُمَّ قَالَ لِلَّذِي فِي يَمَانِهِ: هَذَا كِتَابٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ فِيهِ أَسْمَاءُ أَهْلِ النَّارِ وَأَسْمَاءُ آبَائِهِمْ وَقَبَائِلِهِمْ، ثُمَّ أُجِزِلَ عَلَى آخِرِهِمْ فَلَا يُزَادُ فِيهِمْ وَلَا يُنْقَصُ مِنْهُمْ أَبَدًا، فَقَالَ أَصْحَابُهُ: فَيَعْمَلُ الْعَمَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كَانَ أَمْرٌ قَدْ فُرِعَ مِنْهُ؟ فَقَالَ: سَدِّدُوا وَقَارِبُوا، فَإِنَّ صَاحِبَ الْجَنَّةِ يُحْتَمُّ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ عَمِلَ أَيُّ عَمَلٍ، وَإِنَّ صَاحِبَ النَّارِ يُحْتَمُّ لَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ وَإِنْ عَمِلَ أَيُّ عَمَلٍ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ قَبْذَهُمَا، ثُمَّ قَالَ: فَرَعَ رِثْكُمْ مِنَ الْعِبَادِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرٍّ، عَنْ أَبِي قَبِيلٍ، نَحْوَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عُمرَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ. وَأَبُو قَبِيلٍ اسْمُهُ حُيُّ بْنُ هَانِيٍّ.

واتە: لە (عبد اللہ)ی کوری عەمری کوری عاصەوێی رەزای خوای لێ بێ دەگیرنەوێ، کە فەرموویەتی: پێتغەمبەرێی خوا صلی اللہ علیہ وسلم لە ماڵ ھاتەدەرەوێ بۆ ناومان دوو کتیبی بەدەستەوێ بوو، فەرموویەتی: (ئایا دەزانن ئەم دوو کتیبە چییە؟). وتمان: نەخێر نازانین مەگەر تۆ پێمان رابگەیەنی، دەربارە ی ئەوێ بەدەستی راستیەوێ بوو فەرمووی: (ئەمە کتیبی پەرورەدگاری جیھانیانە، ناوی خەڵکی بەھەشتی تێدایە ناوی خۆیان و باب و باپیریان و ھۆز و تیرەکانیان تێدایە ھەتا کۆتایی بە تەواوی تۆماری کردوون ھەرگیز نە لێی زیاد دەکات و نە لێی کەم دەکات). لەپاشدا دەربارە ی ئەوێ بەدەستی چەپیەوێ بوو فەرمووی: (ئەمە کتیبی پەرورەدگاری جیھانیانە، ناوی خەڵکی ناگری دۆزەخی تێدایە ناوی خۆیان و باب و باپیریان و ھۆز و تیرەکانیان تێدایە ھەتا کۆتایی بە تەواوی تۆماری کردوون ھەرگیز نە لێی زیاد دەکات و نە لێی کەم دەکات). ھاوێلانی وتیان: ئەو پێتغەمبەرێی خوا صلی اللہ علیہ وسلم! لە ئەزەلدا ئەمە تۆمار کراوە و

براوێتەوێ نێر بزچی کاربکەین؟ فەرمووی: (بەپێی توانا هەول بەدەن و کاربکەن بەردەوامین لەسەری و کەمتەرخەمی و زێدەرۆیی مەکەن، بێگومان ئەوێ کە بەهەشتییە سەرەنجام کردەوێ خەلکی بەهەشت ئەنجامدەدات و لەسەر ئەو حالە دەمرێ و دەچێتە بەهەشتەو، نێر پێشتر هەر کاریکی ئەهلی دۆزەخی کردبێ، هەرۆهە ئەوێ کە دۆزەخییە سەرەنجام کردەوێ خەلکی دۆزەخ ئەنجامدەدات و لەسەر ئەو حالە دەمرێ و دەچێتە دۆزەخەو، نێر پێشتر هەر کاریکی ئەهلی بەهەشتی کردبێ). لەپاشدا بە هەردوو دەستی ناماژێ کردوو هەردوو کتێبەکی وەلانا و فەرمووی: (پەرۆدگارتان کاری خۆی تەواو کردوو بەرامبەر بە بەندەکانی، کۆمەڵی لە بەهەشتان، وە کۆمەڵی لە ناگری بلیسەداران).

٢١٤٢ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا اسْتَغْمَلَهُ فَقِيلَ: كَيْفَ يَسْتَغْمِلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: يُؤَقِّمُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ الْمَوْتِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەنەسی کۆری مالیکەوێ رەزای خواى لى بى دەگێرنەو، کە فەرموویەتی: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (ئەگەر خواى گەرۆ وێستی خیری بە بەندەیکێ خۆی هەبوو بەکاری دەهێنێ). وتیان: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم! چۆن بەکاری دەهێنێ؟ فەرمووی: (دەبخاتە سەر رینگەى راست و کاری خیری بۆ ئاسان دەکات و سەرکەوتوی دەکات پێش مردن).

دهر باره‌ی نه (عدوی) هه‌یه، نه (هامه) نه صه‌فه‌

۹ - بَابُ مَا جَاءَ لَا عَدُوَّ وَلَا هَامَةَ وَلَا صَفَرَ

۲۱۴۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقُعْقَاعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَاحِبُ لَنَا، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لَا يُغْدِي شَيْءٌ شَيْئًا، فَقَالَ أَغْرَابِيٌّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الْبَعِيرُ أَجْرَبُ الْحَشَقَةِ نُذْبُهُ، فَتَجَرَّبُ الْإِبِلُ كُلُّهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَمَنْ أَجْرَبُ الْأَوَّلُ؟ لَا عَدُوَّ وَلَا صَفَرَ، خَلَقَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ وَكَتَبَ حَيَاتَهَا وَرِزْقَهَا وَمَصَائِبَهَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَنَسٍ وَسَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرِو بْنِ صَفْوَانَ الثَّقَفِيَّ الْبَصْرِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْمَدِينِيِّ، يَقُولُ: لَوْ خَلَقْتُ بَيْنَ الرَّكْنِ وَالْمَقَامِ لَخَلَقْتُ أَيْيَ لَمْ أَرَأِ أَخَذًا أَعْلَمَ مِنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ.

واته: له ئیبنو مه‌سعوده‌ ره‌زای خ‌وای لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، که‌ فه‌رم‌و‌یه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم هه‌ستا فه‌رم‌و‌ی: (نه‌خ‌وشی ته‌نینه‌وه‌ی نیه‌ واته‌ له‌ که‌سیکه‌وه‌ نا‌گو‌یز‌ریتته‌وه‌ بۆ که‌سیکی تر)، عه‌ره‌بیکی ده‌شته‌کی وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم! ج‌اری وا ده‌بی‌ و‌ش‌تریک‌ی گه‌ر ده‌چیتته‌ نا‌و په‌چ‌دی و‌ش‌تره‌کانه‌وه‌ و تیکه‌لا‌وی و‌ش‌تره‌کانی تر ده‌بی‌ هه‌مو‌یان گه‌ر ده‌کات؟ فه‌رم‌و‌ی: (نه‌ی کی‌ یه‌که‌م و‌ش‌تری توش‌ کرد، نه‌ ته‌نینه‌وه‌ی نه‌خ‌وشی هه‌یه‌ واته‌ له‌ که‌سیکه‌وه‌ نا‌گو‌یز‌ریتته‌وه‌ بۆ که‌سیکی تر، نه‌ مانگی مو‌حه‌رهم ده‌بی‌ به‌ مانگی سه‌فه‌ر، خ‌وای گه‌وره‌ هه‌مو‌و نه‌فسیک‌ی در‌وست‌کرد‌و‌وه‌ و ژیان و ر‌و‌زی و به‌لا‌و موسیبه‌ته‌کانی بۆ دی‌اری‌کرد‌و‌وه‌).

نهوهی هاتووه ده باره ی باوره به قهدهر به خیر و شهریه وه

۱۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

۲۱۴۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو الْخَطَّابِ زَيَْادُ بْنُ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئْهُ، وَأَنَّ مَا أَحْطَاهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبْهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُبَادَةَ، وَجَابِرٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونٍ. وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَيْمُونٍ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ.

واته: له جابری کوری (عبد الله) وه رهزای خوای لی بی ده گپ نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بهنده نیمانی نیه ههتا باوهری تهواو به قهدهری خوای گهوره دینیت به خیر و شهریه وه، وه ههتا به تهواوی ده زانیت که نهوهی توشی بووه و بهریکه وتوه بو نهوه نه بووه توشی نه بیت، وه نهوهشی توشی نه بووه بو نهوه نه بووه که توشی نه بیت).

۲۱۴۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِنْعِيِّ بْنِ جِرَاشٍ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِأَرْبَعٍ: يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ بَعَثَنِي بِالْحَقِّ، وَيُؤْمِنُ بِالْمَوْتِ، وَبِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَيُؤْمِنُ بِالْقَدَرِ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ سُمَيْلٍ، عَنْ شُعْبَةَ، نَحْوَهُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: رِنْعِيُّ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ عَلِيٍّ. حَدِيثُ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ عِنْدِي أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ النَّضْرِ وَهَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِنْعِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ. حَدَّثَنَا الْجَارُودُ، قَالَ: سَمِعْتُ وَكِيعًا، يَقُولُ: بَلَعْنَا أَنَّ رِنْعِيًّا لَمْ يَكْذِبْ فِي الْإِسْلَامِ كَذِبَةً.

واته: له پتسهوا علیه وه رهزای خوای لی بی ده گپ نه وه، که فهرموویه تی:

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەر‌موویه‌تی: (به‌نده نیمانی نیه هه‌تا باوه‌ر نه‌هیتی به‌م چواره: شایه‌تی بدات که هیچ په‌رستراوی نییه به‌هه‌ق جگه له‌خوا‌ی گه‌وره، وه منیش موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ری خوا‌م، باوه‌ری هه‌بی به‌مردن و زیندوو‌بونه‌وه له‌دوا‌ی مردن، وه باوه‌ری ته‌وا‌ی هه‌بی به‌قه‌ده‌ری خوا‌ی گه‌وره).

ده‌باره‌ی مرۆ‌له‌و شوینه ده‌مری که بۆ‌ی نوسراوه

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ النَّفْسَ تَمُوتُ حَيْثُ مَا كُتِبَ لَهَا

۲۱۴۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مَطَرٍ بْنِ عُكَايْسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا قَضَى اللَّهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ إِلَيْهَا حَاجَةً. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي عَزَّةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَلَا يُعْرِفُ لِمَطَرٍ بْنِ عُكَايْسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرُ هَذَا الْحَدِيثِ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ، وَأَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، نَحْوَهُ.

واته: له (مطری) کوری عوکامیسه‌وه ره‌زای خوا‌ی لی‌بی ده‌گێرنه‌وه، که فەر‌موویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەر‌موویه‌تی: (خوا‌ی گه‌وره بریار‌یدا بۆ‌هه‌ر به‌نده‌یه له‌کوی‌ی مریت نه‌وه بۆ‌پێ‌ویستیه‌ک ریتی ده‌خاته نه‌و شوینه و له‌وی‌ی ده‌مریت).

۲۱۴۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، الْمَعْنَى وَاحِدٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ بْنِ أُسَامَةَ، عَنْ أَبِي عَزَّةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا قَضَى اللَّهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ إِلَيْهَا

حَاجَةٌ، أَوْ قَالَ: بِهَا حَاجَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو عَزَّةَ لَهُ صُحْبَةٌ وَاسْمُهُ يَسَارُ بْنُ عَبْدِ، وَأَبُو الْمَلِيحِ اسْمُهُ عَامِرُ بْنُ أُسَامَةَ بْنِ عُمَيْرٍ الْهَذَلِيُّ، وَيُقَالُ: زَيْدُ بْنُ أُسَامَةَ.

واته: له نهبو عهززهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوای گهوره بریاری دا بو ههر بهندهیه له ههر پارچه زهویه کدا بریت نهوه بو پیو یستیهک رتی ده خاته نهو شوینه و لهوی ده مریت).

دهرباره ی دو عاو نوشته و دهرمان هیچ لهقه دهری خوا ناگپرنهوه

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ لَا تَرُدُّ الرُّقَى وَلَا الدَّوَاءَ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ شَيْئًا

۲۱۴۸ - (ضعيف) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي حُزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ رُقَى نَسْتَرُقِيهَا وَدَوَاءَ نَتَدَاوِي بِهِ وَثِقَاءَ نَتَقِيهَا هَلْ تَرُدُّ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ شَيْئًا؟ فَقَالَ: هِيَ مِنْ قَدَرِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ، وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي حُزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَهَذَا أَصَحُّ هَكَذَا قَالَ غَيْرُ وَاحِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي حُزَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ.

واته: له نیبنو نهبو خوزامهوه، له باوکیهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیاری هاته خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، وتی: نهو دو عاو نوشته ی که دهیکهین یان نهو دهرمانه ی که چاره سهری خو منی پی ده کهین یا نهو خو پاراستنه ی که دهیکهین هیچ شتی لهقه دهری خوا ده گپرنهوه؟ فهرمووی: (نهوهش لهقه دهری خواوهیه).

نه‌وه‌ی هاتووه ده‌باره‌ی قه‌ده‌ریه‌کان

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَدَرِيَّةِ

۲۱۴۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ حَبِيبٍ، وَعَلِيِّ بْنِ نِزَارٍ، عَنْ نِزَارٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صِنْفَانِ مِنْ أُمَّتِي لَيْسَ لَهُمَا فِي الْإِسْلَامِ نَصِيبٌ: الْمُرْجَنَةُ وَالْقَدَرِيَّةُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ، وَابْنِ عُمَرَ، وَزَافِعِ بْنِ حَدِيَجٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَامٌ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوُهُ.

واته: له ئیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خویان لسی بی‌ ده‌گێرنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (دوو جو‌ر له ئومه‌تی من له‌ئیسلا‌مدا هیچ به‌شیکیان بۆ نییه: مورجینه‌و قه‌ده‌ریه‌کان). - مورجینه‌ ده‌لێن: کرده‌وه‌کان هه‌ر هه‌موویان به‌ قه‌ده‌ری خۆان و به‌نده‌ هیچ ئیختیارێکی نیه، یان ده‌لێن: باوه‌ر و ته‌یه‌ به‌بی‌ کردار، کرده‌وه‌ دوا‌ده‌خه‌ن. قه‌ده‌ریه‌کان ده‌لێن: کرده‌وه‌ی به‌نده‌کان دروستکراوه‌ له‌لایه‌ن خۆیا‌نه‌وه‌ به‌ قوده‌تی خۆیان نه‌ک به‌ ئیراده‌و قوده‌تی خۆای گه‌وره‌ -.

۱۴ - بَابُ

۲۱۵۰ - (حسن) حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ مُحَمَّدُ بْنُ فِرَاسٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ سَلَمٌ بْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَوَّامِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مُثِلُ ابْنِ آدَمَ وَإِلَى جَنْبِهِ تَسْعُ

وَتَسْنَعُونَ مَبِئَّةً إِنَّ أَخْطَأْتُهُ الْمَنَآيَا وَقَعَ فِي الْهَرَمِ حَتَّى يَمُوتَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَأَبُو الْعَوَّامِ هُوَ عِمْرَانُ، وَهُوَ ابْنُ دَاوَرَ الْقَطَّانُ.

واته: له (مطرف)ی کوری (عبد الله)ی کوری شیخیره‌وه، له باوکیه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گی‌پرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه‌تی: (به‌نی شاده‌م دروستکراوه و نه‌وه‌د و نو‌به‌لاو کاره‌سات ده‌وریان لی‌داوه نه‌گه‌ر نه‌یگر نه‌وه و توشیان نه‌بی نه‌وا پیره‌بی هه‌تا ده‌مریت).

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌رباره‌ی رازیوون به‌قه‌ده‌ر

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرِّضَا بِالْقَضَاءِ

۲۱۵۱ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعْدٍ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِنْ سَعَادَةِ ابْنِ آدَمَ رِضَاهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ، وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ تَرْكُهُ اسْتِخَارَةَ اللَّهِ، وَمِنْ شَقَاوَةِ ابْنِ آدَمَ سَخَطُهُ بِمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ، وَيُقَالُ لَهُ أَيْضًا: حَمَّادُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ وَهُوَ أَبُو إِبْرَاهِيمَ الْمَدِينِيُّ وَلَيْسَ هُوَ بِالْقَوِيِّ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ.

واته: له سه‌عدی کوری نه‌بی وه‌قاصه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گی‌پرنه‌وه، که فرمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه‌تی: (له به‌خته‌وه‌ری شاده‌میزاده رازی بی به‌قه‌ده‌ری خوا، له نه‌گه‌تی و به‌دبه‌ختی شاده‌میزاده وازبه‌ینی له دواکردنی خیر له‌خوا، له نه‌گه‌تی و به‌دبه‌ختی شاده‌میزاده رازی نه‌بی به‌قه‌ده‌ری خوا).

١٦ - بَاب

٢١٥٢ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَبِوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعٌ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: إِنَّ فَلَانًا يَفَرُّ عَلَيْكَ السَّلَامَ، فَقَالَ لَهُ: إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّهُ قَدْ أَخَذَتْ، فَإِنْ كَانَ قَدْ أَخَذَتْ فَلَا تُفَرِّهُ مِنِّي السَّلَامَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: يَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوْ فِي أُمَّتِي، الشُّكُّ مِنْهُ، حُسْفٌ أَوْ مَسْحٌ أَوْ قَذْفٌ فِي أَهْلِ الْقَدَرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ. وَأَبُو صَخْرٍ اسْمُهُ: حُمَيْدُ بْنُ زَيْدٍ^(١).

واته: له نافعیه‌وه ره‌زای خ‌وای لی ب‌ی ده‌گیرنه‌وه، که پ‌یاوی هاته خ‌زمه‌ت نیبنو عومه‌ر ره‌زای خ‌وایان لی ب‌ی، وتی: فلان که‌س سه‌لامی لی ده‌کردی، نیبنو عومه‌ر پ‌یی فه‌رموو: پ‌یم که‌یشتوووه فلان که‌س شتی تازه‌ی داه‌یناووه له‌دیندا، نه‌گه‌ر وایه سه‌لامی منی پ‌ی مه‌گه‌ینه‌ه، ب‌و خ‌ۆم گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (له‌م ئومه‌ته‌ی مندا یان له‌ناو نه‌ه‌لی قه‌ده‌ردا رو‌چوون و گ‌ۆرینی ش‌کل و ش‌یوه و رو‌خسار به‌ردباران‌کردن په‌یدا ده‌بی).

٢١٥٣ - (حسن) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي صَخْرٍ حُمَيْدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي حُسْفٌ وَمَسْحٌ وَذَلِكَ فِي الْمُكَذِّبِينَ بِالْقَدَرِ^(٢).

واته: له‌ نیبنو عومه‌روهه ره‌زای خ‌وایان لی ب‌ی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری

^(١) قال بشار: قلت: وهذان الحديثان - يعني هذا والذي بعده - ليسا من "جامع الترمذي"، إذ لم يردا في النسخ التي بين أيدينا، ولم يذكرهما المزي في "تحفة الأشراف" ولا استدركما عليه أحد من المستدركين. وهذان الحديثان لم يردا في النسخة الخطية للكروخي.

^(٢) قال بشار: قلت: وهذان الحديثان - يعني هذا والذي قبله - ليسا من "جامع الترمذي"، إذ لم يردا في النسخ التي بين أيدينا، ولم يذكرهما المزي في "تحفة الأشراف" ولا استدركما عليه أحد من المستدركين. - وهذان الحديثان لم يردا في النسخة الخطية للكروخي..

خوا صلی الله علیه وسلم فہرموویہ تی: (لہناو نہوانہدا درودہ کهن بہناوی قہدہرہوہ روچوون و گورینی شکل و شیوہ و روخسار پیددا دہبی).

۲۱۵۴ - (ضعیف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَبِي الْمَوَالِي الْمُزَنِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سِتَّةٌ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَلَعَنَهُمُ اللَّهُ وَكُلُّ نَبِيٍّ كَانَ: الرَّائِدُ فِي كِتَابِ اللَّهِ، وَالْمَكْذِبُ بِقَدْرِ اللَّهِ، وَالْمَسْلُطُ بِالْجَبْرُوتِ لِيُعْزَّ بِذَلِكَ مَنْ أَذَلَّ اللَّهُ، وَيَذِلَّ مَنْ أَعَزَّ اللَّهُ، وَالْمُسْتَحِلُّ لِحَرَمِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَحِلُّ مِنْ عِثْرَتِي مَا حَرَّمَ اللَّهُ، وَالتَّارِكُ لِسُنَنِي. هَكَذَا رَوَى عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، وَحَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا وَهَذَا أَصَحُّ.

واته: له عائشہوہ رەزای خوای لی بی دہگیرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: پیغہ مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فہرموویہ تی: (شہش کہس نہ فرتم لی کردوون و خوای گہورہش نہ فرتی لی کردوون وہ ہہموو پیغہ مبهرانی پیتشووش نہ فرتیان لی کردوون: کہسی بہزور و زولم و ستہم خوئی بسہ پیئنی نہوی خوا زہلیل و ریسوای کردوہ سہربہرزی بکات، وہ نہوی خوا سہربہرزی کردوہ زہلیل و ریسوای بکات، شتی کہ خوا حہرامی کردوہ حہلالی بکات، ہہروہا شتی کہ خوا حہلالی کردوہ حہرامی بکات، کہسی واز لہ سوننہ تہکانی من بہیئنی).

۲۱۵۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ سُلَيْمٍ، قَالَ: قَدِمْتُ مَكَّةَ فَلَقِيْتُ عَطَاءَ بْنَ أَبِي رَبَاحٍ فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، إِنَّ أَهْلَ الْبَصْرَةِ يَقُولُونَ فِي الْقَدْرِ، قَالَ: يَا بَنِيَّ، أَتَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَ: فَاقْرَأِ الرَّخْفَ، قَالَ: فَقَرَأْتُ: (حَمَّ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ

تَعْقِلُونَ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِّي حَكِيمٌ) فَقَالَ: أَتُنْذِرِي مَا أُمُّ الْكِتَابِ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّهُ كِتَابُ كَتَبَهُ اللَّهُ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَقَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْأَرْضَ، فِيهِ إِنَّ فِرْعَوْنَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَفِيهِ: (تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ وَتَبَّ). قَالَ عَطَاءٌ: فَلَقِيْتُ الْوَلِيدَ بْنَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلْتُهُ: مَا كَانَتْ وَصِيَّةُ أَبِيكَ عِنْدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: دَعَايَ أَبِي فَقَالَ لِي: يَا بُحَيَّ، اتَّقِ اللَّهَ، وَاعْلَمْ أَنَّكَ لَنْ تَنْفِيَ اللَّهَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ كُلِّهِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، فَإِنْ مِتُّ عَلَى غَيْرِ هَذَا دَخَلْتَ النَّارَ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ، فَقَالَ: اكْتُبْ، فَقَالَ: مَا أَكْتُبُ؟ قَالَ: اكْتُبِ الْقَدَرَ مَا كَانَ وَمَا هُوَ كَائِنْ إِلَى الْأَبَدِ. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له (عبد الواحد)ى كورى سوله يمهوه ده گيرنهوه، كه فهرموويه تى: رۆشتم بۆ مه كهكه گهيشتم به (عطاء)ى كورى نه بى ره باح، پيم وت: نهى نه با موحه مه ده خه لكى به صره له باره ى قهديره وه ده دوين و نه فى قهدير ده كه ن، فهرمووى: كورى خۆم ده زانى قورنان بخوينيته وه؟ وتم: به لى، فهرمووى: سوره تى (الزخرف) بخوينيه، وتى: منيش نهم نايه تانه م بۆ خوينده وه: (حم وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِّي حَكِيمٌ). سورة الزخرف: ۱-۴. نايا ده زانى (أُمُّ الْكِتَابِ). وتم: خواو پيغه مبهره كه ى دهيزانن، فهرمووى: كتيبى كه خواى گهوره تۆمارى كردوه له پيش دروست كردنى زهوى و ناسمانه كانه وه، تييدا تۆماركراوه كه فيرعه ون نه هلى ناگرى دۆزه خه، نه هلى ناگرى، نايه تى: (تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ وَتَبَّ)ى تييدا تۆماركراوه، (عطاء) فهرمووى: گهيشتم به وه ليدى كورى عوباده ى كورى صاميت پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم، پرسيارم لى كرد: وه سيه تى باوكت چى بوو له كاتى سه ره مهرگدا؟ وتى: باوكم بانگى كردم، فهرمووى: كورى خۆم، له خوا بترسه، بزانه له خواش ناترسى هه تا باوه رده هيتنى به خواو به قهزاو

قه‌در به خیر و شه‌ریه‌وه، نه‌گه‌ر له‌سه‌ر غه‌یری شه‌وه بمری ده‌چیه‌ ناگری دۆزه‌خه‌وه، بۆ خۆم گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (یه‌که‌م شتی که‌ خوای گه‌وره‌ دروستیکرد قه‌له‌م بوو، فه‌رمووی: (بنووسه‌)، وتی: چی بنووسم؟! فه‌رمووی: (قه‌در بنووسه‌: شه‌وه‌ی له‌مه‌ویه‌ر بووه‌ و شه‌وه‌ی له‌مه‌ودوا ده‌بیّت).

۱۸ - باب

۲۱۵۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُنْذِرِ الْبَاهِلِيُّ الصَّنْعَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيَّوَةُ بْنُ شَرِيحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو هَانِيءٍ الْخَوْلَانِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِطْلِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَدَّرَ اللَّهُ الْمَقَادِيرَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له (عبد الله)ی کورپی عه‌مه‌روه ره‌زای خوای لی بی ده‌گی‌رنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (خوای په‌روه‌ردگار بۆ هه‌رچی (مقادیر) نه‌ندازه‌دانانیک نه‌ندازه‌و برپیک‌ی بۆ داناوه‌ په‌نجا هه‌زار سال له‌پیش شه‌وه‌ی ناسمانه‌کان و زه‌وی دروست بکات).

۱۹ - باب

۲۱۵۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبَّادٍ بْنِ جَعْفَرٍ الْمَخْزُومِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: جَاءَ مُشْرِكُو قُرَيْشٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يُخَاصِمُونَ فِي الْقَدَرِ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: (يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَقَرٍ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: هاوبهش بو خوا دانه رانی قورهیش هاتن بو خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، دهرباره ی قهدهر دووبه ره کی که وه نیوانیانه وه، نه م نایه ته دابه زی: (يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَقَرٍ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ). سورة القمر: ۴۸ - ۴۹. واته: نهو روژه ی که له شاگری دۆزه خدا به سه ر روخساریاندا راده کیشرین، - پییان ده لّین: - بچه ژن نازاری دۆزه خ، نیمه هه موو شتی کمان به نه ندازه به دیه یتاوه.

باسه کانی نازاوه له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

۳۱ - أَبْوَابُ الْفِتَنِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

رشتنی خوینی موسولمان حالان نیه جگه لهم سی حالته

۱ - بَابُ مَا جَاءَ لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَخْذِ ثَلَاثٍ

۲۱۵۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّبِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ، أَنَّ عُمَانَ بْنَ عَفَّانَ أَشْرَفَ يَوْمَ الدَّارِ، فَقَالَ: أَتَشُدُّكُمْ اللَّهُ، أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَخْذِ ثَلَاثٍ: زَنًا بَعْدَ إِحْصَانٍ، أَوْ ارْتِدَادٍ بَعْدَ إِسْلَامٍ، أَوْ قَتْلٍ نَفْسٍ بِغَيْرِ حَقٍّ قُتِلَ بِهِ، فَوَاللَّهِ مَا رَتَبْتُ فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلَا فِي إِسْلَامٍ، وَلَا ارْتَدَدْتُ مِنْهُ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَا قَتَلْتُ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ فِيمَ تَقْتُلُونِي. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَعَائِشَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَرَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، فَرَفَعَهُ، وَرَوَى يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ هَذَا الْحَدِيثَ، فَأَوْفَقُوهُ وَلَمْ يَرْفَعُوهُ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ عُمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرْفُوعًا.

واته: له نهبو نومامه کوری سههلهوه ده گێرنهوه، کاتی که پێشهوا (عثمان)

رهزای خوای لی بی له ماله کهی خویدا نابلقه درابوو له شوینیکی بهرزی

ماله که یهوه به خه لکه کهی فهرموو: سویندتان ده دهه به (الله) بیتگومان خوتان باش

دهزانن که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوین رشتنی

مرۆفی موسولمان حه‌لال نیه ته‌نها لهم سێ حاله‌ته‌دا نه‌بی‌ت: زینا بکات پاش نه‌وی ژنی هینا بی‌ت، پاشگه‌زی‌ته‌وه و کافر بێ پاش نه‌وی که موسولمان بووه، موسولمانیتک بکوژیت به‌بی نه‌وی نه‌و موسولمانه که‌سیکی به‌ناهق کوشتی‌یت و شایسته‌ی کوشتن بێ). سویند به (الله) له‌سه‌رده‌می نه‌فامی و له‌سه‌رده‌می نی‌سلامدا هه‌رگیز زینام نه‌کردوه، له‌وه‌تی خوای گه‌وره هیدایه‌تی داوم بو سه‌ر دینی نی‌سلام هه‌رگیز هه‌زم نه‌کردوه دینه‌که‌م بگورم، که‌شیشم نه‌کوشتوه به‌ناهق، نی‌تر له‌به‌رچی ده‌مکوژن؟.

ده‌باره‌ی خوین و سه‌رو مال و ناموستان له‌یه‌کتری هه‌رامه

۲ - بَابُ مَا جَاءَ دِمَاؤُكُمْ وَأَمْوَالُكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ

۲۱۵۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ شَيْبِ بْنِ عُرْقَدَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْأَخْوَصِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ لِلنَّاسِ: أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ قَالُوا: يَوْمُ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ، قَالَ: فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، أَلَا لَا يَجْنِي جَانٍ إِلَّا عَلَى نَفْسِهِ، أَلَا لَا يَجْنِي جَانٍ عَلَى وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٍ عَلَى وَالِدِهِ، أَلَا وَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ آيسَ مِنْ أَنْ يُعْبَدَ فِي بِلَادِكُمْ هَذِهِ أَبَدًا وَلَكِنْ سَتَكُونُ لَهُ طَاعَةٌ فِيمَا تَحْتَقِرُونَ مِنْ أَعْمَالِكُمْ فَسَيَرْضَى بِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَجَابِرٍ، وَحَدَّثَنَا بَنُو عَمْرِو الدَّعْلِيِّ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَرَوَى زَائِدَةُ، عَنْ شَيْبِ بْنِ عُرْقَدَةَ، نَحْوَهُ، وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ شَيْبِ بْنِ عُرْقَدَةَ.

واته: له سوله‌یانی کو‌ری نه‌حوه‌سه‌وه، له باوکیه‌وه ره‌زای خوای لی بێ ده‌گی‌پ‌نه‌وه، که فەر‌موویه‌تی: بۆ خۆم گو‌یم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم

بوو له‌حه‌جی مالئاوااییدا ده‌یفه‌رموو: (ئه‌مرۆ چ روژێکه‌؟) وتیان: روژی هه‌جی گه‌وره‌یه، فه‌رمووی: (خوین و سه‌رو مال و ناموستان له‌یه‌کتری هه‌رام و قه‌ده‌غه‌یه، وه‌ک هه‌رامیتی ئه‌م روژه‌تان، له‌م مه‌نگه‌تان، له‌م ولاته‌تاندا، ناگادارین که‌سی که‌تنی یان تاوانی بکات تۆله‌ له‌خۆی ده‌کرێته‌وه‌ له‌باوک براو کو‌ر و که‌سوکاری تۆله‌ نا‌کرێته‌وه‌، شه‌یتان نا‌ئومێد بووه‌ له‌وه‌ی خه‌لک له‌م شاری مه‌که‌که‌دا گو‌پرا‌یه‌لی بکه‌ن یان خه‌لک بت بپه‌رست، به‌لام هه‌ندی تاعه‌ت و په‌رستش هه‌یه‌ ئیوه‌ به‌لاتانه‌وه‌ ناسایه‌ و ئه‌نجامی ناده‌ن ئه‌ویش پیتی خو‌شه‌ و پیتی رازی ده‌بی).

ده‌رباره‌ی بۆ هه‌یج موسولمانی ره‌وا نیه‌ برا موسولمانه‌که‌ی بترستی

۳ - بَابُ مَا جَاءَ لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يُرَوِّعَ مُسْلِمًا

۲۱۶۰ - (صحيح لغيره) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ السَّائِبِ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَأْخُذُ أَحَدُكُمْ عَصَا أَخِيهِ لَاعِبًا أَوْ جَادًّا، فَمَنْ أَخَذَ عَصَا أَخِيهِ فَلْيَرْدِّهَا إِلَيْهِ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَسَلِيمَانَ بْنِ صُرَدٍ، وَجَعْفَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي ذَنْبٍ وَالسَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ لَهُ صُحْبَةٌ قَدْ سَمِعَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَادِيثَ وَهُوَ غُلَامٌ، وَقُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ ابْنُ سَبْعِ سِنِينَ، وَوَالِدُهُ يَزِيدُ بْنُ سَعِيدٍ لَهُ أَحَادِيثُ هُوَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالسَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ هُوَ ابْنُ أُخْتِ تَمِيمٍ.

واته: له (عبد الله)ی کو‌ری سانیبی کو‌ری یه‌زیده‌وه، له باوکیه‌وه، له باپیری‌وه ره‌زای خ‌وای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (با هه‌یج که‌سی له‌ئیه‌ نه‌ به‌گالت‌ه‌و نه‌ به‌راست دارده‌ستی برا

موسولمانه که ی - یان شت و مه کی برا موسولمانه که ی - نه بات، نه گهر
یه کینکتان دارده ستی برا موسولمانه که ی برد با بۆی بگپرتته وه).

۲۱۶۱ - (إسناده حسن موقوف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: حَجَّ يَزِيدُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّةَ الْوَدَاعِ وَأَنَا ابْنُ سَبْعِ سِنِينَ، فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ، كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ ثَبَتًا صَاحِبَ حَدِيثٍ، وَكَانَ السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ جَدَّهُ، وَكَانَ مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ يَقُولُ حَدَّثَنِي السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ وَهُوَ جَدِّي مِنْ قَبْلِ أُمِّي^(۱).

ده باره ی موسولمان چەك راست بكاته وه له برا موسولمانه که ی

۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِشَارَةِ الْمُسْلِمِ إِلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ.

۲۱۶۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ الْعَطَّارُ الْهَاشِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَشَارَ عَلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ لَعَنَتْهُ الْمَلَائِكَةُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، وَعَائِشَةَ، وَجَابِرٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ يُسْتَعْرَبُ مِنْ حَدِيثِ خَالِدِ الْحَذَّاءِ وَرَوَاهُ أَيُّوبُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ وَزَادَ فِيهِ: وَإِنْ كَانَ أَخَاهُ لِأَبِيهِ وَأُمِّهِ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ بِهَذَا.

واته: له شهو هورهیره وه رهزای خوای لى بى ده گپرتنه وه، که فهرموویه تی:

پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (ههركه سى پارچه ناسنى -

^(۱) قال بشار: هذا الحديث تقدم في أبواب الحج، من هذا الكتاب (۹۲۶)، وتكراره في هذا الموضوع خطأ، إذ لم يذكره المزني في "التحفة"، ولا استدركه عليه المستدركون، فلم ينصوا أنه مذكور في الفتن، ولا وجدناه في شيء من النسخ، أو الشروح، التي بين أيدينا.

یان چه کئی - راست بکاته وه و رووی بکاته برا موسولمانه کهی مه لانیکه نه فره تی لی ده کهن).

سه باره ت به قه دهغه کردنی هه لگرتنی شمشیر به رووتی

۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنْ تَعَاطِي السَّيْفِ مَسْلُولاً

۲۱۶۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجَمْعِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُتْعَاطِيَ السَّيْفُ مَسْلُولاً. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ وَرَوَى ابْنُ لُيْعَةَ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ بَنَةِ الْجُهَنِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَحَدِيثُ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ عِنْدِي أَصَحُّ.

واته: له جابیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم قه دهغه یکرده شمشیر به رووتی بگیری به دهسته وه یان رووت بی، ده بی له کالاندا هه لگیری بۆته وه ی نازاری که سی پی نه دریت.

نه وه ی هاتوره ده رباره ی نه وه ی نوژی به یانی بکات

۶ - بَابُ مَا جَاءَ مِنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ

۲۱۶۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْدِيُّ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَجَلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ فَلَا يُبْعَثُكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنْ ذِمَّتِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جُنْدَبٍ، وَابْنِ عُمَرَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه بو هوره ربه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکهس نوژی بهیانی بکات نهوه له په ناو نه مانی خوادایه، که واته نازاری نهو که سه مه ده ن له په ناو نه مانی خوادایه بیان وازمه هینن له نوژی بهیانی و به لێن و په یانی نیوان خوتان و په روه دگارتان هه لمه وه شیینه وه).

نهوهی هاتووه ده رباره ی پابه ندبوون به کۆمه له وه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي لُزُومِ الْجَمَاعَةِ

۲۱۶۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ أَبُو الْمُغِيرَةِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوْفَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بِالْجَانِبَةِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي قُمْتُ فِيكُمْ كَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِينَا فَقَالَ: أَوْصِيكُمْ بِأَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى يَخْلِفَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَخْلَفُ، وَيَشْهَدَ الشَّاهِدُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ، أَلَا لَا يَخْلُوقَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ تَالِفَهُمَا الشَّيْطَانُ، عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، مَنْ أَرَادَ مُجْبُوْحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزَمْ الْجَمَاعَةَ، مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوْفَةَ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نیبو عومهروه رهزای خویان لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: پیشهوا عومر رهزای خوی لی بی له گوندیکی دیمه شق که ناوی جابیه بوو وتاری بو ده داین، فهرمووی: نهی خه لکینه، من چۆن ئیستا وتارتان بو ده دهم، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وتاری بو داین و فهرمووی: (ده سیه تان بو ده کهم باش بن له گه ل هاوه لانه، پاشان چینی دواي نهوان واته شوێنکه وتوان، پاشان

جینی دواى ئەوان واتە شوینکەوتەى شوینکەوتوان، لەپاشدا درۆکردن پەرەدەسیتی خەلکانی پەیدا دەبن کەس داواى سویندخواردنیان لى ناکات ئەوان سویند دەخۆن، کەس داواى شایهتەى دانیان لى ناکا ئەوان شایهتەى دەدەن، هیچ پیاوی نیه له گەل نافرەتیکدا له شوینیکى پەنھان و چۆلدا پتیکەوہبن ئیلا شەیتان سییەمیانه، وریابن و دەستبگرن بە جەماعەوہ لى دانەپرین، ناگادارین لە دەستە دەستەى و پارچە پارچەى و جیاى چونکە بیگومان شەیتان لەیەك کەس نزیکترە هەتا دوان کە بوون بەدوان زیاتر دوور دەکەویتەوہ، ئەوہى دەیەوئ بچیتە ناوہراستى بەهەشتەوہ با پەیوەست بى بە جەماعەوہ، ئەوہى چاکەکانى دلخۆشى بکات و خراپەکانى دلى تەنگ بکات ئەوہ باوہردارە).

٢١٦٦ - (صحیح) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنِ ابْنِ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَدُ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واتە: لە ئیبنو عەباسەوہ رەزای خوایان لى بى دەگێرنەوہ، کە فەرموویەتى: پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتى: (دەستى پەرورەدگار لە گەل کۆمەلدايه) - واتە ئەگەر موسولمانان کۆ و یەکدەنگ بن خواى گەورە پارێزگاریان لى دەکات و نارامى دەخاتە دلەکانیانەوہ، بە سۆز و بەزەبى دەبى بەرامبەریان -.

٢١٦٧ - (صحیح دون (ومن شد)) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الْمَدَنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي، أَوْ قَالَ: أُمَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَلَى ضَلَالَةٍ، وَيَدُ اللَّهِ مَعَ الْجَمَاعَةِ، وَمَنْ شَدَّ شَدًّا إِلَى النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَسُلَيْمَانُ الْمَدَنِيُّ هُوَ عِنْدِي سُلَيْمَانُ بْنُ

سُفْيَانُ، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، وَأَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ. وَتَفْسِيرُ الْجَمَاعَةِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ هُمْ أَهْلُ الْفِقْهِ وَالْعِلْمِ وَالْحَدِيثِ، وَسَمِعْتُ الْجَارُودَ بْنَ مُعَاذٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَقُولُ: سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْمُبَارَكِ: مَنْ الْجَمَاعَةُ؟ فَقَالَ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، قِيلَ لَهُ: قَدْ مَاتَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، قَالَ: فُلَانٌ وَفُلَانٌ، قِيلَ لَهُ: قَدْ مَاتَ فُلَانٌ وَفُلَانٌ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: أَبُو حَمْزَةَ السُّكْرِيُّ جَمَاعَةٌ. وَأَبُو حَمْزَةَ هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ وَكَانَ شَيْخًا صَالِحًا، وَإِنَّمَا قَالَ هَذَا فِي حَيَاتِهِ عِنْدَنَا.

واته: له نيبنو غومره وه رهزای خویان لى بى ده گپرنه وه، كه پيغه مبرى خوا صلى الله عليه وسلم فرموديه تى: (خوای گه وره ثومه ته كه ميان ثومه تى موحه مه د صلى الله عليه وسلم له سهر گومرايى كونا كاته وه، ده ستى په روه ردگار له گه ل كومه لدايه، نه وه لى له كومه لى جيايسته وه بى ناو ناگر جيا ده بيسته وه).

ده رباره لى دابه زينى سزا نه گهر خراپه نه گورريت

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي نُزُولِ الْعَذَابِ إِذَا لَمْ يُغَيَّرِ الْمُنْكَرُ

۲۱۶۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَنَسِ بْنِ أَبِي حَارِثٍ، عَنْ أَبِي بَكْرِ الصَّدِيقِ أَنَّهُ قَالَ: أَيْهَا النَّاسُ، إِنَّكُمْ تَقْرَأُونَ هَذِهِ الْآيَةَ: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ)، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، نَحْوَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَأُمِّ سَلَمَةَ، وَالثَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، وَخَذِيفَةَ وَهَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ نَحْوَ حَدِيثِ يَزِيدَ وَرَفَعَهُ بَعْضُهُمْ عَنْ إِسْمَاعِيلَ وَأَوْفَقَهُ بَعْضُهُمْ.

واته: له پيشهوا نه بو به كره وه رهزای خوی لى بى رهزای خوی لى بى

ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: نه‌ی خه‌ل‌کینه ئیوه نهم نایه‌ته ده‌خویننه‌وه: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ). سورة المائدة: ۱۰۵. واته: نه‌ی گه‌لی خاوه‌ن باوه‌ر خه‌ریکی چاکسازی ده‌روونی خوتان بن و هه‌میشه هۆشتان به خوتانه‌وه بی، ئیتر خه‌ل‌کانی گومرا بوو ناتوانن زیانتان پی بگه‌یه‌ن. هه‌رچه‌نده پیلان بگێرن.

بیگومان بوو خۆم گویم لی بوو پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ده‌یفه‌رموو: (هه‌رکاتی زالم و سته‌مکار به به‌رچاوی خه‌ل‌که‌وه سته‌م بکات خه‌ل‌که‌که ده‌ستی نه‌گرن و رێگری لی نه‌که‌ن نه‌وه نزیکه خوای گه‌وره به زوویی سزایه‌کی گشتی بوو سه‌رده‌میان بنیتریت).

ده‌رباره‌ی فهرمانکردن به چاکه‌و رێگریکردن له‌خراپه

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ

۲۱۶۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوُنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ.

واته: له (حذیفه)ی کوری یه‌مانه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (سویند به (الله) که گیانی منی به ده‌سته یان نه‌وه‌تا فهرمان ده‌که‌ن به چاکه‌و رێگری ده‌که‌ن له‌خراپه یان زۆر نزیکه خوای گه‌وره سزاو تۆله‌یه‌کی سه‌ختان بوو بنیتری، له‌پاشدا بیارینه‌وه

وه لامتان نادریتهوه واته دو عاو پارانهوه کانتان لی وه رناگیریت).

۲۱۷۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَنْصَارِيِّ الْأَشْهَلِيِّ، عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلُوا إِمَامَكُمْ، وَتَجْتَلِدُوا بِأَسْيَافِكُمْ، وَيَرِثَ دُنْيَاكُمْ شِرَارُكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو.

واته: له (حذیفه) ی کوری یه مانهوه رهزای خوای لی بی ده گیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (سویند به (الله) که گیانی منی به دهسته قیامت هه لناسی هه تا جهنگ ده کهن له گهل پیشهواو خاوهن دهسه لاته کانتاندا و شم شیر لهیه کتر راده کیش و جهنگ له گهل یه کتر ده کهن و پیوا خراپه کانتان ده بنه خاوهن پله و پایه و مال و سامان و دهسه لات و سته متان لی ده کهن).

۱۰ - بَاب

۲۱۷۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوْقَةَ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ ذَكَرَ الْجَيْشَ الَّذِي يُخَسَفُ بِهِمْ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: لَعَلَّ فِيهِمُ الْمُكْرَهُ؟ قَالَ: إِنَّهُمْ يُبْعَثُونَ عَلَى نِيَّائِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَيْضًا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نومو سه له مبهروه رهزای خوای لی بی ده گیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم باسی نهو له شکره ی کرد که دهیه تین بۆ سه ر مه ککه و مه دینه هه هه موویان ررۆده چن به ناخی زه ویدا، نومو سه له مه فرمووی: له وانه یه له ناویاندا هه بی نهو هیر شه ی پی ناخۆش بی و به زۆر بیهیتن، فرمووی: (بیگومان

له گهڻ نهوان روژه چی به لام به پتی نیهتی خوی زیندوده کریتیه وه له روژی قیامه تدا).

دهرباره ی گۆرینی کاری خراپه به دهست و به به زمان و به دل

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَغْيِيرِ الْمُنْكَرِ بِالْيَدِ أَوْ بِاللِّسَانِ أَوْ بِالْقَلْبِ

۲۱۷۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَوَّلُ مَنْ قَدَّمَ الْخُطْبَةَ قَبْلَ الصَّلَاةِ مَرْوَانُ، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ لِمَرْوَانَ: خَالَفْتَ السُّنَّةَ، فَقَالَ: يَا فُلَانُ، تُرِكَ مَا هُنَالِكَ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: أَمَّا هَذَا فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ رَأَى مُنْكَرًا فَلْيُنْكِرْهُ بِيَدِهِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له (طارق) ی کوری شیهابه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فەرموویه تی: یه کهم که سی له روژی جهژندا پیش نه وهی نوژی جهژن بکات وتاریدا مهروان بو، پیاوی ههستایه وه وتی: نهی مهروان پیچه وانه ی سوننه ت جولایته وه! - له روژی جهژندا مینه به که ت ده رکرد بو شوینی نوژیگا که، که نه ده بو لات ببردایه، وه پیش نه وهی نوژی جهژن بکهیت دهستکرد به وتاردان - ، مهروان وتی: نهی فلان! نه وهی تو ده یلی ته رک کراوه، نه بو سه عیدی خودری رهزای خوای لی بی فەرمووی: به راستی نه م پیاوه نه رکی سه رشانی خوی به جیهینا، چونکه بیستم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده فەرموو: (هه رکه سی له ئیه شتیکی ناره وای دی با به زه بری دهست و هیزی بازووی بیگۆری، جا نه گهر به دهست نهیتوانی به زمان و به نامۆزگاری بیگۆری، نه گهر به زمانیش نهیتوانی به دل پتی ناخۆش بی، که نه وهش لاوازترین ئیمانه).

باسیکی تر لهو بارهوه

۱۲ - بَابُ مِنْهُ

۲۱۷۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْمُذْهِبِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى سَفِينَةٍ فِي الْبَحْرِ فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا، وَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَسْفَلُهَا، فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا يُصْعَدُونَ فَيَسْتَقِفُونَ الْمَاءَ فَيَصُبُّونَ عَلَى الَّذِينَ فِي أَعْلَاهَا فَقَالَ الَّذِينَ فِي أَعْلَاهَا: لَا نَدْعُكُمْ تَصْعَدُونَ فَنُؤْذِرُكُمْ، فَقَالَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا: فَإِنَّا نَنْقُبُهَا مِنْ أَسْفَلِهَا فَتَسْتَقِي، فَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ فَمَنَعُوهُمْ نَجَّوْا جَمِيعًا وَإِنْ تَرَكُوهُمْ غَرِقُوا جَمِيعًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نوعمانی کوری به شیرهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فەرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (وینە ی کهسی فەرمان بکات به چاکو رێگری بکات له خراپه و خۆی پیاڕیزی لهو شتانە ی که خوای گهواره سنوری بو داناون له گهڵ نهو کهسه ی که گوێ نه داتی، وهک وینە ی کۆمه لی خه لک وایه له ناو پاڤۆریکی دوو قاتییدا بن تیرۆشک بکه ن له سه ر جیگه ی خۆیان جا دهسته یه کیان قاتی سه ره وه یان به ربکه و ی و نه وانی تریان قاتی خواره وه، نه وانه ی له قاتی خواره وه ن به سه ر نه واندا و برۆن ناویه تین بو خۆیان، جا نه وانه ی له سه ره وه ن بلین: ناهیلین سه رکه ون چونکه نازارمان ده دن، نه وانه ی له قاتی خواره وه ن بلین: ده ی نیمه ش له خواره وه کونی تی ده که یین و ناوی لی ده خوین، نه گه ر نه وانه ی سه ره وه ده ستیان بگرن و نه یانه یشت کونی تی بکه ن نه وه هه ر هه موویان رزگاریان ده بی، به لām نه گه ر وازیان لی به یین و رێگه یان پی به دن کونی بکه ن نه وه هه ر هه موویان نقوم ده بن).

دهرباره‌ی چاکترین تیکۆشان وتنی وتهی ههقه

له‌به‌رده‌م فرمان‌په‌وای سته‌مکاردا

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَذِلَ عَنْهُ سُلْطَانُ جَائِرٍ

۲۱۷۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ دِينَارٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُصْعَبٍ أَبُو يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَذِلَ عَنْهُ سُلْطَانُ جَائِرٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه‌بو سه‌عیدی خود‌په‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرمان‌په‌وته‌ی: (پینگومان گه‌وره‌ترین جیهادو تیکۆشان وتنی وتهی ههقه له‌به‌رده‌م فرمان‌په‌وای زالم و سته‌مکاردا).

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم داوای سى شتى کرد بو نومه‌ته‌که‌ی

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي سُؤَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا فِي أُمَّتِهِ

۲۱۷۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الثُّعْمَانَ بْنَ رَاشِدٍ يُحَدِّثُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبَّابٍ بْنِ الْأَرْتِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً فَأَطَاعَهَا، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، صَلَّيْتَ صَلَاةً لَمْ تَكُنْ تُصَلِّيْهَا، قَالَ: أَجَلُ إِنَّهَا صَلَاةُ رَغْبَةٍ وَرَهْبَةٍ، إِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ فِيهَا ثَلَاثًا فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ وَمَنْعَنِي وَاحِدَةً، سَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِسَنَةِ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ

ده‌بارە‌ی چاک‌ترین تیکۆشان وتنی وتە‌ی هه‌قه‌

له‌به‌رده‌م فهرمان‌ره‌وای سته‌مکاردا

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَذِلَ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ

۲۱۷۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ دِينَارٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُصْعَبٍ أَبُو يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَذِلَ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه‌بو سه‌عیدی خود‌ریه‌وه ره‌زای خوای لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (بی‌گومان گه‌وره‌ترین جیهادو تیکۆشان وتنی وتە‌ی هه‌قه‌ له‌به‌رده‌م فهرمان‌ره‌وای زالم و سته‌مکاردا).

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم داوای سی‌ شتی کرد بو‌ نو‌مه‌ته‌که‌ی

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي سُؤَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا فِي أَمْرِهِ

۲۱۷۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ الثُّعْمَانَ بْنَ رَاشِدٍ يُحَدِّثُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبَابٍ بْنِ الْأَرْتِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً فَأَطَاعَهَا، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، صَلَّيْتَ صَلَاةً لَمْ تَكُنْ تُصَلِّيْهَا، قَالَ: أَجَلُ إِنَّهَا صَلَاةُ رَغْبَةٍ وَرَهْبَةٍ، إِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ فِيهَا ثَلَاثًا فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ وَمَنْعَنِي وَاحِدَةً، سَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِسَنَةِ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ غَيْرِهِمْ

فَأَعْطَانِيهَا، وَسَلَّطَهُ أَنْ لَا يُذِيقَ بَعْضَهُمْ بَأْسَ بَعْضٍ فَمَنْعَنِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدٍ، وَابْنِ عُمَرَ.

واته: له (عبد الله) کوری خهبابی که دوری نهره تهوه، له باوکیهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پینهمبهری خوا صلی الله علیه وسلم نوژیکی کرد دریژه دایه، وتیان: نهی پینهمبهری خوا صلی الله علیه وسلم! تو نه مپو نوژیکی گهورهت کرد زور به دریژی پیشتر نوژی لهو شیوهت نه ده کرد و عادهت وه ها نه بووه؟ فهرمووی: (به لی)، نهوه نوژی ترس و نومید بوو، من داوای سی شتم کرد له خوای گهوره دوو شتیانی پی به خشیم و یه کینکیانی پی نه به خشیم، داوام کرد له پهروه دگام به قات و قری و وشکه سالی و گرانی تیکرای نومته کهم به جاری نه فویتی و له ناویان نه بات پیتی به خشیم، داوام لی کرد دوژمنیکی له غهیری خویان زال نه کات به سهریاندا له رهگ وریشه دهریان یینی و شکوی نیسلام نه هیل پیتی به خشیم، داوام لی کرد هندیکیان به هندیکیان سزاو نازار نه دات پی نه به خشیم).

۲۱۷۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِي مِنْهَا، وَأُعْطِيتُ الْكَزْزَيْنِ الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لِأُمَّتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بِسَنَةِ عَامَةٍ، وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْنَهُمْ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يَرُدُّ، وَإِنِّي أَعْطَيْتُكَ لِأُمَّتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكُكُمْ بِسَنَةِ عَامَةٍ وَأَنْ لَا أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْنَهُمْ وَلَوْ اجْتَمَعَ

عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَفْطَارِهَا _ أَوْ قَالَ: مَنْ بَيْنَ أَفْطَارِهَا _ حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا
وَيَسْبِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە (ئوبان) دەوێ رەزای خوای لێ بێ دەگیرنەوێ، کە فەرموویەتی:
پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (خوای گەورە زەوی کۆکردووە
بۆم و هیئایە بەرچاوم رۆژەلالت و رۆژناوایم دی، بێگومان قەڵەمپەوی دەسەلاتی
من دەگاتە ئەو شوێنانە ی کە دێن، دوو گەنجینە ی بەخشیوێ پێم گەنجینە یەکی سور
و گەنجینە یەکی سپی - گەنجینە ی سور واتە ئالتون، گەنجینە ی سپی واتە زیو
مەبەست لە گەنجینە ی ولاتی رۆم و فارسە - ، من داوام کرد لە پەرورەدگارم بە
قات و قری و وشکە سالی و گرانی ئومەتە کەم گشتی تێکرا بەجاری نەیانفەوتیتنی
و لەناویان نەبات، دوژمنیکی لە غەیری خویان زالی نەکات بەسەر یاندا لە رەگ
وریشە دەریان بێتنی و شکۆی ئیسلام نەهێلنی، پەرورەدگارم پیتی فەرمووم: ئە ی
موحەممەد، بریاری من رەدبۆنەوێ بۆ نیە، من ئەوێم بەخشیوێ بە ئومەتە کەت کە
بە قات و قری و وشکە سالی و گرانی گشتی تێکرا بەجاری نەیانفەوتیتنم و
لەناویان نەبەم، وێ دوژمنیکی لە غەیری خویان زالی نەکەم بەسەر یاندا لە رەگ و
ریشە دەریان بێتنی، ئەگەر دوژمنان لە هەوێ لایەکی سەر زەویەوێ کۆبێنەوێ
کە لە کۆمەتان لێ بکەن دەرەقەتتان نایەن بەمەرجی خو خۆر نەبن و سەر و مال و
ناموسی یەکتەر بە تالان نەبەن، لە راستی دا مەترسی هەرە گەورەم لە پێشەواو
سەرۆکە سەرکەش و گومراو ملهوپرەکانە کە خەلک بانگ دەکەن بۆ تاوان و
خراپە کاری و بیدعوێ گومرایان دەکەن، هەرکاتی شمشیر نرایە سەر ملی ئومەتی
من و جەنگ و نازاوهی تێکەوت ئیتر هەتا رۆژی قیامت بەردەوام دەبێت لێرەو
لەوێ، قیامت هەلناسی هەتا چەند تیرەو هۆزێک لە ئومەتی من پەییوەندی دەکەن
بە هاوبەش بۆ خوا دانەرانیوێ دەچنە ریزی ئەوانەوێ، وێ هەتا چەند تیرەو هۆزێک

له ئوممهتی من بت دهپرستنهوه، سی کهسی درۆزن لهناو ئوممهتی من دا پهیدا دهبن و سهرهه لدهندن هه ره موویان به درۆ لافی پیغه مبهرایهتی لی ددهدن و خویان به پیغه مبهره دهزانن. من دواهمینی پیغه مبهراهم و له دواي من ههتا ههتا به پیغه مبهری تر نایهت، بهردهوام کۆمهلی له ئومهته کهم له سهره ههقن، ناشکرا و دیارن، نهوهی درۆیان بیته زیانیان پی ناگهیهنی ههتا فهرمانی خوای گهروه دیت واته تا نزیککی قیامهت).

دهرباره ی پیاو له کاتی فیتنه و نازاوه دا چی بکات

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ كَيْفَ يَكُونُ الرَّجُلُ فِي الْفِتْنَةِ

۲۱۷۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى الْقَزَّازُ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ أُمِّ مَالِكٍ الْبَهْرِيَّةِ قَالَتْ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِتْنَةً فَقَرَّبَهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ خَيْرُ النَّاسِ فِيهَا؟ قَالَ: رَجُلٌ فِي مَاشِيَّتِهِ يُؤَدِّي حَقَّهَا وَيَعْبُدُ رَبَّهُ، وَرَجُلٌ آخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ يُخِيفُ الْعَدُوَّ وَيُخَفُّونَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أُمِّ مُبَشِّرٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَقَدْ رَوَاهُ اللَّيْثُ عَنْ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ أُمِّ مَالِكٍ الْبَهْرِيَّةِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له ئوممو مالیکی بههزیهوه رهزای خوای لی بی دهگێر نهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وهسفی فیتنه و نازاوهی کرد وهک نهوهی که زۆر نزیک بی وتی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! له کاتی رودانی فیتنه و نازاوه دا چاکترین کهس کییه؟ فهرمووی: (پیاویکه پهروه دگاری بهپرستی و نازه لداری بکات و زه کاته کهیان دهبرکات، ههروهها

پیاویکه به سواری نه‌سپه‌که‌یه‌وه به‌جیته به‌ره‌کانی جه‌نگ و دورژمنانی دین بترسینی و نه‌وانیش لیتی بترسن).

١٦ - باب

٢١٧٨ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجَمْعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ سَيْمِينَ كُوشٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَكُونُ فِتْنَةٌ تَسْتَنْظِفُ الْعَرَبَ قَتْلَاهَا فِي النَّارِ، اللِّسَانُ فِيهَا أَشَدُّ مِنَ السَّيْفِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ يَقُولُ: لَا يُعْرَفُ لَزِيَادِ بْنِ سَيْمِينَ كُوشٌ غَيْرُ هَذَا الْحَدِيثِ، رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ لَيْثٍ فَرَفَعَهُ، وَرَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ لَيْثٍ فَأَوْفَقَهُ.

واته: له (عبد الله)ی کوری عه‌مره‌وه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (فیتنه‌و نازاویه‌ به‌ریاده‌بی‌ عم‌ره‌ب ده‌فه‌وتین، کوژراوه‌کانی نه‌و فیتنه‌و نازاویه‌ له‌ ناگردان، زمان تیدا له‌ شمشیر وه‌شاندن کاریکه‌رت‌ره).

نه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌رباره‌ی هه‌لگرتنی سپارده

١٧ - بابُ مَا جَاءَ فِي رَفْعِ الْأَمَانَةِ

٢١٧٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ خُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدِيثَيْنِ قَدْ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا وَأَنَا أَنْتَظِرُ الْآخَرَ، حَدَّثَنَا: أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ، ثُمَّ نَزَلَ الْقُرْآنُ، فَعَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ وَعَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ ثُمَّ حَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِ الْأَمَانَةِ فَقَالَ:

يَنَامُ الرَّجُلُ النَّوْمَةَ فَتُقْبَضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ فَيَظِلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ الْوَكْتِ، ثُمَّ يَنَامُ نَوْمَةً فَتُقْبَضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ فَيَظِلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ الْمَجْلِ كَجَمْرِ دَخَرَجْتَهُ عَلَى رِجْلِكَ فَتَنْقَطَتْ فَتَرَاهُ مُنْتَبِئًا وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ أَخَذَ حَصَاةً فَدَخَرَجَهَا عَلَى رِجْلِهِ قَالَ: فَيُصْبِحُ النَّاسُ يَنْتَابِعُونَ لَا يَكَادُ أَحَدُهُمْ يُؤَدِّي الْأَمَانَةَ حَتَّى يُقَالَ إِنَّ فِي بَنِي فَلَانٍ رَجُلًا أَمِينًا، وَحَتَّى يُقَالَ لِلرَّجُلِ: مَا أَجَلَدُهُ وَأَعَزُّهُ وَأَعْقَلُهُ وَمَا فِي قَلْبِهِ مِنْ مِثْقَالِ حَبَّةٍ مِنْ خَزْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ قَالَ: وَلَقَدْ أَتَى عَلَيَّ زَمَانٌ وَمَا أَتَالِي أَكُفِّمْ بَاتِعْتُ فِيهِ لَعْنٌ كَانَ مُسْلِمًا لَيُرِدُّنَهُ عَلَيَّ دِينُهُ وَلَعْنٌ كَانَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا لَيُرِدُّنَهُ عَلَيَّ سَاعِيهِ، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ لِأُبَايِعَ مِنْكُمْ إِلَّا فُلَانًا وَفُلَانًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (حذيفة)ی کوری یه مانه وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دوو فهرمووده ی بۆ بۆ باسکر دین یه کیکیانم به چاری خۆم دی که هاتنی نه مانه ت بوو، چاره پیتی نهوی تریشیانم که نه مانی نه مانه ته، فهرمووده ی یه کهم نه مه بوو پیتی فهرمووین: (نه مانه ت که هاته خواره وه له ناخی دلی پیاوچا کاندرا هگ و ریشه ی داکوتا و جیگه ی خۆی گرت، له پاشدا به ره به ره قورنانش دهاته خواره وه، نه وانیش به فیبروونی قورشان و سوننه ت به روه رده یان ده کرد)، له پاشدا باسی هه لگرتنی نه مانه تی کرد، فهرمووی: (پیاو ده بی خهوی لی نه مانه ت له دلی وهرده گیریته وه به ره ره به ره ره شوینه که ی له ناو دلدا نامینیت و شوینه که ی وه که په له یه یان خالی ده میتیته وه، له پاشدا خهوی لی ده که وی نه وه شی ماوه له دلیدا نامینیت، شوینه که ی وه که تلوقی لی دی، وه که نهو پشکو یه وایه بینیتی به قاچی خۆته وه تلوق ده کات تلوقه که تا ماوه یه ده میتی به لام پشکو که نامینیت، نه مانه تیش بهو شیوه یه نامینیت)، له پاشدا بۆ رونکردنه وه ی مه به سه ته که چه ویکی هه لگرت و تلانیه وه به سه ر قاچی خۆیدا. فهرمووی: (جا که به یانی هات خه لک سه وداو مامه له له گه ل یه کتر ده کهن، وای لی

دی کهس نه مانهت به جی نه هینی پیاوی نه مین و دهسپاک نه وهنده کهم ده بی ده لئین: له ناو فلانه هۆز و خیلدا پیاویکی نه مین ماوه، پیاوی وا پهیدا ده بی هیندهی ده نکه خهرته لهیه باوه له دلیدا نه، که چی پتی ده لئین: نای لهم شاپاوه چهنده ژیر و ناقل و نازاو نه بهرده). (حذیفة) فهرمووی: نیت نه وه مانه نه ماوه که من دهرهست نه بووم له گهل ههر که سیکتاندا سهوداو مامه له بکه م، نه گهر موسولمان بوایه دینه که ی ریگری نه وهی لی ده کرد گزی و ناپاکیم له گهل بکات، خو نه گهر گاور و جوله که بوایه نه وه سهرکاره که ی ریگری نه وهی لی ده کرد گزی و ناپاکیم له گهل بکات، به لام نه مپرو مه گهر له گهل فلان و فلان سهوداو مامه له بکه م که لیان دلنیم.

دهرباره ی شوینی رینازی قهومه کانی پیش خوتان ده که ون

۱۸ - بَابُ مَا جَاءَ لَتَرْكَبَنَّ سُنَّةَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ

۲۱۸۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سِنَانِ بْنِ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا خَرَجَ إِلَى حُنَيْنٍ مَرَّ بِشَجَرَةٍ لِلْمُشْرِكِينَ يُقَالُ لَهَا: ذَاتُ أَنْوَاطٍ يُعَلِّقُونَ عَلَيْهَا أَسْلِحَتَهُمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا هُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سُبْحَانَ اللَّهِ هَذَا كَمَا قَالَ قَوْمُ مُوسَى (اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا هُمْ آلِهَةٌ) وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَرْكَبَنَّ سُنَّةَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو وَاقِدٍ اللَّيْثِيُّ اسْمُهُ الْحَارِثُ بْنُ عَوْفٍ وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له نه بو واقیده وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، کاتی که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له مه که ده رچوو به ره وه حونه مین دای به لای درختیکی هاوبهش بو خوا دانه راندا ناسراو بوو به (ذات أنواط) چه که کانیان پیدا هه لده واسی

و به ده وریدا ده سورانوه، وتیان: ئەمى پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم! توش (ذاتُ أنواط) بۆ نيمه دابنى وهك چۆن ئەوان هەيانە، فەرموى: (پاك و بيگەردى بۆ خوا ئەمە ريك وهك ئەوه وايه قەومەكەى موسا وتیان: (اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ). الأعراف: ١٣٨. واتە: توش پەرستراویكمان بۆ دابنى وهك چۆن ئەوان پەرستراویان هەيه. سویند به (الله) كه گیانی منى به دەستە - بست به بست - شوینی ریبازی قەومەکانى پیش خۆتان دەكەون).

ئەوهى هاتوره دەربارەى قسە کردنى درنده

١٩ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَلَامِ السَّبَّاحِ

٢١٨١ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نَضْرَةَ الْعَبْدِيُّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُكَلِّمَ السَّبَّاحُ الْإِنْسَ، وَحَتَّى تُكَلِّمَ الرَّجُلَ عَبْدَهُ سَوْطِهِ وَشِرَاكُ نَعْلِهِ وَتُخْبِرَهُ فِخْذُهُ بِمَا أَحَدَثَ أَهْلُهُ مِنْ بَعْدِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الْقَاسِمِ بْنِ الْفَضْلِ، وَالْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ ثِقَةٌ مَأْمُونٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ وَثَقُّهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ.

واتە: لە ئەبو سەعیدی خودریهوه رهزای خوای لى بى ده گيړنهوه، كه فەرمويهتى: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فەرمويهتى: (سویند به (الله) كه گیانی منى به دەستە قیامت هەڵناسى هەتا درنده قسە له گەڵ ئادەمیزاد نهکات، وه هەتا چەرمى نەعل واتە بەشى سەرەوهى و گۆلەنى قامچى واتە لای خوارەوهى قامچى قسە له گەڵ پیاو نهکەن، رانى پیاو هەوالى كه سوکارى پى راده گەیهنى لەدواى خۆى).

نهوهی هاتوره دهربارهی له تکر دنی مانگ

۲۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي انْتِشَاقِ الْقَمَرِ

۲۱۸۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: انْفَلَقَ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اشْهَدُوا. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَنَسٍ، وَجُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عومهروه رهزای خویان لی بی ده گپرنهوه، که له سهرده می پیغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم مانگ لهت بوو، فهرمووی: (سهیرکه ن و شایه تی بدن له سهر پیغه مبهری تی من و موعزیزه که ی من).

نهوهی هاتوره دهربارهی رۆچوون

۲۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَسَفِ

۲۱۸۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ فُرَاتِ الْقَزَّازِ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، عَنْ خُذَيْفَةَ بْنِ أَسِيدٍ قَالَ: أَشْرَفَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غُرْفَةٍ وَنَحْنُ نَتَذَكَّرُ السَّاعَةَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَرَوْا عَشَرَ آيَاتٍ: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَبُأُجُوجَ وَمَأْجُوجَ، وَالْدَّابَّةُ، وَثَلَاثَةُ حُسُوفٍ: حَسَفٌ بِالْمَشْرِقِ، وَحَسَفٌ بِالْمَغْرِبِ، وَحَسَفٌ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَنَارٌ تَخْرُجُ مِنْ قَعْرِ عَدَنَ تَسُوقُ النَّاسَ أَوْ تَحْشُرُ النَّاسَ، فَتَبِيتَ مَعَهُمْ حِينَ بَاتُوا، وَتَقِيلُ مَعَهُمْ حِينَ قَالُوا. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو وَكَيْعٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ فُرَاتٍ، نَحْوَهُ وَزَادَ فِيهِ: الدُّخَانُ. حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ فُرَاتِ الْقَزَّازِ نَحْوَ حَدِيثِ وَكَيْعٍ، عَنْ سُفْيَانَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ،

قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، وَالْمِسْعُودِيِّ، سَمِعَا مِنْ فُرَاتِ الْقَزَّازِ نَحْوَ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ فُرَاتٍ، وَزَادَ فِيهِ: الدَّجَالُ أَوْ الدُّخَانُ. حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو التُّعْمَانِ الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَجَلِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ فُرَاتٍ، نَحْوَ حَدِيثِ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ، وَزَادَ فِيهِ قَالَ: وَالْعَاشِرَةُ إِذَا رِيحٌ تَطْرَحُهُمْ فِي الْبَحْرِ، وَإِذَا نُزُلُ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأُمِّ سَلَمَةَ، وَصَفِيَّةَ بِنْتِ حُجَيْجٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (حَدِيثَةً) كورى (أَسِيدَ الْغِفَارِيِّ) يهوه رهزای خواى لى بى ده گيڼه يهوه، كه فهرموويه تى: له سيڼه يهوه يهوه كى پيغه مبهرى خوادا صلى الله عليه وسلم دانىشتوبين له نيوان خوماندا باسى بهرپا بوونى قيامه تمان ده كرد، دهنگمان بهر زبويه يهوه، پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم له سهروه فهرمووى: (قيامه ت بهرپا ناييت هه تا ده له نيشانه كانى روونه دات له پيشه يهوه: هه له اتنى خور له خور ناواوه، ده كه وتنى يه نه جوج و مه نه جوج، ده رچونى (دابه) زينده وه ريك، سى رچوونى زهوى: يه كيك له رورثاوا، يه كيك له رورثه لات، يه كيكيش له دوورگه يه عه ره بى، ناگريك له يه مهن پهيدا ده ييت خه لك بهره و شوتنى كزبون وه يان راپيچ ده كات نيت ناگره كه له گه ليا نديا، له كوى شهو بكه نه وه نه ويش له وى شهو ده كاته وه، نيوه ران له كوى وچان بگرن نه ويش له وى وچان ده گريت ههروه ها).

٢١٨٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ بِنْتِ كُهَيْلٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْمُرْهَبِيِّ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ صَفْوَانَ، عَنْ صَفِيَّةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَنْتَهِي النَّاسُ عَنْ غَزْوِ هَذَا الْبَيْتِ حَتَّى يَغْزَوْا جَيْشٌ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ أَوْ بَيْنَدَاءِ مِنَ الْأَرْضِ حُسِفَ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ وَلَمْ يَنْجُ أَوْسَطُهُمْ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَنْ كَرِهَ مِنْهُمْ؟ قَالَ: يَنْعَتُهُمُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي أَنْفُسِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له صه‌فیه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (خه‌لک وازناهیئن له غه‌زاو داگیرکردنی ئەم مالى خوا هه‌تا له‌شکرى دیت غه‌زای بکات له بیابانیکی سارادا هه‌ر له‌سه‌ره‌تای له‌شکره‌که‌وه هه‌تا کۆتایی له‌شکره‌که‌وه‌ده‌چن به‌ناخی زه‌ویدا نه‌وانه‌ی ناوه‌پاستیش رزگاربان نابێ) وتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم! نه‌ی نه‌وانه‌ی به‌زۆر هیناوانیان بۆ نه‌و جه‌نگه‌ و پێیان ناخۆشه‌ حوکمی نه‌وانه‌ چۆنه‌؟ فهرمووی: (له‌سه‌ر نیه‌ت و مه‌به‌ستی دلی خۆیان زیندوده‌کرینه‌وه).

٢١٨٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَيْفِيُّ بْنُ رَيْعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا ظَهَرَ الْحُبْتُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ تَكَلَّمَ فِيهِ بِحُجَى بْنُ سَعِيدٍ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ.

واته: له عانیشه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (له‌کۆتایی ئەم نومه‌ته‌دا رۆچون و گۆڕینی روخسار و بۆ ناشیرینترین شکل و شیوه‌ و به‌ردباران روو ده‌ده‌ن). عانیشه‌ ره‌زای خوای لی بی فهرمووی: وتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم! نایا له‌ناو ده‌چن له‌کاتی‌که‌دا که پیاوچا‌کامان له‌ناودایه‌؟ فهرمووی: به‌لی، کاتی که تاوان و خراپه‌کاری بلا‌بو‌ه‌وه‌ وه‌ک زیناکردن و فیسق و فجور).

نهوهی هاتوره دهبارهی خورهه لانتن له خورئاواوه

۲۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي طُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا

۲۱۸۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ حِينَ غَابَتِ الشَّمْسُ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا ذَرٍّ، أَتَدْرِي أَيْنَ تَذْهَبُ هَذِهِ؟ قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّهَا تَذْهَبُ تَسْتَأْذِنُ فِي السُّجُودِ فَيُؤْذَنُ لَهَا وَكَأَنَّهَا قَدْ قِيلَ لَهَا اطْلُعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَطْلُعُ مِنْ مَغْرِبِهَا قَالَ: ثُمَّ قَرَأَ وَذَلِكَ مُسْتَقَرُّ لَهَا، قَالَ: وَذَلِكَ قِرَاءَةُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ، وَخُذَيْفَةَ بْنِ أَسِيدٍ، وَأَنَسٍ، وَأَبِي مُوسَى. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (أبو ذر) هوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فهرموویهتی: کاتی خۆر ئاوابوون بوو چوو مه مزگهوتهوه، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دانیشتبوو فهرمووی: (تایا ده زانی نه مه بۆ کوی ده رواو له کوی ناوا ده بیست؟ واته خۆر). وتم: خوای گه وره پیغه مبهره کهی باشت ده زانن، فهرمووی: (بیگومان خۆر ده روات داوای مۆلهتی سهجده بردن ده کات، جا مۆلهتی پی ده دریت سهجده ده بات - وهك عادهتی خۆی هه موو روژی له خورهه لاتهوه هه لدی - سه ره نجام وهك نهوهی پیی بوتريت له کوپوه هاتی هه ره لهویشهوه هه لپیروهه، نهویش له خورئاواوه هه لدی، فهرمووی: له پاشدا نه مهی خویندهوه: (وَذَلِكَ مُسْتَقَرُّ لَهَا) نه مهش ئارامگای خۆیهتی). خویندنهوهی (عبد الله)ی کوپی مه سعووده رهزای خوای لی بی.

ده‌بارە‌ی ده‌رکه‌وتنی یه‌نجوج و مه‌نجوج
 ۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

۲۱۸۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ حَبِيبَةَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ قَالَتْ: اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَوْمٍ مُخْمَرًا وَجْهَهُ وَهُوَ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - يُرْزِدُهَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ - وَيَلُّ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدْ اقْتَرَبَ، فُتِخَ الْيَوْمَ مِنْ رَذَمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ وَعَقْدَ عَشْرًا، قَالَتْ زَيْنَبُ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَنَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا كَثُرَ الْحُبُّ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ جَوَّدَ سُفْيَانُ هَذَا الْحَدِيثَ هَكَذَا رَوَى الْحَمِيدِيُّ، وَعَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْمُفَاطِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ نَحْوَ هَذَا وَقَالَ الْحَمِيدِيُّ: قَالَ سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ: خَفِظْتُ مِنَ الزُّهْرِيِّ فِي هَذَا الْحَدِيثِ أَرْبَعَ نِسْوَةٍ: زَيْنَبُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ حَبِيبَةَ، وَهِيَ رَبِيبَتَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ زَوْجِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَكَذَا رَوَى مَعْمَرٌ، وَغَيْرُهُ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ حَبِيبَةَ، وَقَدْ رَوَى بَعْضُ أَصْحَابِ ابْنِ عُيَيْنَةَ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ.

واته: له زهینه‌بی کچی جه‌حشه‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که
 فەرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌خه‌و راپه‌ری و دەم و چاوی
 سور هه‌لگه‌را‌بوو ده‌فەرموو: (هیچ په‌رستراویکی به‌هه‌ق نیه‌ جگه‌ له‌ (الله) - سى
 جار دو‌پاتی کرده‌وه -، هاوار بو‌عه‌ره‌ب له‌به‌لا‌و کاره‌ساتیکی زۆر گه‌وره‌ نزیک
 بو‌ته‌وه) باز نه‌یه‌کی به‌دوو په‌نجه‌ی دروست‌کردو فەرمووی: (ئه‌م‌پ‌ۆ به‌ربه‌سته‌که‌ی
 یه‌نجوج و مه‌نجوج نه‌وه‌نده‌ی ئه‌مه‌ کونی تى بو‌و). منیش وتم: ئه‌ی پیتغه‌مبه‌ری

خوا صلی الله علیه وسلم! نایا له ناو دهچین له کاتیکدا که پیاوچا کافمان له ناودایه؟
فهرمووی: (بهائی کاتی تاوان و خراپه کاری زۆر بو).

دهرباره ی سیفه تی خوار بجه کان

٢٤ - بَابُ فِي صِفَةِ الْمَارِقَةِ

٢١٨٨ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زُرِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ أَخَذُوا الْأَسْنَانَ سَفَهَاءَ الْأَحْلَامِ، يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ، لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ، يَقُولُونَ مِنْ قَوْلِ خَيْرِ الْبَرِيَّةِ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَأَبِي ذَرٍّ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رُوِيَ فِي غَيْرِ هَذَا الْحَدِيثِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ وَصَفَ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، إِنَّمَا هُمْ الْخَوَارِجُ وَالْحَزَوَرِيَّةُ وَغَيْرُهُمْ مِنَ الْخَوَارِجِ.

واته: له (عبد الله)ی کوپی مهسعوده وه ره زای خوا ی لى بى ده گيتړنه وه، که
فهرموویه تی: پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له کوتابی
زه ماندا کۆمه لى پهیدا ده بن هه رزه وه نه فام و کهم نه قلن، قسه ی چاک ده کهن قورئان
و فهرمووده باس ده کهن بو خه لک، وهک چۆن تیرى خیرا نیچیرى بسمى و لى
ده رپه رى نه وانیش ناوا له ئیسلام ده رده چن، ئیمان و باوه رپه که یان له گه رویان تیپه ر
ناکات). بێگومان نه وانەش خوارج و هه روریه کائن و غهیری نه وانن.

دهرباره‌ی خو‌خو‌یی و خو‌په‌رستی

۲۵ - بَابُ فِي الْأَثَرَةِ وَمَا جَاءَ فِيهِ

۲۱۸۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اسْتَعْمَلْتُ فَلَانًا وَلَمْ تَسْتَعْمِلْنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّكُمْ سَتَرُونَ بَغْدِي أَثَرَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقَوْنِي عَلَى الْخَوْضِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نوسه‌یدی کوری (حُضَيْر) وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گی‌رنه‌وه، که پیاوینکی نه‌نصاری وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، فلان که‌ست کردووه به سه‌رکار به‌لام منت نه‌کردووه به‌سه‌رکار، فرمووی: (نیوه له‌دوای خو‌م تووشی خو‌په‌رستی و خو‌خو‌یی ده‌بن و نازی نه‌م و نه‌م ده‌ده‌ن به‌سه‌رتاندا، جا له‌کاتی وه‌هادا دان به‌خو‌تاندا بگرن هه‌تا له‌سه‌ر جه‌وزی که‌وسه‌ر پیتم ده‌گه‌نه‌وه).

۲۱۹۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّكُمْ سَتَرُونَ بَغْدِي أَثَرَةً وَأُمُورًا تُنْكِرُونَهَا قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَذُوا إِلَيْهِمْ حَقَّهُمْ وَسَلُّوا اللَّهَ الَّذِي لَكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گی‌رنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرمووی: (نیوه له‌دوای خو‌م تووشی خو‌په‌رستی ده‌بن هه‌یه زیاتری ده‌دریتی و، به‌ره‌نگاری کاروباری ناله‌باری وا ده‌بنه‌وه نیوه پیتان خو‌ش نیه، وتیان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، فرما‌غان به‌چی پی ده‌که‌یت؟ فرمووی: (مافی خو‌یان بو بگی‌رنه‌وه واته بو کاربه‌ده‌ستان، داوا له‌خوای گه‌وره بکه‌ن چاکیان بکات یان بیانگو‌ری بو‌تان به کاربه‌ده‌ستی چاک).

عَيْنِيهِ وَانْتَفَاحِ أَوْدَاجِهِ، فَمَنْ أَحْسَرَ بَشِيءٍ مِنْ ذَلِكَ فَلْيَلْصِقْ بِالْأَرْضِ قَالَ: وَجَعَلْنَا نَلْتَفِتُ إِلَى الشَّمْسِ هَلْ بَقِيَ مِنْهَا شَيْءٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا فِيمَا مَضَى مِنْهَا إِلَّا كَمَا بَقِيَ مِنْ يَوْمِكُمْ هَذَا فِيمَا مَضَى مِنْهُ: وَفِي الْبَابِ عَنْ حُدَيْفَةَ، وَأَبِي مَرْزَمٍ، وَأَبِي زَيْدٍ بِنِ أَخْطَبَ، وَالْمُغِيرَةِ بِنِ شُعْبَةَ وَذَكَرُوا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واتە: لە ئەبو سەعیدی خودریهوه رهزای خوای لی بئی دهگێڕنهوه، که فرموویهتی: پیتغەمبەری خوا صلى الله عليه وسلم زوو نوێژی عەسری بو کردین، جا هەستایهوه لهسەر مینبەر نامۆژگاری کردین و وتاریکی بو خوێندینهوه، لهناو نهو وتارهدا هەرچی رویدابی و هەرچی رودهات له کاروباری دین هەتا هەستانی رۆژی قیامت باسی هەر هەمووی کردو پیتی راگیانندین، نهوی لهیادی مابی لهیادی ماوهو نهوهشی لهیادی چویتیتهوه لهیادی چۆتهوه، له وتارهکهیدا فرمووی: (دونیا خۆشهویست و به تام و سهوزه، خوای گهوره چين لهدوای چين نیه دهکات به جینگهداری پێشینان ناوهدانی بکهنهوه، سهیر دهکات ریزانی کردار و رهفتارتان چۆنه و چی دهکهن، هۆشیاربين خۆتان بپارێزن له فیل و تهلهکهی دونیا، ناگاداربين نهکونه داوی نافرەتان و خۆتان بپارێزن له فیل و تهلهکهیان، چونکه بهکههه فیتنه و ناژاوهیه که بهنی ئیسرائیل تووشی بوون، نهوه بوو کهوتنه داوی نافرەتانهوه). له وتارهکهیدا فرمووی: (هۆشیاربين ترسی خهلك واتان لی نهکات ههق نهلین نهگهر زانی)، راوی وتی: ئەبو سەعیدی خودری رهزای خوای لی بئی گریاو فرمووی: سویند به (الله) شتمان دیوه بهلام ترسی خهلك ریگری لی کردووین قسهی لهسەر بکهین یان فرمانی پی بکهین، له وتارهکهیدا فرمووی: (هۆشیاربين لهروژی قیامهتدا بو ههموو غهدار و پهیمان شکینێ لهلای سمتیهوه نالایهکی بئی

پەیمانی بۆ ھەڵدەکری، بە قەدەر زۆری و کەمی بێ پەیمانیە کە بەرز دەکرێتەو، ناگادار بن هیچ ستەمکار و غەدارێ غەدر و ستەمکاریە کە ناگات بە غەدر و ستەمکاری فەرمانەرەوای گشتی). ئەوێ لەوکاتەدا لەبەرمان کرد ئەمەبوو: (ھۆشیاربەن خوای گەرە ئادەمیزادی دروستکردوو بە ئیعتیباری جیاوازی حالەتی باوەر و بێ باوەرپان، ھەیانە بە باوەرداری لەدایک دەبێ، بە باوەرداری دەژی، بە باوەرداری دەمرێ، ھەیانە بە بێ باوەرپەر لەدایک دەبێ، بە بێ باوەرپەر دەژی، بە بێ باوەرپەر دەمرێ، ھەیانە بە باوەرداری لەدایک دەبێ، بە باوەرداری دەژی، بە بێ باوەرپەر دەمرێ، ھەیانە بە بێ باوەرپەر لەدایک دەبێ، بە بێ باوەرپەر دەژی، بە باوەرداری دەمرێ، ھۆشیاربەن ھەیانە بە کەمی توورە دەبێ و زوو ھێور دەبێتەو، ھەیانە زوو توورە دەبێ و زوو ھێور دەبێتەو، ئێتر ئەم سیفەتەیان بەو سیفەتەیان و خاوەنەکەیان نە وەسف دەکری و نە سەرزنەشت دەکری، ھۆشیاربەن چاکترینیان ئەوێانە بە کەمی توورە دەبێ و زوو ھێور دەبێتەو، ھۆشیاربەن خراپترینیان ئەوێانە زوو توورە دەبێ و زوو ھێور دەبێتەو، ھۆشیاربەن ھەیانە زۆر بە جوانی قەرزەکانی دەداتەو و زۆر بە جوانی داوای قەرزەکانی دەکاتەو، ھەیانە زۆر بە خراپی قەرزەکانی دەداتەو بەلام زۆر بە جوانی داوای قەرزەکانی دەکاتەو، ھەیانە زۆر بە جوانی قەرزەکانی دەداتەو بەلام زۆر بە خراپی داوای قەرزەکانی دەکاتەو، ئێتر ئەم سیفەتەیان بەو سیفەتەیان و خاوەنەکەیان نە وەسف دەکری و نە سەرزنەشت دەکری، ھۆشیاربەن ھەیانە زۆر بە خراپی قەرزەکانی دەداتەو زۆر بە خراپی داوای قەرزەکانی دەکاتەو، ھۆشیاربەن چاکترینیان ئەوێانە زۆر بە جوانی قەرزەکانی دەداتەو و زۆر بە جوانی داوای قەرزەکانی دەکاتەو، ھۆشیاربەن خراپترینیان ئەوێانە زۆر بە خراپی داوای قەرزەکانی دەداتەو و زۆر بە خراپی داوای قەرزەکانی دەکاتەو، ھۆشیاربەن ھەلچوون و توورەبوون پشکۆیەکی ئاگرە لە

دلی ئاده میزاددا، نابینن چۆن چاوی سوور هه لده گهری و ده ماری لاملی هه لده سی، هه رکهس ههستی به حاله تیکی لهوشیوهیه کرد با خزی بنوسی نی به زهویه ههتا هیور ده بیتهوه). سهیری خۆرمان کرد ههتا بزانی ههچی ماوه ئاوابیت؟ - بیگومان که میکی مابو خۆر ئاوابیت - پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (دهی دونیاش نهوهندهی ماوه کۆتایی بیت).

نهوهی هاتوره ده ربارهی خه لکی شام

۲۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّامِ

۲۱۹۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا فَسَدَ أَهْلُ الشَّامِ فَلَا خَيْرَ فِيكُمْ، لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُورِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: هُمْ أَصْحَابُ الْحَدِيثِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوَالَةَ، وَابْنِ عُمرَ، وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا بِهِزُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ تَأْمُرُنِي؟ قَالَ: هَاهُنَا، وَهَذَا يَدِهِ نَحْوَ الشَّامِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له موغاویهی کوری قورپه وه، له باوکیه وه رهزای خوای لی بی ده گپ نهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (کاتی خه لکی شام خراب بوون نیتر خیری تییدا نامینی تییدا دانیشن یان رووی تی بکهن، بهرده وام کۆمه لی له ئوممه تی من سهرده کهون به سهر دوژمنانی دینی خوا دا، نهوهی

دژیان بێ و بیهوی سهریان نهوی بکات ناتوانی و زیانیان پێ ناگهیه نیت ههتا روژی قیامت).

۲۸ - بَابُ مَا جَاءَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

۲۱۹۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عَزْوَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَجَرِيرٍ وَابْنِ عُمَرَ، وَكَرَزِ بْنِ عَلْقَمَةَ، وَوَائِلَةَ، وَالصُّنَّاجِيَّ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عه باسهوه رهزای خویان لی بێ دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویهتی: (لهدوای مردنی من مهگه پینهوه بو بێ باوه پری و ههندیکتان بدهن له گهردی ههندیکتان).

ناژاوهیه بهرپاده بێ نهو کهسهی دانیشته چاکتره لهو کهسهی به پێوهیه

۲۹ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّهُ تَكُونُ فِتْنَةُ الْقَاعِدِ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ

۲۱۹۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَّجِ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، أَنَّ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ قَالَ عِنْدَ فِتْنَةِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ: أَشْهَدُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنَةُ الْقَاعِدِ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي، وَالْمَاشِي خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي قَالَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ دَخَلَ عَلَيَّ بَيْتِي وَبَسَطَ يَدَهُ إِلَيَّ لِيَقْتُلَنِي؟ قَالَ: كُنْ كَابْنِ آدَمَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَحَبَّابِ بْنِ الْأَرْتِ، وَأَبِي بَكْرَةَ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي وَاقِدٍ، وَأَبِي

مُوسَى، وَخُرَشَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ وَزَادَ فِي الْإِسْنَادِ رَجُلًا. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: سهعدی کورپی نهبی وه قاص رهزای خوای لی بی دهریارهی فیتنه و نازاوه کهی زه مانی پیشهوا عوسمان رهزای خوای لی بی فهرمووی: شایهتی ددهم که پیغه مبهردی خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (له راستیدا فیتنهو نازاوهیه بهریادهبی وهك شهوهزهنگ دونیا تاریک دهبی، نهوکهسهی که دانیشتهو چاکتره لهو کهسهی که به پیوهیه، نهوکهسهی که ری دهکات چاکتره لهو کهسهی که ههول دهوات بۆ هه لگیسانی و دهستی تیی دایه)، سهعد رهزای خوای لی بی فهرمووی: هه وایم بدهری نه گهر کهسی هاته ماله کهم و دهستی دریتژ کرد بۆم و ویستی بمکوژیت چی بکهیم؟ فهرمووی: (تۆ وهك کورپه کهی نادهم به). - بیگومان کورپه کهی نادهم به براکهی فهرموو: سویند به خوا نه گهر تۆ دهستم بۆ دریتژ کهی بۆ نهوهی بمکوژی، من دهست دریتژ ناکهیم بۆ تۆ بۆ نهوهی بتکوژم، بهراستی من له خوا نه ترسم -.

نازاوهیه بهریادهبی وهك شهوهزهنگ دونیا تاریک دهبی

۳۰ - بَابُ مَا جَاءَ سَتُكُونُ فَإِنَّ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ

۲۱۹۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فَإِنَّ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا، يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (پیشپرکی بکه ن له نهجمادانی کاروکرده وی چاکه دا، له راستیدا فیتنه و نازاوهیه بهریاده بی وه که شه وه زهنگ دونیا تاریک ده بی، پیاو ههیه بهیانی موسولمانه و نیواره کافره، نیواره موسولمانه و بهیانی کافره، یه کی له وانه دینه که ی دهفرۆشی به شتیکی که م و بی نرخی دونیا).

٢١٩٦ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَبَقَ لَيْلَةً فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتْنَةِ، مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْخَزَائِنِ؟ مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ؟ يَا رَبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةً فِي الْآخِرَةِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئومو سه له مه وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: شه وی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له خه وهستا فهرمووی: (پاک و بیگهردی بو خوای گهوره، نه مشه و چ فیتنه و نازاوهیه باریوه، له گه نجینه ی خواوه چی باریوه، کی ژنه ژوور نشینه کان ناگادار ده کاته وه، نای چهند ئافره تی پوشته ههیه له دنیا دا به لām له دواړوژدا رووت و بی بهرگن).

٢١٩٧ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَكُونُ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ فِتْنٌ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُضْبِحُ الرَّجُلُ فِيهَا مُؤْمِنًا وَيُتَمَسِّي كَافِرًا، وَيُتَمَسِّي مُؤْمِنًا وَيُضْبِحُ كَافِرًا، يَبِيعُ أَقْوَامٌ دِينَهُمْ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَجُنْدَبٍ، وَالتَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، وَأَبِي مُوسَى. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه نهسی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (له راستیدا بهر له هاتنی قیامه‌ت به ماوه‌یه‌کی کهم فیتنه‌و ناژاوه‌یه به‌ریاده‌بی وه که شه‌وه‌زه‌نگ د‌ونیا تاریک ده‌بی، پیاو هه‌یه به‌یانی موسولمانه‌و ئی‌ت‌واره کافره، ئی‌ت‌واره موسولمانه‌و به‌یانی کافره، خه‌ل‌کانی ده‌بن دینه‌که‌یان ده‌فروشن به شتیکی کهم و بی نرخی د‌ونیا).

۲۱۹۸ - (صحیح الإسناد عن حسن البصري) حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: كَانَ يَقُولُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ: يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُتَمِّسِي كَافِرًا، وَيُتَمِّسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ كَافِرًا قَالَ: يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُحْرِمًا لِدَمِ أَخِيهِ وَعِزِّهِ وَمَالِهِ وَيُتَمِّسِي مُسْتَحِلًّا لَهُ، وَيُتَمِّسِي مُحْرِمًا لِدَمِ أَخِيهِ وَعِزِّهِ وَمَالِهِ وَيُصْبِحُ مُسْتَحِلًّا لَهُ.

واته: هه‌سه‌نی به‌صری له‌ریاره‌ی ئەم فەرمووده‌وه: (پیاو هه‌یه به‌یانی موسولمانه‌و ئی‌ت‌واره کافره، ئی‌ت‌واره موسولمانه‌و به‌یانی کافره). ده‌فەرموویت: واته پیاو هه‌یه به‌یانی خوین و سه‌ر و مال و ناموسی برا موسولمانه‌که‌ی به‌لاوه حه‌رامه، به‌لام بۆ ئی‌ت‌واره‌که‌ی به‌ پیچه‌وانه‌وه خوین و سه‌ر و مال و ناموسی برا موسولمانه‌که‌ی به‌لاوه حه‌لاله، وه ئی‌ت‌واره خوین و سه‌ر و مال و ناموسی برا موسولمانه‌که‌ی به‌لاوه حه‌رامه، به‌لام بۆ به‌یانیه‌که‌ی به‌ پیچه‌وانه‌وه خوین و سه‌ر و مال و ناموسی برا موسولمانه‌که‌ی به‌لاوه حه‌لاله.

۲۱۹۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عُلْقَمَةَ بْنِ وَائِلٍ بْنِ حُجْرٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَجُلٌ سَأَلَهُ فَقَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَيْنَا أُمَرَاءُ يَمْنَعُونَا حَقَّنَا وَيَسْأَلُونَا حَقَّهُمْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا فَإِنَّمَا عَلَيْهِمْ مَا حُمِّلُوا وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عه‌لقه‌مه‌ی کوری وانیلی کوری حوچه‌روه، له باوکیه‌وه ره‌زای خ‌وای لی

بئ ده گێرنهوه، که فرموویهتی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو، پیاوی پرسیاری لێ کرد وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، گریان کهسانی بوون به فرمانهوا به سه زمانهوه ههق و مافی خۆمانمان نهدهنی، بهلام داوای ههق و مافی خۆیانمان لێ بکهن لهو حالهتهدا فرمانمان بهچی بئ ده کهی؟ پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمووی: (گوێپایه له بن و فرمانبهرداری فرمانهوا کاتان بکهن نه رکێ سه رسانی نهوان شتی که و نه رکێ سه رسانی ئیوه شتی که تره). — بێگومان نه رکێ سه رسانی فرمانهوا کان دادپهروه ری و جیه جی کردنی ههق و مافی ژێردهسته کانیه تی، نه رکێ سه رسانی ژێردهسته کانی ش گوێپایه لی و فرمانبهرداری فرمانهوا کان ه نارامگرتنه له سه ری. —

دهرباره ی په رستش له کاتی کوشت و کوشتاردا

۳۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْهَرْجِ وَالْعِبَادَةِ فِيهِ

۲۲۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامًا يُرْفَعُ فِيهَا الْعِلْمُ وَيَكْثُرُ فِيهَا الْهَرْجُ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْهَرْجُ؟ قَالَ: الْقَتْلُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَخَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، وَمَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو موساوه رهزای خوای لێ بئ ده گێرنهوه، که فرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (بێگومان رۆژانی کهتان له بهردهمدایه زانستی شه ری تییدا هه لده گری و کوشت و کوشتاری تییدا زۆر ده بی). وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، (هه رج) یانی چی: فرمووی: (کوشتن).

۲۲۰۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الْمُعَلَّى بْنِ زِيَادٍ، رَدَّهُ إِلَى مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، رَدَّهُ إِلَى مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، رَدَّهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْعِبَادَةُ فِي الْهَرَجِ كَالْهَجْرَةِ إِلَيَّ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ الْمُعَلَّى.

واته: له مهعقیلی کوری یه سارهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (پەرستش له کاتی فیتنه و نازاوه و کوشت و کوشتاردا وهک کۆچکردن وایه بۆلای من).

۳۲ - بَابُ

۲۲۰۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا وُضِعَ السَّيْفُ فِي أُمَّتِي لَمْ يَرْفَعْ عَنْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له (ثوبان) هوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فەرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (هه رکاتی شمشیر نرایه سهه ملی نومهتی من و جهنگ و نازاوهی تیکهوت نیتر ههتا روژی قیامت بهردهوام ده بیت لیره وهوی).

نهوهی هاتووه دهه بارهی هه لگرتنی شمیری دارین له کاتی نازاوهدا

۳۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي اخْتِذَاذِ سَيْفٍ مِنْ حَشَبٍ فِي الْفِتْنَةِ

۲۲۰۳ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عُدَيْسَةَ بِنْتِ أَهْبَانَ بْنِ صَيْفِيٍّ الْغِفَارِيِّ، قَالَتْ: جَاءَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ إِلَى أَبِي فِدْعَاءٍ إِلَى الْخُرُوجِ مَعَهُ، فَقَالَ لَهُ أَبِي: إِنَّ خَلِيلِي وَابْنَ عَمِّكَ

عَهْدَ إِلَيَّ إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ أَنْ أَخُذَ سَيْفًا مِنْ خَشَبٍ فَقَدْ أَخَذْتُهُ، فَإِنْ شِئْتَ خَرَجْتُ بِهِ مَعَكَ قَالَتْ: فَتَرَكُهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ.

واته: له عوده‌سه‌ی کچی ئوهربانی کوپی صه‌یفی غیفاریه‌وه ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پێشه‌وا‌ه‌لی ره‌زای خ‌وای لی بی هات ب‌ولای باوکم دا‌وای لی کرد له‌گه‌لی ده‌رچی ب‌و جه‌نگ، باوکم پیتی فهرموو: خ‌وشه‌ویستم کوپه‌ ما مه‌که‌ت وه‌سیه‌تی ب‌و کردووم کاتی که خه‌لک جیا‌و‌ازی که‌وته نیوانیا‌نه‌وه و جه‌نگ به‌ر‌باب‌وو شمیری دارین هه‌لگرم نه‌وه‌تا شمیری دارینم هه‌لگرت‌وه، نه‌گهر ده‌ته‌وی به‌و شمیری دارینه‌وه ناماده‌م له‌خزمه‌ت‌دا، پێشه‌وا‌ه‌لی ره‌زای خ‌وای لی بی وازی لی هینا.

٢٢٠٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَرْوَانَ، عَنْ هُزَيْلِ بْنِ شُرَحْبِيلَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ فِي الْفِتْنَةِ: كَسَبُوا فِيهَا فَسِيئَتَكُمْ، وَقَطَعُوا فِيهَا أَوْتَارَكُمْ، وَالزَّمُوا فِيهَا أَجْوَفَ بَيُوتِكُمْ، وَكُونُوا كَأَبْنِ آدَمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَرْوَانَ هُوَ أَبُو قَيْسٍ الْأَوْدِيُّ.

واته: له نه‌بر موسای نه‌شه‌ریه‌وه ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پێغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌باره‌ی به‌ر‌باب‌وونی فیتنه‌و ناژاوه‌وه فهرموویه‌تی: (تیر و که‌وانه‌کانتان بشکینن و ژیی که‌وانه‌کانتان پ‌سینن و به‌ به‌رد ب‌ده‌ن له‌ شمیره‌کانتان هه‌تا کول ده‌بن یان بیان شکینن و ب‌رو‌نه‌ کونجی ماله‌کانتانه‌وه، وه‌ک کوپه‌که‌ی ئاده‌م بن) - که وتی به‌ براکه‌ی: (سویند به‌خوا نه‌گهر ت‌و ده‌ستم ب‌و در‌ی‌وکه‌ی ب‌و نه‌وی بمکوژی، من ده‌ست در‌ی‌و ناکه‌م ب‌و ت‌و ب‌و نه‌وی بتکوژم، به‌راستی من له‌خوا نه‌ترسم) - .

نهوهی هاتووه ده‌بارهی نیشانه‌کانی قیامت

۳۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي أَشْرَاطِ السَّاعَةِ

۲۲۰۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ: أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي أَنَّهُ سَمِعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ: أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ، وَيُظْهَرَ الْجَهْلُ، وَيَفْشُو الرِّبَا، وَتُشْرَبَ الْحُمُرُ، وَيَكْثُرَ النِّسَاءُ، وَيَقْلَ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لْخَمْسِينَ امْرَأَةً قَيْمٌ وَاحِدٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي مُوسَى، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: فەرمایشتیکم بیستوه له پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، له‌دوای من که‌س بۆتان باس ناکات که بیستویه‌تی له پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، نه‌ه‌س فەرمووی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (بی‌گومان له نیشانه‌کانی هاتنی قیامت نه‌ویه‌زانیا‌ری که‌م ده‌بی، نه‌زانین زۆر ده‌بی‌ت، زیناکردن زۆر ده‌بی، شه‌راب خۆری زۆر ده‌بی، پیاوان که‌م ده‌بن، ژنان زۆر ده‌بن، هه‌تا وای لی دیت په‌نجای نافرەت یه‌ک پیاو سه‌ره‌رشتیان ده‌کات).

باسیکی تر له‌و باره‌وه

۳۵ - بَابُ مِنْهُ

۲۲۰۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَشَكَّوْنَا إِلَيْهِ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَنَاجِ، فَقَالَ: مَا مِنْ عَامٍ إِلَّا وَالَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ حَتَّى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ، سَمِعْتُ هَذَا

مِنْ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له زویتری کورپی عه دییهوه رهزای خوای لى بى ده گێرنهوه، که فرموویهتی: چوینه خزمهت نه نهسی کورپی مالیک رهزای خوای لى بى سکا لای خۆمان له لا کرد له دهست هه جاجی کورپی یوسفی سه قهفی که گیرمان خواردوه به دهستیهوه، نه نهس فرمووی: هیچ سالتی نیه نیلا سالتی دواتر خراپتر ده بى ههتا دهگه نهوه به پهره وردگاری خۆتان، نه مهشم له پیغه مبهره که تانهوه صلی الله علیه وسلم بیستوه.

٢٢٠٧ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يُقَالَ فِي الْأَرْضِ: اللَّهُ اللَّهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ وَهَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ.

واته: له نه نهسی کورپی مالیکهوه رهزای خوای لى بى ده گێرنهوه، که فرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (قیامهت ههتاسی ههتا دا بو تریت (الله)، (الله)).

باسیکی تر لهو بارهوه

٣٦ - بَابُ مِنْهُ

٢٢٠٨ - (صحیح) حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الْكُوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَقِيءُ الْأَرْضُ أَفْلاذَ كَبِدِهَا أَمْثَالَ الْأَسْطُورَانِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، قَالَ: فَيَجِيءُ السَّارِقُ فَيَقُولُ: فِي مِثْلِ هَذَا قُطِعَتْ يَدِي، وَيَجِيءُ الْقَاتِلُ فَيَقُولُ: فِي هَذَا قُتِلْتُ،

وَيَجِيءُ الْقَاطِعُ فَيَقُولُ: فِي هَذَا قَطَعْتُ رَجِي، ثُمَّ يَدْعُوهُ فَلَا يَأْخُذُونَ مِنْهُ شَيْئًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (زهوی گه نجی ناخی خوی هه لده پزیتته دهره وه وینه ی پایه و کۆله که ی زیر و زیو)، فرمووی: که سی دز دیتته سه ری و ده لی: من له سه ر نه مه دهستم براره، پیار کۆز دیتته سه ری و ده لی: من له سه ر نه مه خه لکم کوشتوه، نه و که سه ی سیله ی ره حم ده پچرینی و سه ردانی که سوکاری ناکات دیتته سه ری و ده لی: من له سه ر نه مه سه ردانی که سوکاری خۆم نه ده کرد و سیله ی ره حم ده پچراند، له پاشدا به جیی ده هیلن و هیچی لی نابه ن).

باسیکی تر له و باره وه

۳۷ - بَابُ مِنْهُ

۲۲۰۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو (ح) وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَنْصَارِيِّ الْأَشْهَلِيِّ، عَنْ حَدِيفَةَ بْنِ الْيَمَانِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكُونَ أَسْعَدُ النَّاسِ بِالْدُّنْيَا لُكْعُ ابْنِ لُكْعٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو.

واته: له (حدیفة) ی کوپی به مانه وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (قیامت هه لئاسی هه تا که سانیکی سووک و ریسواو بی نرخ و کوپی سووک و ریسواو بی نرخ دل به دنیا خوش ده که ن و به خته وهرین که س ده بن به دنیا).

ده باره ی نیشانه کانی کاتی گۆرینی روخسار و رۆچوون

۳۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي عَلَامَةِ حُلُولِ الْمَسْخِ وَالْحَسَفِ

۲۲۱۰ - (ضعيف) حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَرَجُ بْنُ فَضَالَةَ أَبُو فَضَالَةَ الشَّامِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا فَعَلْتَ أُمِّي خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً حَلَّ بِهَا الْبَلَاءُ فَقِيلَ: وَمَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ الْمَغْنَمُ دُولًا، وَالْأَمَانَةُ مَغْنَمًا، وَالزَّكَاةُ مَغْرَمًا، وَأَطَاعَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ، وَعَقَّ أُمَّهُ، وَبَرَّ صَدِيقَهُ، وَجَفَا أَبَاهُ، وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ، وَكَانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَرْدَهُمْ، وَأُكْرِمَ الرَّجُلُ خَافَةَ شَرِّهِ، وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ، وَلَبَسَ الْحَرِيرُ، وَاتَّخَذَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِفُ، وَلَعَنَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوَّلَهَا، فَلْيَرْتَقِبُوا عِنْدَ ذَلِكَ رَجًا خَمْرَاءَ أَوْ حَسَنًا وَمَسْحًا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا رَوَاهُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ غَيْرَ الْقَرَجِ بْنِ فَضَالَةَ وَالْقَرَجِ بْنُ فَضَالَةَ قَدْ تَكَلَّمَ فِيهِ بَعْضُ أَهْلِ الْحَدِيثِ وَضَعْفُهُ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ، وَقَدْ رَوَاهُ عَنْهُ وَكِيعٌ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَيْمَةِ.

واته: له پیتشهوا عهلیهوه ره زای خوای لى بى ده گپینهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (هه رکاتی نومه ته که ی من نهم پانزه شته یان نه بجامدا فیتنه و به لاو ده بارى به سه ریاندا و شایسته ی شهوه ده بن). وترا: نه ی پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم، نهو شتانه چین؟ فهرمووی: (هه رکاتی غه نیمه ت بو قهومی هه بوو بو قهومیکی تر نه بوو، مالی سپارده ته مانه ت وهك غه نیمه تی لیتهات واته ته مانه ته که نه درایه وه به خاوه نی و وهك غه نیمه ت خورا، زه کات ده رکردن وهك غه رامه ی لیتهات نه وهنده قورس بوو به لای خه لکه وه، پیاو گوپراهه لی ژنه که ی بوو نازاری دایک و باوکی دا، له گه ل هاورپیکه ی چاک بى و خوشی بوى به لام باوکی خوش نه وی و لى دوورکه ویتشه وه، ژاوه ژاو له

مزگه‌وته‌کاندا دروست بوو ده‌نگی تیدا به‌رزکرایه‌وه، گه‌وره‌ی تیره و هۆز خراپ‌ترین کەسی هۆزه‌که‌ بوو، ریزی پیاو بگیری له‌ترسی شه‌ر و خراپه‌ی، شه‌راب بخوریته‌وه، ناو‌ریشم له‌به‌رکری، ئاله‌ته‌کانی موسیقا به‌هوی پی بدریت و ئافره‌تان گۆرانی بلێن و سه‌ما بکه‌ن، کۆتایی ئهم ئوممه‌ته نه‌فره‌ت بکه‌ن له‌سه‌ره‌تای ئوممه‌ت تانه و ته‌شه‌ر به‌دن له سه‌له‌فی ئهم ئوممه‌ته، جا که ئه‌مانه‌ رویاندا ئیتیر چاوه‌پیتی هه‌لک‌کردنی بایه‌کی سور بکه‌ن یان چاوه‌پیتی و رۆچوون و گۆپینی شکل و شیوه و روخسار بکه‌ن).

٢٢١١ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ الْمُسْتَلِيمِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ رُمَيْحِ الْجَذَامِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اخْتُدَّ الْفَيْءُ دُولًا، وَالْأَمَانَةُ مَغْنَمًا، وَالزَّكَاةُ مَغْرَمًا، وَتُعْلِمُ لِعَمِيرِ الدِّينِ، وَأَطَاعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ، وَعَقَى أُمَّهُ، وَأَذْنَى صَدِيقَهُ، وَأَقْصَى أَبَاهُ، وَظَهَرَتِ الْأَصْوَاتُ فِي الْمَسَاجِدِ، وَسَادَ الْقَبِيلَةَ فَاسِقُهُمْ، وَكَانَ زَعِيمُ الْقَوْمِ أَزْدَهُمْ، وَأَكْرَمَ الرَّجُلُ مَخَافَةَ شَرِّهِ، وَظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِفُ، وَشَرِبَتِ الْخُمُورُ، وَلَعَنَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوَّلَهَا، فَلْيَرْتَقِبُوا عِنْدَ ذَلِكَ رِيحًا خَمْرَاءَ، وَزَلْزَلَةً وَخَسْفًا وَمَسْحًا وَقَذْفًا وَآيَاتٍ تَتَابَعُ كَيْطَامِ بَالٍ قُطِعَ سِلْكُهُ فَتَتَابَعَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (هه‌رکاتێ غه‌نیمه‌ت بو قه‌ومی هه‌بوو بو قه‌ومیکی تر نه‌بوو، مالتی سپارده ئه‌مانه‌ت وه‌ک غه‌نیمه‌تی لیته‌ات واته ئه‌مانه‌ته‌که نه‌درایه‌وه به‌خاوه‌نی و وه‌ک غه‌نیمه‌ت خورا، زه‌کات ده‌رکردن وه‌ک غه‌رامه‌ی لیته‌ات نه‌وه‌نده قورس بوو به‌لای خه‌لکه‌وه، خه‌لک فیتری خویندن بین بو مال و سامان و ناو و شوهره‌ت نه‌ک بو دین و بڵا‌بوونه‌وه‌ی، پیاو

گوێزپاوەڵانی ژنەکەیی کرد و نازاری دایک دا، لە ھاوێشکەیی نزیکبەوێ و چاک بوو بوو و لە ھاوێشکەیی دوورکەوتەوێ، ژاوەژاوە لەناو مزگەوتەکاندا دروست بوو دەنگی تێدا بەرزکرایەوێ، گەورەیی تیرە و ھۆز فاسق و خراپترین کەسی ھۆزەکە بوو، ریزی لە پیاو بگیری لەترسی شەر و خراپەیی، ئالەتەکانی موسیقا برەوی پێ بدریت و ئافرەتان گۆرانی بلێن و سەما بکەن، شەراب بخوریتەوێ، کۆتایی ئەم ئوممەتە نەفرەت بکەن لەسەرەتای ئوممەت واتە تانە و تەشەر بەدەن لە سەلەفی ئەم ئوممەتە، جا کە ئەمانە رویاندا ئیتر چاوەڕێی ھەڵکردنی بایەکی سور بکەن یان چاوەڕێی بومەلەرزە و رۆچوون و گۆڕینی شکل و شیوہ و روخسار و بەردباران بکەن، جا نیشانەکان بەدوای یەکدا دین وەک چۆن بەنی تەسبیحی دەپچری موروەکانی بەدوای یەکدا دەکەونەخوارەوێ).

٢٢١٢ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ يُعْقُوبَ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُوسِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ حُسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَتَى ذَٰلِكَ؟ قَالَ: إِذَا ظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِفُ وَشُرِبَتِ الْخُمُورُ. وَقَدْ رُويَ هَذَا الْحَدِيثُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واتە: لە عیمرانی کورپی حوسەینەوێ رەزای خواى لى بى دەگێرنەوێ، کە پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (لەکۆتایی ئەم ئوممەتەدا رۆچوون و گۆڕینی روخسار و بۆ ناشرینترین شکل و شیوہ و بەردباران روو دەدەن). پیاوی لە موسوڵمانان وتی: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم! ئەمانە کەى روودەدەن: فەرمووی: (ھەركاتى ئالەتەکانی موسیقا برەوی پێ بدریت و ئافرەتان گۆرانی بلێن و سەما بکەن و، شەراب بخوریتەوێ).

(من لهه مان کاتی هاتنی قیامه تدا رهوانه کرام بهلام من کهمی پیشی کهوتم وهک نهم دووانه ناماژهی کرد بو پهنجهی شایه تمان و نیوه پراستی).

من و قیامت وهک نهم دووانه واین، ناماژهی کرد

بو پهنجهی شایه تمان و نیوه پراستی.

۳۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ يَغْنِي السَّبَّابَةُ وَالْوُسْطَى

۲۲۱۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ هِشَابٍ الْأَسَدِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَزْهَجِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ الْفِهْرِيِّ، رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بُعِثْتُ فِي نَفْسِ السَّاعَةِ فَسَبَقْتُهَا كَمَا سَبَقْتُ هَذِهِ هَذِهِ لِأَصْبُعِيهِ السَّبَّابَةُ وَالْوُسْطَى. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (من لهه مان کاتی هاتنی قیامه تدا رهوانه کرام بهلام من کهمی پیشی کهوتم وهک نهم دووانه ناماژهی کرد بو پهنجهی شایه تمان و نیوه پراستی که کهمی دریزتره).

۲۲۱۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ وَأَشَارَ أَبُو دَاوُدَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى فَمَا فَضَّلَ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى؟ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوی لی بی دهگیرنهوه، که فرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (رهوانه کردنی

من و به‌ریابوونی قیامت وه‌ک نهم دووانه وان). نه‌بو داود ناماژه‌ی کرد بو
په‌نجی شایه‌تمان و نیوه‌پاستی فه‌زلی هیجیانی نه‌دا به‌سهر نه‌وی تریاندا.

نه‌وی هاتوره ده‌رباره‌ی جهنگ له‌گه‌ل تورک

٤٠ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قِتَالِ التُّرْكِ

٢٢١٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، وَعَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ،
قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ، وَلَا تَقُومُ
السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا كَأَنَّ وُجُوهَهُمُ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ
الصَّدِيقِ، وَبُرَيْدَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَعَمْرِو بْنِ تَغْلِبٍ، وَمُعَاوِيَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ خَمْسَنُ
صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گی‌رنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا
صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (قیامت به‌ریا نابیت هه‌تا موسولمانان جهنگ
له‌گه‌ل قه‌ومی‌ک ده‌که‌ن موو له‌بی ده‌که‌ن، وه قیامت به‌ریا نابیت هه‌تا
موسولمانان جهنگ له‌گه‌ل قه‌ومی‌ک ده‌که‌ن دم و چاویان وه‌کو قه‌لغانه‌و به‌سیرمه‌ی
زۆر ده‌وره گیراوه).

٤١ - بَابُ مَا جَاءَ إِذَا ذَهَبَ كِسْرَى فَلَا كِسْرَى بَعْدَهُ

٢٢١٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ،
عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا

هَلْكَ كِسْرَى فَلَا كِسْرَى بَعْدَهُ، وَإِذَا هَلَكَ قَيْصَرٌ فَلَا قَيْصَرَ بَعْدَهُ، وَالَّذِي تَفْسِي بِيَدِهِ لَتُنْفَقَنَّ كُنُوزُهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له شهو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (کاتی که کیسرا تیاچوو نیتر له دواى نهو کیسرای تر حوکمی فارس ناکات، وه کاتی که قهیسهر تیاچوو نیتر له دواى نهو قهیسهری تر حوکمی رۆم ناکات، سویند به (الله) که گیانی منی به دهسته گه نجینه کانیان ده به خشرینه وه له پیتی خوا).

قیامت هه لئاسیت هه تا ناگریک له پرووی حیجازه وه پهیدا ده بیت

٤٢ - بَابُ مَا جَاءَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَخْرُجَ نَارٌ مِنْ قِبَلِ الْحِجَازِ

٢٢١٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي فَلَانَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَتَخْرُجُ نَارٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ أَوْ مِنْ نَحْوِ بَحْرِ حَضْرَمَوْتَ قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ تَحْشُرُ النَّاسَ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا نَأْمُرُنَا؟ قَالَ: عَلَيْكُمْ بِالشَّامِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ أَسِيدٍ، وَأَنَسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي ذَرٍّ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ.

واته: له سالیمی کوپی (عبد الله)ی کوپی عومهروه وه، له باوکیه وه رهزای خویان لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له پیتش بهرپابوونی رۆزی قیامت ناگریک له (حَضْرَمَوْتَ) پهیدا ده بیت خه لک بهره شوینی کۆبونه ویهان راپیچ ده کات)، وتیان: شهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، بو نهو کاته فرمانمان به چی پی ده کهیت ؟ فهرمووی: (رینگهی شام بگرنه بهر سهلامه ته).

قیامت هه‌لناسیت هه‌تا چه‌ند درۆزنی په‌یدا ده‌بن

٤٣ - بَابُ مَا جَاءَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ كَذَّابُونَ

٢٢١٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْبُعَتْ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبٌ مِنْ ثَلَاثِينَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، وَابْنِ عُمَرَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هه‌ره‌یه‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تى: پیغه‌مبه‌رى خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تى: (قیامت هه‌لناسیت هه‌تا نزیکه‌ی سى درۆزن په‌یدا ده‌بن هه‌ریه‌که‌یان پیتی وایه پیغه‌مبه‌رى خوايه).

٢٢١٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ، وَحَتَّى يَعْبُدُوا الْأَوْثَانَ، وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي ثَلَاثُونَ كَذَّابُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له (ثوبان) وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تى: پیغه‌مبه‌رى خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تى: (قیامت هه‌لناسیت هه‌تا چه‌ند هۆز و تیریه له‌نومه‌تى من په‌یوه‌ندى ده‌که‌ن به هاویه‌ش بو خوا دانهرانه‌وه، وه هات بت ده‌په‌رستريت، بیگومان له‌نومه‌تى من سى درۆزن په‌یدا ده‌بن هه‌ریه‌که‌یان پیتی وایه پیغه‌مبه‌ره، به‌لام من دواهمینی پیغه‌مبه‌راڻم و له‌پاش من پیغه‌مبه‌رى تر نییه).

٤٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقْيِيفِ كَذَابٍ وَمُبِيرٍ

٢٢٢٠ - (صحيح الإسناد مقطوع) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُصْمٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فِي تَقْيِيفِ كَذَابٍ وَمُبِيرٍ: يُقَالُ: الْكَذَابُ الْمُخْتَارُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ، وَالْمُبِيرُ: الْحَجَّاجُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمٍ الْبَلْخِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ قَالَ: أَخْصَوْا مَا قَتَلَ الْحَجَّاجُ صَبْرًا فَبَلَغَ مِائَةَ أَلْفٍ وَعِشْرِينَ أَلْفَ قَتِيلٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ وَاقِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكَ، نَحْوَهُ هَذَا الْإِسْنَادُ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ شَرِيكَ وَشَرِيكَ يَقُولُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُصْمٍ، وَإِسْرَائِيلُ يَقُولُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُصْمَةَ.

واته: له ئیبنو عومره ره زای خویان لی بی ده گیرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له) (ثقیف) دروژنیک و خه لک له ناویه ری پهیدا ده بن). دهوتریت: دروژنه که موختاری کوپی نه بو عوبهیدی سده فیه، خه لک له ناویه ره کهش هه جاجی کوپی یوسفی سده فیه.

نهوهی هاتووه ده باره ی سی سده زیرینه که

٤٥ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَرْنِ الثَّالِثِ

٢٢٢١ - (صحيح) حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضِيلِ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُذْرِكٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِهِمْ قَوْمٌ يَتَسَمَّنُونَ وَيُجْبُونَ السِّمْنَ يُعْطُونَ الشَّهَادَةَ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلُوا. هَكَذَا رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ

مُذَرِّكٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ وَرَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْمُقَاتِلِ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَلِيَّ بْنَ مُذَرِّكٍ وَحَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ الْأَعْمَشِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ وَهَذَا أَصَحُّ عِنْدِي مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ فُضَيْلٍ وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهٌ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له عیمرانی کورپی حوصه‌ینه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فرموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به‌وو ده‌یفه‌رموو: (چاکترین خه‌لکانی ئومه‌تی من نه‌وانه‌ن له‌م سه‌ده‌یه‌دان که منی تیدا ره‌وانه‌کراوم بۆیان، پاشان چینی دوا‌ی نه‌وان، پاشان چینی دوا‌ی نه‌وان، له‌پاشدا خه‌لکانی په‌یدا ده‌بن خۆیان به‌گه‌وره‌ ده‌زانن، چه‌زیا‌ن له‌ خواردن و خواردنه‌وه‌ی خۆشه‌ نه‌مه‌ش هۆکاره‌ بۆ قه‌له‌وی، که‌س داوا‌ی شایه‌تیدانیان لی ناکات که‌چی له‌خۆیان‌وه‌ ده‌بن به‌ شایه‌ت و شایه‌تی ده‌ده‌ن).

٢٢٢٢ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْقٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ أُمَّتِي الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، قَالَ: وَلَا أَعْلَمُ ذَكَرَ الثَّالِثَ أَمْ لَا، ثُمَّ يَنْشَأُ أَقْوَامٌ يَشْهَدُونَ وَلَا يُسْتَشْهَدُونَ، وَيَخُونُونَ وَلَا يُؤْتَمَنُونَ، وَيَفْشُو فِيهِمُ الْبَغْيُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عیمرانی کورپی حوصه‌ینه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه‌تی: (چاکترین خه‌لکانی ئومه‌تی من نه‌وانه‌ن له‌م سه‌ده‌یه‌دان که منی تیدا ره‌وانه‌کراوم بۆیان، پاشان چینی دوا‌ی نه‌وان). عیمران وتی: خوای گه‌وره‌ خۆی باش ده‌یزانی باسی

چینی سیئیه‌می کرد یان نا: (له‌پاشدا خه‌ل‌کانی په‌یدا ده‌بن که‌س داوای شایه‌تیدانیان لی ناکات که‌چی له‌خویانه‌وه ده‌بن به‌شایه‌ت و شایه‌تی ده‌ده‌ن، ناپاکی و خیانه‌ت ده‌که‌ن و جینگه‌ی متمانه‌و باوه‌ر پی کردن نین، قه‌له‌ویش له‌ناوایندا به‌ربلاوه‌).

نه‌وه‌ی هاتوره‌ ده‌رباره‌ی خه‌لیفه‌کان

٤٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُلَفَاءِ

٢٢٢٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّنَافِيسِيُّ، عَنْ سَمَاقِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَكُونُ مِنْ بَعْدِي اثْنَا عَشَرَ أَمِيرًا، قَالَ: ثُمَّ تَكَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ أَفْهَمْهُ فَسَأَلْتُ الَّذِي يَلِينِي، فَقَالَ: قَالَ: كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ هَذَا الْحَدِيثِ وَقَدْ رُويَ مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ يُسْتَعْرَبُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

واته: له جابیری کوری سه‌موره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (به‌رده‌وام نه‌م دینه‌ پایه‌دار و سه‌رکه‌وتو ده‌بی‌ت هه‌تا دوانزه که‌س ده‌بن به‌ خه‌لیفه‌تان سه‌رجه‌م ئوممه‌ت کۆکن له‌سه‌ر هه‌ر هه‌موویان و به‌لێن و په‌یمانیاں پی ده‌ده‌ن و فهرمانبه‌رداریان ده‌که‌ن). قسه‌یه‌کم بیست له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به‌لام لی لی تی نه‌گه‌یشتم، پرسیارم کرد له‌وه‌ی ته‌نیشتم - یان به‌ باوکم -؟ وتی: فهرمووی: (هه‌موو خه‌لیفه‌کان له‌ قوره‌یشن).

٤٧ - بَابُ

٢٢٢٤ - (حسن) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مِهْرَانَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَوْسٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ كُسَيْبٍ الْعَدَوِيِّ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي بَكْرَةَ تَحْتَ مِنْبَرِ ابْنِ عَامِرٍ وَهُوَ يَخْطُبُ وَعَلَيْهِ ثِيَابُ رِقَاقٍ، فَقَالَ أَبُو بِلَالٍ: انْظُرُوا إِلَى أَمِيرِنَا يَلْبَسُ ثِيَابَ الْفُسَّاقِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرَةَ: اسْكُتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ أَهَانَ سُلْطَانَ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ أَهَانَهُ اللَّهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له زیادی کوری کوسه‌یی عه‌ده‌ویه‌وه ره‌زای خوای لی بێ ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: له‌گه‌ل‌ نه‌بو به‌کره له‌ژێر مینه‌ره‌که‌ی نیبنو عامردا بووم پۆشاکینه‌کی ته‌نکی له‌به‌ردا بوو، نه‌بو بیلال وتی: سه‌یری نه‌میره‌که‌مان بکه پۆشاک‌ی فاسقه‌کانی له‌به‌ردایه، نه‌بو به‌کره وتی: بیده‌نگ به‌ بۆ خۆم گویم له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (هه‌رکه‌سی سوکایه‌تی بکات به‌ که‌سی خوای گه‌وره ده‌سه‌لاتی پێ به‌خشیبی له‌سه‌ر زه‌وی‌دا، خوای گه‌وره سوکایه‌تی پێ ده‌کات).

نه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی جێنشین

٤٨ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخِلَافَةِ

٢٢٢٥ - (صحیح) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قِيلَ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ: لَوْ اسْتَخْلَفْتَ، قَالَ: إِنْ اسْتَخْلِفْتُ فَقَدْ اسْتَخْلَفَ أَبُو بَكْرٍ، وَإِنْ لَمْ اسْتَخْلِفْ لَمْ يَسْتَخْلِفْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي الْحَدِيثِ قِصَّةٌ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ.

واته: له سالیمی کورپی (عبداللهی کورپی عومهره‌وه، له باوکیه‌وه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: به پیشه‌وا عومهر ره‌زای خوی لی بی و ترا: خۆزگه جینشینت بۆ پاش خۆت داده‌نا، فهرمووی: نه‌گهر جینشین بۆ خۆم دانیم نه‌وه جیگه‌ی خۆیه‌تی چونکه پیشه‌وا نه‌بو به‌کر ره‌زای خوی لی بی جینشینی بۆ خۆی دانا له‌منیش باشر بوو، خۆ نه‌گهر جینشین بۆ خۆم دانیم نه‌وه پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم جینشینی بۆ خۆی دانه‌نا.

۲۲۲۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَشْرَجُ بْنُ نُبَاتَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُمَهَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَفِينَةُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْخِلَافَةُ فِي أُمَّتِي ثَلَاثُونَ سَنَةً، ثُمَّ مُلْكٌ بَعْدَ ذَلِكَ ثُمَّ قَالَ لِي سَفِينَةُ: أَمْسِكَ خِلَافَةَ أَبِي بَكْرٍ، وَخِلَافَةَ عُمَرَ، وَخِلَافَةَ عُثْمَانَ، ثُمَّ قَالَ لِي: أَمْسِكَ خِلَافَةَ عَلِيٍّ قَالَ: فَوَجَدْنَاهَا ثَلَاثِينَ سَنَةً، قَالَ سَعِيدٌ: فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ بَنِي أُمَيَّةَ يَزْعُمُونَ أَنَّ الْخِلَافَةَ فِيهِمْ؟ قَالَ: كَذَبُوا بَنُو الزَّرْقَاءِ بَلْ هُمْ مُلُوكٌ مِنْ شَرِّ الْمُلُوكِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ، وَعَلِيٍّ قَالَا: لَمْ يَعْهَدِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْخِلَافَةِ شَيْئًا. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ قَدْ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُمَهَانَ وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِهِ.

واته: له سه‌فینه‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (جینشینی له‌سه‌ر ریبازی پیغه‌مبه‌رایه‌تی له‌ئومه‌تی مندا سی ساله، له‌پاشدا ده‌بی به‌سیسته‌می پاشایه‌تی). له‌پاشدا سه‌فینه ره‌زای خوی لی بی فهرمووی: له‌سه‌رده‌می پیشه‌وا نه‌بو به‌کر ره‌زای خوی لی بی و پیشه‌وا عومهر ره‌زای خوی لی بی، و پیشه‌وا عوسمانه‌وه ره‌زای خوی لی بی حسابمان کرد هه‌تا ده‌گاته پیشه‌وا عه‌لی ره‌زای خوی لی بی سی سال بوو، سه‌عید و تی: پیم وت: به‌نی ئومه‌یه‌ پێیان وایه

جینشینی له‌وانه، فهرمووی: به‌نی زه‌رقا درۆده‌که‌ن به‌لکو نه‌وان پاشان و له خرابترینی پاشاکانن.

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌رباره‌ی جینشین له قوره‌یشه هه‌تا رۆژی قیامت

٤٩ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْخُلَفَاءَ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَى أَنَّ تَقُومَ السَّاعَةُ

٢٢٢٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي الْهَدَّادِ، يَقُولُ: كَانَ نَاسٌ مِنْ رِبْعَةٍ عِنْدَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَكْرِ بْنِ وَائِلٍ: لَتَنْتَهِيَنَّ قُرَيْشٌ أَوْ لَيَجْعَلَنَّ اللَّهُ هَذَا الْأَمْرَ فِي جُفُورٍ مِنَ الْعَرَبِ غَيْرِهِمْ، فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ: كَذَبْتُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قُرَيْشٌ وَلَاءَةُ النَّاسِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَجَابِرٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له حه‌یبیی کوری زوبیره‌وه ده‌گیژنه‌وه، که فهرموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له (عبد الله)ی کوری نه‌بی هوزه‌یل بوو، ده‌یفه‌رموو: (خه‌لکی ره‌ییه‌ه لای عه‌مری کوری عاص، پیاوی له هۆزی به‌کری کوری وائیل وتی: یا نه‌وه‌تا قوره‌یش وازده‌هیتن له گونا‌هو تاوان یان خوای گه‌وره نه‌م ده‌سه‌لاته‌یان لی وهرده‌گریته‌وه بۆ جه‌ماوه‌ری عه‌ره‌ب و غه‌یری نه‌وان، عه‌مری کوری عاص ره‌زای خوای لی بی فهرمووی: درۆده‌که‌یت، بۆ خۆم گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (قوره‌یش له‌چاکه و له‌خراپه‌دا له‌سه‌رده‌می نه‌فامی و له‌سه‌رده‌می نیسلامدا پیشه‌واو رابه‌ری خه‌لکن هه‌تا رۆژی قیامت).

۵۰ - بَابُ

۲۲۲۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍِ الْحَنْفِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ مِنَ الْمَوَالِي يُقَالُ لَهُ: جَهْجَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له عومهری کورپی حه که مبهوه ده گێرنهوه، که فهرموویهتی: بو خۆم گویم له ئهبو هورهیره رهزای خوای لی بی بوو دهیفه رموو: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (شهو و روژ کوتایان نایه واته روژی قیامت بهربا نابیت هتا پیاوی له لایه نگرانی عمره ب بهناوی (جهجاه) وه به زور ده بیته گهوره و دهسه لاتدار).

نهوهی هاتووه ده باره ی پێشهوا گومراکاره کان

۵۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَئِمَّةِ الْمُضِلِّينَ

۲۲۲۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا أَجَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأَئِمَّةُ الْمُضِلِّينَ، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ يَخْذُلُهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ الْمَدِينِيِّ يَقُولُ: - وَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ - عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ فَقَالَ عَلِيٌّ: هُمْ أَهْلُ الْحَدِيثِ.

واته: له (ثوبان) وه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فهرموویهتی:

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (له راستی دا مه‌ترسی هه‌ره گه‌ورده‌م له پیشه‌واو سه‌روکه سه‌رکesh و گومراو مله‌وره‌کانه که خه‌لک بانگ ده‌که‌ن بۆ تاوان و خراپه‌کاری و بیدعه‌و گومرایان ده‌که‌ن)، راوی وتی: هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (به‌رده‌وام کۆمه‌لێ له ئومه‌ته‌که‌م له‌سه‌ر هه‌قن، ناشکرا و دیارن، نه‌وه‌ی دژیان بیت زیانیان پی ناگه‌یه‌نی هه‌تا فرمانی خوی گه‌وره‌ دیت واته تا نزیک قیامه‌ت).

نه‌وه‌ی هاتوره‌ ده‌رباره‌ی مه‌هدی

۵۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَهْدِيِّ

۲۲۳۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ أَسْبَاطٍ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَذْهَبِ الدُّنْيَا حَتَّى يَمْلِكَ الْعَرَبَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَأُمِّ سَلَمَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (دوینا کۆتایی نایه‌ت هه‌تا پیاویک له بنه‌ماله‌ی من ده‌کریتته ده‌سه‌لاتدار به‌سه‌ر عه‌ره‌بدا، ناوی ریک وه‌ک ناوی من وایه).

۲۲۳۱ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجُبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ بْنُ عَبْدِ الْجُبَّارِ الْعَطَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَلِي رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي قَالَ عَاصِمٌ: وَأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ،

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَلِيَّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) وه رهزای خوای لی بئی ده گێڕنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (پیاویک له بنه ماله ی من ده کریته ده سه لاتدار به سهر عهره بدا، ناوی وهک ناوی من وایه). واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بئی ده گێڕنهوه، که فهرموویه تی: نه گهر دونیا روژیکی ماییت خوای گه وره نهو روژه دریش ده کاته وه ههتا پیاویک له بنه ماله ی من ده کریته ده سه لاتدار به سهر عهره بدا، ناوی ریک وهک ناوی من وایه.

۵۳ - بَاب

۲۲۳۲ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْدًا الْعَمِّيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الصَّدِّيقِ النَّاجِيَّ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: حَشِينَا أَنْ يَكُونَ بَعْدَ نَبِيِّنَا حَدَّثَ فَسَأَلْنَا نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ فِي أُمَّتِي الْمَهْدِيِّ يُخْرِجُ يَعِيشُ حُمُسًا أَوْ سَبْعًا أَوْ تِسْعًا، زَيْدُ الشَّائِكُ، قَالَ: قُلْنَا: وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ: سِنِينَ قَالَ: فَيَجِيءُ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَيَقُولُ: يَا مَهْدِيُّ أَعْطِنِي أَعْطِنِي قَالَ: فَيَحْنِي لَهُ فِي ثَوْبِهِ مَا اسْتَطَاعَ أَنْ يَحْمِلَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهٌ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو الصَّدِّيقِ النَّاجِيَّ اسْمُهُ بَكْرُ بْنُ عَمْرٍو، وَيُقَالُ: بَكْرُ بْنُ قَيْسٍ.

واته: له نه بو سه عیدی خودریه وه رهزای خوای لی بئی ده گێڕنهوه، که فهرموویه تی: ده ترساین له پاش وه فاتی پیغه مبهره که مان صلی الله علیه وسلم شتیکی تازه رویدات ناسراو نه بی له سونه تدا، بویه له وباره وه له پیغه مبهره مان صلی الله علیه وسلم پرسی؟ نهویش فهرمووی: (له نومه تی مندا پیاوی به ناوی مه هدی پهیدا ده بی پینج یان ههوت یا نو سال ده ژی، زهید راوی فهرمووده که

گومانی هه بوو، وتی: وتان: له چی، فهرمووی: له سالتان، فهرمووی: (پیاوی دی بۆلای دهلی: نهی مه هدی پیم بیه خشه، پیم بیه خشه)، فهرمووی: (ئه وهندهی که بتوانی ههلی بگری پی ده به خشی). - چونکه لهو کاته دا ئه وهنده مال و سامان و غه نیمهت و رزگار کردنی ناوچه کان زۆر ده بیست -.

دهرباره ی دابه زینی عیسای کوری مه ریه م سلاوی خوی له سه ر بی

٥٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي نُزُولِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

٢٢٣٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مُقْسِطًا، فَيَكْسِرُ الصَّلِيبَ، وَيَقْتُلُ الْخَنَازِيرَ، وَيَضَعُ الْجِزْيَةَ، وَيَقْبِضُ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوی لی بی ده گیرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (سویند به (الله) که گیانی منی به دهسته نزیکه عیسای کوری مه ریه م دابه زیت بو ناوتان و حوکم به شه ریه تی نیسلام ده کات و له سه ر زه ویداو دادگری و عه دالهت بلاوده کاته وه، خاچ ده شکینی، به راز ده کوژی، جزیه و سه رانه هه لده گری، مال و سامان ئه وهنده زۆر ده بی کهس وهری ناگری).

نهوهی هاتوره دهبارهی دهجال

۵۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الدَّجَالِ

۲۲۳۴ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجَمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُرَّاقَةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ بَعْدَ نُوحٍ إِلَّا قَدْ أُنْذِرَ الدَّجَالُ قَوْمَهُ وَإِنِّي أَنْذِرُكُمْوهُ فَوَصَّفَهُ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لَعَلَّهُ سَيُذِرُكَ بَعْضُ مَنْ رَأَى أَوْ سَمِعَ كَلَامِي قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَكَيْفَ قُلُونَنَا يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: مِثْلُهَا، يَغْنِي الْيَوْمَ، أَوْ حَيْرٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعْقَلٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ خَالِدِ الْحَذَّاءِ.

واته: له نهبو عوبهیدهی کورپی جهراحووه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو دهیفرموو: (لهدوای نوح سهرجه م پیغه مبهران گه له کانیان ناگادار کردۆتهوه له مهترسی دهجال، منیش نیوهی لی ناگادار ده که مهوه ده تانترسینم). جا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وهسفی ده جالی بۆ کردین و فهرمووی: (لهوانیه هندی لهو که سانهی من ده بینن یان قسه کانی من ده بیستن له ناینده دا بگن به دهجال)، وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم لهوکاته دا دله کانیان چۆن ده بی؟ وه که نه مرۆ دامه زراو ده بی؟ فهرمووی: (نومید ده کهم له نیستا گه لی باستر بی).

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌بار‌ه‌ی نیشانه‌کانی ده‌جال

٥٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي عَلَامَةِ الدَّجَالِ

٢٢٣٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّاسِ فَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَالَ فَقَالَ: إِنِّي لَأُنذِرُكُمْوَهُ وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ وَلَقَدْ أَنْذَرَ نُوحٌ قَوْمَهُ وَلَكِنِّي سَأْفُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلًا لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ: تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَعْوَزُ وَإِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَزَ. قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَأَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَئِذٍ لِلنَّاسِ وَهُوَ يُحَذِّرُهُمْ فِتْنَتَهُ: تَعْلَمُونَ أَنَّهُ لَنْ يَرَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رَبَّهُ حَتَّى يَمُوتَ وَإِنَّهُ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ: كَافِرٌ، يَقْرَأُهُ مَنْ كَرِهَ عَمَلَهُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عوممه‌روهه ره‌زای خوایان لی بی ده‌گێرنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم هه‌ستایه‌وه وتاریکی بۆ خه‌لکه‌که خوینده‌وه، سوپاسی که شایسته‌ی خدا بی کردی، له‌پاشدا باسی ده‌جالی کردو فه‌رمووی: (من هوشیار‌تان ده‌که‌مه‌وه، سه‌رده‌م پیتغه‌مبه‌ران گه‌له‌کانیان ناگادار کردۆته‌وه له مه‌ترسی ده‌جال، نوح گه‌له‌که‌ی خۆی ناگادار کردۆته‌وه له مه‌ترسی ده‌جال، به‌لام من قسه‌یه‌کتان له‌بار‌ه‌یه‌وه بۆ ده‌که‌م هیچ پیتغه‌مبه‌ری نه‌م قسه‌یه‌ی بۆ گه‌له‌که‌ی خۆی نه‌کردوه، نه‌وه‌یه که ده‌جال چاویکی کویره، بی‌گومان خوای گه‌وره به‌و شیوه‌یه نیه).

نه‌و رۆژه‌ی که پیتغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم هوشیاری‌دا به‌ خه‌لک ده‌بار‌ه‌ی فیتنه‌ی ده‌جال، فه‌رمووی: (وهك خوتان ده‌زانن هیچ که‌سی له‌نیوه له‌دو‌نیادا په‌روه‌ردگاری خۆی نابینی هه‌تا ده‌مریت - به‌لای به‌راستی کویره، نه‌مه‌ش یه‌کێکه له‌ درۆ زه‌قه‌کانی چونکه بی‌گومان په‌روه‌ردگارتان کویر نییه -،

له‌نیوان هه‌ردوو چاره‌کانیدا نوسراوه کافر، هه‌موو موسلمانێکی خوینده‌وارو نه‌خوینده‌وار کرده‌وه‌کانی نه‌وی پێ باش نه‌بی ده‌بخوینتیه‌وه).

۲۲۳۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تُقَاتِلُكُمُ الْيَهُودُ فَتَسْلُطُونَ عَلَيْهِمْ حَتَّى يَقُولَ الْحَجَرُ: يَا مُسْلِمُ، هَذَا الْيَهُودِيُّ وَرَائِي فَأَقْتُلْهُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له‌ نیبو عومه‌روه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (جوله‌که جه‌نگنان له‌گه‌ل ده‌که‌ن به‌لام ئیه‌وی موسولمان سه‌رده‌که‌ون به‌سه‌ریاندا به‌ شیویه‌ ته‌نانه‌ت به‌رد ده‌لی: ئه‌ی موسولمان نه‌مه جوله‌که‌یه‌که له‌په‌نای مندا خۆی هه‌شارداوه وه‌ره بیکۆژه).

نه‌وی هاتوو ده‌رباره‌ی ده‌جال له‌کۆی ده‌رده‌که‌ویت

۵۷ - بَابُ مَا جَاءَ مِنْ أَينَ يَخْرُجُ الدَّجَالُ

۲۲۳۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ سُبَيْعٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الدَّجَالُ يَخْرُجُ مِنْ أَرْضٍ بِالْمَشْرِقِ يُقَالُ لَهَا: خُرَّاسَانُ، يَتَّبَعُهُ أَقْوَامٌ كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُ الْمَطْرُقَةُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَائِشَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رَوَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شُوَيْبٍ، عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ، وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ أَبِي التَّيَّاحِ.

واته: له‌ پێشه‌وا نه‌بو به‌که‌روه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی:

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم باسی ده جالی بو کردین فهرمووی: (ده جال له رۆژه لآت له خاکیکه وه در ده چیت پیتی دهوتریت خوراسان، خه لکانی شوینی ده کهون دهم و چاویان وه کو قه لغانه و به سیرمه ی زور ده وره گیراوه).

نه وه ی هاتوره ده باره ی نیشانه کانی ده رکه تنی ده جال

۵۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي عَلَامَاتِ خُرُوجِ الدَّجَالِ

۲۲۳۸ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ سُفْيَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ قُطَيْبٍ السَّكُونِيِّ، عَنْ أَبِي بَحْرَةَ صَاحِبِ مُعَاذٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمَلْحَمَةُ الْعُظْمَى، وَفَتْحُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةِ، وَخُرُوجُ الدَّجَالِ فِي سَبْعَةِ أَشْهُرٍ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ الصَّغْبِ بْنِ جَثَامَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له (معاذی کوری جه به له وه ره زای خوای لسی بی ده گیرنه وه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (جهنگه هه ره گه وره که و رزگار کردنی قوسته نینیه و ده رکه وتنی ده جال له ماوه ی هدوت مانگدا رووده ده ن).

۲۲۳۹ - (صحيح الإسناد موقوف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: فُتِحَ الْقُسْطَنْطِينِيَّةُ مَعَ قِيَامِ السَّاعَةِ، قَالَ مُحَمَّدٌ: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَالْقُسْطَنْطِينِيَّةُ هِيَ مَدِينَةُ الرُّومِ تُمْتَحَنُ عِنْدَ

خُرُوج الدَّجَالِ، وَالْفُسْطَنْطِينِيَّةُ قَدْ فُتِحَتْ فِي زَمَانِ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فەرموویه تی: له گەل نزیکه بونه وهی بهر یابوونی روژی قیامه تدا قوسته نینیه رزگار ده کریت. قوسته نینیه شاری رۆمایه کاتی ده رکه وتنی ده جال رزگار ده کریت.

نه وهی هاتوره ده باره ی فیته و نازاوه ی ده جال

٥٩ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فِتْنَةِ الدَّجَالِ

٢٢٤٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، دَخَلَ حَدِيثُ أَحَدِهِمَا فِي حَدِيثِ الْآخَرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ الطَّائِنِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ الْكِلَابِيِّ قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدَّجَالَ ذَاتَ غَدَاةٍ، فَحَقَّقَ فِيهِ وَرَفَعَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّحْلِ، قَالَ: فَأَنْصَرَفْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ رَجَعْنَا إِلَيْهِ فَعَرَفَ ذَلِكَ فِينَا فَقَالَ: مَا شَأْنُكُمْ؟ قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَكَرْتَ الدَّجَالَ الْغَدَاةَ فَحَقَّقْتَ فِيهِ وَرَفَعْتَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّحْلِ قَالَ: غَيْرُ الدَّجَالِ أَحْوَفُ لِي عَلَيْكُمْ، إِنْ يَخْرُجُ وَأَنَا فِيكُمْ فَأَنَا حَاجِبُهُ دُونَكُمْ، وَإِنْ يَخْرُجُ وَلَسْتُ فِيكُمْ فَأَمْرُو حَاجِبِ نَفْسِهِ وَاللَّهُ خَلِيفَتِي عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ، إِنَّهُ شَابٌّ قَطَطٌ عَيْنُهُ طَائِفَةٌ شَبِيهَةٌ بِعَبْدِ الْعُزَّى بْنِ قَطَنِ، فَمَنْ رَأَاهُ مِنْكُمْ فَلْيَقْرَأْ فَوَائِحَ سُورَةِ أَصْحَابِ الْكَهْفِ قَالَ: يَخْرُجُ مَا بَيْنَ الشَّامِ وَالْعِراقِ، فَعَاثَ يَمِينًا وَشِمَالًا، يَا عِبَادَ اللَّهِ اثْبُتُوا، قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا لُبُّهُ فِي الْأَرْضِ؟ قَالَ: أَرْبَعِينَ يَوْمًا، يَوْمَ كَسَنَةٍ، وَيَوْمَ كَشْهَرٍ، وَيَوْمَ كَجُمُعَةٍ وَسَائِرُ أَيَّامِهِ كَأَيَّامِكُمْ، قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ الْيَوْمَ الَّذِي كَالسَّنَةِ أَتُكْفِينَا فِيهِ صَلَاةَ يَوْمٍ؟ قَالَ: لَا، وَلَكِنْ

اَقْدُرُوا لَهُ، قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا سُرْعَتُهُ فِي الْأَرْضِ؟ قَالَ: كَالْعَيْثِ اسْتَدْبَرْتُهُ
الرِّيحُ فَيَأْتِي الْقَوْمَ فَيَدْعُوهُمْ فَيَكْذِبُونَهُ وَيَرُدُّونَ عَلَيْهِ قَوْلَهُ فَيَنْصَرِفُ عَنْهُمْ فَتَتَّبِعُهُ أَمْوَالُهُمْ
وَيُضْهِحُونَ لَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ شَيْءٌ، ثُمَّ يَأْتِي الْقَوْمَ فَيَدْعُوهُمْ فَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ وَيُصَدِّقُونَهُ فَيَأْمُرُ
السَّمَاءَ أَنْ تُمْطِرَ فْتُمْطِرَ، وَيَأْمُرُ الْأَرْضَ أَنْ تُنْبِتَ فتنبت، فتروخ عليهم سارحتهم
كَأَطْوَلِ مَا كَانَتْ دُرًّا وَأَمْدِهِ خَوَاصِرَ وَأَذْرِهِ ضُرُوعًا، قَالَ: ثُمَّ يَأْتِي الْحَرِيرَةَ فَيَقُولُ لَهَا:
أَخْرِجِي كُنُوزَكَ فَيَنْصَرِفُ مِنْهَا فَيَتَّبِعُهُ كَيْعَاسِبِ النَّحْلِ، ثُمَّ يَدْعُو رَجُلًا شَابًا مُتَمَلِّكًا
شَبَابًا فَيَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ فَيَقْطَعُهُ جِزْلَتَيْنِ ثُمَّ يَدْعُوهُ فَيُقْبِلُ يَتَهَلَّلُ وَجْهُهُ يَضْحَكُ، فَبَيْنَمَا
هُوَ كَذَلِكَ إِذْ هَبَطَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بِشَرْقِيِّ دِمَشْقَ عِنْدَ الْمَنَارَةِ الْبَيْضَاءِ بَيْنَ مَهْرُودَتَيْنِ
وَاضِعًا يَدَيْهِ عَلَى أَجْنِحَةِ مَلَكَيْنِ إِذَا طَاطَأَ رَأْسَهُ قَطَرٌ، وَإِذَا رَفَعَهُ تَحَدَّرَ مِنْهُ جُمَانٌ
كَالْلؤلؤِ، قَالَ: وَلَا يَجِدُ رِيحَ نَفْسِهِ، يَعْنِي أَحَدًا، إِلَّا مَاتَ وَرِيحُ نَفْسِهِ مُنْتَهَى بَصَرِهِ،
قَالَ: فَيُطْلَبُهُ حَتَّى يُدْرِكَهُ يَتَابِ لَدَيْهِ فَيَقْتُلُهُ، قَالَ: فَيَلْبِثُ كَذَلِكَ مَا شَاءَ اللَّهُ، قَالَ: ثُمَّ
يُوحِي اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ حَوِّزَ عِبَادِي إِلَى الطُّورِ فَإِنِّي قَدْ أَنْزَلْتُ عِبَادًا لِي لَا يَدَانِ لِأَحَدٍ
بِقِتَالِهِمْ، قَالَ: وَبَيَعْتُ اللَّهُ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَهُمْ كَمَا قَالَ اللَّهُ: (وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ
يَنْسِلُونَ) قَالَ: فَيَمُرُّ أَوَّلُهُمْ بِبُحَيْرَةِ الطَّبْرِيةِ فَيَشْرَبُ مَا فِيهَا ثُمَّ يَمُرُّ بِهَا آخِرُهُمْ فَيَقُولُونَ:
لَقَدْ كَانَ بِهَذِهِ مَرَّةً مَاءٌ، ثُمَّ يَسِيرُونَ حَتَّى يَنْتَهَوْا إِلَى جَبَلٍ بَيْنَ الْمَقْدِسِ فَيَقُولُونَ: لَقَدْ
قَتَلْنَا مَنْ فِي الْأَرْضِ، فَهَلُمَّ فَلْنَقْتُلْ مَنْ فِي السَّمَاءِ، فَيَرْمُونَ بِنُشَائِهِمْ إِلَى السَّمَاءِ فَيَرُدُّ
اللَّهُ عَلَيْهِمْ نُشَائِهِمْ مُحْمَرًّا دَمًا، وَيُحَاصِرُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَأَصْحَابُهُ حَتَّى يَكُونَ رَأْسُ الثَّوْرِ
يَوْمَئِذٍ خَيْرًا لِأَحَدِهِمْ مِنْ مِائَةِ دِينَارٍ لِأَحَدِكُمْ الْيَوْمَ، فَيَرْغَبُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ إِلَى اللَّهِ
وَأَصْحَابُهُ، فَيُرْسِلُ اللَّهُ عَلَيْهِمُ التَّغْفَ فِي رِقَابِهِمْ فَيُضْهِحُونَ فَرَسَى مَوْتَى كَمَوْتِ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ، وَيَهْبِطُ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ فَلَا يَجِدُ مَوْضِعَ شَيْءٍ إِلَّا وَقَدْ مَلَأَتْهُ زَهْمُهُمْ وَتَنَنُهُمْ
وَدِمَاؤُهُمْ، فَيَرْغَبُ عِيسَى إِلَى اللَّهِ وَأَصْحَابُهُ، فَيُرْسِلُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ طَيْرًا كَأَعْنَاقِ الْبُحْتِ،
فَتَحْمِلُهُمْ فَتَطْرَحُهُمْ بِالْمُهْلِيلِ وَيَسْتَوْفِدُ الْمُسْلِمُونَ مِنْ قِسِيَّتِهِمْ وَنُشَائِهِمْ وَجَعَائِهِمْ سَبْعَ

سین، وَیُرْسِلُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَطَرًا لَا يَبْكُ مِنْهُ بَيْتٌ وَبَرٌّ وَلَا مَدَرٌ، فَيَغْشَى الْأَرْضَ فَيَنْزِلُهَا كَالرَّالِقَةِ قَالَ: ثُمَّ يُقَالُ لِلْأَرْضِ أَخْرِجِي ثَمَرَتِكَ وَرُذِي بَرَكَتِكَ فَيَوْمُئِذٍ تَأْكُلُ الْعِصَابَةُ الرُّمَّانَةَ، وَيَسْتَظِلُّونَ بِخَفِيفِهَا وَيُبَارِكُ فِي الرِّسْلِ حَتَّى إِنَّ الْفَيْئَامَ مِنَ النَّاسِ لَيَكْتَفُونَ بِاللِّفْحَةِ مِنَ الْإِبِلِ، وَإِنَّ الْقَبِيلَةَ لَيَكْتَفُونَ بِاللِّفْحَةِ مِنَ الْبَقَرِ، وَإِنَّ الْفَحْدَ لَيَكْتَفُونَ بِاللِّفْحَةِ مِنَ الْغَنَمِ فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ رِجَالًا فَقَبَضَتْ رُوحَ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَبَقِيَ سَائِرُ النَّاسِ يَتَهَارَجُونَ كَمَا تَتَهَارَجُ الْحُمُرُ فَعَلَيْهِمْ تَقُومُ السَّاعَةُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ.

واته: له نه‌واسی کوری سه‌معانی کیلابیه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: سه‌ر له به‌یانیه‌که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به‌دوور و دریزی باسی فیتنه و ناژاوه‌ی ده‌جالی بۆ کردین، ده‌نگی نزم ده‌کرده‌وه و ده‌نگی به‌رزده‌کرده‌وه به‌شیویه‌ه و امان ده‌زانی شه‌وه‌تا له‌ناو دارخورماکانی مه‌دینه‌دا، فهرمووی: له‌خزمت پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم هه‌ستاین و بلاوه‌مان لی کرد، له‌پاشدا گه‌راینه‌وه بۆ خزمه‌تی، شوینه‌واری ترسان له ده‌جالی به‌روخسارمانه‌وه دی، فهرمووی: (چیتانه؟) وتی: وتمان: دوینی به‌شیویه‌ه باسی ده‌جالت بۆ کردین، ده‌نگت نزم ده‌کرده‌وه و ده‌نگت به‌رزده‌کرده‌وه و امان ده‌زانی له‌ناو دارخورماکانی مه‌دینه‌دایه، فهرمووی: (من له‌شتی تر ده‌ترسم غه‌یری ده‌جال که زیانی هه‌بی بۆتان، نه‌گهر بیتو من له‌ناوتاندا بم خۆم به‌ به‌لگه‌وه به‌ره‌نگاری ده‌به‌وه له‌ جیاتی ئیوه، نه‌گهر منیش له‌ناوتاندا نه‌بووم شه‌وه هه‌رکه‌سه بۆ خۆی ده‌بی به‌ به‌لگه‌وه رووبه‌رووی بیته‌وه و گفتوگۆی له‌گه‌ل بکات و سه‌رکه‌وی، خوای گه‌وره دۆست و پارێزه‌ری هه‌موو موسولمانیکه، گه‌نجیکی موو کرژی سه‌ر ئالۆسکاوییه، چاویکی تروسکه ناکات، شیوه‌ی له (عبد العزی)ی کوری (قطن)

دەچی، ھەركەس لەنیۆھ بینی و گەشت بە دەجال بە سەرەتای سورەتی (كەف) بخوێنی ئەو دەبیته ھۆی سەلامەتی و دەبیاریزی لە فیتنە (دەجال).

فەرمووی: (لەنیوان شام و عێراق دەرەكەوت، بەراست بە چەپدا خراپەکاری و ئاژاوە و فیتنە بەرپا دەكات، ئەو بەندەکانی خوا خۆراگربن)، وتی: وتان: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، چەنی دەمی پێتەو لەسەر زەویدا؟ فەرمووی: (چل رۆژ، رۆژیک وەك سالتیک و، رۆژیک وەك مانگیك و، رۆژیک وەك ھەفتەیک، رۆژەکانی تریشی ئاسایی وەك رۆژەکانی ئێوە). وتی: وتان: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، ئەو رۆژی وەك سالتیکە ئایا نوێژی بەك رۆژی تیدا بەسە؟ فەرمووی: (نەخێر بە مەزەندە بۆی دیاری بکەن، ھەموو بیست و چوار سەعاتی پێنج نوێژی تیدا بکەن). وتان: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم خیرایی رۆشتنی چۆنە لەسەر زەویدا؟ فەرمووی: (زۆر خیرایە وەك بارانی دەم با وایە، دەجال دەچیتە سەر ھەندێ قەوم و تیرە بانگیان دەكات و دەلی من خوام ئەوانیش برۆی پێ ناھێنن و بەرپەرچی دەدەنەو و بەگوێی ناکەن، ئەویش بەجیان دەھێلێ، لەپاش ئەو دەكەونە قات و قری و گرانیەکی واو رۆژیان لی دەبیتهو ھیچیان بەدەستەو نامیێ، فەرمان دەكات بە ئاسمان باران دەبارینی، فەرمان دەكات بە زەوی شینایی دەروینی، جا وشتەر و مالاتیان ئەوەندە تیر و تەسەل و قەلەو دەبن و شیریان زۆر دەبیێ لەبەر زۆری لەوەر). دەجال دەچیتە سەر ھەندێ قەوم و تیرە بانگیان دەكات و دەلی من خوام ئەوانیش برۆی پێ دەھێنن و بەگوێی دەکەن، فەرمان دەكات بە ئاسمان باران دەبارینی، فەرمان دەكات بە زەوی شینایی دەروینی، جا وشتەر و مالاتیان ئەوەندە تیر و تەسەل و قەلەو دەبن و شیریان زۆر دەبیێ لەبەر زۆری لەوەر).

فەرمووی: (دەجال دەدات بەلای وێرانەیکدا رادەسووری، پێی دەلی: ئەو

کەلاوێ کۆن گەنجینەکەت دەرکە دەرەوێ ئەویش بە گۆیی دەکات، نێتر هەرچی غەزەنە ی ناو ئەو کەلاوێیە وەک پورە ی هەنگ چۆن شوینی شاکیان دەکەون ئەوانیش ناوێ ها شوینی دەجال دەکەون، لەپاشدا کورپکی گەنج کە لە هەرەتی لاویدایە دەجال بانگی دەکات و داوای لێ دەکات بارەری پێ بهینی بەلام ئەو بەدرۆی دەخاتەوێ و بارەری پێ ناهینی، بە شمشیر لێی دەدات و دەیکات بە دوو کەرتەوێ، جا بانگی دەکاتەوێ لاوێ کە زیندوو دەبێتەوێ و بە رووبەکی گەش و دەم بە زەرەدەخەنەوێ دێتەوێ بۆ لای، جا دەجال خەریکی کاری خۆیەتی عیسی کورپ مەریەم لە رۆژەلاتی دیمەشق لەلای منارە سپیە کە دادەبەزیت دوو دەست جلی لەبەردایە بە وەرس و بە زەغفەرەن رەنگ کراون، هەردوو لەپی خۆی لەسەر بآلی دوو مەلائیکە داناوێ، ئەوێندە پاک و خاوینە ئەلێی تازە لە گەرماو خۆی شتوێ و هاتۆتە دەرەوێ کە سەر دادەنەوینی ناوی لێ دەتکی، کاتی کە سەری بەرزەدە کاتەوێ وەک گۆی مرواری نارەق لە پرووی هەلدەنیشی).

فەرمووی: (هەر کافرێ بۆنی هەناسە ی عیسا بکات خیرا دەمریت، لە کاتی کدا کە بۆنی هەتا چاو بێر بکات دەروات). فەرمووی: عیسا داوی دەجال دەکەوێت هەتا لە (بَابِ لَدِّ) پێی دەگات و دەیکوژیت). فەرمووی: (ئەوێندە ی خوا بیەوێ دەمیتێتەوێ)، فەرمووی: (لەپاشدا خوا ی گەرە نیگای بۆ دەنێری بەندەکانم دەرکەو بیانگە یەنە کتوی (طور)، چونکە بیگومان هەندێ لە بەندەکانم بەرە لا کردوێ کەس دەرەقەتیا نایە). فەرمووی: (ئینجا خوا ی گەرە یەنجووج و مەنجووج بەرە لا دەکات، نێتر لە هەموو بەرزاییە کەوێ بە تەکان دێن و جەدیان دیت، هەرەوێ خوا ی گەرە دەفەرمویت: (وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ)). فەرمووی: (کە سەرەتایان دەگاتە دەریای تەبەریە هەموو ناوێ کە ی دەخۆنەوێ و چۆری لێ دەبێرن، ئەوانە ی دواوێ کە دێن دەلێن: جاری لە جاران لەم شویتەدا ناو هەبووێ، لەپاشدا دەپۆن

هەتا دەگەنە (بیت المقدس) دەلێن: ئەوێ لەسەر زەویدا بوو کوشتمان، وەرەن با برۆین ئەوانەش بکوژین کە لە ئاسمان، سەری تیرەکانیان هەڵدەن بۆ ئاسمان، خوای گەورە سەری رمەکانیان بە خوێن سور دەکات و بۆیان دەگەڕێنێتەو، گەمارۆی عیسا و ھاوەلانی دەدەن بە شێوەیە سەرەگایە لەوڕۆژەدا بۆ یەکێ لەوان چاکترە لەسەد دینار بۆ یەکێ لەئێوە لە ئەمڕۆدا). فەرمووی: (عیسای کوڕی مەریەم و ھاوەلانی بەکۆڵ لەخوای گەورە دەپارێنەو لەناویان بەرێ و رزگاریان بکات لەدەستیان).

فەرمووی: (جا خوای گەورە کرمێکیان بۆ دەنێرێ دەداتە ملیان بەیە کجار ھەرھەموویان لەناودەچن وەک چۆن یەک کەس لەناو دەچێت). فەرمووی: (جا عیسای کوڕی مەریەم و ھاوەلانی لە کتوی (طور) دێنەخوارووە ئەوەندە بستی خاک نەماوە پیس نەبووبێ بە خوێن و گوشتی ئەوان دەبینن بۆگەنی پیسی جەستە ئەوان سەرزەوی گرتۆتەو). فەرمووی: (عیسای کوڕی مەریەم و ھاوەلانی بەکۆڵ لەخوای گەورە دەپارێنەو رزگاریان بکات لەو بۆگەنە). فەرمووی: (جا خوای گەورە بەئەدیەکی گەورەیان بۆ دەنێرێ وەک گەردنی وشتی مل درێژ کەلاکەکانیان هەڵدەگرن و لەدوور فرێیان دەدەنە شوێنێکی زۆر قۆڵی زەوی، موسوڵمانان ھەوت سال بە تیر و کەوان و کەرەستە جەنگیەکانی ئەوان ئاگر دەکەنەو و دەیانسوێنن).

فەرمووی: (جا خوای گەورە بارانیکی رەھمەت دەبارێنێ و ھەموو خانوبەرەو رەشمالەکان دەگریتەو و سەرزەوی وەک ئاویەنی ساف پاک پاک دەکاتەو). فەرمووی: (لەپاشدا بە زەوی دەوتریت: بێرەو بەر و دەستبکەرەو بە پیت و فەرپ خستەو و بەروبووم پیشکەشی مەژفەکان بکە، وای لێ دێ کۆمەلێ لەیەک ھەنار تێردەخۆن و لەسێبەری قاوغەکیا دادەنیشن و دەجەسێنەو، ئازەلە شیردەرەکان

وہا پیت و بہرەکەتیان تێ دەکەوێ شیری و شترێکی تازە زاو بەشی کۆمەلێ خەلکی زۆر دەکات، ژەکی مانگایەکی تازە زاو بەشی ھۆزی دەکات، فرۆی ژەمی مەرپی یان بزنیکی دۆشەنی بەشی تیرەییە دەکات، نیتەر بەو شیوہیە لەو خێر و خۆشیدە دەمیننەو و لە کاتی کدا لەسەر ئەو حالەتەن، خوای گەورە بایەکی خۆش ھەڵدەکات رۆحی ھەرچی باوەردارە دەکێشی، خەلکە خراپ و گەندەلەکان دەمیننەو وەک کەرکەل و دێلە بە باو سواری یەکتەر دەبن و لەیەکتەر دەپەرن، نیتەر بەسەر ئەواندا قیامەت ھەلنەسی).

نەوێ ھاتووہ دەربارە ی سیفەتی دەجال

٦٠ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ الدَّجَالِ

٢٢٤١ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الدَّجَالِ، فَقَالَ: أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ أَلَا وَإِنَّهُ أَعْوَرُ عَيْنُهُ الْيُمْنَى كَأَنَّهَا عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدٍ، وَحَدِيقَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَسْمَاءَ، وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَبِي بَكْرَةَ، وَعَائِشَةَ، وَأَنَسٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَالْفَلَّاتَانِ بْنِ عَاصِمٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ.

واتە: لە ئێبنو عومەرەوێ رەزای خوایان لێ بێ دەگێرنەو، کە دەربارە ی سیفەتی دەجال لە پێغەمبەریان صلی اللہ علیہ وسلم پرسێ؟ فەرمووی: (ھۆشیاربن پەرورەدگارتان کوێر نییە، ناگاداربەن دەجال چاویکی کوێرە چاوی راستی وەک دەنکە تری دەپۆقیوہ رووناکی تێدا نەماو).

نهوهی هاتوره ده باره‌ی ناچیته شاری مه‌دینه‌وه

٦١ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الدَّجَالِ لَا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ

٢٢٤٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَزَائِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَأْتِي الدَّجَالُ الْمَدِينَةَ فَيَجِدُ الْمَلَائِكَةَ يَحْرُسُونَهَا فَلَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُونَ وَلَا الدَّجَالُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَقَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، وَأَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، وَسُرَّةَ بْنِ جُنْدَبٍ، وَمُحَجَّجٍ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌ه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (ده‌جال دی ده‌یه‌ویت به‌چیته ناو شاری مه‌دینه‌وه به‌لام مه‌لانیکه پاسه‌وانی ده‌که‌ن نیتر ناتوانی به‌چیته ناویه‌وه، به ویستی خوای گه‌وره ده‌جال و نه‌خۆشی تاعون ناچنه شاری مه‌دینه‌وه).

٢٢٤٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْإِيمَانُ يَمَانٌ، وَالْكَفَرُ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ، وَالسَّكِينَةُ لِأَهْلِ الْعَنَمِ، وَالْفَخْرُ وَالرِّيَاءُ فِي الْقَدَّادِينَ أَهْلُ الْحَيْلِ وَأَهْلُ الْوَبَرِ، يَأْتِي الْمَسِيحُ إِذَا جَاءَ دُبُرُ أَحَدٍ صَرَفَتِ الْمَلَائِكَةُ وَجْهَهُ قِبَلَ الشَّامِ وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (یه‌مه‌ن سه‌رچاوه‌ی ئیمان و باوه‌ره، سه‌رچاوه‌ی کوفر و بی باوه‌ری له‌لای رۆژه‌لاته‌ویه‌یه، هیتنی و نارامی پیشه‌ی خاوه‌ن مه‌ر و مالا‌ته، شانازیکردن و روپامایی پیشه‌ی ده‌نگ زله‌کانه

نهوانه‌ی هات و هارار ده‌که‌ن خاوه‌ن نه‌سپ و گه‌له و شتر و خاوه‌ن ره‌شماله‌کانن، ده‌جال دیته پشت چپای نوحود مه‌لانیکه رووی وهرده‌چهرخینن به‌ره‌و شام، له‌وه‌ی سه‌ری تیاده‌چیت).

نه‌وه‌ی هاتووه ده‌باره‌ی کوشتی ده‌جال له‌لایه‌ن عیساوه

۶۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَتْلِ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ الدَّجَالِ

۲۲۴۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ثَعْلَبَةَ الْأَنْصَارِيَّ يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيَّ، مِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَمِّي مُجَمِّعَ ابْنِ جَارِيَةَ الْأَنْصَارِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: يَقْتُلُ ابْنُ مَرْيَمَ الدَّجَالُ بِبَابِ لُدٍّ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، وَنَافِعِ بْنِ عَثْبَةَ، وَأَبِي بَرْزَةَ، وَحَدِيقَةَ بْنِ أَسِيدٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَكَيْسَانَ، وَعُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ، وَجَابِرٍ، وَأَبِي أُمَامَةَ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو، وَسَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، وَالتَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ، وَعَمْرِو بْنَ عَوْفٍ، وَحَدِيقَةَ بْنِ الْيَمَانِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

پیته مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ده‌فرموویت: (عیسای کو‌ری مه‌ریه‌م سه‌لامی خوای له‌سه‌ر بی دوا‌ی ده‌جال ده‌که‌ویت هه‌تا له (بَابِ لُدٍّ) پی‌ی ده‌گات و ده‌یکو‌زیت).

۲۲۴۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَقَدْ أَنْذَرَ أُمَّتَهُ الْأَعْوَرَ الْكَذَّابَ، إِلَّا إِنَّهُ أَعْوَرُ، وَإِنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ، مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ: كَافِرٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌نه‌سی کو‌ری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گی‌رنه‌وه، که فرموویه‌تی: پیته مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه‌تی: (من هوشیارتان

ده که مبهروه، سه رجهم پیغه مبهران گه له کانیان ناگادار کردۆتهوه له مه ترسی ده جالی کویری درۆزن، ناگاداربن ده جال کویره، بیگومان خوی گهوره بهو شیویه نیه، له نیتوان ههردوو چاره کانیدا نوسراوه: کافر).

له وهی هاتووه ده باره ی ئینو صه یاد

۶۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي ذِكْرِ ابْنِ صَيَّادٍ

۲۲۴۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنِ الْجَزْزِيرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: صَحِبَنِي ابْنُ صَائِدٍ إِذَا حُجَّاجًا وَإِنَّمَا مُعْتَمِرِينَ فَاَنْطَلَقَ النَّاسُ وَتَرَكْتُ أَنَا وَهُوَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ بِهِ افْتَعَزْتُ مِنْهُ وَاسْتَوْحَشْتُ مِنْهُ بِمَا يَقُولُ النَّاسُ فِيهِ، فَلَمَّا نَزَلْتُ قُلْتُ لَهُ: ضَعْ مَتَاعَكَ حَيْثُ تِلْكَ الشَّجَرَةُ، قَالَ: فَأَبْصَرَ غَنَمًا فَأَخَذَ الْقَدَحَ فَاَنْطَلَقَ فَاسْتَحْلَبَ، ثُمَّ أَتَانِي بِلَبَنٍ فَقَالَ لِي: يَا أَبَا سَعِيدٍ، اشْرَبْ، فَكَرِهْتُ أَنْ أَشْرَبَ مِنْ يَدِهِ شَيْئًا لِمَا يَقُولُ النَّاسُ فِيهِ، فَقُلْتُ لَهُ: هَذَا الْيَوْمَ يَوْمٌ صَائِفٌ وَإِنِّي أَكْرَهُ فِيهِ اللَّبَنَ، قَالَ لِي: يَا أَبَا سَعِيدٍ، هَمَمْتُ أَنْ أَخَذَ حَبْلًا فَأَوْتِقَهُ إِلَى شَجَرَةٍ ثُمَّ أَخْتَبِقَ لِمَا يَقُولُ النَّاسُ لِي وَفِيَّ، أَرَأَيْتَ مَنْ خَفِيَ عَلَيْهِ حَدِيثِي فَلَنْ يَخْفَى عَلَيْكُمْ؟ أَلَسْتُمْ أَعْلَمَ النَّاسِ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ؟ أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهُ كَافِرٌ وَأَنَا مُسْلِمٌ؟ أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهُ عَقِيمٌ لَا يُؤَلِّدُ لَهُ وَقَدْ خَلَفْتُ وَلَدِي بِالْمَدِينَةِ؟ أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَحِلُّ لَهُ مَكَّةُ وَالْمَدِينَةُ؟ أَلَسْتُ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ ذَا أَنْطَلِقُ مَعَكَ إِلَى مَكَّةَ، فَوَاللَّهِ مَا زَالَ يَجِيءُ بِهَذَا حَتَّى قُلْتُ فَلَعَلَّهُ مَكْذُوبٌ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا سَعِيدٍ، وَاللَّهِ لَأُخْبِرَنَّكَ خَبْرًا حَقًّا، وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْرِفُهُ وَأَعْرِفُ وَالِدَهُ وَأَعْرِفُ أَيْنَ هُوَ السَّاعَةُ مِنَ الْأَرْضِ، فَقُلْتُ: تَبَّا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو سه عیدهوه رهزای خوی لی بی ده گێرپهروه، که فهرموویهتی: جاری له مه دینهوه ده رجوین بۆ مه که بۆ ده ج یان بۆ عومره ئینو صانیدمان له گه

بوو، لە قۆناغی لاماندا خەڵکە کە ھەریەکە چوون بەلایە کدا من و ئیبنو صائید پێکەوہ ماینەوہ، کاتێ کە خۆم بە تەنیا لەگەڵی بووم ترس و سامیکی زۆرم لێ نیشتم، بەھۆی ئەوہوہ کە خەڵک لەبارەییەوہ دەدوان، کاتێ کە دابەزی پێم وت: ئەوہ بۆ کەلۆپەلە کەتەختەدا دانانییت، ئەویش لەوی داینا، فەرمووی: رانە مەپێکی دی چوو جامی شیرێ بۆ ھینام، پێی وتم: ئەی ئەبا سەعید بھۆرەوہ، منیش پێم خۆش نەبوو شتی دەستی ئەو بھۆمەوہ بەھۆی ئەوہوہ کە خەڵک لەبارەییەوہ دەدوان، بۆیە وتم: ئەمڕۆ رۆژێکی زۆر گەرمە، شیریش گەرمە ناخۆمەوہ، پێی وتم: ئەی ئەبو سەعید خەریکە لەداخی قسەو قسەلۆکی خەڵک پەتیی ھەلخەم لەو دارەو خۆمی پێی بھکێتم، ئەی ئەبو سەعید ھەموو کەسی فەرماشتی پێغەمبەری صلی اللہ علیہ وسلم لێ ون بێ، ئێوہ لێتان ون نابێ؟ ئێوہ زانترین کەس نین بە فەرموودەیی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، ئەی کۆمەڵی ئەنصار، ئایا پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم نەیفەرموو: (دەجال کافرە)، خۆ من موسوڵمانم، مەگەر نەیفەرموو: (دەجال نەزۆکە و مندالی نابێ)، خۆ من مندالم ھەبە و لەمەدینە بەجێم ھێشتوون، مەگەر نەیفەرموو: (دەجال بۆی نیە بجێتە مەککە و مەدینەوہ و ناچێتە ناویانەوہ)، مەگەر من خەڵکی مەدینە نیم ئەوہتا لەمەدینەوہ ھاتووم لەگەڵ تۆ بچم بۆ مەککە؟ سوێند بە (اللہ)، ئەوہندە سکالای خۆی کرد ھەتا وتم: لەوانەییە لەبارەییەوہ درۆبکەن، لەپاشدا وتی: ئەی ئەبو سەعید، سوێند بە (اللہ)، ھەواییکی راست پێی رادەگەیەنم، سوێند بە (اللہ)، من دەیناسم، باوکیشی دەناسم و دەزانم ئێستا لەکوێیە، وتم: دەی ھەموو رۆژە کە و لەمڕۆ بەدواوە لەناوچیت و ببی بە پەندی زەمانە - تۆ چۆن بانگەشەیی عیلمی غەیب دەکەیت -.

٢٢٤٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: لَقِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ابْنَ صَائِدٍ فِي

بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَاحْتَبَسَهُ وَهُوَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ وَلَهُ ذُوَابَةٌ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ: أَتَشْهَدُ أَنَّكَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى عَرْشًا فَوْقَ الْمَاءِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَرَى عَرْشَ إِبْلِيسَ فَوْقَ الْبَحْرِ، قَالَ: فَمَا تَرَى؟ قَالَ: أَرَى صَادِقًا وَكَاذِبِينَ أَوْ صَادِقِينَ وَكَاذِبًا، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ عَلَيْهِ فِدَاؤُهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ، وَحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي ذَرٍّ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَجَابِرٍ، وَخَفْصَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو سه عیدهوه رهزای خوای لی بی ده گێپرنهوه، که فهرموویهتی: جاری پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم پیشه وایان نهبو به کر و عومهری له گهل بوو له سه ر ریی مه دینه نیبنو صائیدی دی، رایگرت غولامیکی جوله که بوو پیتشی سه ری مووی لولی زۆری پتوه بوو، فهرمووی: (شایه تی ده ده ی که من پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم؟) نه ویش وتی: نه ی تو شایه تی ده ده ی که من پیغه مبهری خوام؟ پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (باوه پرم ههیه به خوا و به مه لاتی که کانی و به کتیبه کانی و به پیغه مبه رانی و به رۆژی دوایی). پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (چی ده بینی؟) وتی: ده بینم عه رش له سه ر ناوه، پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (ده بینی عه رشی شهیتان له سه ر ده ریابه؟) فهرمووی: (چی ده بینی؟) وتی: هه والێکی راست و دوو هه والی درۆم بۆ دی یان وتی: دوو هه والی راست و هه والێکی درۆم بۆ دی، پیغه مبه ر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (لێ تێک چووه). نیت وازی لی هیتا.

۲۲۴۸ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَمُكْتُ أَبُو الدَّجَالِ وَأُمُّهُ ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُولَدُ لَهَا وَلَدٌ ثُمَّ يُولَدُ لَهَا غُلَامٌ أَغْوَرُّ أَصْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَهُ مَنْفَعَةٍ، تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ، ثُمَّ نَعَتْ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَوَيْهِ، فَقَالَ: أَبَوُهُ طَوَّالٌ ضَرَبَ اللَّحْمَ كَأَنَّ أَنْفَهُ مِنْقَارٌ، وَأُمُّهُ فِرْصَاخِيَّةٌ طَوِيلَةُ الثَّدْيَيْنِ فَقَالَ أَبُو بَكْرَةَ: فَسَمِعْنَا بِمَوْلُودٍ فِي الْيَهُودِ بِالْمَدِينَةِ فَذَهَبْتُ أَنَا وَالزُّبَيْرُ بْنُ الْعَوَّامِ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَبَوَيْهِ، فَإِذَا نَعَتْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمَا، فَقُلْنَا: هَلْ لَكُمَا وَلَدٌ؟ فَقَالَا: مَكُنَّا ثَلَاثِينَ عَامًا لَا يُولَدُ لَنَا وَلَدٌ، ثُمَّ وُلِدَ لَنَا غُلَامٌ أَغْوَرُّ أَصْرُ شَيْءٍ وَأَقْلَهُ مَنْفَعَةٍ، تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ، قَالَ: فَخَرَجْنَا مِنْ عِنْدِهِمَا فَإِذَا هُوَ مُنْجَدِلٌ فِي الشَّمْسِ فِي قَطِيفَةٍ لَهُ وَلَهُ هَمْهَمَةٌ، فَتَكَشَّفَ عَنْ رَأْسِهِ فَقَالَ: مَا قُلْتُمَا؟ قُلْنَا: وَهَلْ سَمِعْتَ مَا قُلْنَا؟ قَالَ: نَعَمْ، تَنَامُ عَيْنَايَ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ.

واته: له (عبد الرحمن) ی کوری نه‌بو به‌کره‌وه، له باوکیه‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (باوک و دایکی ده‌جال سی سال ده‌میننه‌وه مندا لیان نابى، له‌پاشدا کورپیکیان ده‌بى کویره، زیان به‌خستړین شته و سوودی زۆر کم ده‌بى، چاوه‌کانی ده‌خه‌ون به‌لام دلئ ناخه‌وئ). له‌پاشدا پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم وه‌سفی باوک و دایکی ده‌جالى بۆ کردین و فەرمووی: (باوکى بالای زۆر به‌رز و گزشتی که‌مه لوتی وه‌ک ده‌نوکی بالداره‌و دريژه، دایکی نافرته‌تیکه مه‌مه‌که‌کانی زۆر دريژ و گه‌وره‌ن). نه‌بو به‌کره فەرمووی: بیستمان جوله‌که‌یه له مه‌دینه له‌دایک بووه من و زویتری کورپى عه‌وام رۆشتین هه‌تا گه‌یشتی نه‌ لای دایک و باوکى، سه‌یره‌که‌ین پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم چۆن وه‌سفی کردبوون رتیک به‌و شیوه‌یه‌ن، وتمان: کورپان هه‌یه؟ وتیان: سی ساله مندا لمان نه‌بووه، ئیستا کورپیکمان بووه، کویره، زیان به‌خستړین شته و سوودی زۆر که‌مه، چاوه‌کانی ده‌خه‌ون به‌لام دلئ ناخه‌وئ، نه‌بو

به کره فهرمووی: لهوێ له لای نهوان ده‌رچووین، غولامه که مان بینى پۆشاکینکى قه‌یفه‌ی له‌به‌ردا بوو له‌به‌ر هه‌تاو راکشابوو پرخه‌ی ده‌هات، سه‌رى ده‌رخست و وتى: چیتان وت؟ وتان: گویت لى بوو وتان چى؟ وتى: به‌لى، چاوه‌کانم ده‌خه‌ون به‌لام دلم ناخه‌وێ.

٢٢٤٩ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِابْنِ صَيَّادٍ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَهُوَ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ عِنْدَ أُطَمِ بَنِي مَعَالَةَ وَهُوَ غُلَامٌ، فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ظَهْرَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ قَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ، ثُمَّ قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَتَشْهَدُ أَنَّتَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا يَأْتِيكَ؟ قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خُطِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا وَخَبَأًا لَهُ (يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: هُوَ الدُّخَانُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: احْسَبْ أَلَنْ تَعْدُو قَدْرَكَ قَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، انْذَنْ لِي فَأَضْرِبْ عُنُقَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنْ يَكُ حَقًّا فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ، وَإِنْ لَا يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: يَغْنِي الدَّجَّالُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عومه‌روه ره‌زای خویان لى بى ده‌گێڕنه‌وه، که وتویه‌تى: پیغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم له‌گه‌ڵ هه‌ندى له‌ هاوه‌لانى که پێشه‌وا عومه‌رى کورى (خطاب) بیان له‌ناودا بوو دایان به‌لای ئیبنو صه‌یبادا له‌گه‌ڵ ده‌سته‌یه‌ له‌ منداڵان یارى ده‌کرد له‌ قه‌لای هۆزى مه‌غاله - که هۆزى بوون له‌ جوله‌که‌کان - ،

ئینبو صەبیاد نزیککی بالتغ بوونی بوو، بە خۆی نەزانی هەتا پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم لەپشتەوہ دەستی کیشا بەپشتی دا، لەپاشدا فەرمووی: (ئایا شایەتی دەدەوی کە من پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم؟) ئینبو صەبیاد سەیری کردو وتی: شایەتی دەدەم کە تۆ پیتغەمبەری نەخوینەوارەکانی، لەپاشدا ئینبو صەبیاد بە پیتغەمبەری صلی اللہ علیہ وسلم وت: ئایا تۆ شایەتی دەدەوی کە من پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: (باوەرم هەبە بە خواو بە پیتغەمبەرەکە). پیتغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم پیتی فەرموو: (لە هەوالی غەیب چیت بۆ دێ؟) وتی: هەوالی راست و هەوالی درۆشم بۆ دێ. پیتغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم پیتی فەرموو: (سەریان لیشیواندویت). لەپاشدا پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: (من شتیکم بۆ تۆ گرتۆتە دڵم بزانم تۆ دەیزانیت؟). کە ئەم ئایەتە بوو: (يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ). سورە الدخان: ۱۰. واتە: رۆژی ئاسمان دوکەلێکی ئاشکرای لێ پەیدا دەبێ.

ئینبو صائید وتی: ئەوہ دوخخە، پیتغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم پیتی فەرموو: (چغە! رادەت ناکەوێ پلەو پایە خۆت - کە کاهینیە - سەرکەویت). پیتشەوا عومەر رەزای خوا لێ بێ فەرمووی: ئەو پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم رینگەم بدە با بدەم لە ملی، پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: (ئەگەر دەججال بێت ئەوہ تۆ ناتوانی بیکوژیت، ئەگەر ئەویش نەبێت خێر لە کوشتنی دا نیە).

٦٤ - بَابُ

٢٢٥٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُوَيْدٍ، عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا عَلَى الْأَرْضِ نَفْسٌ

مَنْفُوسَةٌ - يَعْنِي الْيَوْمَ - ثَانِي عَلَيْهَا مِائَةُ سَنَةٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَبُرَيْدَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له جابیره وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هیچ نه فسی نییه نه مپۆ له سه ره زه وی دا بی له پاش سه د سالی تر بیتی).

۲۲۵۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَبِي بَكْرِ بْنِ سُلَيْمَانَ وَهُوَ ابْنُ أَبِي حَتْمَةَ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ: أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ عَلَى رَأْسِ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى يَمَنٌ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ قَالَ ابْنُ عُمَرَ: فَوَهْلَ النَّاسِ فِي مَقَالَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ فِيمَا يَتَخَدُّونَهُ مِنْ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ عَنْ مِائَةِ سَنَةٍ، وَإِنَّمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَبْقَى يَمَنٌ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ، يُرِيدُ بِذَلِكَ أَنْ يَنْحَرِمَ ذَلِكَ الْقَرْنُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) ی کوری عومهروه رهزای خویان لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: شهویکیان پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له کۆتایی ژیا نیدا بهر نوژی نوژی عیشای به کۆمه له بو کردین کاتی که سه لامی دایه وه هه ستایه وه فهرمووی: (خۆ نه م شهوتان ده بین! هه ره یه کی له ئیوه که نه م شهو له م مرگه وته دا ناماده یه سه د سالی تر که ستان نامیتی به سه ره نه م زه ویه وه هه مووتان ده مرن). ئیبنو عومه ره وتی: خه لکه که به هه له له فهرمایشته که ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم تیگه یشتن وا حالێ بوو بوون که فهرموویه تی سه د سالی تر قیامت به ریاده بی، پیغه مبه ره صلی الله علیه وسلم مه به ستی نه وه بوو ته مه ن کورته، هیچ کهس له وانه ی که نه م رۆژه له سه ره زه وین له دوای سه د سالی تر که سیان نامیتی.

دهرباره‌ی نه‌هی کردن له جنیودان به با

٦٥ - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنْ سَبِّ الرِّيحِ

٢٢٥٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ حَبِيبٍ بْنِ الشَّهِيدِ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ دَرٍّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْنَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بِنِي كَعْبٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَسُبُّوا الرِّيحَ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ مَا تُكْرَهُونَ فَقُولُوا: اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هَذِهِ الرِّيحِ وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أَمَرْتَ بِهِ، وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ هَذِهِ الرِّيحِ وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أَمَرْتَ بِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَعُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ، وَأَنَسٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَجَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نوبه‌ی کوری که عبه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (جنیو به با مه‌ده‌ن، نه‌گه‌ر له با شتیکتان دی به‌دل‌تان نه‌بوو بلین: خودایه! دوا‌ی خیری نه‌م بایه‌ت لی ده‌که‌ین، وه خیری نه‌وه‌ی له‌ناویدایه، وه خیری نه‌وه‌ی که فهرمانی پی‌ کراوه و بو‌ی ناماده‌کراوه، خودایه! په‌نات پی‌ ده‌گرین له خراپه‌ی نه‌م بایه، وه له خراپه‌ی نه‌وه‌ی له‌ناویدایه، وه له خراپه‌ی نه‌وه‌ی که فهرمانی پی‌ کراوه و بو‌ی ناماده‌کراوه).

٦٦ - بَابُ

٢٢٥٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَصَحَّحَكَ فَقَالَ: إِنَّ تَيْمَمَ الدَّارِيَّ حَدَّثَنِي بِحَدِيثٍ فَقَرِخْتُ بِهِ فَأَخْبَبْتُ أَنْ

أَخَذْتُكُمْ، حَدَّثَنِي أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ فَلَسْطِينَ رَكِبُوا سَفِينَةً فِي الْبَحْرِ فَجَالَتْ بِهِمْ حَتَّى قَدَفَتْهُمْ فِي جَزِيرَةٍ مِنْ جَزَائِرِ الْبَحْرِ، فَإِذَا هُمْ بِدَابَّةٍ لَبَّاسَةٍ نَاشِرَةٍ شَعْرَهَا، فَقَالُوا: مَا أَنْتِ؟ قَالَتْ: أَنَا الْجَسَّاسَةُ، قَالُوا: فَأَخْبِرِينَا، قَالَتْ: لَا أَخْبِرُكُمْ وَلَا أَسْتَحْذِرُكُمْ، وَلَكِنْ انْثُوا أَقْصَى الْقَرْيَةِ فَإِنَّ ثَمَّ مَنْ يُخْبِرُكُمْ وَيَسْتَحْذِرُكُمْ، فَأَتَيْنَا أَقْصَى الْقَرْيَةِ فَإِذَا رَجُلٌ مُوثِقٌ بِسِلْسِلَةٍ، فَقَالَ: أَخْبِرُونِي عَنْ عَيْنٍ زُغَرٍ؟ قُلْنَا: مَلَأَى تَدْفُقُ، قَالَ: أَخْبِرُونِي عَنْ الْبَحِيرَةِ؟ قُلْنَا: مَلَأَى تَدْفُقُ، قَالَ: أَخْبِرُونِي عَنْ نَحْلٍ بَيْسَانَ الَّذِي بَيْنَ الْأَزْدِ وَفَلَسْطِينَ هَلْ أَطْعَمَ؟ قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: أَخْبِرُونِي عَنِ النَّبِيِّ هَلْ بُعِثَ؟ قُلْنَا: نَعَمْ، قَالَ: أَخْبِرُونِي كَيْفَ النَّاسُ إِلَيْهِ؟ قُلْنَا سِرَاعٌ، قَالَ: فَتَرَى نَزْوَةً حَتَّى كَادَ، قُلْنَا: فَمَا أَنْتِ؟ قَالَ: أَنَا الدَّجَالُ، وَإِنَّهُ يَدْخُلُ الْأَمْصَارَ كُلَّهَا إِلَّا طَبِيبَةَ، وَطَبِيبَةُ الْمَدِينَةِ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ قَتَادَةَ، عَنْ الشَّعْبِيِّ وَقَدْ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ.

واته: له (فاطمة) ی کچی قهیسهوه ره زای خوای لى بى ده گپرنهوه، که فەرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم چوه سەر مینبەر پیده که نی فەرمووی: (بیگو مان ته میمی داری فەرمووده یه کی بو گپرامهوه دلم زور پیی خوش بووه، بویه ههز ده کهم بۆتانی باس بکهه: ته میم بۆی باس کردم که جاری چهند که سی له خه لکی فەلهستین سواری پاپۆریکی گهوره ده بن له ده ریادا، شه پۆلی ده ریا ده یانبات و ده یانهینى ههتا سه ره نجام له دوور گه یه کدا پاپۆره که له نگر ده گریت، ده عبا یه کی کولکنی توکنیان توش ده بیت مووه کانی په رش و بلا بوون، ده لێن: تو کیتیت؟ وتی: من جه ساسهم، وتیان: هه والمان پی رابگه یه نه، وتی: نه هه والتان ده ده می و نه لیتان ده پرسم، به لام پرۆن بۆ لای نهو پیاهه که له ناو نهو دیره دایه، چونکه به راستی نهو زور تامه زروى هه والی ئیویه، نه وانیش خیرا روشتین ههتا چونه ناو دیره کهوه، له وی زه لامیکی زه به لایان بینی هه رگیز مروشی نه وهنده زلیان نه دیبوو، زور به توندی که له پچه کرابوو، هه ردوو دهستی که له پچه

کراپوون بە ملیهوه، جا پرسیری لێ کردن دەربارەیی باخە خورماکانی بەيسان کە لەنیوان ئەردەن و فەلەستین دایە و، (عین زغر) کە شوێنێکە لە شام رووەکی کەمە، ھەرەھا دەربارەیی دەریای تەبەری و دەربارەیی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم پرسیری لێ کردن، کە ئایا رەوانە کراوە یان نا، خەڵک بەرەو رووی دەچن؟ ئەوانیش وەڵامیان دایەو بەلێ ئاوەکە ھەڵدەقوڵێ و زۆرە بە ئاوەکە ھەڵکە کە کشتوکالی زۆری تێدا دەکەن و داردەرەختی زۆریان لێ رواندوو، پێغەمبەری خواش صلی اللہ علیہ وسلم روانە کراوە و خەڵکیش خێرا بەرەو رووی دەچن و موسەلمان دەبن، قەلەمبازیکی دا، وتمان، تۆ کیتی؟ وتی: بێگومان دەجال بوو، دەچیتە ھەموو شوێنێکەو جگە لە مەدینە.

٦٧ - بَاب

٢٢٥٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جُنْدَبٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يُذِلَّ نَفْسَهُ قَالُوا: وَكَيْفَ يُذِلُّ نَفْسَهُ؟ قَالَ: يَتَعَرَّضُ مِنَ الْبَلَاءِ لِمَا لَا يُطِيقُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واتە: لە (حذیفە)وێ رەزای خوای لێ بێ دەگێرێنەو، کە فەرموویەتی: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (بۆ ھیچ موسولمانێ رەوا نییە خۆی زەلیل بکات، وتیان: چۆن خۆی زەلیل دەکات؟ فەرمووی: (خۆی دەخاتە ناو داوی بەلایەکەو و بەرەگەمی ناگریت).

٦٨ - بَاب

٢٢٥٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: انْصُرْ أَخَاكَ

سنن الرمزي بهرگی سیتهم - باسه کانی ناژاوه له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَصْرَتُهُ مَظْلُومًا فَكَيْفَ أَنْصَرُهُ ظَالِمًا؟ قَالَ: تَكْفُهُ عَنْ الظُّلْمِ، فَذَاكَ نَصْرُكَ إِيَّاهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (براکهت سه رخه نیتر سته مکاری یان سته م لی کراو). وتمان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! سه رخستنی سته م لی کراو شتیکی ناشکرایه، نهی سه رخستنی سته مکار چۆنه؟ فرمووی: (دهستی بگرن با سته م نه کات، نه وه سه رخستنیه تی).

٦٩ - بَاب

٢٢٥٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنْبِهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ سَكَنَ الْبَادِيَةَ جَفَا، وَمَنْ اتَّبَعَ الصَّيْدَ غَفَلَ، وَمَنْ أَتَى أَبْوَابَ السُّلْطَانِ افْتَنَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ.

واته: له نیبنو عه باسه وه رهزای خویان لی بی ده گێرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه وهی له دهشتوهر و چۆله وانیدیا بزێ نهزان و دلره ق ده بی، نه وهی شوین راوکردن بکه ویت غافل و بی ناگا ده بی له په رسته شه کان، نه وه په نا بیاته بهر مالی فرمانه وه او ده سه لاتداران تووشی به لاو فیتنه ده بی).

٧٠ - بَاب

٢٢٥٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ،

عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّكُمْ مَنْصُورُونَ وَمُصِيبُونَ وَمَفْتُونُونَ لَكُمْ، فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) ی کوری مهسعوده وه رهزای خوی لی بی ده گێرنه وه، که فەرموویه تی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفه رموو: (بیگومان نیه سهرده که ون و غه نیمه تی زۆرتان بهرده که ویت و ولات و شوینی زۆر رزگارد که ون، هه رکهس له نیوه گه یشته شه با له خوا بترسیت و فرمان بکات به چاکه و رێگری بکات له خراپه، هه رکهس به ناوی منه وه درۆ بکات با جیگه یه له ناو ناگردا بۆ خۆی دابنی).

٧١ - بَاب

٢٢٥٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، وَحَمَّادٍ، وَعَاصِمِ ابْنِ بَهْدَلَةَ، سَمِعُوا أَبَا وَائِلَ، عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قَالَ عُمَرُ: أَتَيْتُكُمْ بِحَقِّ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْفِتْنَةِ؟ فَقَالَ حُذَيْفَةُ: أَيْ، قَالَ حُذَيْفَةُ: فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكْفِرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ فَقَالَ عُمَرُ: لَسْتُ عَنْ هَذَا أَسْأَلُكَ، وَلَكِنْ عَنِ الْفِتْنَةِ الَّتِي تَمُوجُ كَمَوْجِ الْبَحْرِ؟ قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقٌ، قَالَ عُمَرُ: أَيْفَتُحُّ أَمْ يُكْسَرُ؟ قَالَ: بَلْ يُكْسَرُ، قَالَ: إِذَا لَا يُغْلَقُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ قَالَ أَبُو وَائِلٍ فِي حَدِيثِ حَمَّادٍ: فَقُلْتُ لِمَسْرُوقٍ: سَلْ حُذَيْفَةَ عَنِ الْبَابِ، فَمَسَّاهُ فَقَالَ: عُمَرُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له (حذيفة) وه رهزای خوی لی بی ده گێرنه وه، که فەرموویه تی: پێشهوا عومه ر رهزای خوی لی بی فەرمووی: کێ له نیوه شه وهی له بهر کردووه که

پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ده‌بارهی فیتنه و ناژاوه فهرموویه‌تی؟ (حذیفه) ره‌زای خوای لیّ بئی فهرمووی: فیتنه‌ی پی‌او به‌رام‌به‌ر به‌ خانه‌واده و که‌سوکار و منداله‌کانی و دراوسێ‌کانی نوێژ و رۆژوو چاکه و خێر‌کردن و فرمان به‌ چاکه و رێگری له‌ خراپه‌ ده‌بنه‌ که‌فاره‌تیان و ده‌یان‌سپ‌نه‌وه، پیتشه‌وا عومه‌ر ره‌زای خوای لیّ بئی فهرمووی: له‌وباره‌وه‌ پرس‌یارت لیّ ناکه‌م، به‌لکو ده‌بارهی ئه‌و فیتنه و ناژاوه پرس‌یارت لیّ ده‌که‌م وه‌که‌ هه‌لچون و شه‌پۆلی زۆر به‌هێزی ده‌ریاکان شه‌پۆل ده‌دات، (حذیفه) ره‌زای خوای لیّ بئی فهرمووی: ئه‌ی نه‌میری باوه‌رداران نیتوان و تو ئه‌و فیتنه و ناژاوه ده‌رگایه‌کی داخراوه‌ تا تو ماویت هه‌یچی لیّ نایه‌ته‌ده‌ره‌وه، پیتشه‌وا عومه‌ر ره‌زای خوای لیّ بئی فهرمووی: تێک ده‌شکینتری، (حذیفه) فهرمووی: به‌لێ ده‌شکینتری، فهرمووی: که‌واته‌ تا رۆژی قیامت ئه‌و ده‌رگایه‌ داناخ‌ریته‌وه.

٧٢ - بَابُ

٢٢٥٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الهمدانيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الوَهَّابِ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَاصِمِ الْعَدَوِيِّ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ تِسْعَةُ خُمُسَةٍ وَأَرْبَعَةٌ أَحَدُ الْعَدَوِيِّينَ مِنَ الْعَرَبِ وَالْآخَرُ مِنَ الْعَجَمِ فَقَالَ: اسْمَعُوا، هَلْ سَمِعْتُمْ أَنَّهُ سَيَكُونُ بَعْدِي أَمْرَاءُ؟ فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ فَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ وَلَيْسَ بِوَارِدٍ عَلَيَّ الْخَوْضُ، وَمَنْ لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ وَلَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ فَهُوَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ وَهُوَ وَارِدٌ عَلَيَّ الْخَوْضُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ مِسْعَرٍ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ قَالَ هَارُونُ: فَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الوَهَّابِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَاصِمِ الْعَدَوِيِّ، عَنْ

كَغَبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ، قَالَ هَارُونُ: وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَلَيْسَ بِالنَّحَعِيِّ، عَنْ كَغَبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ حَدِيثِ مِسْعَرٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ حُدَيْفَةَ.

واته: له که عبی کوری عوجرهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فەرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم هات بو لامان تیمه نو کهس بووین پینج عه ره ب و چوار عه جه م بووین، یان به پیچه وانهوه چوار عه ره ب و پینج عه جه م بووین، فەرمووی: (گویی بگرن، نایا گویتان لایه له دواى من فەرمانپهوا و کاربه دهستانی پهیدا دهبن، هه رکه سی بچی بو لایان دروویان به راست بزانی، یارمه تیان بدات له سه ر سته مکردن، نهوه له سه ر سوننه ت و رییازی من نه، منیش له سه ر رییازی نهو نیم، له پرۆژی قیامه تدا له سه ر هه وزی کهو سه ر پیشوازی لی ناکه م، وه هه رکه سی نه چی بو لایان دروویان به راست نه زانی، یارمه تیان نه دات له سه ر سته مکردن، نهوه له سه ر سوننه ت و رییازی منه، منیش له سه ر رییازی نهوم، له پرۆژی قیامه تدا له سه ر هه وزی کهو سه ر پیشوازی لی ده که م).

٧٣ - بَابُ

٢٢٦٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى الْقَزَائِيُّ ابْنُ بَنِي السُّدَيْيِّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَاكِرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ الصَّابِرُ فِيهِمْ عَلَى دِينِهِ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجُمْرِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَعُمَرُ بْنُ شَاكِرٍ شَيْخٌ بَصْرِيٌّ قَدْ رَوَى عَنْهُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که

فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (زه مانئ دیته
پیشهوه نهو کهسه ی لهو سهرده مه دا نارام بگریت له سه ر دینه که ی و دینه که ی
بپاریزی وهك نهو کهسه وایه پشکوی ناگر به دهسته وه بگری).

٧٤ - باب

٢٢٦١ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكِنْدِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ
بْنُ حُبَابٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عُبَيْدَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ
عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا مَشَتْ أُمَّتِي بِالْمَطِيطِاءِ وَحَدَمَهَا
أَبْنَاءُ الْمُلُوكِ أَبْنَاءُ فَارِسَ وَالرُّومِ سُلِطَ شِرَارُهَا عَلَى خِيَارِهَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَقَدْ
رَوَاهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ
الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ
ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ وَلَا يُعْرَفُ لِحَدِيثِ أَبِي مُعَاوِيَةَ، عَنْ
يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَصْلًا، إِنَّمَا الْمَعْرُوفُ حَدِيثُ
مُوسَى بْنِ عُبَيْدَةَ، وَقَدْ رَوَى مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، مُرْسَلًا
وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

واته: له ئیبنو عومره وه ره زای خویان لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (کاتی نومه ته که م به
خویدانه وه ریگه بیان کردو له کاتی رۆشتندا دهستیان درێژ کردو رایان وه شانده، وه
نه وه پاشاکان و نه وه ی رۆم و فارس بوونه خزمه تکاریان نهوکاته پیاو خراپه کانیان
زال دهبن به سه ر پیاو چاکه کانیاندا).

٧٦ - بَاب

٢٢٦٣ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَفَ عَلَى نَاسٍ جُلُوسٍ، فَقَالَ: أَلَا أُخِيرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ مِنْ شَرِّكُمْ؟ قَالَ: فَسَكَتُوا، فَقَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ رَجُلٌ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَخِيرْنَا بِخَيْرِنَا مِنْ شَرِّنَا، قَالَ: خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ، وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که فەر‌موویه‌تی: خه‌ل‌کانی دانیش‌تبوون پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌سه‌ریان راوه‌ستا بوو فەر‌مووی: (نایا جیاوازی نیوان چاک‌ترینتان و خراپ‌ترینتان پی‌رانه‌گیه‌نم؟)، وتی: خه‌ل‌که‌که بیده‌نگ بوون، سی‌جار فەر‌مایشته‌که‌ی دووپات کرده‌وه، پیاوی وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، پیمان رابگیه‌نه‌کی چاک‌ترینمانه و کیش خراپ‌ترینمانه؟ فەر‌مووی: (چاک‌ترینتان نه‌و که‌سه‌یه‌ی نو‌میدی خیری لی‌بک‌ریت واته‌چاک بی‌له‌گه‌ل خه‌ل‌ک و خه‌ل‌کیش له‌شه‌ر و خراپ‌ی پارێزراو بن، خراپ‌ترینتان نه‌و که‌سه‌یه‌ی نو‌میدی خیری لی‌نه‌ک‌ریت و خه‌ل‌ک له‌شه‌ر و خراپ‌ی پارێزراو نه‌بن).

٧٧ - بَاب

٢٢٦٤ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا أُخِيرُكُمْ بِخَيْرِ أُمَرَائِكُمْ وَشِرَارِهِمْ؟ خَيْرَ الَّذِينَ تُحِبُّونَهُمْ وَيُحِبُّونَكُمْ، وَتَدْعُونَ لَهُمْ وَيَدْعُونَ لَكُمْ، وَشِرَارِ أُمَرَائِكُمُ الَّذِينَ تُبْغِضُونَهُمْ وَيُبْغِضُونَكُمْ، وَتَلْعَنُونَهُمْ وَيَلْعَنُونَكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ، وَمُحَمَّدٌ يُضَعَّفُ مِنْ قِبَلِ حَفْظِهِ.

واته: له پیشه‌وا عومه‌روهه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه‌تی: (تایا جیاوازی نیتوان چاکترینی فرمانه‌واکانتان و خراپترینی فرمانه‌واکانتان بی رانه‌گه‌یه‌نم؟ چاکترینیان نه‌وانه‌ن که ئیوه خوشتان ده‌وین و نه‌وانیش ئیوه‌یان خوش ده‌ویت، بۆیان ده‌پارینه‌وه و بۆتان ده‌پارینه‌وه، خراپترینیشیان نه‌وانه‌ن که ئیوه رقتان لی‌یانه‌و نه‌وانیش رقیان لی‌تانه، نه‌فره‌تیان لی ده‌که‌ن و نه‌ویش نه‌فره‌تتان لی ده‌کات).

٧٨ - باب

٢٢٦٥ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ ضَبَّةَ بْنِ مَخْصَنٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّهُ سَيَكُونُ عَلَيْكُمْ أَيْمَةٌ تَعْرِفُونَ وَتُنَكِّرُونَ فَمَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ بَرَأَ وَمَنْ كَرِهَ فَقَدْ سَلِمَ وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نُفَاتِلُهُمْ؟ قَالَ: لَا، مَا صَلَّوْا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئومو سه‌له‌مه‌ی ژنی پیغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه‌تی: (له‌دوای من هه‌ندی کاربه‌ده‌ست و پیشه‌وا په‌یدا ده‌بن کاری چاک ده‌که‌ن و کاری خراپیش ده‌که‌ن، نه‌وه‌ی به‌ره‌لستی کاره خراپه‌کانیان بکات نه‌وه به‌ریه له‌تاوانه‌کانیان، نه‌وه که‌سه‌ی به‌دل پیتی ناخۆش بی و به‌شداریان نه‌کات نه‌وه سه‌لامه‌ته، نه‌وه که‌سه‌ی رازی بی و شویتیان بکه‌وی نه‌وه تاوانباره‌و شه‌ریکی نه‌وانه، وترا: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم جه‌نگیان له‌دژ نه‌که‌ین؟ فرمووی: نا ماده‌م نویتژ ده‌که‌ن نه‌جه‌نگن له‌گه‌لیان).

٢٢٦٦ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَشْقَرُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَهَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَا: حَدَّثَنَا صَالِحُ الْمُرِّي، عَنْ سَعِيدِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي عَثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ خِيَارَكُمْ، وَأَغْنِيَاؤُكُمْ سَمْعَاءَكُمْ، وَأُمُورُكُمْ شُورَى بَيْنَكُمْ فَظَهَرُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ بَطْنِهَا، وَإِذَا كَانَ أَمْرًاؤُكُمْ شِرَارَكُمْ وَأَغْنِيَاؤُكُمْ بَخْلَاءَكُمْ، وَأُمُورُكُمْ إِلَى نِسَائِكُمْ فَبَطْنُ الْأَرْضِ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ ظَهْرِهَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ صَالِحِ الْمُرِّي، وَصَالِحِ الْمُرِّي فِي حَدِيثِهِ غَرَائِبٌ يَنْفَرِدُ بِهَا لَا يَتَابِعُ عَلَيْهَا، وَهُوَ رَجُلٌ صَالِحٌ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لى بى ده گپرنهوه، که فهرموویهتى: پیغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویهتى: (نه گهر فهرمانپه واکانتان له خواترس و چاکترین کهستان بوون، دهوله مهنده کانتان سهخى و بهخشنده بوون، کاروبارى نيوانتان به پرس و پا و بوو نهوه سهر زهوى باشتره بۆتان له ژيتر زهوى واته ژيانتان باشتره له مردنتان، خو نه گهر فهرمانپه واکانتان خراپترین کهستان بوون، دهوله مهنده کانتان چروک و سهخى و بهخشنده نه بوون، کاروبارى نيوانتان به پرس و پاى ژنه کانتان بوو نهوه ژيتر زهوى باشتره بۆتان له سهر زهوى واته مردنتان باشتره).

٧٩ - باب

٢٢٦٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ الْجَوْزَجَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ مَن تَرَكَ مِنْكُمْ عَشْرَ مَا أَمَرَ بِهِ هَلَكَ، ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ مَن عَمِلَ مِنْهُمْ بِعَشْرِ مَا أَمَرَ بِهِ نَجَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ نُعَيْمِ بْنِ حَمَّادٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ، وَأَبِي سَعِيدٍ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لى بى ده گپرنهوه، که پیغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویهتى: (نیهوه - نهى ههوالان - له سهرده میکدا ده ژین

هه‌ریه‌کی له‌نیوه ده یه‌کی نه‌وه‌ی فەرمانی پێ کراوه ته‌رکی بکات له‌ناوده‌چی، له‌پاشدا سه‌رده‌می دێته پێشه‌وه هه‌ریه‌کی له‌وان ده یه‌کی نه‌وه‌ی فەرمانی پێ کراوه جێبه‌جێ بکات رزگاری ده‌بی).

۲۲۶۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ: هَاهُنَا أَرْضُ الْفِتَنِ، وَأَشَارَ إِلَى الْمَشْرِقِ، يَغْنِي حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ، أَوْ قَالَ: قَرْنُ الشَّمْسِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عومره‌وه ره‌زای خوایان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم هه‌ستا له‌سه‌ر مینبه‌ر وتاریدا ناماژه‌ی کرد بۆ رۆژه‌لات و فەرمووی: (تالیته‌وه‌یه زه‌وی فیتنه و ناژاوه).

۲۲۶۹ - (ضعیف الإسناد) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ، عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ دُوَيْبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَخْرُجُ مِنْ خُرَاسَانَ رَايَاتٌ سَوْدٌ لَا يَرُدُّهَا شَيْءٌ حَتَّى تُنْصَبَ بِإِيلِيَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له ئه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (سوپای ئالā ره‌شه‌کان له خۆراسانه‌وه ده‌رده‌چن هێچ شتی رێگریان لی ناکات و ناتوانی بیانگیریته‌وه هه‌تا ده‌گه‌نه (ئیلیاء) واته (بیت المقدس) له‌وی ئالā ره‌شه‌کانیان جێگیر ده‌کن).

باسەکانی خەوینین لە پێغەمبەرەوێ صلی اللہ علیہ وسلم

۳۲ - أَبْوَابُ الرُّؤْيَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خەونی موسولمان بەشیکیە لە چل و شەش بەشی پێغەمبەرایەتی

۱ - بَابُ أَنَّ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ

۲۲۷۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكْذُرُؤِيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبُ، وَأَصْدَقُهُمْ رُؤْيَا أَصْدَقُهُمْ حَدِيثًا، وَرُؤْيَا الْمُسْلِمِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ. وَالرُّؤْيَا ثَلَاثٌ: فَالرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ بُشْرَى مِنَ اللَّهِ، وَالرُّؤْيَا مِنْ تَحْزِينِ الشَّيْطَانِ، وَالرُّؤْيَا مِمَّا يُحَدِّثُ بِهَا الرَّجُلُ نَفْسَهُ فَإِذَا رَأَى أَحَدَكُم مَّا يَكْرَهُ فَلْيَقُمْ وَلْيَتَّقِلْ وَلَا يُحَدِّثْ بِهَا النَّاسَ قَالَ: وَأَجِبُ الْقَيْدَ فِي النَّوْمِ وَأَكْرَهُ الْعُقْلَ الْقَيْدُ: ثَبَاتٌ فِي السَّادَةِ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەبو هورەیرەوێ دەگێرنەوێ، کە فەرموویەتی: پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (کاتی زەمانە نزیکی بێتەوێ - واتە کاتی قیامەت نزیکی بوویەوێ یان شەو و رۆژ بەرابەر بوون - ، زۆر نزیکیە خەوی موسولمان راست دەرچی کەم جار درۆ دەردەچیت، ئەو کەسەشتان خەونی راستە کە خۆی راستگۆیە، خەونی موسولمان بەشیکیە لە چل و شەش بەشی پێغەمبەرایەتی خەون سێ جۆرە: خەوی راست و چاک مۆژدەدانە بە بەندە لەلایەن خواوە، هەندێ خەویش خەم و خەفەتەو لە شەیتانەوێ، هەندێ خەوی تریش دالغەو خەیاڵی دەروونە - کەسێ خەیاڵی

له لای شتی بئی خهوی پتوه ده بینئ - ، جا نه گهر که سیکتان خهویکی دی پتئی ناخوش بوو با ههستی سئی جار تف رۆبکات به لای چه پیدا لای کهس باسی نه کات). فهرمووی: (پتوه ندیم له خهودا پئی خو شه، چونکه نیشانهی دامه زراویه له سه ر دین، به لام زنجیری ملم له خهودا پئی ناخو شه).

٢٢٧١ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسًا، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوَّةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي رَزِينٍ الْعُقَيْلِيِّ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعَوْفِ بْنِ مَالِكٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَنَسٍ وَحَدِيثُ عُبَادَةَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له عوبادهی کوری صامیتهوه رهزای خوای لئی بئی ده گپرنهوه، که پیغه مبه ره صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خهونی موسولمان به شیکه له چل و شهش بهشی پیغه مبهرایه تی).

دهر باره ی پیغه مبهرایه تی نامیئی به لام موژده ده ره کان میئی

٢ - بَابُ ذَهَبَتِ النَّبُوَّةُ وَبَقِيَتِ الْمُبَشِّرَاتُ

٢٢٧٢ - (صحيح الإسناد) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّعْفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُخْتَارُ بْنُ فُلْفُلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الرِّسَالَةَ وَالنَّبُوَّةَ قَدْ انْقَطَعَتْ فَلَا رَسُولَ بَعْدِي وَلَا نَبِيٍّ، قَالَ: فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: لَكِنَّ الْمُبَشِّرَاتِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ؟ قَالَ: رُؤْيَا الْمُسْلِمِ، وَهِيَ جُزْءٌ مِنْ أَجْزَاءِ النَّبُوَّةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَحَدِيقَةَ بْنِ أَسِيدٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأُمِّ كُرَيْزٍ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفُلٍ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لئی بئی ده گپرنهوه، که

فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بیگومان نامه ی ناسمانی و پیغه مبهرایه تی نامینی له دوای من پیغه مبهری تر ره وانه ناکریت)، وتی: نه مه زۆر قورس بوو به لای خه لکوه، بویه فهرمووی: (به لام موژده دهره کان هه رده مین). وتیان: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، موژده دهره کان چین؟ فهرمووی: (خهوی موسولمانه، که به شیکه له چل و شهش بهشی پیغه مبهرایه تی).

دهرباره ی موژده کان له ژیا نی دنیادا.

۳ - بَابُ قَوْلِهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

۲۲۷۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ مِصْرَ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) فَقَالَ: مَا سَأَلَنِي عَنْهَا أَحَدٌ غَيْرُكَ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ مُنْذُ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَا سَأَلَنِي عَنْهَا أَحَدٌ غَيْرُكَ مُنْذُ أُنْزِلَتْ، هِيَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تُرَى لَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

پیاویکی میسری وتی: دهرباره ی نه م نایه ته له نه بو دهر داتم ره زای خوای لی بی پرسی: (لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا). واته: دۆستانی خوا مزگینی گه وره یان پی دراوه که سه ره رز و سه رفرازی هه ردوو جیهانن. فهرمووی: له و کاته وه نه م پرسیاره له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم کردوه، جگه له تو هیهج که سی نه م پرسیاره ی لی نه کردوو، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (له و کاته وه نه م نایه ته دابه زیوه جگه له تو هیهج که سی نه م پرسیاره ی لی نه کردوو، نه وه خهوی باشه موسولمان ده بیینی، یان خهوی باشی پتوه ده بینن).

۲۲۷۴ - (ضعیف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: أَصْدَقُ الرُّؤْيَا بِالْأَسْحَارِ.

واتہ: لہ نہبو سہ عیدہوہ رہزای خوای لی بیّ دہ گپرنہوہ، کہ پیغہمبہر صلی اللہ علیہ وسلم فہرموویہ تی: (راستین خہوینین لہ کاتی پارشیو و لہو کاتہ دایہ کہ بہیان دہ دات).

۲۲۷۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ، وَعِمْرَانُ الْقُطَّانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: بُنِيتُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَوْلِهِ (لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا)؟ قَالَ: هِيَ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ يَرَاهَا الْمُؤْمِنُ أَوْ تُرَى لَهُ. قَالَ حَرْبٌ، فِي حَدِيثِهِ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ.

واتہ: لہ عوبادہی کوری صامیتہوہ رہزای خوای لی بیّ دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: دہ بارہی نهم نایہ تہ لہ پیغہمبہری خوام صلی اللہ علیہ وسلم پرسی: (لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا). پیغہمبہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرمووی: (نہوہ خہوی باشہ موسولمان دہ بیینی، یان خہوی باشی پیوہ دہ بیینن).

۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى

۲۲۷۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتِمَّتْ لَهُ فِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي قَتَادَةَ، وَأَبِي عَبَّاسٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَجَابِرٍ، وَأَنْسٍ، وَأَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، وَأَبِي بَكْرَةَ، وَأَبِي جَحِيفَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکهس له خه ودا بمیینت نه وه به راستی ده مبینی، چونکه بیگومان شهیتان ناتوانی خوی بیاته سه شکل و شیوه ی من).

ده باره ی کهسی خهویکی دی پی ناخوش بوو چی بکات

ه - بَابُ إِذَا رَأَى فِي الْمَنَامِ مَا يَكْرَهُ مَا يَصْنَعُ

٢٢٧٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ وَالْخُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَنْفُثْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَجَابِرٍ، وَأَنَسٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو قهتاده وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خهویننی باش له خواوهیه، خهوی ناخوش و خراپیش له شهیتانه وهیه، جا نه گهر که سیکتان خهویکی دی پی ناخوش بوو با له لای چهپیه وه سی جار تف رۆیکات، له پاشدا پهنا بگری به خوا له شه و خراپه ی نه وه وه و - له شهیتان و له لای کهس باسی نه کات - نیه زیانی نابی بوی).

نهوهی هاتووه ده‌بارهی لیکدانهوهی خهون

٦ - باب: مَا جَاءَ فِي تَعْيِيرِ الرُّؤْيَا

٢٢٧٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي يَعْلَى بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: سَمِعْتُ وَكَيْعَ بْنَ عُدُسٍ، عَنْ أَبِي زَرْبٍ الْعُقَيْلِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ أَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ، وَهِيَ عَلَى رَجُلٍ طَائِرٍ مَا لَمْ يَتَحَدَّثْ بِهَا، فَإِذَا تَحَدَّثَ بِهَا سَقَطَتْ. قَالَ: وَأَحْسَبُهُ قَالَ: وَلَا يُحَدَّثُ بِهَا إِلَّا لَبِيئًا أَوْ حَبِيئًا.

واته: له نه‌بو ره‌زینی عوقه‌لییه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (خه‌ونی موسولمان به‌شیکه له چل به‌شی پیغه مبه‌رایه‌تی، خه‌ون قه‌رار نا‌گری نه‌گه‌ر پیاو لیکدانه‌وهی بو نه‌کات و باسی نه‌کات نایه‌ته‌دی، به‌لام نه‌گه‌ر باسی بکات و لیکدانه‌وهی بو بکات دیته‌دی).

٢٢٧٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ وَكَيْعِ بْنِ عُدُسٍ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي زَرْبٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رُؤْيَا الْمُسْلِمِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ وَهِيَ عَلَى رَجُلٍ طَائِرٍ مَا لَمْ يُحَدَّثْ بِهَا فَإِذَا حَدَّثَ بِهَا وَقَعَتْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَأَبُو زَرْبٍ الْعُقَيْلِيُّ اسْمُهُ: لَقِيطُ بْنُ عَامِرٍ وَرَوَى حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، فَقَالَ: عَنْ وَكَيْعِ بْنِ عُدُسٍ، وَقَالَ شُعْبَةُ، وَأَبُو عَوَّانَةَ، وَهَشِيمٌ: عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ وَكَيْعِ بْنِ عُدُسٍ، وَهَذَا أَصَحُّ.

واته: له نه‌بو ره‌زینه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (خه‌ونی موسولمان به‌شیکه له چل و شه‌ش به‌شی

پێغەمبەراییەتی، خەون قەرار ناگرێ ئەگەر پیاو لێکدانەوێ بۆ نەکات و باسی نەکات نایەتەدی، بەلام ئەگەر باسی بکات و لێکدانەوێ بۆ بکات دیتەدی).

ئەوێ هاتووێ دەربارەوێ لێکدانەوێ خەونی چاک و خراب

٧ - بَابُ فِي تَأْوِيلِ الرُّؤْيَا مَا يُسْتَحَبُّ مِنْهَا وَمَا يُكْرَهُ

٢٢٨٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ اللَّهِ السَّلَمِيُّ البَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الرُّؤْيَا ثَلَاثٌ، فَرُؤْيَا حَقٌّ، وَرُؤْيَا يُحَدِّثُ بِهَا الرَّجُلُ نَفْسَهُ، وَرُؤْيَا تَحْزِينٌ مِنَ الشَّيْطَانِ فَمَنْ رَأَى مَا يَكْرَهُ فَلْيَقُمْ فَلْيَصَلِّ وَكَانَ يَقُولُ: يُعْجِبُنِي الْقَيْدُ وَأَكْرَهُ الْعُلَّ الْقَيْدُ: ثَبَاتٌ فِي الدِّينِ. وَكَانَ يَقُولُ: مَنْ رَأَى فَإِنِّي أَنَا هُوَ فَإِنَّهُ لَيْسَ لِلشَّيْطَانِ أَنْ يَتَمَثَّلَ بِي. وَكَانَ يَقُولُ: لَا تُقْصُ الرُّؤْيَا إِلَّا عَلَى عَالِمٍ أَوْ نَاصِحٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ، وَأَبِي بَكْرَةَ، وَأُمِّ الْعَلَاءِ، وَابْنِ عُمَرَ، وَعَائِشَةَ، وَأَبِي مُوسَى، وَجَابِرٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەبو هورەیرەوێ رەزای خوای لێ بێ دەگێرنەوێ، کە فەرموویەتی: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (خەون سێ جۆرە: خەوی راست و چاک موزدەدانە بە بەندە لەلایەن خواوە، هەندێ خەوی تریش دالغەو خەیاڵی دەروونە - کەسێ خەیاڵی لەلای شتی بێ خەوی پێوە دەبینێ - ، هەندێ خەویش خەم و خەفەتەو لە شەیتانەوێ، جا ئەگەر کەسیکتان خەویکی دی پێی ناخۆش بوو با هەستی نوێژ بکات و لای کەس باسی نەکات). هەرەها دەیفەرموو: (پێوەندەم لە خەودا پێی خۆشە، چونکە نیشانەوێ دامەزراوێ لەسەر دین، بەلام زنجیری ملەم لە خەودا پێی ناخۆشە)، هەرەها دەیفەرموو: (هەرکەس لەخەودا بمبینێ ئەو بەراستی دەبینێ، چونکە بێگومان شەیتان ناتوانێ خۆی بباتە سەر

شکل و شیوهی من)، ههروهها دهیغه رموو: (خه و مهگیرنهوه بۆ کهسی زاناو
شارهزاو دلسۆز نهبی).

دهرباره‌ی درۆبکات بلێ خهویکی ناوا و ناوام دیوه

۸ - بَابُ فِي الَّذِي يَكْذِبُ فِي حُلْمِهِ

۲۲۸۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: أَرَاهُ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ كَذَبَ فِي حُلْمِهِ كُفِّفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَقْدَ شَعِيرَةٍ.

واته: له پیشهوا عه‌لیهوه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنهوه، که فهرموویه‌تی:
پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هه‌رکه‌سی بلێ: خه‌ویکی ناوا
و ناوام دیوه و درۆبکات نه‌وه له‌روژی قیامه‌تا ته‌کللی لی ده‌کریت دوو ده‌نک جو
پیکه‌وه گری بدات). - بیگومان هه‌رگیز بۆی گری نادرتین -.

۲۲۸۲ - حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. نَاقِصُو فِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي شُرَيْحٍ، وَوَائِلَةَ. وَهَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ.

۲۲۸۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: مَنْ نَحَلَ كَاذِبًا كُفِّفَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنْ يَغْقَدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَنْ يَغْقَدَ بَيْنَهُمَا. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خوایان لی بی ده‌گیرنهوه، که پیغه مبه‌ری خوا

صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی: (هەرکەسێ بلی: خەویکی ناوا و ناوام دیوه و درۆبکات نهوه له روژی قیامه تدا ته کلیفی لی ده کریت نێوانی دوو دهنگ جو پیکهوه گری بدات).

نهوهی هاتوره ده باره ی خهوینین به شیر و به کراسه وه

۹ - بَابُ فِي رُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّبَنَ وَالْقُمَصَ

۲۲۸۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حَمْرَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ أَتَيْتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ مِنْهُ، ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالُوا: فَمَا أَوَّلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْعِلْمُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي بَكْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، وَخُرَيْمَةَ، وَالطُّفَيْلِ بْنِ سَحْبَةَ، وَسُمُرَةَ، وَأَبِي أُمَامَةَ، وَجَابِرٍ. حَدِيثُ ابْنِ عُمَرَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نینو عومره وه ره زای خویان لی بی ده گێرنه وه، که فەرموویەتی: بۆ خۆم گویم له پیتغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بوو ده یفه رموو: (جاری خەوتبوم شیریان بۆ هینام لیم خوارد وه، له پاشدا نهوهی مایه وه دام به پیتشهوا عومەر ره زای خوی لی بی). وتیان: نهی پیتغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم، به چی لیکێ ده ده یته وه؟ فەرمووی: (به زانست).

۲۲۸۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرِيرِيُّ الْبَلْخِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ، عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمَصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدَيَّ، وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ أَسْفَلَ

مِنْ ذَلِكَ، فَعَرَضَ عَلَيَّ عُمَرُ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ. قَالُوا: فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الدِّينَ.

واته: له ههندی له هاوه لانهوه رهزای خوايان لی بی ده گێڕنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموو یەتی: (جاری خەوتبوم لەخەوما ئەو خەلکەم پی نیشاندرە هەموویان کراسیان لەبەردا بوو هەیان بوو کراسەکە ی زۆر کورت بوو دەگەیشته سەر مەکی هەشیان بوو خوارتری ئەوه، بەلام پێشەوا عومەریان رهزای خوی لی بی پی نیشاندام کراسەکە ی لەبەر پیتی دەخشا ئەوه نده درێژ بوو). وتیان: ئەو پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، بە چی لیک ی دەدەیتەوه؟ فەرموی: (بە دین).

٢٢٨٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حَنِيفٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. وَهَذَا أَصَحُّ.

١٠ - بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمِيزَانَ وَالذَّلْو

٢٢٨٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَشْعَثُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ رُؤْيَا؟ فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا رَأَيْتُ كَأَنَّ مِيزَانًا نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ فَوُزِنْتُ أَنْتَ وَأَبُو بَكْرٍ فَرَجَحْتَ أَنْتَ بِأَبِي بَكْرٍ، وَوُزِنَ أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ فَرَجَحَ أَبُو بَكْرٍ، وَوُزِنَ عُمَرُ وَعُثْمَانُ فَرَجَحَ عُمَرُ، ثُمَّ رُفِعَ الْمِيزَانُ، فَرَأَيْنَا الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له ئەبو بەکرەوه رهزای خوی لی بی ده گێڕنهوه، که روژی پیغه مبهری خوا

صلى الله عليه وسلم فهرمووى: (كى له نيتوه خهوى ديوه؟) پياوى وتى: من خهويكم ديوه، ترازويه له ناسمانه وه دابهزى تو و پيشهوا نه بوبه كرى كيشانه كرد تو لهو چاكتربووى، جا پيشهوايان نه بوبه كر و عومهرى كيشانه كرد نه بو به كر چاكتربو له عومهر، ههروه ها پيشهوايان عومهر و (عثمان)ى كيشانه كرد عومهر چاكتربو له (عثمان)، له پاشدا ترازوه كه هه لكيشرايه وه، پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم به روخساريدا بزمان دهركهوت پيى ناخوش بوو.

٢٢٨٨ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ وَرَقَةَ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ: إِنَّهُ كَانَ صَدَقَكَ وَلَكِنَّهُ مَاتَ قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُرِيْتُهُ فِي الْمَنَامِ وَعَلَيْهِ ثِيَابٌ بَيَاضٌ، وَلَوْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَكَانَ عَلَيْهِ لِبَاسٌ غَيْرُ ذَلِكَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَعُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَيْسَ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ بِالْقَوِيِّ.

واته: له عايشه وه رهزاي خواى لى بى ده گيږنه وه، كه فهرموويه تى: پرسياركرا له پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم ده باره ى وه ره قه ى كورى نه وفهل، خه ديجه پيى فهرموو: وه ره قه باوه پى به تو هه بوو به لام پيش نه وه ى تو بانگى نيسلام ناشكرا بكهيت مرد، پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووى: (له خه ودا وه ره قه دى پوشاكى سپى له بهردا بوو، نه گهر نه هلى ناگر بوايه پوشاكى ترى له بهردا ده بوو).

٢٢٨٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ زُوَيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ قَالَ: رَأَيْتُ النَّاسَ اجْتَمَعُوا فَنَزَعَ أَبُو بَكْرٍ دُثُوبًا أَوْ دُثُوبَيْنِ فِيهِ ضَعْفٌ وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ، ثُمَّ قَامَ عُمَرُ فَنَزَعَ فَاسْتَحَالَتْ

عَزَبًا فَلَمْ أَرْ عَبْقَرِيًّا يَفْرِي فَرْيَهُ حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعَطْنٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ.

واته: له (عبد الله) کوری عومره وه رهزای خویان لی بی ده گێرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (له خهوما بینیم خه لک له سه ر بیرئ کۆبوو بوونه وه پیشهوا نه بو به کر رهزای خوی لی بی به کزیه که وه دۆلچه یه یان دوو دۆلچه ناوی هه لکیشا، خوی گه وه لیتی خوش بیت، له پاشدا پیشهوا عومهر رهزای خوی لی بی هه ستا دۆلچه که ی له ده ست گرت دۆلچه که زۆر گه وه بوو که سم نه دیوه هینده ی پیشهوا عومهر بلیمه ت بی و به هه لمه ت بی، جا پیشهوا عومهر نه وه نده ناوی زۆر کرد خه لکه که له ده وری بیره که په چه یان دروست کرد بو ناژه له کانیان).

٢٢٩٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ رُؤْيَا النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: رَأَيْتُ امْرَأَةً سَوْدَاءَ نَائِرَةَ الرَّأْسِ خَرَجَتْ مِنَ الْمَدِينَةِ حَتَّى قَامَتْ بِمَهْيَعَةٍ وَهِيَ الْجُحْفَةُ وَأَوَّلَتْهَا وَبَاءَ الْمَدِينَةِ يُنْقَلُ إِلَى الْجُحْفَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له (عبد الله) کوری عومره وه رهزای خویان لی بی ده گێرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (له خهوما نافره تیکی ره شتاله م دی قزی پرش و بلاو بوو بو وه، له مه دینه ده رچوو هه تا گه یشته جوحفه، لیکدان وه م بو خه وه که نه مه یه په تا که ی مه دینه ده گوژی ته وه بو جوحفه).

٢٢٩١ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ قَالَ: فِي آخِرِ الزَّمَانِ لَا تَكَادُ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِبُ وَأَصْدَقُهُمْ رُؤْيَا أَصْدَقُهُمْ حَدِيثًا، وَالرُّؤْيَا ثَلَاثٌ، الْحَسَنَةُ بُشْرَى مِنَ اللَّهِ، وَالرُّؤْيَا يُحَدِّثُ الرَّجُلُ بِهَا نَفْسَهُ، وَالرُّؤْيَا تُخْرِجُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يَكْرَهُهَا فَلَا يُحَدِّثْ بِهَا أَحَدًا وَلْيَقُمْ فَلْيُصَلِّ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: يُعْجِبُنِي الْقَبْدُ وَأَكْرَهُ الْعُلَّ. الْقَبْدُ: ثَبَاتٌ فِي الدِّينِ. قَالَ: وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ. وَقَدْ رَوَى عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَيُّوبَ، مَرْفُوعًا وَرَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، وَوَقَّفَهُ.

واته: له نهبو هورهيرهوه دهگيرنهوه، كه فهرموويهتي: پیتغه مبهره صلى الله عليه وسلم فهرموويهتي: (كاتى قیامت نزیک بوویهوه زور نزیکه خهوینینی موسولمان راست دهرجی کهم جار درو دهردهجیت، نهو کهسهشتان خهونی راسته که خوی راستگویی، خهون سی جور: خهوی راست و چاک موردهدانه به بهنده له لایهن خواوه، هندی خهوی تریش دالغو خهیالی دهروونه - کهسی خهیالی له لای شتی بی خهوی پیوه دهینی - ، هندی خهویش خهه و خهفتهوه له شهیتانهوویه، جا نهگه که سینکتان خهویکی دی پی ناخوش بوو با ههستی نوژی بکات و لای کهس باسی نهکات). نهبو هورهیره فهرمووی: (پیوه ندم له خهودا پی خوشه، چونکه نیشانهی دامه زراویه له سهر دین، به لام زنجیری ملم له خهودا پی ناخوشه). فهرمووی: پیتغه مبهره صلى الله عليه وسلم فهرموويهتي: (خهونی موسولمان بهشیکه له چل و شش بهشی پیتغه مبهرايهتي).

۲۲۹۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، عَنْ شُعَيْبٍ وَهُوَ ابْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ ابْنِ أَبِي حُسَيْنٍ وَهُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِي يَدَيَّ سَوَارِينَ مِنْ ذَهَبٍ فَهَمَّيْنِي شَأْنُهُمَا

فَأَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنْ أَنْفُخَهُمَا فَنَفَخْتُهُمَا فَطَارَا فَأَوَّلَتْهُمَا كَاذِبَيْنِ يَخْرُجَانِ مِنْ بَعْدِي يُقَالُ لِأَخَدِيهِمَا: مَسْلَمَةٌ صَاحِبُ الْيَمَامَةِ وَالْعَنَسِيُّ صَاحِبُ صَنْعَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (جاری له خهوما دوو بازنی زیرم دی له ده ستمدا بوون زور دلگرانی کردم - له بهر نهوی زیر بو پیاوان حهرامه - ، وه حیم بو کرا که فوویان لی بکه م، منیش فووم لی کردن ههردووکیان فرین، نهو دوو بازنهم به دوو دروزن لیتکدایه وه له دواى من پهیدا ده بن یه کیکیان موسه یله مه له یه مامه بوو، نهوی تریان نهسوه دی عه نهسی له صه نعا بوو).

٢٢٩٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ، يُحَدِّثُ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ ظُلَّةً يَنْطِفُ مِنْهَا السَّمْنُ وَالْعَسَلُ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَسْتَقُونَ بِأَيْدِيهِمْ فَالْمُسْتَكْبِرُ وَالْمُسْتَقِيلُ وَرَأَيْتُ سَبَبًا وَاصِلًا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ وَأَرَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخَذْتَ بِهِ فَعَلَوْتَ ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ بَعْدَكَ فَعَلَا ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ بَعْدَهُ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ فَقُطِعَ بِهِ، ثُمَّ وَصِلَ لَهُ فَعَلَا بِهِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَيُّ رَسُولِ اللَّهِ بِأَيِّ أَنْتَ وَأُمِّي وَاللَّهِ لَتَدْعَنِي أَعْبُرُهَا فَقَالَ: اعْبُرُهَا، فَقَالَ: أَمَا الظُّلَّةُ فَظُلَّةُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَا مَا يَنْطِفُ مِنَ السَّمْنِ وَالْعَسَلِ فَهُوَ الْقُرْآنُ لِيْنُهُ وَخَلَاوَتُهُ، وَأَمَا الْمُسْتَكْبِرُ وَالْمُسْتَقِيلُ فَهُوَ الْمُسْتَكْبِرُ مِنَ الْقُرْآنِ وَالْمُسْتَقِيلُ مِنْهُ، وَأَمَا السَّبَبُ الْوَاصِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فَهُوَ الْحَقُّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ فَأَخَذْتَ بِهِ فَيُعْلِيكَ اللَّهُ ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو بِهِ ثُمَّ يَأْخُذُ بَعْدَهُ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو بِهِ ثُمَّ يَأْخُذُ رَجُلٌ آخَرُ فَيَنْقُطِعُ بِهِ ثُمَّ يُوصِلُ لَهُ فَيَعْلُو، أَيُّ رَسُولِ اللَّهِ لَتَحْدِثَنِي أَصَبْتُ أَمْ أَخْطَأْتُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَصَبْتَ بَعْضًا وَأَخْطَأْتَ بَعْضًا، قَالَ: أَفَسَمْتُ بِأَيِّ

أَنْتَ وَأُمِّي لَتُخْبِرَيَّ مَا الَّذِي أَخْطَأْتُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُفْسِمُ.
هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئێبنو عەباسەوێ رەزای خەوایان لێ بێ دەگیرنەوێ، کە فەرموویەتی: ئەبوو ھورەیرە رەزای خەوای لێ بێ گیرایەوێ کە پیاوێ ھات بۆ خزمەت پێغەمبەرێ خوا صلی اللہ علیہ وسلم، وتی: ئەمشەو لە خەوما ھەورێکم دی ھەنگوین و روونی لێ دەباری، خەلکم دەبینی مشتیان بۆ گرتبو ھەیان بوو زۆری بەردەکەوت، ھەشیان بوو کەمی بەردەکەوت، پەتیکیشم بینی لە ناسمانەوێ شوێرکراوەوێ بۆ زەوی، ئەو پێغەمبەرێ خوا صلی اللہ علیہ وسلم تۆم دی دەستت پێوێ گرت و سەرکەوتی، لەدوای تۆش کەسیکی تر دەستی پێوێ گرت و سەرکەوت، لەپاشدا کەسیکی تریش دەستی پێوێ گرت و سەرکەوت، ئینجا کەسیکی تریش دەستی پێوێ گرت وستی سەرکەوێ پەتەکە پچرا، پاشان دەستی پێوێ گرتەوێ سەرکەوت، پێشەوا ئەبوو بەکر وتی: باوک و دایکم بە فیدات بن وازم لێ بێنە با تەعبیری ئەو خەوێ بکەم واتە لێکی بەدەمەوێ، فەرمووی: (تەعبیری بکە)، وتی: ھەرەوێ کە: ئیسلامە، ھەنگوین و روێکە ھێمنی و نەرمی و شیرینی قورئانە، ھەندێکی زۆری بەردەکەوێت و ھەندێکی کەم، پەتەکەش: ئەو روێگا راست و ھەقەییە کە تۆ لەسەریتی، دەستت پێوێ گرتوێ خەوای گەرە سەرت دەخات، لەدوای تۆش کەسیکی تر دەستی پێوێ دەگریت و سەردەکەوێت، لەپاشدا کەسیکی تریش دەستی پێوێ دەگریت و سەردەکەوێت، ئینجا کەسیکی تریش دەستی پێوێ دەگریت و دەپچرێت، پاشان دەستی پێوێ دەگریت و سەردەکەوێت، ئەو پێغەمبەرێ خوا صلی اللہ علیہ وسلم پێم بفرموو پێکام یان نا؟ فەرمووی: (ھەندێکت پێکاو ھەندێکت نەپێکا)، پێشەوا ئەبوو بەکر وتی: ئەو پێغەمبەرێ خوا صلی اللہ علیہ وسلم سویندت دەدەم چیم ھەلەبوو، فەرمووی: (سویندت مەخۆ پێت نالێم).

۲۲۹۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى بِنَا الصُّبْحِ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ بِوَجْهِهِ وَقَالَ: هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَيُرْوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَوْفٍ، وَجَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ سَمُرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قِصَّةٍ طَوِيلَةٍ، وَهَكَذَا رَوَى لَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ وَهْبِ بْنِ جَرِيرٍ، مُخْتَصَرًا.

واته: له سه مورهی کوپی جوندوبهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که
فهرموویه تی: کاتی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له نوژی بهیانی ده بوه وه
دهی فهرموو: (نایا هیچ که سی له نیوه نهم شهو خهویکی دیوه؟).

باسه کانی شایه تیدان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

۳۳ - أَبْوَابُ الشَّهَادَاتِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نهوهی هاتوره ده باره ی شاهیده کان کامیان چاکترن

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّهَادَةِ أَيُّهُمْ خَيْرٌ

۲۲۹۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ الشَّهَادَةِ؟ الَّذِي يَأْتِي بِالشَّهَادَةِ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلَهَا.

واته: له زهیدی کوری خالیدی جوهه نییه وه رهزای خوای لی بئی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نایا پیتان بلیم چاکترین شایهت کامه یه: نهو که سه یه که شایه تی ده دات پیتش نهوهی داوای شایه تی لی بکریت).

- نهو داود ده لیت: پیتشهوا مالیک وتی: نهو که سه ی که شایه تی ده دات پیتش نهوهی داوای لی بکریت نازانی بو کی شایه تی ده دات واته شایه تی هدهی خوای ده دات - .

۲۲۹۶ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، عَنْ مَالِكٍ، نَحْوَهُ وَقَالَ ابْنُ أَبِي عَمْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَكَثُرَ النَّاسُ يَقُولُونَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ. وَاخْتَلَفُوا عَلَى مَالِكٍ فِي رِوَايَةِ هَذَا الْحَدِيثِ، فَرَوَى بَعْضُهُمْ عَنْ أَبِي عَمْرَةَ، وَرَوَى

بَعْضُهُمْ عَنِ ابْنِ أَبِي عَمْرَةَ وَهُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيُّ، وَهَذَا أَصَحُّ لِأَنَّهُ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ حَدِيثِ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ غَيْرُ هَذَا الْحَدِيثِ وَهُوَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ أَيْضًا وَأَبُو عَمْرَةَ هُوَ مَوْلَى زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ وَلَهُ حَدِيثُ الْغُلُولِ لِأَبِي عَمْرَةَ.

٢٢٩٧ - (صحيح بما قبله) حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ آدَمَ ابْنُ بَنِي أَزْهَرَ السَّمَّانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِيُّ بْنُ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي حَارِجَةُ بْنُ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: خَيْرُ الشُّهَدَاءِ مَنْ أَدَّى شَهَادَتَهُ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

نہوی ہاتورہ دہر بارہی نہو کہسہی شایہ تی دروست نیہ

٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ لَا يَحْجُوزُ شَهَادَتُهُ

٢٢٩٨ - (ضعيف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ الْفَزَارِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ زِيَادٍ الدِّمَشْقِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَحْجُوزُ شَهَادَةُ خَائِنٍ وَلَا خَائِنَةٍ، وَلَا تَجْلُودُ حَدًّا وَلَا تَجْلُودَةُ، وَلَا ذِي غِمْرِ لِأَخِيهِ، وَلَا تَجْرِبُ شَهَادَةُ، وَلَا الْقَانِعِ أَهْلَ الْبَيْتِ لَهُمْ وَلَا ظَنِينَ فِي وَلَا فِي قَرَابَةٍ. قَالَ الْفَزَارِيُّ: الْقَانِعُ: التَّابِعُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ زِيَادٍ الدِّمَشْقِيِّ وَيَزِيدُ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ وَلَا يُعْرَفُ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ إِلَّا مِنْ حَدِيثِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو وَلَا نَعْرِفُ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ وَلَا يَصِحُّ

عِنْدِي مِنْ قَبْلِ إِسْنَادِهِ، وَالْعَمَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي هَذَا أَنَّ شَهَادَةَ الْقَرِيبِ جَائِزَةٌ لِقَرَابَتِهِ. وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي شَهَادَةِ الْوَالِدِ لِلْوَلَدِ وَالْوَلَدِ لِلْوَالِدِ، وَلَمْ يُجْزَ أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ شَهَادَةُ الْوَالِدِ لِلْوَلَدِ، وَلَا الْوَلَدِ لِلْوَالِدِ، وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا كَانَ عَدْلًا فَشَهَادَةُ الْوَالِدِ لِلْوَلَدِ جَائِزَةٌ، وَكَذَلِكَ شَهَادَةُ الْوَلَدِ لِلْوَالِدِ وَلَمْ يَخْتَلَفُوا فِي شَهَادَةِ الْأَخِ لِأَخِيهِ أَنَّهَا جَائِزَةٌ، وَكَذَلِكَ شَهَادَةُ كُلِّ قَرِيبٍ لِقَرِيبِهِ وَقَالَ الشَّافِعِيُّ: لَا يُجُوزُ شَهَادَةُ لِرَجُلٍ عَلَى الْآخَرِ وَإِنْ كَانَ عَدْلًا إِذَا كَانَتْ بَيْنَهُمَا عَدَاوَةٌ، وَذَهَبَ إِلَى حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا: لَا يُجُوزُ شَهَادَةُ صَاحِبِ إِخْنَةٍ، يَغْنِي صَاحِبَ عَدَاوَةٍ، وَكَذَلِكَ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ حَيْثُ قَالَ: لَا يُجُوزُ شَهَادَةُ صَاحِبِ غَمَرٍ، يَغْنِي صَاحِبَ عَدَاوَةٍ.

واته: له عانی شهوه ره زای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (شایه تیدانی نه م که سانه دروست نیه: خائن و ناپاک چ پیاو بی چ نافرته، نه و که سهی داری هدی لی درابی له سهر بوختان کردن چ پیاو بی چ نافرته، که سی دوزمنایه تی و رق و قینی هه بی بهرام بهر به برا موسولمانه که ی شایه تیدانی بو نه و برایه ی قبول نیه، که سی شایه تی دروی دابی یان دروزن بی و هه ره خو یه وه شایه تی بدات، که سی ره نجبهری مالی بی شایه تی بو خاوهن ماله که بدات، که سی بهنده ی که سی بی و وه لانی بو که سی کی تر هه بی بلی من بهنده ی نازاد کراوی که سی کم و وه هاش نه بی و درو بکات، که سی نه سه بی خو ی بداته لای غهیری باوکی خو ی، یان بانگه شه ی نه وه بکات و بلی من کوری فلان که سم یان برای فلان که سم خه لکی به دروی بجه نه وه).

به پهیره و کردنی فهرمووده که شایه تی خزم بو خزم دروسته، زانایان رایان جیاوازه له سهر شایه تیدانی باوک بو کوره که ی یان شایه تیدانی کور بو باوکی، به لای زۆریه ی زانایانه وه دروست نیه، هه ندی له زانایان ده فهرموون: نه گهر

دادپهروه رین شایه تیدانیان بۆ یه کتر دروسته، له سهه شایه تیدانی برا بۆ برا که دروسته زانیان رایان جیاواز نیه، ههروه ها شایه تیدانی خزم بۆ خزم دروسته، پیشهوا شافعی ده فهرموویت: شایه تیدانی که سی بۆ که سیکی تر دروست نیه نه گهر کیشه و دوژمانیه تی هه بوو له نیتوانیاندا با دادپهروه ریش بیت به به لگهی نهم فهرمووده: له (عبد الرحمن) ی کوری نه عهره جهوه ره زای خوای لی بی ده گیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (لَا يَجُوزُ شَهَادَةُ صَاحِبِ إِخْنَةٍ) واته: شایه تیدانی خاوهن کیشه و دوژمانیه تی. ههروه ها مانای نهم فهرمووده: (لَا يَجُوزُ شَهَادَةُ صَاحِبِ إِخْنَةٍ) واته: شایه تیدانی خاوهن کیشه و دوژمانیه تی. ههروه ها مانای نهم فهرمووده که ده فهرموویت: (لَا يَجُوزُ شَهَادَةُ صَاحِبِ غَمْرٍ) واته: شایه تیدانی خاوهن کیشه و دوژمانیه تی.

نهوهی هاتوره ده باره ی شایه تی درۆ

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي شَهَادَةِ الزُّورِ

۲۲۹۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ زِيَادٍ الْأَسَدِيِّ، عَنْ فَاتِكِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنْ أَيْمَنَ بْنِ حُرَيْمٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَامَ خَطِيْبًا فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَدَلْتُ شَهَادَةَ الزُّورِ إِشْرَاكَ بِاللَّهِ ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ). وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ بْنِ زِيَادٍ. وَاخْتَلَفُوا فِي رَوَايَةِ هَذَا الْحَدِيثِ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ زِيَادٍ، وَلَا نَعْرِفُ لِأَيْمَنَ بْنِ حُرَيْمٍ سَمَاعًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهیمه نی کوری خورهیمه وه ره زای خوای لی بی ده گیرنهوه، که جارێ پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ههستا وتاری خوینده وه فهرمووی: (نه ی خه لکینه، (شایه تی درۆ هاتویه له گه ل هابهش بۆ خوا دانان)، له پاشدا نهم

شایه تهی خویندهوه: (فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ حُنْفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ). سورة الحج: ۳۰ - ۳۱. واته: خوٚتان دوور بخه نهوه لهو پیسیه که بته کانتانه ههروه ها خوٚتان پیاریزن له قسهی درۆ و نار هوا. گهردن که چ بن بو خوا (خوٚتان له هه موو بیرو باوه یتکی لار دوور بگرن) هاوبهش بریار ددر مهب بن بو خوا.

۲۳۰۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ وَهُوَ ابْنُ زَيْلَاحٍ الْعُصْفَرِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ النُّعْمَانِ الْأَسَدِيِّ، عَنْ حُرَيْمِ بْنِ قَاتِلِ بْنِ الْأَسَدِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى صَلَاةَ الصُّبْحِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَامَ قَائِمًا، فَقَالَ: عُذِلْتُ شَهَادَةَ الزُّورِ بِالشِّرْكِ بِاللَّهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ (وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ) إِلَى آخِرِ الْآيَةِ. قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا عِنْدِي أَصَحُّ، وَحُرَيْمُ بْنُ قَاتِلٍ لَهُ صُحْبَةٌ، وَقَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَادِيثَ وَهُوَ مَشْهُورٌ^(۱).

واته: له خوره می کوری فاتیکى نه سه ديه وه ده گيرنه وه، که جارى پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم نویژی به یانی کرد کاتى که لى بوویه وه هه ستا سى جار فهرمووی: (شایه تی درۆ هاوتایه له گهل هاوبهش بو خوا دانان)، له پاشدا نه م شایه تهی خویندهوه: (فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ . حُنْفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ). سورة الحج: ۳۰ - ۳۱. واته: خوٚتان دوور بخه نهوه لهو پیسیه که بته کانتانه ههروه ها خوٚتان پیاریزن له قسهی درۆ و نار هوا. گهردن

(۱) قال بشار: قلت: ليس هذا من "جامع الترمذي" قطعاً، إذ لم يذكره ألمزي في "تحفة الأشراف"، وإنما أضافه محققه من المطبوع، فأخطأ في ذلك، ومما يقطع بخطئه أن ألمزي حين ترجم لحريم بن قاتك في "تهذيب الكمال" وذكر الرواة عنه ومنهم حبيب ابن النعمان لم يرقم عليه برقم الترمذي. وأيضاً فإن التبريزي لما ذكر هذا الحديث في "مشكاة المصابيح" ۳۷۷۹، عزاه لأبي داود، وابن ماجه، ولم يعزه للترمذي، وأيضاً فإن السيوطي لما ساقه في "الدر المنثور" ۶ / ۴۴ لم يذكر الترمذي فيمن أخرجه..

که چ بن بو خوا (خوتان له هه موو بیرو باوه پیککی لار دوور بگرن) هاوبهش بریاردهر مه بن بو خوا.

۲۳۰۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: الْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَشَهَادَةُ الزُّورِ أَوْ قَوْلُ الزُّورِ قَالَ: فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

واته: له (عبد الرحمن) ی کوری نه بو به کره وه، له باوکیه وه ره زای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نایا گه وره ترینی تاوانه کانتان پی رانه گیه نم؟). وتیان: به لی، نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (هاوبهش بو خوا دانان، نازاردانی باک و دایک، شایه تی درۆ). وتی: نه وهنده دوویاتی کرده وه ههتا وتمان: خۆزگه بیده نگ ده بوو نه وهنده نه زیه تی خۆی نه ده دا.

باسیکی تر لهو باره وه

۴ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۰۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُدْرِكٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ

الَّذِينَ يُلُونَهُمْ ثَلَاثًا، ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ مِنْ بَعْدِهِمْ يَتَسَمَّوْنَ وَيُجَبُّوْنَ السِّمْنَ يَغْطُوْنَ الشَّهَادَةَ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلُوْهَا.

وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُذْرِكٍ وَأَصْحَابِ الْأَعْمَشِ إِنَّمَا رَوَوْا عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ. حَدَّثَنَا أَبُو عَمَارٍ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ الْأَعْمَشِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ يَسَافٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ فَضْلٍ. وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ يَغْطُوْنَ الشَّهَادَةَ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلُوْهَا إِنَّمَا يَعْني شَهَادَةُ الزُّورِ يَقُولُ: يَشْهَدُ أَحَدُهُمْ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُسْتَشْهَدَ، وَيَبَيَّنُ هَذَا فِي.

واته: له عیمرانی کوری حوصهینهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فەرموویهتی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو دهیفرموو: (چاکترین خەڵکانی ئومەتی من ئەوانەن لەم سەدهیه دان که منی تیدا رهوانه کراوم بۆیان، پاشان چینی دواى ئەوان، پاشان چینی دواى ئەوان، له پاشدا خەڵکانی پەیدا دەبن خۆیان به گهواره دهزانن، ههزایان له خواردن و خواردنهوهی خۆشه نەمەش هۆکاره بۆ قەڵەوی، کهس داواى شایه تیدانیان لی ناکات کهچی له خۆیانوه دەبن به شایهت و شایهتی دهدهن).

٢٣٠٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى يَشْهَدَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَشْهَدُ، وَيَخْلِفَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَخْلَفُ. وَمَعْنَى حَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ الشُّهَدَاءِ الَّذِي يَأْتِي بِشَهَادَتِهِ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلَ، هُوَ عِنْدَنَا إِذَا أَشْهَدَ الرَّجُلُ عَلَى الشَّيْءِ أَنْ يُؤَدِّيَ شَهَادَتَهُ وَلَا يَمْتَنِعَ مِنَ الشَّهَادَةِ، هَكَذَا وَجْهُ الْحَدِيثِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

واته: له پیشه‌وا عومه‌روهه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (چاکترین خه‌لک خه‌لکانی سه‌رده‌می منن واته: هاوه‌لآئم، پاشان چینی دوا‌ی نه‌وان واته: شوینکه‌وتوان، پاشان چینی دوا‌ی نه‌وان واته شوینکه‌وته‌ی شوینکه‌وتوان، له‌پاشدا درۆ‌کردن په‌رده‌سینی، هه‌تا پیار شایه‌تی ده‌دات که‌س داوا‌ی شایه‌تیدانی لی ناکات، سویند ده‌خوات به‌بی نه‌وه‌ی که‌س داوا‌ی سویند‌خواردنی لی بکات).

(خَيْرُ الشُّهَدَاءِ الَّذِي يَأْتِي بِشَهَادَتِهِ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلَها). واته: چاکترین شایه‌ت نه‌و که‌سه‌یه که شایه‌تی ده‌دات پیش نه‌وه‌ی داوا‌ی شایه‌تی لی بکریت. به‌لام مانای فەرمووده‌که لای ئیمه نه‌مه‌یه: که‌سی ویستی شایه‌تی بدات له‌سه‌ر شتی، شایه‌تیه‌که‌ی خوی بدات و هیچ شتی ریگر نه‌بی له‌به‌ر ده‌می‌دا واته: مه‌رجه‌کانی شاهیدیدانی تیدا به‌رجه‌سته بی.

باسه کانی دنیا به که مگرتن له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

۳۴ - أَبَوَابُ الرَّهْدِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دهرباره‌ی تهنروستی و دهست به تالی زۆربه‌ی خه‌لک قه‌دریان نازانن

۱ - بَابُ: الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ نِعْمَتَانِ مَغْبُوتٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ

۲۳۰۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَسُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ صَالِحٌ: حَدَّثَنَا، وَقَالَ سُوَيْدٌ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نِعْمَتَانِ مَغْبُوتٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَزَوَّاهُ غَيْرٌ وَاحِدٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، فَرَقَعُوهُ، وَأَوْفَقَهُ بَعْضُهُمْ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ أَبِي هِنْدٍ.

واته: له ئیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خویان لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تى:

پیغه‌مبه‌رى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تى: (ته‌ندروستی و ده‌ست به‌تالی

دوو نیعه‌تن زۆربه‌ی خه‌لک قه‌دریان نازانن و کارى چاک به‌ده‌ست‌ناهیئن له‌و دوو

کاته‌دا).

هه ره کس خوی پاریزی له هه رامکراوه کان چاکترین خواپهرسته

۲ - بَاب: مَنْ اتَّقَى الْمَحَارِمَ فَهُوَ أَعْبَدُ النَّاسِ

۲۳۰۵ - (حسن) حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ هِلَالٍ الصَّوَّافُ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي طَارِقٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ يَأْخُذْ عَنِّي هَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَيَعْمَلْ بِهِنَّ أَوْ يَعْلَمْ مَنْ يَعْمَلُ بِهِنَّ؟ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقُلْتُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَخَذَ بِيَدِي فَعَدَّ خَمْسًا وَقَالَ: اتَّقِ الْمَحَارِمَ تَكُنْ أَعْبَدَ النَّاسِ، وَارْضَ بِمَا قَسَمَ اللَّهُ لَكَ تَكُنْ أَعْنَى النَّاسِ، وَأُخْسِنَ إِلَى جَارِكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا، وَأَحِبَّ لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّ لِنَفْسِكَ تَكُنْ مُسْلِمًا، وَلَا تُكْثِرِ الصَّحِكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الصَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ وَالْحَسَنِ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ شَيْئًا. هَكَذَا رَوَى عَنْ أَيُّوبَ، وَيُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، وَعَلِيَّ بْنَ زَيْدٍ، وَرَوَى أَبُو عُبَيْدَةَ النَّاجِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، هَذَا الْحَدِيثَ قَوْلُهُ: وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوی لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (کی نهه چهند وشانهه لی وهرده گریت و کاریان پی ده کات، یان کهسی فیرده کات کاریان پی بکات؟). نهبو هورهیره رهزای خوی لی بی فهرمووی: وتم: من لیت وهرده گرم نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، دهستی گرم و پینج شتی ژمارد فهرمووی: (خوت پاریزه له هه رامکراوه کان و نه که ویتنه ناویانهوه نهوه تو چاکترین خواپهرستی، رازی به بهو بهشی که خوا بو دانای نهوه تو دهوله مه ندرتین کهسی، چاک به بو دراوسیکهت نهوه تو باوهرداری، نهوهی بو خوت پیت خوشه له چاکه بو خه لکیش پیت خوش بی نهوه تو موسولمانی، زور پی مه که نهه چونکه پیکه نینی زور دل ده مرینی).

دهرباره‌ی ده‌سپیشکهری له کرده‌وی چاکه‌دا

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُبَادَرَةِ بِالْعَمَلِ

۲۳۰۶ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ، عَنْ مُحَرَّرِ بْنِ هَارُونَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سَبْعًا: هَلَنْ تَنْتَظِرُونَ إِلَّا إِلَى فَقْرٍ مُنْسٍ، أَوْ غِيٍّ مُطْغٍ، أَوْ مَرَضٍ مُفْسِدٍ، أَوْ هَرَمٍ مُفْنِدٍ، أَوْ مَوْتٍ مُجْهِزٍ، أَوِ الدَّجَالِ فَشْرٍ غَائِبٍ يُنْتَظَرُ، أَوِ السَّاعَةِ فَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمَرُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مُحَرَّرِ بْنِ هَارُونَ وَقَدْ رَوَى بِشْرُ بْنُ عُمَرَ، وَغَيْرُهُ عَنْ مُحَرَّرِ بْنِ هَارُونَ، هَذَا وَقَدْ رَوَى مَعْمَرٌ، هَذَا الْحَدِيثَ عَمَّنْ، سَمِعَ سَعِيدًا الْمَقْبُرِيَّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ وَقَالَ: تَنْتَظِرُونَ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیړنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه‌تی: (به‌کرده‌وی چاکه ده‌سپیشکهری له‌م هوت شته بکه‌ن: له‌مانه زیاتر چاوه‌رپی چی ده‌که‌ن: هه‌ژاری که هه‌موو شتی له‌بیرده‌باته‌وه، ده‌وله‌مه‌مدی که مروژ یاخی و گومرا ده‌کات، نه‌خو‌شی که جه‌سته تیک ده‌دات، پیری که مروژ ده‌خه‌له‌فیئتی، مردنی کوتوپر، ده‌جال که خراپترین نادیاریکه چاوه‌روان ده‌کریت، هه‌ستانی قیامت که سامناکترین و دژوارترینه).

نهوهی هاتووه ده‌بارهی یادی مردن

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي ذِكْرِ الْمَوْتِ

٢٣٠٧ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَكْثَرُ هَازِمِ اللَّذَاتِ يَعْنِي الْمَوْتَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یرهوه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (به‌زوری یادی مردن بکه‌نه‌وه، نه‌و مردنه‌ی ههرچی خو‌شیه له‌ناوی ده‌بات و رووخینه‌ری خو‌شی و نارزه‌وه‌کانه).

٥ - بَابُ

٢٣٠٨ - (حسن) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَحِيرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ هَانِئًا، مَوْلَى عُثْمَانَ قَالَ: كَانَ عُثْمَانُ، إِذَا وَقَفَ عَلَى قَبْرِ بَنَى حَتَّى يَبْلُغَ لِحْيَتَهُ، فَقِيلَ لَهُ: تُذَكِّرُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ فَلَا تَبْكِي وَتَبْكِي مِنْ هَذَا؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الْقَبْرَ أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ، فَإِنْ نَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَيْسَرُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ. قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا رَأَيْتُ مَنْظَرًا قَطُّ إِلَّا وَالْقَبْرُ أَفْظَعُ مِنْهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ هِشَامِ بْنِ يُوسُفَ.

واته: له (هانیء)ی به‌نده‌ی نازاد‌کراوی پیشه‌وا عوسمانی کوری عه‌فانه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: جارێک پیشه‌وا عوسمان ره‌زای خوای لی بی له‌سه‌ر گۆرێک وه‌ستا نه‌وه‌نده‌ گریا هه‌تا ریشی ته‌ر‌بوو، پیتی وت‌را: بو‌چی باسی دۆزه‌خ و به‌هه‌شتت بو‌ ده‌کری نا‌گریت که‌چی له‌سه‌ر گۆر ده‌گریت؟ فهرمووی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (گۆر یه‌که‌م مه‌نزلی قیامه‌ته،

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه کانی دنیا به که مگرتن له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

نه گهر خاوه نه که ی رزگاری بیئت نهوا لی پرسینه وهی دوا ی گۆری ناسانتر ده بیئت، به لام نه گهر رزگاری نه بیئت له گۆردا نهوا لی پیچینه وهی قورس و گرانتر ده بیئت). هه وره ها فهرمووی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هیچ دیمه نیکم نه دیوه له مردن سامناکتر و ناخوشر بیئت).

ههر کهس پی خوش بی بگات به خوا ، خوایش گه یشتن بهوی پی خوشه
۶ - بَابُ مَا جَاءَ مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ

۲۳۰۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا، يُحَدِّثُ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَائِشَةَ، وَأَنَسٍ، وَأَبِي مُوسَى حَدِيثُ عُبَادَةَ حَدِيثُ حَسَنٍ صَحِيحٌ.

واته: له عوباده ی کوپی صامیته وه رهزای خوا ی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههر کهس نیک پی خوش بیئت بگات به خوا ، خوایش گه یشتن بهوی پی خوشه، ههر کهس نیک پی ناخوشر بیئت به خوا بگات، خوایش پی ناخوشر بهو بگات).

پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم خزمه کانی خوی ناگادار کرده وه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِذْذَارِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَوْمَهُ

۲۳۱۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو الْأَشْعَثِ أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعَجَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ:

لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ (وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا صَفِيَّةُ بِنْتُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ يَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا، سَلُونِي مِنْ مَالِي مَا شِئْتُمْ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي مُوسَى، وَابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثُ عَائِشَةَ حَدِيثُ حَسَنٍ هَكَذَا رَوَى بَعْضُهُمْ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، نَحْوَ هَذَا وَرَوَى بَعْضُهُمْ عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا لَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ عَائِشَةَ.

واته: له عائیشه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: تی نه م نایه ته دابه زی: (وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ). سورة الشعراء: ۲۱۴. واته: نهی موحه مه د نزیکترین خزمانی خوت بترسینه. پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نهی صه فیهی کچی (عبد المطلب)، نهی (فاطمة) کچی موحه مه د، نهی نه وهی (عبد المطلب) من له قیامه تدا لای خوا ده سه لاتی هیچم نیه که بیکه م بو نیتوه، له مال و سامانی دونیایی چیم لی داواده که ن نیتا داوای بکه ن تا پیتانی ببه خشم).

نه وهی هاتووه ده باره ی فه زلی گریان له ترسی خوا

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْبُكَاءِ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ

۲۳۱۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَيْسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَلْجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ، وَلَا يَجْتَمِعُ عُبَّارٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ. وَفِي الْبَابِ

عَنْ أَبِي رَجْحَانَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ مَوْلَى آلِ طَلْحَةَ وَهُوَ مَدِينِيٌّ ثَقَّةٌ رَوَى عَنْهُ شُعْبَةُ، وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ناچیتته ناگری دۆزه خهوه کهسی له ترسی خوا بگری ههتا شیر دۆشراو نه گه پیتتهوه ناو گوانی ناژه لهوه، توز و غوباری خهبات و تیکۆشان له پیتی خوا له گه ل دوکه لی ناگری دۆزه خهه رگیز کۆنابنهوه).

سه بارهت بهم فهرمایشته نه گهر نهوهی من ده یزخم ئیوه بیزانن کهم

پنده کهنین

۹ - بَابُ فِي قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا

۲۳۱۲ - (حسن: دون قوله لوددت) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُهَاجِرِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ مُوَرِّقٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ، وَأَسْمَعُ مَا لَا تَسْمَعُونَ أَطْبَطَ السَّمَاءِ، وَحَقُّ لَهَا أَنْ تَبْطَأَ مَا فِيهَا مَوْضِعُ أَرْبَعِ أَصَابِعٍ إِلَّا وَمَلَكَ وَاضِعُ جَبْهَتِهِ سَاجِدًا لِلَّهِ، وَاللَّهُ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا، وَمَا تَلَذَّذْتُمْ بِالنِّسَاءِ عَلَى الْفُرُشِ وَلَخَرَجْتُمْ إِلَى الصُّعَدَاتِ تَحَارُونَ إِلَى اللَّهِ، لَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ شَجَرَةً تُغْضَدُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَائِشَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَنَسٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَيُرْوَى مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ أَنَّ أَبَا ذَرٍّ، قَالَ: لَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ شَجَرَةً تُغْضَدُ.

واته: له نهبو (ذر) هوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (من شتانئ ده بینم ئیوه ناییینن، من شتانئ ده بیستم ئیوه نایییستن، ناسمان دهنگی لیوه دی و چرکه چرکی

دی هه قیشیتی چرکه چرک بکات، هه موو شوین چوار په نهیهه که مه لانیکیه له سهجده دایه بۆ خوای گه ووه، سویند به (الله) نه گهر نه وهی من دهیزانم ئیوه بیزانن کهم پیده که نین و زۆر ده گریان، له گهل خیزانی خوتان له سهه جیگا له زهت و خوشیتان وهر نه ده گرتن، به لکو ده ده چون بۆ سهه ریگا و بانه کان په ناتان به خوا ده گرت و هاناتان بۆ خوا ده برد، خۆزگه من دره ختی بومایه دهیانبریم و له ریشکوه هه لیان ده کیشام.

۲۳۱۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ الْفَلَّاسُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَصَحَحْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه گهر نه وهی من دهیزانم ئیوه بیزانن کهم پیده که نین و زۆر ده گریان).

ده باره ی که سی قسه یه بکات بۆ نه وهی خه لک بیته پیکه نین

۱۰ - بَابُ فِيمَنْ تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ يُضْحِكُ بِهَا النَّاسَ

۲۳۱۴ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الرَّجُلَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرَى بِهَا بَأْسًا يَهْوِي بِهَا سَبْعِينَ خَرِيفًا فِي النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (که سی قسه یه ده کات به لای

خۆیهوه زۆر ناساییه و گوتی ناداتی به لام خوای گهواره ههفتا پایز ده که ویتته خواره وه بۆ ناو ناخی ناگری دۆزهخ).

۲۳۱۵ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِهِزُّ بْنُ حَكِيمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ بِالْحَدِيثِ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ فَيَكْذِبُ، وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له بههزی کوری چه کیمه وه ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: باو کم نهویش له باوکیه وه بۆی گێرامه وه که فهرموویه تی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفه رموو: (هاوارو واوهیلا بۆ که سی قسه یه بگێریتته وه و درۆ بکات بۆ نه وهی خه لک بیتته پیکه نین، هاوارو واوهیلا بۆ نه وه که سه، هاوارو واوهیلا بۆ نه وه که سه).

۱۱ - باب

۲۳۱۶ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: تُوِفِّي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ، يَغْنِي رَجُلًا: أَبَشِّرَ بِالْجَنَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْلَا تَذَرِي فَلَعَلَّهُ تَكَلَّمَ فِيمَا لَا يَغْنِيهِ أَوْ يَخْلُ بِمَا لَا يَنْقُصُهُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: پیاوی له هاوه لانی وه فاتی کرد، پیاوی وتی: دلخۆشه به به ههشت، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (تۆ چوزانی له وانه یه قسه یه کی کردبی زه رور نه بی بۆ دین و دنیای و په یه ندی به وه نه بوویت، یان به خیلی به

شتی بردبی له مال و سامانی نهوی کهم نه کردبی).

۲۳۱۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ النَّيْسَابُورِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَمَاعَةَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قُرَّةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَغْنِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی ده گینهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (چاکی موسولمانهتی مروؤ لهوه دایه وازیهینی لهشتی که په یوهندی بهوه نه بیئت).

۲۳۱۸ - (صحیح بما قبله) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَغْنِيهِ. وَهَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ الزُّهْرِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ حَدِيثِ مَالِكٍ مُرْسَلًا، وَهَذَا عِنْدَنَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ لَمْ يَذْكُرْ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ.

نهوی هاتوره ده بارهی قسه کردنی کهم

۱۲ - بَابُ فِي قَلَّةِ الْكَلَامِ

۲۳۱۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، قَالَ: سَمِعْتُ بِلَالَ بْنَ الْحَارِثِ الْمُزَنِّيَّ، صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ أَحَدَكُمْ

لَيَنْكَلَمَنَّ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ، وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَنْكَلَمَنَّ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمٍ يَلْقَاهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَهَكَذَا رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو نَحْوُ هَذَا، قَالُوا: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ عَنْ، بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ جَدِّهِ.

واته: له بیلالی کوری (خارث)ی موزهنیه وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فەرموویه تی: بو خۆم گویم له پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم بسو ده یفه رموو: (بیگومان جاری وا ههیه که سی قسه یه ده کات هوکاری رهزامه ندی خوی گه وره یه، نازانی نهو قسه یه به کوئی ده گه یه نی واته به چ پلهو پایه یه کی ده گه یه نی، خوی گه وره یه رهزامه ندی خۆی بو ده نووسیت ههتا روژی قیامهت، ههروه ها جاری وا ههیه که سی قسه یه ده کات هوکاری رق و توپه یی خوی گه وره یه، نازانی نهو قسه یه به کوئی ده گه یه نی، خوی گه وره یه رق و توپه یی خۆی بو ده نووسیت ههتا روژی قیامهت).

نه وه ی هاتوو ده رباره ی بی نرخی دنیا لای خوا

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي هَوَانِ الدُّنْيَا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

۲۳۲۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ مَا سَقَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له سه هلی کوری سه عده وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر دوتیا به قهه بالی میشلویه نخه هه بویه له لای خوی گه وه نه وه نهیده هیشته کافر قومی ناوی دوتیا بخواته وه).

۲۳۲۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ بُجَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنِ الْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ الرَّكْبِ الَّذِينَ وَقَفُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى السَّخْلَةِ الْمَيْتَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَتَرَوْنَ هَذِهِ هَانَتْ عَلَى أَهْلِهَا حِينَ أَلْقَوْهَا، قَالُوا: مِنْ هَوَانِهَا أَلْقَوْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَالذُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ عَلَى أَهْلِهَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَابْنِ عُمرَ. حَدِيثُ الْمُسْتَوْرِدِ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له موسته وریدی کوری شه داده وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فرموویه تی: من له گه له شه سوارانه دا بووم که له خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له سه کار یان بهرخیکی مردار و بودا راوه ستاین، فرمووی: (ده بینن نه مه چه ند بی نرخ بووه له لای خاوه نی کاتی که فرپی داوه؟) وتیان: نه پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، به هوی بی نرخیه وه خاوه نه که ی فرپی داوه، فرمووی: (دهی نه مه چه ند بی نرخ به لای خاوه نه که یه وه، دوتیا ش نه وه نه بی نرخ به لای خاوه).

باسیکی تر لهو باره وه

۱۴ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۲۲ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْمُؤَدَّبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتٍ بْنُ ثَوْبَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءَ بْنَ قُرَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ

اللَّهُ بْنُ ضَمْرَةٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذِكْرُ اللَّهِ وَمَا وَالَاهُ وَعَالِمٌ أَوْ مُتَعَلِّمٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واتە: لە ئەبو ھورەیرەوێ رەزای خوای لی بێ دەگێرنەوێ، کە فەرموویەتی: بۆ خۆم گوێم لە پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو دەیفەرموو: (دویا و ھەرچی لە دویادا یە نەفرەت لێکراوێ جگە لەم دوو شتە: زیکر و یادێ خوا و ئەو کار و کردەوانە ی کە خوای گەورە خۆشی دەوێن و جێگە ی رەزامەندی نی، مامۆستا و فێرخوازی زانستی شەری).

باسیکی تر لەو بارەوێ

۱۵ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۲۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُسْتَوْدَا، أَخَا بَنِي فَهْرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ فِي النَّيِّمْ فَلْيَنْظُرْ بِمَاذَا يَرْجِعُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ يُكْنَى أَبُو عَبْدِ اللَّهِ. وَوَالِدُ قَيْسٍ أَبُو حَازِمٍ اسْمُهُ: عَبْدُ بْنُ عَوْفٍ وَهُوَ مِنَ الصَّحَابَةِ.

واتە: لە قەیسێ کورێ حازیمەوێ رەزای خوای لی بێ دەگێرنەوێ، کە فەرموویەتی: بۆ خۆم گوێم لە موستەوڕید رەزای خوای لی بێ بوو دەیفەرموو: پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (دویا بەچاو قیامەتەوێ وەک ئەوێ وایە یەکی لەئێوێ پەنجە بکات بە دەریایە کدا و بیھێنیتە دەروێ سەیر بکات بزانی چەندە ئاو بە پەنجە یەوێ یەتی). واتە دویا بەچاو قیامەتەوێ ھێندە ی ئەو

ناویه.

دهر باره‌ی دوتیا زیندانی باوه‌پداره و بهه‌شتی بی باوه‌په

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

۲۳۲۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (دوتیا زیندانی باوه‌پداره و بهه‌شتی بی باوه‌په). واته دوتیا به چاو بهه‌شته‌وه زیندانی باوه‌پداره، هه‌روه‌ها دوتیا به چاو دۆزه‌خه‌وه بهه‌شتی بی باوه‌په.

نه‌وه‌ی هاتوره دهر باره‌ی دوتیا وهك چوار کهس وایه

۱۷ - بَابُ مَا جَاءَ مَثَلُ الدُّنْيَا مَثَلُ أَرْبَعَةِ نَقَرٍ

۲۳۲۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبَّابٍ، عَنْ سَعِيدِ الطَّائِيِّ أَبِي الْبَحْرِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو كَبْشَةَ الْأَمَّارِيُّ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ثَلَاثَةٌ أَقْسِمُ عَلَيْهِنَّ وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ قَالَ: مَا نَقَصَ مَالُ عَبْدٍ مِنْ صَدَقَةٍ، وَلَا ظِلْمٌ عَبْدٌ مَظْلَمَةٌ فَصَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عِزًّا، وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ قَالَ: إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَقَرٍ، عَبْدٌ

رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَعِلْمًا فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَيَصِلُ فِيهِ رَحْمَهُ، وَيَعْلَمُ اللَّهُ فِيهِ حَقًّا، فَهَذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ، وَعَبْدُ رَزَقَهُ اللَّهُ عِلْمًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا فَهُوَ صَادِقُ النَّيَّةِ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فَلَانٍ فَهُوَ بَيْنَهُمَا سَوَاءٌ، وَعَبْدُ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا، فَهُوَ يَخْبِطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَا يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَلَا يَصِلُ فِيهِ رَحْمَهُ، وَلَا يَعْلَمُ اللَّهُ فِيهِ حَقًّا، فَهَذَا بِأَخْبَثِ الْمَنَازِلِ، وَعَبْدٌ لَمْ يَرْزُقْهُ اللَّهُ مَالًا وَلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَمَلِ فَلَانٍ فَهُوَ بَيْنَهُمَا سَوَاءٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو که بشهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که گوئی له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بووه ده یفه رموو: سویند له سهر نهم سی شته ده خۆم، فهرمایشتیکتان بو ده گپمهوه نیوهش له بهری بکهن: مال و سامانی بهنده به خیرکردن و بهخشین کهم ناکات، ههر کهسی زولم و سته می لی بکریت له لایهن که سیکهوه نهو کهسه له بهر خوا نارام بگری خوای گهوره سهربه رزی ده کات، ههر کهسی ده رگای سوال له خوی بکاتهوه خوای گهوره ده رگای هه ژاری بو ده کاتهوه، - یان فهرمایشتیکی ناوای فهرموو - فهرمایشتیکتان بو ده گپمهوه نیوهش له بهری بکهن، فهرمووی: (بیگومان دنیا بو چوار کهسه: یه کهم: کهسی خوای گهوره مال و سامان و زانستی پی بیه خشی نهویش ته قوای خویان پی بکات، سهردانی خزم و که سوکاریان پی بکات، ههق و مافی خویان لی بدات بو نمونه وانه بلیتهوه و قورئان بخوینی، نهو بهنده گهوره ترین پایه ی ههیه لای خوا، دووه: کهسی خوای گهوره زانستی پی بیه خشی به لام مال و سامانی پی نه به خشی نهویش به نیه تیکی پاک و راستگزیانه بلی: نه گهر خوای گهوره مال و سامانی پی ده به خشیمنیش وه فلان خیرخواز ده مبه خشی و خیر و خیراتم لی ده کرد، بهو نیه ته پاکه ی پاداشتی وه نهو ی بو ههیه، سیئیم: کهسی خوای گهوره مال و سامانی پی بیه خشی به لام زانستی پی نه به خشی، له پیناوی ههواو شاره زووی خوی سهر فی بکات، ته قوای خوای پی نه کات، سهردانی خزم و که سوکاری پی نه کات، ههق و مافی خویان لی نه دات، نهو بهنده خراپترین پایه ی ههیه لای خوا، چواره م:

کەسێ خۆای گهوره نه مال و سامانی پێ ببه خشی وه نه زانستی پێ ببه خشی نهویش به نیهتیکێ پاک و راستگۆیانە بلی: نه گهر خۆای گهوره مال و سامان و زانستی پێ ده به خشیمن منیش وه فلان کەس کاری خراپهم پێ ده کرد بهو نیهتهی له گهل نهو که سه دا تاوانیان چوون به که).

نهو هی هاتووه ده باره ی خوشه وستی و هم و غهمی دنیا

۱۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْهَمِّ فِي الدُّنْيَا وَخِجَّتِهَا

۲۳۲۶ - (صحيح بلفظ: بموت عاجل، أو غني عاجل) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ بَشِيرِ أَبِي إِسْمَاعِيلَ، عَنْ سَيَّارٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ نَزَلَتْ بِهِ فَاقَةٌ فَأَنْزَلَهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدَّ فَاقَتُهُ، وَمَنْ نَزَلَتْ بِهِ فَاقَةٌ فَأَنْزَلَهَا بِاللَّهِ، فَيُوشِكُ اللَّهُ لَهُ بِرِزْقٍ عَاجِلٍ أَوْ آجِلٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له (عبد الله) کوری مه سعو ده وه ره زای خۆای لی بی ده گێرنه وه، که فەر موویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەر موویه تی: (هه که سێ توشی هه ژاری و نه داری هات هانا بۆ خه لک به ریت و پشتیان پێ ببه ستیت نهوا هه ژاری و نه داریه که ی له کۆل نابیته وهو پێو یستیه کانی بۆ ده سته بهر نابیت و بهردهوام هه ژار ده بیت، به لām نهو که سه ی هانا بۆ لای خۆای گهوره به ریت و ته نیا پشت بهو ببه ستیت نهوا ده رووی خیری لی ده کاته وه: یان به مردنی له ناکاو رزگاری ده کات - ده لێن که سێ له نزیکه ده و له مهنده کانی ده مرئ و له میراته که ی بهر ده که ویت^(۱) - ، یا به زوویی ده و له مهندی ده کات).

(۱) عون المعبود شرح سنن أبي داود لمحمد آبادي.

۲۳۲۷ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، وَالْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: جَاءَ مُعَاوِيَةُ إِلَى أَبِي هَاشِمٍ بْنِ عَثْبَةَ، وَهُوَ مَرِيضٌ يُعَوِّدُهُ، فَقَالَ: يَا خَالَ مَا يُبْكِيكَ أَوْجَعُ يُشِيرُكَ أَمْ حِرْصُ عَلَى الدُّنْيَا؟ قَالَ: كُلُّ لَأَ، وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَهْدَ إِلَيَّ عَهْدًا لَمْ أَخْذُ بِهِ، قَالَ: إِنَّمَا يَكْفِيكَ مِنْ جَمْعِ الْمَالِ خَادِمٌ وَمَرْكَبٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَجْدُنِي الْيَوْمَ قَدْ جَمَعْتُ. وَقَدْ رَوَاهُ زَائِدَةُ، وَعَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ سَهْمٍ، قَالَ: دَخَلَ مُعَاوِيَةُ عَلَى أَبِي هَاشِمٍ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهبو وانيلهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: نهبو هاشمی کوپی عوتبه نهخۆش بوو موعاویه رهزای خوای لی بی هات بو سهردانی وتی: خاله گیان نهوه بۆچی ده گریت نیش و نازار قهلق و بی تاقه تی کردووی یان ته ماع و غه می مال و سامانی دنیا؟ نه خیر بو هیچیان ناگرم به لکو بو نهوه ده گرم که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وه سیه تیکی بو کردووم ناتوانم جیبه جی بکه، فهرمووی: (بیگومان له مال و سامانی دنیا نهوه ندهت بهسه خزمه تکاریک و لاخیکی سواریت هه بی بو خهبات و تیکۆشان له پیتی خوا، نهوه تا نه مرۆ ههردووکیانم ههیه).

باسیکی تر لهو بارهوه

۲۰ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۲۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شُرَّ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ سَعْدِ بْنِ الْأَحْرَمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَتَّخِذُوا الضَّيْعَةَ فَتَرْغَبُوا فِي الدُّنْيَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له (عبد الله) کوری مهسعودهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (دلشان زور وابسته مهکن به باخ و باخات و زهوی و زارهوه نهوه کو دنیا بیته ههموو هیواو ناواتیکتان).

نهوهی هاتووه دهبارهی تهمهن دریزی باوهردار

۲۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي طَوْلِ الْعُمَرِ لِلْمُؤْمِنِ

۲۳۲۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عُمَرُو بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، أَنَّ أَعْرَابِيًّا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ خَيْرُ النَّاسِ؟ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمُرُهُ، وَحَسَنَ عَمَلُهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَجَابِرٍ: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له (عبد الله) کوری بوسرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که عدههییکی دهشتهکی هاته خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، کی چاکترین کهسه؟ فهرمووی: (نهو کهسهی تهمهنی دریزی بی و کردهوهی چاک بیت).

باسیکی تر لهو بارهوه

۲۲ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۳۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ، قَالَ: مَنْ طَالَ عُمْرُهُ، وَحَسُنَ عَمَلُهُ، قَالَ: فَأَيُّ النَّاسِ شَرٌّ؟ قَالَ: مَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَسَاءَ عَمَلُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو به کروه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیاویک وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، کی چاکترین کهسه؟ فەرمووی: (نهو کهسهی ته مهنی درێژ بی و کردهوهی چاک بیت)، وتی: نهی کی خراپترین کهسه؟ فەرمووی: (نهو کهسهی ته مهنی درێژ بی و کردهوهی خراپ بیت).

۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَنَاءِ أَعْمَارِ هَذِهِ الْأُمَّةِ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى السَّبْعِينَ

۲۳۳۱ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْبَعَةَ، عَنْ كَامِلِ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عُمْرُ أُمَّتِي مِنْ سِتِّينَ سَنَةً إِلَى سَبْعِينَ سَنَةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فەرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (زۆرینهی خه لکانی نهم نومهتهی من شهست بۆ هفتا سال ده ژین و ته مهن به سەر ده بن).

دهر باره‌ی نزیکبونه وه‌ی رۆژگار و هیوا کورتی

۲۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقَارُبِ الزَّمَانِ وَقِصْرِ الْأَمَلِ

۲۳۳۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْعُمَرِيُّ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَتَقَارَبَ الزَّمَانُ، فَتَكُونُ السَّنَةُ كَالشَّهْرِ، وَالشَّهْرُ كَالْجُمُعَةِ، وَتَكُونُ الْجُمُعَةُ كَالْيَوْمِ، وَيَكُونُ الْيَوْمُ كَالسَّاعَةِ، وَتَكُونُ السَّاعَةُ كَالضَّرْمَةِ بِالنَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَسَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ هُوَ: أَخُو يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گیر نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (قیامت هه لناسی رۆژگار نزیك ده بیته وه، سالی هینده ی مانگیکه واته نه وه نده کورته، مانگی هینده ی هه فته یه که، هه فته یه هینده ی رۆژیکه، رۆژی هینده ی سه عاتیکه، سه عاتیك هینده ی ناگریکه بینیی به داریکی وشکه وه زوو بسوتی هه تا ده بیته خۆله میش).

نه وه ی هاتو وه دهر باره‌ی هیوا کورتی

۲۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قِصْرِ الْأَمَلِ

۲۳۳۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبَعْضِ جَسَدِي فَقَالَ: كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ وَعُدَّ نَفْسَكَ فِي أَهْلِ الْقُبُورِ فَقَالَ لِي ابْنُ عُمَرَ: إِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَكَ بِالْمَسَاءِ، وَإِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تُحَدِّثْ نَفْسَكَ بِالصَّبَاحِ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ قَبْلَ سَقَمِكَ وَمِنْ حَيَاتِكَ

قَبْلَ مَوْتِكَ فَإِنَّكَ لَا تَذَرِي يَا عَبْدَ اللَّهِ مَا اسْتَمَلَ عَدَا. وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ الْأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، نَحْوَهُ. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّيْبِيِّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ.

واته: له موجهیده وه، له نیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گپنه وه که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم سهرشانی گرم و فهرمووی: (له دنیا دا وایزی وایزانه غه ربیی یان ریبواریکی تی ده په پری، چونکه غه رب و ریبوار له هیچ شوینیکدا به هه میشه یی نامیننه وه، هه میشه به هیوای گه پانه وهن بو مهزلگای خویان، خۆت به یه کئی له نه هلی گورستان حساب بکه). موجهیده وتی: نیبنو عومهر رهزای خویان لی بی پیی فهرمووم: نه گهر به یانی هات چاوه ربی نیواره مه که، نه گهر که وتیته نیواره چاوه ربی به یانی مه که، لهش ساغی و ته ندروستیت به ههل بزانه پیش نه وهی نه خوش بکهوی، واته: له کاتی لهش ساغیدا هه ولئی زور بده بو قیامهت، ههروه ها زیانت به ههل بزانه پیش نه وهی مردن به خهت پی بگریت، چونکه بیگومان نهی بهندهی خوا تو نازانی سبهینی ناوت چیه.

۲۳۳۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَذَا ابْنُ آدَمَ وَهَذَا أَجَلُهُ وَوَضَعَ يَدُهُ عِنْدَ قَفَاةٍ، ثُمَّ بَسَطَهَا فَقَالَ: وَتَمَّ أَمَلُهُ وَتَمَّ أَمَلُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوی لی بی ده گپنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم به دهستی ناماژهی کرد وه که نه وهی باوهش بکات به دنیا دا، فهرمووی: (نه مه ناده میزاده، نه مهش سهره نجام و

ناکامه که به تی دهستی خسته سهر نه ستوی واته نه وهنده نزیکه)، له پاشدا دهستی بلاو کرده وه و ناماژه ی کرد بو دوور تر و فهرمووی: (له پاشدا نه مه هیواو ناواته کانیه تی، له پاشدا نه مه هیواو ناواته کانیه تی).

۲۳۳۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي السَّفَرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: مَرَّ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نُعَالِجُ حُصًّا لَنَا، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ فَقُلْنَا قَدْ وَهَى فَنَحْنُ نُصْلِحُهُ، فَقَالَ: مَا أَرَى الْأَمْرَ إِلَّا أَعْجَلَ مِنْ ذَلِكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو السَّفَرِ اسْمُهُ: سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى، وَيُقَالُ: ابْنُ أَحْمَدَ الثَّوْرِيِّ.

واته: له (عبد الله) ی کوری عه مبهروه ره زای خویان لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: زنجیکمان هه بوو په ربووت بوو بوو خه یك بووین چاکمان ده کرده وه، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دای به لاماندا فهرمووی: (نه مه چیه؟) وتمان: زنجه که مان قلیشی بردووه چاکی ده که بینه وه، فهرمووی: پیتم وایه نه جهل له وه نزیکتره، کی ده لی ئیوه نه وهنده ده ژین تا نهم کوخه ده روخی).

دهرباره ی فیتنه ی نهم نوممه ته له مال و ساماندا به

۲۶ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ فِتْنَةَ هَذِهِ الْأُمَّةِ فِي الْمَالِ

۲۳۳۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ جُبَيْرٍ بْنَ نُفَيْرٍ، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ كُغَيْبِ بْنِ عِيَّاضٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةٌ وَفِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ.

واته: له که عبی کوری (عیاض) وه ره زای خوی لی بی ده گینه وه، که

منن الترمذي بهرگی سییہم - باہ کانی دنیا بہ کہ مگر تن لہ پیغہ مبرہ وہ صلی اللہ علیہ وسلم.

فهرموویه تی: بۆ خۆم گویم له پێغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم بوو ده یقه رموو: (هر ئومه تهو به شتی تاقیکراوه تهو و توشی به لا بووه پیی، ئومه تی منیش به مال و سامان تاقی ده کرێتهو).

٢٧ - بَابُ مَا جَاءَ لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَإِدْيَانٍ مِنْ مَالٍ لَا يَبْتَغِي ثَالِثًا

٢٣٣٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ ذَهَبٍ لِأَحَبِّ أَنْ يَكُونَ لَهُ ثَالِثٌ، وَلَا يَمْلَأُ فَاهُ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَعَائِشَةَ، وَابْنِ الزُّبَيْرِ، وَأَبِي وَقْدٍ، وَجَابِرٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه نه سی کورې مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گیر نه وه، که
 فرمویه تی: پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (نه گهر
 ناده میزاد پری دوو شیو زیر و نالتوونی هه بی حز ده کات بیکات به سیان، مه گهر
 گل تیری بکات نه گینا تیر ناخوات واته بریت و بچیته ژیر گله وه و ده می پر
 بیت له گل، خوای گه وره له و که سه خوش ده بیت ته و به ده کات و په شیمان
 ده بیت وه).

٢٨ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَلْبِ الشَّيْخِ شَابٌّ عَلَى حُبِّ اثْنَتَيْنِ

٢٣٣٨ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌّ عَلَى حُبِّ اثْنَتَيْنِ: طَوْلِ الْحَيَاةِ وَكَثْرَةِ الْمَالِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (دلی پیر و به‌سال‌چوو گه‌نج و لاوه له خۆشه‌ویستی دوو شتدا: زۆر ژیان واته ته‌مه‌ن درێژی، وه زۆری مال و سامان).

۲۳۳۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَهْرُمُ ابْنُ آدَمَ وَيَشْبُ مِنْهُ اثْنَتَانِ: الْحِرْصُ عَلَى الْعُمْرِ وَالْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌نه‌سی کوری مالی‌که‌وه ره‌زای خوای لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ناده‌میزاد دوو شت پیری ده‌کات و په‌کی ده‌خات: هیواو ئومیدی ته‌مه‌ن درێژی و ته‌ماعی مال و سامان).

نه‌وه‌ی هاتووه ده‌ریاره‌ی دوتیا به‌که‌مگرتن

۲۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الزَّهَادَةِ فِي الدُّنْيَا

۲۳۴۰ - (ضعیف جدا) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ وَاقِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَلْبَسٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيمِ الْحَلَائِلِ وَلَا إِصَاعَةِ الْمَالِ وَلَكِنَّ الزَّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا تَكُونَ بِمَا فِي يَدَيْكَ أَوْثَقَ بِمَا فِي يَدِ اللَّهِ وَأَنْ تَكُونَ فِي ثَوَابِ الْمُصِيبَةِ إِذَا أَنْتَ أَصِيبْتَ بِهَا أَرْغَبَ فِيهَا لَوْ أَنَّهَا أُبْقِيَتْ لَكَ.

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه کانی دنیا به که مگرتن له پیغه مبهروه صلى الله عليه وسلم.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَأَبُو إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيُّ اسْمُهُ: عَائِدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَعَمَرُو بْنُ وَاقِدٍ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ.

واته: له نه بو (ذر) هوه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (دوینا به که مگرتن به فپرودانی مال و سامان نییه، به لکو به که مگرتن له دونیادا بریتیه له وهی زیاتر دنیایی بهو مال و سامانهی که خوای گهوره بوی برپارداوی و لای خوویه تی هه تا نهو مال و سامانهی له دهستی خو تدایه، وه حمز بکهی توشی به لا بیت بو نه وهی نارام بگریت و پاداشتت دهستکهوی نهك حمز نه کهی تووشی به لا بیت).

باسیکی تر لهو باره وه

۳۰ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۴۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُرَيْثُ بْنُ السَّائِبِ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي حُمْرَانُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَقَّانَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ لِابْنِ آدَمَ حَقٌّ فِي سِوَى هَذِهِ الْخِصَالِ، بَيْتٌ يَسْكُنُهُ وَتَوْبٌ يُوَارِي عَوْرَتَهُ وَجِلْفُ الْخُبْزِ وَالْمَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَهُوَ حَدِيثُ الْحُرَيْثِ بْنِ السَّائِبِ وَسَمِعْتُ أَبَا دَاوُدَ سُلَيْمَانَ بْنَ سَلَمٍ الْبَلْخِيِّ، يَقُولُ: قَالَ النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ: جِلْفُ الْخُبْزِ يَغْنِي لَيْسَ مَعَهُ إِدَامٌ.

واته: له پیتشهوا عوسمانی کوری عه ففانه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (هیچ شتی له مانه پیویستر نییه بو ناده میزاد: خانویهك ژیا نی تیدا به سهر بهریت، پو شاکئی شهرمگهی پی داپو شیت، پارچه نانیکئی رهق وه ناویش).

باسیکی تر لهو بارهوه

۳۱ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۴۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ: (أَهَاكُمُ التَّكَاثُرُ) قَالَ: يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَالِي مَالِي، وَهَلْ لَكَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ، أَوْ أَكَلْتَ فَأَقْنَيْتَ، أَوْ لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (مطرف)هوه، له باوکیهوه رهزای خوای لی پی ده گپرنهوه، که گه‌یشت به پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده یفه رموو: (أَهَاكُمُ التَّكَاثُرُ) واته: فهرمووی: (ناده میزاد ده لی: مال و سامانه کهم، مال و سامانه کهم، نایا مال و سامانت هه یه سوودت پی بگه یه نی جگه له وهی به خشیت و له قیامت پاداشته کهی وهرده گریت، یان خواردت و له ناوچوو، یا پوشیت و کونت کردوو (رزی).

باسیکی تر لهو بارهوه

۳۲ - بَابُ مِنْهُ

۲۳۴۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ هُوَ الْيَمَامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرَمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَدَّادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ إِنْ تَبَدَّلَ الْفَضْلُ خَيْرٌ لَكَ وَإِنْ تَمَسَّكَ شَرٌّ لَكَ، وَلَا تُلَامَ عَلَى كَفَافٍ، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَشَدَّادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ يُكْنَى أَبَا عَمَّارٍ.

واته: له نه بو نومامهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه ی ناده میزاد نهوه ی له خوت زیاده بیه خشیت چاکتره بۆت له دنیاو دواوژدا، نه گهر بیگریتهوه خراپه بۆت، له سهر مالی کهم و به قه ناعت سهرزه نشت ناکری، به خشینه که له وهوه دهست پی بکه خهرجی له سهر تویه، نهو دهسته ی ده به خشیت چاکتره لهو دهسته ی نابه خشیت و داوای سوالی پی ده کات).

دهرباره ی پشت به خوا بهستن

۳۳ - بَابُ فِي التَّوَكُّلِ عَلَى اللَّهِ

۲۳۴۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ خَبْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هُبَيْرَةَ، عَنْ أَبِي تَمِيمٍ الْجَيْشَانِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقْتُمْ كَمَا يُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَأَبُو تَمِيمٍ الْجَيْشَانِيُّ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَالِكٍ.

واته: له پیشهوا غومهروه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه گهر بهراستی پشت به خوا بهستن خوا رۆزیتان ده دات وهك چۆن رۆزی بالنده ده دات به یانیان به برسیتی درده چی له هیلانه که ی و نیواران به تیری ده گهریتهوه).

۲۳۴۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ أَخَوَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَكَانَ أَحَدُهُمَا يَأْتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْآخَرُ يَخْتَرِفُ، فَشَكَا الْمُخْتَرِفُ أَخَاهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لَعَلَّكَ تُرْزَقُ بِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فرموویه تی: له سه رده می پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم دوو برا هه بوون یه کیکیان رۆزانه ده هاته خزمهت پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم، نه وی تریشیان پیشه وهر بوو کاسبی ده کرد، جا نه وهی کاسبی ده کرد لای پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم سکا لای برا که ی کرد وتی کار ناکات، پیغه مبهردی خوا صلی الله علیه وسلم فرمووی: (له وانده خوای گه وهر به وهی نه وه وه رۆزی تویش بدات واته پشت به کاره کهت مبهسته).

۳۴ - بَابُ

۲۳۴۶ - (حسن) حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ، وَحُمُودُ بْنُ خَدَّاشٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي سُحَيْلَةَ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُطَيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ مُعَافٍ فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوَّةٌ يَوْمِهِ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مَرْوَانَ بْنِ مُعَاوِيَةَ. وَحِيزَتْ: جُمِعَتْ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، نَحْوَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ.

واته: له سه له مهی کوری (عبید الله)ی کوری میحصه نه وه، له باوکیه وه رهزای

خوای لی بی ده گیرنهوه، که فەرموویەتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی: (هەرکەس لەئێوە روژی لی بوویەوه ئەمەین بوو ترسی دوژمنی نەبوو بۆ سەر خۆی و خانەوادەو دەرووبەری، جەستە ی بەتەواوی ساغ و سەلامەت بوو لەنەخۆشی، روژی ئەو روژی هەبوو بەشی بکات، وەك ئەوه وایه هەموو دنیا بەخۆشیەکانیەوه هی ئەو بیت).

ئەوهی هاتوو دەربارە ی ئارامگرتن لەسەر کەمی روژی

۳۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكَفَافِ وَالصَّبْرِ عَلَيْهِ

۲۳۴۷ - (ضعيف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أُتُوبٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَخْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ أَعْظَمَ أَوْلِيَائِي عِنْدِي لِمُؤْمِنٍ خَفِيفُ الْحَازِذِ ذُو حَظٍّ مِنَ الصَّلَاةِ، أَحْسَنَ عِبَادَةِ رَبِّهِ وَأَطَاعَهُ فِي السِّرِّ، وَكَانَ غَامِضًا فِي النَّاسِ لَا يُشَارُ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ، وَكَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا فَصَبَرَ عَلَى ذَلِكَ، ثُمَّ نَقَرَ بِإِصْبَعَيْهِ فَقَالَ: عَجَلْتُ مَيِّتَهُ قُلْتُ بَوَاقِيهِ قَلَّ تُرَائُهُ.

واته: له ئەبو نوما مەوه رەزای خوای لی بی ده گیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی: (بێگومان بەختەوەرترین دوست و ئەولیا بی لای من باوەرداریکە باری سوک بی و کەم ئەک بێ و بەشی زۆری هەبی لەنوێژ و چیژ لەنوێژەکانی وەرگری و چاکترین پەرستش ئەنجام بدات و له نهیتدا گوێرایه لی و فەرمانبەرداری خوا بکات، لەناو خەڵکا نادیاربی و بەناویانگ نەبی و خەڵک زۆر نەیناسن و بەپەنجەکانی دەست ئامازە ی بۆ ئەکەن، روژی کەم بی مەمره و مەژی قەناعەتی پی بکات و ئارام بگری لەسەری، لەپاشدا هەردوو دەستی دا لەیەک و

فهرمووی: (زوو رۆحی ده رچی، کهم بۆی بگرین و، میراتی کهم بی).

٢٣٤٧ (م) - (ضعیف) وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: عَرَضَ عَلَيَّ رَبِّي لِيَجْعَلَ لِي بَطْحَاءً مَكَّةَ دَهَبًا، قُلْتُ: لَا يَا رَبِّ وَلَكِنْ أَشْبَعُ يَوْمًا وَأَجُوعُ يَوْمًا، أَوْ قَالَ ثَلَاثًا أَوْ نَحْوَ هَذَا، فَإِذَا جُعْتُ تَضَرَّعْتُ إِلَيْكَ وَذَكَرْتُكَ، وَإِذَا شَبِعْتُ شَكَرْتُكَ وَحَمَدْتُكَ، هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ وَالْقَاسِمِ هُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَيُكْنَى أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَيُقَالُ أَيْضًا: يُكْنَى أَبَا عَبْدِ الْمَلِكِ وَهُوَ مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَهُوَ شَامِيٌّ ثَقَّةٌ، وَعَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ وَيُكْنَى أَبَا عَبْدِ الْمَلِكِ.

واته: له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم ده گێرنهوه، که فهرموویهتی: (پهروه دگرم پیتشیاری بۆ کردم زهوی و خاک و خۆلی مه کهم بۆ بکات به زیڕ، وتم: نهی پهروه دگرم نامهوی به لکو نهوهم دهوی رۆژی تیر بم ههتا سوپاسگوزاری و سوپاس و سهنای تو بکهم و رۆژی برسی بم نارام بگرم له سهری و لیت بیاریمهوه و یادت بکهم).

٢٣٤٨ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ وَرَزَقَ كَفَافًا وَفَنَعَهُ اللَّهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) ی کورپی عه مبهروه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نهو که سه سهرفراز و رزگاری بووه موسولمان بی، نهوهنده رۆژی جه لالی هه بی پیتی بژی، به بهشی خوای گهوره قایل بی).

۲۳۴۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُفَرِّئِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَيُّوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِيءٍ الْخَوْلَانِيُّ، أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ عَمَرُو بْنُ مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ، أَخْبَرَهُ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: طُوبَى لِمَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافًا وَقَتُّهُ وَأَبُو هَانِيءٍ اسْمُهُ: حُمَيْدُ بْنُ هَانِيٍّ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له (فضالة)ی کوپی عوبهیدهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که گوپی له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بووه دهیفرموو: (خوشبه ختی بو شهو کهسهیه که رینویتی کراوه بو نیسلام و، شهونده رۆزی حه لالی ههیه که پیتی بژی، قابله به بهشی خوا).

دهرباره ی فهزل و گهوره یی ههزاری

۳۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْفَقْرِ

۲۳۵۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ تَبَهَانَ بْنِ صَفْوَانَ الثَّقَفِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ أَسْلَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَدَّادُ أَبُو طَلْحَةَ الرَّاسِبِيُّ، عَنْ أَبِي الْوَاظِعِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعْقِلٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ. فَقَالَ لَهُ: انْظُرْ مَاذَا تَقُولُ، قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّكَ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتُ تُحِبُّنِي فَأَعِدْ لِلْفَقْرِ بِتَقَافَا، فَإِنَّ الْفَقْرَ أَسْرَعُ إِلَى مَنْ يُحِبُّنِي مِنَ السَّبِيلِ إِلَى مُنْتَهَاهُ. حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ شَدَّادِ أَبِي طَلْحَةَ، نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَأَبُو الْوَاظِعِ الرَّاسِبِيُّ اسْمُهُ: جَابِرُ بْنُ عَمْرٍو وَهُوَ بَصْرِيُّ.

واته: له (عبد الله)ی کوپی موعه فهلهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که فهرموویه تی: پیاوی به پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم وت: نهی پیغه مبهری خوا

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه کانی دوانا به که مگرتن له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

صلی الله علیه وسلم، سویند به (الله) من توم خوشدەوێت، پیی فەرموو: (سەیری که بزانه دەلتی چی). سی جار، فەرموو: (ئەگەر منت خوشدەوێت خۆت نامادە بکە بۆ چەرمەسەری هەژاری، چونکە هەژاری بۆ لای ئەو کەسە منی خوشدەوێت خیراترە لە روشتنی لافاو بۆ کۆتاییەکی).

۳۷ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ

۲۳۵۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِخَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَجَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له ئەبو سەعیدەوێت رەزای خوای لێ بێ دەگێرنەوێت، کە فەرموویەتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی: (هەژارانێ کۆچەرانی پێنج سەد سال پێش دەوڵە مەندەکانیان دەچنە بەهەشتەوێت).

۲۳۵۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ وَاصِلٍ الْكُوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَابِدِيُّ الْكُوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ التُّعْمَانِ اللَّيْثِيُّ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مِسْكِينًا وَأَمِتْنِي مِسْكِينًا وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ: لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّهُمْ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا، يَا عَائِشَةُ لَا تَرُدِّي الْمِسْكِينَ وَلَوْ بِشِقِّ ثَمَرَةٍ، يَا عَائِشَةُ أَجِبي الْمَسَاكِينَ وَفَرِّبِيهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ يَقْرَبُكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له ئەنەسی کوری مالیکەوێت رەزای خوای لێ بێ دەگێرنەوێت، کە فەرموویەتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی: (خودایە بە هەژاری بزیته، بە هەژاری بزیته، لە گەڵ کۆمەڵی هەژاراندا کۆمبکەرەوێت و حەشرم

بکه). عانیشه رهزای خوای لی بی فەرمووی: ئەی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بۆچی؟ فەرمووی: (بیگومان هەزارانی کۆچەران چل پایز واتە چل سال لەپیش دەولە مەندەکانیانەو دەچنە بەهەشتەو، ئەی عانیشه! دەست مەنی بەرووی هەزارەو و بی بەشی مەکه ئەگەر بە لەتە خورمایە کیش بی، ئەی عانیشه! بەدل هەزارانت خۆشبویت و لە کۆر و دانیشندا لییان نزیک بەرهو، بیگومان لەروژی قیامەتدا خوای گەوره نزیکت دەکاتەو لەخۆی).

۲۳۵۳ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِلَازٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ بِخَمْسِمِائَةِ عَامٍ نِصْفِ يَوْمٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەبو هورەیرەو رهزای خوای لی بی دەگێرنەو، که فەرموویەتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی: (هەزاران پینج سەد سال لەپیش دەولە مەندەکانەو دەچنە بەهەشتەو، نیو روژ).

۲۳۵۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَدْخُلُ فُقَرَاءُ الْمُسْلِمِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِخَمْسِمِائَةِ عَامٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەبو هورەیرەو رهزای خوای لی بی دەگێرنەو، که فەرموویەتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی: (هەزارانی موسولمانان نیو روژ لەپیش دەولە مەندەکانەو دەچنە بەهەشتەو، که بریتیە لە پینج سەد سال).

۲۳۵۵ - (صحیح بلفظ: فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ) حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ جَابِرِ الْخَضْرَمِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَدْخُلُ فُقَرَاءُ الْمُسْلِمِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له جابیره وه رهزای خوی لی بی ده گپنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (هه ژارانی موسولمانان چل پایز له پیش ده وه مهنده کانه وه ده چنه به هه شته وه، که ده کاته چل سال).

ژیان و گوزهرانی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم و خانه واده که ی

۳۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَعِيشَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلِهِ

۲۳۵۶ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ عَبَّادٍ، عَنْ مُجَالِدٍ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ، فَدَعَتْنِي لِطَعَامٍ وَقَالَتْ: مَا أَشْبِعُ مِنْ طَعَامٍ فَأَشَاءُ أَنْ أَبْكِي إِلَّا بَكَيتُ قَالَ: قُلْتُ لِمَ؟ قَالَتْ: أَذْكُرُ الْحَالَ الَّتِي فَارَقَ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّنْيَا، وَاللَّهُ مَا شَبِعَ مِنْ حُبْنِي وَلَحْمٍ مَرَّتَيْنِ فِي يَوْمٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له مهسروقه وه رهزای خوی لی بی ده گپنه وه، که فرموویه تی: چووم بو خزمهت عایشه رهزای خوی لی بی، خواردنی بو بانگ کردم، له هه خواردنی تیر بخوم بهوی بگرم نیلا ده گریم، وتم: بوچی؟ فرمووی: یادی حالی له دنیا ده چوونی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده که مه وه، سویند به (الله) له رۆژیکدا دوو جار تیر نان و گوشتی نه خوارد.

۲۳۵۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدَ، يُحَدِّثُ، عَنْ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا شَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ خُبْرٍ شَعِيرٍ يَوْمَئِذٍ مُتَابِعِينَ حَتَّى قُبِضَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له عائشه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هه تا له دنیا ده چوو دوو روژ له سه ری هک تیر نانی جو ی نه خوارد.

۲۳۵۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: مَا شَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَهْلُهُ ثَلَاثًا تَبَاعًا مِنْ خُبْرٍ الْبَرِّ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم خو ی خانه واده که ی هه تا له دنیا ده چوو سی روژ له سه ری هک تیر نانی گه نمان نه خوارد.

۲۳۵۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرِيزُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أَمَامَةَ، يَقُولُ: مَا كَانَ يَفْضُلُ عَنْ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُبْرُ الشَّعِيرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَيَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ هَذَا كُوفِيٌّ وَأَبُو بُكَيْرٍ وَالِدُ يَحْيَى، رَوَى لَهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ وَيَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ مِصْرِيٌّ صَاحِبُ اللَّيْثِ.

واته: له نه بو نومامه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: خانه واده ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نانی جو زیاتریان نه بوو.

۲۳۶۰ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ هِلَالِ بْنِ خَبَابٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَبِيتُ اللَّيَالِي الْمُتَتَابِعَةَ طَاوِيًا وَأَهْلُهُ لَا يَجِدُونَ عَشَاءً وَكَانَ أَكْثَرُ خُبْرِهِمْ خُبْرَ الشَّعِيرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتہ: لہ نیبنو عہباسوہ رہزای خویان لی بی دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: پیغہ مبرہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم چہندہا شو لہ سہریہک بہرستی و بہبی شیو سہری دہناہوہ، خانہوادہ کہی نانی شیویان نہبوو زورترین نانیان نانی جو نہبوو.

۲۳۶۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمَارَةَ بْنِ الْقُعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوَّةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتہ: لہ نہبوو ہورہیرہوہ رہزای خوی لی بی دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: پیغہ مبرہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرموویہ تی: (خودایہ روزی خانہوادہی موحمہد نانہسکی و مہمرہو مہڑی بیت).

۲۳۶۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَدْخُرُ شَيْئًا لِقَدِّ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا.

واتہ: لہ نہنہسی کوپی مالیکہوہ رہزای خوی لی بی دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: پیغہ مبرہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ہیچ خواردنیکی پاشہ کہوت نہدہ کرد بو سبہینتی.

۲۳۶۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: مَا أَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى خِوَانٍ وَلَا أَكَلَ خُبْزًا مُرَقَّقًا حَتَّى مَاتَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گیر نه وه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هه تا له دونیا ده رچوو سفر وه خوانی نه رازانده وه و نانی نه رم و ته نکى نه خوارد.

۲۳۶۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّهُ قِيلَ لَهُ: أَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّعْيَ؟ يَعْني الخُوَارِي، فَقَالَ سَهْلٌ: مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّعْيَ حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ، فَقِيلَ لَهُ: هَلْ كَانَتْ لَكُمْ مَنَاحِلُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: مَا كَانَتْ لَنَا مَنَاحِلُ، قِيلَ: فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِالشَّعِيرِ؟ قَالَ: كُنَّا نَنْفُخُهُ فَيَطِيرُ مِنْهُ مَا طَارَ، ثُمَّ نُثَرِّبُهُ فَنَعْجِنُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رَوَاهُ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ.

واته: له سه هلی کوری سه عده وه ره زای خوای لی بی ده گیر نه وه، که پییی و ترا: نایا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نانی سپی خوارد وه؟ سه هل فرموی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هه تا له دونیا ده رچوو نانی سپی نه دی، پییی و ترا: نایا له سه رده می پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هیله کتان هه بو وه؟ سه هل فرموی: نه خیر، و ترا: نهی چۆن جوکه تان ناماده کرد بو خواردن به نه بیژاره یی؟ فرموی: دوی نه وهی ده مانهای فومان لی ده کرد جا نه وهی با ده برد با ده برد، نه وهشی که ده مایه وه تاومان لی ده پژاندوو ده مانشیلاو ده مانکرد به نان.

دهرباره‌ی زیان و گوزهرانی هاوه‌لانی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم

۳۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَعِيشَةِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۲۳۶۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُجَالِدٍ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ بَيَّانٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ، يَقُولُ: إِنِّي لَأَوَّلُ رَجُلٍ أَهْرَاقَ دَمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَإِنِّي لَأَوَّلُ رَجُلٍ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي أَغْرُو فِي الْعِصَابَةِ مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا نَأْكُلُ إِلَّا وَرَقَ الشَّجَرِ وَالْحَبْلَةَ، حَتَّى إِنْ أَحَدَنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ أَوِ الْبَعِيرُ، وَأَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ يُعَزِّرُونِي فِي الدِّينِ، لَقَدْ خَبْتُ إِذَا وَضَلَ عَمَلِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ بَيَّانٍ.

واته: له سه‌دی کوری نه‌بی وه‌قاصه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: من یه‌که‌م که‌س بووم له‌پیتناوی خوا خوینم رزاند، من یه‌که‌م که‌س بووم له‌پیتناوی خوا تیرم هاویشته به‌ره‌و دوژمن، که ده‌تینیم له‌گه‌ل کومه‌لی له هاوه‌لانی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم غه‌زمان ده‌کرد جگه له به‌ر و گه‌لای دره‌ختی نه‌و بیابانه هیچی ترمان نه‌ده‌خوارد، که داده‌نیشتین پاشه‌رپۆکه‌مان وه‌ک پاشه‌رپۆی و وشتر بیان بزنی و مه‌ر بوو، که‌چی به‌نی نه‌سه‌د له‌سه‌ر دینداری سه‌ره‌نشتم ده‌که‌ن و ده‌لین نوپه‌که‌کانی به‌ باشی ناکات، به‌پراستی نه‌گه‌ر قسه‌ی نه‌وان بی نه‌وه من ناویم‌دم و ره‌نجم به‌باچووه.

۲۳۶۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَيْسٌ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: إِنِّي أَوَّلُ رَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَقَدْ رَأَيْتُنَا نَغْرُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا الْحَبْلَةُ وَهَذَا السَّمُرُ، حَتَّى إِنْ أَحَدَنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ يُعَزِّرُونِي فِي الدِّينِ، لَقَدْ جِئْتُ إِذَا وَضَلَّ عَمَلِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُثْبَةَ بْنِ عَرْوَانَ.

واته: له سه عدی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فەرموویه تی: من یه کهم پیاو بووم له عه ره ب یه کهم تیرم هاویشته به ره وه دوزمن، که ده تبیینم له گهل پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم غه زامان ده کرد جگه له بهر و گهلای دره ختی نهو بیابانه هیچی تر نه بوو بیخوین، هه تا که داده نیشتهین پاشه رۆکه مان وهك پاشه رۆی بزنی و مه ر بوو، که چی به نی نه سه ده له سه ر دینداری سه رزه نشتم ده کهن و ده لێن نوێره کانی به باشی ناکات، به راستی نه گهر قسه ی نه وان بی نه وه من ناو می دم و ره نجم به باچو وه.

٢٣٦٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ مُمَشَّقَانِ مِنْ كَتَّانٍ فَنَمَحَطُ فِي أَحَدِهِمَا ثُمَّ قَالَ: بَخِ بَخِ يَتَمَحَطُ أَبُو هُرَيْرَةَ فِي الْكَتَّانِ، لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَإِنِّي لَأَخِرُ فِيمَا بَيْنَ مَنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحُجْرَةِ عَائِشَةَ مِنَ الْجُوعِ مَغْشِيًا عَلَيَّ، فَيَجِيءُ الْجَائِي فَيَضَعُ رِجْلَهُ عَلَى عُنُقِي يَرَى أَنَّ بِي الْجُنُونَ، وَمَا بِي جُنُونٌ وَمَا هُوَ إِلَّا الْجُوعُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له موحه مبه دی کوری سرینه وه ده گیرنه وه، که فەرموویه تی: ئیمه له خزمهت نه بو هورهیره دا بووین رهزای خوای لی بی دوو پۆشاکێ که تانی رهنگ کراوی له بهردا بوو، نیسراحه تی ده کرد له یه کیکیاندا، وتی: بهخ بهخ نه بو هورهیره له پۆشاکێ که تاندا ده چه ویتته وه، که ده تبیینم من و که سیکی تر له نیوان مینه به ره که ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم و هۆده که ی عایشه دا له بهر برسیتی بورا بو مه وه و هۆشم نه ما بوو، که سی هات پیتی خسته سه ر ملم وای ده زانی

شیئیم، من شیئ نه بووم به لکو تهنها برسیتی وای لی کرد بووم.

۲۳۶۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِيٍّ الْخَوْلَاطِيُّ، أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ الْجَنْبِيُّ، أَخْبَرَهُ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخْرُجُ رِجَالٌ مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخِصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ حَتَّى تَقُولَ الْأَعْرَابُ هَؤُلَاءِ بَجَانِينُ أَوْ بَجَانُونَ، فَإِذَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ لَأَخْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاكَةً وَحَاجَةً. قَالَ فَضَالَةُ: وَأَنَا يَوْمَئِذٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (فضالة) ی کوری عوبهیدهوه رهزای خوی لی بی دهگیرنهوه، کاتی که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بهرنویژی بو خه لک ده کرد، که سانی هه بوون له برسان ده که وتن، له نویژه که دا نه وانهش هاوه لانی صوفه بوون - حهفتا که سیکی غه ریب و بی دهره تان بوون له ناو مزگه وتی مه دینه دا - ، ته نانه ت ده شته کیه کان ده یانوت: نه مانه شیته کانن، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم کاتی له نویژ بوویه وه رووی تی کردن و فه رمووی: (نه گهر ده تانزانی لای خوا چی پاداشتی گهره تان بو ههیه هه زتان ده کرد زیاتر هه ژار و برسی بن. (فضالة) فه رمووی: من نهوکاته له خزمهت پیغه مبهری خوا دا صلی الله علیه وسلم بووم.

۲۳۶۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَاعَةٍ لَا يَخْرُجُ فِيهَا وَلَا يَلْقَاهُ فِيهَا أَحَدٌ، فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ يَا أَبَا بَكْرٍ؟ فَقَالَ: خَرَجْتُ أَلْقَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنْظُرُ فِي وَجْهِهِ وَالتَّسْلِيمَ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ

جَاءَ عُمَرُ، فَقَالَ: مَا جَاءَ بِكَ يَا عُمَرُ؟ قَالَ: الْجُوعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَأَنَا قَدْ وَجَدْتُ بَعْضَ ذَلِكَ، فَانْطَلِقُوا إِلَى مَنْزِلِ أَبِي الْهَيْثَمِ بْنِ التَّيْهَانِ الْأَنْصَارِيِّ وَكَانَ رَجُلًا كَثِيرَ النَّحْلِ وَالشَّاءِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ خَدَمٌ فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَقَالُوا لِامْرَأَتِهِ: أَيْنَ صَاحِبُكَ؟ فَقَالَتْ: انْطَلَقَ يَسْتَعِذُّ لَنَا الْمَاءَ، فَلَمْ يَلْبَثُوا أَنْ جَاءَ أَبُو الْهَيْثَمِ بِقِرْبَةٍ يَزْعُبُهَا فَوَضَعَهَا ثُمَّ جَاءَ يَلْتَزِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُقَدِّمُ بَابِيهِ وَأُمِّهِ، ثُمَّ انْطَلَقَ بِهِمْ إِلَى حَدِيثِيهِ فَبَسَطَ لَهُمْ بِسَاطًا، ثُمَّ انْطَلَقَ إِلَى تَحْلَةٍ فَجَاءَ بِقِنٍ فَوَضَعَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفَلَا تَنْقُتِ لَنَا مِنْ رُطْبِهِ؟ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَرَدْتُ أَنْ تَحْتَارُوا، أَوْ قَالَ: تَحْتَرُوا مِنْ رُطْبِهِ وَبُسْرِهِ، فَأَكَلُوا وَشَرِبُوا مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَذَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مِنَ النَّعِيمِ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ظِلٌّ بَارِدٌ، وَرُطْبٌ طَيِّبٌ، وَمَاءٌ بَارِدٌ، فَانْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ لِيَصْنَعَ لَهُمْ طَعَامًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَذْجَحَنَّ ذَاتَ دَرٍّ، قَالَ: فَذَبَحَ لَهُمْ عَنَاقًا أَوْ جَذِيًّا فَأَتَاهُمُ بِهَا فَأَكَلُوا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ لَكَ خَادِمٌ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: فَإِذَا أَتَانَا سَبِيٌّ فَأَتِنَا فَأَيُّ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرَأْسَيْنِ لَيْسَ مَعَهُمَا نَالِثٌ فَأَتَاهُ أَبُو الْهَيْثَمِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اخْتَرْ مِنْهُمَا، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ اخْتَرْ لِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الْمُسْتَشَارَ مُؤْتَمَنٌ، خُذْ هَذَا فَإِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلِّي وَاسْتَوْصِي بِهِ مَعْرُوفًا، فَانْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَخْبَرَهَا بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَتْ امْرَأَتُهُ: مَا أَنْتَ بِنَالِغٍ مَا قَالَ فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا أَنْ تَنْعِقَهُ، قَالَ: فَهُوَ عَيْتِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَنْعَثْ نَبِيًّا وَلَا خَلِيفَةً إِلَّا وَلَهُ بِطَانَتَانِ بِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَاهُ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَبِطَانَةٌ لَا تَأْكُلُهُ خَبَالًا، وَمَنْ يُوقِ بِطَانَةَ السُّوءِ فَقَدْ وَفَّى. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واتہ: لہ نہبو ہورہیرہ وہ رەزای خوای لی بی دہ گپرنہ وہ، کہ فہرموویہ تی: جاری پیغہ مبرہ ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم لہ مال دەرچوو پیشتەر عادہ تی وابوو لہو

کاتەدا لەمالّ دەرنەدەچوو پێشوازی لەکەس نەدەکرد، کەس نەدەچوو بۆ لای لەو کاتەدا، پێشەوا ئەبو بەکر رەزای خوای لیّ بیّ هات بۆ خزمەتی، فەرمووی: (ئەو ئەبو بەکر لەم کاتەدا چی تۆی لەمالّ هێنایەدەری؟) فەرمووی: هاتمەدەرەو بۆ ئەوێ بەگم بە خزمەت پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم و سەیری روخساری بەگم و سەلامی لیّ بەگم، زۆری پێ نەچوو پێشەوا عومەریش رەزای خوای لیّ بیّ هات بۆ خزمەتی، فەرمووی: (ئەو عومەر لەم کاتەدا چی تۆی لەمالّ هێنایەدەری؟) فەرمووی: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، برسیستی، ئەبو هورەیرە رەزای خوای لیّ بیّ فەرمووی: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: (منیش کەمێ برسیمە)، جا رۆشتن بەرەو مالتی ئەبو (هیشم)ی کورێ تەپهانی ئەنصاری، پیاویک بوو باخە دارخورما و مەپێ زۆری هەبوو، بەلام نۆکەر و خزمەتکاری نەبوو، خۆشی لەمالّ نەبوو، بە ژنەکە فەرموو: (خاوەن مالّ یان مێردەکەت لە کۆیە؟) وتی: رۆشتووە ئاوی سارد و زوڵالمان بۆ بینی، زۆری پێ نەچوو ئەبو (هیشم) بە کوندەیهکی پر لە ئاوەوە هاتەو، کوندەکە داناو باوەشی کرد بە پێغەمبەردا صلی اللہ علیہ وسلم خۆی و باوک و دایکی کرد بە قوریانی، لەپاشدا بردنی بۆ ناو باخەکە و لەژێر سیبەرێکدا راخەریکی بۆ راخستن، ئینجا چوو هیشووێ خورمای هینا و بۆی دانان، هیشوێکە خورمای تەپوو فەریکە خورمای پتوێ بوو، پێغەمبەری خوا صلی اللە علیہ وسلم فەرمووی: (بۆچی خورما تەپەکانت بۆ هەلنەبژاردین؟) وتی: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللە علیہ وسلم ویستم خۆتان هەلیبژێرن خورما بھۆن و لەم ئاوە زوڵالەش بھۆنەو، پێغەمبەری خوا صلی اللە علیہ وسلم فەرمووی: (سویند بە (اللہ) ئەمانە لەو نازو نەعمەتانەن کە لە رۆژی قیامەتدا پرسیارتان لیّ دەکرێت لەسەریان، سیبەری فیتک، خورمای تەپ و باش، ئاوی سارد)، ئەبو (هیشم) رۆشت خواردنیان بۆ دروست بکات، پێغەمبەری خوا صلی اللە علیہ وسلم فەرمووی: (ئاژەلی شیردەرمان بۆ سەرنەپریت). وتی: گیسکیکی میّ یان نیری بۆ سەربڕین، هینای بۆی دانان خواردیان، پێغەمبەری خوا صلی اللە علیہ وسلم فەرمووی: (ئایا تۆ نۆکەر و خزمەتکارت هەو؟) وتی:

نه خیر، فهرمووی: (نه گهر ژنی دیلی کافران بۆ هات وهره بۆ لامان). جا دووانی بۆ هات، نه بو (هیشم) هات، فهرمووی: (یه کیکیان ههلبژیره بۆ خۆت)، وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، تۆ یه کیکیان به بۆ ههلبژیره، فهرمووی: (بیگومان راویژکار نه مینداره و جینگهی باوه ره، نه مهیان ههلبژیره چونکه ده بینم نوێژ ده کات و چاک به له گهلی و فهرمانی پی مه که به چاکه نه بی)، نه بو (هیشم) رۆشت بۆ لای ژنه کهی و ههواله کهی پیغه مبهری خوی صلی الله علیه وسلم پی راگه یاند، ژنه کهی وتی: تۆ ناتوانی نهوی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له باره یوه پی فهرمویت جیبه جی به کهی، له بهر نهوه من پیم وایه نازادی بکهیت نهوه چاکره بۆت، وتی: دهی با نازاد بی، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (خوی گهوره ههر پیغه مبهریکی رهوانه کردبی یان ههر خهلیفه یه کی رهوانه کردبی دوو دهسته و تاقمی هه بووه تاقمیکیان فهرمانیان پی کردووه به چاکه و رینگری خراپه یان لی کردووه، تاقمه کهی تریشیان له کار تیکدان و سه رلیشیوان و خراپه پیگه یاندیان درتغیان نه کردووه و دهستیان هه لته گرتووه، جا نهوهی خوی گهوره بیپاریژی له تاقمه خراپه که نهوه پارێزراوه).

۲۳۷۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يَوْمًا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَذَكَرَ نَحْوَ هَذَا الْحَدِيثِ وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحَدِيثِ شَيْبَانَ أُمَّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عَوَانَةَ وَأَطْوَلُ وَشَيْبَانُ ثِقَةٌ عِنْدَهُمْ صَاحِبُ كِتَابٍ وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ وَرَوَى عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَيْضًا.

واته: له نه بو سه له مهوه رهزای خوی لی بی ده گیر نهوه، که رۆژی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم و پیشهوا نه بو به کر و پیشهوا عومهر رهزای خوی لی بی له برسان له مال کهی گیرایهوه وهک فهرموودهی پیشوو.

۲۳۷۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ حَاتِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَنْصُورٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: شَكُونَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْجُوعَ وَرَفَعْنَا عَنْ بَطُونِنَا عَنْ حَجَرٍ حَجَرٍ، فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ حَجَرَيْنِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نهبو (طلحه) وه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که فهرموویه تی: سکا لای برسیتی خو مانان کرد له لای پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، سکمان هه لدایه وه له برسان یه کی بهردی کمان به ستبوو به سکمانه وه، نهویش سکی هه لدایه وه دوو بهردی به ستبوو به سکیه وه.

۲۳۷۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ: أَلَسْتُمْ فِي طَعَامٍ وَشَرَابٍ مَا شِئْتُمْ؟ لَقَدْ رَأَيْتُ نَبِيَّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يَجِدُ مِنَ الدَّقْلِ مَا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنَهُ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَرَوَى أَبُو عَوَانَةَ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، نَحْوَ حَدِيثِ أَبِي الْأَخْوَصِ، وَرَوَى شُعْبَةُ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ سِمَاكِ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ عُمَرَ.

واته: له سیماک کی کوری هه رهزه وه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که فهرموویه تی: بۆ خۆم گویم له نوعمانی کوری به شیر بوو رهزای خوای لی بی ده یفه رموو: ئایا ئیوه به ئاره زووی خۆتان ناخۆن و ناخۆنه وه؟ به چاوی خۆم پیغه مبهره که تانم صلی الله علیه وسلم دی خورمای قهسپی ده ست نه ده کهوت تیری لی بخوات.

دهر باره‌ی ده‌وله‌مندی به بهرچاو تیرییه

۴۰ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

۲۳۷۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُدَيْلٍ بْنُ قُرَيْشٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي خَصِينٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو خَصِينٍ اسْمُهُ: عُثْمَانُ بْنُ عَاصِمٍ الْأَسَدِيُّ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (ده‌وله‌مندی به زۆری مال و سامان نییه، به‌لکو ده‌وله‌مندی به بهرچاو تیری و دل ده‌وله‌مندییه).

نه‌وه‌ی هاتوره‌ی دهر باره‌ی مافی مال و سامان

۴۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي اخْذِ الْمَالِ بِحَقِّهِ

۲۳۷۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ، قَالَ: سَمِعْتُ خَوْلَةَ بِنْتَ قَيْسٍ، وَكَانَتْ تَحْتَ حَمْرَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ تَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ خُلُوعٌ، مَنْ أَصَابَهُ بِحَقِّهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَزُبُّ مُتَخَوِّضٍ فِيمَا شَاءَتْ بِهِ نَفْسُهُ مِنْ مَالِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ لَيْسَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا النَّارُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو الْوَلِيدِ اسْمُهُ: عُبَيْدُ سُنُوطًا.

واته: له نه‌بو وه‌لیده‌وه ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له خه‌وله‌ی کچی قه‌یس بوو - خه‌وله‌ی هاوسه‌ری حه‌مه‌زه‌ بوو ره‌زای خوای لی بی - ده‌یفه‌رموو: بۆ خۆم گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (نهم مال و سامانی دنیا به سه‌وز و شیرینه هه‌ر که‌سی به نه‌نده‌زه‌ی پێویستی به حه‌لالی

دهستی بکهوی و مافی خوی بدات خوی خوی گهوره پیت و بهر کهستی تی ده خات
بوی، هه کهستی به ناره زووی خوی دهستکاری مالی خوا و مالی پیغه مبهره کهی
بکات له روژی قیامه تدا جگه له ناگر هیچی تر چاوه روانی ناکات).

٤٢ - بَاب

٢٣٧٥ - (ضعیف) حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ هِلَالٍ الصَّوَّافُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِعَبْدِ الدِّينَارِ، وَلِعَبْدِ الدَّرْهَمِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْضًا أَمَّ مِنْ هَذَا وَأَطْوَلَ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بهندهی دینار و درهم له
سۆز و بهزهیی خوا دوورخراوته وه).

٤٣ - بَاب

٢٣٧٦ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ زَكْرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ زُرَّازَةَ، عَنْ ابْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا ذُنْبَانِ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِي غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حِرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَيُرْوَى فِي هَذَا الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَا يَصِحُّ إِسْنَادُهُ.

واته: له که عیبی کوپی مالیکی نه نصاریه وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که

فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (زیانی دوو گورگی برسی که بهریدرینه نیو رانه مه پّی زووتر نییه له زیانی که سیّک بۆ دینه که ی که هه لپه بکات بۆ مال و سامان و به په روش بی بۆی).

٤٤ - باب

٢٣٧٧ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ جُبَابٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي الْمَسْعُودِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: نَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حَصِيرٍ فَقَامَ وَقَدْ أَثَّرَ فِي جَنْبِهِ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اتَّخَذْنَا لَكَ وِطَاءً، فَقَالَ: مَا لِي وَلِلدُّنْيَا، مَا أَنَا فِي الدُّنْيَا إِلَّا كَرَائِبٍ اسْتَظَلَّ تَحْتَ شَجَرَةٍ ثُمَّ رَاحَ وَتَرَكَهَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) وه رهزای خوای لی بی ده گپ نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له سه ره سیری خه وتبوو شوینه واری هسیره که به لاتنه نیشتیه وه ده که وتبوو، وتمان: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، بریا دۆشه کیکی نه رمان بۆ دروست ده کردی، فهرمووی: (چیم داوه له دنیا، من له دنیا دا وه ک سواریکم له ژیر سیبهری دره خیکدا وچانی بدات و که می بهدویتی وه، له پاشدا پروات به پتی خویه وه و دره خته که به جی بهیتیت).

٤٥ - باب

٢٣٧٨ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، وَأَبُو دَاوُدَ، قَالَا: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ وَزْدَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ

اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که فەرموو یه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموو یه تی: (پیاو له سه ر دینی هاوړی و براده ره که یه تی، با هه ر که سی له نیوه سه یر بکات کی هاوړی و براده ره یه تی).

وینه نادهمیزاد و که سوکار و مندال و مال و سامان و کرده وه کانی

٤٦ - بَابُ مَا جَاءَ مَثَلُ ابْنِ آدَمَ وَأَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ وَعَمَلِهِ

٢٣٧٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ هُوَ ابْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمِ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثٌ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ، يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه نه سی کوړی مالی که وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که فەرموو یه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموو یه تی: (سی شت شوینی مردوو ده که ون، دوو انیان ده گه پنه وه و یه کیکیان ده میننه وه، که سوکار و مال و سامان و کرده وه کانی شوینی ده که ون، که سوکار و مال و سامانه که ی ده گه پنه وه و کرده وه کانی ده میننه وه).

نهوهی هاتووه ده‌باره‌ی خرابی زۆر خواردن

٤٧ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ كَثْرَةِ الْأَكْلِ

٢٣٨٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ الْخِمَصِيُّ، وَخَبِيبُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ الطَّائِي، عَنْ مِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وِعَاءٌ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ. بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتٍ يُقَمِّنُ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فَتُلُتْ لِطْعَامِهِ وَتُلُتْ لِشَرَابِهِ وَتُلُتْ لِنَفْسِهِ. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، نَحْوَهُ، وَقَالَ الْمِقْدَامُ بْنُ مَعْدِي كَرِبَ: عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له میقدامی کوپی مه‌عدی که‌ربه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (خرابتین ده‌فری ناده‌میزاد پیری بکات گه‌ده‌یه‌تی، چه‌ند پاروویه سه‌روو زیاده‌یه‌تی نه‌وه‌نده‌ی به‌سه‌ پشته‌ی رابگری، خۆ نه‌گهر هه‌ر چاری نه‌بوو با گه‌ده‌ی بکات به‌سی به‌شه‌وه: به‌شیکی بۆ خواردنی، به‌شیکی بۆ خواردنه‌وه‌ی، به‌شیکی بۆ هه‌ناسه‌دانێ).

نهوهی هاتووه ده‌باره‌ی ناوبانگ و ریایی

٤٨ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ

٢٣٨١ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللَّهُ بِهِ، وَمَنْ يُسْمِعِ يُسْمِعِ اللَّهُ بِهِ قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ لَا يَرْحَمَهُ اللَّهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جُنْدَبٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نهبو سه عیده وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هرکه سی ریایی بکات خوا له بهرچاوی خه لکی ده خات، هرکه سی به دوا ی ناویانگدا بگه ری خوا ناوی ده زپنی). ههروه ها فهرموویه تی: (تهوی روح به خه لک نه کات خوای گه ورهش روح بهو ناکات و به سۆز و بهزهیی نابی بهرامبهری).

٢٣٨٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ أَبُو عُمَانَ الْمَدَنِيُّ، أَنَّ عُبَيْةَ بْنَ مُسْلِمٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ شَقِيًّا الْأَصْبَحِيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ، دَخَلَ الْمَدِينَةَ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ، فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ فَقَالُوا: أَبُو هُرَيْرَةَ، فَدَنَوْتُ مِنْهُ حَتَّى قَعَدْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُوَ يُحَدِّثُ النَّاسَ، فَلَمَّا سَكَتَ وَخَلَا قُلْتُ لَهُ: أَسَأَلُكَ بِحَقِّ وَحَقِّي لِمَا حَدَّثْتَنِي حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَقَلْتَهُ وَعَلِمْتَهُ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَفْعَلُ، لِأَحَدِثَنَّكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَقَلْتَهُ وَعَلِمْتَهُ، ثُمَّ نَشَعَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشْعَةً فَمَكَّنُنَا قَلِيلًا ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: لِأَحَدِثَنَّكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي هَذَا الْبَيْتِ مَا مَعَنَا أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ، ثُمَّ نَشَعَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشْعَةً شَدِيدَةً، ثُمَّ أَفَاقَ فَمَسَحَ وَجْهَهُ فَقَالَ: أَفْعَلُ، لِأَحَدِثَنَّكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا وَهُوَ فِي هَذَا الْبَيْتِ مَا مَعَنَا أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ، ثُمَّ نَشَعَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشْعَةً شَدِيدَةً، ثُمَّ مَالَ خَارًّا عَلَى وَجْهِهِ فَاسْتَدْنَتْهُ عَلَيَّ طَوِيلًا، ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ: حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَنْزِلُ إِلَى الْعِبَادِ لِيَقْضِيَ بَيْنَهُمْ وَكُلُّ أُمَّةٍ جَائِيَةٌ، فَأَوَّلُ مَنْ يَدْعُو بِهِ رَجُلٌ جَمَعَ الْقُرْآنَ، وَرَجُلٌ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ كَثِيرُ الْمَالِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لِلْقَارِي: أَلَمْ أُعَلِّمَكَ مَا أَنْزَلْتُ عَلَى

رَسُولِي؟ قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ. قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا عُلِمْتَ؟ قَالَ: كُنْتُ أَقُومُ بِهِ آثَاءَ اللَّيْلِ وَآثَاءَ النَّهَارِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: إِنَّ فَلَانًا قَارِئٌ فَقَدْ قِيلَ ذَلِكَ، وَيُؤْتَى بِصَاحِبِ الْمَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: أَلَمْ أُوسِّعْ عَلَيْكَ حَتَّى لَمْ أَدْعَكَ تَحْتَاجُ إِلَى أَحَدٍ؟ قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ، قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا آتَيْتُكَ؟ قَالَ: كُنْتُ أَصِلُ الرَّحِمَ وَأَتَصَدَّقُ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فَلَانٌ جَوَادٌ فَقَدْ قِيلَ ذَلِكَ، وَيُؤْتَى بِالَّذِي قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: فِي مَادَا قُتِلْتَ؟ فَيَقُولُ: أَمِرْتُ بِالْجِهَادِ فِي سَبِيلِكَ فَقَاتَلْتُ حَتَّى قُتِلْتُ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فَلَانٌ جَرِيءٌ، فَقَدْ قِيلَ ذَلِكَ، ثُمَّ ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رُكْبَتِي فَقَالَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أُولَئِكَ الثَّلَاثَةُ أَوَّلُ خَلْقِ اللَّهِ تُسْعَرُ بِهِمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقَالَ الْوَلِيدُ أَبُو عُمَرَ: فَأَخْبَرَنِي عُقْبَةُ بْنُ مُسْلِمٍ أَنَّ شُفْيَا، هُوَ الَّذِي دَخَلَ عَلَى مُعَاوِيَةَ فَأَخْبَرَهُ بِهَذَا قَالَ أَبُو عُمَرَ: وَحَدَّثَنِي الْعَلَاءُ بْنُ أَبِي حَكِيمٍ، أَنَّهُ كَانَ سَيَافًا لِمُعَاوِيَةَ فَدَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ، فَأَخْبَرَهُ بِهَذَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: قَدْ فَعِلَ بِهَؤُلَاءِ هَذَا فَكَيْفَ يَمُنُّ بَقِي مِنَ النَّاسِ؟ ثُمَّ بَكَى مُعَاوِيَةُ بُكَاءً شَدِيدًا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ هَالِكٌ، وَقُلْنَا قَدْ جَاءَنَا هَذَا الرَّجُلُ بِشَرٍّ، ثُمَّ أَفَاقَ مُعَاوِيَةَ وَمَسَحَ عَنْ وَجْهِهِ، وَقَالَ: صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ: (مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَخِطَّ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: شوفه بیهی نه صبه حی چوو بو شاری مه دینه، پیاویکی دی خه لک له ده وری کۆبوو و نه وه، وتی: نه وه کی یه؟ وتیان: نه وه نه بو هوریه ره زای خوای لی بی، لیتی نزیک بوو مه وه له رده مه یدا دانیشتم قسه ی ده کرد بو خه لک، کاتی که لی بوویه وه، پیتم وت: سویندت ده ده م به ههق وه به ههق فهرموده به کم بو باس ناکه یت

لە پیتغەمبەری خودات صلی اللہ علیہ وسلم بیستبێ و لەبەرت کردبێ و کارت پێ کردبێ، فەرمووی: بەلێ فەرمودەیکەت بۆ باس دەکەم کە لە پیتغەمبەری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بیستووەو لەبەرم کردووەو کارم بێ کردووە، لەپاشدا ئەبەر هورەیرە رەزای خۆی لێ بێ بیری لە رابووردوو کردووەو بە داخ و پەژارەوہ بە توندی ھاوارێکی کردو لەھۆش خۆی چوو، لەپاشدا ھاتەوہ سەرخۆی و دەستی ھێنا بە روخساریدا و فەرمووی: بەلێ فەرمودەیکەت بۆ باس دەکەم کە لە پیتغەمبەری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بیستووەو لەبەرم کردووەو کارم بێ کردووە، بەس خۆم و خۆی بووین لەم مالدەدا کەسمان لەگەڵ نەبوو، دیسانەوہ لەھۆش خۆی چوو، لەپاشدا ھاتەوہ سەرخۆی دەستی ھێنا بە روخساریدا و فەرمووی: بەلێ فەرمودەیکەت بۆ باس دەکەم کە لە پیتغەمبەری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بیستووەو لەبەرم کردووەو کارم بێ کردووە، بەس خۆم و خۆی بووین لەم مالدەدا کەسمان لەگەڵ نەبوو، لەپاشدا بە توندی ھاوارێکی کردو لەسەر روو کەوت، لەپاشدا ھاتەوہ سەرخۆی و فەرمووی: پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بۆی گێڕامەوہ فەرمووی: (لەرۆژی قیامەتدا خۆی گەرە دادگایی لەنیوان بەندەکانیدا دەکات، ھەموو گەلی بەسەر چۆکدا دەکەوێت، بەکەم کەسانی کە بانگ دەکرتن بۆ دادگایی کەسیکە قورنانی لەبەر بوو، وە کەسیکە لەپیناوی خوادا کوژراو، وە کەسیکە مال و سامانی زۆر بوو، خۆی گەرە بە قورنات خۆینە کە دەفەرموویت: ئەوێ ناردم بۆ پیتغەمبەرە کەم کە قورناتە فێرم نەکردی؟ دەلێ: بەلێ ئەو پەرورەدگارم، دەفەرموویت: ئەوێ زانیت چ کاریکت پێ کردووە؟ دەلێ: شەو و رۆژ خەریکی خۆیندنەوہی بووم، خۆی گەرە پێ دەفەرموویت: درۆدە کەیت، مەلائی کەکان پێی دەفەرموون: درۆدە کەیت، خۆی گەرە پێی دەفەرموویت: بەلکو دەتویست پێت بلێن: فلان کەس قورنات خۆینە، بێگومان پێشت و ترا و بە مەبەستی خۆت گەیشتی، جا خاوەن مال و سامانە کە

دەهینن، خوای گەورە پیتی دەفەرموویت: ئایا مال و سامانم بۆ فراوان نەکردی بە شێوەیە پێوستیت بەکەس نەبی، دەلی: بەلی ئەو پەرەردگارم، دەفەرموویت: ئەوێ کە پێم بەخشیت چ کاریکت پێ کردووە؟ دەلی: سەردانی خزمەت دەکردو بەسەرم دەکردنەو و خێر و خێراتم لی دەکرد، خوای گەورە پیتی دەفەرموویت: درۆدەکەیت، مەلائیکەکان پیتی دەفەرموون: درۆدەکەیت، خوای گەورە پیتی دەفەرموویت: بەلکو دەتویست پیت بلین: فلان کەس سەخی و بەخشندەیه، بێگومان پیت و ترا و بە مەبەستی خۆت گەیشتی، جا ئەوێ کە لەپێناوی خوادا کوژراوە دەهینن، خوای گەورە پیتی دەفەرموویت: لەسەرچی کوژرای؟ دەلی: فەرمانم پێ کرانە بچەنگم لە پێناوی تۆدا منیش لە پێناوی تۆدا جەنگم کردووە هەتا کوژرام خوای گەورە پیتی دەفەرموویت: درۆدەکەیت، مەلائیکەکان پیتی دەفەرموون: درۆدەکەیت، خوای گەورە پیتی دەفەرموویت: بەلکو دەتویست پیت بلین: کەسێکی قارەمان و ئازایە، بێگومان پیت و ترا و بە مەبەستی خۆت گەیشتی، لەپاشدا پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم کیشای بە ئەژنۆمدا و فەرمووی: (ئەو ئەبە هورەیرە ئەو سیانە یەکەمین دروستکراویکن لەروژی قیامەتدا خوای گەورە ناگری دۆزەخیان پێ تاو دەدات.

پیاوی ھاتە خزمەت موعاویە رەزای خوای لی بێ لە ئەبە هورەیرەو فەرموودەکە ی سەرەوێ بۆ گێڕایەو، موعاویە فەرمووی: ئەو ئەو سێ کەسانەن ئاوەھایان لی دەکەن ئەو ھاوار بۆ حالی خەلکانی تر دەبی چیان لی بکەن، ئەوئەندە زۆر گریا و تەن: تێدا چووە، و تەن: ئەم پیاو بە شەر و خراپەو ھات بۆ لامان، لەپاشدا ھۆشی ھاتەو و دەستی ھێنا بە روخساریدا و و ریدا و فەرمووی: خوا و پیغەمبەرەکە راستیان فەرموو: (مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنَتْهَا نُوفًا إِلَيْهِمْ أَعْمَالُهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ

وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ). سورة هود: ۱۵ - ۱۶. واته:
 هه که سی ته نه ژبانی نهم دنیایه و جوانی و زهرق و بهرقی نهوی بوی و پاشه پروژ
 پشتگویی بخات، نهوا نیمهش هه له دنیایه دا به تیر و ته سه لی پاداشتی هه موو
 هه ول و کرده وه چاکه کانیان ده دینه وه به ته ندروستی و ناسووده بی و روزی و ناو و
 شوره تی دنیا، هیچیشیان لی کهم ناکریتته وه، نهوانه له روزی قیامه تا هیچ بهش
 و به هره به کیان نییه جگه له ناگر، هه هه ول و چاکه به کیشیان کردبی له دنیا دا
 به فیرو ده روات، باتل و ناهدق و ناره وایه نهوی کردیان.

۲۳۸۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ سَيْفٍ
 الضَّبِّيِّ، عَنْ أَبِي مُعَانٍ الْبَصْرِيِّ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنْ جُبِّ الْحَزْنِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَمَا جُبُّ
 الْحَزْنِ؟ قَالَ: وَادٍ فِي جَهَنَّمَ تَتَعَوَّدُ مِنْهُ جَهَنَّمُ كُلَّ يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ
 يَدْخُلُهُ؟ قَالَ: الْقَرَّاءُونَ الْمَرَّاءُونَ بِأَعْمَالِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
 پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (په نابگرن به خوا له (جُبِّ
 الْحَزْنِ)). وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، (جُبِّ الْحَزْنِ) چیه؟
 فهرمووی: (شیوێکه له دۆزه خدا دۆزه خۆی روژی سه د جار په ناده گریت به خوا
 لی، وتمان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، کی ده چیتته ناویه وه،
 فهرمووی: (نهو قورنا نغوینانه که به کرده وه کانیان روپامایی ده کهن).

نهوهی هاتوره ده باره‌ی کرده‌ی نهیتی

۴۹ - بَابُ عَمَلِ السِّرِّ

۲۳۸۴ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سِنَانٍ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ الرَّجُلُ يَعْمَلُ الْعَمَلَ فَيُسِرُّهُ فَإِذَا أُطْلِعَ عَلَيْهِ أَعْجَبَهُ ذَلِكَ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَهُ أَجْرَانِ، أَجْرُ السِّرِّ وَأَجْرُ الْعَلَانِيَةِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رَوَى الْأَعْمَشُ، وَغَيْرُهُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا وَأَصْحَابُ الْأَعْمَشِ لَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَقَدْ فَسَّرَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ هَذَا الْحَدِيثَ فَقَالَ: إِذَا أُطْلِعَ عَلَيْهِ فَأَعْجَبَهُ فَإِنَّمَا مَعْنَاهُ أَنَّ يُعْجَبُهُ ثَنَاءُ النَّاسِ عَلَيْهِ بِالْخَيْرِ لِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ فَيُعْجَبُهُ ثَنَاءُ النَّاسِ عَلَيْهِ لِهَذَا لِمَا يَرْجُو بِنِئَانِ النَّاسِ عَلَيْهِ، فَأَمَّا إِذَا أَعْجَبَهُ لِيَعْلَمَ النَّاسُ مِنْهُ الْخَيْرَ لِيُكْرِمَ عَلَى ذَلِكَ وَيُعْظَمَ عَلَيْهِ فَهَذَا رِبَاءٌ. وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: إِذَا أُطْلِعَ عَلَيْهِ فَأَعْجَبَهُ رَجَاءٌ أَنْ يَعْمَلَ بِعَمَلِهِ فَيَكُونُ لَهُ مِثْلُ أَجُورِهِمْ فَهَذَا لَهُ مَذْهَبٌ أَيْضًا.

واته: له نهو هورهیره ره زای خوی لی بی ده گیرنهوه، که فهرموویه تی: پیاوی وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، که سی کرده ویه کی چاک نه نجم ده دات و دهشاریتتهوه دواپی ناشکرا ده بیست پیی خوش بی نایا حوکمی نهوه روپامایییه؟ فهرمووی: (- نه خیر - دوو پاداشتی بو هیه پاداشتیکی نهیتییه کی و پاداشتیکی ناشکرا بونه کی). هندی له زانایان بهم شیویه راجه بیان کردوه: نه گهر بو نهوه پیی خوش بی که خدای ریزی بگرن و به گه وره ی بگرن نهوه روپامایییه.

دهرباره‌ی پیاو له گه‌ل نه‌ویه که خوشی ده‌وی

۵۰ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْمَرْءَ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

۲۳۸۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى قِيَامُ السَّاعَةِ؟ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الصَّلَاةِ، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ: أَيُّ السَّائِلِ عَنْ قِيَامِ السَّاعَةِ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: مَا أَعَدَدْتَ لَهَا؟ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَعَدَدْتُ لَهَا كَبِيرَ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ وَأَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ فَمَا رَأَيْتُ فَرِحَ الْمُسْلِمُونَ بَعْدَ الْإِسْلَامِ فَرَحَهُمْ بِهَذَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌سه‌وه ره‌زای خ‌وای لی بی ده‌گیر نه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیاوی هات بو خ‌زمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، که‌ی قیامت هه‌له‌سی؟ پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم هه‌ستا بو نوێژ، کاتی که لی بوویه‌وه فەرمووی: (کوا نه‌و پیاوه‌ی ده‌رباره‌ی هه‌ستانی قیامت پرسیاری کرد؟)، پیاوه‌که وتی: من بووم نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، فەرمووی: (چیت بو ناماده‌کردوووه؟)، پیاوه‌که وتی: نوێژ و روژووی زۆرم بو ناماده‌نه‌کردوووه به‌لکو نه‌وه‌نده هه‌یه من خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌یم خو‌شده‌ویت، فەرمووی: (پیاو له قیامتدا له‌گه‌ل نه‌وه‌هه‌شر ده‌کری که خوشی ده‌وی، تو له‌گه‌ل نه‌وه‌هه‌شر ده‌کرتیت که خو‌شده‌وی، موسولمانان له‌د‌وای نیعه‌تی نیسلام به ه‌یج شتی نه‌وه‌نده‌ی نه‌وه دل‌خ‌ۆش نه‌بوون).

۲۳۸۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّفَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ وَلَهُ مَا اكْتَسَبَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَصَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي مُوسَى. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الْحَسَنِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ رُويَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (پیاو له قیامه تدا له گهل نه وه حه شر ده کری که خوشی ده وی، پاداشتی کرده وه کانی خوی بو هیه نه وانهی که به مه بهستی ره زامه ندی خوا نه بجای داو).

۲۳۸۷ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمِلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ، قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيُّ جَهْوَرِيُّ الصَّوْتِ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ حَدِيثِ مُحَمَّدٍ.

واته: له سه فوانی کوری عه ساله وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: عه ره بیکی ده شته کی ده نگ زل هات وتی: نهی موحه مه د! پیاو که سانیکی خوش بویت به لām کرده وهی نه گات به کرده وهی نه وان واته نه توانی وه که نه وان کار بکات، نه وه حوکی چیه؟ فهرمووی: (پیاو له قیامه تدا له گهل نه وه حه شر ده کری که خوشی ده وی).

دهرباره‌ی گومانی باش بهرامبهر به خوا

۵۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي حُسْنِ الظَّنِّ بِاللَّهِ

۲۳۸۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا دَعَانِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هوره يروه ره زای خوی لى بى ده گيرنه وه، که فهرموويه تى: پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموويه تى: (خوی گه وره ده فهرمویت: بهنده ی من گومانی چون بى بهرامبهر به من، منیش بهو شیویه ده یم له گه لى واته نه گهر گومانی باش بو نه وه منیش باش ده یم له گه لى، نه گهر گومانی خراب بو نه وه منیش خراب ده یم له گه لى، وه من له گه لیام کاتى که لیم ده پارێته وه).

نه وه ی هاتوره دهرباره‌ی چاکه و خراپه

۵۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبِرِّ وَالْإِيمَانِ

۲۳۸۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكِنْدِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرٍ بْنُ نُفَيْرٍ الْحَضْرَمِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِيمَانِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِيمَانُ مَا خَاكَ فِي نَفْسِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه واسی کورى سه معانه وه ره زای خوی لى بى ده گيرنه وه، که فهرموويه تى: پیاوی دهرباره‌ی چاکه و خراپه پرسى کرد له پیغه مبهرى خوا صلی

الله علیه وسلم، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (چاکه بریتییه له رهوشته بهرزی، خراپهش بریتییه لهو شتهی دوو دلی لیتی و دهترسی گوناها بی، له بهرتهوه دهزناکهی کهس پیی بزانی).

نهوهی هاتوره دهربارهی خوشهویستی له بهر خوا

۵۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحُبِّ فِي اللَّهِ

۲۳۹۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ بُرْقَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَبِيبُ بْنُ أَبِي مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغِيظُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَعُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيُّ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ تَوْب.

واته: له (معادی) کوری جه به لهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: بو خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو دهیفرموو: (نهوه که سانهی له بهر گهورهیی و شکۆمهندی من یه کتریان خوش دهوی، وان له سهر مینه بهرگه لی له نوور پیغه مبهران و شهیدان خۆزگیان پی ده خوازن).

۲۳۹۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ حُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ غَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَوْ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ، إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ بِعِبَادَةِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ كَانَ قَلْبُهُ مُعَلَّقًا بِالْمَسْجِدِ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتَّى

يَعُودُ إِلَيْهِ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ فَاجْتَمَعَا عَلَى ذَلِكَ وَتَفَرَّقَا، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا ففَاضَتْ عَيْنَاهُ، وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ حَسَبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَتْ: إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ نِسْمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَهَكَذَا رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ مِثْلُ هَذَا، وَشَكَّ فِيهِ وَقَالَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، زَوَاهُ عَنْ حُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَلَمْ يَشْكُ فِيهِ يَقُولُ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له نهبو هورهیرهوه یان له نهبو سه عیدهوه رهزای خویان لی بی ده گیرندهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فدرموویه تی: (له پروژیکدا که هیچ سیبهریک نیه هوت کهس خوی گهوره دهیاغاته ژیر سیبهرهوه: پیشه وای دادپهروه، گه نجی له خوا په رستیدا په روره ده بووبی، که سی دلی به مزگه وتهوه به سترابیتتهوه کاتی که ده رجوو له مزگه وت هه تا ده گه پرتتهوه بو مزگه وت دلی لای بی، دوو کهس له بهر خوا یه کتریان خوش بویت له سهر نهوه کوینه وه و جیاش بینه وه، که سی له چوله وانیدا یادی خوا بکات و فرمیسک برپژی، پیواوی نافرته تیکی خانه دان و شوخ و شنگ بانگی بکات بو زینا کردن بلی: من له خوا ده ترسم نهو کاره ناکهم، که سی و خیر و خیرات بکات به نهیسی و بیشاریتتهوه به شیویه به دهستی راستی بیبه خشی دهستی چه پی نه زانیت).

۲۳۹۱- (صحيح) حَدَّثَنَا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْعَنَبِيُّ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنِي حُبَيْبٌ، عَنْ حَفْصِ بْنِ غَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ بِمَعْنَاهُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: كَانَ قَلْبُهُ مُعَلَّقًا بِالمَسَاجِدِ، وَقَالَ: ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

نهوهی هاتوره ده بارهی راگه یاندنی خوشویستن

۵۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِغْلَامِ الْحَبِّ

۲۳۹۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ثُوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ عُثَيْدٍ، عَنِ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَحَبَّ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُعْلِمْهُ إِيَّاهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي دَرٍّ، وَأَنَسٍ. حَدِيثُ الْمُقْدَامِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، وَالْمُقْدَامُ يُكْنَى أَبَا كَرِيمَةٍ.

واته: له میقدامی کوری مهعدی یه کریبهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نه گهر که سی له نیوه برابه کی موسولمانی خوی خوشویست با پیتی رابگه یه نی).

۲۳۹۲م - (ضعیف) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، وَثُمَّيْبَةُ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ مُسْلِمٍ الْفَصِيرِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ نَعَامَةَ الصَّبِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا آخَى الرَّجُلُ الرَّجُلَ فَلْيَسْأَلْهُ عَنْ اسْمِهِ وَاسْمِ أَبِيهِ وَمَنْ هُوَ فَإِنَّهُ أَوْصَلُ لِلْمَوَدَّةِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَلَا نَعْرِفُ لِيَزِيدَ بْنِ نَعَامَةَ سَمَاعًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيُرَوَّى عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا وَلَا يَصِحُّ إِسْنَادُهُ.

واته: له یزیدی کوری نه عامه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نه گهر که سی له بهر خوا بو به برادهری که سیکی موسولمان با پرساری لی بکات که کییه؟ ناوی چیه؟ کوری کییه؟ باوکی ناوی چیه؟ نهوه خوشه ویستی و په یوه نندیان زیاتر ده کات).

نہوی ہاتوہ دہ بارہی خرابی پاہلہ لدان و تاریف کردن

۵۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْمَذْحَةِ وَالْمَذَاجِينَ

۲۳۹۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، قَالَ: قَامَ رَجُلٌ فَأَتَنِي عَلَى أَمِيرٍ مِنَ الْأَمْرَاءِ، فَجَعَلَ الْمِقْدَادُ، يَخْشُو فِي وَجْهِهِ التُّرَابَ وَقَالَ: أَمَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَخْشُو فِي وُجُوهِ الْمَذَاجِينَ التُّرَابَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَى زَائِدُهُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْمِقْدَادِ، وَحَدِيثُ مُجَاهِدٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ أَصَحُّ، وَأَبُو مَعْمَرٍ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَخْبَرَةَ، وَالْمِقْدَادُ بْنُ الْأَسْوَدِ هُوَ: الْمِقْدَادُ بْنُ عَمْرِو الْكِنْدِيُّ وَيُكْنَى أَبَا مَعْبُدٍ، وَإِنَّمَا نُسِبَ إِلَى الْأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ يَعُوثَ لِأَنَّهُ كَانَ قَدْ تَبَنَّاهُ وَهُوَ صَغِيرٌ.

واتہ: لہ نہبو مہمہرہوہ رہزای خوای لی بی دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: پیای ہلیدا بہ سہر یہ کی لہ فہرمانرہ واکاندا مہدحی زوری کرد، میقداد رہزای خوای لی بی ہندی خولی کیشا بہ دہم و چاویدا فہرمووی: پیغہ مبرہی خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرمانی پی کردین خول بکیشین بہ دہم و چای نہو کہساندا مہدحی خہلک دہ کمن و پیایاندا ہلڈہ دہن.

۲۳۹۴ - (صحیح بما قبلہ) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَثْمَانَ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سَالِمِ الْحَيَّاطِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَمَرْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَخْشُو فِي أَفْوَاهِ الْمَذَاجِينَ التُّرَابَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واتہ: لہ نہبو ہورہیرہوہ رہزای خوای لی بی دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: پیغہ مبرہی خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرمانی پی کردین خول بکیشین بہ دہمی نہو کہساندا مہدحی خہلک دہ کمن و پیایاندا ہلڈہ دہن.

نهوهی هاتوره ده باره‌ی هاورپیه‌تی باوه‌ردار

۵۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صُحْبَةِ الْمُؤْمِنِ

۲۳۹۵ - (حسن) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شَرِيحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ غَيْلَانَ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ التَّجِيبِيَّ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، قَالَ سَالِمٌ: أَوْ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيًّا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه‌بو سه‌عیده‌وه ده‌گیرنه‌وه، که له پیغه مبه‌ره‌ی خ‌وای صلی الله علیه وسلم بیست‌ووه ده‌یفه‌رم‌وو: (هاورپیه‌تی که‌س مه‌که جگه له باوه‌ردار، با جگه له خ‌اوه‌ن ته‌ق‌واو خ‌واناس که‌س نان‌یشت نه‌خ‌وات). — مه‌به‌ست له‌وه‌یه موس‌ول‌مان تی‌که‌لی غه‌یری باوه‌ردار و خ‌اوه‌ن ته‌ق‌وا نه‌کات - .

ده باره‌ی نارامگرتن له‌سه‌ر به‌لاو مه‌ینه‌تی

۵۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّبْرِ عَلَى الْبَلَاءِ

۲۳۹۶ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُؤَافِي بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ، وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السَّخَطُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر خوای گه وه ویستی خیری به بندهی خوی هه بی له دنیا دا خیرا تۆلهی لی ده سینیت، کاتی ویستی شهر و خراپه ی به بندهی خوی هه بی بهری تۆلهی تاوانه کانی دوا ده خات له کاتی کدا که شایسته ی تۆلهیه به هوی تاوانه کانیه وه، هه تا به کۆلی گونا هو تاوانه وه دیت بۆ قیامت نه و کاته به ته وای تۆلهی لی ده سینیت).

ههروه ها پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (بیگومان پاداشتی گه وه له سهر به لۆ مهینه تی گه وه وه ده گیریت، نه گهر خوای گه وه خوشویست نه و به به لۆ مهینه تی تا قیان ده کاته وه، جا نه وهی رازی بی خوای گه و رازی ده بی، نه وهی نارازی بی خوای گه و رازی له نارازی ده بی و سزای سهختی ده دات).

۲۳۹۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، يَقُولُ: قَالَتْ عَائِشَةُ: مَا رَأَيْتُ الْوَجَعَ عَلَى أَحَدٍ أَشَدَّ مِنْهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه عمه شه وه ده گیرنه وه، که فرموویه تی: بۆ خۆم گویم له نه بر وائل بوو ده یفه رموو: بۆ خۆم گویم له عائیشه ره زای خوای لی بی بوو فرمووی: هیچ که سیکم نه دیوه نازاری زۆتر بی له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم.

۲۳۹۸ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمِ ابْنِ بَهْدَلَةَ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟ قَالَ: الْأَنْبِيَاءُ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَلَا أَمْثَلُ، فَيَبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ، فَإِنْ كَانَ دِينُهُ صَلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ، وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ ابْتُلِيَ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ، فَمَا يَبْرَحُ الْبَلَاءُ

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه کانی دنیا به که مگرتن له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتَرَكَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.
وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأُخْتِ خُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
سُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَشَدُّ بَلَاءً؟ قَالَ: الْأَنْبِيَاءُ، ثُمَّ الْأُمَمُلُ فَلِلْأُمَمُلِ.

واته: له سه عده وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: وتم: نهی
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، کین نهوانه ی تووشی سه خترین تاقی
کردنه وه ده بن و به لاو مهینه تی روویان تی ده کات؟ فهرمووی: (پیغه مبهران
له پاشدا شایسته تر و شایسته تر، هر که سی به گویره دینداری خوی تاقی
ده کریته وه و تووشی به لاو مهینه تی ده بی، نه گهر دینداریه که ی پته و بوو تاقی
کردنه وه که ی توندتر و گرانتر ده بی، نه گهر نهرم و نیانی له دینداریه که یدا هه بوو
به بیی نه وه تاقی ده کریته وه، نه و تاقی کردنه وان ههش بهرده وام له کۆلی بهنده نابنه وه
هه تا به سهر زه ویدا دهروات و گوناھی نامینی) واته تاقی کردنه وه کان و به لاو
مهینه تی گوناھو تاوان ده سرنه وه.

۲۳۹۹ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ،
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَمَا
عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نافرهت و پیایو باوه ردار
بهرده وام خوی و مال و منداله کانی نه وهنده به لاو مهینه تی روویان تی ده کات هه تا
به بی گوناھو تاوان ده گاته وه به خوی خوی).

نهوهی هاتوو ده باره ی له ده ستدانی بینایی

۵۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي ذَهَابِ الْبَصَرِ

۲۴۰۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو ظِلَّالٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: إِذَا أَخَذْتُ كَرِيمَتِي عَبْدِي فِي الدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ جَزَاءٌ عِنْدِي إِلَّا الْجَنَّةُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَزَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَأَبُو ظِلَّالٍ اسْمُهُ: هِلَالٌ.

واته: له نهه سی کوری مالیکه وه ره زای خوی لی بی ده گپنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوی گه وه ده فهرموویت: نه گهر له دونیادا ههردوو چاوم له بهنده کهم سهنده وه واته کویر و نابینا بوو، پاداشتی لای من تهنها بههشته).

۲۴۰۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ أَذْهَبْتُ حَبِيبَتِي فَصَبَرَ وَاخْتَسَبَ لَمْ أَزِضْ لَهُ ثَوَابًا دُونَ الْجَنَّةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوی لی بی ده گپنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوی گه وه ده فهرموویت: هه که نهی له دونیادا بینایی ههردوو چاویم لی سهنده وه و نابینا بوو نارام بگری و به هیوای پاداشتی بی به هیچ پاداشتی رازی نام بو جگه له بههشت).

۲۴۰۲ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، وَيُوسُفُ بْنُ مُوسَى الْقَطَّانُ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَعْرَاءَ أَبُو زُهَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَوْمَ أَهْلِ الْعَافِيَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِينَ يُعْطَى أَهْلُ الْبَلَاءِ الثَّوَابَ لَوْ أَنَّ جُلُودَهُمْ كَانَتْ فُرْصَتٍ فِي الدُّنْيَا بِالْمَقَارِبِضِ، وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَوْلَهُ شَيْئًا مِنْ هَذَا.

واته: له جابیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه وانه ی له دونیادا جهسته یان ساغ و سه لامه ت بووه له روژی قیامه تدا خوژگه ده خوازن پیسته کانیان به مه قهست بپرایه ته وه، له کاتی کدا پاداشتی بی شومار و زوری نه وانه ده بینن که له دونیادا خاوه ن به لاو دهرده دار و بهش مهینه ت بوون).

۲۴۰۳ - (ضعیف جدا) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ إِلَّا نَدِمَ، قَالُوا: وَمَا نَدَامَتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنْ كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ أَنْ لَا يَكُونَ أَزْدَادَ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا نَدِمَ أَنْ لَا يَكُونَ نَزَعٌ. هَذَا حَدِيثٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَيَحْيَى بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهِ قَدْ تَكَلَّمَ فِيهِ شُعْبَةُ، وَهُوَ: يَحْيَى بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ مَدَنِيٌّ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هیچ که سی که سی نییه بمری و په شیمان نه بیته وه). وتیان: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، بوچی په شیمان ده بیته وه؟ فهرمووی: (نه گهر که سیکی چاک بی بو نه وه په شیمان

ده بیتهوه کردهوهی چاکی زیاتری نه نجام نه داوه و خیر و خیراتی زورتی نه کردووه، خو نه گهر که سیکي خراب بی بو نه وه په شیمان ده بیتهوه که خوی له گونا هو تاوان به دوور نه گرتووه و تهوبه ی نه کردووه خوی چاک نه کردووه).

۵۹ - باب

۲۴۰۴ - (ضعیف جدا) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ رِجَالٌ يَخْتَلُونَ الدُّنْيَا بِالَّذِينَ يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الصَّائِنِ مِنَ اللَّيْلِ، أَلَسْنَتْهُمْ أَخْلَى مِنَ السُّكْرِ، وَقُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الذَّنَابِ، يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَيُّ يَغْتَرُونَ، أَمْ عَلَيَّ يَجْتَرُونَ؟ فَبِي خَلَفْتُ لِأُبْعَثَنَّ عَلَى أَوْلَيْكَ مِنْهُمْ فِتْنَةً تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ خَيْرًا. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له کوتایی زه مانده دا کومه لانی پیدا دهن به کردهوهی دواړو ژیا نی دنیا بو خویان ده سته بهر ده کهن واته کردهوه چاکه کانیان به مبه سته دنیا به نه دواړو، له پیستی مهردان واته نه وه نه نه رم و نیان له گهل خهلک، زمانیان له شه کر شیرین تره، دلیان وه دلی گورگه، خوی گه وه ده فهرموویت: نایا له بهر میره بانیم لیم ناترسن و تهوبه و په شیمانیان پشتگوی خستوه و روچوون له گونا هو تاواندا، یان جورشت ده کهن و کردهوهی چاک ده کهن بو ده سته بهر کردنی مال و سامان، ههروه ها بوته وهی خزمه تیان بکهن، سویند به گه وره بی و شکومه ندی خوم نانه وانه دوو چاری به لاو مدینه تی ده کهم هندی کیان زال ده کهم به سهر هندی کی تریاندا به شیویه که سی له سهر خو و زانا سهر سام بی و نه توانی چاره سهری بکات نه به مانه وه له ناویاندا و نه به دهر بازبوون لیان).

۲۴۰۵ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمْرَةُ بْنُ أَبِي مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: لَقَدْ خَلَقْتُ خَلْقًا أَلَسِنَتُهُمْ أَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَقُلُوبُهُمْ أَمْرٌ مِنَ الصَّبْرِ، فَبِي خَلَقْتُ لِأَيِّحَنَّهُمْ فِتْنَةً تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ خَيْرًا، فَبِي يَغْتَرُونَ أَمْ عَلَيَّ يَجْتَرُونَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گینه وه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (خوای گه وه ده فەرموویت: که سانیکی وه هام زمانیان له ههنگوین شیرین تره، دلیان تالتره له گوشراوهی درهختی تال وهک دلی گورگه، سویند به گه وهیی و شکومهندی خۆم ئانه وانه دوو چاری به لاو مهینه تی ده کهم هه ندیکیان زال ده کهم به سهر هه ندیکیی تریاندا به شیویه کهسی له سهرخۆ و زانا سهرسام بی و نه توانی چاره سهری بکات نه به مانه وه له ناویاندا و نه به دربار بوونیش لییان، نایا له بهر میره بانیم لیم ناترسن و تهوبه و پەشیمانیان پشتگوێ خستوه و رۆچوون له گوناها تاواندا، یان جوړهت ده کهن و کرده وهی چاک ده کهن بۆ دهسته بهرکردنی مال و سامان، ههروه ها بۆنه وهی خزمه تیان بکهن).

نه وهی هاتوره ده باره ی پاراستنی زمان

۶۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ

۲۴۰۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ (ح) وَحَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَخْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا النَّجَاهُ؟ قَالَ: اِمْلِكْ عَلَيْكَ لِسَانَكَ، وَلَيْسَعَكَ بَيْتُكَ، وَابْلِكْ عَلَى خَطِيئَتِكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له عوقبهی کوری عامیره وه ره زای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فرموویه تی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، چۆن رزگار و سه رفراز ده بین؟ فرموی: (زمانی خۆت بگره، پابه ند به به کونجی ماله وه و سه رقالتی په رستش به، خۆت به دوو بگره له تیکه لی خه لک، له گونا هو تاوانه کانت په شیمان به ره وه و فرمی سکی په شیمانی هه لوه رینه).

٢٤٠٧ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي الصَّهْبَاءِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، رَفَعَهُ قَالَ: إِذَا أَصْبَحَ ابْنُ آدَمَ فَإِنَّ الْأَعْضَاءَ كُلَّهَا تُكْفِّرُ اللِّسَانَ فَنَقُولُ: اتَّقِ اللَّهَ فِينَا فَإِنَّمَا نَحْنُ بِكَ، فَإِنْ اسْتَقَمَّتْ اسْتَقَمَّتْ وَإِنْ اعْوَجَجَتْ اعْوَجَجَتْ. حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ، وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، وَقَدْ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، وَلَمْ يَرْفَعُوهُ. حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي الصَّهْبَاءِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَبُهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

واته: له نه بو سه عیدی خودریه وه ره زای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (هه رکه ناده میزاد روژی لی ده بیته وه به ملکه چیه وه پیی ده لپن: له خوا بترسه ده باره ی نیمه چونکه به راستی به تووه به ستراوین، نه گهر راست و دامه زراو بیت نهوا نیمه ش راست و دامه زراو ده بین، خو نه گهر چهوت و لاریش بیت نهوا نیمه ش چهوت و لار ده بین).

٢٤٠٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه کانی دنیا به که مگرتن له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ يَتَوَكَّلْ لِي مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ وَمَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ أَتَوَكَّلْ لَهُ بِالْحَقِّ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له سه هلی کوری سه عده وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههرکه سینک زه مانه تی پاراستنی زمان و دامینی خویم بو مسوگر بکات، زه مانه تی مسوگری به هشتی بو ده که م).

٢٤٠٩ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ وَقَاهُ اللَّهُ شَرَّ مَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ، وَشَرَّ مَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ. أَبُو حَازِمٍ الَّذِي رَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ اسْمُهُ: سَلْمَانُ مَوْلَى عَزَّةَ الْأَشْجَعِيَّةِ وَهُوَ كُوفِيٌّ، وَأَبُو حَازِمٍ الَّذِي رَوَى عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ هُوَ: أَبُو حَازِمٍ الرَّاهِدِيُّ مَدَنِيٌّ، وَاسْمُهُ: سَلَمَةُ بْنُ دِينَارٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههرکه سینک خوی گه وه زمان و دامینی له شهر و خراپه بیاریزی ده چینه به هشته وه).

٢٤١٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَاعِزٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ حَدِّثْنِي بِأَمْرٍ أَعْتَصِمُ بِهِ، قَالَ: قُلْ رَبِّيَ اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقِمْ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَخَوْفُ مَا تَخَافُ عَلَيَّ، فَأَخَذَ بِلِسَانِ نَفْسِهِ، ثُمَّ قَالَ: هَذَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الثَّقَفِيِّ.

واته: له سوفیانی کوری (عبد الله) وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، کاریکم پی بفهرموو دهستی پیوه بگرم و جیه جیی بکه م، فهرمووی: (بلی: الله) پهروهر دگارمه،

له پاشدا بهرد هوام پابهندی نهو ریبازه راسته به)، وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، زیاتر لهچی دهترسی که من بههوییهوه لهناو بیجم؟ پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم سهری زمانی خوی گرت. واته: بههوی زمانهوه لهناوده چیت، گهر زمان بیتلی سهر سهلامهته.

باسیکی تر لهو بارهوه

٦١ - بَابُ مِنْهُ

٢٤١١ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي ثَلَجٍ الْبَغْدَادِيُّ، صَاحِبُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَفْصٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ، وَإِنْ أَبْعَدَ النَّاسَ مِنَ اللَّهِ الْقَلْبُ الْقَاسِي. حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو النَّضْرِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَاطِبٍ.

واته: له ئیبنو عومهروه رهزای خویان لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (زۆر مهلین بهبی نهوهی یادی خوا بکهن، چونکه بهراستی زۆر وتن بهبی یادی خوا ده بیتههوی دل رهقی، بیگومان دوورترین کهس له خواوه کهسی دل رهقه).

باسیکی تر لهو بارهوه

٦٢ - بَابُ مِنْهُ

٢٤١٢ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ حُنَيْسٍ الْمَكِّيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ حَسَّانَ الْمَخْزُومِيَّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أُمُّ صَالِحٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ كَلَامٍ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ إِلَّا أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهْيٍ عَنْ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرُ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ حُنَيْسٍ.

واته: له نوم حەبیبه ی هاوسەری پیغه مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم ده گێڕنەوه، که فەرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (هەموو قسەیه کی ئاده میزاد زیانه کانی له نهستۆی خۆیه تی و سوودی بۆی نییه جگه له فرمان به چاکه یان ریگری له خراپه یا یادی خوا).

٦٣ - بَابُ

٢٤١٣ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَخَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ سَلْمَانَ وَبَيْنَ أَبِي الدَّرْدَاءِ، فَرَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَرَأَى أُمُّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَدِّلَةً، فَقَالَتْ: مَا شَأْنُكَ مُتَبَدِّلَةً؟ قَالَتْ: إِنَّ أَخَاكَ أَبَا الدَّرْدَاءِ لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا، قَالَ: فَلَمَّا جَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ قَرَّبَ إِلَيْهِ طَعَامًا، فَقَالَ: كُلْ فَإِنِّي صَائِمٌ، قَالَ: مَا أَنَا بِأَكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ، قَالَ: فَأَكَلَ، فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لِيَقُومَ، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: تَمْ، فَنَامَ، ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ، فَقَالَ لَهُ: تَمْ، فَنَامَ، فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الصُّبْحِ، قَالَ لَهُ سَلْمَانُ: قُمْ الْآنَ، فَقَامَا فَصَلَّيَا، فَقَالَ: إِنَّ لِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِصَافِيكَ

عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنْ لَأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ فَأَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا ذَلِكَ، فَقَالَ لَهُ: صَدَقَ سَلْمَانُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو الْعَمَيْسِ اسْمُهُ: عُتْبَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَهُوَ أَخُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمَسْعُودِيِّ.

واته: له نهبو جوحه یفهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: کاتی که موسولمانان کۆچیان کرد بۆ مه دینه پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم سلمان و نهبو دهردانی کرد به برای یهک، رۆژی سلمان رهزای خوای لی بی چوو بۆ سهردانی بینی ئومو دهردانی هاوسهری زۆر په رپوته و خزمه تی خۆی ناکات، سلمان فهرمووی: نهوه بۆ وات له خۆت کردوه، وتی: نهبو دهردانی برات هیچ پیوستی به دنیا نه ماوه و کاری به ژن نییه؟ وتی: کاتی که نهبو دهردا رهزای خوای لی بی هاتهوه خواردنی دانا بۆ سلمان و فهرمووی: بخۆ من به رۆژووم، سلمان فهرمووی: منیش ناخۆم ههتا تۆش نان نه خۆی، وتی: نهویش نانی خوارد، کاتی که شوو داهات واته سهره تای شوو نهبو دهردا رهزای خوای لی بی ههستا بۆ شوو نوێژ، سلمان فهرمووی: بخهوه، نهویش خهوت، له پاشدا ههستا بۆ شوو نوێژ، سلمان فهرمووی: بخهوه، نهویش خهوتهوه، له کۆتایی شهودا سلمان پیتی فهرموو: دهی ئیستا ههسته بۆ شوو نوێژ، ههردووکیان ههستان شهو نوێژیان کرد، سلمان رهزای خوای لی بی فهرمووی: نه فست مافی له سهرته، پهروه ردگارت مافی له سهرته، میوانه کهت مافی له سهرته، هاوسه ره کهت مافی له سهرته، دهی تۆش مافی هه هه موویان جیبه جی بکه و هه قیام مه فهوتینه، نهبو دهردا رهزای خوای لی بی چوو بۆ خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به سهرهاته کهی بۆ گپرایهوه، نهویش فهرمووی: (سلمان راست ده کات).

باسیکی تر لهو باره وه

٦٤ - بَابُ مِنْهُ

٢٤١٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ الْوَرْدِ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ قَالَ: كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنْ أَكْتُبِي إِلَيَّ كِتَابًا تُوصِينِي فِيهِ، وَلَا تُكْثِرِي عَلَيَّ، فَكَتَبَتْ عَائِشَةُ إِلَى مُعَاوِيَةَ: سَلَامٌ عَلَيْكَ. أَمَّا بَعْدُ: فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ التَّمَسَّ رِضَاءَ اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ مُؤْنَةَ النَّاسِ، وَمَنْ التَّمَسَّ رِضَاءَ النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا كَتَبَتْ إِلَى مُعَاوِيَةَ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ، وَلَمْ يَرْفَعَهُ.

واته: له پیاوړیکی خه لکی مه دینه وه ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: موعاویه ره زای خوای لی بئی نامه ی نووسی بو عائیشه ی دایکی باوه ډاران ره زای خوای لی بئی، که نامه یه کم بو بنووسه به کورتی ناموژگاریم بکه و قورسی مه که له سهرم، نه ویش وه لایمی نامه که ی دایه وه بهم شیویه: سلاوی خوات له سهریبی، له دوا ییدا: به پراستی بو خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفه رموو: (هر که س داوای ره زامه ندی خوا بکات به نار ه زامه ندی و تووړه یی خه لک نه وه خوای گه وړه نه رک ی خه لکی له سهر لاده بات، به پیچه وانه وه هر که سی داوای ره زامه ندی خه لک بکات به نار ه زامه ندی و تووړه یی خوای گه وړه نه وه خوا زه مانه تی ده داته ده ست خه لک). سلاوی خوات له سهریبی.

باسه کانی سیفته کانی قیامت له پیغمبره وه صلی الله علیه وسلم

۳۵ - أَبْوَابُ صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالرَّقَائِقِ وَالْوَرَعِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باسی دهر باره ی قیامت

۱ - بَابُ فِي الْقِيَامَةِ

۲۴۱۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خُثَيْمَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ رَجُلٍ إِلَّا سَيُكَلِّمُهُ رَبُّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تُرْجَانٌ، فَيَنْظُرُ أَتَمَنَّ مِنْهُ فَلَا يَرَى شَيْئًا إِلَّا شَيْئًا قَدَّمَهُ، ثُمَّ يَنْظُرُ أَشَاءَ مِنْهُ فَلَا يَرَى شَيْئًا إِلَّا شَيْئًا قَدَّمَهُ، ثُمَّ يَنْظُرُ بَلَقَاءَ وَجْهِهِ فَتَسْتَقْبِلُهُ النَّارُ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَبْقِيَ وَجْهَهُ خَرَّ النَّارِ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَلْيَفْعَلْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا أَبُو السَّائِبِ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، يَوْمًا بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنِ الْأَعْمَشِ، فَلَمَّا فَرَغَ وَكِيعٌ، مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ: مَنْ كَانَ هَاهُنَا مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ فَلْيَخْتَسِبْ فِي إِظْهَارِ هَذَا الْحَدِيثِ بِخُرَاسَانَ، لِأَنَّ الْجَهْمِيَّةَ يُنْكِرُونَ هَذَا اسْمَ أَبِي السَّائِبِ: سَلَمُ بْنُ جُنَادَةَ بْنِ سَلَمِ بْنِ خَالِدِ بْنِ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ الْكُوفِيِّ.

واته: له عهدي كورې حاتيمه وه ره زای خواى لى بى ده گيړنه وه، كه
فهرموويه تى: پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموويه تى: (هر كه سيك له
نيوه ی موسولمان په روه ردگارى به بى تهرجومان گف و گوى له گهل ده كات ، جانه و

کاته ته‌ماشای لای راستی ده‌کات شه‌وی له‌پیش خویه‌وه ره‌وانه‌ی کردووه هه‌ر شه‌وه ده‌بینیته‌وه، ته‌ماشای لای چه‌پی ده‌کات شه‌وی له‌پیش خویه‌وه ره‌وانه‌ی کردووه هه‌ر شه‌وه ده‌بینیت، ته‌ماشای به‌رده‌می خوی ده‌کات دۆزه‌خ ده‌بینی روو به‌رووی راوه‌ستاوه، که‌واته هه‌رکس له‌ئیه‌وه ده‌توانی با‌خوی بیاریزی له‌تینی ناگری دۆزه‌خ هه‌رچه‌نده به‌له‌ته خورمایه‌ک بی).

کاتی وه‌کیع له‌گیرانه‌وی شه‌م فه‌رمووده بوویه‌وه فه‌رمووی: با‌هه‌رکس خه‌لکی خوراسانه شه‌م فه‌رمووده له‌وی‌ناشکرا بکات و داوای پاداشت له‌خوای گه‌وره بکات، چونکه خوراسان جه‌هه‌می له‌بوو نه‌فی سیفته‌کانی خوایان ده‌کرد بویه وه‌کیع ناماژه‌ی بو‌خوراسان کرد.

٢٤١٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ مُثَرِّمٍ أَبُو مِخْصَنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ قَبِيصٍ الرَّحْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَاحٍ، عَنْ ابْنِ عُمرَ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَزُولُ قَدَمُ ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ، عَنْ عُمْرِهِ فِيمَ أَقْنَاهُ، وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ، وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الْحُسَيْنِ بْنِ قَبِيصٍ، وَحُسَيْنُ بْنُ قَبِيصٍ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ.

واته: له‌ئینه‌و مه‌سعووه‌وه ره‌زای خوایان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیغمبره‌ی خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (له‌روژی قیامتدا به‌نده‌ی موسولمان قاچی نابزویت هه‌تا له‌سه‌ر پینج شت پرسیری لی ده‌کریت: ته‌مه‌نی له‌چیدا به‌سه‌ر برد، که‌نجیتی چۆن به‌سه‌ر برد، مال و سامانه‌که‌ی چۆن په‌یدا کرد و له‌چیدا خه‌رجی کرد، چ کاریکی کرد به‌زانت و زانیاریه‌که‌ی).

۲۴۱۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ غَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جَسَدِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَسَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُرَيْجٍ هُوَ بَصْرِيُّ، وَهُوَ مَوْلَى أَبِي بَرزَةَ، وَأَبُو بَرزَةَ اسْمُهُ: نَضْلَةُ بْنُ عُبَيْدٍ.

واته: له نیبو مهسعودوه ره زای خویان لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له پروژی قیامتدا بهنده ی موسولمان قاچی نابزویت هتا له سهر پینج شت پرسپاری لی ده کریت: ته مه نی له چیدا به سهر برد، چ کاریکې کرد به زانست و زانیاریه کھی، مال و سامانه کھی چوڼ په یدا کرد و له چیدا خهرجی کرد، جهسته ی له چیدا له ناودا).

نهره ی هاتروه دهر باره ی لی پیچینه وه و توله

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ الْحِسَابِ وَالْقَصَاصِ

۲۴۱۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أُنذِرُونَ مِنَ الْمُفْلِسِ؟ قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُفْلِسُ مِنْ أُمِّي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاتِهِ وَزَكَاتِهِ، وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا فَيَفْقُدُ فَيُقْتَصُّ هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فُتِنَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْتَصَّ مَا عَلَيْهِ مِنَ الْخَطَايَا أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هوره یروه ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که پیغه مبهری خوا

صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (نایا ده‌زانن موفلیس کییه؟). وتیان: موفلیس لای ئیمه‌ئو که‌سه‌یه مال و سامان و پاره و شمه‌کی نه‌بی، فهرمووی: (موفلیسی راسته‌قینه له نوممه‌تی مندا ئو که‌سه‌یه له‌پوژی قیامه‌تدا که دیت به نوێژ و روژوو و زه‌کاته‌که‌یه‌وه واته‌ خاوه‌نی ئو په‌رستانه‌یه، که دیت جنیوی داوه به‌وه، بوختانی کردووه بۆ ئو، خوینی ئو‌ه‌ی رشتوو، له‌وه‌ی داوه، موفلیسه‌که داده‌نیشتن و‌ه‌ک تۆله‌ لی‌ کردنه‌ویه له‌کرده‌وه چاکه‌کانی به‌شی ئه‌وانه‌ی لی‌ ده‌ستین که خراپه‌ی کردووه به‌رمبه‌ریان، نه‌گه‌ر کرده‌وه چاکه‌کانی ته‌واوبوون له‌پیش ئه‌وه‌ی تۆله‌ی گونا‌هه‌کانی به‌ ته‌واوی لی‌ بکریته‌وه، ئه‌وا له‌ گونا‌هی ئه‌وانه ده‌خریته‌ سه‌ر گونا‌هه‌کانی و فری‌ ده‌دریته‌ ناو ناگری دۆزه‌خه‌وه).

٢٤١٩ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، وَنَصْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوفِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أَنَسَةَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا كَانَتْ لِأَخِيهِ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ فِي عِرْضٍ أَوْ مَالٍ، فَجَاءَهُ فَاسْتَحْلَهَ قَبْلَ أَنْ يُؤْخَذَ وَلَيْسَ تَمَّ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ، فَإِنْ كَانَتْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ حَمَلُوهُ عَلَيْهِ مِنْ سَيِّئَاتِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، وَقَدْ رَوَاهُ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ.

واته: له ئه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ره‌حه‌تی خوا له‌و به‌نده‌یه‌ی سته‌میکی کردووه له‌ نابوو یان له‌مالی برا موسولمانه‌که‌ی گه‌ردنی پی‌ نازاد ده‌کات له‌پیش ئه‌وه‌ی بمری و له‌پوژیکدا لیتی و‌ه‌گریته‌وه دینار و دره‌م ده‌وری نامینی، نه‌گه‌ر چاکه‌ی هه‌بوو ئه‌وه‌نده‌ی سته‌مه‌که‌ی له‌ چاکه‌کانی و‌ه‌ده‌گیریت، خو

نه گهر چاکه ی نه بوو نه وه له کرده وه خراپه کانی ستم لیکراوه که هنده گیری و ده خریته سهر خراپه کانی نهو.

۲۴۲۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَتَوُودَنَّ الْخُفُوقَ إِلَى أَهْلِهَا حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجُلُخَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرَنَاءِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ. وَحَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بوو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (سهرجه مافه کان ده گهر پتیرینه وه بو خاوه نه کانیان ته ناندت توله ی بز و مه ری شاخدار له بی شاخ ده کریتنه وه).

۲۴۲۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زَيْدٍ بْنُ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمِقْدَادُ، صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَذْنِبَتِ الشَّمْسُ مِنَ الْعِبَادِ حَتَّى تَكُونَ قِيدَ مِيلٍ أَوْ اثْنَيْنِ، قَالَ سُلَيْمٌ: لَا أَذْرِي أَيَّ الْمِيلَيْنِ عَنِّي؟ أَمَسَافَةُ الْأَرْضِ، أَمْ الْمِيلُ الَّذِي يُكْحَلُ بِهِ الْعَيْنُ؟ قَالَ: فَتَضَهُرُهُمُ الشَّمْسُ، فَيَكُونُونَ فِي الْعَرَقِ بِقَدْرِ أَعْمَالِهِمْ، فَمِنْهُمْ مَنْ يَأْخُذُهُ إِلَى عَقَبَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَأْخُذُهُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَأْخُذُهُ إِلَى حَقْوَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ الْجَنَامُ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ: أَيُّ يُلْجِمُهُ الْجَنَامُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له میقدادی هاوه لی پیغه مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: بو خوم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفه رموو: (له روژی قیامتدا خور نریک ده کریتنه وه له بنده کان تا ده گاته

نه ندازه میلی یان دوو میل). سولهیم وتی: جا نازانم مهبهستی میلی پتوانهی زهوی بوو یان میلی چاو رشتن به کل بوو، تین و گهرمای خۆره که ده یانتوینتیه وه، به پیتی کرده وه کانیان له ناره قدان، هندیکیان ههتا پاژنه یان له ناره قدان، هندیکیان ههتا نه ژنویان له ناره قدان، هندیکیان ههتا پشتوینگه یان ناوه راستیان له ناره قدان، ههشیانه وه که له غاو کردن له غاویان ده کات واته ههتا ناو ده میان له ناره قدان).

٢٤٢٢ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو زَكْرِيَّا يَحْيَى بْنُ دُرُسْتَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ حَمَّادٌ: وَهُوَ عِنْدَنَا مَرْفُوعٌ، (يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) قَالَ: يَقُومُونَ فِي الرَّشْحِ إِلَى أَنْصَافِ آذَانِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له نیبنو عومهره وه رهزای خویان لی بی ده گپ نه وه، که ده بارهی نهم نایه ته: (يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ). فهرموویه تی: واته: خه لکان ههتا نه رمایی گوئیان له ناره قدان.

نه وهی هاتووه ده باره ی رۆزی هه شر

٣ - بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ الْحَشْرِ

٢٤٢٣ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ النُّعْمَانِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاءَ عَرَاءَ غُرْلًا كَمَا خُلِفُوا، ثُمَّ قَرَأَ (كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ) وَأَوَّلُ مَنْ يُكْسَى مِنَ الْخَلَائِقِ إِبْرَاهِيمُ، وَيُؤْخَذُ مِنْ أَصْحَابِي بِرِجَالِ ذَاتِ الْيَمِينِ وَذَاتِ الشِّمَالِ،

فَأَقُولُ: يَا رَبِّ أَصْحَابِي قِيْلَ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَخَذْتُوا بَعْدَكَ، إِنَّهُمْ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ مِنْذُ فَارَقْتَهُمْ، فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: (إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ). حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ النُّعْمَانِ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ فَذَكَرَ نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) کوری ئیبنو عه باسه وه ره زای خویان لی بی ده گینه وه، که فەر موویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەر موویه تی: (له رزوی قیامتدا خه لک به پیتی پیتی و به پرووتی و به خه ته نه نه کراوی زیندوده کرینه وه وه ک چون به که م جار دروستکراون، له پاشدا نه م نایه ته ی خوینده وه: (کَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ). سورة الانبياء: ۱۰۴ - ۱۰۵. به که م کهس که پۆشاک ی له بهرده کریت پیغه مبهر ئیرا هیمه سه لامی خوی له سه ربی، که سانی له ها وه لایم ده هیسن به ره و لای راست بو به ههشت و که سانی کیشیان به ره و لای چه پ به لکیشیان ده که م بو دوزه خ، منیش ده لیم: (نه ی پهروه درگرم نه وانه هاو پیتی من بوون). پیتی ده وتریت: تو نازانی له دوا ی تو چیان داهیتا له دیندا، نه وانه له پاش مردنی تو پاشگه زبوونه وه له دینه که یان، منیش وه که بهنده صالحه که ده لیم: (إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ). سورة المائدة: ۱۱۸. واته: نه گهر تو سزاو نه که نه یان به دیت، بیتگومانه که بهنده ی خوتن و که سیش بو ی نیه هیچ بلیت، نه گهر لیشیان ببوریت نه وه خوت چاک ده زانی، بو خوشت ده سه لاتدار و کار جوانی.

۲۴۲۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا بِهِزُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

يَقُولُ: إِنَّكُمْ تُحْشَرُونَ رِجَالًا وَرُكْبَانًا، وَتُحْرُونَ عَلَى وُجُوْهِكُمْ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له بهزی کورێ حه کیمهوه، له باوکیهوه، له باپیرییهوه رهزای خوای لێ بێ دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو دهیغهرموو: (بیگومان به سواری و به پیاده زیندوده کرینهوه و کۆده کرینهوه، له سههر رووخسارتان راده کیشترین).

نهوهی هاتوووه دهبارهی خسته پروو

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَرْضِ

٢٤٢٥ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُعْرَضُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَ عَرَضَاتٍ، فَأَمَّا عَرَضَتَانِ فَجَذَالٌ وَمَعَاذِيرُ، وَأَمَّا الْعَرَضَةُ الثَّلَاثَةُ، فَعِنْدَ ذَلِكَ تَطِيرُ الصُّحُفُ فِي الْأَيْدِي، فَآخِذٌ بِيَمِينِهِ وَآخِذٌ بِشِمَالِهِ. وَلَا يَصِحُّ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ قَبْلِ أَنَّ الْحَسَنَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَقَدْ رَوَاهُ بَعْضُهُمْ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَلِيٍّ وَهُوَ الرَّفَاعِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَلَا يَصِحُّ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ قَبْلِ أَنَّ الْحَسَنَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي مُوسَى.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لێ بێ دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (له رۆژی قیامتدا خهڵک سێ جار دهخرینه پروو نیشان دهدرین، یه کهم جار بهرگری له خۆیان ده کهن، دووهم جار دانی پیاده نیتن و پۆرش دهیننهوه، به لām سییهم جار به پهله نامه ی کردهوه کانیان دهدریتته دهست، ههیانه دهدریتته دهستی راستی و ههشیانه دهدریتته دهستی چهپی).

باسیکی تر لهو باره وه

۵ - بَابُ مِنْهُ

۲۴۲۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عُمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ تَوَقَّشَ الْحِسَابَ هَلَكَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: (فَأَمَّا مَنْ أُوِّيَ كِتَابُهُ بِمِيزَانٍ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا) قَالَ: ذَلِكَ الْعَرُضُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَرَوَاهُ أَيُّوبُ، أَيْضًا عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ.

واته: له عائیشه وه زای خوی لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: بو خوم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده فهرموو: (له روژی قیامتدا هه ره که سیک لپرسینه وهی له گهل بکریت تیاده چیت و سزاو نه شکه نه ده دریت)، وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، بیگومان خوی گه وه ده فهرمویت: ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوِّيَ كِتَابُهُ بِمِيزَانٍ ۖ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ ۸ وَتَقْلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مَرْوَرًا ۙ﴾ الانشاق: ۷ - ۹. واته: نهو که سهی نامه ی کرده وه کانی بدریته دهستی راستی، نهوه لپرسینه وهیه کی سوک و ناسانی له گهلدا ده کریت، وه به دلخوشیه وه ده گهریته وه بو ناو کهس و کاری. پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: بیگومان نهوه خستنه رووی کرده وه کانه).

باسیکی تر لهو باره وه

۶ - بَابُ مِنْهُ

۲۴۲۷ - (ضعيف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْحَسَنِ، وَقَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُجَاءُ بِابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُ بَدَجٌ فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ:

أَعْطَيْتُكَ وَحَوْلُوكَ وَأَنْعَمْتُ عَلَيْكَ، فَمَاذَا صَنَعْتَ؟ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ كُلِّهِ، فَيَقُولُ لَهُ: أَرِنِي مَا قَدَّمْتَ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ جَمَعْتُهُ وَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ، فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ بِهِ كُلِّهِ، فَإِذَا عَبْدٌ لَمْ يُقَدِّمْ خَيْرًا، فَيُمَضَى بِهِ إِلَى النَّارِ. وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ الْحَسَنِ، قَوْلُهُ وَلَمْ يُسْنِدُوهُ، وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ يُضَعِّفُ فِي الْحَدِيثِ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لى بى ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له روژی قیامتدا ناده میزاد ده هتیریت وه که بهر ختیکی بى زمان و بى ده سولات، راده وه سستیریت خوای گه وه پتی ده فهرموویت: نایا ژیان و تهن دوستی و خوشگوزهرانیم مال و سامان و پله و پایه و جوړه ها ناز و نیعمه تی زورم پی نه به خشیت؟ نهی تو چیت کرد؟ ده لی: نهی پهروه ردگار کو مکرده وه و زورم کردو به جیم هیشت، بگپړه وه بو دنیا هه تا هه مووی ببه خشم له پیناوی تودا، پتی ده وتریت: چیت پیش خستوه له کاری چاک بو قیامت؟ ده لی: نهی پهروه ردگار کو مکرده وه و زورم کردو به جیم هیشت، بگپړه وه بو دنیا هه تا هه مووی ببه خشم له پیناوی تودا، نه گهر بنده به بوو کاری چاک پیشت نه خستبو بو قیامت نه وه ده بیهن بو ناو ناگری دوزه خ).

۲۴۲۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّهْرِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ سَعْدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ التَّمِيمِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُؤْتَى بِالْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ سَمْعًا وَبَصَرًا وَمَالًا وَوَلَدًا، وَسَخَّرْتُ لَكَ الْأَنْعَامَ وَالْحَرْثَ، وَتَرَكْتُكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَكُنْتَ تَنْظُرُ أَنَّكَ مُلَاقِي يَوْمَكَ هَذَا؟ فَيَقُولُ: لَا،

فَيَقُولُ لَهُ: الْيَوْمَ أَنْسَاكَ كَمَا نَسَيْتَنِي. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ: الْيَوْمَ أَنْسَاكَ، يَقُولُ: الْيَوْمَ أَتْرُكُكَ فِي الْعَذَابِ. هَكَذَا فَسَّرُوهُ. وَقَدْ فَسَّرَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ هَذِهِ الْآيَةَ (فَالْيَوْمَ نَنْسَاهُمْ) قَالُوا: إِنَّمَا مَعْنَاهُ الْيَوْمَ نَتْرُكُهُمْ فِي الْعَذَابِ.

واتە: لە ئەبو ھورەیرە و ئەبو سەعیدەوہ رەزای خوایان لى بى دەگێرنەوہ، کە فەرموویانە: پێغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم فەرموویەتى: (لەرۆژى قیامەتدا بەندە دەھێنریت، خۆی گەورە پى دەفەرموویت: ئایا گوێ و چار و مال و سامان و مندالم پى نەبەخشیست؟ ئازەلان و مەر و مالات کێلگەم بۆ نەھێنایتە ژێربار بۆت؟ وازم لى نەھێنایت سەرۆکایەتى بکەیت و چواریە کى دەستکەوت ببەیت^(۱)؟ دەترانى تووشى ئەم رۆژە دەبیت، ئەویش دەلى: نەخیر، جا پى دەفەرموویت: ئە مەرۆ لەبیرت دەکەم وەك چۆن تۆ لەبیرت کردم).

باسىکى تر لەو بارەوہ

۷ - بَابُ مِنْهُ

۲۴۲۹ - (ضعيف الإسناد) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ الْمُقْبِرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا) قَالَ: أَتَدْرُونَ مَا أَخْبَارُهَا؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّ أَخْبَارَهَا أَنْ تَشْهَدَ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ أَوْ أَمَةٍ بِمَا عَمِلَ عَلَى ظَهْرِهَا أَنْ تَقُولَ: عَمِلَ كَذَا وَكَذَا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَهَذِهِ أَخْبَارُهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەبو ھورەیرەوہ رەزای خۆای لى بى دەگێرنەوہ، کە فەرموویەتى: پێغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم ئەم ئایەتەى خوێندەوہ: (يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ

^(۱) لەسەردەمى ئەفامیدا سەرۆك ھۆز چواریە کى مالى خەلكى پى دەدرا.

أَخْبَارَهَا). واته: لهو روژدها زهوی ههواله کانی خوی دهگیریتیهوه. پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نایا دهزانن نهو ههواله ی که زهوی دهگیریتیهوه چیه؟). وتیان: خواو پیغه مبهره که ی باش دهیزانن، فهرمووی: (نهویه زهوی شایه تی ده دات لهسر هه موو بهندهیه، چ پیاو بی چ ژن که چی کردوه لهسر پشتی و دهلی: تو لهو روژه و لهو روژدها نهوه و نهوه ت کردوه). فهرمووی: (نهویه ههواله که ی).

نهوه ی هاتوره ده باره ی که رهنا

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ الصُّورِ

۲۴۳۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَسْلَمَ الْعَجَلِي، عَنْ بَشْرِ بْنِ شَغَافٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: مَا الصُّورُ؟ قَالَ: قَرْنٌ يُنْفَخُ فِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِهِ.

واته: له (عبد الله) ی کور ی عه مروه رهزای خویان لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویه تی: پیاویکه عه ره بی دهشته کی هاته خزمه ت پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم، وتی: ((صور) چی یه؟) فهرمووی: شهپور یان که ره نایه فووی پیتا ده کریت). - نيسرافيل دوو جار فووی پیتا ده کات - .

۲۴۳۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا خَالِدُ أَبُو الْعَلَاءِ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ أَنْعَمَ وَصَاحِبُ الْقَرْنِ قَدِ التَّقَمَ الْقَرْنَ وَاسْتَمَعَ الْإِذْنَ مَتَى يُؤْمَرُ بِالنَّفْخِ فَيَنْفَخُ فَكَأَنَّ ذَلِكَ ثَقُلَ عَلَى أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُمْ: قُولُوا: حَسْبُنَا اللَّهُ

وَنِعَمَ الْوَكِيلُ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له نهبو سه عیده وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: چون شاد و دلخوش بم له کاتیکدا خاوه نی که ره نا که ره ناکه ی به ده مه وه یه و گوئی هه لختووه و چاوه ریتییه که ی فهرمانی پی بکری فووی پیندا بکات). وه ک بلتی: نه مه زور قورس بوو به لای هاوه لانی پیغه مبره ری خاوه صلی الله علیه وسلم، بویه پیی فهرمون: (بلتی: خوامان به سه، نهو چاکترین خو پی سپیردراوه، پشتمان به خوای خو مان به ستووه).

نهوه ی هاتوره ده رباره ی پردی (صراط).

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ الصِّرَاطِ

۲۴۳۲ - (ضعيف) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: شِعَارُ الْمُؤْمِنِ عَلَى الصِّرَاطِ، رَبِّ سَلِّمْ سَلِّمْ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له موغیره ی کوری شو عبه وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (دروشی باوه ردار له سر پردی (صراط) نه مه یه: نه ی پهروه ردار بپاریزه له زیانی پردی (صراط) و سه لامه تم بکه).

۲۴۳۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّبَّاحِ الهاشميُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَرِّبِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَزْبُ بْنُ مَيْمُونٍ الْأَنْصَارِيُّ أَبُو الْخَطَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَشْفَعَ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقَالَ: أَنَا فَاعِلٌ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَيُّنَ أَطْلُبُكَ؟ قَالَ: أَطْلُبُنِي أَوَّلَ مَا تَطْلُبُنِي عَلَى الصِّرَاطِ. قَالَ: قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقُكَ عَلَى الصِّرَاطِ؟ قَالَ: فَاطْلُبْنِي عِنْدَ الْمِيزَانِ. قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَلْقُكَ عِنْدَ الْمِيزَانِ؟ قَالَ: فَاطْلُبْنِي عِنْدَ الْخَوْضِ فَإِنِّي لَا أُحْطِي هَذِهِ الثَّلَاثَ الْمَوَاطِنَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه نه سى كورى ماليكه وه ره زای خواى لى بى ده گيرنه وه، كه فرمويه تى: داوام كرد له پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم له روژى قیامتدا شه فاعه تم بو بکات، فرموى: (باشه شه فاعه تم بو ده كه م). وتم: نهى پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم، له كوى پتويستيم به شه فاعه تى تو ههيه و داوات لى بكم رزگارم بى؟ فرموى: (يه كه مجار له سهر پردى (صراط)، وتم: نه گهر له سهر پردى (صراط) پیت نه گه يشتم، فرموى: (لاى تهرازوو واته له كاتى كيشانه و پيوانه كرده وه كاندا)، وتم: نهى نه گهر لای تهرازوو پیت نه گه يشتم، فرموى: (له سهر حهوزى كه وسهر، بيگومان له م سى شوينه زياتر بو هيچ شوينيكي تر نارووم هه رده بى له يه كى له و سى شوينه پيم بگهيت).

نه وهى هاتوره ده زبارهى شه فاعه ت

۱۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّفَاعَةِ

۲۴۳۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَيَّانَ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أُنِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَلْحَمُ فَرُفَعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ فَأَكَلَهُ وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ فَتَهَسُّ

مِنْهَا نَهَسَةٌ ثُمَّ قَالَ: أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ هَلْ تَذَرُونَ لِي ذَاكَ؟ يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَيُسْمِعُهُمُ الدَّاعِيَ وَيَنْفِذُهُمُ الْبَصَرَ وَتَذْنُو الشَّمْسُ
مِنْهُمْ فَيَبْلُغُ النَّاسُ مِنَ الْعَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيقُونَ وَلَا يَحْتَمِلُونَ. فَيَقُولُ النَّاسُ بَعْضُهُمْ
لِبَعْضٍ: أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ بَلَغَكُمْ؟ أَلَا تَنْظُرُونَ مَنْ يَشْفَعُ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ؟ فَيَقُولُ النَّاسُ
بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: عَلَيْكُمْ بِآدَمَ، فَيَأْتُونَ آدَمَ فَيَقُولُونَ: أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ، خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ
وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ
فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ آدَمُ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ
قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنَّهُ قَدْ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُ، نَفْسِي نَفْسِي
نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ، فَيَأْتُونَ نُوحًا فَيَقُولُونَ: يَا نُوحُ أَنْتَ أَوَّلُ
الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ وَقَدْ سَمَّاكَ اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا
نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغَنَا؟ فَيَقُولُ لَهُمْ نُوحٌ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ
يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنَّهُ قَدْ كَانَ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلَى قَوْمِي،
نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي، اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُونَ: يَا
إِبْرَاهِيمُ أَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟
فَيَقُولُ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ،
وَإِنِّي قَدْ كَذَبْتُ ثَلَاثَ كَذِبَاتٍ، فَذَكَرْهُمْ أَبُو حَيَّانَ فِي الْحَدِيثِ، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي،
اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى فَيَأْتُونَ مُوسَى فَيَقُولُونَ: يَا مُوسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ
فَضَّلَكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ وَبِكَلَامِهِ عَلَى الْبَشَرِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟
فَيَقُولُ: إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ
وَإِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا لَمْ أُؤْمَرْ بِقَتْلِهَا، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى
عِيسَى فَيَأْتُونَ عِيسَى فَيَقُولُونَ: يَا عِيسَى أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْفَاحًا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحُ
مِنْهُ وَكَلَّمْتُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ فَيَقُولُ عِيسَى:
إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَلَمْ يَذْكُرْ

ذُنْبًا، نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي، اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ، قَالَ: فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا فَيَقُولُونَ: يَا مُحَمَّدُ أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَخَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ وَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ فَأَنْطَلِقُ فَأَتِي تَحْتَ الْعَرْشِ فَأَجِرُ سَاجِدًا لِرَبِّي، ثُمَّ يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ تَحَامِيدِهِ وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا لَمْ يَفْتَحْهُ عَلَى أَحَدٍ قَبْلِي، ثُمَّ يُقَالُ: يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ رَأْسَكَ سَلِّ تَعْطُهُ وَاشْفَعْ تُشْفَعُ، فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ: يَا رَبِّ أُمِّي يَا رَبِّ أُمِّي، يَا رَبِّ أُمِّي، فَيَقُولُ: يَا مُحَمَّدُ أَذْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لَا حِسَابَ عَلَيْهِ مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ، ثُمَّ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَهَجَرَ وَكَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، وَأَنْسٍ، وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو حَيَّانَ التِّيمِيُّ اسْمُهُ: يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ بْنِ حَيَّانَ كُوفِيٌّ وَهُوَ ثِقَةٌ، وَأَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرٍو بْنِ جَرِيرٍ اسْمُهُ: هَرَمٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بۆ ددگیرنه وه، که فهرموویه تی: گوشتیان هینا بۆ پیغه مبره خوا صلی الله علیه وسلم چهزی له گوشتی دهستی بوو، دهستی گوشتی خواردنیان بۆ دانا قهینکی لی گرت و فهرمووی: (من گه وه و سهروه ری خه لکم له روژی قیامهتدا، دهزانن نه وهش له بهر چیه؟ خوای گه وه پیشینان و پاشینان هدر هه موویان له گوړه پانیکدا کوډه کاته وه که بانگکه دهنگی دهیانگاتی و چاو دهیانینی، وه خوړ نزیك ده که ویتسه وه خه لک ده که ونه خه م و په ژاره و تهنگانه به کی واوه له وزه و توانایاندا نییه و نایتوانن، بۆیه له ناو خویاندا ده لێن: سهیری خۆتان نا کهن چیتان به سهر هاتوه، حالتان چه ند شه، نایا به کیك نادۆزنه وه که تکاتان بۆ بکات لای پهروه دگارتان، تاکو له م تهنگانه به رزگارتان بکات؟

جا هه ندیک له خه لکی به هه ندیک تریان ده لێن: بچه لای ناده م، جا ده چنه

خزمەتی و دەلێن: ئەو نادەم تۆ باوکی بەرەو شادەمیزادی، خوا بە دەستی خۆی دروستیکردووی و لە روحی خۆی فووی بە بەردا کردووی، وە فەرمانی بە مەلانیکیەکانی کردووە کە نوێشیان بۆ برووی، دەو بە فرموو لە لای پەرەردگارت تکامان بۆ بکە؟ ئایا نابینی لە چیداین و نابینی چیمان لێ بە سەر هاتوو تووشی چی گۆبەندێک بووین؟!

نادەم دەلێ: بە راستی پەرەردگارم ئەمڕۆ تورەبونیکی تورە بوو هەرگیز پێشتر وا تورە نەبوو لە داها تووشدا وا تورە نابیتەو، لە هەمان کاتدا هۆیەکی تریش هەیە ئەویش ئەو هەیە درەختەکی لێ قەدەغە کردم سەرپێچیم لێ کرد، هەر بۆ خۆم دەپارێمەو بەس: خۆم، خۆم، خۆم، بچن بۆ لای یەکیکی دیکە، بچن بۆ لای نوح. نینجا دێنە لای نوح و دەلێن: ئەو نوح! تۆ یەکەم پێغەمبەری رەوانە کراوی خوا ی بۆ سەر خەلکی زەوی، وە خوا ناوی ناوی بەندە ی سوپاسگوزار، لای پەرەردگارت تکامان بۆ بکە! خۆ خۆت دەبینی ئێمە لە چ حالێکی ناخۆش داین و چیمان لێ قەوماو؟ ئەویش پێیان دەلێ: بە راستی پەرەردگارم ئەمڕۆ تورەبونیکی تورە بوو هەرگیز پێشتر وا تورە نەبوو لە داها تووشدا وا تورە نابیتەو، وە من نزاو پارێنەو یەکم هەبوو لە رابوردویدا لە گەلەکەم کرد، خۆم، خۆم، خۆم، بچن بۆ لای یەکیکی تر، بڕۆن بۆ لای ئیبراھیم.

نینجا دەرۆن بۆ لای ئیبراھیم و دەلێن: ئەو ئیبراھیم! تۆ پێغەمبەری خواو دۆست و خۆشەویستی ئەوی، کەواتە لای پەرەردگارت تکامان بۆ بکە! ئایا نابینی لە چ حالێکداین؟ ئایا نابینی چیمان لێ هاتوو؟ ئیبراھیمیش پێیان دەلێ: بە راستی پەرەردگارم ئەمڕۆ تورەبونیکی تورە بوو هەرگیز پێشتر وا تورە نەبوو.

لە داھاتوشدا وا تورە نابیتەو، ئینجا باسی سێ درۆکانی خۆی کرد^(۱)، گوتی: ھەر خۆم، ھەر خۆم، ھەر خۆم! بچنە لای یەکیکی دیکە، بچنە لای موسا.

ئینجا دەچنە خزمەت موسا و دەلێن: ئەی موسا! تۆ پێغەمبەری خوا، خوا بەھۆی پەیام و قسە لەگەڵ کردتدا بەسەر خەلکیدا ھەڵی بژاردووی! بۆیە لای خوا تکامان بۆ بکە، نایا نابینی لە چ حالیکدا؟ نایا نابینی چیمان لێ قەوماوە؟ موساش پێیان دەلێ: بەراستی پەرورەدگارم ئەمڕۆ تورەبونیک تورە بوو ھەرگیز پێشتر وا تورە نەبوو لە داھاتوشدا وا تورە نابیتەو، وە من کەسیکم کوشت فەرمانم پێ نەکرابوو بیکوژم، ھەر ھەر خۆم ھەر خۆم، خۆم ھەر خۆم، ھەر خۆم ھەر خۆم، ھەر خۆم، بڕۆن بۆ لای عیسا.

ئینجا دەچنە لای عیسا و دەلێن: ئەی عیسا! تۆ پێغەمبەری خوا، لە بیتشکەدا قسەت لەگەڵ خەلک کردوو، تۆ وشەیی خوا گیانیککی لە خواوە بۆ مەریەمی نارد، جا تکامان بۆ بکە لەلای پەرورەدگارت، نابینی لە چ حالیکدا؟ نایا نابینی چیمان لێ ھاتوو؟ عیسا پێیان دەلێ: بەراستی پەرورەدگارم ئەمڕۆ تورەبونیک تورە بوو ھەرگیز پێشتر وا تورە نەبوو لە داھاتوشدا وا تورە نابیتەو، بەلام باسی ھیچ گوناھیککی نەکرد، ھەر خۆم ھەر خۆم، ھەر خۆم، ھەر خۆم! بچنە لای یەکیکی دیکە، بچنە لای موحمەد.

ئینجا دینە لای خۆم و دەلێن: ئەی موحمەد! تۆ رەوانە کراوی خوا و کۆتایی پێغەمبەرانێ وە خوا لە گوناھێ سەرەتا و کۆتایشت خۆش بوو، جا تکامان بۆ بکە لەلای پەرورەدگارت، نایا سەرنج لەچی داین؟ نایا سەرنج نادەیی چیمان لێ ھاتو؟

---

(۱) شایەنی بەسە ئەم سێ درۆیە لە روالەتدا درۆ بوون ئەویش ئەمانەن: ۱- ئەوە بوو کە گوتی من نەخۆشم تا کۆ نەچیتە دەرەووە بەتەکان بشکێنێ. ۲- کە گوتی بەتە گەورە کەیان شکاندونی. ۳- کە سارای خێزانی بە خوشکی ناو برد تا دەریازی بکات لە پاشای میصر.

منیش ده‌پۆم بۆ ژێر عه‌رش و سه‌جده‌یه‌ك بۆ خوا ده‌بهم و پاشان خوا ده‌رووڤم روژن ده‌كاته‌وه‌و له ستایش كردن و چاك پیا‌هه‌لا‌گوتنی خو‌ی شتی وام فیت‌ر ده‌كات كه پیش من فیت‌ری كه‌سی تری نه‌كرد‌وه‌ه. نینجا ده‌گوت‌ری: ئه‌ی مو‌حه‌مه‌د! سه‌رت به‌رزكه‌روه‌ه، داوا بكه ده‌تدریت‌ی، تكا بكه تكات وهرده‌گیریت،! منیش سه‌رم به‌رزده‌كه‌مه‌وه‌و ده‌لیم: ئه‌ی په‌روه‌ردگارم ئومه‌ته‌كه‌م، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم ئومه‌ته‌كه‌م، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم ئومه‌ته‌كه‌م، ئه‌ی په‌روه‌ردگارم ئومه‌ته‌كه‌م، ده‌گوت‌ری: ئه‌ی مو‌حه‌مه‌د! سه‌رجه‌م ئه‌وانه‌ی كه لی‌پرسینه‌وه‌یان له‌سه‌ر نییه له ئومه‌ت ییا‌خه به‌هه‌شته‌وه له ده‌رگای راست له ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شت، وه له ده‌رگا‌کانی تری‌شدا خه‌لكی تری به‌شدارن. جا سویند به‌وه‌ی گیانی مو‌حه‌مه‌دی به‌ده‌سته‌نیوان هه‌ركام له دوو لاشیپانه‌کانی ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شت هینده‌ی مه‌كه‌و هه‌جه‌ر، یان نیوانی مه‌كه‌و بو‌صرا ده‌ییت^(۱).

باسی‌کی تر له‌و باره‌وه

۱۱ - بَابُ مِنْهُ

۲۴۳۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ.

واته: له ئه‌نه‌سی کو‌ری مالی‌که‌وه ره‌زای خو‌ای لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، كه فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (شه‌فاعه‌تی من ئه‌و كه‌سانه ده‌ییت كه له ئومه‌تی منن و خاوه‌نی تاوانه گه‌وره‌كانن).

^(۱) شایه‌نی با‌سه (ه‌جر) شارێكه له یه‌مه‌ن و (بصری) شارێكه له شام.

۲۴۳۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ: فَقَالَ لِي جَابِرٌ: يَا مُحَمَّدُ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ أَهْلِ الْكِبَائِرِ فَمَا لَهُ وَلِلشَّفَاعَةِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ يُسْتَعْرَبُ مِنْ حَدِيثِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ.

واته: له جابری کوری (عبد الله) ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که فەرموویه تی: پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (شه فاعه تی من نهو که سانه ده بیت که له نومه تی منن و خاوه نی تاوانه گه وره کانن). موحه مه دی کوری عه لی باوکی جه عفهری صادق وتی: جابر پیی وتم: نهی موحه مه د، نه گهر که سی خاوه نی تاوانه گه وره کان نه بی پیوستی به شه فاعه تی نییه، تاعه ت و په رسته شه کان گوناوه تاوانه بچوکه کان ده سپړنه وه.

باسیکی تر لهو باره وه

۱۲ - بَابُ مِنْهُ

۲۴۳۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ الْأَنْطَلَقِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: وَعَدَنِي رَبِّي أَنْ يُدْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي سَبْعِينَ أَلْفًا لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ وَلَا عَذَابَ مَعَ كُلِّ أَلْفٍ سَبْعُونَ أَلْفًا وَثَلَاثُ خَيَّاتٍ مِنْ خَيَّاتِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه بو نومامه وه ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که فەرموویه تی: بو خۆم گویم له پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده فەرموو: (په روډ د گارم به لینی پیدام هفتا هزار کهس له نومه تی من به بی لیپرسینه وه و سزاو تو له

بخاته بههشته وه، له گهل هر هزار که سیکیاندا هفتا هزار که سی تریش و سی مشتی به مشتی پروه ردگارم).

۲۴۳۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ زُهَيْطٍ بِإِيلِيَاءَ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَكْثَرُ مِنْ بَنِي تَيْمٍ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ سِوَاكَ؟ قَالَ: سِوَايَ. فَلَمَّا قَامَ قُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: هَذَا ابْنُ أَبِي الْجَذَعَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ. وَابْنُ أَبِي الْجَذَعَاءِ هُوَ: عَبْدُ اللَّهِ، وَإِنَّمَا يُعْرَفُ لَهُ هَذَا الْحَدِيثُ الْوَاحِدُ.

واته: له (عبد الله) کوری شه قیقه وه ره زای خوی لی بی ده گترنه وه، که فرمویه تی: له نیلیا له گهل کومه لیکدا بووم، پیاویکیان وتی: پیغه مبره خا صلی الله علیه وسلم ده یفه رموو: (خوی گه وه به هوی شه فاعه تی که سی له نوممه که موه زیاتر له هوزی به نی ته میم ده خاته بههشته وه که هوزیک بو ژماره یان زور زور بو، وترا: نهی پیغه مبره خا صلی الله علیه وسلم نهه جگه له شه فاعه تی تو؟ فرموی: (به لی، جگه له شه فاعه تی من)، کاتی که هستا وتم: نهه کییه؟ وتیان: نهه (ابن ابی الجذعاء) ه.

۲۴۳۹ - حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّقَائِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ، عَنْ جِسْرِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَشْفَعُ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِمَثَلِ رَبِيعَةَ، وَمُضَرَ^(۱).

واته: له هه سه نی به صریه وه ده گترنه وه، که فرمویه تی: له روزی قیامتدا

(۱) قال بشار: قلنا: هذا الحديث المرسل ليس من "جامع الترمذي": إذ لم نجده في شيء من النسخ التي بين أيدينا، ولا ذكره المزني في "تحفة الأشراف"، ولا استدركه عليه المستدركون، وأيضاً فإن في رجال إسناده من ليس من الكتب الستة أصلاً.

پیشهوا (عثمان) رهزای خوای لی بی شفاعت دهکات بو خه لکانی ژماره یان هینده ی ژماره ی هوزی ره بیعه و (مضر) ده بی که دوو هوزی بهناوبانگ بوون.

۲۴۴۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو عَمَارٍ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ مِنْ أُمِّي مَنْ يَشْفَعُ لِلْفَقَامِ مِنَ النَّاسِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْقَبِيلَةِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلْعَصْبَةِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْفَعُ لِلرَّجُلِ حَتَّى يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نه بو سه عیده وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بیگومان هه ندی که سانی نوعمه تی من شفاعت ده که ن بو کومه لانی له خه لک، هه یانه شفاعت دهکات بو تیره و هوزی، هه یانه شفاعت دهکات بو کومه لی ژماره یان له نیوان ده که س بو چل که س ده بی، هه شیانه شفاعت دهکات بو که سی هه تا ده بیاته بهه شته وه).

باسیکی تر لهو باره وه

۱۳ - بَابُ مِنْهُ

۲۴۴۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَا بِي آتٍ مِنْ عِنْدِ رَبِّي فَخَيَّرْنِي بَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ نِصْفَ أُمِّي الْجَنَّةَ وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ، فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ، وَهِيَ لِمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا. وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ رَجُلٍ آخَرَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَذْكُرْ عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ.

واته: له عهوفی کوری مالیکی نه شجه عیده وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که

فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نیروای له لایه نه په روه ردگار مبهوه هات بۆلام له نیتوان شه فاعه ت کردن بۆ ئومه ته که م و نیوه ی ئومه ته که م بجه مه به هه شته وه سه رپشکی کردم، منیش شه فاعه تم هه لبارد، نه ویش بۆ که سیکه بمری و هاوبه شی بۆ خوا بریار نه دابی).

نه وه ی هاتوره ده رباره ی سیفته کانی جهوزی که وسهر

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ الْخَوْضِ

۲۴۴۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ فِي خَوْضِي مِنَ الْأَبَارِقِ بَعْدَ نُجُومِ السَّمَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه نه سی کوپی مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گیر نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له سه ره جهوزه که م هینه ده ژماره ی نه ستیره کانی ناسمان سوراحی هیه).

۲۴۴۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ نَيْزَكٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكَّارٍ الدِّمَشْقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ بِشِيرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ خَوْضًا وَإِنَّهُمْ يَتَبَاهَوْنَ أَيُّهُمْ أَكْثَرُ وَارِدَةً، وَإِنِّي أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ وَارِدَةً. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رَوَى الْأَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، هَذَا الْحَدِيثُ عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ سَمُرَةَ وَهُوَ أَصَحُّ.

واته: له سه موره وه رهزای خوای لی بی ده گیر نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (سه رجه م پیغه مبه رهان

هه‌ریه که بیان هه‌وزیکی هه‌یه، شانازی ده‌که‌ن به‌وه‌ی هه‌وزی کامیان خه‌لکی زۆرتەر ده‌چیته‌ سه‌ری، ئومیده‌وارم زۆرت‌ترین خه‌لک بیته‌ سه‌ر هه‌وزه‌که‌ی (من).

سیفته‌ی په‌رداخ و دۆلکه‌و سوراچه‌کانی سه‌ر هه‌وزه‌که‌

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ أَوَانِي الْخَوْضِ

۲۴۴۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُهَاجِرِ، عَنِ الْعَبَّاسِ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ الْحَبَشِيِّ، قَالَ: بَعَثَ إِلَيَّ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَحُمِلْتُ عَلَى الرَّيْدِ، قَالَ: فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقَدْ شَقَّ عَلَى مَرْكَبِي الرَّيْدُ، فَقَالَ: يَا أَبَا سَلَامٍ مَا أَزْدَتْ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ وَلَكِنْ بَلَّغْنِي عَنْكَ حَدِيثَ تُحَدِّثُهُ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْخَوْضِ فَأَخْبَيْتُ أَنَّ تُشَافِهَنِي بِهِ، قَالَ أَبُو سَلَامٍ، حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: خَوْضِي مِنْ عَدَنَ إِلَى عَمَّانَ الْبَلْقَاءِ، مَاؤُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَأَكْوَابُهُ عَدَدُ نَجُومِ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهُ شَرْبَةً لَمْ يَظْمَأْ بَعْدَهَا أَبَدًا، أَوَّلُ النَّاسِ وَرُودًا عَلَيْهِ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، الشُّعْتُ رُءُوسًا، الدُّنْسُ ثِيَابًا الَّذِينَ لَا يَنْكِحُونَ الْمُتَنَعِمَاتِ وَلَا تُفْتَحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السُّدَدِ قَالَ عُمَرُ: لَكِنِّي نَكَحْتُ الْمُتَنَعِمَاتِ، وَفُتِحَ لِي السُّدَدُ، وَنَكَحْتُ فَاطِمَةَ بِنْتَ عَبْدِ الْمَلِكِ لَا جَرَمَ أَنِّي لَا أَغْسِلُ رَأْسِي حَتَّى يَشْعَثَ، وَلَا أَغْسِلُ ثَوْبِي الَّذِي يَلِي جَسَدِي حَتَّى يَتَسَخَّ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَأَبُو سَلَامٍ الْحَبَشِيُّ اسْمُهُ: تَمَطُّورٌ وَهُوَ شَامِيٌّ ثَقَّةٌ.

واته: له ئه‌بو سه‌لامی هه‌به‌شیه‌وه ده‌گێڕنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: عومه‌ری کوری (عبد‌العزیز) ناردی بۆلام، سواری ئیستری کرام، وتی: کاتی که چووه‌ لای فه‌رمووی: نه‌ی پێشه‌وای باوه‌رداران! و‌لا‌خه‌که‌ زۆر نه‌زیه‌تی دام، فه‌رمووی: نه‌ی

نه با سه لام! نه مویست نه زیه تت بدهم، به لکو پیتم گه یشتبوو که فرموده دیه کت ده باره ی حوزه که ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له (ثوبان) هوه ره زای خوی لی بی گپراوه ته وه، بویه پیتم خوش بوو روو به روو له خوتی بیستم، نه بو سه لام فرمودی: له (ثوبان) هوه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمودیه تی: (مه سافه ی حوزه کهم له عده دهنه وه بو عومانی به لقا ده بی که ناوچه یه بووه له یه مهن، ناوه که ی له شیر سپی تره، له ههنگوین خوشتر و شیرین تره، کوپ و بهرداخه کانی هینده ی ژماره ی نه ستیره کانی ناسمان، هه که سینک قومینکی لی بخواته وه هه رگیز تینوی نابی، یه کهم که سانی ده چنه سه ره حوزه کهم له هه ژاره کانی کوچه رانن، قژی سه ریان نالوسکاو و په رش و بلاوه، جل و بهرگیان چلکنه، نافره ته خوشگوزه رانه کان شوویان پی ناکهن و ده رگاشیان لی ناکهنه وه). عومهری کوری (عبد العزیز) فرمودی: به لام من (فاطمة) ی کچی (عبد الملك) ماره کردوه کچی خلیفه یه باپیری خلیفه بووه، خوشکی چهند خلیفه یه کیشه، که واته قژم دانا هینم هه تا ده نالوسکی و په رش و بلاو ده بنه وه، نه م جل و بهرگانه ی که له بهرم دایه نایانشوم هه تا چلکن ده بن.

۲۴۴۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ الْعَمِّيُّ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا آيَةُ الْخَوْضِ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَبْقَى أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ وَكَوَاكِبِهَا فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ مُصْحِفَةٍ مِنْ آيَةِ الْجَنَّةِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهَا شَرْبَةً لَمْ يَظْمَأْ، آخِرَ مَا عَلَيْهِ عَرْضُهُ مِثْلُ طُولِهِ مَا بَيْنَ عُمَانَ إِلَى أَيْلَةَ مَاوَةَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ وَأَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ حَذِيفَةَ بْنِ الْيَمَانِ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَأَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، وَابْنِ عُمَرَ، وَحَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ، وَالْمُسْتَوْرِدِ بْنِ شَدَّادٍ. وَزُورِي

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: حَوْضِي كَمَا بَيْنَ الْكُوفَةِ إِلَى الْحَبَرِ الْأَسْوَدِ.

واته: له نهبو (ذر)هوه ده گیرنهوه، که فهرموویه تی: وتم: نهی پیغهمبری خوا صلی الله علیه وسلم، ژمارهی ده فره و قاپه کانی حوز چهندن؟ فهرمووی: (سویند به (الله) که گیانی منی به دهسته، ژمارهی ده فره و قاپه کانی زیاتره له ژمارهی که وکعب و نهستی ره کانی ناسمان له شهویتی تاریکدا که هه ور نه بی، هه ره که سیك قومیتی لی بخواته وه هه رگیز تینوی نابی، پانی و دریزی وه که به که مه سافه که ی له عومانه وه بو نه یله یه، رهنگی ناوه که ی له شیر سپی تره، له هه نگوین خوشر و شیرین تره).

۱۶ - بَاب

۲۴۴۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو حَاصِبٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ كُوفِيٌّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ هُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَعَلَ يَمُرُّ بِالنَّبِيِّ وَالنَّبِيِّينَ وَمَعَهُمُ الْقَوْمُ وَالنَّبِيُّ وَالنَّبِيِّينَ وَمَعَهُمُ الرَّهْطُ وَالنَّبِيُّ وَالنَّبِيِّينَ وَلَبَسَ مَعَهُمْ أَحَدٌ حَتَّى مَرَّ بِسَوَادٍ عَظِيمٍ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قِيلَ: مُوسَى وَقَوْمُهُ وَلَكِنْ ارْزُقْ رَأْسَكَ فَانْظُرْ. قَالَ: فَإِذَا هُوَ سَوَادٌ عَظِيمٌ قَدْ سَدَّ الْأُفُقَ مِنْ ذَا الْجَانِبِ وَمِنْ ذَا الْجَانِبِ، فَقِيلَ هَؤُلَاءِ أُمَّتُكَ وَسِوَى هَؤُلَاءِ مِنْ أُمَّتِكَ سَبْعُونَ أَلْفًا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ، فَدَخَلَ وَلَمْ يَسْأَلُوهُ وَلَمْ يُفَسِّرْ لَهُمْ فَقَالُوا: نَحْنُ هُمْ، وَقَالَ قَائِلُونَ: هُمْ أَبْنَاءُ الَّذِينَ وَلِدُوا عَلَى الْفِطْرَةِ وَالْإِسْلَامِ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: هُمُ الَّذِينَ لَا يَكْتُمُونَ وَلَا يَسْتَرْفُونَ وَلَا يَتَطَيَّرُونَ وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ فَقَامَ عَكَاشَةُ بْنُ مَخْصَنٍ فَقَالَ: أَنَا مِنْهُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: نَعَمْ،

ثُمَّ قَامَ آخَرُ فَقَالَ: أَنَا مِنْهُمْ؟ فَقَالَ: سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.
وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له ئیبنو عه باسوه ره زای خویان لی بی ده گپ نهوه، که فهرموویه تی: نهو شهوی که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم شه وره وی پی کرا بو ئاسمان دهیدا به لای پیغه مبهراندا هدیان بوو گه لیککی له گهل بوو، هدیان بوو کومه لیککی له گهل بوو، هدیان بوو که سی له گهل نه بوو، هتا دای به لای خهلکانیککی زور زوردا، وتم: (نهوه کییه؟) وتیان: نهوه موساو گه له که یه تی، به لام سهره له پره و سهر که، فهرمووی: (خهلکانیککی زور زور و بی شومارم دی له م لاو لهو لاوه ئاسوی داگرتبوو، وترا: نهوه ئومه ته که ته جگه له وان هه حه فتا هه زاریان به بی حساب و لی پیچینه وه چونته به هه شته وه، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم باسی نه کرد نهوانه کین و چوو ژوو ره وه، هاوه لان وتیان: نیمه نهوانه یین: قسه که ران وتیان: نهوانه مندالی نهوانه له سهر فیره تی پاکی ئیسلام له دایک بوون، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هاته دهره وه و فهرمووی: (نهوانه نهو که سانه له بهر نه خو شی خویان داخ ناکهن، نه نوشته ده کهن بو خهلک نه نوشته ده کهن بو خویان له لای که سیکی تر، نوقلانه ی خراپ لی نادهن و ره شین نین، پشت به خوی خویان ده به ستن). عوکاشه ی کوری میحصه نه هه ستایه وه فهرمووی: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، من یه کیکم لهوانه؟ فهرمووی: (به لی). له پاشدا که سیکی تر هه ستا وتی: من یه کیکم لهوانه؟ فهرمووی: (عوکاشه لهوباره وه پیشتکه وت).

۱۷ - بَاب

۲۴۴۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الرَّبِيعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: مَا أَعْرِفُ شَيْئًا مِمَّا كُنَّا عَلَيْهِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: أَيْنَ الصَّلَاةُ؟ قَالَ: أَوَّلُ مَا تَصْنَعُوا فِي صَلَاتِكُمْ مَا قَدْ عَلِمْتُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ أَنَسٍ.

واتہ: لہ نہنہسی کوری مالیکہوہ رہزای خوائ لی بی دہگیرنہوہ، کہ فہرموویہتی: پی نازانم ہیچ شتی کہ نئمہ لہسہری بووین لہسہردہمی پیغہمبہردا صلی اللہ علیہ وسلم وک خوی ماییتہوہ، وتم: نہی نویژہکان چی؟ فہرمووی: نہی نابینن چیتان بہسہر نویژہکانتان ہیٹاوہ لہکاتی یہکہمی خویاندا جیبہجیبان ناکن و پاریزگاربان لی ناکن۔

۲۴۴۸ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَاشِمٌ وَهُوَ ابْنُ سَعِيدٍ الْكُوفِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ الْحَنْتَعَمِيُّ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عَمْسٍ الْحَنْتَعَمِيَّةِ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا مُخْتَلًا وَاحْتَالَ وَنَسِيَ الْكَبِيرَ الْمُتَعَالِ، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا بَحْرًا وَاعْتَدَى وَنَسِيَ الْجَبَّارَ الْأَعْلَى، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا سَهًا وَلَهَا وَنَسِيَ الْمَقَابِرَ وَالْبَلَى، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا عَنًا وَطَفَى وَنَسِيَ الْمُتَبَدَّ وَالْمُنْتَهَى، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا يَخْتَلُ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا يَخْتَلُ الدِّينَ بِالشُّبُهَاتِ، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا طَمَعَ بِقُودِهِ، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا هَوَى يُضِلُّهُ، يَمُوتُ الْعَبْدُ عَبْدًا رَعَبٌ يَذُلُّهُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ.

واتہ: لہ نہسمای کچی عومہیسہوہ رہزای خوائ لی بی دہگیرنہوہ، کہ فہرموویہتی: بو خوم گویم لہ پیغہمبہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو

دهیفرموو: (خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که له دهه روونی خۆیدا خۆی له لا مهزن بیت و خۆی به گهوره بزانی و فیز بکات به سهر خه لکدا، شکۆمهندی و بلندی و پایه داری خوای گهوره له یاد بکات، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که زوڵم و ستهم بکات و خاوهن دهسهلاتی ناچار کهری بلند له یاد بکات، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که غافل و بی ناگا بی له ههق و په رسته شه کان و خۆی سه رقان بکات به شتی پر و سوچ و شتی بی ماناوه و مردن و گۆرستان و رزینی جهسته ی له یاد بکات، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه خراپه کاری بکات و سنوره کان بیه زینی و سه ره تای خۆی و کۆتایی خۆی له یاد بکات که سه ره تا له نوتغهیه که وه دروست بووه و سه ره نجامی له ناو گۆردا نیسک و وسکی ده پرزیت و ده بیته وه به خۆل، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که به کرده وهی دواڕۆژ داوای ژیا نی دنیا بکات دینه که ی بفروشی به دنیا، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که به شیوهات دینه که ی هه لوه شینیتته وه، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که ته ماع و چاو چنۆکی رایکی شتی بز گونا هو تاوان به رامبه ر به خوا، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که هه واو هه وهس په رستی گومرای بکات، خراپترین بهنده ئەو بهندهیه که هیوا زۆری و دنیاویستی زه لیل و سه رشۆری بکات و بی کاته په ندی زه مانه).

۱۸ - باب

۲۴۴۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْمُؤَدَّبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ابْنُ أَحِبِّ سَفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْجَارُودِ الْأَعْمَى وَاسْمُهُ زَيْدُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ عَطِيَّةِ الْعَوْفِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **أَيُّمَا مُؤْمِنٍ أَطْعَمَ مُؤْمِنًا عَلَى جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ، وَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ سَقَى مُؤْمِنًا عَلَى ظَمَأٍ سَقَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ، وَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ كَسَا مُؤْمِنًا عَلَى عُرْيٍ كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ خُضِرِ الْجَنَّةِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رُوِيَ هَذَا عَنْ عَطِيَّةٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ مَوْفُوقًا، وَهُوَ أَصَحُّ عِنْدَنَا وَأَشْبَهُهُ.**

واته: له نهبو سه عیدی خودریه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهره صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههر موسولمانی خوراک بدات به موسولمانیکی برسی و تیری بکات خوای گهوره له روژی قیامتدا له بهروبووم و میوه ی بههشت تیری ده کات، وه هر موسولمانی موسولمانیکی تینو تیراو بکات خوای گهوره له روژی قیامتدا شهرابی پاکی سهرموری بههشتی ده خوارد ده دا، هر موسولمانی موسولمانیکی رووت پوشته بکاته وه نه وه خوای گهوره له پوشاکی سهوزی بههشت پوشته ی ده کاته وه).

۲۴۵۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قَرْوَةَ يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ التَّمِيمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي بُكَيْرُ بْنُ فَيْرُوزَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ خَافَ أَذْلَجَ، وَمَنْ أَذْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ، أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللَّهِ غَالِيَةً، أَلَا إِنَّ سِلْعَةَ اللَّهِ الْجَنَّةُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ أَبِي النَّضْرِ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههرکس بترسیت له سه ره تای شه وه زو بهر ی ده که ویت، هرکس زو بهر ی بکه ویت ده گاته مه نزل واته نهو جیگایه ی که خوی ده یه ویت، هوشیار بن بیگومان کالای خوای گهوره گران به هایه، هوشیار بن بیگومان کالای خوای گهوره بههشته).

۱۹ - بَابُ

۲۴۵۱ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ الثَّقَفِيُّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَقِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ قَالَ: حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ، وَعَطِيَّةُ بْنُ قَنَسٍ، عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ خَذَرًا لِمَا بِهِ الْبَأْسُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له (عطية) كورى سه عديه وه ره زای خواى لى بى ده گيرنه وه، كه فهرموويه تى: پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموويه تى: (پله و پایه ی بهنده ناگاته پله و پایه ی له خوا ترساوان و خاوهن ته قواکان هه تا وازنه هیئى له شتانى كه هیجى تیدا نییه، له ترسى نه وه ی نه وه كا بكه ویتته ناو شتانیكى حهرامه وه).

٢٠ - بَابُ

٢٤٥٢ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الْعَنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّكُمْ تَكُونُونَ كَمَا تَكُونُونَ عِنْدِي لَأُظْلِمْتُكُمْ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له (حنظلة) ی نه سه ديه وه ره زای خواى لى بى ده گيرنه وه، كه فهرموويه تى: پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموويه تى: (نه گهر ههر به و شیویه بن كه له لای منن و له كۆر و دانیشتنى مندان مه لاتیكه به بالی سیبهرتان بۆ ده كات).

باسیکی تر لهو باره وه

۲۱ - بَابُ مِنْهُ

۲۴۵۳ - (حسن) حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ سَلْمَانَ أَبُو عُمَرَ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ ابْنِ عَجَلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ شِرَّةً وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةٌ، فَإِنْ كَانَ صَاحِبُهَا سَدَّدَ وَقَارَبَ فَارْجُوهُ، وَإِنْ أَشِيرَ إِلَيْهِ بِالأَصَابِعِ فَلَا تُعْدُوهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَقَدْ رَوَى عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يُشَارَ إِلَيْهِ بِالأَصَابِعِ فِي دِينٍ أَوْ دُنْيَا إِلَّا مَنْ عَصَمَهُ اللَّهُ "

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوای لى بى ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه موو نیش و کارى سدرتاکه ی به چالاکی و گهرم و گورپی ده ست پی ده کات، چالاکی و گهرم و گورپیش ماوهیه که خاویوونه وه ی له دواویه، جا نه گهر خاوه ن نیش ژیرانه و مامناوه ندیانه کارى کرد نه وه هیوای سدرکه وتنی بۆ ده خوازم، به لام نه گهر ناماژه ی بۆ کرا به په نجه نه وه به باشی مه زانن).

۲۲ - بَابُ

۲۴۵۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي يَعْلَى، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطًّا مُرْتَعًا، وَخَطَّ فِي وَسْطِ الْخَطِّ خَطًّا، وَخَطَّ خَارِجًا مِنَ الْخَطِّ خَطًّا، وَخَوَّلَ الَّذِي فِي الْوَسْطِ خُطُوطًا، فَقَالَ: هَذَا ابْنُ آدَمَ

وَهَذَا أَجَلُهُ مُحِيطٌ بِهِ، وَهَذَا الَّذِي فِي الْوَسْطِ الْإِنْسَانُ، وَهَذِهِ الْخُطُوطُ عُزُوضُهُ إِنْ نَجَا مِنْ هَذَا يَنْهَشُهُ هَذَا، وَالْخَطُّ الْخَارِجُ الْأَمَلُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) کوری مهسعوده رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم خه تیکی چوارگوشه ی بز کیشاین، جا له ناوه راستی نهو خه ته چوارگوشه یهوه خه تیکی دریزی کیشا هتا دهرهوه، له سهر خه ته که ی دهرهوه خه تیکی تری کیشا، نینجا له دهرهوه ی خه ته که ی ناو راست چند خه تیکی وردی کیشا، فرموی: (نه مه ناده میزاده و نه مهش ناکامه که یه تی له هه موو لایه که وه دهره ی داوه، خه تی ناوه راست نینسانه، نه م خه ته وردانهش دهرد و به لاو مهینه تی و برسی تی و تینویتی یه، نه گهر له هندیکیان رزگاری بوو له هندیکی تریان رزگاری نابی وه ک مار و گه زنده ده یگه زن، خه ته که ی دهرهوش هیواو ناواته کانیه تی).

۲۴۵۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَهْرُمُ ابْنُ آدَمَ وَتَشَبُّ مِنْهُ اثْنَتَانِ: الْحِرْصُ عَلَى الْمَالِ وَالْحِرْصُ عَلَى الْعُمْرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (ناده میزاد پیر ده بی به لام دوو شتی به گه نجی و تیدا ده مینیتیه وه: هه لپه بز کوکردنه وه ی مال و سامان و، په روشی بز ته من دریزی).

۲۴۵۶ - (حسن) حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ مُحَمَّدُ بْنُ فِرَاسٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ سَلَمٌ بْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَوَّامِ وَهُوَ عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّحِيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مُثِلُ ابْنِ

أَدَمَ وَإِلَىٰ جَنَّتِهِ تَسْعَةُ وَتِسْعُونَ مِائَةً إِنَّ أَخْطَأْتَهُ الْمَنَآيَا وَقَعَ فِي الْهَرَمِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له (عبد الله)ی کورپی شیخیره وه رهزای خوای لی بئی ده گپرنه وه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرمویه تی: (نونه ی ناده میزاد نه وه دو نو مهرگی به تهنیشه وه یه، نه گهر نه وانه شی بو ریک نه که وی نهوا پیر ده بی و ده مریت).

۲۳ - باب

۲۴۵۷ - (حسن) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنِ الطُّفَيْلِ بْنِ أَبِي نَجْعٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا ذَهَبَ ثَلَاثًا اللَّيْلِ قَامَ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا اللَّهَ اذْكُرُوا اللَّهَ جَاءَتِ الرَّاجِفَةُ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ جَاءَ الْمَوْتُ بِمَا فِيهِ، قَالَ أَبِي: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَكْثَرُ الصَّلَاةِ عَلَيْكَ فَكَمْ أَجْعَلُ لَكَ مِنْ صَلَاتِي؟ فَقَالَ: مَا شِئْتَ. قَالَ: قُلْتُ: الرَّبْعَ، قَالَ: مَا شِئْتَ فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، قُلْتُ: النِّصْفَ، قَالَ: مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، قَالَ: قُلْتُ: الثَّلَاثِينَ، قَالَ: مَا شِئْتَ، فَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ، قُلْتُ: أَجْعَلُ لَكَ صَلَاتِي كُلَّهَا قَالَ: إِذَا تُكْفَى هَمُّكَ، وَيُغْفَرُ لَكَ ذَنْبُكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له ثوبه ی کورپی که عبه وه رهزای خوای لی بئی ده گپرنه وه، که فرمویه تی: کاتی دوو سیئه کی شو ده وشت پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم هله سا بو شه ونویژ ده یفرموو: (نه ی خه لکینه یادی خوا بکه ن، یادی خوا بکه ن واهات فووی یه که م ده کریت به که رنه ادا ده سته جی زهوی به توندی ته کان ده دات و ده که ویتته له رزهو ژیره و ژوور ده بی، دوو باره فووی پیا ده کریتته وه و ناسمان

لهت لهت دهبی و ههرچی نهستی ره ی له خوی گرتووه هه لئه وه ری، مردن هات به خوی و ههرچی تیدایه، مردن هات به خوی و ههرچی تیدایه، ثوبه ی فهرمووی: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، من سلاوات زور ددهم له دیداری تو، کاتی پارانه وه و تاعهت و عیبادت چه نی له کاتم دانیم بو سلاواتدان له دیداری تو؟ فهرمووی: (به ناره زووی خوت)، وتم: چواریه کی دانیم بو سلاواتدان؟ فهرمووی: (به ناره زووی خوت نه گهر زیاتری بکه ی نه وه باشتره بو)، وتم: نیوه ی دانیم؟ فهرمووی: (به ناره زووی خوت نه گهر زیاتری بکه ی نه وه باشتره بو)، وتم: دوو سیئه کی دانیم بو سلاواتدان؟ فهرمووی: (به ناره زووی خوت نه گهر زیاتری بکه ی نه وه باشتره بو)، وتم: هه مووی دانیم بو سلاواتدان؟ فهرمووی: (که واته خه می هیچت نه بی، خوی گه وره له سه رجهم گونا هه کانت خوش ده بی).

۲۴ - باب

۲۴۵۸ - (حسن) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ أَبِي بَنٍ إِسْحَاقَ، عَنِ الصَّبَّاحِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ مَرْثَةِ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اسْتَخَيُوا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَسْتَخِيهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، قَالَ: لَيْسَ ذَلِكَ، وَلَكِنَّ الْإِسْتِخْيَاءَ مِنَ اللَّهِ حَقُّ الْحَيَاءِ أَنْ تَحْفَظَ الرَّأْسَ وَمَا وَعَى، وَالْبَطْنَ وَمَا حَوَى، وَلَتَذْكُرَ الْمَوْتَ وَالْبَلَى، وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ تَرَكَ زِينَةَ الدُّنْيَا، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ اسْتَخْيَا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي بَنٍ إِسْحَاقَ عَنِ الصَّبَّاحِ بْنِ مُحَمَّدٍ.

واته: له (عبد الله) ی کوری مه سعوده وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (شهرم له خوا بکه ن شهرمی راسته قینه)، وتی: وتان: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم،

سوپاس بۆ خوا نیخه شهرم له‌خوا ده‌که‌ین، فهرمووی: (شهرمی راسته‌قینه نه‌وه نیه، به‌لکو شهرمی راسته‌قینه له‌خوا نه‌وه‌یه مرۆڤ پارێزگاری بکات له‌سه‌ری و هۆشی و چاوی و زمانی و گوێی و سکی و نه‌وه‌ی که پێوه‌ی نوساوه وه‌ک دلی و شهرم‌گه‌یی و قاچه‌کانی و ده‌سته‌کانی، یادی مردن و رزینی جه‌سته‌ی بکات له‌گۆرڤا، هه‌رک‌س ژیا‌نی دوا‌رۆژی ده‌وی واز له‌جوانی رازوه‌یی ژیا‌نی دنیا دینێ، هه‌رک‌س نه‌وانه‌ی نه‌نجامدا که باسکران نه‌وه به‌پراستی شهرمی راسته‌قینه‌ی له‌خوا کردوه).

٢٥ - باب

٢٤٥٩ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ ضَمْرَةَ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: الْكَفَّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَتَّى عَلَى اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ: مَنْ دَانَ نَفْسَهُ يَقُولُ حَاسَبَ نَفْسَهُ فِي الدُّنْيَا قَبْلَ أَنْ يُحَاسَبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَيُرْوَى عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا، وَتَزَيَّنُوا لِلْعَرْضِ الْأَكْبَرِ، وَإِنَّمَا يَخْفُ الْحِسَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ فِي الدُّنْيَا. وَيُرْوَى عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، قَالَ: لَا يَكُونُ الْعَبْدُ تَقِيًّا حَتَّى يُحَاسِبَ نَفْسَهُ كَمَا يُحَاسِبُ شَرِيكَهُ مِنْ أَثْنِ مَطْعَمَةٍ وَمَلْبَسَةٍ.

واته: له‌شهادی کۆری نه‌وسه‌وه ره‌زای خوای لی بێ ده‌گێر‌نه‌وه، که پیغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (که‌سی ژیر و هۆشیار نه‌و که‌سه‌یه مو‌حاسبه‌ی نه‌فسی خو‌ی ده‌کات و کار ده‌کات بۆ دوا‌ی مردن - له‌دو‌نیادا

موحاسەبەیی نەفسی خۆی دەکات پێش ئەوەی لە قیامتدا موحاسەبەیی بکەن - ،
کەسی کە مەترخەم و نەفام و گەمژەش ئەو کەسەییە شوێن هەواو هەوەسی خۆی
بکەوی و هیواو ناواتی ئەوەی خا لێی خۆش بێی).

دەگێڕنەوێ کە پێشەوا عومەر رەزای خۆی لێ بێ فرمویەتی: لەدنیادا
موحاسەبەیی نەفسی خۆتان بکەن لەپێش ئەوەی لە قیامتدا موحاسەبەتان بکەن،
خۆتان نامادەبکەن بۆ نمایش و نیشاندانی گەرە، ئەوەی لەدنیادا موحاسەبەیی
نەفسی خۆی بکات، لە قیامتدا موحاسەبەیی سوک و ئاسانە).

واتە: لە شەدادی کۆری ئەوسەوێ رەزای خۆی لێ بێ دەگێڕنەوێ، کە پیغەمبەر
صلی اللہ علیہ وسلم فرمویەتی: (کەسی ژیر و ھۆشیار ئەو کەسەییە
موحاسەبەیی نەفسی خۆی دەکات و کار دەکات بۆ دواى مردن - لەدنیادا
موحاسەبەیی نەفسی خۆی دەکات پێش ئەوەی لە قیامتدا موحاسەبەیی بکەن - ،
کەسی کە مەترخەم و نەفام و گەمژەش ئەو کەسەییە شوێن هەواو هەوەسی خۆی
بکەوی و هیواو ناواتی ئەوەی خا لێی خۆش بێی).

دەگێڕنەوێ کە پێشەوا عومەر رەزای خۆی لێ بێ فرمویەتی: لەدنیادا
موحاسەبەیی نەفسی خۆتان بکەن لەپێش ئەوەی لە قیامتدا موحاسەبەتان بکەن،
خۆتان نامادەبکەن بۆ نمایش و نیشاندانی گەرە، ئەوەی : لەدنیادا موحاسەبەیی
نەفسی خۆی بکات، لە قیامتدا موحاسەبەیی سوک و ئاسانە).

لە مەیمونی کۆری میھرانەوێ دەگێڕنەوێ، کە فرمویەتی: بەندە نابیتە
کەسیکی خاوەن تەقوا هەتا موحاسەبەیی نەفسی خۆی نەکات وەك چۆن
موحاسەبەیی شەریکەکی دەکات خواردن و پۆشاکەکی لەکۆی بوو.

۲۴۶۰ - (ضعیف جدا) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ وَهُوَ ابْنُ مَدُونٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْحَكَمِ الْعُرْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ الْوَصَائِيُّ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُصَلَّاهُ فَرَأَى نَاسًا كَانَتْهُمْ يَكْتَشِرُونَ قَالَ: أَمَا إِنَّكُمْ لَوْ أَكْثَرْتُمْ ذِكْرَ هَازِمِ اللَّذَاتِ لَشَغَلَكُمْ عَمَّا أَرَى، فَأَكْثَرُوا مِنْ ذِكْرِ هَازِمِ اللَّذَاتِ الْمَوْتِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَأْتِ عَلَى الْقَبْرِ يَوْمٌ إِلَّا تَكَلَّمَ فِيهِ فَيَقُولُ: أَنَا بَيْتُ الْغُرَبَةِ وَأَنَا بَيْتُ الْوَحْدَةِ، وَأَنَا بَيْتُ التُّرَابِ، وَأَنَا بَيْتُ الدُّودِ، فَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْمُؤْمِنُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ: مَرْحَبًا وَأَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لِأَحَبَّ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَيَّ، فَإِذَا وَلَيْتَكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي بِكَ قَالَ: فَيَتَسَبَّحُ لَهُ مَدَّ بَصَرِهِ وَيُفْتَحُ لَهُ بَابٌ إِلَى الْجَنَّةِ. وَإِذَا دُفِنَ الْعَبْدُ الْفَاجِرُ أَوْ الْكَافِرُ قَالَ لَهُ الْقَبْرُ: لَا مَرْحَبًا وَلَا أَهْلًا أَمَا إِنْ كُنْتَ لِأَبْغَضَ مَنْ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِي إِلَيَّ، فَإِذَا وَلَيْتَكَ الْيَوْمَ وَصِرْتَ إِلَيَّ فَسَتَرَى صَنِيعِي بِكَ قَالَ: فَيَلْتَنِمُ عَلَيْهِ حَتَّى تَلْتَقِيَ عَلَيْهِ وَتَخْتَلِفَ أَضْلَاعُهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بِأَصَابِعِهِ، فَأَدْخَلَ بَعْضُهَا فِي جَوْفِ بَعْضٍ قَالَ: وَيُقَيِّضُ اللَّهُ لَهُ سَبْعِينَ نَيْسًا لَوْ أَنْ وَاحِدًا مِنْهَا نَفَخَ فِي الْأَرْضِ مَا أَتَبَتَتْ شَيْئًا مَا بَقِيَتْ الدُّنْيَا فَيَنْهَشْنَهُ وَيَجْدِشْنَهُ حَتَّى يُفْضَى بِهِ إِلَى الْحِسَابِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له سهو سعهده وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم در چوو بو نویژگا که ی بینى خه لک زه رده خه نه ده کهن و پیده که نن، فهرمووی: (خوزگه یادی مردنتان زیاتر بکردایه نه مردنه ی که سه رجهم خو شیه کان تیک ده شکینى و له ناویان ده بات، بیگومان هه موو روزی گور ده لی: من مالی غوربهت و ته نیاییم، نه وه ی بگرهه خوم ده بی غه ریب

و تهنیا بئ، من مالی گل و کرمم نهوهی بگرمه خۆم خۆل و کرم ده یخوات، کاتی که بهندهی باوهردار نه سپهردهی خاک کرا گۆر پیتی دهلی: مهرهبات لی بی بههزی کردهوه چاکه کانتیهوه شوینیکی فراوانت دهستکهوت، تۆ چاکترین و خوشهویست کهس بویت بهسهر پستی مندا دهروشتی ئهمرو منیش دهسلاتم ههیه بهسهرتا سهیرکه بزانه چۆن به چاکه رهفتارت گهل دهکم و فروان دهیم بۆت ئیتر ههتا چاو بر بکات فراوان دهبی بۆی، دهراگایهکی بۆ دهکریتهوه بهروه بههشت، کاتی که بهندهی لهپۆ دهروچوو بی باوهر نه سپهردهی خاک کرا گۆر پیتی دهلی: مهرهبات لی نهبی بههزی کردهوه خراپه کانتیهوه شوینیکی تنگهلانت دهستکهوت، تۆ بیزاروترین و خراپترین کهس بویت بهسهر پستی مندا دهروشتی ئهمرو منیش دهسلاتم ههیه بهسهرتا سهیرکه بزانه چهن به خراپی رهفتارت گهل دهکم و تنگ دهیم بۆت ئیتر گۆره کهی دیتیهوه یهک ههتا پهراسوهکانی دهچن بهناو یه کتردا) وتی: پیغهمبهری خوا صلی الله علیه وسلم به دهستی ناماژی کردو پهنجهکانی کرد بهناو یه کدا واته بهم شیویه، جا فهرمووی: (خوای گهوره ههتا ماری گهورهی بۆ دادهنی ئه گهر یه کیکیان فوو بکات به زهوی دا ههتا دنیا بمینی ههچی لی نارویتی، جا دهیگهزن و برینداری ده کهن ههتا دهگاته روژی لیپچینهوه)، وتی: پیغهمبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (گۆر یان باخیکه له باخهکانی بههشت، یان چالیکه له چالهکانی ناگر).

٢٧ - باب

٢٤٦١ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا هُوَ مُتَكَيِّئٌ

عَلَى رَمْلِ حَصِيرٍ فَرَأَيْتُ أَثَرَهُ فِي جَنْبِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ وَفِي الْحَدِيثِ قِصَّةٌ طَوِيلَةٌ.

واته: له پیشهوا عومره وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: چووم بو خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، له سهر هه سیریکی چنرار راکشابوو، هه سیره که چه قیووه لاتهنیشتی شوینه واره کهیم دی به لاتهنیشتییه وه.

٢٨ - بَابُ

٢٤٦٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، وَيُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ، أَخْبَرَهُ أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَمْرُو بْنَ عَوْفٍ، وَهُوَ خَلِيفُ بَنِي عَامِرٍ بْنِ لُؤَيٍّ، وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ فَقَدِمَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ، وَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ، فَوَاقُوا صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ، فَتَعَرَّضُوا لَهُ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَأَوْهُمْ، ثُمَّ قَالَ: أَطُنُّكُمْ سَبْعُ مَرَّاتٍ أَنْ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدِمَ بِشَيْءٍ. قَالُوا: أَجَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: فَأُبَشِّرُوا وَأَمَلُوا مَا يَسُرُّكُمْ فَوَاللَّهِ مَا الْفَقْرُ أَحْسَنُ عَلَيْكُمْ، وَلَكِنِّي أَخْشَى أَنْ تُبْسِطَ الدُّنْيَا عَلَيْكُمْ كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا فَتُهْلِكُكُمْ كَمَا أَهْلَكْتَهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له عهمری کوری عه وه وه ره زای خوی لی بی که یه کی بوو له هاره لانی جهنگی بهدر ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، نه بو عوبه یدهی کوری جهراخی ره زای خوی لی بی ره وانه کرد بو به حرهین، کاتی گه راپیه وه هه ندی مال و سامانی له گهل خوی هینابوو، نه نصاره کان بیستیان نه بو عوبه یدهی گه راره ته وه، هاتن له گهل پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نویشی به یانیان

کرد، کاتی که پیغه مبر صلی الله علیه وسلم له نویژ بوویه وه ویستی پرواته وه، نهوان بۆ بهشی خویان لهو مال و سامانه روویان لی نا، کاتی که بهو شیویه بینینی زده خنه گرتی، له پاشدا فهرمووی: (وانه زام بیستوتانه نه بو عوبه ییده گهراوه ته وه و هندی مال و سامانی له گهل خوی هیناوه؟)، وتیان: به لی نهی پیغه مبر صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (موژده تان لی بی و هیواو نومیدتان بهشتی هبی که دلخوشتان ده کات، سویند به (الله) نیر من ترسی نه وه نه ماوه ههژاری و نه داری وه جارار رووتان تی بکات و پهریشتانتان بکات، به لکو له وه ده ترسم دنیا رووتان تی بکات و بی به پیرتانه وه ههروهه چۆن رووی کرده گهلانی پیش نیه و خوشگوزهران بوون، نیهش په لاماری بدن و پیشبرکی بکمن له سهری و له ناوتان بهری، وه چۆن گهلانی پیش نیه په لاماریان داو پیشبرکیان کرد له سهری و له ناوی بردن).

٢٩ - باب

٢٤٦٣ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُوَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، وَابْنِ الْمُسَيَّبِ، أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حَزَامٍ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ قَالَ: يَا حَكِيمُ، إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَصِيرَةٌ خُلُوءٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةٍ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافٍ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، وَالْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى. فَقَالَ حَكِيمٌ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أَرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أَقَارِقَ الدُّنْيَا فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ، يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْتِي أَنْ يَقْبَلَهُ ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ، دَعَا لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا، فَقَالَ عُمَرُ: إِنِّي أَشْهَدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْقَنْيِ فَيَأْتِي أَنْ يَأْخُذَهُ فَلَمْ يَرْزَأْ حَكِيمٌ

أَخَذَا مِنَ النَّاسِ شَيْئًا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تُؤْفَى. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له هه کیمی کوری حیزامهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فرموویهتی: داوای بهشم کرد له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، پیتی بهخشیم، لهپاشدا داوای بهشم لی کردهوه، پیتی بهخشیم، لهپاشدا جاریکی تر داوای بهشم لی کردهوه، پیتی بهخشیم، لهپاشدا فرمووی: (نهی هه کیم! بیگومان نه ماله و سامانه میوهیهکی سهوز و شیرینه، نهوهی به بهرچاو تیری وهری بگری خوای گوره پیت و بهره کهتی تی دهخات بوی، نهوهی به چاوچنۆکی هه لپه هه لپی بۆ دهکات خوای گوره پیت و بهره کهتی تی ناخات بوی، وهک نهوهی لی دی که هه دهخوار تیر نابی، دهستی کاربکات و بیبه خشی و چاکتره لهو دهستی کارناکات و پیتی ده به خشریت، هه کیم وتی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، سویند به (الله) که تۆی رهوانه کردوه به ههق لهپاش تۆ هه رگیزاو هه رگیز شت لهکس وهرناگرم ههتا لهدو نیا دهردهچم، کاتی که پیشهوا نهبو به کر رهزای خوای لی بی بوو به خهلیفه موسولمانان هه کیمی بانگ کرد بۆ نهوهی له دهستکهوت بهشی بدات، لیتی وهرنهگرت، لهپاشدا کاتی که پیشهوا عومه رهزای خوای لی بی بوو به خهلیفه موسولمانان هه کیمی بانگ کرد بۆ نهوهی له دهستکهوت بهشی بدات، لیتی وهرنهگرت، پیشهوا عومه رهزای خوای لی بی فرمووی: نهی کۆمهلی موسولمانان نیوه به شایهت بن لهم دهستکهوته ههقی شرعی دهدهمی خۆی وهری ناگریت، هه کیم به لپنه کهی خۆی برده سه رهپاش پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هیچ شتیکی لهکس وهرنهگرت ههتا مرد.

۳۰ - بَابُ

۲۴۶۴ - (صحيح الإسناد) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو صَفْوَانَ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، قَالَ: ابْتُلِينَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالضَّرَاءِ فَصَبَرْنَا، ثُمَّ ابْتُلِينَا بِالسَّرَّاءِ بَعْدَهُ فَلَمْ نَصْبِرْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له (عبد الرحمن)ی کوری عهوفهوه رهزای خویان لی بی ده گپړنهوه، که فهرموویه تی: له گهل پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به ناخوشی و نه بوونی و نه شکه نجهو نازار تاقیکراینهوه نارامان گرت، به لام به خوشگوزهرانی و به ده وله مهندي تاقیکراینهوه نارامان نه گرت.

۲۴۶۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ صَبِيحٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبَانَ وَهُوَ الرَّقَاشِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَجَمَعَ لَهُ شَمْلَهُ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ، وَمَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَفَرَّقَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُدِّرَ لَهُ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکهوه رهزای خوی لی بی ده گپړنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکه سیك هه ر خه می قیامت تی بیت، خوی گه وه ده وله مهندي ده خاته دلیه وه، نیش و کاره بلا بووه کانی بو کۆده کاته وه، دنیا بو خوی به ناچاری دیته بهرده ستی و پتویستی به هه ول و تهقلای زور نییه، هه رکه سیك هه ر خه می دنیای بیت، خوی گه وه هه زاری ده خاته نیوان هه ردو وچاویه وه، نیش و کاره بلا بووه کانی بو په رته وازه ده کات، هیچی له دنیا ده ست ناکه ویت ته نها نه وه نه بی که بوی نووسراوه و بوی دانراوه).

۲۴۶۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُشْرَمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عِمْسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ
عِمْرَانَ بْنِ زَائِدَةَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْوَالِجِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأُ صَدْرَكَ
غِنًى وَأَسَدُ فَقْرِكَ، وَإِلَّا تَفَعَّلْ مَلَأْتُ يَدَيْكَ شُغْلًا وَلَمْ أَسُدَّ فَقْرَكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ
غَرِيبٌ، وَأَبُو خَالِدٍ الْوَالِجِيُّ اسْمُهُ: هُرْمُزٌ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (خوای گهوره ده فهرموویت:
نهی نهوی ئادهم خۆت یه کلاکه رهوه بو پرستنی من، دلت دهوله مهند ده کم،
هه ژاریت بنه بر ده کم به شیویه دهوله مهندت ده کم پتویستت به کهس نه بی،
نه گهر وانه کهیت سه رقالت ده کم و هه ژاریت بنه بر ناکه و زیاتر هه ژاریشت
ده کم).

۳۱ - بَابُ

۲۴۶۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ
أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تُوِّفِيَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَنَا شَطْرٌ مِنْ شَعِيرٍ
فَأَكَلْنَا مِنْهُ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ قُلْتُ لِلْجَارِيَةِ: كَيْلِيهِ، فَكَالَتْهُ فَلَمْ يَلْبِثْ أَنْ فَنِي قَالَتْ: فَلَوْ
كُنَّا تَرَكْنَاهُ لَأَكَلْنَا مِنْهُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَمَعْنَى قَوْلِهَا شَطْرٌ: تَغْنِي
شَيْئًا.

واته: له عانیشهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: کاتی
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له دونیا ده رچوو هندی جو مان هه بوو
نهوندهی خوای گهوره بیهوی لی مان ده خوارد، له پاشدا به که نیزه یه کم وت: کیشانو
پتوانه ی بکه، نهویش کیشای، زوری پی نه چوو پیت و بهره کهتی نه ماو ته واو بوو،

فهرمووی: نه گهر وازمان لی بهیئایه کیشانه و پیوانه مان نه کردایه زیاترمان لی ده خواردو بهشی زیاتری ده کردین.

۳۲ - باب

۲۴۶۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عَزْرَةَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمَيرِيِّ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ لَنَا قِرَامٌ سِتْرٌ فِيهِ ثَمَانِيْلٌ عَلَى بَابِي، فَرَأَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: انْزِعِيهِ فَإِنَّهُ يُدَكِّرُنِي الدُّنْيَا قَالَتْ: وَكَانَ لَنَا سَمَلٌ قَطِيفَةٌ تَقُولُ عَلَمُهَا مِنْ خَرِيرٍ كُنَّا نَلْبِسُهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له عائیشه وه زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: په رده ی ده رگاکه مان وینه ی ناژه ل و گیانه وه ری له سهر بوو، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بینی فهرمووی: (نه وه په رده لابه دونیام بیرده خاته وه). عائیشه وه زای خوی لی بی فهرمووی: پوښاکیکې قهیفه ی کوغمان هه بوو گوله کانی له ناوړیشم بوو له بهرمان ده کرد.

۲۴۶۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَتْ إِسَادَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الَّتِي يَضْطَجِعُ عَلَيْهَا مِنْ أَدَمَ حَشْوُهَا لَيْفٌ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له عائیشه وه زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم پشتیه کی هه بوو بهرگه که ی له چه رم بوو، ناواخته که ی له ریشوی دارخورما بوو.

۳۳ - بَاب

۲۴۷۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي مَيْسَرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهُمْ ذَبَحُوا شَاةً، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا بَقِيَ مِنْهَا؟ قَالَتْ: مَا بَقِيَ مِنْهَا إِلَّا كَيْفُهَا قَالَ: بَقِيَ كُلُّهَا غَيْرَ كَيْفِهَا. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو مَيْسَرَةَ هُوَ الْهَمْدَانِيُّ اسْمُهُ: عَمْرُو بْنُ شُرَحْبِيلَ.

واته: له عائیشه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که مه ریکیان سه ربری و کردیان به خیر، پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (چی لی ماوه ته وه؟)، عائیشه رهزای خوای لی بی وتی: هیچی لی نه ماوه ته وه جگه له شانه کانی، پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (هه مووی ماوه ته وه جگه له شانه کانی).

واته نه وهی کراوه به خیر هی ئیمهیه، ئاماژهیه بو ئهم نایه ته: (مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ). سورة النحل: ۹۶. واته: هه رچی لای ئیویه تیا ده چی و نابوت ده بی، نهو خیر و پادا شته لای خوایه هه رده مینیتیه وه و کو تایی نایدت.

۳۴ - بَاب

۲۴۷۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: إِنْ كُنَّا آلَ مُحَمَّدٍ نَمْكُثُ شَهْرًا مَا نَسْتَوْفِدُ بَنَارٍ إِلَّا الْمَاءَ وَالْتَمَرُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له عائیشه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: جار وا ده بو ئیمه ی خانواده ی موحه ممد صلی الله علیه وسلم مانگی له مالممان ناگر نه ده کرایه وه بو چیتشت لی نان و خواردن دروست کردن، خواردنمان بهس خورمار ناو بوو.

٢٤٧٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَوْجُ بْنُ أَسْلَمَ أَبُو حَاتِمٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَقَدْ أُخِفْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُخَافُ أَحَدٌ، وَلَقَدْ أُودِيْتُ فِي اللَّهِ وَمَا يُؤْدَى أَحَدٌ، وَلَقَدْ أَتْتُ عَلَى ثَلَاثُونَ مِنْ بَنِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ وَمَا لِي وَلِبِلَالٍ طَعَامٌ يَأْكُلُهُ ذُو كَبِدٍ إِلَّا شَيْءٌ يُؤَارِيهِ إِبْطُ بِلَالٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ: حِينَ خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَارِبًا مِنْ مَكَّةَ وَمَعَهُ بِلَالٌ إِنَّمَا كَانَ مَعَ بِلَالٍ مِنَ الطَّعَامِ مَا يَجْعَلُهُ تَحْتَ إِبْطِهِ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خواى لى بى ده گيرنه وه، که فرمويه تى: پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فرمويه تى: (له پيتناوى خوا ترسيتراوم له کاتيکدا که کهس نه ده ترسيترا، له پيتناوى خوا نازار و نه شکه نجه دراوم له کاتيکدا که نازار نه ده درا، من و بيلال مانگى شه و روژ نه وهى گيانله بهر بيخوات نه بوو بيخوين جگه له شتيکى کهم نه بى که بن بالى بيلال داييوشى بوو).

٢٤٧٣ - (ضعيف) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ، سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، يَقُولُ: خَرَجْتُ فِي يَوْمٍ شَاتٍ مِنْ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ أَخَذْتُ إِهَابًا مَعْطُونًا فَجَوَّيْتُ وَسَطَهُ فَأَدْخَلْتُهُ عُنُقِي، وَشَدَدْتُ وَسْطِي فَخَرَمْتُهُ بِخَوْصِ النَّخْلِ، وَإِنِّي لَشَدِيدُ الْجُوعِ، وَلَوْ كَانَ فِي بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامٌ لَطَعِمْتُ مِنْهُ فَخَرَجْتُ أَلْتَمِسُ شَيْئًا فَمَرَزْتُ يَهُودِيٍّ فِي مَالٍ لَهُ وَهُوَ يَسْقِي بِبَكْرَةٍ لَهُ فَاطْلَعْتُ عَلَيْهِ مِنْ ثَلَمَةٍ فِي الْحَائِطِ. فَقَالَ: مَا لَكَ يَا أَعْرَابِي؟ هَلْ لَكَ فِي كُلِّ دَلْوٍ بِتَمْرَةٍ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، فَافْتَحَ الْبَابَ حَتَّى أَدْخُلَ فَمَتَّحَ فَدْخَلْتُ فَأَعْطَانِي دَلْوَهُ فَكُلَّمَا نَزَعْتُ دَلْوًا أَعْطَانِي تَمْرَةً حَتَّى إِذَا امْتَلَأْتُ كَفَيْتُ أُرْسَلْتُ دَلْوُهُ وَقُلْتُ: حَسْبِي

فَأَكَلُهَا ثُمَّ جَرَعْتُ مِنَ الْمَاءِ فَشَرِبْتُ ثُمَّ جِئْتُ الْمَسْجِدَ، فَوَجَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له پيشهوا عليهوه رهزای خوای لى بى ده گيرنهوه، که فهرموويه تی: روژيکی زور سارد له مالى پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بووم زورم برسی بو، خواردنیان نه بوو بیخوژم، پیسته یه کی خو شه کراوم وهك دشدشه له بهر کرد به په لکه خورما توندم کرد به خو مه وه وهك چو ن پشتوین ده به سترى بهو شیویه، له مال در چووم بو نه وهی شتی کم ده سته وى، دام به لای یه هودیه کدا له باخه که ی خویدا به دۆلچه یه کی له ته خته دروستکراو ناوی درخته کانى ده دا له کونیکى باخه که وه سه یرم کرد وتی: نه ی نه عرابی چیت ده وى، نه توانی نه م دره ختانه م بو ناو بده ی بو هر دۆلچه یه ده نکه خورمایه کت ده ده مى، وتم: به لى، ده رگا که بکه ره وه هه تا بیمه مه ژووره وه، ده رگا که ی که ده وه چوومه ژووره وه، دۆلچه که ی دامى، منیش ده ستم کرد به ناو هینان هر که دۆلچه که م خالى ده کرد ده نکه خورمایه کی ده دامى هه تا مشتم پر کرد، دۆلچه که م بو برده وه وتم: نیت به سمه ده نکه خورما کاتم خواردو ناوم خوارد وه، له پاشدا چووم بو مزگه وت ده بینم پیغه مبهری خوای صلی الله علیه وسلم له مزگه وته.

٢٤٧٤ - (شاذ) حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبَّاسِ الْجَرِيرِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَثْمَانَ التَّهْدِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُمْ أَصَابَهُمْ جُوعٌ فَأَعْطَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَمْرَةً تَمْرَةً. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هوره یره وه رهزای خوای لى بى ده گيرنهوه، که جارى هاوه لآن تووشى برسیتی بوون پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده نکه ده نکه خورمای ده دانی.

۲۴۷۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ ثَلَاثُمِائَةٍ نَحْمِلُ زَادَنَا عَلَى رِقَابِنَا فَقَبِي زَادَنَا حَتَّى إِنْ كَانَ يَكُونُ لِلرَّجُلِ مِثْلُ كُلِّ يَوْمٍ ثَمَرَةً، فَقِيلَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَأَيْنَ كَانَتْ تَقَعُ الثَّمَرَةُ مِنَ الرَّجُلِ؟ فَقَالَ: لَقَدْ وَجَدْنَا فَقْدَهَا حِينَ فَقَدْنَاهَا وَأَتَيْنَا الْبَحْرَ فَإِذَا نَحْنُ بِحُوتٍ قَدْ قَذَفَهُ الْبَحْرُ فَأَكَلْنَا مِنْهُ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ يَوْمًا مَا أَخْبَيْنَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَرَوَاهُ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ كَيْسَانَ، أَمَّ مِنْ هَذَا وَأَطْوَلَ.

واته: له جابری کوری (عبد الله) ره زای خوای لی بی ده گپړنه وه، که فرمویه تی: سی سهد که سی دهبوین پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ره وانهی کردین بز غه زایه، خواردنه کاغان به کولی خومانه وه بوو، خواردنه کاغان نه ورنده کهم بوویه وه هر یه کی له نیمه روژی دهنکه خورمایه کی بهرده کهوت بیخوات، پتی و ترا: واته به جابیر: نهی باوکی (عبد الله) جا دهنکی خورما چی بوو بز یه کی له نثیه؟ فرموی: کاتی نه وهش ته و او بوو گه یشتینه که نار دهریا نه هنگینکی زبه لاهمان بینی دهریا فری دابووه که نار وه هه زده روژ نهو سی سهد کهسه به نار هزووی خومان لیمان خوارد.

۳۵ - بَابُ

۲۴۷۶ - (ضعیف) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ، سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، يَقُولُ: إِنَّا لَجُلُوسٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ إِذْ طَلَعَ مُصَنَّبُ بْنُ عُمَيْرٍ مَا عَلَيْهِ إِلَّا بُرْدَةٌ لَهُ مَرْفُوعَةٌ يَقْرُو فَلَمَّا رَأَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَى لِلَّذِي كَانَ فِيهِ مِنَ النِّعَمَةِ وَالَّذِي هُوَ الْيَوْمَ فِيهِ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

۲۴۷۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ دَرٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُجَاهِدٌ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ أَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ أَهْلِ الْإِسْلَامِ لَا يَأْوُونَ عَلَى أَهْلِ وَلَا مَالٍ، وَاللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِنْ كُنْتُ لَأَعْتَمِدُ بِكَفِيدِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْجُوعِ وَأَشَدُّ الْحَجَرِ عَلَى بَطْنِي مِنَ الْجُوعِ وَلَقَدْ فَعَدْتُ يَوْمًا عَلَى طَرِيقِهِمُ الَّذِي يَخْرُجُونَ فِيهِ فَمَرَّ بِي أَبُو بَكْرٍ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَا أَسْأَلُهُ إِلَّا لِيَسْتَنْبِغَنِي، فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَا أَسْأَلُهُ إِلَّا لِيَسْتَنْبِغَنِي، فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ ثُمَّ مَرَّ أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَبَسَّمَ حِينَ رَأَى وَقَالَ: أَبَا هُرَيْرَةَ قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: الْحَقُّ، وَمَضَى فَاتَّبَعْتُهُ وَدَخَلَ مَنْزِلَهُ فَاسْتَأْذَنْتُ فَأَذِنَ لِي فَوَجَدَ قَدْحًا مِنْ لَبَنٍ فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ هَذَا اللَّبَنُ لَكُمْ؟ قِيلَ: أَهْدَاهُ لَنَا فُلَانٌ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَبَا هُرَيْرَةَ قُلْتُ: لَبَّيْكَ. فَقَالَ: الْحَقُّ إِلَى أَهْلِ الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ، وَهُمْ أَضْيَافُ أَهْلِ الْإِسْلَامِ لَا يَأْوُونَ عَلَى أَهْلِ وَلَا مَالٍ إِذَا أَنْتَهُ صَدَقَةٌ بَعَثَ بِهَا إِلَيْهِمْ وَلَمْ يَتَنَاوَلْ مِنْهَا شَيْئًا وَإِذَا أَنْتَهُ هَدِيَّةٌ أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ فَأَصَابَ مِنْهَا وَأَشْرَكَهُمْ فِيهَا، فَسَأَعَنِي ذَلِكَ وَقُلْتُ: مَا هَذَا الْقَدْحُ بَيْنَ أَهْلِ الصُّفَّةِ وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْهِمْ فَسَيَأْمُرُنِي أَنْ أُدِيرَهُ عَلَيْهِمْ فَمَا عَسَى أَنْ يُصِيبَنِي مِنْهُ، وَقَدْ كُنْتُ أَرْجُو أَنْ أُصِيبَ مِنْهُ مَا يُغْنِيَنِي وَلَمْ يَكُنْ بُدٌّ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ وَطَاعَةِ رَسُولِهِ، فَأَتَيْتُهُمْ فَدَعَوْتُهُمْ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ فَأَخَذُوا مَجَالِسَهُمْ فَقَالَ: أَبَا هُرَيْرَةَ، خُذِ الْقَدْحَ وَأَعْطِهِمْ فَأَخَذْتُ الْقَدْحَ فَجَعَلْتُ أَنَاوِلُهُ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتَّى يَزُولَ، ثُمَّ يَرُدُّهُ فَأَنَاوِلُهُ الْآخَرَ حَتَّى انْتَهَيْتُ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ رَوَى الْقَوْمُ كُلُّهُمْ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْقَدْحَ فَوَضَعَهُ عَلَى يَدَيْهِ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَتَبَسَّمَ فَقَالَ: أَبَا هُرَيْرَةَ اشْرَبْ، فَشَرِبْتُ ثُمَّ قَالَ: اشْرَبْ فَلَمْ أَزَلْ أَشْرَبُ، وَيَقُولُ: اشْرَبْ حَتَّى قُلْتُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهُ مَسَلَكًا، فَأَخَذَ الْقَدْحَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَسَمَّى ثُمَّ شَرِبَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگپرنهوه، که فهرموویه تی: ههژارانی نههلی صوفه که سوکار و مال و مندالیان نهبو له مزگهوتدا دهژیان میوانی موسولمانان بوون، سویند به (الله) که جگه لهو هیچ په رستراویکی بهههق نییه جاری وا ههبووه له تاو برستی خۆم کوتاوه بهزهویدا، یان بهردم شهتهك داوه بهسکمهوه، رۆژی لهسه رینگهی دههچوونی موسولمانان دانیستم بو نهوهی یه کینکیان دهعهوتم بکات بو نان خواردن و تیر بخۆم، پیشهوا نهبو بهکر رهزای خوای لی بی رهت بوو دهبراهی نایهتیکی قورناهوه پرسیارم لی کرد به بیانوی نهوهی بمباتهوه بو مالی خویان بهلام خولکی نهکردم و رۆیشت، لهپاشدا پیشهوا عومهر رهزای خوای لی بی رهت بوو دهبراهی نایهتیکی قورناهوه پرسیارم لی کرد به بیانوی نهوهی بمباتهوه بو مالی خویان بهلام خولکی نهکردم و رۆیشت، جا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم رهت بوو، کاتی چاوی کهوت پیم زانی بوچی وهستاوم زه دهخه نهیه گرتی فهرمووی: (نهبو هورهیره؟) وتم: ((لبیک) نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (شوینم کهوه)، منیش شوینی کهوتم ههتا چوه مالهوه روخسه تی چوونه مالهوهی بو من وهرگرت و منیش چوومه مالهوه، بینی جامی شیر دانراوه، فهرمووی: (نهم شیرهتان له کوی بوو؟)، وترا: فلان کهس بهدیاری بوی هیناوین، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نهبو هورهیره؟) وتم: ((لبیک))، فهرمووی: (برۆ نههلی صوفه بانگ بکه بو خواردنی نهم شیره)، ههژارانی نههلی صوفه که سوکار و مال و مندالیان نهبو له مزگهوتدا دهژیان میوانی موسولمانان بوون، نهگهر خیر و سهدهقهی بو بهاتایه بوی دهناردن چونکه خوی لی نهدهخوارد، بهلام نهگهر دیاری بو بهاتایه دهینارد به دواياندا خوخی لهگهلی دهخواردن، منیش لهبهر کهمی شیره که پیم ناخۆش بوو، له دلی خۆمدا وتم: نهم جامه شیره چیه بو نهو ههموو خه لکه، به هیوا بووم

توزیکلی لی بخوم بو نهوهی توزی هیزم تیکهوی، بهلام فهرمانی خواو پیغه مبهره کهیه تی چار نییه بویه روشتم بانگم کردن، کاتی هاتن فهرمووی: (نه بو هورهیره نهو جامه بگره بدهستهوه و بهشیان بده)، منیش جامه کهم ده دایه دست به کیکیان ههتا تیر شیری ده خواردهوه، نینجا ده مدایه دهستی به کیکی تریان نیر بهو شیویه به که به ده مدایه دهستان، ههتا گه یشته سه ره ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هه ره هموویان تیریان لی خواردهوه، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم جامه کهی لی وهرگرم و له سه ره دهستی داینا سه ری هه لیری زرده خه نهیه گرتی فهرمووی: (نه بو هورهیره بخوره وه)، منیش خوارده وه له پاشدا فهرمووی: (بخوره وه)، منیش بهرده وام ده خوارده وه، نهویش ده یفه رموو: (بخوره وه)، ههتا وتم: سویند بهوهی که توی بههق ره وانه کردوه بو م ناخوری و جینگه نه ما تیی بکه م، جامه کهی لی گرم و ناوی خوی لی هتا خوارده وه و سوپاس و ستایشی خوی کرد له سه ره نهو پیت و به ره که ته ی که وته شیر که وه.

۳۷ - باب

۲۴۷۸ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى الْبُكَاءُ، عَنْ ابْنِ عُمرَ، قَالَ: بَحَثْنَا رَجُلًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: كُفَّ عَنَّا جُشَاءُكَ فَإِنَّ أَكْثَرَهُمْ شَبَعًا فِي الدُّنْيَا أَطْوَلُهُمْ جُوعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ.

واته: له ئیبنو عومهروه رهزای خویان لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیای قرقینه ی دا له لای پیغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (قرقینه که تمان لی دور خه وه، چونکه به راستی تیرترین کهس له دونیادا له هه موو کهس زیاتر برسیتی به خویه وه ده بینیت له روزی قیامتدا).

۳۸ - بَاب

۲۴۷۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصَابَتْنَا السَّمَاءُ لَحَسِبْتُ أَنَّ رِيحًا رِيحُ الضَّأْنِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّهُ كَانَ ثِيَابُهُمُ الصُّوفَ، فَإِذَا أَصَابَهُمُ الْمَطَرُ يَجِيءُ مِنْ ثِيَابِهِمْ رِيحُ الضَّأْنِ.

واته: له نهبو بوردهی کوری نهبو موساوه، له باورکیه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: کوری خوّم گهر ده تبیینیم له خزمهت پیغه مبره ی خوادا صلی الله علیه وسلم بووین باران لئی داین تهپر بووین جل و بهرگه که مان چونکه له خوری بوو بوئی مهری لی ده هات.

۳۹ - بَاب

۲۴۸۰ - (ضعیف الإسناد مقطوع) حَدَّثَنَا الْجَارُودُ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، قَالَ: الْبِنَاءُ كُلُّهُ وَبَالٌ، قُلْتُ: أَرَأَيْتَ مَا لَا بُدَّ مِنْهُ؟ قَالَ: لَا أَجْزَ وَلَا وَرْزَ.

واته: له ئیبراهیمی نه خه عیه وه ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: هه موو خانوو بیانیه نه گهر زیاد له پیویست بوو له روژی قیامه تدا زیان و چه رمه سه ریه بوو خاوه نه که ی، وتم: پیم بلئی نه ی نه گهر ههر چاره نه بوو؟ فهرمووی: خاوه نه که ی نه پاداشتی له سه ر وه رده گریت، نه گوناھی بوو ده نوسریت.

۲۴۸۱ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُفَرِّئِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي مَرْحُومٍ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ

سَهْلُ بْنُ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ تَرَكَ الْبَّيَّاسَ تَوَاضَعًا لِلَّهِ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ دَعَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيَّرَهُ مِنْ أَيِّ حُلَلِ الْإِيمَانِ شَاءَ يَلْبَسُهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ حُلَلِ الْإِيمَانِ: يَغْنِي مَا يُغْنِي أَهْلُ الْإِيمَانِ مِنْ حُلَلِ الْجَنَّةِ.

واته: له سهلی کوری (معاذ) وه، له باوکیه وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (هرکه سیک له بهر ره زامه ندی خوای گه وره واز له پو شاکیکی گرانبه ها بهی تی له پرووی خو به که م زانینه وه، له کاتی که دا توانای هه بی له بهری بکات، له روژی قیامت دا خوای په روه ردگار به بهر چاوی سدرجه م خه لکه وه بانگی ده کات و سه ریشکی ده کات به ناره زووی خو ی له پو شاکه کانی نه هلی نیمان هه لیریزی و له بهری بکات).

٤٠ - بَابُ

٢٤٨٢ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ شَيْبِ بْنِ بَشِيرٍ، هَكَذَا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ: شَيْبُ بْنُ بَشِيرٍ، وَإِنَّمَا هُوَ شَيْبُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّفَقَةُ كُلُّهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا الْبِنَاءَ فَلَا خَيْرَ فِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (خه رچی و مه سروف هدر هه مووی له رتی خوادایه خاوه نه که ی پاداشتی له سر وهرده گری تی جگه له خه رچی دروستکردنی خانو ویا نیما یه خیری تی دا نه بی).

٢٤٨٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ خَارِثَةَ بْنِ مُضَرَّبٍ، قَالَ: أَتَيْنَا حَبَّابًا، نَعُوذُ وَقَدْ أَكْتَوَى سَبْعَ كَيَّاتٍ، فَقَالَ: لَقَدْ

تَطَاوَلَ مَرَضِي، وَلَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا تَمْنُوا الْمَوْتَ، لَتَمَنَيْتُ، وَقَالَ: يُؤْخَرُ الرَّجُلُ فِي نَفَقَتِهِ كُلِّهَا إِلَّا التُّرَابَ أَوْ قَالَ: فِي الْبِنَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (حارثة)ی کوری (مضرب)هوه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: سهردانی خه‌با‌مان کرد ره‌زای خوای لی بی، جه‌سته‌ی له‌حه‌وت شوین داخ کرابوو به‌مه‌به‌ستی چاره‌سه‌ری و شیفای نه‌خۆشی، فەرمووی: نه‌خۆشیه‌که‌م درێژه‌ی کیشا، نه‌گهر له‌ پیغه‌مبه‌ری خوام صلی الله علیه وسلم نه‌بیستایه ده‌یفه‌رموو: (ئاوات مه‌خوازن بۆ مردن). نه‌وا ئاواتم ده‌خواست بۆ مه‌رگی خۆم، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: پیاو له‌سه‌ر هه‌موو خه‌رجی و مه‌سروفی پادا‌شت وه‌رده‌گریت جگه‌ له‌ خه‌رجی خانویه‌ له‌پیناوی خوا‌دا نه‌بی و پیتویست نه‌بی.

٤١ - بَابُ

٢٤٨٤ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ طَهْمَانَ أَبُو الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ، قَالَ: جَاءَ سَائِلٌ فَسَأَلَ ابْنَ عَبَّاسٍ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ، لِلْسَّائِلِ: أَتَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: أَتَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: وَتَصُومُ رَمَضَانَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: سَأَلْتُ وَلِلْسَّائِلِ حَقٌّ، إِنَّهُ لَحَقٌّ عَلَيْنَا أَنْ نَصِلَكَ، فَأَعْطَاهُ ثَوْبًا ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا إِلَّا كَانَ فِي حِفْظٍ مِنَ اللَّهِ مَا دَامَ مِنْهُ عَلَيْهِ خِرْقَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له‌ حوصه‌ینه‌وه ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: سوال‌که‌ری هات بۆ‌لای ئیبنو عه‌باس ره‌زای خوا‌یان لی بی دا‌وای لی کرد شتیکی بداتی، ئیبنو عه‌باس ره‌زای خوا‌یان لی بی فەرمووی: شایه‌تی ده‌ده‌ی که جگه‌ (الله) هیه‌ج په‌سته‌را‌ویکی به‌هه‌ق

نییه؟ وتی: بهلّی، فرمووی: شایه تی ده دهی که موحه مهد پیغه مبهری خوایه صلی الله علیه وسلم؟ وتی: بهلّی، فرمووی: مانگی ره مه زان بهر و ژوو ده بیت؟ وتی: بهلّی، فرمووی: داوات کرد داوا که مافی هدی، بیگومان هقه له سه ره مان پیّت بیه خشین، پۆشاک یان کراسیکی دایه، له پاشدا فرمووی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یه فرموو: (هر موسولمانی برابیه کی موسولمانی خوی پۆشته و پهرداخ بکات، له ژیر سایه ی پاریزگاری خوی گه و ره دایه هتا نه و پۆشاکه کۆن ده بی و ده رزیت له بهری برا موسولمانه کهیدا).

٤٢ - باب

٢٤٨٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَوْفِ بْنِ أَبِي جَمِيلَةَ الْأَعْرَابِيِّ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ انْجَفَلَ النَّاسُ إِلَيْهِ، وَقِيلَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجِئْتُ فِي النَّاسِ لَأَنْظُرَ إِلَيْهِ، فَلَمَّا اسْتَبْنْتُ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ وَكَانَ أَوَّلُ شَيْءٍ تَكَلَّمَ بِهِ أَنْ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، أَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامٌ تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) کوری سه لاهوه ره زای خوی لی بی ده گینه وه، که فرمووی ته: کاتی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم گه یشته مه دینه خه لک به په له رۆشتن بۆ خزمه تی، و ترا: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم گه یشت، منیش له گه ل خه لکه که رۆشتم بۆ نه وه ی بی بینم، کاتی که روخساری جوان و دره وشاوه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دی بۆم ده رکوت که روخساری که سیکی درۆزن نییه، یه کهم فرمایشتی که فرمووی نه مه بوو: (نه ی خه لکینه! سه لام له یه کتر بکه ن، خواردن بدن به هه ژاران، له کاتی کهدا که خه لک خه وتون شه و نوێژ بکه ن، به سه لامه تی ده چنه به هه شته وه).

۴۳ - بَاب

۲۴۸۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْنٍ الْمَدَنِيُّ الْغِفَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ يَنْزِلُ الصَّائِمِ الصَّابِرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بئی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (ناخوژیکی سویاسگوزار واته لهپیشدا ناوی خوا بهیئنی و لهکاتی لی بوونهوهدا سویاسی خوا بگات لهروژی قیامهتدا دهگاته پلهی روژدوهوانیکی خوږاگر).

۴۴ - بَاب

۲۴۸۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ، بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ أَتَاهُ الْمُهَاجِرُونَ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا رَأَيْنَا قَوْمًا أَبْدَلُ مِنْ كَثِيرٍ وَلَا أَحْسَنَ مُوَاسَاةٍ مِنْ قَلِيلٍ مِنْ قَوْمٍ نَزَلْنَا بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ لَقَدْ كَفَوْنَا الْمُؤَنَةَ وَأَشْرَكُونَا فِي الْمَهْنَةِ حَتَّى لَقَدْ خِفْنَا أَنْ يَذْهَبُوا بِالْأَجْرِ كُلِّهِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا مَا دَعَوْتُمْ اللَّهَ لَهُمْ وَأَنْتُمْ عَلَيْهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نهههسی کوږی مالیکهوه رهزای خوای لی بئی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: کاتی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم گهیشته مه‌دینه، کوچه‌ران هاتن بو خزمهتی، وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، هیچ قومیتکمان نه‌دیوه نه‌هندهی نه‌مانه‌ی که له‌ناویاندا ده‌ژین چاک بن بو

برایه تی بۆ به خشندهیی ئیتیر دهوله مهند بن یان هه ژار، ده ترسین خوای گه وره پاداشتی کۆچه که مان و په رسته که مان و چاکه کاغان هه ره مووی بۆ نه وان بی نه و نه ده خزمه تمان ده که ن و چاکن بهرام بهرمان، فه رمووی: (نا مه ترسن، ماده م ئیوه ش له خوا بیارینه وه بزیان و سوپاس و ستایشیان بکه ن).

۴۵ - باب

۲۴۸۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الْأُودِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ مِمَّنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ يَمْنُ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ، عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له (عبد الله)ی کوری مه سعو ده وه ره زای خوای لی بی ده گیر نه وه، که فه رموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه رموویه تی: (هوشیار بن، بیتان بلیم کی له ناگر قه ده غه یه، یان ناگر له کی قه ده غه یه؟ ناگر قه ده غه یه له سه ر که سیکی نزیک له خه لک و هیمن و له سه رخۆ و نه رم نیان).

۲۴۸۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: قُلْتُ لِعَائِشَةَ: أَيُّ شَيْءٍ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ؟ قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ فِي مَهْنَةِ أَهْلِهِ، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ قَامَ فَصَلَّى. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه سه ده ی کوری یه زیده وه ره زای خوای لی بی ده گیر نه وه، که فه رموویه تی: به عائشه م ره زای خوای لی بی وت: کاتی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده چووه ماله وه چی ده کرد؟ خه ریکی خزمه تکر دنی مال و خانه واده که ی بوو واته نیشی ناو مالی ده کرد، که کاتی نوژی ش بهاتایه هه له سا نوژی ده کرد.

٤٦ - بَاب

٢٤٩٠ - (ضعیف: الا جملة المصاحفة فهي ثابتة) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ زَيْدٍ التَّعَلِّبِيِّ، عَنْ زَيْدِ الْعَمِّيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا اسْتَقْبَلَهُ الرَّجُلُ فَصَافَحَهُ لَا يَنْزِعُ يَدَهُ مِنْ يَدِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ الَّذِي يَنْزِعُ، وَلَا يَصْرِفُ وَجْهَهُ عَنْ وَجْهِهِ حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ الَّذِي يَصْرِفُهُ، وَلَمْ يَرِ مُقَدِّمًا رُكْبَتَيْهِ بَيْنَ يَدَيْ جَلِيسٍ لَهُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه‌نه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: نه‌گەر پیاوی بگه‌یشتایه به پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل بکردایه ده‌ستی به‌رنه‌ده‌دا هه‌تا نه‌و که‌سه ده‌ستی به‌رنه‌دایه، رووی له‌رووخساری وهرنه‌ده‌گیرا هه‌تا نه‌و که‌سه رووی وهرنه‌گیرایه، نه‌بیینراوه له‌کۆر و دانیشتنیدا نه‌ژنۆکانی پێش نه‌ژنۆی دانیشتوان بکه‌وی واته نه‌ژنۆکانی رێکی نه‌ژنۆی نه‌وان بوو.

٤٧ - بَاب

٢٤٩١ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فِي حُلَّةٍ لَهُ يَخْتَالُ فِيهَا، فَأَمَرَ اللَّهُ الْأَرْضَ فَأَخَذَتْهُ فَهُوَ يَتَجَلَجَلُ فِيهَا، أَوْ قَالَ: يَتَلَجَّلُ فِيهَا، إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله)ی کوری عه‌مه‌روه ره‌زای خویان لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (پیاوی له‌وانه‌ی پێش ئێوه له‌پۆشاکێکی رازاوه‌دا به‌له‌خۆبایی و لوت به‌رزیه‌وه له‌مال ده‌رچوو، خوای گه‌وره فەرمانی کرد به‌زه‌وی گرتی و بردی به‌ناخی خۆیدا هه‌تا روژی قیامت رو‌ده‌چی به‌ناخی زه‌ویدا).

۲۴۹۲ - (حسن) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: يُخْشَرُ الْمُتَكَبِّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْثَالَ الذَّرِّ فِي صُورِ الرِّجَالِ يَغْشَاهُمْ الدُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ، فَيَسَاقُونَ إِلَى سِجْنٍ فِي جَهَنَّمَ يُسَمَّى بُولَسَ تَعْلُوهُمْ نَارُ الْأَنْثَارِ يُسْقَوْنَ مِنْ عُصَاةِ أَهْلِ النَّارِ طِينَةَ الْحَبَالِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له عهمری کوری شوعه مبهوه، له باوکیهوه، له باپیریوه رهزای خوای لی بئی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (خۆبه زلزانه کان له روژی قیامتدا وهک ورده میروله کۆده کرینهوه لهسر شیوهی پیاواندا، لههه موو لایه کهوه زه لیلی و ریسوایی و زه بوونی دایان دهپوشی، ده برین بو زیندانیکه تاریک له دۆزه خ پیتی دهوتریت (بولس) ناگری زۆریان لهسه رهوهیهو دهره یان ده دات و دایان دهپوشی، کیم و زوخی خه لکی جهه نه میان دهرخوارد ده دریت، له قوری دۆزه خ.

۴۸ - بَابُ

۲۴۹۳ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، وَعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ الْمُقَرِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَرْحُومٍ عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ دَعَاهُ اللَّهُ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُخْرِجَهُ فِي أَيِّ الْحَوَرِ شَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له سههلی کوری (معاذ) وه، له باوکیهوه رهزای خوای لی بئی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نهو که سهی بتوانی رقی خۆی به یه کئی بریژی به لām له بهر ره زامه ندی خوای گه وره رقه کهی بخواته وه، نهوه له روژی قیامتدا خوای پهروه دگار له ناو شاپوړای خه لکدا به بهرچاوی سه رجه م

فَأَعْطَيْتُ كُلَّ سَائِلٍ مِنْكُمْ مَا سَأَلَ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي إِلَّا كَمَا لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ مَرَّ
بِالْبَحْرِ فَعَمَسَ فِيهِ إِبْرَةً ثُمَّ رَفَعَهَا إِلَيْهِ، ذَلِكَ بِأَنِّي جَوَادٌ وَاحِدٌ مَا جَدْتُ أَفْعَلُ مَا أُرِيدُ
عَطَائِي كَلَامٌ وَعَذَابِي كَلَامٌ إِنَّمَا أَمْرِي لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْتُهُ أَنْ أَقُولَ لَهُ: كُنْ، فَيَكُونُ. هَذَا
حَدِيثٌ حَسَنٌ وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ شَهْرِ بْنِ خُوْشَبٍ، عَنْ مَعْدِي كَرِبٍ،
عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له نهبو (ذر) دوه رهزای خوای لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوای گه وره ده فهرموویت:
نه ی بهنده کام! نیوه هه مووتان گو مړاو سهرلیشیتوان جگه له وه ی من ریتنموونیم
کردوه، که وایو داوای هیدایه ت له من بکه ن، منیش هیدایه تتان دده م،
هه مووتان هه ژارن و پیوستیتان به خوراک هه یو برسین جگه له وه ی من
خوارده مهنیم داوه تی، که واته داوا له من بکه ن و که سی تر به روزیده مه زانن،
من روزیتان دده م، نیوه هه مووتان گونا هبارن مه گهر که سی خوم لی خوش بووم
یان پاراستیتیم و به دورم گرتی له گونا هو تاوان وه ک پیغه مبهران، هه رکس له
نیوه باوه وروابی و بزانی من توانای لی خوشبووم هه یه، داوای لی خوشبووم لی
بکات، لی خوشده بم، بیگومان نه گهر له یه که م که ستانه وه هه تا دوا که ستان به
زیندو مردووتانه وه، به گهنج و به پیرتانه وه، به زاناو نه زانتانه وه، به
فرمانبه ردار و سهریچی کارتانه وه، وه کو دلی له خوا ترستین بهنده له بهنده کانی
من بن، نه ونده ی بالی میثووله یه له مولکی من زیاد ناکات، خو نه گهر له
یه که م که ستانه وه هه تا دوا که ستان به زیندو مردووتانه وه، به گهنج و به
پیرتانه وه، به زاناو نه زانتانه وه، به فرمانبه ردار و سهریچی کارتانه وه، وه کو دلی
به دبه خترین و خراپترین بهنده له بهنده کانی من بن، نه ونده ی بالی میثووله یه له
مولکی من که م ناکات، نه گهر له یه که م که ستانه وه هه تا دوا که ستان به زیندو

مردووتانه وه، به گهنج و به پیرتانه وه، به زاناو نه زانتانه وه، به فهرمانبهردار و سه ریچیکارتانه وه، له دهشتیکدا کۆبینه وه هر یه کئی له ئیوه داوای هر پیوستییه ک بکات دی به خه یالیدا، ههریه که یان داخوازی خۆیم بۆ جیه جی کرد، نه وه هیچ له مولکی من کهم ناکات، وه ک چون یه کئی له ئیوه بدات به لای ده ریایه کدا ده رزیه بکات به ناو ناوی ده ریاکه دا، له پاشدا به رزی بکاته وه بۆلای خۆی، واته: نه و ناوه ی ده رزیه که ته ر ده کات چون هیچ له ناوی ده ریاکه کهم ناکاته وه، نه گهر خوایش ههرچی دروستکراوی خۆی ههیه به شی بدات هیچ له مولکی کهم ناکاته وه، له بهر نه وه ی من زۆر سه خی و شکۆدار به خشنده و پایه به رزم نه وه ی داوا بکری و بویستری لام ده ست ده کهوی، به خشینم و سزاو نه شکه نهم به وته و به فهرمانی خۆمه، هر کاری به و ی نه نجامی ده ده م پی پی به فهرمووم بیه ده سته جی ده بیته).

٢٤٩٦ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عُيَيْنُ بْنُ أَسْبَاطٍ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ، عَنْ سَعْدِ، مَوْلَى طَلْحَةَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَدِّثُ حَدِيثًا لَوْ لَمْ أَسْمَعْهُ إِلَّا مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ حَتَّى عَدَّ سَبْعَ مَرَّاتٍ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُهُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: كَانَ الْكِفْلُ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا يَتَوَرَّعُ مِنْ ذَنْبٍ عَمِلَهُ، فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَأَعْطَاهَا سِتْرَيْنِ دِينَارًا عَلَى أَنْ يَطَّأَهَا، فَلَمَّا قَعَدَ مِنْهَا مَقْعَدَ الرَّجُلِ مِنْ امْرَأَتِهِ أَرْعَدَتْ وَبَكَتْ، فَقَالَ: مَا يُبْكِيكَ أَكْثَرْتُكَ؟ قَالَتْ: لَا وَلَكِنَّهُ عَمِلَ مَا عَمِلْتُهُ قَطُّ، وَمَا حَمَلَنِي عَلَيْهِ إِلَّا الْحَاجَةُ، فَقَالَ: تَفْعَلِينَ أَنْتِ هَذَا وَمَا فَعَلْتِهِ؟ اذْهَبِي فَهِيَ لَكَ، وَقَالَ: لَا وَاللَّهِ لَا أَغْصِي اللَّهُ بَعْدَهَا أَبَدًا، فَمَاتَ مِنْ لَيْلَتِهِ فَأَصْبَحَ مَكْتُوبًا عَلَى بَابِهِ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لِلْكِفْلِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رَوَاهُ شَيْبَانُ وَعَبِيدُ بْنُ وَاسِعٍ وَابْنُ الْأَعْمَشِ، نَحْوُ هَذَا وَرَفَعُوهُ، وَرَوَى بَعْضُهُمْ عَنِ الْأَعْمَشِ فَلَمْ يَرْفَعُوهُ وَرَوَى أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، هَذَا الْحَدِيثُ

عَنِ الْأَعْمَشِ، فَأَخْطَأَ فِيهِ، وَقَالَ: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَهُوَ غَيْرُ مَحْفُوظٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيُّ، هُوَ كُوفِيٌّ وَكَانَتْ جَدَّتُهُ سُرَيَّةَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ. وَرَوَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيِّ، عُبَيْدَةُ الصُّبِّيُّ، وَالْحُجَّاجُ بْنُ أَرْطَاةَ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ كِبَارِ أَهْلِ الْعِلْمِ.

واته: له نیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: زیاتر له حدوت جار بو خوم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده فهرموو: (پیاوړتکی نه وهی نیسرائیل ناوی کیفل بوو سلی له تاوان نه ده کرده وه، جاری نافرته تکی هه ژار هات بو لای شهست دیناری دایه به مهرجی جووت ببی له گه لی، کاتی ویستی جوت ببی له گه لی نافرته که له ترسی خوا له رزی لی نیست و گریا، وتی: بو ده گریت خو زورم لی نه کردوی؟ وتی: نه خیر، به لکو نهم کاره قیزه ونهم هرگز نه کرده وه، نیستا ناچاری و محتاجی نهم کاره پی ده کات، وتی: نیستا تو نهم کاره له بهر ناچاری ده کمیت و پیشتر کاری وات نه کرده وه، پر و پاره که بو خوت، سه یند به (الله) نیر له مهودوا هرگز سرپیچی خوا ناکه م، هر نهو شده کیفل مرد، کاتی روربوویه وه له سهر ده رگاکی نوسرابو به راستی خوی گه وه له کیفل خوش بوو).

۴۹ - بَابُ

۲۴۹۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ بِحَدِيثَيْنِ أَحَدُهُمَا عَنْ نَفْسِهِ وَالْآخَرِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَأَنَّهُ فِي أَصْلِ جَبَلٍ يَخَافُ أَنْ يَقَعَ عَلَيْهِ، وَإِنَّ الْفَاجِرَ يَرَى ذُنُوبَهُ كَذُبَابٍ وَقَعَ عَلَى أَنْفِهِ قَالَ بِهِ هَكَذَا.

واته: له (حارث)ی کوری سوهیده وه ده گپړنه وه، که (عبد الله)ی کوری

مهسعود رهزای خوای لی بی دوو فرهماشتی بو گپرانیه وه، یه کیکیان له پیغه مبره خاوه صلی الله علیه وسلم، نهوی تریشیان فرهماشتی خوئی بوو، فرهماشته کهی خوئی نه مه بوو فرهمووی: بیگومان مروقی باوهردار گوناوه تاوانه کانی وه کتوی ده بینی له بنی کیوه که دا دانیشتی مه ترسی نه وهی هه بی بروخی به سهریا، به لام به دکار گوناوهی خوئی وه میتشی ده بینی بدات به لای لوتیدا و ده ستیکی لی راوه شینی.

۲۴۹۸ - (صحیح) وَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ أَحَدِكُمْ مِنْ رَجُلٍ بِأَرْضٍ دَوِّيَّةٍ مُهْلِكَةٍ مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا زَادُهُ وَطَعَامُهُ وَشَرَابُهُ وَمَا يُصْلِحُهُ فَأَضَلَّهَا فَخَرَجَ فِي طَلَبِهَا، حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ قَالَ: أَرْجِعْ إِلَى مَكَانِي الَّذِي أَضَلَلْتُهَا فِيهِ فَأَمُوتْ فِيهِ، فَرَجَعَ إِلَى مَكَانِهِ فَعَلَبَنَّهُ عَيْنُهُ فَاسْتَيْقَظَ فَإِذَا رَاحِلَتُهُ عِنْدَ رَأْسِهِ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ وَمَا يُصْلِحُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَفِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَالتَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: ههروهه (عبد الله) کوری مهسعود رهزای خوای لی بی فرهمووی: پیغه مبره خاوه صلی الله علیه وسلم فرهموویته: (خوای گهوره به تهوبه و په شیمانی بهندهی خوئی کاتی که تهوبه ده کات و ده گه پیته وه زیاتر شادومان ده بی هه تا نهو که سهی له ولاخه سواریه کهی به تیشو خواردن و خواردنه وه وه پتویسته کانی وه له ده شتیکی چۆله وانیدا ون ده کات که نه ناوی لییه نه رووه ک و دار و درهخت، جیگهی مه ترسی و فهوتان بی، پروات بگه پری به دوا با بیدوزیته وه هه تا نزیکه نه وهی خهریکه روخی ده رچی و بمری نه وهنده برسی و تینو ماندوو ده بیت، بلی: ده گه پیته وه بو شوینهی ولاخه کهم لی ون بوو با له وی بمرم، جا ده گه پیته وه بو نهو شوینه خهو زوری بو دینی و ده خه وی کاتی که خه بهری ده بیته وه سهیر ده کات ولاخه کهی به راسه ریه وهیه تی به تیشو خواردن و خواردنه وه و پتویسته کانی وه).

۲۴۹۹ - (حسن) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مَسْعَدَةَ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَّاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَلِيِّ بْنِ مَسْعَدَةَ عَنْ قَتَادَةَ.

واته: له نههسهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (سهرجهم مروشه کان ههر هه موویان ههله کارن، چاکترین ههله کارن نهوانن په شیمان دهبنهوه و تهویه دهکن).

۵۰ - بَابُ

۲۵۰۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُقِلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصُمْتُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَأَنَسٍ، وَأَبِي شُرَيْحٍ الْعَدَوِيِّ الْكَعْبِيِّ الْحِزَائِيِّ وَاسْمُهُ: خُوَيْلِدُ بْنُ عَمْرٍو.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (ههرکه سیک باوهړی به خواو به روژی دواپی ههیه ریز له میوانه کهی بگریت، وه ههرکه سیک باوهړی به خواو به روژی دواپی ههیه قسهی چاک بکات یان بیدهنگ بیت).

۲۵۰۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ الْمُعَاوِرِيِّ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَمَتَ نَجًا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ هَلِيعَةَ. وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَبْلِيُّ هُوَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ.

واته: له (عبد الله)ی کوپی عه مره وه رهزای خویان لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکه سیئک بیده نگ بیت له خراپه رزگاری ده بیت).

٥١ - بَابُ

٢٥٠٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، عَنْ أَبِي حُدَيْفَةَ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: حَكَيْتُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا فَقَالَ: مَا يَسْرُتُنِي أَبِي حَكَيْتُ رَجُلًا وَأَنْ لِي كَذَا وَكَذَا، قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ صَفِيَّةَ امْرَأَةً، وَقَالَتْ يَدِيهَا هَكَذَا كَأَنَّهَا تَعْنِي فَصِيرَةً، فَقَالَ: لَقَدْ مَزَجْتَ بِكَلِمَةٍ لَوْ مَزَجْتَ بِهَا مَاءَ الْبَحْرِ لَمَزَجَ.

واته: له عائیشه وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: جاری لاسایی پیاویکم کرده وه بو پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (هه زناکه م لاسایی که س بکه مه وه نه گهر نه وهنده و نه ونده شم له مالتی دنیا پی بدن واته نه گهر مال و سامانیکی زوړیشم بدنه نی)، عائیشه وتی: وتم: نهی پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم صه فیه ئافره تیکی کورته بالایه، فهرمووی: (نهو قسه ی که تو کردت نه وهنده پیس و بوگه نه، نه گهر تیکه لی ئاوی ده ریای بکه ی ئاوی ده ریاکه پیس و بوگه نه ده کات).

٢٥٠٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْأَقْمَرِ، عَنْ أَبِي حُدَيْفَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا

أَحِبُّ أُنِّي حَكَيْتُ أَحَدًا وَأَنَّ لِي كَذَا وَكَذَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو حُذَيْفَةَ هُوَ كُوفِيٌّ مِنْ أَصْحَابِ ابْنِ مَسْعُودٍ وَيُقَالُ اسْمُهُ: سَلَمَةُ بْنُ صُهَيْبَةَ.

واته: له عانی شه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه زنا کهم لاسایی کهس بکه مه وه ته گهر نه وه نده و نه ونده شم له مالتی دنیا پی بدن واته ته گهر مال و سامانیکی زوژیشم بده نی).

۵۲ - بَابُ

۲۵۰۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بُرَيْدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيُّ الْمُسْلِمِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ: مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُوسَى.

واته: له شه بو موسا وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: ده رباره ی چ موسولمانی چاکترین کهسه له پیغه مبره ری خویان صلی الله علیه وسلم پرسى؟ فهرمووی: (چاکترین موسولمان نهو کهسه یه که موسولمانان له ده ست و له زمانی سه لامه ت بن).

۵۳ - بَابُ

۲۵۰۵ - (موضوع) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ الْهَمْدَانِيُّ، عَنْ ثَوْرٍ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ عَيَّرَ أَخَاهُ بِذَنْبٍ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَغْمَلَهُ. قَالَ أَحْمَدُ: قَالُوا: مِنْ ذَنْبٍ قَدْ تَابَ مِنْهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِمُتَّصِلٍ وَخَالِدٌ

بْنُ مَعْدَانَ لَمْ يُذْرِكْ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ، وَزُوَيْجَ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ أَنَّهُ أَذْرَكَ سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَاتَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ فِي خِلَافَةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَخَالِدُ بْنُ مَعْدَانَ رَوَى عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ مُعَاذٍ عَنْ مُعَاذٍ غَيْرَ حَدِيثٍ.

واته: له (معاذی) کورپی جه بهلهوه رهزای خوای لی بی ده گپړنهوه، که فدرموویه تی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فدرموویه تی: (هه رکه سی) تانه ی نهوه بدات له برابه کی موسولمانی که نهو گوناوه ی کردووه و ره خنه ی لی بگری، خوی نامری هه تا تووشی نهو گوناوه نه بیته. نه همه دی کورپی حنبهل یا نه همه دی کورپی مهنیع ده لی: گوناوه ی که تهویه لی کرد بی.

۵۴ - بَابُ

۲۵۰۶ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدٍ الْقُمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ (ح) وَأَخْبَرَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ الْقَاسِمِ الْحَذَّاءُ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ بُرْدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ وَائِلَةَ بِنِ الْأَسْنَعِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُظْهِرِ الشَّمَاتَةَ لِأَخِيكَ فَيَرْحَمَهُ اللَّهُ وَيَبْتَلِيكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له (وائله) ی کورپی نه سقه عوه رهزای خوای لی بی ده گپړنهوه، که فدرموویه تی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فدرموویه تی: (شاکامی بهرامبر به برای موسولمانی خوت دهرم بره کاتی تووشی به لایه ده بی، نه گهر نهو کارهت کرد نهوه خوای گهوره رهحم بهو ده کات رزگاری ده کات و تو تووش ده کات).

(حسن الإسناد مقطوع) وَمَكْحُولٌ قَدْ سَمِعَ مِنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْفَعِ، وَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ وَأَبِي هِنْدٍ الدَّارِيِّ، وَيُقَالُ: إِنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ وَمَكْحُولٌ، شَامِيٌّ يُكْنَى أَبَا عَبْدِ اللَّهِ وَكَانَ عَبْدًا فَأُعْتِقَ وَمَكْحُولٌ الْأَزْدِيُّ بَصْرِيُّ سَمِعَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، يَزُوي عَنْهُ عُمَارَةُ بْنُ زَادَانَ. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ عَطِيَّةَ، قَالَ: كَثِيرًا مَا كُنْتُ أَسْمَعُ مَكْحُولًا يُسْأَلُ فَيَقُولُ: نَدَاتُمْ.

۵۵ - بَابُ

۲۵۰۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ وَثَّابٍ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرَاهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْمُسْلِمُ إِذَا كَانَ يُجَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ خَيْرٌ مِنَ الْمُسْلِمِ الَّذِي لَا يُجَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ. قَالَ ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ: كَانَ شُعْبَةُ، يَرَى أَنَّهُ ابْنُ عُمَرَ.

واته: له پیغه مبری خوا صلی الله علیه وسلم ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: (نه گهر موسولمانی تیکه لی خه لکی کردوو له لایهن شهو خه لکه وه زیان و نازاری پیگه بیشت و خوراگر بی، چاکتره لهو موسولمانه ی تیکه لی خه لک ناکات و نارام ناگریت بهرامبر به زیان و نازاریان).

۵۶ - بَابُ

۲۵۰۸ - (حسن) حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَخْرَمِيُّ، هُوَ مِنْ وَلَدِ الْمِسْوَرِ بْنِ حَزْمَةَ، عَنْ عَثْمَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَخْنَسِيِّ، عَنْ سَعِيدِ الْمُقْبَرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِيَّاكُمْ وَسُوءَ ذَاتِ الْبَيْنِ فَإِنَّهَا الْحَالِقَةُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ

مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَمَعْنَى قَوْلِهِ وَسُوءَ ذَاتِ الْبَيْنِ إِنَّمَا يَعْنِي الْعَدَاوَةَ وَالْبُغْضَاءَ، وَقَوْلُهُ الْحَالِقَةُ يَقُولُ: إِنَّهَا تَخْلُقُ الدِّينَ.

واته: له ئهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (هوشیارین به دوورین له تیکدانی نیوان خه لک و دوژمانایه تی و دووبه ره کی و رق و کینه خسته نیوان یه کتره وه، چونکه بیگومان نه وه تاشه ری دینه واته وه ک چون گوێزان موو ده تاشی نه ویش ناوا دین ده تاشی و لابه ری کرده وه چاکه کانه). مانای (سوء ذات البین) واته: دوژمانایه تی و دووبه ره کی و رق و کینه خسته نیوان یه کتره وه، وه مانای (الحالقة) واته: تاشه ری دین.

٢٥٠٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ، قَالُوا: بَلَى، قَالَ: صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَيُرْوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: هِيَ الْحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّعْرَ، وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ.

واته: له ئهبو دهردانه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (هوشیارین، هه والتان بده می به چاکتر له پله و پایه ی روژوو نوێژ سه ده قه و خیر و خیرات؟) وتیان: به لی: فهرمووی: (چاکسازی نیوان خه لک و ناشتکردنه وه ی نه و که سانه ی قسه له گه ل یه ک ناکه ن و ناکۆکن و نیوانیان تیک چوه، چونکه تیکدانی نیوان خه لک تاشه ری دینه). ده گپرنه وه که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (تیکدانی نیوان خه لک تاشه ره، من نالیم قو تاشینه به لکو دین تاشینه).

۲۵۱۰ - (حسن) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ خُزَيْمِ بْنِ شَدَادٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ، أَنَّ مَوْلَى الرَّبِيعِ، حَدَّثَهُ أَنَّ الرَّبِيعَ بْنَ الْعَوَّامِ، حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: دَبَّ إِلَيْكُمْ ذَاؤُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ، هِيَ الْحَالِقَةُ، لَا أَقُولُ تَخْلُقُ الشَّعْرَ وَلَكِنْ تَخْلُقُ الدِّينَ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَفَلَا أُتِبْتُكُمْ بِمَا يُتَبَتُّ ذَلِكَ لَكُمْ؟ أَفْتَشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ قَدْ اخْتَلَفُوا فِي رِوَايَتِهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ. فَرَوَى بَعْضُهُمْ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ مَوْلَى الرَّبِيعِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنِ الرَّبِيعِ.

واته: له زویتری کوری عه وامهوه ره زای خوای لی بئی ده گپرنهوه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (دهردو نه خوشی که لانی پیش خوتان له نیوانتاندا پهره ده سیئنی هسه دت و نیره یی به نهی نی له ناختاندا و رق و کینهش به ناشکرا، هسه دت و رق و کینهش تاشهره، من نالیم قژ ده تاشن به لکو ده لیم دین ده تاشن، سویند به وهی نه فسی منی به دهسته ناچنه به هه شته وه هتا باوه نه هیتن، باوه ریش ناهینن تاکو یه کرتان خوش نهویت، نایا شتیکتان پی نشان بدهم نهوه بچه سپیننی و جیگیری بکات واته یه کرتان خوش بویت؟ له ناو خوتاندا سلاو بلاو بکه نهوه).

۵۷ - بَابُ

۲۵۱۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُيَيْنَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعَجِّلَ اللَّهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا مَعَ مَا يَدْخِرُ لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْبَغْيِ وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو به کروه ره زای خواى لى بى ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (هیچ تاوانى هینده ی جهور و ستم و برینی سیله ی رحم و پشت هه لکردن له خزم و کس و کار شایه نی نه وه نیه خواى گه وه له دونیادا به زوویى توله له خاوه نه که ی بسینى، چ جای نه وه هموو سزاو نازار هیش که له دواړوژیشدا بو ی دانراوه).

۵۸ - باب

۲۵۱۲ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنِ الْمُثَنَّى بْنِ الصَّبَّاحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ جَدِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: خَصْلَتَانِ مَنْ كَانَتْ فِيهِ كَتَبَهُ اللَّهُ شَاكِرًا صَابِرًا، وَمَنْ لَمْ تَكُنَا فِيهِ لَمْ يَكْتُبْهُ اللَّهُ شَاكِرًا وَلَا صَابِرًا، مَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَأَقْتَدَى بِهِ، وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فَحَمِدَ اللَّهَ عَلَى مَا فَضَّلَهُ بِهِ عَلَيْهِ كَتَبَهُ اللَّهُ شَاكِرًا وَصَابِرًا، وَمَنْ نَظَرَ فِي دِينِهِ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ، وَنَظَرَ فِي دُنْيَاهُ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فَأَسِيفَ عَلَى مَا فَاتَهُ مِنْهُ لَمْ يَكْتُبْهُ اللَّهُ شَاكِرًا وَلَا صَابِرًا. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ حِرْزَمٍ، الرَّجُلُ الصَّالِحُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْمُثَنَّى بْنُ الصَّبَّاحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَلَمْ يَذْكُرْ سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ فِي حَدِيثِهِ عَنْ أَبِيهِ.

واته: له عه مری کورى شوعه ییوه، له باپیریوه (عبد الله) ی کورى عه مری ره زای خواى لى بى ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: بز خوم گویم له پیغه مبرى خوا صلى الله عليه وسلم بوو ده یغرموو: (هرکس نه م دوو شته ی تیدا بیت خواى گه وه به سوپاسگوزار و خوړاگر دهینوسى، هرکس نه م دوو شته ی تیدا نه بیت خواى گه وه به سوپاسگوزار و خوړاگر ناینوسى، هرکس له دینه کهیدا سه یری کهسى بکات له سهرووی خو یوه بیت واته له نه نجامدانی په رسته شه کان و کرده وه ی

چاکه دا له پیشت بیت و بیکاته پیشهنگ و سهرمه شق بو خوی، ههروه ها بو ژیا نی
دو نیای سهیری که سی بکات له خوارووی خویه وه بیت واته مال و سامان و پایه و
دهسه لاتی له خوی که متر بی و سوپاس و ستایشی خوی گه وه بکات له سه ر نه و
فه زله ی پتی به خشیوه، نه وه خوی گه وه به سوپاسگوزار و خوراکر ده نیوسی،
هه رکس له دینه کهیدا سهیری که سی بکات له خوارووی خویه وه بیت، ههروه ها بو
ژیانی دو نیای سهیری که سی بکات له سه رووی خویه وه بی و خه مبار و دلگران بی
بو نه وه ی له دهستی چوه، نه وه خوی گه وه به سوپاسگوزار و خوراکر نایوسی).

۲۵۱۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، وَوَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ،
عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: انظُرُوا إِلَى
مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْكُمْ، وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ، فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هه رهیره وه ره زای خوی لی بی ده گپ نه وه، که فه رمویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه رمویه تی: (سهیری که سیك مه کهن
له خوارووی خوتانه وه بیت، سهیری سهیری که سیك مه کهن له سه رووی خوتانه وه
بیت، چونکه نه وه شایه نتره به وهی نیعمه تی خوی گه وه تان له بهرچاو نه که ویت).

۵۹ - بَابُ

۲۵۱۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ هِلَالٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ،
عَنْ سَعِيدِ الْجُرَيْرِيِّ (ح) وَحَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَيَّارٌ، قَالَ:
حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ الْجُرَيْرِيِّ، وَالْمَعْنَى وَاحِدٌ عَنْ أَبِي عَثْمَانَ النَّهْدِيِّ،
عَنْ خَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ، وَكَانَ مِنْ كُتَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهُ مَرَّ بِأَبِي بَكْرٍ
وَهُوَ يَبْكِي، فَقَالَ: مَا لَكَ يَا خَنْظَلَةُ؟ قَالَ: نَاقَوْ خَنْظَلَةً يَا أَبَا بَكْرٍ، نَكُونُ عِنْدَ رَسُولِ

الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُذَكِّرُنَا بِالنَّارِ وَالْجَنَّةِ كَأَنَّا رَأَيْ عَيْنٍ، فَإِذَا رَجَعْنَا عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالضَّيْعَةَ وَنَسِينَا كَثِيرًا، قَالَ: فَوَاللَّهِ إِنَّا لَكَذَلِكَ، انْطَلِقْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْطَلِقْنَا، فَلَمَّا رَأَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا لَكَ يَا حَنْظَلَةُ؟ قَالَ: نَافَقَ حَنْظَلَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَكُونُ عِنْدَكَ تُذَكِّرُنَا بِالنَّارِ وَالْجَنَّةِ كَأَنَّا رَأَيْ عَيْنٍ، فَإِذَا رَجَعْنَا عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالضَّيْعَةَ وَنَسِينَا كَثِيرًا، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ تَدُومُونَ عَلَى الْحَالِ الَّتِي تَفْعَلُونَ بِهَا مِنْ عِنْدِي لَصَافَحْتُكُمْ الْمَلَائِكَةَ فِي بَجَالِكُمْ، وَفِي طُرُقِكُمْ، وَعَلَى فُرُشِكُمْ، وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له (حَنْظَلَةُ) ی نوسه ی دیه وه ره زای خوای لی بی که یه کی بووه له نوسه ره کانی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده گپرنه وه، به گریان وه دای به لای پیشهوا نه بو به کردا ره زای خوای لی بی، پتی فهرموو: نهی (حَنْظَلَةُ) نه وه چیه؟ (حَنْظَلَةُ) فهرموو: نهی پیشهوا نه بو به کردا ترسم (حَنْظَلَةُ) دووروو بی، کاتی که له خزمهت پیغه مبهری خواداین صلی الله علیه وسلم باسی ناگری زهخ و بهه شتمان بو ده کات ته لیتی به چاوی خۆمان سهیریان ده کهین و وان به بهرچاومان وه، کاتی گه پراین وه بو ماله وه سهرقال بووین به مال و مندان و خانواد وه و کار پیشه کافانه وه زۆر له نامۆزگاریه کانی نهومان له بیر ده چیت وه، پیشهوا نه بو به کردا ره زای خوای لی بی فهرموو: سویند به (الله) نیمهش ههرواین، با برۆین بو خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، جا روشتین بو خزمهتی، که بینینی فهرموو: (نهی (حَنْظَلَةُ) نه وه چیه؟) (حَنْظَلَةُ) فهرموو: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده ترسم (حَنْظَلَةُ) دووروو بی، کاتی که له خزمهت تو داین باسی ناگری زهخ و بهه شتمان بو ده کات ته لیتی به چاوی خۆمان سهیریان ده کهین و وان به بهرچاومان وه، کاتی گه پراین وه بو ماله وه سهرقال بووین

به مال و مندال و خانه‌واده‌وه و کار پیشه‌کاغانه‌وه زۆر له نامۆزگاریه‌کائی تۆمان له‌بیر ده‌جیتته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نه‌گهر له‌سه‌ر نه‌و حاله‌ به‌رده‌وام بن که لای منن له ریگه‌وبان و له‌سه‌ر نوین مه‌لائیکه‌کان ته‌وقه‌یان له‌گه‌ل ده‌کردن، به‌لام نه‌ی (حنظله) ساتی بۆ په‌رستش و ساتی بۆ ژبان و گوزهران و ساتیکیش بۆ پشودان).

۲۵۱۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌نه‌سه‌وه ره‌زای خوای لی بۆ ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هیچ که‌سی له‌نیوه باوه‌ری ته‌واوی نییه هه‌تا نه‌وه‌ی بۆ خۆی پیتی خۆشه بۆ برا موسولمانه‌که‌ی پیتی خوش نه‌بی‌ت).

۲۵۱۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، وَابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ الْحَجَّاجِ (ح) وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ الْحَجَّاجِ، الْمَعْنَى وَاحِدٌ، عَنْ حَنْشِ الصَّنَعَانِيِّ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ: يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ، اخْفِظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، اخْفِظِ اللَّهَ يَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَى أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَخُفَّتِ الصُّحُفُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خویان لی بۆ ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی:

روژی له‌پشکۆی پیغه‌مبه‌ری خواوه صلی الله علیه وسلم سوار بوو بووم، فرمووی: (نه‌ی غولام کورې شیرینم با چهند وته‌یه‌کی گرنګت فیریکه‌م: ماف و سنوره‌کانی خوای گه‌وره بیاریزه نه‌وه‌ی فرمانی پی کردووه به‌پیی توانا جیبه‌جیی بکه، نه‌وه‌شی قه‌ده‌غیه‌کردووه لپی دوور بکه‌وه‌روه، خوای گه‌وره‌ش له و خراپه به‌لار کاره‌ساته‌کانی دنیا ده‌تپاریزی، هرچی داوا ده‌که‌ی هر له خوای گه‌وره‌ی داوا بکه و هر لهو بیاریزه‌وه، داوای یارمه‌تی و کومه‌کی هر له خوا بکه، بزانه هرچی گهل و دروستکراوانی خوا هه‌یه کۆبینه‌وه سودیکت پی بگه‌یه‌نن ناتوانن مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی که خوای گه‌وره خۆی بۆی نویسیوی، وه هرچی گهل و دروستکراوانی خوا هه‌یه کۆبینه‌وه زیانیکت پی بگه‌یه‌نن ناتوانن مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی که خوای گه‌وره خۆی بۆی نویسیوی، هرچی ته‌قدیرات هه‌یه خوای گه‌وره برپاری له‌سه‌رداوه له (لوح‌المفوظ) دا نیت هرچی تر نانوسریت).

٦٠ - باب

٢٥١٧ - (حسن) حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ أَبِي قُرَّةٍ السَّدُوسِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْقِلْهَا وَأَتَوَكَّلْ، أَوْ أَطْلِفْهَا وَأَتَوَكَّلْ؟ قَالَ: اغْقِلْهَا وَتَوَكَّلْ قَالَ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ: قَالَ يَحْيَى: وَهَذَا عِنْدِي حَدِيثٌ مُنْكَرٌ. وَهَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى عَنْ عَمْرُو بْنِ أُمَيَّةَ الصَّمَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا.

واته: له موغیره‌ی قورپه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیږنه‌وه، که فرموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له نه‌ه‌سی کورې مالیک ره‌زای خوای لی بی بوو ده‌یفه‌رموو: پیاوی وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم وشته‌که‌م بیه‌ستمه‌وه و پشت به

خوای گهوره بیهستم یان بهر لای بکه م و پشت به خوای گهوره بیهستم، فهرمووی: (وشره کم بیهسره وه نهوکاته پشت به خوای گهوره بیهسته).

۲۵۱۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْثَمٍ، عَنْ أَبِي الْخُوَزَاءِ السَّعْدِيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ: مَا حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دَعَا مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ، فَإِنَّ الصِّدْقَ طُمَأْنِينَةٌ، وَإِنَّ الْكَذِبَ رَيْبَةٌ فِي الْحَدِيثِ قِصَّةٌ. وَأَبُو الْخُوَزَاءِ السَّعْدِيُّ اسْمُهُ: رَبِيعَةُ بْنُ شَيْبَانَ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ بُرَيْدٍ، فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

واته: له نه بو چه وراثی سه عدیوه ده گینه وه، که فهرموویته: به چه نهی کوری پیتهوا عه لیم ره زای خویان لی بی و ت: چیت له بهر کردوه له پیغه مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم؟ فهرمووی: نه م فهرما یستم له پیغه مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم له بهر کردوه: (واز له وه بهینه که ده تخاته گومان وه، بو شتیک که ناتخاته گومان وه، چونکه بیگومان راستگویی دلنیا یه، درو و ده له سهش دوودلییه).

۲۵۱۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَحْزَمَ الطَّائِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي الْوَزِيرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَخْرَمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نُبَيْهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: دُكِرَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعِبَادَةٍ وَاجْتِهَادٍ، وَدُكِرَ عِنْدَهُ آخَرُ بِرِعَةٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يُغْدَلُ بِالرِّعَةِ. وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ هُوَ مِنْ وَلَدِ الْمُسَوَّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، وَهُوَ مَدَنِيٌّ ثِقَةٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له جابیره وه ره زای خوی لی بی ده گینه وه، که فهرموویته: له خزمهت

پیغه‌مبه‌ری خوادا صلی الله علیه وسلم باسی په‌رستش و تیکۆشان و خۆماندوو‌کردنی پیاوی کرا، هه‌روه‌ها باسی پیاویکی تر کرا که خاوه‌ن وه‌رع و خۆپاریزه له گونا‌هو تاوان، فه‌رمووی: (په‌رستش و تیکۆشان و هیچ کرداریکی چاکه به‌راورد ناکرێ به وه‌رع و خۆپاریزی له گونا‌هو تاوان، به‌لکو وه‌رع گه‌وره‌ترین خیر و چاکه‌یه).

٢٥٢٠ - (ضعیف) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، وَأَبُو زُرْعَةَ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ هِلَالِ بْنِ مِفْلَاحٍ الصَّيْرِيِّ، عَنْ أَبِي بَشْرٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَكَلَ طَبِيبًا، وَعَمِلَ فِي سُنَّةٍ، وَأَمِنَ النَّاسُ بَوَائِقَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ فِي النَّاسِ لَكَثِيرٌ، قَالَ: وَسَيَكُونُ فِي قُرُونٍ بَعْدِي. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ إِسْرَائِيلَ. حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الدُّورِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، عَنْ إِسْرَائِيلَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ وَسَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَلَمْ يَعْرِفْهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ إِسْرَائِيلَ وَلَمْ يَعْرِفْ اسْمَ أَبِي بَشْرٍ.

واته: له نه‌بو سه‌عیدی خودریه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (هه‌رک‌ه‌س خواردنی پاک و هه‌ل‌آڵ بخوات، کار به سوننه‌ت بکات، خه‌لک له به‌دکاری و زو‌لم و سته‌م و غه‌ش و زیانی پارێزراوین نه‌وه ده‌چیته به‌هه‌شته‌وه)، پیاوی وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، نه‌وانه ته‌م‌پۆ له‌ناو خه‌لکدا زۆرن که نه‌وه کرده‌ویه‌انه، فه‌رمووی: (له‌دوای منیش له‌سه‌رده‌م و چه‌رخه‌کانی تر‌دا هه‌ر ده‌بن).

٢٥٢١ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الدُّورِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي مَرْخُومٍ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ

أَنَسِيَ الْجَهَنِّيَّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَعْطَى لِلَّهِ، وَمَنَعَ لِلَّهِ، وَأَحَبَّ لِلَّهِ، وَأَبْغَضَ لِلَّهِ، وَأَنْكَحَ لِلَّهِ، فَقَدْ اسْتَكْمَلَ إِيمَانَهُ. هَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ.

واته: له (معاذی) کوری نه‌نەسی جوهه‌نیه‌وه، له باوکیه‌وه ره‌زای خوای لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (هه‌رکه‌سی به‌خشین و نه‌به‌خشین و ریگری و خوشه‌ویستی و رق و کینه و هاوسه‌رگیری له‌پیناوی خوادا بیت و له‌به‌ر ره‌زامه‌ندی نه‌و بئی نه‌و که‌سه نیمان و باوه‌ری ته‌واوه).

٢٥٢٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُيَيْنُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَيْبَانُ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَوَّلُ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَالثَّانِيَةُ عَلَى لَوْنِ أَحْسَنِ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ، لِكُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ عَلَى كُلِّ زَوْجَةٍ سَبْعُونَ حُلَّةً يَبْدُو مِثْلَ سَاقِهَا مِنْ وَرَائِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو سه‌عیدی خودریه‌وه ره‌زای خوای لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (یه‌که‌م کۆمه‌ل که ده‌چنه به‌هه‌شته‌وه به‌ویته‌ی مانگی چواردەن نه‌وه‌نده جوان و دره‌وشاوه‌ن، دووهم کۆمه‌ل که ده‌چنه به‌هه‌شته‌وه وه‌ک جوانترین نه‌ستیره‌ی پرشنگدارن به‌ناسمانه‌وه، هه‌ر پیاوی دوو هاوسه‌ری هه‌یه، هه‌ر هاوسه‌ریکیان هه‌فتا پۆشاکی جوانی هه‌یه، مۆخی لاقیان له‌ده‌ره‌وه دیاره).

باسه کانی چۆنیتهی بههشت له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

۳۶ - أَبْوَابُ صِفَةِ الْجَنَّةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دهر باره ی چۆنیتهی دره خته کانی بههشت

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ شَجَرِ الْجَنَّةِ

۲۵۲۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گێڕنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (بیگومان بههشت دره ختی وای تێدایه سوار سه د سال به سیبهره کهیدا دهروات).

۲۵۲۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الدُّورِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ شَيْبَانَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا وَقَالَ: ذَلِكَ الظِّلُّ الْمَمْدُودُ.

واته: له ئه بو سه عیدی خودریه وه رهزای خوای لی بی ده گێڕنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (بیگومان بههشت دره ختی وای تێدایه سوار سه د سال به سیبهره کهیدا دهروات بی ئه وهی بی پریت). وه

فهرمووی: نهوه (الظَّلَّ الْمَمْدُودُ)ه واته: له ژتیر سیبهری بهردهوام و دوورو درێژدان.

٢٥٢٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْفَرَاتِ الْقَرَارِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ إِلَّا وَسَاقُهَا مِنْ ذَهَبٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لى بى ده گێرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هیچ درهختی نییه له بههشتدا قهده کهى له نالتون نه بى).

دەربارەى چۆنیەتی بههشت و نێعمەتەکانی

٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ الْجَنَّةِ وَنَعِيمِهَا

٢٥٢٦ - (صحيح دون قوله: مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنْ حَمْرَةَ الرَّيَّانِ، عَنْ زِيَادِ الطَّائِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا لَنَا إِذَا كُنَّا عِنْدَكَ رَقَّتْ قُلُوبُنَا، وَزَهَدْنَا فِي الدُّنْيَا، وَكُنَّا مِنْ أَهْلِ الْآخِرَةِ، فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ فَانْسَنَّا أَهَالِنَا، وَشَمَمْنَا أَوْلَادَنَا أَنْكَرْنَا أَنْفُسَنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّكُمْ تَكُونُونَ إِذَا خَرَجْتُمْ مِنْ عِنْدِي كُنْتُمْ عَلَى خَالِكُمْ ذَلِكَ لَزَارَتْكُمْ الْمَلَائِكَةُ فِي بُيُوتِكُمْ، وَلَوْ لَمْ تُذَيِّبُوا لَجَاءَ اللَّهُ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ كَيْ يُذَيِّبُوا فَيَغْفِرَ لَهُمْ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِمَّ خُلِقَ الْخَلْقُ؟ قَالَ: مِنَ الْمَاءِ، قُلْتُ: الْجَنَّةُ مَا بِنَاوْهَا؟ قَالَ: لَبَنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَلَبَنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ، وَمِلَاطُهَا الْمِسْكُ الْأَذْفَرُ، وَخَضَابُهَا اللَّؤْلُؤُ وَالْيَاقُوتُ، وَتُرْبَتُهَا الرَّعْفَرَانُ مَنْ دَخَلَهَا يَنْعَمُ وَلَا يَبْأَسُ، وَخَالِدٌ وَلَا يَمُوتُ، لَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ، وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُمْ ثُمَّ قَالَ: ثَلَاثٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ، الْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَالصَّائِمُ حِينَ يُفْطِرُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ يَرْفَعُهَا فَوْقَ الْعَمَامِ، وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَيَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: وَعِزَّتِي لِأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ. هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِذَلِكَ الْقَوِيِّ وَلَيْسَ هُوَ

عَنْدِي بِمُتَّصِلٍ وَقَدْ رُويَ هَذَا الْحَدِيثُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ عَنْ أَبِي مُدْلَّةٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له شهو هورهيرهه رهزای خوی لی بی دهگیرنهوه، که فرموویهتی: وتمان: نهی پیتغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم، بوچی کاتی له خزمهت توداین، دلمان نهرمه و دنیا به کهم دهگرین و نههلی دواپوژین؟ بهلام کاتی گهراپانهوه بو مالهوه سهرقال بووین به مال و مندال و خانهوادهوه و کار پیشه کافمانهوه زور له ناموزگاریه کانی تۆمان له بیر دهچیتتهوه حالمان دهگوپی و وهك نهوه نین که له خزمهت توداین؟ پیتغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرمووی: (نه گهر له سهه نهو حاله بهردهوام بن که لای منن له ناو ماله کانی خوتاندا مه لانیکه کان سهردانتان ده کهن، نه گهر ئیوه گوناوه تاوان نه کهن نهوا خوی گهوره دروستکراوی نوێ دینیتته کایهوه بو نهوهی گوناوه تاوان بکهن و داوای لیخوشبوون بکهن و لییان خوش بی)، وتی: وتم: نهی پیتغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم! دروستکراوان له چی دروستکراون؟ فرمووی: (له ناو)، وتم: نهی بههشت له چی درستکراوه؟ فرمووی: (خشتی له زیو و خشتی له زیر، نیوانیان خشته کان میسکی زور بوون خوشه، زیخ و چهوه کهی مرواری و یاقوته، خاک و گل و خۆله کهی زه عفرانه زهرد و نهرم و بوئی خوشه، هر کهس بجیتته بههشتهوه همهیشه بههره مند ده بییت و بی هیوا نابیت و ده کهوی به سهه ناز و نیعمه تدا، هه رگیز ناخوشی ناخوشی نابینی، ههتا ههتایه به خوشی و شادی دهژی و نامری، پۆشاکه کانیان کۆن نابن و نارزین، تافی لاویان به سهه ناچیت و پیریش نابن)، له پاشدا فرمووی: (سی کهس پارانهوه یان گیراده بییت و نادریته دواوه، پیتشه وای دادپهروهه، رۆژووه و ان کاتی که رۆژووه کهی دهشکینتی و بهربانگ ده کاتهوه، پارانهوهی ستهم لی کراو خوی گهوره بهرزی ده کاتهوه بو سهه ههوه و ده رگای

سنن الترمذي بهرگی سیئهم - باسه کانی چۆنیتهی بههشت له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

ناسمانه کانی بۆ ده کاتهوه، پهروه دگاردگار ده فره مویت: سویند به گهورهیی و شکومهنی خۆم نهی ستم لی کراو سهرت ده خهم با له پاش ماویه کیش بیئت).

ده باره ی چۆنیتهی ژووره کانی بههشت

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ غُرَفِ الْجَنَّةِ

۲۵۲۷ - (حسن) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَغُرَفًا تُرَى ظُهُورُهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونُهَا مِنْ ظُهُورِهَا فَقَامَ إِلَيْهِ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ: لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: هِيَ لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ، وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَدَامَ الصِّيَامَ، وَصَلَّى لِلَّهِ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَقَدْ تَكَلَّمْتُ بِغَضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ هَذَا مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ وَهُوَ كُوفِيٌّ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَرَزَجِيُّ مَدِينِيٌّ وَهُوَ أَثْبَتُ مِنْ هَذَا.

واته: له پیشهوا علیهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فره موویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فره موویه تی: (بههشت ژوورهای وهای تیدایه له دهرهوه ناوهوهی ده بینریت و له ناوهوه دهرهوهی ده بینریت). عه ره بینکی ده شته کی هه ستایه وه وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، نهوه بۆ کی ده بیئت؟ فره مووی: (بۆ نهو که سهی که گوftarی شیرینه و سهی چاک ده کات، خواردن ده دات به هه ژاران و، زۆر به رۆژوو ده بی، له کاتی کدا که خه لک خه وتوون نهو شه ونوێژ ده کات).

۲۵۲۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ الْعَمِّيُّ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ جَنَّتَيْنِ مِنْ فِضَّةٍ آيَنَتُهُمَا

وَمَا فِيهِمَا، وَجَنَّتَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ آيَنَتُهُمَا وَمَا فِيهِمَا، وَمَا بَيْنَ الْقَوْمِ وَبَيْنَ أَنْ يَنْظُرُوا إِلَى رَيْحِهِمْ إِلَّا رِذَاءُ الْكِبْرِيَاءِ عَلَى وَجْهِهِ فِي جَنَّةٍ عَذْنٍ، وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَحَيَمَةً مِنْ دُرَّةٍ مُجَوَّفَةٍ عَرْضُهَا سِتُونَ مِيلًا، فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ مِنْهَا أَهْلٌ لَا يَزُونَ الْآخَرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ اسْمُهُ: عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حَبِيبٍ وَأَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي مُوسَى قَالَ أَخَذْتُ مِنْ حَنْبَلٍ: لَا يُعْرِفُ اسْمَهُ وَأَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ، وَأَبُو مَالِكٍ الْأَشْعَرِيُّ اسْمُهُ: سَعْدُ بْنُ طَارِقٍ بْنُ أَشْتَمٍ.

واته: له نهبو به کری کوری (عبد الله)ی کوری قهیسهوه، له باوکیهوه، له باپیریوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له بههشتدا دوو باخی تێدایه پهرداخ و جام ده فره کانی و نهوهی که تێدایه له زیوه، دوو باخی تری تێدایه ههیه پهرداخ و جام ده فره کانی و نهوهی که تێدایه له زیره، له باخی هه میسهیی بههشتدا له نیتوان خه لک و بینینی خوای پهروه ردگاریان هیه شتیک رنگر نیه جگه له پۆشاکێ شکۆمندی خوا نه بی).

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له بههشتدا خیمه ی تێدایه بریتیه له مروایه کی بۆش پانیه که ی شهست میله، له هه موو گوشهیه له گوشه کانی نهو خیمه یه دا خێزانیکی خاوه نی شهو چادری تێدایه چاویان برپوه ته هاوسه ره که ی خۆیان و دلایان لای که سی تر نیه، خێزانی ناو هیه جگه گوشهیه چاویان لهو خێزانانه ی تر نیه که له گوشه کانی تری شهو خیمه دان، پیاری باوه ردار به ئاره زووی خۆی گوشه به گوشه ده سورپته وه به سه ر هاوسه ره کانی خۆیدا).

دەربارە ی چۆنیتهی پایە کانی بههشت

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ

٢٥٢٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الْعَنَبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فِي الْجَنَّةِ مِائَةُ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةُ عَامٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هوربهروه رهزای خوای لى بى ده گێرنهوه، که فەرموویهتی: پیغمبەری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (له بههشتدا سەد پایە ی بەرز هەیه لەنتوانی هەموو دوو پایە ی سەد سالە رێیە).

٢٥٣٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، وَأَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغِيِّ الْبَصْرِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءٍ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَصَلَّى الصَّلَوَاتِ وَحَجَّ الْبَيْتَ، لَا أَذْرِي أَذْكَرَ الرِّكَاهِ أَمْ لَا، إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ، إِنْ هَاجَرَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ مَكَثَ بِأَرْضِهِ الَّتِي وَلَدَ بِهَا قَالَ مُعَاذٌ: أَلَا أُخِيرُ بِهَذَا النَّاسَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: دَرِ النَّاسَ يَفْعَلُونَ فَإِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالْفِرْدَوْسُ أَعْلَى الْجَنَّةِ وَأَوْسَطُهَا، وَفَوْقَ ذَلِكَ عَرْشُ الرَّحْمَنِ، وَمِنْهَا تُفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَسَلُّوهُ الْفِرْدَوْسَ. هَكَذَا رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءٍ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَهَذَا عِنْدِي أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ هَمَامٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءٍ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ وَعَطَاءٍ، لَمْ يَذْكُرْ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَمُعَاذٌ قَدِيمُ الْمَوْتِ، مَاتَ فِي خِلَافَةِ عُمَرَ.

واته: له (معاذی) کوری جەبەلەوه رهزای خوای لى بى ده گێرنهوه، که پیغمبەری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (هەرکەسێ رۆژووی رەمەزان

بگری و پینج فهره نویژه کانی بکات و حه ج بکات، نازانم باسی زه کاتی کرد یان نا، خوی گهوره لی خۆش ده بی، نیر له پیناوی خوا کۆشی کرد بی یان له شوینه دا مابیته وه که لی له دایک بووه). (معاذی ره زای خوی لی بی فهرمووی: نایا نه م هه واله رانه گه به نم به خه لک؟ فهرمووی: (واز له و خه لکه بینه با کاری خویان بکه ن، له بههشتدا سه د پایه ی بهرز هه به نیتوانی هه موو دوو پایه به هینده ی نیتوانی ناسمان و زهویه، فیرده وس بهرزترین شوینه و ناوه پاستی بههشته، عهرشیش له سه ره وه به تی، له ویشه وه رووباره کانی بههشت سه رچاوه ده گرن و هه لده قولین، نه گمر داواتان کرد له خوی گهوره داوای فیرده وس بکه ن).

٢٥٣١ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي الْجَنَّةِ مِائَةُ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ كُلِّ دَرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَالْفِرْدَوْسُ أَعْلَاهَا دَرَجَةٌ وَمِنْهَا تُفَجَّرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ الْأَرْبَعَةُ، وَمِنْ فَوْقِهَا يَكُونُ الْعَرْشُ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَسَلُّوهُ الْفِرْدَوْسَ. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، نَحْوَهُ.

واته: له عوباده ی کوپی صامیته وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له بههشتدا سه د پایه ی بهرز هه به نیتوانی هه موو دوو پایه به هینده ی نیتوانی ناسمان و زهویه، فیرده وس بهرزترین شوینه له ویشه وه چوار رووباره کانی بههشت سه رچاوه ده گرن و هه لده قولین، عهرشیش له سه ره وه به تی، نه گمر داواتان کرد له خوی گهوره داوای فیرده وس بکه ن).

۲۵۳۲ - (ضعیف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ هِلْعَةَ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ، لَوْ أَنَّ الْعَالَمِينَ اجْتَمَعُوا فِي إِحْدَاهُنَّ لَوَسَّعَتْهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوا‌ی لی‌ بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (له به‌هه‌شتدا سه‌د پایه‌ هه‌یه، نه‌گهر هه‌رچی خه‌لکی جیهانیان هه‌یه کۆبینه‌وه له یه‌کیکیاندا جیگیان ده‌بیته‌وه).

ده‌باره‌ی چۆنیته‌تی ئافره‌تانی به‌هه‌شت

۵ - بَابُ فِي صِفَةِ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

۲۵۳۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُرُوبُ بْنُ أَبِي الْمَغْرَاءِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ الْمَرْأَةَ مِنْ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ لَيُرَى بَيَاضُ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ سَبْعِينَ خُلَّةً حَتَّى يُرَى خُفُّهَا، وَذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يَقُولُ: (كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ) فَأَمَّا الْيَاقُوتُ فَإِنَّهُ حَجَرٌ لَوْ أَدْخَلْتَ فِيهِ سِلْكَاً ثُمَّ اسْتَصْفَيْتَهُ لَأَرَيْتَهُ مِنْ وَرَائِهِ.

واته: له (عبد‌الله‌ی کور‌ی مه‌سعود‌وه ره‌زای خوا‌یان لی‌ بی ده‌گیرنه‌وه، که پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ئافره‌تانی به‌هه‌شت له‌ژیر هه‌فتا پۆشاک‌وه سپیایی قاجیان ده‌بینریت، ته‌نانه‌ت مۆخی لاقیشیان ده‌بینریت، له‌به‌ر نه‌مه‌یه خوا‌ی گه‌وره ده‌فهرمویت: (كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ). واته: نه‌وه‌نده ناسک و نازدار و شوخ و شه‌نگ و سور و سپین نه‌لێی یاقوت و مه‌رجانن. یاقوت به‌ردیکی به‌نرخه‌ له‌به‌ر روونی و بی‌گه‌ردی نه‌گهر کونی تی‌ بکه‌یت و دوزویه‌کی تی‌ بکه‌ی له‌ده‌ره‌وه دیاره‌.

۲۵۳۴ - (انظر ما قبله) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ وَلَمْ يَرْفَعْهُ، وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ عُبَيْدَةَ بْنِ حُمَيْدٍ وَهَكَذَا رَوَى جَرِيرٌ وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ وَلَمْ يَرْفَعُوهُ. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، نَحْوَ حَدِيثِ أَبِي الْأَخْوَصِ وَلَمْ يَرْفَعْهُ أَصْحَابُ عَطَاءٍ، وَهَذَا أَصَحُّ.

۲۵۳۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ فَضِيلِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ضَوْءٌ وَجُوهُهُمْ عَلَى مِثْلِ ضَوْءِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَالزُّمَرَةُ الثَّانِيَةُ عَلَى مِثْلِ أَحْسَنِ كَوْكَبٍ دُرِّيٍّ فِي السَّمَاءِ، لِكُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ عَلَى كُلِّ زَوْجَةٍ سَبْعُونَ حُلَّةً يُرَى مُحٌّ سَاقِهَا مِنْ وَرَائِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو سه عیدهوه رهزای خوای لی بی ده گێر نهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەر موویه تی: (له روژی قیامه تدا به کهم کۆمه ل که ده چنه به ههشتهوه رووناکی روخساریان به وینه ی مانگی چوار دهیه نه وهنده جوان و دره وشاوهن، دووهم کۆمه ل که ده چنه به ههشتهوه وهک جوانترین نه ستیره ی پرشنگدارن به ناسمانه وه، ههر پیاوی دوو هاوسه ری ههیه، ههر هاوسه ریکیان ههفتا پۆشاکی جوانی ههیه، مۆخی لاقیان له ده ره وه دیاره).

دهرباره ی چۆنیه تی جوتبوونی خه لکی بههشت

٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ جَمَاعِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

٢٥٣٦ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَتَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ عِمْرَانَ الْقَطَّانِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: يُعْطَى الْمُؤْمِنُ فِي الْجَنَّةِ قُوَّةٌ كَذَا وَكَذَا مِنَ الْجَمَاعِ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ يُطَبَّقُ ذَلِكَ؟ قَالَ: يُعْطَى قُوَّةٌ مِائَةٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عِمْرَانَ الْقَطَّانِ.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (پیاوی باوهردار هیز و توانای نهوهنده و نهوهند کهسی پی دهدریت بو جوتبوون له گه لا ئافرهت)، و ترا: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، ئایا نهوهنده توانای پی دهدریت؟ فهرمووی: (به لای، هیز و توانای سه د پیاوی پی دهدریت).

دهرباره ی چۆنیه تی خه لکی بههشت

٧ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

٢٥٣٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوَّلُ زُمَرَةٍ تَلْجُ الْجَنَّةَ صُورَتُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا يَنْصُفُونَ فِيهَا وَلَا يَمُخِطُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ، آيَتُهُمْ فِيهَا الذَّهَبُ، وَأَمْشَاطُهُمْ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَجَاجِمُهُمْ مِنَ الْأَلْوَةِ، وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ، وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مِثْلُ سُوقَيْهِمَا

سنن الترمذی بهرگی سیئیم - باسه کانی چۆنیتهی بههشت له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ، فَلَوْبُهُمْ قَلْبُ رَجُلٍ وَاحِدٍ، يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَالْأَلُوَّةُ: هُوَ الْعُودُ.

واته: له شهو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (لهروژی قیامه تدا به کهم کۆمه ل که دهچنه بههشته وه بهوینهی مانگی چواردن نهونده جوان و دره وشاون، تف و چلم و بهلغم رو ناکن، جام و قاپ و پرداخ و دهره کانیان له زیره، شانه کانیان له زیر و زیوه، بخوردانه کانیان دارعودی تیدا دهسوتی، عهره قیان بۆنی میسک ده دات، ههر پیایۆ دوو هاوسهری ههیه، ههر هاوسهریکیان ههفتا پۆشاکێ جوانی ههیه، مۆخی لاقیان له دهره وه دیاره نهونده ساف و سپی و جوانن، جیاوازی و رق و کینه و دووبهره کیان له ناودا نیه، دلپان وه دلی که سیکه بهیانیان و نیتواران زیکر و یادی خوا ده کهن).

۲۵۳۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ عَامِرٍ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ أَنَّ مَا يُقَالُ ظُفْرٌ مِمَّا فِي الْجَنَّةِ بَدَأَ لَتَزَحْرَفَتْ لَهُ مَا بَيْنَ خَوَافِقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَوْ أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَ فَبَدَأَ أَسَاوِرُهُ لَطَمَسَ ضَوْءَ الشَّمْسِ كَمَا تَطْمِسُ الشَّمْسُ ضَوْءَ النُّجُومِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ بِهَذَا الْإِسْنَادِ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ لُحَيْعَةَ. وَقَدْ رَوَى يَحْيَى بْنُ أَبِي ثَوْبٍ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، وَقَالَ: عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له عامری کوپی سهعدی کوپی شهبی وه قاصه وه، له باوکیه وه، له باپیری وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه گهر نهوندهی نینۆکی ههلیبگری له وهی له بههشته یه دهره که ویت

هه‌رچی له‌نیوان ئاسمانه‌کان و زه‌ویدایه ده‌دره‌وشیته‌وه، نه‌گه‌ر پیاوی له‌خه‌لکی به‌هشت ده‌رکه‌وی و بازنه‌کانی ده‌رکه‌ون رووناکی خۆر ناهیتلیت وه‌ک چۆن خۆر رووناکی نه‌ستی‌ره ناهیتلی).

ده‌رباره‌ی چۆنیته‌ی پۆشاک‌ی خه‌لکی به‌هشت

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ ثِيَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

۲۵۳۹ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَأَبُو هِشَامٍ الرَّفَاعِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَامِرِ الْأَحْوَلِ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ جُرْدٌ مُرْدٌ كُحْلٌ لَا يَغْنَى شَبَابُهُمْ وَلَا تَبْلَى ثِيَابُهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له‌ نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گێرنه‌وه، که‌ فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم فەرموویه‌تی: (خه‌لکی به‌هشت جه‌سته‌یان بی‌تووکه و جوان و جه‌حیل و لوسن، چاویان ریزراوه، تافی لاویان به‌سه‌ر ناچیت و پیر نابن، پۆشاکه‌کانیان کۆن نابن و نازین).

۲۵۴۰ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رِشْدِيُّ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجِ أَبِي السَّمْحِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ: (وَفُتْرُشْ مَرْفُوعَةٌ) قَالَ: اِرْتِفَاعُهَا لَكَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ رِشْدِيِّ بْنِ سَعْدٍ. وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي تَفْسِيرِ هَذَا الْحَدِيثِ إِنَّ مَعْنَاهُ الْفُتْرُشُ فِي الدَّرَجَاتِ، وَبَيْنَ الدَّرَجَاتِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ.

واته: له‌ نه‌بو سه‌عه‌ده‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گێرنه‌وه، که‌ پیغه‌مبه‌ری خوا

صلی الله علیه وسلم ده باره ی ئەم ئایه ته: (وَفُتِحَ مَرْفُوعَةٌ) واته: راخه‌ری به‌رزو ب‌لندی لایه. فهرموویه تی: (بههشت راخه‌ری به‌رزو ب‌لندی لایه هینده ی ماوه ی نێوان ئاسمان و زه‌ویه و دووری پینج سه‌د ساله). هه‌ندێ له زانایان له ته‌فسیری ئەم فهرمووده‌دا ده‌لێن: فهرشه‌کان له پلکاندان نێوانپله‌یه بۆ پله‌یه‌کی تر هینده ی ماوه ی نێوان ئاسمان و زه‌ویه.

ده‌باره ی چۆنیته تی به‌ره‌مه‌ی خه‌لکی بههشت

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ ثَمَارِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

۲۵۴۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبَادٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَذَكَرَ سِدْرَةَ الْمُنْتَهَى، قَالَ: يَسِيرُ الرَّكِيبُ فِي ظِلِّ الْفَنَنِ مِنْهَا مِائَةَ سَنَةٍ، أَوْ يَسْتَنْظِلُ بِظِلِّهَا مِائَةَ رَاكِبٍ، شَكَّ يَحْيَى، فِيهَا فِرَاشُ الذَّهَبِ كَأَنَّ ثَمَرَهَا الْقِلَاقُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له ئەسمای کچی پێشه‌وا ئەبو به‌کره‌وه، له‌باوکیه‌وه ره‌زای خوای لی بێ ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه تی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو، باسی (سِدْرَةَ الْمُنْتَهَى) ی کرد - که دره‌ختیکه له ئاسمانی هه‌وته‌مدایه و نزیکێ عه‌رشه و دره‌ختیکێ پر گه‌لاو سیبه‌ری ی چرو پره - فهرمووی: (بههشت دره‌ختی وای تێدایه سه‌د سال سوار به‌ سیبه‌ری گه‌لا ناسکه‌کانی و ورده له‌که‌کانیدا ده‌روات، یان سه‌د سوار له‌سیبه‌ریاندا ده‌هه‌وینه‌وه، په‌پوله‌ی زیرینان پتویه، به‌ده‌وری دره‌خته‌کاندا ده‌سوپینه‌وه و ده‌نیشنه‌وه، به‌ره‌که‌ی ده‌لێی کۆپه‌له‌ی هه‌جه‌ره).

دهرباره ی چۆنیه تی بالتنده کانی بههشت

۱۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ طَيْرِ الْجَنَّةِ

۲۵۴۲ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا الْكَوْثُرُ؟ قَالَ: ذَاكَ نَهْرٌ أَعْطَانِيهِ اللَّهُ، يَعْنِي فِي الْجَنَّةِ، أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ، وَأَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ، فِيهَا طَيْرٌ أَعْنَاقُهَا كَأَعْنَاقِ الْجُرُزِ قَالَ عُمَرُ: إِنَّ هَذِهِ لَنَاعِمَةٌ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَكَلْتُهَا أَنْعَمَ مِنْهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ هُوَ: ابْنُ أَخِي ابْنِ شَهَابٍ الزُّهْرِيُّ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمٍ، قَدْ رَوَى عَنِ ابْنِ عُمَرَ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که له پیغه مبهری خویان صلی الله علیه وسلم پرسی چهوزی کهوسهر چییه؟ فهرمووی: (دهریایه که خوای گهوره له بههشتدا پیم ده بهخشیت، ناوه کهی له شیر سپی تره، لهههنگوین شیرینتره، بالتندهی تیدایه ملی وهک ملی وشتره)، پیشهوا عومه رهزای خوای لی بی فهرمووی: نهو بالتدانه له خوشگوزهرانیدان، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (بخۆره کانیشی لهوان خوشگوزهرانترن).

دهرباره ی چۆنیه تی نهسپ و ولاخه بهرزه کانی بههشت

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ حَيْلِ الْجَنَّةِ

۲۵۴۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ حَيْلٍ؟ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَذْخَلَكَ الْجَنَّةَ، فَلَا تَشَاءُ أَنْ تُحْمَلَ فِيهَا قَرْسٍ مِنْ يَاقُوتَةٍ حُمْرَاءَ يَطِيرُ

بِكَ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شِئْتُ إِلَّا فَعَلْتُ قَالَ: وَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ فِي الْجَنَّةِ مِنْ إِبِلٍ؟ قَالَ: فَلَمْ يَقُلْ لَهُ مَا قَالَ لِصَاحِبِهِ قَالَ: إِنَّ يُدْخِلَكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ يَكُنْ لَكَ فِيهَا مَا اشْتَهَتْ نَفْسُكَ وَلَذَّتْ عَيْنُكَ.

حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ، وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ الْمَسْعُودِيِّ.

واته: له سوله يمانى كورى بوره يده وه، له باوكيه وه ره زاي خواى لى بى ده گيرنه وه، كه پياوى پرسيارى كرد له پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم، وتى: نهى پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم، له به دهشتدا ته سپ و ولاخه به رزه هيه؟ فرموى: (نه گهر خواى گه وه توى برده به دهشته وه، نه گهر ناره زوو بكهى سوارى نه سپيكي بالدار ده بى، باله كانى له ياقوتى سور و نال دروستكراوه، بؤ هدر كوى ناره زوو بكهى له به دهشتدا بال ده گريته وه و ده تبات بؤ نه و شويته). پياويكى تر پرسيارى لى كرد وتى: نهى پيغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم، له به دهشتدا و شتر هيه؟ وهك پياوه كهى پيشووى بى نه فرموى، فرموى: (نه گهر خواى گه وه توى برده به دهشته وه، هه موو شتى به دلى تويه هه رچى نه فست ناره زوو بكات و چاوه كانت له زهت و خوشى لى و هرگرن بؤت ده سته بهر ده كرى).

٢٥٤٤ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ الْأَخْمِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ وَاصِلِ هُوَ ابْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي سَوْرَةَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُحِبُّ الْخَيْلَ، أَيُّ الْجَنَّةِ خَيْرٌ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أُدْخِلْتَ الْجَنَّةَ أُتَيْتَ بِفَرَسٍ مِنْ يَاقُوتَةٍ لَهُ جَنَاحَانِ فَحُمِلَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طَارَ بِكَ حَيْثُ شِئْتُ. هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ، وَلَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أَيُّوبَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَأَبُو سَوْرَةَ هُوَ: ابْنُ أَخِي أَبِي أَيُّوبَ

يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ، ضَعْفُهُ يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ جَدًّا وَسَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، يَقُولُ: أَبُو سُرُورَةَ هَذَا مُنْكَرُ الْحَدِيثِ يَرْوِي مَنَاقِبَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ لَا يُتَابَعُ عَلَيْهَا.

واته: له نهبو نهیویه وه رهزای خوای لى بى ده گێر نهوه، که دهشته کیه هاته خزمهت پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم! وتی: نهی پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم، من حهزم لهسواری نهسپ و ولاخى بهرزیه، نایا له بههشتدا نهسپ و ولاخى بهرزیه هیه؟ فهرمووی: (نهگهر خوای گهواره تۆی برده بههشته وه، نهسپینکی بالدارت بو دینن باله کانی له یاقوتی سور و ئال دروستکراوه، سوارت ده کهن، لهپاشدا بو ههرکوی ناره زوو بکهی له بههشتدا بال ده گریته وه و دهتبات بو نهو شوینه).

دهرباره ی تهمهنی خه لکی بههشت

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي سِنِّ أَهْلِ الْجَنَّةِ

۲۵۴۵ - (حسن) حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ مُحَمَّدُ بْنُ فِرَاسٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِمْرَانُ أَبُو الْعَوَّامِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَنَمٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ جُرُودًا مُرْذًا مُكْحَلِينَ أَبْنَاءَ ثَلَاثِينَ أَوْ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ سَنَةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَبَعْضُ أَصْحَابِ قَتَادَةَ رَوَوْا هَذَا عَنْ قَتَادَةَ، مُرْسَلًا وَلَمْ يُسْنِدُوهُ.

واته: له (معاذی کورپی جه به له وه رهزای خوای لى بى ده گێر نهوه، که پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خه لکی بههشت که ده چنه بههشته وه جهسته یان بى تووکه و جوان و جه حیل و لوسن، چاویان ریتراوه، له تافی لاویدان تهمه نیان سی بو سی و سی ساله).

دهرباره ی ریزه کانی خه لکی بههشت

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صَفِّ أَهْلِ الْجَنَّةِ

۲۵۴۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ يَزِيدَ الطَّحَّانُ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ ضِرَارِ بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ عَشْرُونَ وَمِائَةً صَفٍّ تَمَانُونَ مِنْهَا مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَأَرْبَعُونَ مِنَ سَائِرِ الْأُمَمِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عُلْفَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا، وَمِنْهُمْ مَنْ قَالَ: عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ. وَحَدِيثُ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ مُحَارِبِ بْنِ دِثَارٍ حَسَنٌ وَأَبُو سِنَانٍ اسْمُهُ: ضِرَارُ بْنُ مَرْثَةَ، وَأَبُو سِنَانِ الشَّيْبَانِيُّ اسْمُهُ: سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ وَهُوَ بَصْرِيُّ، وَأَبُو سِنَانِ الشَّامِيُّ اسْمُهُ: عَيْسَى بْنُ سِنَانٍ هُوَ الْقَسْمَلِيُّ.

واته: له بوره یدهوه، له باوکیهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فەرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فەرموویه تی: (خه لکی بههشت سه د و بیست ریزن ههشتا ریزیان له خه لکانی ئومه تی منن واته نه وهنده زۆرن، نهوانی تریش له خه لکانی ئومه تانی ترن).

۲۵۴۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمِلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ مَيْمُونٍ يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قُبَّةٍ نَحْوًا مِنْ أَرْبَعِينَ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا رُبْعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: أَتَرْضَوْنَ أَنْ تَكُونُوا شَطْرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، إِنَّ الْجَنَّةَ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ، مَا أَنْتُمْ فِي الشِّرْكِ إِلَّا كَالشَّعْرَةِ الْبَيْضَاءِ

سنن الترمذي بهرگی سیتم - باسه کانی چۆنیه تی بههشت له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ، أَوْ كَالشَّعْرَةِ السَّوْدَاءِ فِي جِلْدِ الثَّوْرِ الْأَحْمَرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ.

واته: له (عبد الله) کوری مهسعوده وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: له دهواریکدا له خزمهت پیغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم بووین، پتی فهرمووین: (نایا رازی دهبن ئیوه چواریه کی خه لکی بههشت بن؟) وتیان: به لئی، فهرمووی: (نایا رازی دهبن ئیوه سییه کی خه لکی بههشت بن؟) وتیان: به لئی، فهرمووی: (نایا رازی دهبن ئیوه نیوهی خه لکی بههشت بن؟) بیگومان جگه له کهسی موسولمان هیچ کهسیکی تر ناچیتته بههشته وه، ئیوهش له چاو نهو خه لکهی تر دا که هاویشهش بو خوا داده نین وه ک تالی مووی سپی وان به پیستی گایه کی ره شه وه، یان وه ک تالی مووی رهش وان به پیستی گایه کی سووره وه).

دهرباره ی چۆنیه تی ده رگاکانی بههشت

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ

۲۵۴۸ - (ضعيف) حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى الْقَرَارُ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَابُ أُمَّتِي الَّذِي يَدْخُلُونَ مِنْهُ الْجَنَّةَ عَرْضُهُ مَسِيرَةُ الرَّائِبِ الْمَجْرَدِ ثَلَاثًا، ثُمَّ إِنَّهُمْ لَيَضْطَظُّونَ عَلَيْهِ حَتَّى تَكَادَ مَنَاكِبُهُمْ تَرُولُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. سَأَلْتُ مُحَمَّدًا، عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَلَمْ يَعْرِفْهُ، وَقَالَ: لِحَالِدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ مَنَاكِبُ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ.

واته: له سالمی کوری (عبد الله) وه، له باوکیه وه رهزای خویان لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی:

(ئهو ده‌رگایه‌ی که نومه‌تم لاییه‌وه ده‌چنه‌ژووره‌وه بۆ بههشت سیّ رۆژه رتیه به رۆشتنی نه‌سپی ره‌سه‌نی چاپوک و نازا، له‌پاشدا له‌به‌ر قه‌ره‌بالغی به شیوه‌یه ده‌چنه‌ژووره‌وه خه‌ریکه شانیان له‌جی بجی ئه‌وه‌نده شان شانیان ده‌که‌ن).

ده‌باره‌ی چۆنیته‌ی بازاری بههشت

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي سُوقِ الْجَنَّةِ

۲۵۴۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبٍ بْنُ أَبِي الْعَشِيرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ عَطِيَّةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، أَنَّهُ لَقِيَ أَبَا هُرَيْرَةَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ فِي سُوقِ الْجَنَّةِ، فَقَالَ سَعِيدٌ: أَفِيهَا سُوقٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ إِذَا دَخَلُوهَا نَزَلُوا فِيهَا بِفَضْلِ أَعْمَالِهِمْ، ثُمَّ يُؤَدَّنُ فِي مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا فَيَزُورُونَ رَتَّهُمْ، وَيُبْرِزُ لَهُمْ عَرْشُهُ وَيَتَبَدَّى لَهُمْ فِي رَوْضَةٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، فَتُوضَعُ لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ وَمَنَابِرُ مِنْ لُؤْلُؤٍ، وَمَنَابِرُ مِنْ يَاقُوتٍ، وَمَنَابِرُ مِنْ زَبَرْجَدٍ، وَمَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ، وَمَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ، وَيَجْلِسُ أَذْنَاهُمْ وَمَا فِيهِمْ مِنْ دِينٍ عَلَى كُتُبَانِ الْمِسْكِ وَالْكَافُورِ، مَا يَرَوْنَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَرَاسِيِّ بِأَفْضَلَ مِنْهُمْ يَجْلِسُوا. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَهَلْ تَرَى رَتَّنَا؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ؟ قُلْنَا: لَا. قَالَ: كَذَلِكَ لَا تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ وَلَا يَنْقَى فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ رَجُلٌ إِلَّا حَاضَرَهُ اللَّهُ مُحَاضَرَةً حَتَّى يَقُولَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ: يَا فَلَانُ ابْنُ فَلَانٍ أَتَذْكُرُ يَوْمَ قُلْتُ: كَذَا وَكَذَا؟ فَيَذْكُرُهُ بِنَعْصِ غَدْرَاتِهِ فِي الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ أَفَلَمْ تَغْفِرْ لِي؟ فَيَقُولُ: بَلَى، فَيَسْعَةُ مَغْفِرَتِي بَلَعْتَ مِنْزِلَتِكَ هَذِهِ، فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ غَشِيَتْهُمْ سَحَابَةٌ مِنْ قُوفِهِمْ فَأَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طِينًا لَمْ يَجِدُوا مِثْلَ رِيحِهِ شَيْئًا قَطُّ، وَيَقُولُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى: قُومُوا إِلَى مَا أَعَدَدْتُ لَكُمْ مِنَ الْكَرَامَةِ فَخُذُوا

مَا اسْتَهْتَيْتُمْ، فَتَأْتِي سُوقًا قَدْ خَفَّتْ بِهِ الْمَلَائِكَةُ، فِيهِ مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُونُ إِلَى مِثْلِهِ، وَلَمْ تَسْمَعْ الْأَذَانُ، وَلَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوبِ فَيُحْمَلُ إِلَيْنَا مَا اسْتَهْتَيْتُمْ، لَيْسَ يُبَاعُ فِيهَا وَلَا يُشْتَرَى، وَفِي ذَلِكَ السُّوقِ يَلْقَى أَهْلُ الْجَنَّةِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، قَالَ: فَيُقْبِلُ الرَّجُلُ دُوَ الْمَنْزِلَةِ الْمُزْتَفِعَةِ فَيَلْقَى مَنْ هُوَ دُونَهُ وَمَا فِيهِمْ دَيْنٌ فَيُرْوِعُهُ مَا يَرَى عَلَيْهِ مِنَ اللَّبَاسِ، فَمَا يَنْقُضِي آخِرُ حَدِيثِهِ حَتَّى يَتَخَيَّلَ عَلَيْهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ، وَذَلِكَ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَخْزَنَ فِيهَا، ثُمَّ تَنْصَرِفَ إِلَى مَنْزِلَتِنَا، فَيَتَلَقَّانَا أَزْوَاجُنَا فَيَقُلْنَ مَرْحَبًا وَأَهْلًا، لَقَدْ جِئْتُمْ وَإِنَّ بَيْنَكُمْ مِنَ الْجَمَالِ أَفْضَلَ مِمَّا فَارَقْتُمَا عَلَيْهِ، فَيَقُولُ: إِنَّا جَالِسْنَا الْيَوْمَ رَتْنَا الْجَبَّارَ، وَنَحْنُ أَنْ نَقْلِبَ يَمِثِلُ مَا انْقَلَبْنَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى سُؤَيْدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، شَيْئًا مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له سه عیدی کوری موسه ییبهوه ده گێرنهوه، که گهشتوه به نهبو هورهیره رهزای خوای لی بی، نهبو هورهیره فهرمووی: داوا ده کهم له خوای گهوره منیش و توش له بازاری بههشت کۆیکاتهوه، سه عید وتی: بۆچی بههشت بازاری تیدایه؟ فهرمووی: به لئی، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم پیتی راگهیاند و فهرمووی: (کاتی خه لکه بههشت ده چنه بههشتهوه به پیتی زۆر و که می کردهوه چاکه کانیان پایهی بهرز یان پایهی نزم وهرده گرن، له رۆژی ههینی دا خوای پهروهرد گاریان ریگهیان پی ده دات سهردانی بکه، به نه ندازهی رۆژه کانی دنیا کاتیان لی دهروات، له باخی له باخه کانی بههشتدا خوای گهوره به بی پهرده خوی نیشان دهرده خات بۆیان و ده یینن، مینهریان بۆ ئاماده کراوه، ههندیکیان له سه مینهری نوور داده نیشن، ههندیکیان له سه مینهری یاقوت داده نیشن، ههندیکی تریان له سه مینهری زوبه رجه داده نیشن، ههندیکی تریان له سه مینهری زیر داده نیشن، ههندیکی تریان له سه مینهری زیو داده نیشن، پله هه ره نزمه کانیان له سه ته پۆلکه میسک و کافور داده نیشن، وا گومان نابهن که خاوهن مینهره کان لهوان چاکتر بن

و بە بەشی خۆیان رازین). ئەبو ھورەیرە رەزای خوای لى بى فەرمووی: ئەى پیغەمبەرەوێ خوا صلی اللہ علیہ وسلم، ئایا پەرورەدگارمان دەبینن؟ فەرمووی: (بەلى، ئایا لە بینینی خۆر و مانگی چوار دەدا گومانتان ھەیە؟) وتمان: نەخیر، فەرمووی: (دەى بەو شیوەیە بەروون و ناشکرا پەرورەدگارتان دەبینن و ھیچ شک و گومانیکتان نامینى، ھیچ یەکی لە ئامادەبووانى ئەو کۆر و دانیشتنە نیە ئیلا خوای گەرە گفتوگۆی لەگەڵ دەکات و پیتی دەفەرمویت: ئەى فلانى کورى فلان، فلانە پۆژ و فلانە پۆژت لەبەر دى چیت دەوت؟ ھەندى لە بى پەیمانى و گوناھى خۆى وەبەر دینیتەو، ئەویش دەلى: ئەى پەرورەدگارم! ئەى تۆ لىم خوڤ نەبووى؟ دەفەرمویت: بەلى بە رەحمەتى بى سنور و فراوانى خوڤ نەبوايە تۆ نەدەگەشتیتە ئەم پایە بەرز و مەزنە کە چاوت بەمن بکەویت، ئیتر لەسەر ئەو حالەتەن لەبەر پەلە ھەورى لەسەرەو دەیان دەپۆشى بۆن بەرامەییەکی وا خوڤ دەبارینى بەسەریاندا ھەرگیز بۆنى وا خوڤیان نەدی، خوای خاوەن شکۆ و پاک و بیگەرد دەفەرمویت: ئادەى ھەستەن بچەن بە دەم ئەو ریز و ناز و نیعمەتانەو کە بۆم ئامادەکردوون ھەرچی ئارەزوو دەکەن بێبەن بۆ خوڤان، جا دەچین بۆ بازارى مەلانیکیە لەھەموو لایەکەو دەورەیان داو، بازارە کە شتى وای تێدايە نە بەچاو بینراو، نە بەگوێ بیستراو، نە ھاتووە بە دلى ھیچ کەسیکدا، جا ھەزمان لەچی بى ھەلى دەگرن بۆمان و دەییەنەو بۆناو کۆشک و تەلارەکاغان، کەپن و فرۆشتنى تێدا نیە، خەلک لەو بازارەدا دەگەن بەیەک، فەرمووی: وا رىک دەکەوى پیاوی خاوەن پایەى بەرز دەگات بە پیاوی لەخۆى خوارتر کە چاویان بەیەک دەکەوى لەبەر جوانى و کەشخەیی جل و بەرگەکەى تاس دەبیاتەو بەلام پێش ئەوێ خەیاڵەکەى تەواو بى لەبەر ئەوێ دلى لەخۆى دانەمینى تەماشای دەکات جل و بەرگەکەى خۆى لەھى ئەو جوانترە، ئەمەش لەبەر ئەوەیە نابى کەس لە بەھەشتدا خەم و پەژارەى ھەبى، ئینجا دەچینەو بۆ مالاو ھاوسەرەکاغان دین بە پیرمانەو و

دهلێن: مهرهبات لی بی و بهخیر بیتهوه له جاران جوانتر بووی، نهویش دهلی: نه مپۆ چاومان به پهروهردگارمان کهوتوو له بهرنهوه ههقی خۆیهتی جوانتر بووین).

۲۵۵۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، وَهَنَّاذٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسَوْفًا مَا فِيهَا شِرَاءٌ وَلَا بَيْعٌ إِلَّا الصَّوْرَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ، فَإِذَا اشْتَهَى الرَّجُلُ صُورَةً دَخَلَ فِيهَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له پیتشهوا عهلیهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (له بههشتدا بازارپ هیهه کرپن و فروشتنی تیدا نه، جگه له وینه و پهیکهری ژن و پیاو، ههرکهسی حهزی لههر پهیکهری ببی دهچیتته ناوی ریک دهقی نهو پهیکهره دهگری و رهنگ و روالهتی وه نهوی لی دیت).

نهوهی هاتوو ده بارهی چۆنیهتی بیننی پهروهردگار

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا الرَّبِّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى

۲۵۵۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّاذٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي خَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَظَرُ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَقَالَ: إِنَّكُمْ سَتُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّكُمْ فَتَرَوْنَهُ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَاهُ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تَغْلُبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَصَلَاةٍ قَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا، ثُمَّ قَرَأَ: (وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ). هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له جهریری کوری (عبد الله) بهجهلیهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه،

که فهرموویه تی: شهوی له خزمهت پیغه مبهردا بووین، مانگی چوارده بوو، ته ماشایه کی مانگی کردوو فهرمووی: (چۆن نیستا نهو مانگی چواردهیه به ناسانی ده بینن له قیامهتدا ناوا خوای خۆتان ده بینن و له بینیندا توشی هیچ کیشه و زه همتی نابن، دهی به نومیدی شادبوون بهو بههره گه وردهیه تا دهتوانن ناگاداری نویژی به یانی و عهسر بن و مهیان فهوتینن. پاشان ئهم نایه تهی خویندهوه: (وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ). سورة طه: ۱۳۰.

۲۵۵۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَاتِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ: (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ) قَالَ: إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ نَادَى مُنَادٌ: إِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَوْعِدًا، قَالُوا: أَلَمْ يُبَيِّضْ وُجُوهَنَا وَيُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ وَيُدْخِلْنَا الْجَنَّةَ؟ قَالُوا: بَلَى، فَيُكْشَفُ الْحِجَابُ، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا أَعْطَاهُمْ شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَيْهِ. هَذَا حَدِيثٌ إِثْمًا أَسْنَدَهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ وَرَفَعَهُ. وَرَوَى سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، وَحَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَاتِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَوْلُهُ.

واته: له صوهه بیهوه رهزای خوای لی بی ده گێر نهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده یاره ی ئهم نایه ته فهرموویه تی: (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ). واته: کاتیک بههشتیه کان سهرجه م ده چنه بههشت، خوا ته بارک و تعالی پیاان ده فهرمویت: نهوی شتیکی ترتان دهوی بۆتان زیاد بکه م؟ نهوانیش ده لێن: چی ماوه تا پیمان بهیت، نهوه تانی روت سپی کردووین و له ناو بههشتدا داتناوین و له ناگری دۆزهخ رزگارت کردووین! جا خوا په رده ی نیتوانی خۆی و بهنده کانی هه ل ده مالتی و بهنده کان به چاوی سهر ته ماشای زاتی پهروه ر دگاری خۆیان ده کهن، نیت هر گیز شتی وا خۆش و خۆشهویست لهوهو پیش خه لات نه کراوه پیاان، وهک نهوه

به چاوی سهر ته ماشای زاتی پهروه ردگاری خۆیان بکهن).

٢٥٥٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ: (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ) قَالَ: إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ نَادَى مُنَادٍ: إِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَوْعِدًا، قَالُوا: أَلَمْ يُبَيِّضْ وُجُوهَنَا وَيُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ وَيُدْخِلْنَا الْجَنَّةَ؟ قَالُوا: بَلَى، فَيُكْشَفُ الْحِجَابُ، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا أَعْطَاهُمْ شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَيْهِ. هَذَا حَدِيثٌ إِثْمًا أَسْنَدُهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ وَرَفَعَهُ. وَرَوَى سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، وَحَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَوْلُهُ.

واته: له صوهه بیهوه رهزای خوا ی لى بى ده گپړنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده رباره ی ئهم نایه ته فهرموویه تی: (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ).
واته: بۆ ئه وان هه چاکه ده کهن، پاداشتی زۆر چاک و بههشت ههیه، وه زیاده له وهش. فهرمووی: کاتی ئه هلی بههشت ده چنه بههشته وه جارچییه جار ده دات: نه ی خه لکی بههشت ئیوه واده یه کتان ههیه له لای خوا شتیکی زیاده تان ماوه بۆتان جیبه جی بکات، نه وانیش ده لئین: چی ماوه تا پیمان بدات، نایا رووی سپی نه کردووین و له ناو بههشتدا داینه ناوین و له ناگری دۆزه خ زرگاری نه کردووین! ده لئین: به لئى، جا خوا ی پهروه ردگار په رده ی نیتوانی خۆی و بهنده کانی هه ل ده مالتی و بهنده کان به چاوی سهر ته ماشای زاتی پهروه ردگاری خۆیان ده کهن، نیه هه رگیز شتی وا خوش و خوشه ویست له وه پیتش خه لات نه کراوه پیتیان، وه که نه وه به چاوی سهر ته ماشای زاتی پهروه ردگاری خۆیان بکهن).

باسیکی تر لهو باره وه

۱۷ - بَابُ مِنْهُ

۲۵۵۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي شَيْبَانَةُ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ ثُوَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَدْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً لَمَنْ يَنْظُرُ إِلَى جَنَانِهِ وَأَزْوَاجِهِ وَنَعِيمِهِ وَخَدَمِهِ وَسُرْرِهِ مَسِيرَةَ أَلْفِ سَنَةٍ، وَأَكْرَمَهُمْ عَلَى اللَّهِ مَنْ يَنْظُرُ إِلَى وَجْهِهِ عَذْوَةً وَعَشِيَّةً، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ). وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ ثُوَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، مَرْفُوعًا وَرَوَاهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَنَجَرَ، عَنْ ثُوَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، مَوْفُوقًا وَرَوَى عُبَيْدُ اللَّهِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ ثُوَيْرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَوْلَهُ وَلَمْ يَرْفَعَهُ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ أَبُو كُرَيْبٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ ثُوَيْرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعَهُ.

واته: له (ثویر) وه دهگیر نه وه، که فەرموویه تی: بۆ خۆم گویم له ئیبنو عومەر ره زای خویان لی بۆ دهیفرموو: (بهراستی نزمترین پلهی تههلی بههشت بۆ کهسی سهیری باخ و باخاته کانی و هاوسه ره کانی و نازو نيعمه ته کانی و خزمه تکاره کانی و له مندا لآن و راخه ره کانی ماوهی هه زار ساله، بهرێزترینان و نه وه تان بهرترین پایه ی هه یه لای خوا نه وه که سه یه به یانیان و ئیواران ته ماشای خوی گه وه ده کات)، له پاشدا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نهم نایه ته ی خوینده وه: ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ۖ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ﴾ ﴿٢٢﴾ سورة القيامة: ۲۲ - ۲۳. واته: زۆر روخسار لهو روژدها گه شاون، ته ماشای پهروه دگاریان ده که ن.

٢٥٥٤ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَرِيفٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ نُوحٍ الْحِمَّانِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَتُضَامُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَتُضَامُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ؟ قَالُوا: لَا، قَالَ: فَإِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ الْقَمَرَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَهَكَذَا رَوَى يَحْيَى بْنُ عِيسَى الرَّمْلِيُّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَدِيثُ ابْنِ إِدْرِيسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، غَيْرُ مُخْفُوطٍ، وَحَدِيثُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصَحُّ وَهَكَذَا رَوَاهُ سَهْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ مِثْلُ هَذَا الْحَدِيثِ وَهُوَ حَدِيثٌ صَحِيحٌ أَيْضًا.

واتە: لە ئەبو ھورەیرەوہ رەزای خوای لى بى دەگێرنەوہ، کە فەرموویەتی: پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (نایا گومانتان ھەبە لەبیینی مانگی چوارە؟ وە نایا گومانتان ھەبە لەبیینی خۆر؟ وتیان: نەخێر، ھێچ گومانان نیە، فەرمووی: (دەى لە قیامەتدا ناوا خوای خۆتان دەبینن و لە بینیندا توشی ھێچ زەحمەتی نابن).

١٨ - بَابُ

٢٥٥٥ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، فَيَقُولُونَ: لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ، فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: مَا لَنَا لَا نَرْضَى

وَقَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، فَيَقُولُ: أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالُوا: أَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ؟ قَالَ: أَحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ أَبَدًا. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو سه عیدی خودریهوه رهزای خوای لی بی ده گێر نهوه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (خوای بالا دهست و خاوهن شکۆ به نههلی بههشت دهفرمویت: (نهی خه لکی بههشت! نهوانیش بهیهک دهنگ دهلین: بهفرموو نهی پهروهردگارمان، نیمه ملکه چ و گوێرایه لی تۆین هه میسه نیمه نامادهین بۆ جی به جیکردنی فرمانه کانت، سه رچاوه ی گشت خێرو خوشی و بههرهیهک له دهستی تۆدایه، خوای گهوره دهفرمویت: ئایا رازین به بهشی خۆتان له بههشتدا؟ دهلین: نهی بۆ رازی نین، لهم بهشه باشه که تۆ داوته به نیمه به هیچ دروستکراویکی ترت نه داوه دهبی له مه باشت هه بی؟ خوای گهوره دهفرمویت: من لهوه باشترتان پی دهدهم؟ دهلین: چ شتی لهوه باشته؟ خوای گهوره دهفرمویت: (شایسته ی خۆشنودی و رهزامهندی خۆمتان ده کهم، له مهولا هه رگیز لیتان زویر نايم و نا په نجیم).

دهرباره ی بینیی نههلی بههشت له ژووره کانیاندا

۱۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرَاثِي أَهْلِ الْجَنَّةِ فِي الْغُرَفِ

۲۵۵۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ فِي الْعُرْفَةِ كَمَا يَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبُ الشَّرْقِيُّ أَوِ الْكَوْكَبُ الْغَرْبِيُّ الْعَارِبُ فِي الْأُفُقِ أَوِ الطَّالِعُ فِي تَفَاضُلِ الدَّرَجَاتِ،

فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَلَيْكَ النَّبِيُّونَ؟ قَالَ: بَلَى، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ وَأَقْوَامٌ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَصَدَّقُوا الْمُرْسَلِينَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لى بى ده گپ نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه هلی به ههشت خه لکی ژووره کان ده بینن وه ک چون نه ستیره ی پرشنگدار له ئاسودا ده بینن له رۆژه لات یان له رۆژئاوا دا به پیتی پله و پایه یان). وتیان: نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، نه وانه پیغه مبهران؟ فهرموویه تی: (سویند به وه ی گیانی منی به دهسته که سانیکن باوه ریان هیناوه به خوا و به پیغه مبهره که ی و به په یامبه ران و به راستیان زانیون).

مانه وه ی خه لکی به ههشت و دۆزه خ به هه می شه یی له ناو یاندا

۲۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي خُلُودِ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ

۲۵۵۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، ثُمَّ يَطَّلِعُ عَلَيْهِمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ، فَيَقُولُ: أَلَا يَتَّبِعُ كُلُّ إِنْسَانٍ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ، فَيَمَثُلُ لِصَاحِبِ الصَّلَيبِ صَلَيبُهُ، وَلِصَاحِبِ التَّصَاوِيرِ تَصَاوِيرُهُ، وَلِصَاحِبِ النَّارِ نَارُهُ، فَيَتَّبِعُونَ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ، وَيَبْقَى الْمُسْلِمُونَ فَيَطَّلِعُ عَلَيْهِمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ، فَيَقُولُ: أَلَا تَتَّبِعُونَ النَّاسَ؟ فَيَقُولُونَ: نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ، اللَّهُ رَبُّنَا، وَهَذَا مَكَانُنَا حَتَّى نَرَى رَبَّنَا وَهُوَ يَأْمُرُهُمْ وَيُنَبِّئُهُمْ، ثُمَّ يَتَوَارَى ثُمَّ يَطَّلِعُ فَيَقُولُ: أَلَا تَتَّبِعُونَ النَّاسَ؟ فَيَقُولُونَ: نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ، نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ، اللَّهُ رَبُّنَا، وَهَذَا مَكَانُنَا حَتَّى نَرَى رَبَّنَا وَهُوَ يَأْمُرُهُمْ وَيُنَبِّئُهُمْ قَالُوا: وَهَلْ نَرَاهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَهَلْ تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ؟ قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَإِنَّكُمْ لَا تُضَارُّونَ فِي

رُؤْيِيهِ تِلْكَ السَّاعَةِ، ثُمَّ يَتَوَارَىٰ ثُمَّ يَطْلُعُ فَيَعْرِفُهُمْ نَفْسَهُ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّبِعُونِي، فَيَقُومُ الْمُسْلِمُونَ وَيُوضَعُ الصِّرَاطُ، فَيَمْرُؤُونَ عَلَيْهِ مِثْلَ حِيَادِ الْخَيْلِ وَالرِّكَابِ، وَقَوْهُمْ عَلَيْهِ سَلَامٌ سَلَامٌ، وَيَنْتَقِي أَهْلُ النَّارِ فَيُطْرَحُ مِنْهُمْ فِيهَا قَوْجٌ، ثُمَّ يُقَالُ: هَلْ امْتَلَأَتْ؟ فَنَقُولُ: (هَلْ مِنْ مَزِيدٍ) ثُمَّ يُطْرَحُ فِيهَا قَوْجٌ، فَيُقَالُ: هَلْ امْتَلَأَتْ؟ فَنَقُولُ: (هَلْ مِنْ مَزِيدٍ)، حَتَّىٰ إِذَا أَوْعُوا فِيهَا وَضَعَ الرَّحْمَنُ قَدَمَهُ فِيهَا وَأَرْوَىٰ بَغْضَهَا إِلَىٰ بَعْضٍ، ثُمَّ قَالَ: قَطُّ، قَالَتْ: قَطُّ قَطُّ، فَإِذَا أَذْخَلَ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلَ النَّارِ النَّارَ، قَالَ: أُنِّي بِالْمَوْتِ مُلَبِّبًا، فَيُوقَفُ عَلَى السُّورِ الَّذِي بَيْنَ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ، ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، فَيَطْلَعُونَ خَائِفِينَ، ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَهْلَ النَّارِ، فَيَطْلَعُونَ مُسْتَبْشِرِينَ يَرْجُونَ الشَّفَاعَةَ، فَيُقَالُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ: هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟ فَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ: قَدْ عَرَفْنَاهُ، هُوَ الْمَوْتُ الَّذِي وَكَّلَ بِنَا، فَيُضْجَعُ فَيَذْبَحُ دَنْجًا عَلَى السُّورِ الَّذِي بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، ثُمَّ يُقَالُ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ حُلُودٌ لَا مَوْتَ، وَيَا أَهْلَ النَّارِ حُلُودٌ لَا مَوْتَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَايَاتٌ كَثِيرَةٌ مِثْلُ هَذَا مَا يُذَكِّرُ فِيهِ أَمْرُ الرُّؤْيَةِ أَنَّ النَّاسَ يَرَوْنَ رَبَّهُمْ وَذِكْرُ الْقَدَمِ وَمَا أَشْبَهَ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ. وَالْمَذْهَبُ فِي هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ الْأَيْمَةِ مِثْلَ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ، وَابْنِ عُيَيْنَةَ، وَوَكَيْعٍ وَغَيْرِهِمْ أَنَّهُمْ رَوَوْا هَذِهِ الْأَشْيَاءَ، ثُمَّ قَالُوا: نُرْوِي هَذِهِ الْأَحَادِيثَ وَنُؤْمِنُ بِهَا، وَلَا يُقَالُ: كَيْفَ؟ وَهَذَا الَّذِي اخْتَارَهُ أَهْلُ الْحَدِيثِ أَنَّ يَرَوُّوا هَذِهِ الْأَشْيَاءَ كَمَا جَاءَتْ وَيُؤْمِنُ بِهَا وَلَا تُفَسَّرُ وَلَا تُتَوَهَّمُ وَلَا يُقَالُ: كَيْفَ، وَهَذَا أَمْرُ أَهْلِ الْعِلْمِ الَّذِي اخْتَارُوهُ وَذَهَبُوا إِلَيْهِ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ فِي الْحَدِيثِ: فَيَعْرِفُهُمْ نَفْسَهُ يَعْنِي يَنْجَلِي لَهُمْ.

واته: له نه بو هورهيرهه ره زای خواى لى بى ده گپړنه وه، كه فهرموويه تى: پيغه مبهري خوا صلی الله علیه وسلم فهرموويه تى: (له روژى قيامه تدا خواى گوره سه رجهم خه لك له ده شتايه كى فراواندا كوده كاته وه، له پاشدا پهروه ردگارى جيهانيان ته ماشايان ده كات و ده فهرموويت: ناگاداربن با هه موو كه سى شويتى

بەرستراوەکە بکەوێت، ئێتر خاچ پەرست وێنەی خاچەکە بۆ دەکیشرێت و خاوەن پەیکەر و وێنەکان وێنەی پەیکەرەکانیان بۆ دەکیشرێت، ئاگر پەرست وێنەی ئاگرەکە بۆ دەکیشرێت، جا شوێنی بەرستراوەکانیان دەکەون، موسولمانان دەمێننەو، پەرورەدگاری جیهانیان تەماشایان دەکات و دەفەرمووێت: ئایا شوێن خەڵک ناکەون؟ دەڵێن: پەنا دەگرین بە تۆ، پەنا دەگرین بە تۆ، خۆی گەورە پەرورەدگارمان، ئەمە شوێنمانە هەتا پەرورەدگارمان دەبینن، ئەویش فەرمانیان پێ دەکات و جێگیریان دەکات، دەڵێن: ئەی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، ئایا دەبینن؟ فەرمووی: (ئایا گومانتان هەیە لەبیینی مانگی چوارە؟) وتیان: نەخێر، ئەی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، هیچ گومانمان نیە، فەرمووی: (دەو لەو کات و ساتەدا ئاوا خۆی خۆتان دەبینن و لە بینیندا توشی هیچ زەحمەتی نابن، لەپاشدا دیار نامیێ، ئینجا دەردەکەوێتەو، زانستێکی براوە دەخاتە دڵیانەو بەدلتیایەو دەزانن ئەو پەرورەدگاریانە، پاشان دەفەرمووێت: من پەرورەدگارتانم شوێنی فەرمانەکانم بکەوێت موسولمانان هەڵسەن پردی سیرات دادەنری و دەپەرێنەو بۆ بەهەشت وەک ئەسپ و وشتی خێرا، پەيامبەرەو و فروستادەکان و تەیان لەسەر پرده کە ئەمە دەڵێن: خۆیە سەلامەتەمان بکە، خۆیە سەلامەتەمان بکە، جا ئەهلی دۆزەخ دەمێننەو و سەرەو ئەوانە کۆمەڵێکیان فری دەدرێنە دۆزەخەو، جا دەوترێت: ئایا پرپووی؟ ئەویش دەڵێت: ئاخۆ زیاتریش هەیە؟ ئا ئەو کاتەو هەموویان کۆدەبنەو لە دۆزەخدا، خۆی گەورە پێی تی دەخات - شیوە و چۆنیەتیەکە دەگیرێنەو بۆ لای خوا - ئەوکاتە دۆزەخ لە هەبەتی ئەویدا دەچیتەو یەک، دۆزەخ دەڵێ: خۆیە بەسە بەسە، پر بووم و جیتی کەسم نەماوە، کاتیەک خۆی گەورە بەهەشتیەکان دەخاتە بەهەشتەو و دۆزەخیەکانیش دەخاتە دۆزەخەو، مردن دەهێنرێت لەسەر دیواری نێوان بەهەشت

سنن الترمذي بهرگی سیئهم - باسه کانی چۆنیه تی بههشت له پیتغه مبهروهه صلى الله عليه وسلم.

و دۆزه خدا راده وهستینریت، جا دهوتریت: نهی نههلی بههشت نهوانیش به ترسهوه دهروان، پاشان دهوتریت: نهی نههلی دۆزهخ نهوانیش به دلخۆشیهوه به هیوای شهفاعهتهوه دهروان بینه دهروهه له دۆزهخ، جا به ههردوو لایان دهوتریت: نایا دهزانن نهمه دهناسن، ههردوو لایان دهلتین: بهلێ دهناسین نهوه مردنه پیتی سپێردراوین، جا راده کیشریت و لهسهه دیواره کهی نیتوان بههشت و دۆزه خدا سهرده برریت، جا دهوتریت: نهی بههشتیهکان نیت له بههشتدا به ههمیشهیی ده میتنهوه و مردن نییه، نهی دۆزهخیهکان نیت له دۆزه خدا به ههمیشهیی ده میتنهوه و مردن نییه).

۲۵۵۸ - (صحيح دون قوله: فَلَوْ أَنَّ أَحَدًا) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ فَضِيلِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، يَرْفَعُهُ، قَالَ: إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أُتِيَ بِالْمَوْتِ كَالْكَبْشِ الْأَمْلَحِ، فَيُوقَفُ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيُذْبَحُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ، فَلَوْ أَنَّ أَحَدًا مَاتَ فَرَحًا لَمَاتَ أَهْلُ الْجَنَّةِ، وَلَوْ أَنَّ أَحَدًا مَاتَ حُزْنًا لَمَاتَ أَهْلُ النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو سهعهدهوه رهزای خوای لی بی دهگینهوه، که پیتغه مبهه صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (له قیامهتدا کاتیک خوای گهوره بههشتیهکان دهخاته بههشتهوه و دۆزهخیهکانیش دهخاته دۆزهخهوه، مردن لهشیوهی بهرانیکی شاخداردا دههینریت له نیتوان بههشت و دۆزه خدا راده وهستینریت، جا سهرده برریت و نهوانیش تهماشای دهکهن، نهگهر کهس لهخۆشیاندا بمردایه نهوا نههلی بههشت لهخۆشی و شادیدا دهکردن، ههروهها نهگهر کهس لهخهم و پهژارهدا بمردایه نهوا نههلی دۆزهخ لهخهم و پهژارهدا دهکردن).

۲۱ - بَابُ مَا جَاءَ حُقَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ وَحُقَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ

۲۵۵۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، وَثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: حُقَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُقَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه نه سی کوپی مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بههشت به ناخوشی و تنگ و چه له مه و به رهنج و تیکوژشان ده وره دراوه، ناگری دۆزه خیش به نار هزووه کان ده وره دراوه).

۲۵۶۰ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَمَّا خُلِقَ اللَّهُ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ أَرْسَلَ جَبْرِيلَ إِلَى الْجَنَّةِ فَقَالَ: انْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا، قَالَ: فَجَاءَهَا وَنَظَرَ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّ اللَّهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا، قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهِ، قَالَ: فَوَعَّيْتُكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا، فَأَمَرَ بِهَا فَحُقَّتِ بِالْمَكَارِهِ، فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا فَانْظُرْ إِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا، قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُقَّتِ بِالْمَكَارِهِ، فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ: وَعَّيْتُكَ لَقَدْ خِفْتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ، قَالَ: اذْهَبْ إِلَى النَّارِ فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أُعِدَّتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا، فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ: وَعَّيْتُكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلَهَا، فَأَمَرَ بِهَا فَحُقَّتِ بِالشَّهَوَاتِ، فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا، فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ: وَعَّيْتُكَ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَنْجُو مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (کاتی که خوای بهروردگار

بههشت و دۆزه خى دروستکرد، جبریلی نارد بۆ بههشت، فهرمووی: برۆ سهیری بههشت بکه سهیری نهوهش بکه بۆ بهنده چاکه کانم نامادکردوه، جبریل دهروات سهیر دهکات، فهرمووی: دهگهپیتهوه بۆ لای پهروهردگار و دهلی: به گهورهیی و شکۆمهندی تۆ ههرکەس ههول و تهقه لای بۆ بدات ئیلا دهچیته ناویهوه، فهرمانی پێ دهکات به ناخۆشی و تهنگ و چهلهمه و به رهنج و تیکۆشان دهوره دهريت، خوای گهوره به جبریل دهفرمویت: بگهپیتهوه بۆ بههشت، سهیری بکه سهیری نهوهش بکه بۆ بهنده چاکه کانم نامادکردوه، جبریل دهروات سهیر دهکات به ناخۆشی و تهنگ و چهلهمه و به رهنج و تیکۆشان دهوره دراوه، دهگهپیتهوه بۆ لای پهروهردگار و دهلی: به گهورهیی و شکۆمهندی تۆ دهترسم کهس نهچیته ناویهوه، خوای گهوره به جبریل دهفرمویت: برۆ سهیری دۆزهخ بکه سهیری نهوهش بکه بۆ نههلی دۆزهخ نامادکردوه، جبریل دهروات سهیر دهکات ههندیکی کهوتوته سهر ههندیکی تری، دهگهپیتهوه بۆ لای پهروهردگار و دهلی: به گهورهیی و شکۆمهندی تۆ ههرکەس بییستی و خوی بیاریژی ناچیته ناویهوه، فهرمانی پێ دهکات به ئارهزووهکان دهوره دهريت، دهفرمویت: بگهپیتهوه بۆ لای، دهروات سهیر دهکات به ئارزووهکان دهوره دراوه، دهگهپیتهوه بۆ لای پهروهردگار و دهلی: به گهورهیی و شکۆمهندی تۆ دهترسم کهس رزگاری نهبی لێ و نهچیته ناویهوه).

دهبارهی مشت و مری بههشت و دۆزهخ

۲۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي اخْتِجَاجِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ

۲۵۶۱ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اخْتِجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَقَالَتِ الْجَنَّةُ: يَدْخُلُنِي الصُّعْفَاءُ وَالْمَسَاكِينُ، وَقَالَتِ النَّارُ:

يَدْخُلُنِي الْجَبَّارُونَ وَالْمَكِيدُونَ، فَقَالَ لِلنَّارِ: أَنْتِ عَذَابِي أَنْتَقِمُ بِكَ مِنْ شَيْئٍ، وَقَالَ لِلْجَنَّةِ: أَنْتِ رَحْمَتِي أَرْحَمُ بِكَ مَنْ شَيْئٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بههشت و دۆزه خ بوو به مشت و مریان، بههشت وتی: بی دهسه لات و لاواز و ههژاره کان دینه ناوم، دۆزه خ وتی: منیش خو به زلزان و مل هوره سته مکاره کان دینه ناوم، خوای گهوره به ناگری فهرموو: تو سزاو نازار و نهشکه نهی منی تۆلهت پی ده که مه وه بو ههرکهس بمهویت، به بههشتیشی فهرموو: تو رهحمهت و میهره بانی منی بو ههرکهس بمهویت به چوونه ناو تو رهحمی پی ده کهم).

دهرباره ی لای خوارووی پله ی خه لکی بههشت

۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ مَا لِأَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْكَرَامَةِ

۲۵۶۲ - (ضعيف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ الَّذِينَ لَهُ تَمَانُونَ أَلْفَ خَادِمٍ وَاثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ زَوْجَةً، وَتَنْصَبُ لَهُ قُبَّةٌ مِنْ لَوْلُؤٍ وَزَبَرْجَدٍ وَيَأْقُوتُ كَمَا بَيْنَ الْجَائِيَةِ إِلَى صَنْعَاءَ. وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنْ صَغِيرٍ أَوْ كَبِيرٍ يُرَدُّونَ بَيْنَ ثَلَاثِينَ فِي الْجَنَّةِ لَا يَزِيدُونَ عَلَيْهَا أَبَدًا، وَكَذَلِكَ أَهْلُ النَّارِ. وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ عَلَيْهِمُ التَّيَجَانَ، إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَوْ لَوُؤَةٌ مِنْهَا لَتَضِيءُ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ رِشْدِينٍ.

واته: له ئههه بهه عیدی خودریهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (لای خوارووی پلهی خه لکی بههشت ههشتا نۆکهه و ههفتاوه هاوسهری ههیه، قوبهیه کی بۆ داده نین له مرواری و شیلان و زه بهرجهه هیندهی ماوهی نیوان جاییه بۆ سه نعا ی ولاتی یه مهن ده بی).

به هه مان سه نه ده له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم هاتوه، که فرموویهتی: (هه رکهس له خه لکی بههشت بمریت ئیتر ته مهنی گه وه بی یان بچوک ده گه رینریتتهوه بۆ ته مهنی سی سالان هه رگیز له و ته مهنهش زیاده ناکات، ههروه ها خه لکی ناگری دۆزه خیش به هه مان شیوه).

ههروه ها به هه مان سه نه ده له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم هاتوه، که فرموویهتی: (خه لکی بههشت تاجیان به سه ره وهیه بچوکترین مرواری تاجه که نیوانی رۆژه لآت و رۆژتاوا رووناک ده کاته وه).

٢٥٦٣ - (ضعیف) حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ غَامِرِ الْأَخْوَلِ، عَنْ أَبِي الصَّدِيقِ النَّاجِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اشْتَهَى الْوَلَدُ فِي الْجَنَّةِ كَانَ خَلُّهُ وَوَضْعُهُ وَسِتُّهُ فِي سَاعَةٍ كَمَا يَشْتَهِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَقَدْ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي هَذَا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: فِي الْجَنَّةِ جِمَاعٌ وَلَا يَكُونُ وَلَدٌ هَكَذَا رُويَ عَنْ طَاوُوسٍ، وَمُجَاهِدٍ، وَإِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ وَقَالَ مُحَمَّدٌ، قَالَ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، فِي حَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اشْتَهَى الْوَلَدُ فِي الْجَنَّةِ كَانَ فِي سَاعَةٍ وَاحِدَةٍ كَمَا يَشْتَهِي وَلَكِنْ لَا يَشْتَهِي قَالَ مُحَمَّدٌ: وَقَدْ رُويَ عَنْ أَبِي رَزِينٍ الْعُقَيْلِيِّ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَا يَكُونُ لَهُمْ فِيهَا وَلَدٌ، وَأَبُو الصَّدِيقِ النَّاجِيُّ اسْمُهُ: بَكْرٌ بْنُ عَمْرٍو وَيُقَالُ: بَكْرٌ بْنُ قَيْسٍ أَيْضًا.

واته: له ئه‌بو سه‌عیدی خودریه‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (ئه‌گه‌ر که‌سی باوه‌ردار له به‌هه‌شتدا هه‌زی له منداڵ بوو، سکپری و منداڵ بوون و کامل بوونی بۆ ته‌مه‌نی سی سالی ماوه‌ی کاتژمێرێک ده‌خایه‌نی، به‌ ئاره‌زووی خۆی کۆر بى یان کچ).

زانایان له‌م باره‌وه رایان جیاوازه هه‌ندێکیان ده‌فهرموون: له به‌هه‌شتدا جووتبوون هه‌یه به‌لام منداڵ بوون نیه.

له فەرمووده‌ی پیتغه‌مبه‌ردا صلی الله علیه وسلم هاتوه، فەرموویه‌تی: (ئه‌گه‌ر که‌سی باوه‌ردار له به‌هه‌شتدا هه‌زی له منداڵ بوو له ماوه‌ی کاتژمێرێکدا بۆی ده‌سته‌به‌ر ده‌بى به‌ ئاره‌زووی خۆی کۆر بى یان کچ، به‌لام ئاره‌زووی ناکات).

هه‌روه‌ها له فەرمووده‌ی پیتغه‌مبه‌ردا صلی الله علیه وسلم هاتوه، فەرموویه‌تی: (خه‌لکی له‌به‌هه‌شتدا منداڵیان نیه، ئافره‌تانى به‌هه‌شت منداڵیان نابى).

ئه‌وه‌ی هاتوه‌ ده‌رباره‌ی قسه‌کردنی حۆریه‌کان

٢٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَلَامِ الْحَوْرِ الْعَيْنِ

٢٥٦٤ - (ضعيف) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَمُجْتَمَعًا لِلْحَوْرِ الْعَيْنِ يُرْفَعْنَ بِأَصْوَاتٍ لَمْ يَسْمَعْ الْخَلَائِقُ مِثْلَهَا، قَالَ: يَقُلْنَ: نَحْنُ الْحَالِدَاتُ فَلَا نَبِيدُ، وَنَحْنُ النَّاعِمَاتُ فَلَا نَبَأُ، وَنَحْنُ الرَّاغِبَاتُ فَلَا نَسْخَطُ، طَوَّيْ لِمَنْ كَانَ لَنَا وَكُنَّا لَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَأَنْسٍ. حَدِيثٌ عَلِيٌّ حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له پێشهوا علیهوه رهزای خوای لی بێ دهگێرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بیگومان له بههشتدا شوینی ههیه خۆریه کان لهوئ کۆده بنهوه دهنگیان بهرزده کهنهوه هیچ دروستکراوی دهنگی نهوهنده خوشی نه بیستوه). فهرمووی: (دهلین: ئیمه به هه میشهیی له بههشتدا بین و نامرین و له ناو ناچین، ئیمه خاوهنی نازو نیعمه تین و ههرگیز هه ژار نابین و پتو یستمان به هیچ نابێ، ئیمه رازین له پهروهردگارمان و له هاوسه راغان و ههرگیز ناپازی نابین و توره نابین، خوشبه ختی بو که سی بو ئیمه ده بی و ئیمه ش بو نهو ده بین).

٢٥٦٥ - (صحیح الإسناد مقطوعاً) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: (فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ) قَالَ: السَّمَاعُ وَمَعْنَى السَّمَاعِ مِثْلُ مَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ أَنَّ الْحَوْرَ الْعَيْنَ يُرْفَعَنَّ بِأَصْوَاتِهِنَّ.

٢٥ - بَاب

٢٥٦٦ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ، عَنْ زَادَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثَةٌ عَلَى كُتُبَانِ الْمَسْكِ، أَرَاهُ قَالَ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَغْبِطُهُمُ الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ: رَجُلٌ يُنَادِي بِالصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، وَرَجُلٌ يَوْمُ قَوْمًا وَهُمْ بِهِ رَاضُونَ، وَعَبْدٌ أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَأَبُو الْيَقْظَانِ اسْمُهُ: عُثْمَانُ بْنُ عَمْرٍ، وَيُقَالُ: ابْنُ قَيْسٍ.

واته: له (عبد الله)ی کوپی عومهروه رهزای خویان لی بێ دهگێرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له پوژی

قیامه تدا سی کۆمه ل له سه ته پۆلکه ی میسکن، سه ره تا و کۆتایی ناواتیان پی ده خوازن وه که نه وان بن: که سی بانگدهر بی و پینج فرهزه خه لک بانک بکات بو نویت له شه و روژدا، پیاوی پیتش نویت بکات بو کۆمه لی خه لک خه لکه کهش لینی رازی بن، بهنده یه مافی خوار مافی گه و ره که ی جیبه جی بکات).

٢٥٦٧ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِئَعِ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، يَرْفَعُهُ، قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ، رَجُلٌ قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتْلُو كِتَابَ اللَّهِ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ صَدَقَةً بِيَمِينِهِ يُخْفِيهَا، أَرَاهُ قَالَ، مِنْ شِمَالِهِ، وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَأَنْهَزَهُمْ أَصْحَابُهُ فَاسْتَقْبَلَ الْعَدُوَّ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَهُوَ غَيْرُ مُحْفُوظٍ وَالصَّحِيحُ مَا رَوَى شُعْبَةُ، وَغَيْرُهُ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِئَعِ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ظَبْيَانَ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ كَثِيرُ الْغَلَطِ.

واته: له (عبد الله) ی کوری مهسعوده وه رهزای خوای لی بی ده گیترنه وه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فره موویه تی: (خوای گه و ره سی که سی خۆشه ویت: که سی شه وهستی شه نویت بکات و قورنان بخوینی، که سی به دهستی راستی خیر بکات و بیشاریته وه نه و نه ده به نهی بیکات دهستی چه پی نه زانی، پیاوی له ناو سوپایه کدا بی سوپاکه بشکی به لام نهو خوی به ته نیا به ره نگاری دوژمن بیته وه).

٢٥٦٨ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ بْنِ الْمُعْتَمِرِ، قَالَ: سَمِعْتُ رِئَعِ بْنِ حِرَاشٍ، يُحَدِّثُ عَنْ زَيْدِ بْنِ ظَبْيَانَ، يَرْفَعُهُ إِلَى أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ، وَثَلَاثَةٌ يُبْغِضُهُمُ اللَّهُ، فَأَمَّا الَّذِينَ يُحِبُّهُمْ اللَّهُ، فَرَجُلٌ أَتَى قَوْمًا فَسَأَلَهُمُ بِاللَّهِ وَلَمْ يَسْأَلَهُمْ بِقَرَابَةٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُمْ فَمَنْعُوهُ، فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْيَانِهِمْ فَأَعْطَاهُ سِرًّا لَا يَعْلَمُ

سنن الترمذی بەرگی سیتیەم - بەسەکانی چۆنیەتی بەهەشت لە پیغەمبەرەوە صلی اللہ علیہ وسلم.

بِعَظَمَتِهِ إِلَّا اللَّهَ، وَالَّذِي أَعْطَاهُ، وَقَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ النَّوْمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعْدَلُ بِهِ نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ، فَقَامَ أَحَدُهُمْ يَتَمَلَّقُنِي وَيَتَلَوُّ آيَاتِي، وَرَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ فَلَقِيَ الْعَدُوَّ فَهَزَمُوا وَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ أَوْ يُفْتَحَ لَهُ، وَالثَّلَاثَةُ الَّذِينَ يُنْغِضُهُمُ اللَّهُ، الشَّيْخُ الرَّبَّانِيُّ، وَالْفَقِيرُ الْمُخْتَالُ، وَالْعَنِيُّ الظَّلُومُ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، عَنْ شُعْبَةَ، نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَهَكَذَا رَوَى شَيْبَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، نَحْوَ هَذَا وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَيَّاشٍ.

واتە: لە ئەبو (ذر)ەوە رەزای خوای لى بى دەگێرنەو، کە پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم فرموویەتی: (خوای گەورە سى کەسى خوش دەوی و رقی لە سى کەسیشە: ئەو سى کەسەى کە خوشی دەوین ئەمانەن: کەسى بجیت بو لای قەومەکەى و بە ناوی خواوێ داوایان لى بکات ئەک بەناوی خزمایەتیەوێ بلى لەبەر خوا دەستگیرۆیم بکەن و یارمەتیم بدەن، ئەوانیش یارمەتی نەدەن و هیچى پى نەبەخشن، کەسى خۆی پەنا بدات لە ھاوێلەکانى و لەلاوێ بە نەینى یارمەتی بدات بەشیوێهێ جگە لە خوا کەس پى نەزانى، ئەو کەسە خوا خوشی دەوێت، کۆمەلى بەشەو سەفەر بکەن لەریگادا خەویان بەلاوێ خوشتر بى لە ھەموو شتى دابەزن و بخەون کەسى لەوان بە گەردن کەچیەوێ بەرەوانى قورشان بخوینى، ئەو کەسە خوا خوشی دەوێت، پیاوی لەناو سوپایەکدا بى سوپاکە بەرەنگارى دوژمن ببیتەوێ و بشکى بەلام ئەو خۆی بە تەنیا بەرەنگارى دوژمن ببیتەوێ و سنگى بکاتە قەلغان ھەتا دەکوژریت یان سەرکەوتن بەدەست دەھینى، ئەو سى کەسەش کە خوای گەورە رقی لىیانە ئەمانەن: کەسیکى پیر زینا بکات، کەسیکى ھەزار خۆی بەزەل بزانی، کەسیکى دەولەمەند زولم و ستەمى زۆر بکات).

٢٦ - بَابُ

٢٥٦٩ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ حُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ جَدِّهِ حَفْصِ بْنِ غَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَوْمَئِذٍ الْفَرَاتُ يَخْسِرُ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَمَنْ حَضَرَهُ فَلَا يَأْخُذُ مِنْهُ شَيْئًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لى بى دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (هاکا گهغی له زیر له بن روباری فوراتهوه ده رکوت، هه رکس لهوی ناماده بوو فریای کهوت با هیچی لى نه بات).

٢٥٧٠ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: يَخْسِرُ عَنْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: فهرموده ی پيشو له نهبو هورهیرهوه، له پیغه مبهروهه صلی الله علیه وسلم به هه مان شیوه هاتوه، نه وهنده نه بی فهرمووی: (هاکا کیوی له زیر ده رکوت).

دهرباره ی چۆنیه تی ده ریاکانی بههشت

٢٧ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ

٢٥٧١ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْحَمْرِ، ثُمَّ تُشَقُّ الْأَنْهَارُ بَعْدُ. هَذَا

سنن الترمذی بهرگی سییم - باسه کانی چۆنیته تی بههشت له پیغه مبهروهه صلی الله علیه وسلم.

حَدِثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَحَكِيمٌ بَنُ مُعَاوِيَةَ هُوَ وَالِدُ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، وَالْجُرَيْرِيُّ يُكْنَى أَبَا مَسْعُودٍ وَاسْمُهُ: سَعِيدُ بْنُ إِيسَى.

واته: له حکیمی کوری موعاویهه، له باوکیهوه، رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (دهریایه ناو و دهریایه ههنگوین و دهریایه شیر و دهریایه شهراب لههشتدایه، دواى نهودی بههشتیه کان دهچنه بههشتهوه لهپاشدا دهریای تر ههلهقولی).

٢٥٧٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْزَمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتْ الْجَنَّةُ: اللَّهُمَّ ادْخُلْهُ الْجَنَّةَ، وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتْ النَّارُ: اللَّهُمَّ أَجِرْهُ مِنَ النَّارِ. هَكَذَا رَوَى يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْزَمٍ، عَنْ أَنَسِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نَحْوَهُ. وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ أَبِي مَرْزَمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، مَوْفُوقًا أَيْضًا.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (ههرکهسی سی جار داوای بههشت بکات و بلی: خودایه بخهره بههشتهوه، بههشت دهلی: خودایه بیخهره بههشتهوه، ههرکهسی سی جار پهنا بگری به خوا له ناگری دۆزهخ بلی: خودایه پهناات پی دهگرم له ناگری دۆزهخ، ناگری دۆزهخ دهلی: خودایه له ناگری دۆزهخ بیپاریزه).

دهرباره‌ی چۆنیه‌تی دۆزه‌خ له پیتغه‌مبه‌روهه‌ی صلی الله علیه وسلم

۳۷ - أَبْوَابُ صِفَةِ جَهَنَّمَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی چۆنیه‌تی ناگری دۆزه‌خ

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ النَّارِ

۲۵۷۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ خَالِدٍ الْكَاهِلِيِّ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ، مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يُحَرِّقُونَهَا قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَالتَّوْرِيُّ لَا يَرْفَعُهُ.

حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عَمْرِو أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ خَالِدٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعَهُ.

واته: له (عبد الله)ی کوری مه‌سعووده‌ی ره‌زای خوای لى بى ده‌گپرنه‌وه، که
فهرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ئه‌و روژه‌ی
دۆزه‌خ ده‌هین حه‌فتا جله‌وی هه‌یه، له‌گه‌ل هه‌ر جله‌وین‌کدا حه‌فتا هه‌زار مه‌لانیکه
هه‌یه رایده‌کیشن).

۲۵۷۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاوِيَةَ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَخْرُجُ عُنُقُ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَهَا عَيْنَانِ تُبْصِرَانِ وَأُذُنَانِ تَسْمَعَانِ وَلِسَانٌ يَنْطِقُ، يَقُولُ: إِنِّي وَكَلْتُ بِثَلَاثَةٍ، بِكُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَبِكُلِّ مَنْ دَعَا مَعَ اللَّهِ إِلَهَا آخَرَ،

وَبِالْمَصَوِّرِينَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رَوَاهُ بَعْضُهُمْ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا. وَرَوَى أَشْعَثُ بْنُ سَوَّارٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له ئه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گێڕنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (له رۆژی قیامه‌تدا به‌شى له ناگر دیته‌ده‌روه، دوو چاری هه‌یه پێیان ده‌بینی، دوو گوێی هه‌یه پێیان ده‌بیستی، زمانی هه‌یه قسه‌ی پێ ده‌کات، ده‌لی: خوای گه‌وره منی کردووه به وه‌کیل بو ئهم سی جۆره که‌سه بیاخه‌مه ناگره‌وه: زۆرداری مل هوڤ و سه‌رکه‌ش، که‌سی له‌گه‌ڵ خوادا که‌سیکی تر په‌رستی و هاواری لى بکات، وینه‌گره‌کان).

ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی چۆنیته‌ی قوڵی دۆزه‌خ

٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ قَعْرِ جَهَنَّمَ

٢٥٧٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ فَضِيلِ بْنِ عِيَّازٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: قَالَ عُتْبَةُ بْنُ غَزْوَانَ، عَلَى مِنْبَرِنَا هَذَا مِنْبَرُ الْبَصْرَةِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ الصَّخْرَةَ الْعَظِيمَةَ لَتَلْقَى مِنْ شَفِيرِ جَهَنَّمَ فَتَهْوِي فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا وَمَا تُفْضِي إِلَى قَرَارِهَا قَالَ: وَكَانَ عُمَرُ، يَقُولُ: أَكْثَرُوا ذِكْرَ النَّارِ فَإِنَّ خَرَهَا شَدِيدٌ، وَإِنْ قَعَرَهَا بَعِيدٌ، وَإِنْ مَقَامِعَهَا حَدِيدٌ. لَا نَعْرِفُ لِلْحَسَنِ سَمَاعًا مِنْ عُتْبَةَ بْنِ غَزْوَانَ وَإِنَّمَا قَدِمَ عُتْبَةُ بْنُ غَزْوَانَ الْبَصْرَةَ فِي زَمَنِ عُمَرَ، وَوُلِدَ الْحَسَنُ لِسَنَتَيْنِ بَقِيَّتَا مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ.

واته: له هه‌سه‌نه‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گێڕنه‌وه، که فهرموویه‌تی: عوتبه‌ی کوڤی غه‌زوان ره‌زای خوای لى بى له‌سه‌ر ئهم منبه‌ره‌مان له به‌صره،

فه‌رمووده‌یه‌کی له پیتغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم گێڤرایه‌وه و فه‌رمووی: (له لیواری دۆزه‌خه‌وه به‌ردیگی گه‌وره‌ گلوڤ ده‌کرێته‌وه ماوه‌ی هه‌فتا سال ده‌چیتته‌ خواره‌وه بۆ بنی دۆزه‌خ هیشتا هه‌ر ناگاته‌ بنی). فه‌رمووی: پێشه‌وا عومه‌ر ره‌زای خوای لی بێ ده‌یفه‌رموو: زۆر زۆر یادی ناگری دۆزه‌خ بکه‌ن چونکه‌ به‌پراستی ناگره‌گه‌ی زۆر زۆر گه‌رم و به‌تینه‌، زۆر زۆر قول و به‌رینه‌، گورز و کوته‌که‌کانیشی له ناسن دروستکراون.

٢٥٧٦ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، عَنْ ابْنِ هِلْيَةَ، عَنْ فَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: الصُّعُودُ جَبَلٌ مِنْ نَارٍ يَتَصَعَّدُ فِيهِ الْكَافِرُ سَبْعِينَ خَرِيفًا وَيَهْوِي فِيهِ كَذَلِكَ مِنْهُ أَبَدًا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مَرْفُوعًا إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ هِلْيَةَ.

واته: له نه‌بو سه‌عه‌یده‌وه ره‌زای خوای لی بێ ده‌گێڤنه‌وه، که پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (سزای سه‌ختی دۆزه‌خیه‌کان ده‌ده‌ن به‌وه‌ی سه‌رده‌که‌ون به‌سه‌ر شاخیکێ ناگرده‌ بۆ ماوه‌ی هه‌فتا سال ئینجا سه‌رده‌که‌ون، له‌پاشدا ده‌بێ بیتنه‌وه خواره‌وه ئیتر به‌و شیویه‌ هه‌میشه‌ له سه‌رکه‌وتن و دابه‌زیندان).

دهرباره‌ی گه‌وره‌یی جه‌سته‌ی خه‌لکی دۆزه‌خ

٣ - بَابُ مَا جَاءَ فِي عِظَمِ أَهْلِ النَّارِ

٢٥٧٧ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الدُّورِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَيْبَانُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ غِلْظَ جِلْدِ الْكَافِرِ اثْنَتَانِ وَأَرْبَعُونَ ذِرَاعًا، وَإِنَّ ضِرْسَهُ مِثْلُ أُحُدٍ، وَإِنَّ

مَجْلِسُهُ مِنْ جَهَنَّمَ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (نه‌ستووری پیستی کافر له دۆزه‌خدا چل و دوو باله، که‌لبه‌ی به‌قده کتوی نوحود ده‌بی، جیگه‌ی دانیشتنی له دۆزه‌خدا هینده‌ی ماوه‌ی نێوان مه‌ککه‌و مه‌دینه ده‌بی).

٢٥٧٨ - (حسن) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَارٍ قَالَ: حَدَّثَنِي جَدِّي مُحَمَّدُ بْنُ عَمَارٍ، وَصَالِحٌ، مَوْلَى التَّوَّامَةِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ضِرْسُ الْكَافِرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِثْلُ أُحُدٍ، وَقَعْدُهُ مِثْلُ الْبَيْضَاءِ، وَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلَاثِ مِثْلِ الرَّبْدَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَمِثْلُ الرَّبْدَةِ كَمَا بَيْنَ الْمَدِينَةِ وَالرَّبْدَةِ وَالْبَيْضَاءِ: جَبَلٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (که‌لبه‌ی کافر له روژی قیامه‌دا به‌قده کتوی نوحود ده‌بی، رانی به‌قده کتوی (البیضاء) ده‌بی، جیگه‌ی دانیشتنی له دۆزه‌خدا ماوه‌ی سێ شه‌و رتیه‌ وه‌ک ماوه‌ی نێوان شاری مه‌دینه بو کتوی (الرَبْدَةُ)).

٢٥٧٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُضْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، عَنْ فَضِيلِ بْنِ غَزْوَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَفَعَهُ قَالَ: ضِرْسُ الْكَافِرِ مِثْلُ أُحُدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَأَبُو حَازِمٍ هُوَ الْأَشْجَعِيُّ اسْمُهُ: سَلْمَانُ مَوْلَى عَزَّةَ الْأَشْجَعِيَّةِ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (که‌لبه‌ی کافر له دۆزه‌خدا

به‌قه‌د کینۆی نوحود ده‌بی).

۲۵۸۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي الْمُخَارِقِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الْكَافِرَ لَيُسْحَبُ لِسَانُهُ الْفَرْسَخَ وَالْفَرْسَخَيْنِ يَتَوَطَّؤُهُ النَّاسُ. هَذَا حَدِيثٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَالْفَضْلُ بْنُ يَزِيدَ هُوَ كُوفِيٌّ قَدْ رَوَى عَنْهُ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَيْمَةِ، وَأَبُو الْمُخَارِقِ لَيْسَ بِمَعْرُوفٍ.

واته: له ئیبنو عومره‌وه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (زمانی کافر به‌قه‌د فهرسه‌خی یان دوو فهرسه‌خ ده‌بی له‌به‌ر پیتی خه‌لکدا راده‌خری و خه‌لک پیتشیلی ده‌که‌ن).

نه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی چۆنیته‌ی شه‌رابی خه‌لکی دۆزه‌خ

۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ شَرَابِ أَهْلِ النَّارِ

۲۵۸۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رِشْدَيْنُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ: (كَالْمُهْلِ) قَالَ: كَعَكْرِ الزَّيْتِ، فَإِذَا قَرَّبَهُ إِلَى وَجْهِهِ سَقَطَتْ فَرْوَةٌ وَجْهِهِ فِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ رِشْدَيْنَ بْنِ سَعْدٍ، وَرِشْدَيْنُ قَدْ تَكَلَّمَ فِيهِ.

واته: له ئه‌بو سه‌عیده‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیتغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم دهرباره‌ی نایه‌تی: (کالمهل) فهرموویه‌تی: (وه‌ک خلتی زه‌یت کاتی که ده‌کولێ، هه‌رکه‌ نزیک کرایه‌وه له روخساری پیتستی ده‌م و چاوی و سه‌ری ده‌که‌وێته‌ناویه‌وه).

۲۵۸۲ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي السَّمْحِ، عَنِ ابْنِ حُجْبِرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

قَالَ: إِنَّ الْحَمِيمَ لَيُصَبُّ عَلَى رُءُوسِهِمْ فَيَنْفُذُ الْحَمِيمُ حَتَّى يَخْلُصَ إِلَى جَوْفِهِ فَيَسْلُتُ مَا فِي جَوْفِهِ، حَتَّى يَمْرُقَ مِنْ قَدَمَيْهِ وَهُوَ الصَّهْرُ ثُمَّ يُعَادُ كَمَا كَانَ. وَسَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ يُكْنَى أَبَا شُجَاعٍ وَهُوَ مِصْرِيٌّ، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ. وَابْنُ حُجَيْرَةَ هُوَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حُجَيْرَةَ الْمِصْرِيُّ.

واته: له نهبو هورههیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبر صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (ناوی کولای کول دهکریت بهسر دوزخیهکاندا جهستهی دهیدهلینن هتا دهگاته ناو سکی، ههناوی و گهده و ریخولهکانی پارچه پارچه دهکات لهناو لنگیهوه دیتتهخوارهوه، نههش شهو توانندهویه که لهم نایهتهدا هاتوه: (يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ) سره الحج: ۲۰. جا وهك خوی لی دهکریتهوهو جاریکی تر به ههمان شیوه سزا ددریتتهوه).

۲۵۸۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ: (وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَنْجَرَعُهُ) قَالَ: يُقَرَّبُ إِلَى فِيهِ فَيَكْرَهُهُ، فَإِذَا أُذِنَ مِنْهُ شَوَى وَجْهَهُ وَوَقَعَتْ قَرْوَةٌ رَأْسِهِ، فَإِذَا شَرِبَهُ قَطَعَ أَمْعَاءُهُ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ دُبُرِهِ، يَقُولُ اللَّهُ: (وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءُهُمْ) وَيَقُولُ: (وَإِنْ يَسْتَفِئُوا يُعَانُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ). هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَهَكَذَا قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ. وَلَا نَعْرِفُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ بُسْرِ إِلَّا فِي هَذَا الْحَدِيثِ. وَقَدْ رَوَى صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ صَاحِبِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ لَهُ أَخٌ قَدْ سَمِعَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأُخْتُهُ قَدْ سَمِعَتْ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ الَّذِي رَوَى عَنْهُ صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو حَدِيثُ أَبِي أُمَامَةَ لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ أَخَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی:

پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم دهرباره‌ی ئەم نایه‌ته: (وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ يَتَجَرَّعُهُ) فەرموویه‌تی: (کاتی ناوه‌که ده‌بن به‌لای ده‌میه‌وه پیتی ناخۆشه، هه‌رکه له‌ده‌می نزیک بوویه‌وه دەم و چاوی ده‌برژێنی و پیتی سه‌ری ده‌که‌وێته ناویه‌وه، کاتی که ده‌بخواته‌وه گه‌ده و ریخۆله‌کانی پارچه‌ پارچه ده‌کات و له کۆمیه‌وه دینه‌خواره‌وه، خۆای گه‌وره ده‌فەرمویت: (وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ). واته: ناوی کولای کولیان ده‌خواره‌دری گه‌ده و ریخۆله‌کانی پارچه‌ پارچه ده‌کات. هه‌روه‌ها ده‌فەرمویت: (وَإِنْ يَسْتَفِيشُوا يُفَاقُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهُ بِشَرِّ الشَّرَابِ). سورة الکهف: ۲۹. واته: نه‌گه‌ر له‌تینوانا هاواری ناوی بکه‌ن ناویکیان بۆ ده‌هینری وه‌ک مسی تواوه روو دەم و چاوه‌کان ده‌برژێنی، نای چ خواردنه‌وه‌یه‌کی پیس و خراپه.

۲۵۸۴ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا رِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: (كَالْمُهْلِ) كَعَكْرِ الزَّيْتِ، فَإِذَا قُرِبَ إِلَيْهِ سَقَطَتْ فَرْوُهُ وَجْهَهُ فِيهِ. وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لِسُرَادِقِ النَّارِ أَرْبَعَةُ جُدُرٍ كَيْفُ كُلِّ جِدَارٍ مِثْلُ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ سَنَةً. وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَوْ أَنَّ دَلْوًا مِنْ عَسَاقٍ يُهْرَاقُ فِي الدُّنْيَا لَأَنْتَنَ أَهْلُ الدُّنْيَا. هَذَا حَدِيثٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ رِشْدِينِ بْنِ سَعْدٍ، وَفِي رِشْدِينِ مَقَالٌ، وَقَدْ تُكَلِّمُ فِيهِ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ كَيْفُ كُلِّ جِدَارٍ: يَغْنِي غِلْظُهُ.

واته: له ئەبو سه‌عیدی خودریه‌وه ره‌زای خۆای لی بی ده‌گیڕنه‌وه، که پیتغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم دهرباره‌ی نایه‌ته: (كَالْمُهْلِ) فەرموویه‌تی: (وه‌ک خلتە‌ی زه‌یت کاتی که ده‌کولێ، هه‌رکه نزیک کرایه‌وه له روخساری پیتی دەم و چاوی و سه‌ری ده‌که‌وێته‌ناویه‌وه). به‌هه‌مان سه‌نه‌د هاتوه، که پیتغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم

فهرموویه‌تی: (بلیتسه‌ی ناگری دۆزه‌خ بریتیه له چوار لادیواری نه‌ستوور، ههر دیواریکی چل سال ریتی نه‌ستووره). ههره‌وه‌ها فهرموویه‌تی: (نه‌گهر دۆلچه‌یه له کیم و زووخ‌ی دۆزه‌خیه‌کان برژیتته سه‌رزه‌وی سه‌رجه‌م خه‌لکی دونه‌یا بۆگهن ده‌کات).

٢٥٨٥ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ) قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّ فَطْرَةَ مِنَ الرُّقُومِ قُطِرَتْ فِي دَارِ الدُّنْيَا لَأُفْسِدَتْ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا مَعَاشُهُمْ، فَكَيْفَ يَمَنْ يَكُونُ طَعَامُهُ؟ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

نیبنو عه‌باس ره‌زای خوایان لی بی فهرمووی: پێغه‌مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نهم نایه‌ته‌ی خوینده‌وه: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ) سورة آل عمران: ١٠٢. پاشان فهرمووی: (نه‌گهر یه‌ك دلۆپ له دره‌ختی زه‌قوم برژیتته سه‌ر زه‌وی ژیان و گوزه‌رانی خه‌لك تێك ده‌دات، جا ده‌بیست حالی نه‌و كه‌سه چۆن بیست كه نه‌وه خواردنی بیست).

نه‌وه‌ی هاتووه دهرباره‌ی چۆنیه‌تی خواردنی خه‌لکی دۆزه‌خ

٥ - بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ طَعَامِ أَهْلِ النَّارِ

٢٥٨٦ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُطَيْبَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُلْقَى عَلَى أَهْلِ النَّارِ الْجُوعُ فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيهِ مِنَ الْعَذَابِ فَيَسْتَعِيثُونَ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيعٍ لَا يُسَمِّنُ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْجُوعِ، فَيَسْتَعِيثُونَ بِالطَّعَامِ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ ذِي

عُصَّةٍ، فَيَذْكُرُونَ أَنَّهُمْ كَانُوا يُجِيرُونَ الْعَصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ فَيَسْتَنْغِيثُونَ بِالشَّرَابِ
فَيَرْفَعُ إِلَيْهِمُ الْحَمِيمُ بِكَالِإِبِ الْحَدِيدِ، فَإِذَا دَنَتْ مِنْ وُجُوهِهِمْ شَوَتْ وَجُوهُهُمْ، فَإِذَا
دَخَلَتْ بَطُونُهُمْ قَطَعَتْ مَا فِي بَطُونِهِمْ، فَيَقُولُونَ: ادْعُوا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ، فَيَقُولُونَ: (أَلَمْ تَكُنْ
تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ).
قَالَ: فَيَقُولُونَ: ادْعُوا مَالِكًا، فَيَقُولُونَ: (يَا مَالِكُ لِنَقُضِ عَلَيْكَ رُتْلَكَ) قَالَ: فَيُجِيبُهُمْ
(إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ)، قَالَ الْأَعْمَشُ: نُبْتُ أَنَّ بَيْنَ دُعَائِهِمْ وَبَيْنَ إِبَابَةِ مَالِكٍ إِيَّاهُمْ أَلْفَ
عَامٍ قَالَ، فَيَقُولُونَ: ادْعُوا رَبَّنَا فَلَا أَحَدَ خَيْرَ مِنْ رَبِّنَا، فَيَقُولُونَ: (رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا
شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ) قَالَ: فَيُجِيبُهُمْ
(احْسِنُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ) قَالَ: فَعِنْدَ ذَلِكَ يَسْأَلُونَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ، وَعِنْدَ ذَلِكَ يَأْخُذُونَ
فِي الزَّفِيرِ وَالْحَسْرَةِ وَالْوَيْلِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَالنَّاسُ لَا يَرْفَعُونَ هَذَا الْحَدِيثَ.
إِنَّمَا نَعْرِفُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَمْرِ بْنِ عَطِيَّةٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ
أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَوْلَهُ، وَلَيْسَ بِمَرْفُوعٍ، وَقُطْبَةُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ هُوَ ثِقَةٌ عِنْدَ
أَهْلِ الْحَدِيثِ.

واتە: لە ئەبو دەردانەموە رەزای خوای لى بى دەگێرنەموە، کە فەرموویەتى:
پیتغە مەبرەى خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتى: (خەلکی دۆزەخ تووشى
برسیتەتەکی سەخت دەبن هاوتای ئەو نیش و نازارە دەکات کە پیتوہى دەتلینەموە،
جا دەست دەکەن بە هات و هاوار، بە خۆراکی ناگرینی وەک درکی و شتر خۆرە
دەچن بە هاواریانەموە، بەلام هیچ دادیان نادات نە پیتی قەلەو دەبن، نە تیر دەبن
برسیتیان ناشکینی، پاشان دەست دەکەنەموە بە هات و هاوار، نینجا خۆراکیکیان
دەدەنێ لە قورگیان دەگیرى نە بۆیان قوت دەچى، نە دەتفیتەموە، جا بێردەکەنەموە
لەدونیادا ئەگەر خواردن لە قورگیاندا بگیرایە بە ئاو دەیان برده خواردەموە،
هاواردەکەن ئاومان فریاخەن، بە قولایی ناسنین ئاوی کولای کولیان فریادەخەن،

هەرکە لە روخسار و دەم و چاویان نزیک کەوتەووە دەم و چاویان دەبرژێنێ، کاتى کە دەچیتە ناوسکیانەووە هەرچی لەناو سکیاندايە پارە پارەى دەکات لە کۆمیانەووە دینەخوارەووە، دەلێن: دەرگاوان و وردیانەکانى دۆەخان بۆ بانگ بکەن، ئەوانیش دەلێن: (أَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ). واتە: ئایا پىغەمبەرانتان بۆیان نەهێنابوون بەلگە روونەکان، دەلێن: بەلێ هێنابووین، پێیان دەلێن: دەى خۆتان بپارێنەووە، بێگومان پارانەووەى کافران بێ سوووە.

پىغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم دەفەرموویت: (دەلێن: دەى با لە مالیک بپارێنەووە، دەلێن: (يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رُبُّكَ). واتە: ئەى مالیک! داوا لە خوا بکە با لەناومان بەریت و لەم سزايە رزگارمان ببیت، فەرمووی: وەلامیان دەداتەووە دەفەرموویت: (إِنَّكُمْ مَّا كُنْتُمْ). واتە: ئەمە جێگەتانە هەتا هەتايە دەمێننەووە.

ئەمەش فەرمووی: هەوالم پێ گەشتووە کە نێوانى پارانەووەى ئەوان و وەلامدانەووەى مالیک هەزار سال دەخايەنیت، فەرمووی: لەناو خۆيانا دەلێن: لە خۆى خۆتان بپارێنەووە، پەرورەدگارتان لە هەموو کەسێ چاکترە و هیچ کەسێ لەو بەرەجتر نیە، دەلێن: (رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ). واتە: ئەى پەرورەدگارى ئێمە بەدى و خراپى خۆمان ن زāl بوو بوو بەسەرماندا، وە ئێمە کەسانى گومراوین، ئەى پەرورەدگاران لەم دۆزەخە دەرمان بێنە، جا ئەگەر جارێکى تر گەراينەووە (بۆ بێ باوەرى) ئەو بەراستى ئێمە ستەمکارین.

فەرمووی: وەلامیان دەدرێتەووە: (اٰخْضُوا فِيْهَا وَلَا تُكَلِّمُوْنَ). واتە: بەرىسوايى لەدۆزەخدا بێننەووە و قسەم لەگەڵ مەکەن (اخساً) بۆ سەگ بەکاردی کاتى دەرى دەکەیت و پێى دەلێیت: چغە. فەرمووی: ئێتر ئەوکاتە لە هەموو خێرى ناویمید

دهبن و دهست له خویان دهشۆن و دهست دهکهن به ناخ و داخ و هانگه هانگ داد و هاوار.

۲۵۸۷ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَزِيدَ أَبِي شُجَاعٍ، عَنْ أَبِي السَّمْحِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (وَهُمْ فِيهَا كَالْحُونَ) قَالَ: تَشْوِبُهُ النَّارُ فَتَقْلَصُ شَفْتُهُ الْعُلْيَا حَتَّى تَبْلُغَ وَسْطَ رَأْسِهِ وَتَسْتَرْخِي شَفْتُهُ السُّفْلَى حَتَّى تَضْرِبَ سُرَّتَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَأَبُو الْهَيْثَمِ اسْمُهُ: سُلَيْمَانُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ الْعُتَوَارِيِّ وَكَانَ يَتِيمًا فِي حِجْرِ أَبِي سَعِيدٍ.

واته: له نهبو سه عیدی خودریهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (وَهُمْ فِيهَا كَالْحُونَ). واته: هه موویان له دۆزه خدا لیویان هه لقرچاوه و ددانه کانیان ده رکه وتوه. فرمووی: کاتی که کافر ده سوتینریت لیوی سه رهوهی هه لده قرچی و چرچ و لۆج ده بی هه تا ده گاته ناوه پاستی سه ری، لیوی خوارهوهی شۆرده بیتهوه هه تا ده دات له ناوکی.

۶ - بَابُ

۲۵۸۸ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي السَّمْحِ، عَنْ عِيسَى بْنِ هِلَالٍ الصَّدَقِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ أَنَّ رِصَاصَةً مِثْلَ هَذِهِ وَأَشَارَ إِلَى مِثْلِ الْجُمُحَةِ، أُرْسِلَتْ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، وَهِيَ مَسِيرَةُ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ لَبَلَّغَتْ الْأَرْضَ قَبْلَ اللَّيْلِ، وَلَوْ أَنَّهَا أُرْسِلَتْ مِنْ رَأْسِ السِّلْسِلَةِ لَسَارَتْ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ قَبْلَ

أَنْ تَبْلُغَ أَصْلَهَا أَوْ قَعَهَا. هَذَا حَدِيثٌ إِسْنَادُهُ حَسَنٌ، وَسَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ هُوَ مِصْرِيٌّ، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَثَمَةِ.

واته: له (عبد الله) کورې عه‌مری کورې عاصوه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (نه‌گه‌ر پارچه به‌ردی به‌قه‌د نه‌مه، ناما‌زی کرد به‌قه‌د که‌لله سه‌ری له‌ناسمانه‌وه به‌ربدریته‌وه بۆ سه‌ر زه‌وی، که ماوه‌ی پینج سه‌د سال رتیه، به‌ر له‌وه‌ی شه‌ودایت ده‌گاته سه‌ر زه‌وی، به‌لام نه‌گه‌ر نه‌و به‌رده له‌سه‌ر زنجیری له‌ زنجیره‌کانی دوزخه‌وه به‌همان خیرایی به‌ربدریته‌وه واو نه‌وه‌ستی هیشتا ناگاته بنی دوزخ واته نه‌ونده (قوله).

دهرباره‌ی ناگری دوزخ هفتا نه‌ونده‌ی نه‌م ناگری نیوه گهرمه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ نَارَكُمْ هَذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ

۲۵۸۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: نَارُكُمْ هَذِهِ الَّتِي يُوقَدُ بَنُو آدَمَ جُزْءٌ وَاحِدٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ، قَالُوا: وَاللَّهِ إِنْ كَانَتْ لَكَا فَيَّةٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَإِنَّهَا فَضِلَتْ بِتِسْعَةٍ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهُنَّ مِثْلُ حَرِّهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَهَمَامُ بْنُ مُنَبِّهٍ هُوَ: أَخُو وَهَبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ وَهَبٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (نه‌م ناگری نیوه یه‌ک به‌شه له هفتا به‌شی ناگری دوزخ واته ناگری دوزخ هفتا نه‌ونده‌ی نه‌م ناگری نیوه گهرمه، وتیان: نه‌ی پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، سویند به‌ (الله) هه‌ر نه‌ونده‌ی نه‌میش گهرم بی به‌سه بۆ سزادانی دوزخیه‌کان. فهرمووی: بیگومان شه‌ست و نو به‌شه‌که‌ی تری هه‌ر به‌شه‌ی هینده‌ی نه‌م ناگری گهرمه).

۲۵۹۰ - (صحيح بما قبله) حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: نَارُكُمْ هَذِهِ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ لِكُلِّ جُزْءٍ مِنْهَا حُرْقُهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ.

واته: له نه‌بو سه‌عیده‌وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فرموویه‌تی: (نهم ناگره‌ی ئیوه یه‌ک به‌شه له هه‌فتا به‌شی ناگره‌ی دۆزه‌خ، هه‌ر به‌شیکه‌ی نه‌وه‌نده‌ی نهم ناگره‌ی ئیوه گهرمه‌).

باسیکه‌ی تر له‌و باره‌وه

۸ - بَابُ مِنْهُ

۲۵۹۱ - (ضعيف) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الدُّورِيُّ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَاصِمٍ هُوَ ابْنُ بَهْدَلَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: أَوْقَدَ عَلَى النَّارِ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اخْرُتَتْ، ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى ابْيَضَّتْ، ثُمَّ أَوْقَدَ عَلَيْهَا أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى اسْوَدَّتْ فَهِيَ سَوْدَاءُ مُظْلِمَةٌ. حَدَّثَنَا سُوَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، أَوْ رَجُلٍ آخَرَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعَهُ. حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي هَذَا مُؤَفَّوفٌ أَصَحُّ وَلَا أَعْلَمُ أَحَدًا رَفَعَهُ غَيْرَ يَحْيَى بْنِ أَبِي بُكَيْرٍ عَنْ شَرِيكٍ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که فرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه‌تی: (هه‌زار سال ناگره‌ی دۆزه‌خ خۆشکرا هه‌تا سوور سوور بوو، له‌پاشدا هه‌زار سالی تر خۆشکرا هه‌تا سپی بوو، جا هه‌زار سالی تر خۆشکرا هه‌تا ره‌ش ره‌ش بوو، ئیستا ناگره‌ی دۆزه‌خ ره‌ش و تاریکه‌).

ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه دهرباره‌ی ناگری دۆزه‌خ دوو هه‌ناسه‌ی هه‌یه..

۹ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ لِلنَّارِ نَفْسَيْنِ، وَمَا ذُكِرَ مِنْ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ

۲۵۹۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْوَلِيدِ الْكِنْدِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اشْتَكَبَ النَّارُ إِلَى رَيْحًا وَقَالَتْ: أَكَلْتُ بَعْضِي بَعْضًا، فَجَعَلَ لَهَا نَفْسَيْنِ، نَفْسًا فِي الشِّتَاءِ، وَنَفْسًا فِي الصَّيْفِ، فَأَمَّا نَفْسُهَا فِي الشِّتَاءِ فَرَمْهَرِيرٌ، وَأَمَّا نَفْسُهَا فِي الصَّيْفِ فَسُمُومٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، قَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ وَالْمُفَضَّلُ بْنُ صَالِحٍ لَيْسَ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ بِذَلِكَ الْحَافِظِ.

واته: له نه‌بو هور‌ه‌یره‌وه ره‌زای خ‌وای ل‌ی ب‌ی ده‌گ‌یرنه‌وه، که فه‌رم‌و‌یه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رم‌و‌یه‌تی: (ناگری دۆزه‌خ س‌کال‌ای برده ل‌ای په‌روه‌رد‌گاری، وتی: هه‌ندی‌کم هه‌ندی‌کم‌ی خ‌وارد، خ‌وای گه‌وره م‌وله‌تی دوو هه‌ناسه‌ی پ‌یدا، هه‌ناسه‌یه له زستان و، هه‌ناسیه له هاوین، هه‌ناسه‌ی زستانی سه‌ر‌ماو س‌وله‌یه و، هه‌ناسه‌ی هاوینی‌شی گ‌ریه).

۲۵۹۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَهَيْشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ، وَقَالَ شُعْبَةُ: أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَرِنُ شَعِيرَةً، أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَرِنُ بُرَّةً أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَرِنُ ذَرَّةً وَقَالَ شُعْبَةُ: مَا يَرِنُ ذَرَّةً مُحَقَّقَةً. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نههسهوه رهزای خوای لی بئی دهگێرنهوه، که
 فهرموویهتی: پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (ئهو کهسهی
 بلی: جگه له (الله) هیچ په رستراویکی بهههق نیه، وه بهئندازهی ده که جویه
 نیمان له دلیدا هبئی له ناگری دۆزهخ دهردهچیت، ئهو کهسهی بلی: جگه له (الله)
 هیچ په رستراویکی بهههق نیه، وه بهئندازهی ده که گهنی خیر و چاکه له دلیدا
 هه بیته له ناگری دۆزهخ دهردهچیت، ئهو کهسهی بلی: جگه له (الله) هیچ
 په رستراویکی بهههق نیه، وه بهئندازهی گهر دیله که خیر و چاکه له دلیدا هبئی له
 ناگری دۆزهخ دهردهچیت).

۲۵۹۴ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ مُبَارَكِ بْنِ
 فَضَالَةَ، عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،
 قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ: أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ ذَكَرَنِي يَوْمًا أَوْ خَافَنِي فِي مَقَامٍ هَذَا حَدِيثٌ
 حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نههسهوه رهزای خوای لی بئی دهگێرنهوه، که پیتغه مبهر صلی الله علیه
 وسلم فهرموویهتی: (خوای گهوره ده فهرمویت: ئهو کهسهی روژی له روزان یادی
 منی کردوه، یان له جیگایه کی نه غامدانی گوناهاو تاواندا لیم ترساوه، با له
 ناگری دۆزهخ دهرچیت).

باسیکی تر لهو بارهوه

۱۰ - بَابُ مِنْهُ

۲۵۹۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ
 إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي لِأَعْرِفُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنْهَا زَحْفًا فَيَقُولُ: يَا رَبِّ
 قَدْ أَخَذَ النَّاسُ الْمَنَازِلَ قَالَ: فَيُقَالُ لَهُ: انْطَلِقْ فَادْخُلِ الْجَنَّةَ، قَالَ: فَيَذْهَبُ لِيَدْخُلَ

فَيَجِدُ النَّاسَ قَدْ أَخَذُوا الْمَنَازِلَ، فَيَرْجِعُ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ قَدْ أَخَذَ النَّاسُ الْمَنَازِلَ قَالَ: فَيَقَالُ لَهُ: أَتَذْكُرُ الزَّيْمَانَ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَيَقَالُ لَهُ: تَمَنَّ، قَالَ: فَيَتَمَنَّى، فَيَقَالُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَا تَمَنَيْتَ وَعَشْرَةَ أَضْعَافِ الدُّنْيَا قَالَ: فَيَقُولُ: أَتَسْحَرُ بِي وَأَنْتَ الْمَلِكُ، قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) ی کوری مهسعودهوه عومبهروه رهزای خویان لی بی دهگیرنهوه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (من دهزام کی کوتا کهس له دۆزه خ دیته دهروه: پیای به گاگولکی له دۆزه خ دیته دهروه ده لی: بههشت پر بووه ههرکهس جیی خوی گرتووه و جیگهی کهس نابیتهوه، فرمووی: پیی دهوتریت: برۆ بو بههشت، فرمووی: دهروات بجیته بههشتهوه دهبینی پر بووه و ههرکهس جیی خوی گرتووه، دهگیرنهوه و ده لی: نهی پهروهردگارم بههشت پر بووه ههرکهس جیی خوی گرتووه، فرمووی: پیی دهوتریت: نهو زهمانهت بیردی که له دنیا دا توی تیدا بوو؟ ده لی: به لی، پیی دهوتریت: ناوات بخوازه، فرمووی: ناوات دهخوازیت، پیی دهوتریت: نهوهی ناوات بو خواست بو تو له گهل ده نهوندهی دنیا ش، فرمووی: ده لی: گاتهه پیی ده کهیت، له کاتیکدا که تو فرمانرهوا و پادشایت، فرمووی: بیگومان پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم دی نهونده پیکه نی هتا ددانه کانی پیشهوهی ده رکهوتن).

٢٥٩٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنِّي لَأَعْرِفُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنَ النَّارِ وَآخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةِ، يُؤْتَى بِرَجُلٍ فَيَقُولُ: سَلُوا عَنْ صِغَارِ دُنُوبِهِ وَاحْبَبُوا كِبَارَهَا، فَيَقَالُ لَهُ: عَمِلْتَ كَذَا وَكَذَا يَوْمَ كَذَا، وَكَذَا، عَمِلْتَ

كَذَا وَكَذَا فِي يَوْمٍ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَيَقَالُ لَهُ: فَإِنَّ لَكَ مَكَانَ كُلِّ سَيِّئَةٍ حَسَنَةً، قَالَ: فَيَقُولُ: يَا رَبِّ لَقَدْ عَمِلْتُ أَشْيَاءَ مَا أَرَاهَا هَاهُنَا قَالَ: فَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْحَكُ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له شهو (ذر) وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (من ده‌زانم کێ کۆتا کەس له دۆزه‌خ دیتە‌ده‌روه، هه‌روه‌ها ده‌زانم کێ کۆتا کەس له خە‌لکی به‌هه‌شت ده‌چیتە به‌هه‌شته‌وه، پیاوێ دیتن، ده‌لێن: گونا‌هه به‌چوکه‌کانی بجه‌نەر‌وو، گونا‌هه گه‌وره‌کانی مه‌خه‌نەر‌وو و به‌شارنه‌وه، پیتی ده‌وتریت: فلان روژ و فلان روژ نهم کاره و نه‌و کاره‌ت نه‌نجامدا، فلان روژ و فلان روژ نهم کاره و نه‌و کاره‌ت کرد، پیتی ده‌وتریت: له‌جینی هه‌موو خراپه‌یه‌ چاکه‌یه‌کت بو‌ هه‌یه‌ واته‌ هه‌موو خراپه‌کانت بو‌ ده‌گۆ‌ردی به‌ چاکه، ده‌لی: نه‌ی په‌روه‌ردگارم هه‌ندێ گونا‌هی گه‌وره‌م نه‌نجامداوه لێره‌ نایان‌بینم)، فەرمووی: بێگومان پیغه‌مبه‌ری خوام صلی الله علیه وسلم دی نه‌وه‌نده‌ پێکه‌نی هه‌تا ددانه‌کانی پێشه‌وه‌ی ده‌رکه‌وتن).

٢٥٩٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُعَذَّبُ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ فِي النَّارِ حَتَّى يَكُونُوا فِيهَا حُمَمًا ثُمَّ تُدْرِكُهُمُ الرَّحْمَةُ فَيُخْرَجُونَ وَيُطْرَحُونَ عَلَى أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، قَالَ: فَيَرشُ عَلَيْهِمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْمَاءَ فَيَنْبُتُ الْعُثَاءُ فِي حِمَالَةِ السَّبِيلِ ثُمَّ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ جَابِرٍ.

واته: له جابه‌روه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (که‌سانی له‌یه‌کتا‌په‌رستان ده‌خرێنه‌

دوزخه وه و نهشکه نجه دهرین ههتا ده بنه خه لوز، جا خوی گه وه روحیان پی ده کات و له دوزخ دهریان ده کات و دهیاغاته لای دهرگاکی به ههشت، فهرمووی: خه لکی به ههشت ناویان به سهردا ده پزینن سهوز ده بن وه گژو گیای دهم لافاو له پاشدا ده چنه ههشته وه.

۲۵۹۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنَ الْإِيمَانِ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَمَنْ شَكَّ فَلْيَقْرَأْ: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو سه عیدی خودریه وه رهزای خوی لی بی ده گپنه وه، که پیغه مبر صلی الله علیه وسلم فهرموویتهی: (نهو که سهی به نه ندازهی گهر دیله یه ک نیمان له دلیدا هه بی له ناگری دوزخ دهر ده چیت). نهبو سه عید رهزای خوی لی بی فهرمووی: ههر که س گومانی ههیه با نه نایه ته بخوینته وه: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ). سورة النساء: ۴۰. واته: به راستی خوی گه وه به نه ندازهی گهر دیله یه ک سته م ناکات.

۲۵۹۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا رِشْدِينُ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ أَنْعَمٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: إِنَّ رَجُلَيْنِ مِمَّنْ دَخَلَ النَّارَ اشْتَدَّ صِيَاحُهُمَا، فَقَالَ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: أَخْرِجُوهُمَا، فَلَمَّا أُخْرِجَا قَالَ لهُمَا: لَأَيِّ شَيْءٍ اشْتَدَّ صِيَاحُكُمَا؟ قَالَا: فَعَلْنَا ذَلِكَ لِتَرْحَمَنَا، قَالَ: إِنَّ رَحْمَتِي لَكُمْ أَوْ أَنْ تَنْطَلِقَا فَتُلْقِيَا أَنْفُسَكُمَا حَيْثُ كُنْتُمَا مِنَ النَّارِ، فَيَنْطَلِقَانِ فَيُلْقِي أَحَدُهُمَا نَفْسَهُ فَيَجْعَلُهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَسَلَامًا، وَيَقُومُ الْآخَرُ فَلَا يُلْقِي نَفْسَهُ، فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تُلْقِي نَفْسَكَ كَمَا أُلْقَى صَاحِبُكَ؟

فَيَقُولُ: يَا رَبِّ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تُعِيدَنِي فِيهَا بَعْدَ مَا أَخْرَجْتَنِي، فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ: لَكَ رَجَاؤُكَ، فَيَذْخُلَانِ جَمِيعًا الْجَنَّةَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ.

إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ ضَعِيفٌ لَأَنَّهُ عَنْ رِشْدِينَ بْنِ سَعْدٍ، وَرِشْدِينَ بْنِ سَعْدٍ هُوَ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ عَنِ ابْنِ أَنْعَمٍ وَهُوَ الْأَفْرِيقِيُّ، وَالْأَفْرِيقِيُّ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (دوو پیاوی دوزخه خی ده ست ده کهن به هات و هاوار و کروزانوه، خوای گه وره ده فهرمویت: له دوزخه دهریان بیتن، کاتی که دهریان دیتن بیتن ده فهرمویت: نهو هات و هاواره تان له بهر چی بو؟ ده لیتن: بو نه وهی تو به زه بیت پیماندا بیتنه وه، خوای گه وره ده فهرمویت: به زه بی و روحی من بو نیوه نه وهیبه خوتان فری بدنه ناو جیگه که ی خوتان له ناگردا، یه کیکیان خوی فری ده داته ناو ناگره که وه خوای گه وره ناگره که ی بو ده کاته جیگه که ی فیتک و خوش و سه لامه ت، نهوی تریان له لیواری ناگره که دا راده وهستی و خوی فری ناداته ناویه وه، خوای گه وره پیی ده فهرمویت: بوچی وهک هاوړیکه ت خوت فری نه دایه ناویه وه؟ ده لی: نهی په روه ردگارم! نو میتد ده که م جاریکی تر نه مخه یته ناو ناگره وه له دوا ی نه وهی دهرته یتنام، خوای گه وره ده فهرمویت: ناو میتد ناکه م، به به زه بی و روحی خوی هه ردوکیان ده خاته به هه شته وه).

٢٦٠٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ ذَكْوَانَ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْغَطَارِدِيِّ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: لَيُخْرِجَنَّ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي مِنَ النَّارِ بِشِقَاعَتِي يُسَمُّونَ جَهَنَّمِيُونَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو رَجَاءٍ الْغَطَارِدِيُّ اسْمُهُ: عِمْرَانُ بْنُ تَيْمٍ، وَيُقَالُ: ابْنُ مِلْحَانَ.

واته: له عیمرانی کوری حوصه ینه وه رهزای خوای لی بی ده گپړنه وه، که

فهرموویه تی: پیغه مبرهی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (کهسانی له نوم تم به تکا و شه فاعه تی من له ناگری دوزخ دینه دهرهوه به دوزخیه کان ناسراون).

۲۶۰۱ - (حسن) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا رَأَيْتُ مِثْلَ النَّارِ نَامَ هَارِبُهَا، وَلَا مِثْلَ الْجَنَّةِ نَامَ طَالِبُهَا. هَذَا حَدِيثٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ، وَيَحْيَى بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهِ ضَعِيفٌ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْحَدِيثِ؛ تَكَلَّمَ فِيهِ شُعْبَةُ، وَيَحْيَى بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهِ هُوَ: ابْنُ مَوْهَبٍ وَهُوَ مَدَنِيٌّ.

واته: له نه بو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبرهی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هیچ شتی کم نه دیوه وهک ناگر نهوهی لینی راده کات بجهویت، خهوتوه، یان وهک بههشت که سیک داوای بکات بجهویت).

دهربارهی نافرتهان زوړینهی خه لکی ناگرون

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ النِّسَاءُ

۲۶۰۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْغَطَارِدِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَطْلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ، وَأَطْلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) کورپی عهباسهوه رهزای خویان لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبرهی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بههشتم نشان درا، سهیرم کرد زوړبهی خه لکه کهی ههژاره کان، دوزخیشم نشان درا، سهیرم کرد زوړبهی خه لکه کهی نافرتهان).

٢٦٠٣ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَعَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَوْفٌ هُوَ ابْنُ أَبِي جَمِيلَةَ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْغَطَارِدِيِّ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اطَّلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ، وَاطَّلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهَكَذَا يَقُولُ عَوْفٌ: عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ وَيَقُولُ أَبُو ثَوْبٍ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَكِلَا الْإِسْنَادَيْنِ لَيْسَ فِيهِمَا مَقَالٌ. وَيُخْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ أَبُو رَجَاءٍ سَمِعَ مِنْهُمَا جَمِيعًا. وَقَدْ رَوَى غَيْرُ عَوْفٍ أَيْضًا هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ.

واته: له عیمرانی کوپی حوصهینهوه رهزای خوای لى بى دهگیرنهوه، که فەرموویهتی: پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (دۆزهخم نیشان درا، سهیرم کرد زۆریه خه لکه کهی نافرەتانن، بههشتیشم نیشان درا، سهیرم کرد زۆریه خه لکه کهی ههژاره کانن).

١٢ - بَابُ

٢٦٠٤ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ فِي أَحْصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له نوعمانی کوپی بهشیرهوه رهزای خویان لى بى دهگیرنهوه، که پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (له‌رۆژی قیامه‌تا سوکترین

سزاو نه‌شکه‌نجهی خه‌لکی دۆزه‌خ که‌سی‌که دوو پشکو ده‌خه‌نه سه‌ر هه‌ردوو به‌ری پیتی می‌شکی پیا‌ن دیته‌ کول).

۱۳ - باب

۲۶۰۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَعْبُدِ بْنِ خَالِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ الْخَزَاعِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ، كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبْرَهُ، أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ، كُلُّ عُتْلٍ جَوَاطٍ مُتَكَبِّرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له مه‌عه‌دی کوری خالیده‌وه ده‌گی‌رنه‌وه، که‌ فه‌رموویه‌تی: بو‌ خو‌م گویم له (حارث)ی کوری وه‌ه‌بی خو‌زاعی بوو ده‌یفه‌رموو: بو‌ خو‌م گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (پیتان بلیم به‌ه‌شتیه‌کان کامانه‌ن؟ وتیان: به‌لێ فه‌رموو: هه‌موو که‌سی‌کی لاوازی خو‌ به‌ لاواز زان، که‌ نه‌گه‌ر سویند له‌سه‌ر خوا بخوات داواکه‌ی بو‌ جیبه‌جی ده‌کات، پاشان فه‌رمووی: پیتان بلیم دۆزه‌خیه‌کان کامانه‌ن؟ وتیان: به‌لێ فه‌رموو: هه‌موو که‌لله ره‌قی‌کی چاو‌رسی خو‌ په‌رستی له‌خۆبایی خو‌ به‌زلزان.

باسه کانی باوره پنهان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

۳۸ - أَبُوبَ الْإِمَانِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ده باره ی فرمانم بی کراوه له گه له خه لکدا بجه ننگم ههتا ده لئین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ).

۱ - بَابُ مَا جَاءَ أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

۲۶۰۶ - (صحیح متواتر) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَسَعْدٍ، وَابْنِ عُمرَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هوره ره وه ره زای خوای لی بی ده گپ نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (من فرمانم پیکراوه له گه له خه لکدا بجه ننگم ههتا شایه تمان دینن و ده لئین: (لا إله إلا الله)، نه گهر و تیان، نه وه خوین و مالیان ده پارێزن به حه قی نیسلام نه بیت، دواى نه وه لیپرسینه وه یان له لای خوایه).

۲۶۰۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَمَّا ثَوَّقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَهُ كَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ

فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، لِأَبِي بَكْرٍ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ، وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ غَضَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ، وَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهُ لَوْ مَنَعُونِي عَقَالًا كَانُوا يُؤَدُّونَهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهِ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ أَنَّ اللَّهَ قَدْ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ لِلْقِتَالِ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهَكَذَا رَوَى شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَزْمَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَرَوَى عِمْرَانُ الْقَطَّانُ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَهُوَ حَدِيثٌ خَطَأٌ وَقَدْ خُولِفَ عِمْرَانُ فِي رِوَايَتِهِ عَنْ مَعْمَرٍ.

واته: له نهبو هورهیره دهگیرنهوه، که وتویهتی: کاتی که پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دنیاى بهجی هیشت و له دواى نهو پیتشهوا نهبویه کر خواى لى رازى بى بوو به جینشینى، کومه لى عهره بى دهشته کی له نیسلام هه لگه پرانهوه، پیتشهوا نهبویه کر خواى لى رازى بى بریاریدا له گهلان بجهنگیت، پیتشهوا عومهرى کورى (خُطَاب) خواى لى رازى بى فهرمووى: چۆن دهجهنگی له گهل نهو خه لکه دا؟ له کاتیکدا که پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (من فهرمانم پیکراوه له گهل خه لکدا بجهنگم هه تا ده لى: (لا اله الا الله)، جا هه رکه سیک بیلیت نهوه مال و نهفسى پارێزراوه، مه گهر به حه قى خۆى، لیپرسینه وه یان له لای خواى گه وره یه؟! جا نهبویه کر فهرمووى: سویند به خواى گه وره دهجهنگم دژ به وانیه نوێزو زه کات له یه ک جیا ده کهنه وه، له راستیدا زه کات حه ق و مافى مال و سامانه، سویند بیت به خواى گه وره نه گهر نهو حه بله ی که وشتری پى ده به ستنه وه پیم نه دن که له وهو پیتش ده یاندا به پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نهوه

له دژیان ده جهنگم له سهر نه دانی، جا عومهر فهرمووی: سویند به خوای گه وره ههرکه خوای گه وره دلی نه بویه کری بو جهنگین رینموونی کرد نیت منیش زانیم که نه بویه کر راسته و له سهر حقه.

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُمِرْتُ بِقِتَالِهِمْ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ

۲۶۰۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَعْقُوبَ الطَّلَقَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنْ يَسْتَقْبِلُوا قِبَلَتَنَا وَيَأْكُلُوا ذَيْبَحَتَنَا، وَأَنْ يُصَلُّوا صَلَاتَنَا، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ خَرِمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَثُوبٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، نَحْوَ هَذَا.

واته: له نه نه سی کوپی مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گپ نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (من فهرمانم پیکراوه له گهل خه لکدا بجهنگم هه تا شایه تمان دینن و ده لین: (أشهد أن لا إله إلا الله، و أن محمدا رسول الله)، روده که نه قیبله که مان و، له گوشتی سه رپراوه کانمان ده خون و، نه نو پزانه ده کهن که فهرزن له سهر موسولمانان به ریکوپیکی، نه گهر نه وانه نه هیان کرد خوین و مالیان ده پارینن به حقه قی ئیسلام نه بیت، نه وهی بو موسولمانان هیه بو نه وانیش هیه له مافه کان و نه رکه کان).

دهرباره‌ی نیسلام له‌سه‌ر پینج شت بنیات نراوه

۳ - بَابُ مَا جَاءَ بَنِي الْإِسْلَامِ عَلَى خَمْسٍ

۲۶۰۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْخَمْسِ التَّمِيمِيِّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ، شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا، وَسَعِيدُ بْنُ الْخَمْسِ ثِقَةٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ خَنْظَلَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ الْجُمَحِيِّ، عَنْ عِكْرَمَةَ بْنِ خَالِدٍ الْمَخْزُومِيِّ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عومره‌وه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیترنه‌وه، که پیغه مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (نیسلام له‌سه‌ر نه‌م پینجه بنیات نراوه: شایه‌تومان هینان به‌وه‌ی جگه له (الله) هیچ په‌ستراویکی به هه‌ق نیه، موحه‌مه‌د پیغه مبه‌ری خویاه‌و، نه‌بامدانی پینج نویژه‌ی فهرز و، زه‌کات ده‌رکردن و، روژووگرتنی مانگی ره‌مه‌زان).

جبریل چون وه سفی نیسلام و نیمانی کرد

بو پیغه مبر صلی الله علیه وسلم

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي وَصْفِ جِبْرِيلَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِيمَانُ وَالْإِسْلَامُ

٢٦١٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو عَمَارٍ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ حَرْبٍ الْخَزَاعِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ كَهْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، قَالَ: أَوَّلُ مَنْ تَكَلَّمَ فِي الْقَدْرِ مَعْبُدُ الْجَهَنِّيِّ، قَالَ: فَخَرَجْتُ أَنَا وَحُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمَيْرِيُّ حَتَّى أَتَيْنَا الْمَدِينَةَ، فَقُلْنَا: لَوْ لَقِينَا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلْنَاهُ عَمَّا أَخَذَتْ هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ، قَالَ: فَلَقِينَاهُ يَعْنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، وَهُوَ خَارِجٌ مِنَ الْمَسْجِدِ قَالَ: فَاسْتَنْفَعْتُهُ أَنَا وَصَاحِبِي قَالَ: فَطَلَنْتُ أَنْ صَاحِبِي سَيَكِلُ الْكَلَامَ إِلَيَّ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنَّ قَوْمًا يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ وَيَتَقَفَّرُونَ الْعِلْمَ، وَيَزْعُمُونَ أَنْ لَا قَدَرَ وَأَنَّ الْأَمْرَ أَنْفُ، قَالَ: فَإِذَا لَقِيتَ أُولَئِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنِّي مِنْهُمْ بَرِيءٌ وَأَنَّهُمْ مِنِّي بُرَاءٌ، وَالَّذِي يَخْلِفُ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا قُبِلَ ذَلِكَ مِنْهُ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ: ثُمَّ أَنشَأَ يُحَدِّثُ فَقَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَجَاءَ رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَلْزَقَ رُكْبَتَهُ بِرُكْبَتِهِ ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ: فَمَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَحَجُّ الْبَيْتِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ. قَالَ: فَمَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: فِي كُلِّ ذَلِكَ يَقُولُ لَهُ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَتَعَجَّبْنَا مِنْهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَمَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ، قَالَ: فَمَا أَمَارَتُهَا؟ قَالَ: أَنْ تَلِدَ الْأُمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحَقَّاءَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ قَالَ عُمَرُ:

فَلَقَيْتَنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ بِثَلَاثٍ، فَقَالَ: يَا عُمَرُ هَلْ تَذَرِي مَنِ السَّائِلُ؟ ذَاكَ جَبْرِيلُ أَنَا كُمْ يُعَلِّمُكُمْ أَمْرَ دِينِكُمْ. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا كَهْمَسُ بْنُ الْحَسَنِ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، عَنْ كَهْمَسٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، وَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ نَحْوُ هَذَا عَنْ عُمَرَ. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالصَّحِيحُ هُوَ ابْنُ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له یه حیای کورپی یه عمهروه رهزای خوای لئی بئی دهگیرنهوه، که فهرمووینهتی: یه کهم کهسی که نینکاری قهدهری کردو دهبراره ی قهدهر دوا مهعبه دی جوهرنی بوو، له بهصره، فهرمووی: من و حومهیدی کورپی (عبد الرحمن) ی حیمیهری دهروین بۆ مه دینه، وتمان خۆزگه توشی یه کئی له هاوه لانی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دهروین دهبراره ی قهدهریه کان - مهعبه د و هاوړپیکانی - پرسیارمان لئی ده کرد کهچی دهلّین، خوای گهوره سهرکه وتوی کردین و بۆی ریڅخستین لهوکاته دا (عبد الله) ی کورپی عومه ر هزای خویان لئی بئی نه یو یست بچیتته ناو مزگه وتهوه، من و هاوړپیکم نه ملاو لاما ن لیږگرت، یه کیڅکمان لای راسته وه و نهوی تریشمان لای چه په وه، وام زانی هاوړپیکم قسه کردن به من ده سپړیت، بویه وتم: نهی باوکی (عبد الرحمن) له لای نیتمه کۆمه لیک سهریان هه لداوه قورنان ده خوینن و عه و دالی خویندنن و هه ولئی کۆکردنه وه ی زانست نه ده ن، کهچی نینکاری قهدهر ده کهن و دهلّین: قهدهر نیه و، کاروبار هه تا رونه دات کهس نایزانی و کاتی خوا به کرده وه کان ده زانی که رووده دات، (عبد الله) ی کورپی عومه ر وتی: نه گهر گه یشتی به وانه پیا ن رابگه ی نه که من له وانه بهریم، نه وانیش

له من بهرین، بهو (الله)یه که (عبد الله)ی کورپی عومهر سویندی پی ده خوات، نه گهر ههر یه کئی لهوانه به قهده کیوی ئو خود زپ و ته لای هه بیته و بیبه خشی له پیتی خوای گه ورده دا خوا لیتی و هه ناگریته، هه تا باوه به قهده نه هیتیت، له پاشدا وتی: پی شهوا عومهری کورپی (خُطَّاب) ره زای خوای لی بی بوی باس کردم وتی: جاری له خزمته پیغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم دانیشتبوین، کاتی زانیمان پیاوێک ده رکوت پۆشاککی سپی بلورین بوو، موو رهشی توخ بوو، ماندویتی ریگای پی شه نه ده بینرا، کهس له ئیمه نهیده ناسی، هاته پی شه وه هه تا له بهرام بهر پیغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم دانیشته و هه ردوو نه ژتوی نا به هه ردو نه ژتویه وه، هه ردوو دهستی نایه سه هه ردوو رانی پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم و وتی: نهی موحه مهده ئیسلام چیه؟ پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (ئیسلام نه وهیه که شایه تی به دیت هیچ په رستراوێک نیه به هه ق جگه له (الله)، موحه مه دیش پیغه مبهری خوایه، نوێژ بکهیت و، زه کات به دیت و، رۆژووی مانگی ره مه زان بگریته و، نه گهر توانای مادی و مه عنهویت هه بوو حه جی مالی خوا بکهیت). وتی: راست ده کهیت، ئیمه لاما ن سهیر بوو که پرسیا ری لی ده کردو دهیوت راست ده کهیت، وتی: نهی ئیمان چیه؟ پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (ئیمان نه وهیه که باوه بهیته به خوای گه وره به مه لانی که کانی و کتیبه کانی و پیغه مبهره کانی و به رۆژی قیامته و به قه زاو قه ده به خیر و شه رپه وه). وتی: راست ده کهیت، وتی: نهی (ئیحسان) چاکه چیه؟ پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نه وهیه به شیویه خوای گه وره په رستی وه که نه وهی له بهر چاوت وه ده بیینی، خو نه گهر تو نه وه نه بیینی نه و تو ده بینیت). وتی: راست ده کهیت، وتی: چ کاتی نه م جیهانه کو تایی دیت و قیامته به رپاده بی؟ پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (پرسیار لی کراو

زانتر نیه پیتی له پرسیارکهر). وتی: راست ده کهیت، وتی: نهی نیشانه کانی چین؟ پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نهوهیه که مندال به چاوی نوکهر و کاره کهر ته ماشای دایک و باوکی خویان بکهن، یان نافرتهی کوپله وه که ووره کهی خوی لی بیت، پی پتهی و رهش و روت و ره جال و شوان و گاوای ببن به خاوهن مولک و کوشک و ته لاری لی رابکیشن و فیز و ده عیهی پیوه بکهن). پیشهوا عومهر وتی: له پاشدا کابرا ده رچوو، منیش ماوهیه مات و بیتهنگ بووم، ینجا پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم پیتی فهرمووم: (نهی عومهر، ده زانی نهو پرسیارکهره کی بوو؟). وتم: نه خیر، خواو پیغه مبهره کهی ده زانن، فهرمووی: (نهوه جبریل بوو هاته ناوتان کاروباری دینه که تان فیربکات).

نهوهی هاتووه ده باره ی فهرانز ده درته پال یمان

۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِضَافَةِ الْفَرَائِضِ إِلَى الْإِيمَانِ

۲۶۱۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمُهَلَّبِيُّ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ قَدِيمٌ وَقَدْ عَبْدَ الْقَيْسَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: إِنَّا هَذَا الْحَيَّ مِنْ رِبْعَةٍ وَلَسْنَا نَصِلُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي أَشْهُرِ الْحَرَامِ، فَمُرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ عَنْكَ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا، فَقَالَ: أَمُرُكُمْ بِأَرْبَعٍ، الْإِيمَانِ بِاللَّهِ، ثُمَّ فَسَّرَهَا لَهُمْ، شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَأَنْ تُؤَدُّوا خُمُسَ مَا غَنِمْتُمْ. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو جَمْرَةَ الصُّبُعِيُّ اسْمُهُ: نَصْرُ بْنُ عِمْرَانَ. وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، أَيْضًا وَزَادَ فِيهِ أَتَذَرُونَ مَا الْإِيمَانُ؟ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي

رَسُولُ اللَّهِ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ سَمِعْتُ قُتَيْبَةَ بْنَ سَعِيدٍ، يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ مِثْلَ هَؤُلَاءِ الْمُفْهَاءِ الْأَشْرَافِ الْأَزْتَعَةِ: مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، وَاللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، وَعَبَادِ بْنِ عَبَّادٍ الْمُهَلَّبِيِّ، وَعَبْدِ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيِّ.

قَالَ قُتَيْبَةُ: كُنَّا نَرْضَى أَنْ نَرْجِعَ مِنْ عِنْدِ عَبَّادٍ كُلَّ يَوْمٍ بِحَدِيثَيْنِ وَعَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ هُوَ مِنْ وَلَدِ الْمُهَلَّبِ بْنِ أَبِي صُفْرَةَ.

واته: له ئیبنو عه باسه وه ره زای خوایان لى بى ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: نوینه ری (عبد القیس) هاتنه خزمهت پتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، وتیان: نهی پتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نهم تیرهیه له هوزی ره بیعهن، له نیتوان ئیمو تودا کافره کانی (مضر) هه ن بویه به ئاسانی ناتوانین بگهینه خزمهت مه گهر له مانگه کانی حه رام دا نهو چوار مانگهی که جهنگ تیا یاندا حه رامه و کافره کان جهنگمان له گهل ناکه ن، له بهر نه وه شتیکمان فیریکه دهستی پتوه بگرین و خزمان و خه لکی ده وروبهرمانی بو بانگ بکهین، پتغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (فهرماتان پی ده کهم به چوار شت، وه چوار شتیشتان لی قه ده غه ده کهم: (باوهر به خوی گه و ره و شایه تیدان به وهی که هیچ په رستراویک نیه به هه ق جگه له (الله). واته: باوهر و ئیسلام یه ک شتن نهیوت: دوو به شن به لکو یه ک به شن، موسه دده راوی فهرموده که وتی: (باوهر به خوی گه و ره) له پاشدا راقهی کرد بویان و فهرمووی: شایه تومان: که هیچ په رستراویک نیه به هه ق جگه له (الله)، وه موحه مه دیش پتغه مبهری خوی به له لایه ن خوا وه ره وانه کرا وه، نوێژ کردن و، زه کات ده رکدن و، پینج یه ک له ده سته کوتی جهنگی ده ریکه ن).

نهوهی هاتوره ده باره‌ی کامل بوونی نیمان و زیاد و کهمکردنی

٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِكْمَالِ الْإِيمَانِ وَزِيَادَتِهِ وَتُقْصَانِهِ

٢٦١٢ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ إِمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَأَلَطْفَهُمْ بِأَهْلِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَلَا نَعْرِفُ لِأَبِي قِلَابَةَ سَمَاعًا مِنْ عَائِشَةَ. وَقَدْ رَوَى أَبُو قِلَابَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنْ عَائِشَةَ، غَيْرَ هَذَا الْحَدِيثِ وَأَبُو قِلَابَةَ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ الْجَزْمِيُّ. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: ذَكَرَ أَيُّوبُ السَّخْتِيَانِيُّ، أَبَا قِلَابَةَ فَقَالَ: كَانَ وَاللَّهِ مِنَ الْفُقَهَاءِ ذَوِي الْأَلْبَابِ.

واته: له عائشه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ته واترینی نیمان هی نهو کهسه تانه که ناکار و رهوشتی جوانه و نهرمونیان تر و چاکترینه بو خانه واده که ی).

٢٦١٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هُرَيْرٌ بْنُ مِسْعَرٍ الْأَزْدِيُّ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطَبَ النَّاسَ فَوَعَّظَهُمْ ثُمَّ قَالَ: يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنَّكُمْ أَكْثَرُ أَهْلِ النَّارِ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: وَلِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِكَثْرَةِ لَعْنِكُنَّ، يَغْنِي وَكُفْرِكُنَّ الْعَشِيرَ. قَالَ: وَمَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَغْلَبَ لِذَوِي الْأَلْبَابِ، وَذَوِي الرَّأْيِ مِنْكُمْ، قَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: وَمَا تُقْصَانُ دِينَهَا وَعَقْلُهَا، قَالَ: شَهَادَةُ امْرَأَتَيْنِ مِنْكُمْ بِشَهَادَةِ رَجُلٍ، وَتُقْصَانُ دِينِكُنَّ، الْحَيْضَةُ، تَمْكُثُ إِحْدَاكُمُ الثَّلَاثَ وَالْأَرْبَعَ لَا تُصَلِّي. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَابْنِ عُمَرَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی:

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وتاری خویندهوه بو خه لک و ناموژگاری کردن، له پاشدا فهرمووی: (نهی کۆمه لای نافرته تان خیر بکهن و بیه خشن له پیناوی خوادا چونکه زۆرتیرینی خه لکانی ناگرن)، یه کۆ له نافرته تان وتی: بوچی نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم؟ فهرمووی: (له بهرتهوهی زۆر نهفرین ده کهن و ناشکوری بهرامبهر به هاوسهره کانتان ده رده برن، من کهسانیتکم نه دیوه وهک ئیتوه نه قل و هوش و دینی نوqsان و ناتهواو بی له گه ل نهوه شدا زان بی به سهر کهسی ناقل و هوشمنددا). یه کۆ له نافرته تان وتی: نه قل و هوش و دینی نوqsانی و ناتهواوی چیه؟ فهرمووی: (شایه تی دوو نافرته تان بهرامبهر به شایه تی یهک پیاوه نه مه نوqsانی نه قل و هوشی، یه کۆ لهوان ده که ویتته حاله تی بی نویتیه وه سی شهو سی رۆژ یان چوار شهو چوار رۆژ نویت ناکات و رۆژوو ناگریت له مانگی ره مه زاندا نه مهش نوqsانی دینه کهی).

٢٦١٤ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ بَابًا، فَأَذْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَأَرْفَعُهَا قَوْلٌ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَهَكَذَا رَوَى سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَرَوَى عُمَارَةُ بْنُ غَزِيَّةٍ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: الْإِيمَانُ أَرْبَعَةٌ وَسِتُّونَ بَابًا، حَدَّثَنَا بِذَلِكَ قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نیمانهتینان ههفتاو نه وهنده لقه: خوارترینی لادانی زیان و نازاریکه له سهر رینگا، چله پویهی وتیه): (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ).

نهوهی هاتووه ده باره‌ی شهرم و شکو له باوهره وهیه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ

۲۶۱۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، وَأَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، الْمَعْنَى وَاحِدٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِرَجُلٍ وَهُوَ يَعْطُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ قَالَ أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، فِي حَدِيثِهِ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ رَجُلًا يَعْطُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له سالمهوه، له باوکیهوه رهزای خوا بیان لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دای به لای پیاوینکدا له باره‌ی شهرم و شکووه ناموزگاری برابه کی موسولمانی ده کرد، پتی فهرموو: (شهرم و شکو له باوهره وهیه).

نهوهی هاتووه ده باره‌ی ریزی نویتز

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي حُرْمَةِ الصَّلَاةِ

۲۶۱۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ الصَّنَعَاءِيُّ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، فَأَصْبَحْتُ يَوْمًا قَرِيبًا مِنْهُ وَنَحْنُ نَسِيرُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِي عَنِ النَّارِ، قَالَ: لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ عَظِيمٍ، وَإِنَّهُ لَيْسَ بِشَيْءٍ عَلَى مَنْ يَسْرُهُ اللَّهُ عَلَيْهِ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الْخَيْرِ: الصَّوْمُ جَنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْحَطِيبَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، وَصَلَاةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ قَالَ: ثُمَّ تَلَا (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ)، حَتَّى بَلَغَ (يَعْمَلُونَ)، ثُمَّ قَالَ: أَلَا أَخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ كُلِّهِ وَعَمُودِهِ، وَذُرْوَةِ سَنَامِهِ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ،

قَالَ: رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَدَرْزُهُ سَنَامُهُ الْجِهَادُ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَلَاكٍ ذَلِكَ كُلُّهُ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا نَبِيَّ اللَّهِ، فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ قَالَ: كُفَّ عَنْكَ هَذَا، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، وَإِنَّا لَمُؤَاخِدُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟ فَقَالَ: تَكَلَّمْتُ أَمْرًا يَا مُعَاذُ، وَهَلْ يَكُفُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ أَوْ عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلَّا خَصَائِدُ أَلْسِنَتِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (معاذی) کوپی جبهه لهوه رهزای خوای لی بی دیگپرنهوه، که فهرموویه تی: له سه فهریکدا له خزمهت پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم بووم، جاری له نزیکیه وه ریمان ده کرد و دهویشتن، وتم: نهی پیغه مبهردی خوا صلی الله علیه وسلم، کارو کرده وه کم پی بلی نه گهر کردم پیتی بجمه بههشته وه و له ناگری دۆزه خیش دوورم بخته وه، فهرمووی: (دهرباره ی کاریکی زۆر گهوره و شکومهند پرسارت لی کردم، ههرچه نده ناسانه بۆ که سی که خوای گهوره خوی بۆی ناسان بکات: خوا بپهرسته و هاویه شی بۆ دامه نی، پینج نویژه ی فهرزه که نه نجام بده، زه کاتی مال و سامانه کت ده ریکه، مانگی ره مهزان بهرۆژوویه، حه جی مالی خوا بکه نه گهر توانای مادی و معنه ویت هه بوو). له پاشدا فهرمووی: (نایا به شه کانی خیرت پی پیشان بدهم؟ رۆژوو قه لغانه ده تپاریزی له تاوان، خیر و سه ده قهش گوناوه تاوان ده کوژینیه وه وه ک چون ناو ناگر ده کوژینیه وه، ههر وه ها نویژی که سی له نیوه ی شه ودا). فهرمووی: له پاشدا نه م نایه ته ی خوینده وه: (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ) (١٦) فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) سورة السجدة: ١٦ - ١٧. واته: ته نشتیان دوور نه که ویتیه وه له جیگیای خه و تنیان (له خه وه هه لده سن شه و نویژ ده که ن) هاوار و نزا له پهروه ردگاریان ده که ن به ترس و هیواوه و له و رۆزی و سامانه ی پیمان داوون ده به خشن، ئینجا هیچ که س نازانی چی

شاراوه تهوه بۆیان له (بههشتدا که هۆی) گهشبوونی چاوانن، شهه پاداشته ده درینهوه بههۆی نهو کرده وانهی که کردویانه.

له پاشدا فهرمووی: (بنه مای هه موو کاریکی باش و کۆله کهو چله پۆیهیت پی بلیم)، وتم: به لئی، نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! فهرمووی: (بنه مای هه موو کاریکی باش نیسلامه، کۆله که کهی نویژه، چله پۆیهی جهاد و تیکۆشانه له ریتی خوا، له پاشدا فهرمووی: (شیرازهی هه موو نه مانهشت پی بلیم)، وتم: به لئی، نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! سهری زمانی خۆی گرت و فهرمووی: (زمانی خۆت بگره)، وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! له سهه نهو قسانهی که دهیکهین موحاسه به ده کرین و سزا ده درین و تۆله مان لی ده سه نریت؟ فهرمووی: (نهی) (معاذ) دایکت رۆله رۆت بۆ بکات نهی چی نهو خه لکه له ناگری دۆزه خدا له سهه روخساریان ده گه وزینی جگه له دروینهی داسی زمانیان).

۲۶۱۷ - (ضعیف) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجِ أَبِي السَّمْحِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَتَعَاهَدُ الْمَسْجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: (إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ) الْآيَةُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو سه عیدهوه ره زای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نه گهر که سیکتان دی مزگهوتی دروست کردوو خزمهتی مزگهوتی کرد شایهتی بۆ بدنه که نیمانداره، چونکه بیگومان خوای گه وره ده فهرموویت: (إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ). سورة التوبة: ۱۸.

نهوهی هاتووه ده باره‌ی ته‌رکی نوێژ

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الصَّلَاةِ

۲۶۱۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِيمَانِ تَرْكُ الصَّلَاةِ.

واته: له جابیرهوه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنهوه، که پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (نیوانی کوفر و نیمان وازه‌یتانه له نوێژکردن).

۲۶۱۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَصْبَاطُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، هَذَا إِسْنَادٌ نَحْوُهُ، وَقَالَ: بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ أَوْ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو سَفْيَانَ اسْمُهُ: طَلْحَةُ بْنُ نَافِعٍ.

واته: له ئەعمەشەوه به هەمان سەنەد فەرمووده‌ی پێشوو هاتووه، وه فەرمووی: (نیوانی بەنده و نیوانی هاوبەش بو خوا دانان و کوفر وازه‌یتانه له نوێژکردن).

۲۶۲۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، عَنْ سَفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ الْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو الزُّبَيْرِ اسْمُهُ: مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ بْنِ تَدْرُسٍ.

واته: له جابیرهوه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنهوه، که فەرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (نیوانی بەنده و نیوانی کوفر وازه‌یتانه له نوێژکردن).

۲۶۲۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ حُرَيْثٍ، وَيُوسُفُ بْنُ عِيسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ

غِيْلَان، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ أَبِيهِ (ح) وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ
 بْنِ الْحُسَيْنِ الشَّقِيقِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ
 الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ، فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ،
 وَابْنِ عَبَّاسٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ.

واته: له (عبد الله)ی کوری بوره‌یدهوه، له باوکیهوه ره‌زای خوای لی بی
 ده‌گیرنهوه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی:
 (به‌لین و په‌مانی نیتوانی نیتمهو نه‌وان واته بی پروایان نوێژکردنه، نه‌وه‌ی تهرکی
 بکات نه‌وه بی باوره‌یه).

۲۶۲۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ
 عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ الْعُقَيْلِيِّ، قَالَ: كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَرَوْنَ
 شَيْئًا مِنَ الْأَعْمَالِ تَرَكَهُ كُفْرٌ غَيْرَ الصَّلَاةِ. سَمِعْتُ أَبَا مُصْعَبٍ الْمَدَنِيَّ، يَقُولُ: مَنْ قَالَ:
 الْإِيمَانُ قَوْلٌ يُسْتَتَابُ، فَإِنْ تَابَ وَإِلَّا ضُرِبَتْ عُنُقُهُ.

واته: له (عبد الله)ی کوری شه‌قیقی عوقه‌یلی ده‌لی: هاوه‌لانی پیغه مبهری خوا
 صلی الله علیه وسلم وازه‌ینانیاں له هیچ کارێ به کوفر دانه‌ناوه جگه له نوێژ. بۆ
 خۆم گویم له نه‌بو موصعه‌بی مه‌ده‌نی بوو ده‌یفهرموو: ههرکه‌س وتی: ئیمان به‌س
 وته‌یه ده‌بی ته‌ویه بکات، جا نه‌گهر ته‌ویه‌ی کرد نه‌وه باشه، نه‌گهرنا ده‌دریت له
 گهردنی.

۱۰ - بَابُ

۲۶۲۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
 إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ،

أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ، مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عه باسهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که بو خوی له پیغه مبهری خوای صلی الله علیه وسلم بیستوه دهیفرموو: (شیرینی تیمانی چهشتوه نهو کهسهی رازی بی بهوهی خوای گهوره پهروهردگاری بی و نیسلام دینی بی و موحه مهده صلی الله علیه وسلم پیغه مبهری بی).

٢٦٢٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ طَعْمَ الْإِيمَانِ، مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءُ لَا يُجِبُهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَفَ فِي النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (هه کهسهی نهه سی شتهی تیدا بی شیرینی تیمان ده چپژێ، خواو پیغه مبهری له هه موو شتی زیاتر بهلاوه خو شه ویست ببت، هه که سیکی خوش بویت له بهر خوا خوشی بویت، له دوای نهوهی که خوای گهوره هیدایهتی داوه بو سهه دینی نیسلام، پیی ناخوش بی بگه پتهوه یو سهه ریبازی کوفر و بی باوهری وهک چۆن پیی ناخوشه فرپی بدهنه ناو ناگرهوه).

ده‌باره‌ی زیناکەر کاتی که زینا ده‌کات باوره‌ی نیه

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ لَا يَزْنِي الزَّانِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ

۲۶۲۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَكِنَّ التَّوْبَةَ مَعْرُوضَةٌ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَائِشَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ. حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا زَنَى الْعَبْدُ خَرَجَ مِنْهُ الْإِيمَانُ فَكَانَ فَوْقَ رَأْسِهِ كَالظِّلَّةِ، فَإِذَا خَرَجَ مِنْ ذَلِكَ الْعَمَلِ عَادَ إِلَيْهِ الْإِيمَانُ. وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، أَنَّهُ قَالَ فِي هَذَا: خَرَجَ مِنَ الْإِيمَانِ إِلَى الْإِسْلَامِ. وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ فِي الزَّانَا وَالسَّرِقَةِ: مَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَأُقِيمَ عَلَيْهِ الْحَدُّ فَهُوَ كَفَّارَةٌ ذَنْبِهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَسَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ، إِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنْ شَاءَ عَفَّرَ لَهُ. رَوَى ذَلِكَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَعُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ، وَخُرَيْمَةُ بْنُ ثَابِتٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تى: پیغه‌مبه‌رى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تى: (زیناکار کاتی زیناکردن نیمانى نیه، دز کاتی دزیکردن نیمانى نیه، شهرابخوژ کاتی شهرابخواردنه‌وه نیمانى نیه، ده‌رگای ته‌وبه کراویه به‌وى نه‌گهر ته‌وبه‌ی کرد خوای گه‌وره لى قبول ده‌کات).

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تى: پیغه‌مبه‌رى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تى: (کاتی که به‌نده‌یه زینا ده‌کات

نیمانی لی دهرده چیت، وهک سیبهری به راسه ریه وه راده وهستی، کاتی که لهو کاره دهرچوو نیمانه که ی بۆ ده گهریته وه).

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دهرباره ی زیناکردن و دزیکردن فهرموویه تی: (ههرکه سی نهو کاره بکات داری هدی لی ده دریت، نه وهش که فاره تی تاوانه که به تی، نه گهر خوی گه وره بۆ پۆشی و ناشکرا نه بوو، له پۆزی قیامه تدا خوی په روه ردگار نه گهر ویستی سزاو نه شکه نه ی ده دات، یان نه گهر ویستی لینی خوش ده بیت).

۲۶۲۶ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّمَرِ وَاسْمُهُ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَمْدَانِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَصَابَ حَدًّا فَعَجَّلَ عُقُوبَتَهُ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّهُ أَعْدَلَ مِنْ أَنْ يُنْتَبَى عَلَى عَبْدِهِ الْعُقُوبَةُ فِي الْآخِرَةِ، وَمَنْ أَصَابَ حَدًّا فَسَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَفَا عَنْهُ فَإِنَّهُ أَكْرَمُ مَنْ أَنْ يَعُودَ فِي شَيْءٍ قَدْ عَفَا عَنْهُ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَهَذَا قَوْلُ أَهْلِ الْعِلْمِ لَا نَعْلَمُ أَحَدًا كَفَّرَ أَحَدًا بِالزَّيْنَةِ أَوْ السَّرِقَةِ وَشَرِبِ الْخَمْرِ.

واته: له پیشهوا علیه وه رهزای خوی لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههرکه سی تاوانیکی گه وره ی کردو له دونیا له سهری سزا بدریت خوی گه وره له وه دادگهرتره له قیامه تدا سزای بدات، وه ههرکه سی تاوانیکی گه وره ی کردو له دونیا خوی گه وره بۆ پۆشی و لیتی خوش بوو، خوی گه وره له وه بهریتره له شتی خوش بی و په شیمان بیته وه).

موسولمان نهو کهسهیه که موسولمانان له دهست و زمانی پارێزراوین

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي أَنَّ الْمُسْلِمَ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

۲۶۲۷ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَيُرْوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سُئِلَ أَيُّ الْمُسْلِمِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ: مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَأَبِي مُوسَى، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بئی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (موسولمان نهو کهسهیه که موسولمانان سهلامهت و پارێزراوین له دهست و له زمانی، باوهره داریش نهو کهسهیه خه لک به نه مین و سهراستی بزائن له سهرا خوین و مالیان).

۲۶۲۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا بِذَلِكَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُئِلَ أَيُّ الْمُسْلِمِينَ أَفْضَلُ؟ قَالَ: مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهبو موسای نه شعهریرهوه رهزای خوای لی بئی دهگیرنهوه، که پرسیار کرا له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دهراهی کی چاکترین موسولمانه؟ فهرمووی: (نهو کهسهیه موسولمانان سهلامهت بن له دهست و له زمانی).

نیسلام به نامویی دهستی پی کرد جاریکی تر نامو دهپتهوه

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا

۲۶۲۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ، فَطُوقِي لِلْغُرَبَاءِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُمَرَ، وَجَابِرٍ، وَأَنَسٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ مَسْعُودٍ، إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، وَأَبُو الْأَخْوَصِ اسْمُهُ: عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ بْنِ نَضْلَةَ الْجُسَمِيُّ. تَفَرَّدَ بِهِ حَفْصٌ.

واته: له (عبد الله) وه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نیسلام به غه ربیی و نامویی دهستی پی کرد و جاریکی تر نامو دهپتهوه، خو شهبه ختی بو ناموکان).

۲۶۳۰ - (ضعيف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ بْنِ زَيْدٍ بْنِ مِلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ الدِّينَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْحِجَازِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا، وَلَيَعْقِلَنَّ الدِّينُ مِنَ الْحِجَازِ مَغْقِلَ الْأُرْوِيَّةِ مِنْ رَأْسِ الْجَبَلِ، إِنَّ الدِّينَ بَدَأَ غَرِيبًا وَيَرْجِعُ غَرِيبًا، فَطُوقِي لِلْغُرَبَاءِ الَّذِينَ يُضْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُوءٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (دین دهگیرتهوه بو خاکی حیجاز واته مه ککهو مه دینهو دهو روبهری وهک چۆن مار دهگیرتهوه بو کونه کهی خوی، دین پتهو دامه زراو دهپت وهک سهنگهری سهه کتو یان وهک بزنه کتوی چۆن له کتو نایه ته خوارهوه، دین به غه ربیی و نامویی دهستی پی کرد و

جاریکی تر نامۆ ده بیتهوه، خوشبهختی بۆ نامۆکان نهوانه ی که چاکسازی نهوه ده کهن که خه لک تیکیان داوه له سونهتی من له دوا ی من).

نهوه ی هاتووه ده باره ی نیشانه کانی دووروو

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي عَلَامَةِ الْمُنَافِقِ

۲۶۳۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ قَيْسٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ، إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اتَّعَمَنَ خَانَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الْعَلَاءِ وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَنْسٍ، وَجَابِرٍ. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي سُهَيْلٍ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو سُهَيْلٍ هُوَ: عَمُّ مَالِكِ بْنِ أَنْسٍ، وَاسْمُهُ: نَافِعُ بْنُ مَالِكِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ الْأَصْبَحِيُّ الْحَوْلَانِيُّ.

واته: له نهبو هورمهروه رهزای خوا ی لی بی ده گپ نهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نیشانه کانی که سی دووروو سیانن: که قسه ی کرد درۆ بکات، نه گهر به لینی دا به لینه که ی جیبه جی نه کات و بی وه عد بی، نه گهر سپارده یه کی درایه ده ست ناپاکی لی بکات).

۲۶۳۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا تَحْمُودُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا وَإِنْ كَانَتْ خَصْلَةً مِنْهُنَّ فِيهِ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا، مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ

أَخْلَفَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَإِنَّمَا مَعْنَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ نِفَاقُ الْعَمَلِ، وَإِنَّمَا كَانَ نِفَاقُ التَّكْذِيبِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَكَذَا رَوَى عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ، شَيْءٌ مِنْ هَذَا أَنَّهُ قَالَ: النِّفَاقُ نِفَاقَانِ: نِفَاقُ الْعَمَلِ، وَنِفَاقُ التَّكْذِيبِ.

واته: له (عبد الله) کوری عه مبرهوه رهزای خویان لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبرهوی خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (هه رکهس نهم چوار سیفه تهی تیدا بی نهوه که سیکی دوو رووی تهواوه، نه گهر یه کیکیانی تیدا بی نهوه خاوه نی بهشی له دوو روویی تیدا ههتا وازی لی ده هینی: کاتی که قسه ی کرد درو بکات، نه گهر به لینییدا به لینه که ی جیبه جی نه کات و بی وهعد بی، نه گهر تووشی کیشه یه بوو ده مه قاله بکات له ههق لابدات، نه گهر په یمانیدا په یمانه که ی بشکینی).

۲۶۳۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ أَبِي التُّعْمَانِ، عَنْ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا وَعَدَ الرَّجُلُ وَيَنْوِي أَنْ يَفِي بِهِ فَلَمْ يَفِ بِهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيٍّ، عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى ثِقَّةٌ، وَلَا يُعْرَفُ أَبُو التُّعْمَانِ وَلَا أَبُو وَقَّاصٍ وَهُمَا مَجْهُولَانِ.

واته: له زهیدی کوری نهرقه مبرهوه رهزای خوی لی بی ده گپرنهوه، که فرموویه تی: پیغه مبرهوی خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر که سی به لینیکیدا نیازی هه بی بیباته سهه و جیبه جی بکات بو ی نه گونجا بیباته سهه به هانه یه کی شه رع ی هه بوو نهوه گوناھی ناگات).

دهر باره ی جنیودان به باوهر دار له پری دهرچوونه

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ سَبَابُ الْمُؤْمِنِ فُسُوقٌ

۲۶۳۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَكِيمِ بْنُ مَنْصُورٍ الْوَاسِطِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قِتَالُ الْمُسْلِمِ أَخَاهُ كُفْرٌ، وَسَبَابُهُ فُسُوقٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعْقِلٍ. حَدِيثُ ابْنِ مَسْعُودٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ.

واته: له (عبد الله) ی کوری مهسعوده وه، له باوکیه وه رهزای خوای لی بئی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (موسولمان بهرامهر به برا موسولمانه که ی بجهنگی بئی باوهریه، جنیویدانیشی له پری دهرچوونه).

۲۶۳۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ: قِتَالُهُ كُفْرٌ لَيْسَ بِهِ كُفْرًا مِثْلَ الْإِرْتِدَادِ عَنِ الْإِسْلَامِ، وَالْحُجَّةُ فِي ذَلِكَ مَا رُوِيَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: مَنْ قُتِلَ مُتَعَمِّدًا فَأَوْلِيَاءُ الْمَقْتُولِ بِالْخِيَارِ إِنْ شَاءُوا قَتَلُوا وَإِنْ شَاءُوا عَفَوْا، وَلَوْ كَانَ الْقَتْلُ كُفْرًا لَوَجِبَ الْقَتْلُ وَلَمْ يَصِحَّ الْعَفْوُ، وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَطَاوُسٍ، وَعَطَاءٍ، وَغَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ قَالُوا: كُفْرٌ دُونَ كُفْرٍ، وَفُسُوقٌ دُونَ فُسُوقٍ^(۱).

(۱) وقع هنا في بعض النسخ زيادة: - قال بشار: لم أجد لها أصلاً في النسخ والشروح التي بين أيدينا، ولا ذكرها المزني في "التحفة"، فحذفناها. - وهذا الكلام لا يوجد في النسخة الخطية للكروخي (ق / ۱۷۳ / ب).

واته: له (عبد الله)ی کوری مهسعوده وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که
 فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (جنیودان به
 موسولمان له پری ده رجوونه، جهنگ له گهل کردنیشی بی باوه پرییه).

دهرباره ی که سی برا موسولمانه که ی ته کفر بکات

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ رَمَى أَخَاهُ بِكُفْرٍ

۲۶۳۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ الْأَزْرَقِيُّ،
 عَنْ هِشَامِ الدَّسْتَوَائِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ،
 عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ عَلَى الْعَبْدِ نَذْرٌ فِيمَا لَا يَمْلِكُ، وَلَا عِنْ
 الْمُؤْمِنِ كَفَاتِيلِهِ، وَمَنْ قَذَفَ مُؤْمِنًا بِكُفْرٍ فَهُوَ كَفَاتِيلُهُ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ عَذَبَهُ اللَّهُ
 بِمَا قَتَلَ بِهِ نَفْسَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ، وَابْنِ عُمَرَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ
 صَحِيحٌ.

واته: له (ثابت)ی کوری (ضحاك) وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که
 فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هر که سی
 (نذر)ی شتی بکات و نه بیی نه وه (نذر)ه که ی دانامه زریت - وه که نه وه ی بلی نه گهر
 چاک بوومه وه له نه خو شیه م بهنده ی فلانه که س نازاد بییت - ، نه فیهت کردن
 له باوه پردار وه که کوشتنیه تی، هر که سی به شتی خوی بکوژیت له روژی قیامه تدا خوا
 بهو شته سزای ده داته وه).

۲۶۳۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ،
 عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: أَيُّمَا رَجُلٍ قَالَ لِأَخِيهِ كَافِرٌ فَقَدْ بَاءَ بِمَا أَخَذَهُمَا.
 هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَمَعْنَى قَوْلِهِ بَاءَ: يَغْنِي أَقْرَ.

واته: له ئیبنو عومره وه ره زای خویان لی بی ده گێر نه وه، که پیغه مبهری خوا
صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (هه رکه سی به براکه ی بلی: نه ی کافر نه وه
یه کیکیان ده گریته وه، نه گهر براکه ی کافر بوو نه وه هیچی له سه ر نیه، خو نه گهر
کافر نه بوو نه وا خو ی پیی کافر ده بی).

نه وه ی هاتوره ده رباره ی که سی بمری و شایه تومانی بهی
۱۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يَمُوتُ وَهُوَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

۲۶۳۸ - (حسن) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، عَنِ الصُّنَائِجِيِّ، عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّهُ قَالَ:
دَخَلْتُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ فَبَكَيْتُ، فَقَالَ: مَهْلًا، لِمَ تَبْكِي؟ فَوَاللَّهِ لَئِنْ اسْتَشْهَدْتُ
لَأَشْهَدَنَّ لَكَ، وَلَئِنْ شَقَعْتُ لَأَشْفَعَنَّ لَكَ، وَلَئِنْ اسْتَطَعْتُ لَأَنْفَعَنَّكَ، ثُمَّ قَالَ: وَاللَّهِ مَا
مِنْ حَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكُمْ فِيهِ خَيْرٌ إِلَّا حَدَّثْتُكُمْوَهُ إِلَّا
حَدِيثًا وَاحِدًا، وَسَوْفَ أُحَدِّثُكُمْوَهُ الْيَوْمَ وَقَدْ أَحِيطَ بِنَفْسِي، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ
النَّارَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ، وَعُثْمَانَ، وَعَلِيٍّ، وَطَلْحَةَ، وَجَابِرٍ، وَابْنِ عُمَرَ،
وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ. سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي عُمَرَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: مُحَمَّدُ بْنُ
عَجْلَانَ كَانَ ثِقَةً مَأْمُونًا فِي الْحَدِيثِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا
الْوَجْهِ، وَالصُّنَائِجِيُّ هُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُسَيْلَةَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَدْ رَوَى عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَنَّهُ
سُئِلَ عَنْ قَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ، فَقَالَ:
إِنَّمَا كَانَ هَذَا فِي أَوَّلِ الْإِسْلَامِ قَبْلَ نُزُولِ الْفَرَائِضِ وَالْأَمْرِ وَالنَّهْيِ. وَوَجْهُ هَذَا الْحَدِيثِ
عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ أَهْلَ التَّوْحِيدِ سَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ، وَإِنْ عَذِّبُوا بِالنَّارِ بِذُنُوبِهِمْ
فَإِنَّهُمْ لَا يُجْلَدُونَ فِي النَّارِ. وَقَدْ رَوَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي ذَرٍّ، وَعِمْرَانَ بْنِ

حُصَيْنٍ، وَجَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، وَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: سَيُخْرِجُ قَوْمٌ مِنَ النَّارِ مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ وَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ هَكَذَا رُوي عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، وَإِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ، وَغَيْرِ وَاحِدٍ مِنَ التَّابِعِينَ. ناقصفي تفسیر هذه الآية (يُخْرِجُ الْقَوْمَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ) قَالُوا: إِذَا أُخْرِجَ أَهْلُ التَّوْحِيدِ مِنَ النَّارِ وَأُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ.

واته: سونابیچی ده لئی عوبادهی کوری صامیت ره زای خوای لئی بئی له سه دمه رگدا بوو چووم بو سهردانی دهستم کرده گریان، فهرمووی: هیواش به مؤلهم بده، بۆچی ده گریته؟ سویند به (الله) نه گهر له قیامه تدا داوای شایه تیم لئی بکری، شایه تیت بوو ده ده، نه گهر خوای گه وره تکا و شه فاعده تم قبول بکات تکات بوو ده کهم، نه وهنده ی له توانامدا بئی سودت پی بگه یه نم درتغی ناکه م، له پاشدا فهرمووی: سویند به (الله)، هر فهرمووده کم بیستبی له پیغه مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم خیری یتوهی تیدا بئی گپراومه ته وه بۆتان جگه له یه که فهرمووده نه بئی، نه مپرو نه ویشتان بوو ده گپرمه وه، چونکه مردن لیم نزیك بۆته وه، بوو خووم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفه رموو: (نه وهی شایه تومان بهینئی و بلی: جگه له (الله) هیچ په رستراویکی به هه ق نیه، وه موجه مده دیش پیغه مبهری خوایه صلی الله علیه وسلم نه وه خوای گه وره ناگری له سه ره حه رام ده کات واته نا یخاته ناو ناگروهه).

لهو باره وه پرسیار کرا له پیشهوا زوهری فهرمووی: نه مه له سه ره تای نیسلامه وه بووه، له پیش دابه زینی فهرزه کان و فرمان به چاکه و ریگری له خراپه وه بووه.

نه بو عیسا (ترمذی) ده لئی: له پرووی فهرمووده که وه هندی له زانایان رایان وایه: بئگومان خه لکانی یه کتاپه رست ده چنه به هه شته وه، هه رچه نده سزاش بدرین

به ناگری دۆزهخ له بهر تاوانه کانیان، به ههتا ههتایی نامیینهوه له ناگردا.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوی لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (خهلکانیکی به کتاپه رست له ناگری دۆزهخ دینه دهروه و دهچنه به ههشتهوه).

واته: له نهو هورهیرهوه رهزای خوی لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له باره ی تهفسیری نهم نایه تهوه: (رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ). فرموویهتی: (کاتی خهلکانیکی به کتاپه رست له ناگری دۆزهخ دینه دهروه و دهچنه به ههشتهوه، کافره کان ناوات دهخوازن که موسولمان بوونایه).

٢٦٣٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ لَيْثِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَعَاذِيِّ ثُمَّ الْحَبْلِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ سَيَخْلَصُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَنْشُرُ عَلَيْهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ سِجْلًا كُلُّ سِجْلٍ مِثْلُ مَدِّ الْبَصْرِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَتُنْكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا؟ أَظْلَمَكَ كَتَبَتِي الْخَافِظُونَ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: أَفَلَاكَ عُذْرٌ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: بَلَى إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً، فَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ، فَتَخْرُجُ بِطَاقَةٍ فِيهَا: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَيَقُولُ: اخْضُرْ وَزَنَّاكَ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السِّجْلَاتِ، فَقَالَ: إِنَّكَ لَا تُظْلَمُ، قَالَ: فَتَوَضَّعَ السِّجْلَاتُ فِي كَفِّهِ وَالْبِطَاقَةُ فِي كَفِّهِ، فَطَاشَتِ السِّجْلَاتُ وَثَقَلَتِ الْبِطَاقَةُ، فَلَا يُثْقِلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْءٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ، عَنْ عَامِرِ بْنِ يَحْيَى، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. وَالْبِطَاقَةُ: الْقِطْعَةُ.

واته: له عهمری کوری عاصهوه رهزای خوی لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (خوی گهوره له رۆژی قیامه تدا پیاویک له

نومتم هه لده بژیژی به بهرچاوی به دیهینراوانه وه کرده و ده کانی ده خه نه روو له چند تو ماریکا که ژماره یان ده گاته نه و دو نو تو مار، هه سچیلک نه و نه و ده ی چاو کاربکات و ببینی ده بیت، پی ده وتریت: نینکاری هیچ شتی له مانه ده کهیت؟ مه لانی که کام نه وانه ی که کرده و ده کانی تو یان تو مار کردوه هیچ سته میکیان لی کردوویت؟ هیچ به هانه یه کت ههیه؟ ده لی: نه خیر نه ی پهروه ردگار! خوی گه وه ده فهرمویت: تو کرده و هه کی چاکه ت لای نیمه یه، نیمرو هیچ سته میکت لی نا کریت، پسو له یه کی بچوکی ده ده نی: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) ده لی: نه ی پهروه ردگار نه م پسو له بچوکه له گه ل نه و سچله گه و رانه دا چیه؟ ده فهرمویت: بیگو مان تو زولم و سته مت لی نا کری. تو ماره گه و ره کان ده خه نه تایه کی ته رازوه که و پسو له بچوکه که ش ده خه نه تایه کی تری، سچله گه و ره کان سوکتر ده بن و پسو له بچوکه که قورستر ده بیت، هیچ شتی له ناوی خوا قورستر نه).

ده باره ی پارچه پارچه بوونی نه م نوممه ته

۱۸ - مَا جَاءَ فِي افْتِرَاقِ هَذِهِ الْأُمَّةِ

۲۶۴۰ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ أَبُو عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَفَرَّقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ أَوْ اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَالنَّصَارَى مِثْلَ ذَلِكَ، وَتَفَرَّقَ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعَوْفِ بْنِ مَالِكٍ. حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوی لی بی ده گپ نه وه، که فهرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمویه تی: (جوله که بوون به حه فتاو یه ک

لق و پارچه یان هفتاو دوو پارچه وه، گاوه کانش به هه مان شیوه، نومه تی منیش دهبن به هفتاو سی پارچه وه.

۲۶۴۱ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُهَيْبَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْادٍ الْأَقْرَبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَيَأْتِيَنَّ عَلَى أُمِّي مَا أَتَى عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ خَذُو النَّعْلَ بِالنَّعْلِ، حَتَّى إِنْ كَانَ مِنْهُمْ مَنْ أَتَى أُمَّهُ عِلَاقَةً لَكَانَ فِي أُمِّي مَنْ يَصْنَعُ ذَلِكَ، وَإِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ تَفَرَّقَتْ عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، وَتَفَرَّقَ أُمِّي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً، قَالُوا: وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي. هَذَا حَدِيثٌ مُفَسَّرٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِثْلَ هَذَا إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له (عبد الله)ی کوری عه مبهروه رهزای خویان لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ئه وهی به سهر جوله که دا هات به سهر نومه تی منیشدا دیت شوین پی به شوین پی ریک وه که یه، ته ناندت نه گمر به کیکیان به ناشکرا بچیته لای دایکی خوی که سانیک له نومه تی منیش نهو کاره ده کهن، بیگومان جوله که بوون به هفتاو دوو لق و پارچه وه، نومه تی منیش دهبن به هفتاو سی پارچه وه، هه موویان له ناگردان جگه له به کیکیان نه بیت)، وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! نه وانه کین؟ فهرمووی: (ئه وهی نه مپۆ من هاوه له کام له سه رینی واته هه کهس له سهر نهو ریبازه بی به ههشتیه و رزگاری دهبی له ناگر).

۲۶۴۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي عَمْرٍو السَّبَّاحِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الدَّيْلَمِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ

خَلَقَهُ فِي ظُلْمَةٍ، فَأَلْقَى عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ، فَمَنْ أَصَابَهُ مِنْ ذَلِكَ النُّورِ اهْتَدَى، وَمَنْ أخطأه ضَلَّ، فَلِذَلِكَ أَقُولُ: جَفَّ الْقَلَمُ عَلَى عِلْمِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له (عبد الله)ی کورپی عه مبهروه ره زای خویان لى بى ده گپرنه وه، که فرموویه تی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفه رموو: (خوای گه و ره مرۆڤ و جنۆکه ی له تاریکیه کدا دروو ستکردوون تاریکی نه فسی فرماندهر به خراپه، پاشان له نوری خۆی هاویشتۆته سهریان، جا هه رکهس لهو نوره ی بهرکه وتبى له کاتى خۆیدا نه وه رینۆینى کراوه، هه رکهس لهو نوره ی بهر نه که وتبى نه وه گو مرپابوو، له بهر نه وه ده لیم: خوای گه و ره له نه زه له وه برپاری له سهرداو و ناگۆریت).

٢٦٤٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَتَذَرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: فَإِنَّ حَقَّهُ عَلَيْهِمْ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، قَالَ: أَتَذَرِي مَا حَقُّهُمْ عَلَيْهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ.

واته: له (معاذ)ی کورپی جه به له وه ره زای خوای لى بى ده گپرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نایا نه زانی ههق و مافی خوا چیه به سه ر بهنده کانیه وه؟) وتم: خوا و پیغه مبهره که ی ده زانی، فرمووی: (ههق و مافی خوا چیه به سه ر بهنده کانیه وه نه مه یه: بیپه رستن و هاویه شی بۆ دانه نین). فرمووی: (نایا نه زانی ههق و مافی نه وانیش چیه له سه ر خوا نه گه ر نه و کاره یان کرد؟) وتم: خوا و پیغه مبهره که ی ده زانی، فرمووی: (نه مه یه که سزایان نه دات).

۲۶۴۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، وَعَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، وَالْأَعْمَشِ، كُلُّهُمْ سَمِعُوا زَيْدَ بْنَ وَهَبٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَتَانِي جِبْرِيلُ فَبَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، قُلْتُ: وَإِنْ رَأَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: نَعَمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ.

واته: له نهبو (ذر)هوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (جبریل هات مرّدهی پیدام و ههوالی پیدام که ههرکهس بری و هاوبهش بو خوا دانهنی دهچیتته بههشتهوه)، وتم: نه گهر زینا بکات و دزیش بکات، فهرمووی: (بهلی).

باسه کانی زانست له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

۳۹ - أَبْوَابُ الْعِلْمِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نه گهر خوا ویستی بهنده یه تووشی خیر بکا له دین حالی ده کات

۱ - بَابُ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا فَقَهَّهُ فِي الدِّينِ

۲۶۴۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَمُعَاوِيَةَ هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عه باسه وه ره زای خویان لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه گهر خوی گه وه ویستی بهنده یه تووشی خیر و خوشی بکات له دین حالی ده کات و ده یکات به زانا).

نه وهی هاتووه ده باره ی فه زلی زانست

۲ - بَابُ فَضْلِ طَلَبِ الْعِلْمِ

۲۶۴۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نه بو هوره وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ههرکه‌سی رینگه‌ی فی‌ربوونی زانست بگری‌ خوی گه‌وره رینگه‌ی به‌رهو به‌هه‌شتی بو‌ ناسان ده‌کات).

۲۶۴۷ - (ضعیف) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ الْعَتَكِيُّ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الرَّازِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ خَرَجَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَرْجِعَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَرَوَاهُ بَعْضُهُمْ فَلَمْ يَرْفَعُوهُ.

واته: له نه‌نه‌سی کوری مالی‌که‌وه ره‌زای خوی لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ههرکه‌سی له‌مال و حالی خوی ده‌رچی بو‌ فی‌ربوونی زانست وه‌ که‌ نه‌وه وایه له‌پیتی خوا ده‌رچوویی بو‌ غه‌زا هه‌تا ده‌گه‌ریتنه‌وه).

۲۶۴۸ - (موضوع) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَلَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حَيْثَمَةَ، عَنْ أَبِي دَاوُدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَخْبَرَةَ، عَنْ سَخْبَرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ كَانَ كَقَارَةٍ لِمَا مَضَى. هَذَا حَدِيثٌ ضَعِيفُ الْإِسْنَادِ، أَبُو دَاوُدَ اسْمُهُ نُفَيْعٌ الْأَعْمَى يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ، وَلَا نَعْرِفُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَخْبَرَةَ كَبِيرَ شَيْءٍ وَلَا لِأَيِّهِ.

واته: له سه‌خبه‌روه ره‌زای خوی لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ههرکه‌سی رینگه‌ی فی‌ربوونی زانست بگری‌ ده‌بیته که‌فاره‌تی گونا‌هه‌کانی رابردویی).

ده‌بارهی شاردنه‌وه‌ی زانستی شهرعی

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كِتْمَانِ الْعِلْمِ

۲۶۴۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بُذَيْلٍ بْنُ قُرَيْشٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَرَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ زَادَانَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سِئِلَ عَنْ عِلْمٍ عَلِمَهُ ثُمَّ كَتَمَهُ الْيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُلْجَأُ مِنْ نَارٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هه‌رکه‌سیک پرسیاریکی ده‌بارهی زانستی شهرعی لی بکرت به‌لام نه‌و بیشاریتته‌وه نه‌وه له روژی قیامه‌تدا خودا له‌غاوی ناگرینی له‌ده‌م ده‌کات).

نامۆزگاری نه‌و که‌سانه‌ بکه‌ن ده‌یانه‌وی فیری زانستی شهرعی بین

۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِسْتِصَاءِ بِمَنْ يَطْلُبُ الْعِلْمَ

۲۶۵۰ - (ضعيف) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ، قَالَ: كُنَّا نَأْتِي أَبَا سَعِيدٍ، فَيَقُولُ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ النَّاسَ لَكُمْ تَبَعٌ، وَإِنَّ رَجُلًا يَأْتُونَكَ مِنْ أَقْطَارِ الْأَرْضِ يَتَفَقَّهُونَ فِي الدِّينِ، فَإِذَا أَنْتَوُكُمْ فَاسْتَوْصُوا بِهِمْ خَيْرًا. قَالَ عَلِيُّ بْنُ يَحْيَى: كَانَ شُعْبَةُ يُضَعِّفُ أَبَا هَارُونَ الْعَبْدِيَّ قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: مَا زَالَ ابْنُ عَوْنٍ يَزِيهِ عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ حَتَّى مَاتَ وَأَبُو هَارُونَ اسْمُهُ: عُمَارَةُ بْنُ جُوَيْنٍ.

واته: له نه‌بو هارونی عه‌بدیه‌وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که
 فهرموویه‌تی: ئیمه چووینه خزمه‌ت نه‌بو سه‌عید فهرمووی: مه‌رحه‌با له
 میراتگرانی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه
 وسلم فهرموویه‌تی: (خه‌لک شوین گو‌فتار و ره‌فتاری ئیوه ده‌که‌ون، چونکه ئیوه
 نا‌کار و ره‌وشتی جوانتان له من وه‌رگرتوه، پیاوانی له ولاتان و ده‌وروبه‌روهه دین
 بۆ لای ئیوه بۆنه‌وه‌ی فیری زانستی شه‌رعی بن، جا نه‌گه‌ر هاتن نامۆزگاری
 خیریان بکه‌ن و به جوانی فیری زانستی شه‌رعیان بکه‌ن).

٢٦٥١ - (ضعیف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ قَنِيسٍ، عَنْ أَبِي هَارُونَ
 الْعَبْدِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَأْتِيكُمْ رَجَالٌ
 مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ يَتَعَلَّمُونَ، فَإِذَا جَاءُوكُمْ فَاسْتَوْصُوا بِهِمْ خَيْرًا قَالَ: فَكَانَ أَبُو سَعِيدٍ،
 إِذَا رَأَا قَالَ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا
 مِنْ حَدِيثِ أَبِي هَارُونَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.

واته: له نه‌بو سه‌عیدی خودریه‌وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که
 پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (له‌روژه‌لاته‌وه پیاوانی دین
 بۆ لای ئیوه بۆنه‌وه‌ی فیری زانستی شه‌رعی بن، جا نه‌گه‌ر هاتن نامۆزگاری
 خیریان بکه‌ن و به جوانی فیری زانستی شه‌رعیان بکه‌ن). فهرمووی: که نه‌بو
 سه‌عید ره‌زای خوای لی‌بی ده‌بیینین ده‌یفه‌رموو: مه‌رحه‌با له میراتگرانی
 پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم.

نهوهی هاتوره ده باره‌ی نه مانی زانست

۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي ذَهَابِ الْعِلْمِ

۲۶۵۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَمَتْنَا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَزَيْدِ بْنِ لَيْدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَعَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ هَذَا.

واته: له (عبد الله)ی کوری عه‌مری کوری عاصوه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (خوای گه‌وره هه‌رگیز زانست وه‌رنا‌گریته‌وه له‌ناو خه‌ل‌کدا ریشه‌کیشی ناکات، به‌ل‌کو به‌رۆح کی‌شانی زانایان ریشه‌کیشی ده‌کات، نه‌گهر نه‌وان نه‌مان خه‌ل‌ک که‌سانی نه‌زان ده‌که‌نه گه‌وره و زانای خو‌یان، نه‌و کاته پرسیاریان لی ده‌که‌ن نه‌وانیش به‌بی زانست فتوایان بو ده‌ده‌ن خو‌یان و خه‌ل‌کیش گو‌م‌راو سه‌رلی‌شی‌واو ده‌که‌ن).

۲۶۵۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَخَّصَ بِبَصَرِهِ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ: هَذَا أَوَّلُ يُخْتَلَسُ الْعِلْمُ مِنَ النَّاسِ حَتَّى لَا يَقْدِرُوا مِنْهُ عَلَى شَيْءٍ فَقَالَ زَيْدُ بْنُ لَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ: كَيْفَ يُخْتَلَسُ مِنَّا وَقَدْ قَرَأْنَا الْقُرْآنَ فَوَاللَّهِ لَنَقْرَأَنَّهُ وَلَنَقْرَأَنَّهُ نِسَاءَنَا وَأَبْنَاءَنَا، فَقَالَ: ثَكَلْتُكَ أُمُّكَ يَا زَيْدُ، إِنْ كُنْتُ لَأَعُدُّكَ مِنْ فُقَهَاءِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

هَذِهِ الثَّوْرَةُ وَالْإِنْمِيلُ عِنْدَ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى فَمَاذَا تُغْنِي عَنْهُمْ؟ قَالَ جُبَيْرٌ: فَلَقِيتُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ، قُلْتُ: أَلَا تَسْمَعُ إِلَى مَا يَقُولُ أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ؟ فَأَخْبَرْتُهُ بِالَّذِي قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ قَالَ: صَدَقَ أَبُو الدَّرْدَاءِ، إِنْ شِئْتَ لِأَخَدِثَنَّكَ بِأَوَّلِ عِلْمٍ يَرْفَعُ مِنَ النَّاسِ؟ الْخُشُوعُ، يُوشِكُ أَنْ تَدْخُلَ مَسْجِدَ جَمَاعَةٍ فَلَا تَرَى فِيهِ رَجُلًا خَاشِعًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَمُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ ثِقَةٌ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ، وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا تَكَلَّمَ فِيهِ غَيْرَ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ، وَقَدْ رَوَى عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، نَحْوُ هَذَا وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهبو دهر دانهوه ره زای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: له خزمهت پیغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم بووین، سهری بهر زکردهوه بو ناسمان، له پاشدا فهرمووی: (نیستا کاتی دزینی زانسته له خه لک، بهرادهیه کهس دهسه لات و توانای به سهه هیهچدا نه مینن)، زیادی نه نصاری ره زای خوای لی بی وتی: چۆن لیمان ده دزن، بهراستی نیمه قورئان خویندوه؟ سویند به (الله) قورئان ده خوینن و خیزانه کامان و منداله کانیشمان ده یخوینن، فهرمووی: نهی زیاد دایکت رو له رو ت بو بکات خو من تو م به یه کی له شهر عزانه کانی خه لکی شاری مه دینه هه ژمار ده کرد، نه م تهورات و ئینجیله لای گاور و جوله که کانه چ سودیکی ههیه بو یان؟ جویتر فهرمووی: گه شتم به عوبادهی کوری صامیت وتم: نایا گویت لی نه بووه نه بو دهر دانی برات چی ده لی؟ نه وهی نه بو دهر دانی برای وتی پی را گه یاند، نهویش فهرمووی: راست ده کات، نه گهر هه زده کهیت باسی نه وهت بو ده کهم که چۆن یه که مجار زانست له ناو خه لکدا هه لده گیرئ: یه کهم شت گهر دنکه چی و خشوعه، نزیکه بر پو یته مز گه وتهوه کو مه لیکی لی بی پیایوکی گهر دنکه چ نه بینن).

دهرباره‌ی که‌سی به‌دوای زانستدا بگه‌ری بۆ ده‌ستخستی دونیا

۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يَطْلُبُ بِعِلْمِهِ الدُّنْيَا

۲۶۵۴ - (حسن) حَدَّثَنَا أَبُو الْأَشْعَثِ أَخَذَ بِنُ الْمُقْدَامِ الْعِجْلِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ كَعْبٍ بِنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِجَارِي بِهِ الْعُلَمَاءُ أَوْ لِجَارِي بِهِ السُّفَهَاءُ أَوْ يَصْرِفَ بِهِ وَجْهَهُ النَّاسَ إِلَيْهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ النَّارَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَإِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ لَيْسَ بِذَاكَ الْقَوِيِّ عِنْدَهُمْ، تُكَلِّمُ فِيهِ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ.

واته: له که‌عی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که
فرمویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه‌تی: (هه‌ر که‌س
به‌دوای زانستدا بگه‌ری به مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی موجداله بکات له‌گه‌ل زانایاندا و
خوی ده‌رخات، یان مشتومرو ده‌مه‌ده‌می بکات له‌گه‌ل نه‌زاناندا یا رووی خه‌لکی
بی ودرگیر بی بۆلای خوی، خوای گه‌وره ده‌یخاته دۆزه‌خه‌وه).

دهرباره‌ی که‌سی به‌دوای زانستدا بگه‌ری بۆ ده‌ستخستی دونیا

۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يَطْلُبُ بِعِلْمِهِ الدُّنْيَا

۲۶۵۴ - (حسن) حَدَّثَنَا أَبُو الْأَشْعَثِ أَخَذَ بِنُ الْمُقْدَامِ الْعِجْلِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ كَعْبٍ بِنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِجَارِي بِهِ الْعُلَمَاءُ أَوْ لِجَارِي بِهِ السُّفَهَاءُ أَوْ يَصْرِفَ بِهِ وَجْهَهُ النَّاسَ إِلَيْهِ أَدْخَلَهُ

الله النَّارَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَإِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى بْنُ طَلْحَةَ لَيْسَ بِذَاكَ الْقَوِيِّ عِنْدَهُمْ، تُكَلِّمُ فِيهِ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ.

واته: له كه عبی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی ده گێر نهوه، كه فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکهس به دواى زانستدا بگهړئ به مه بهستی نهوهی موجداله بکات له گهل زانایاندا و خوی دهرخات، یان مشتمپرو ده مه ده می بکات له گهل نه زاناندا یا رووی خه لکی پی وهرگێړی بۆلای خوی، خوای گهوره ده یخاته دۆزه خه وه).

٢٦٥٥ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْهَنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَّانِيِّ، عَنْ خَالِدِ بْنِ دُرَيْلٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا لِعَيْرِ اللَّهِ أَوْ أَرَادَ بِهِ عَيْرَ اللَّهِ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ أَيُّوبَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له ئیبنو عومهروه رهزای خوایان لی بی ده گێر نهوه، كه پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکهس زانستی فیریبی له پیناوی جگه له خوا دا، یان مه بهستی جگه له خوا بی نهوه با له دۆزه خدا جیگه یه بۆ خوی دابنی).

سوربون له سهر گه یاندنی نهو فهرماشتهی که ده بیسی

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ عَلَى تَبْلِيغِ السَّمَاعِ

۲۶۵۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، مِنْ وَلَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ نِصْفَ النَّهَارِ، قُلْنَا: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ هَذِهِ السَّاعَةَ إِلَّا لَشَيْءٍ يَسْأَلُهُ عَنْهُ، فَقُمْنَا فَسَأَلْنَاهُ، فَقَالَ: نَعَمْ، سَأَلْنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: نَصَّرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا فَحَفِظَهُ حَتَّى يُبَلِّغَهُ غَيْرَهُ، فَرُبَّ حَامِلٍ فِيهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ، وَرُبَّ حَامِلٍ فِيهِ لَيْسَ بِفَقِيهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَجُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، وَأَنَسٍ. حَدِيثُ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: زهیدی کوری (ثابت) رهزای خوی لی بی نیوهرو له لای مهروان ده رچوو، وتمان: دیاره مهروان پرسپاری گرنگی هه بووه له زهید بویه لهه کاته دا بانگی کردوو، ههستاین لیتمان پرسپی، زهید رهزای خوی لی بی فهرمووی: به لی وایه، بو خوم گویم له پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفه رموو: (خوای گه وره رووی نهو که سه سپی بکات که فهرموده یه کی له نیتمه بیستوهو له بهری کردوه تا بیگه یه نیتم به کهسانی تر، له بهرنه وهی هه ندی جار هه لگری (فقه) زانستی شهرعی لهوانه یه بیگه یه نیتم به که سیک که باشر و شاره زاتر بیت له خووی و زیاتر لی حالئ بیت، ههروه ها هه ندی جار هه لگری (فقه) زانستی شهرعی لهوانه یه فهقیه (فهقیه) نه بیت و باش لی حالئ نه بیت).

٢٦٥٧ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَ، فَرُبُّ مُبْلَغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ.

واته: له (عبد الله)ی کوری مه‌سعوده‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ده‌یفه‌رموو: (خوای گه‌وره رووی نه‌و که‌سه سپی بکات که فەرموده‌یه له نیتمه ده‌بیستی و وه‌ک خۆی ده‌یگه‌یه‌نی به خه‌لک، له‌به‌رنه‌وه‌ی هه‌ندی جار هه‌لگری (فقه)زانستی شه‌رعی له‌وانه‌یه بیگه‌یه‌نیت به که‌سێک که باشتر و شاره‌زاتر بیت له‌خۆی و زیاتر لینی حالی (بیت).

٢٦٥٨ - (صحیح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: نَصَرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مَقَالِي فَوَعَاها وَحَفِظَهَا وَبَلَّغَهَا، فَرُبُّ حَامِلٍ فِيهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ " ثَلَاثٌ لَا يُغْلُ عَلَيْنَهُنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَمُنَاصَحَةُ أئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ، وَلِزُومُ جَمَاعَتِهِمْ، فَإِنَّ الدَّعْوَةَ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ.

واته: له (عبد الله)ی کوری مه‌سعوده‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (خوای گه‌وره رووی نه‌و که‌سه سپی بکات که فەرموده‌یه له نیتمه ده‌بیستی و لینی حالی ده‌بی و له‌به‌ری ده‌کات و وه‌ک خۆی ده‌یگه‌یه‌نی به خه‌لک، له‌به‌رنه‌وه‌ی هه‌ندی جار هه‌لگری (فقه)زانستی شه‌رعی له‌وانه‌یه بیگه‌یه‌نیت به که‌سێک که باشتر و شاره‌زاتر بیت له‌خۆی و زیاتر لینی حالی بیت، سێ شت دلی موسولمان تیدا چه‌واشه‌ناکریت: به‌ئیخلاص و به‌پاکی کارکردن بۆ خوا، نامۆژگاریکردنی کاربه‌ده‌ست و پیشه‌وای موسولمانان،

پابه‌ندبوو به کۆمه‌لیانه‌وه، له‌به‌رته‌وه بانگه‌واز بو ئیسلام به پشتیوانی نه‌وان ده‌کریت).

نه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی درۆ کردن به ناوی یتغه‌مبه‌روه صلی الله علیه

وسلم

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْظِيمِ الْكَذِبِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۲۶۵۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّقَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ.

واته: له (عبد الله)ی کوری مه‌سعو ده‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیر نه‌وه، که فهرموویه‌تی: یتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هه‌ر که‌س به نه‌قه‌ست درۆ بکات به ناوی منه‌وه نه‌وه با له دۆزه‌خدا جینگه‌یه بو خۆی دابنێ).

۲۶۶۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى الْقَرَارِيُّ، ابْنُ بَنِي السَّيِّدِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ جِرَاشٍ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ يَلِجُ فِي النَّارِ.

وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرَ، وَعُثْمَانَ، وَالزُّبَيْرِ، وَسَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَأَنَسٍ وَجَابِرٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَعَمْرٍو بْنِ عَبْسَةَ، وَعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، وَمُعَاوِيَةَ، وَبُرَيْدَةَ، وَأَبِي مُوسَى، وَأَبِي أُمَامَةَ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، وَالْمُنْهَجِ، وَأَوْسَ الثَّقَفِيِّ. حَدِيثُ عَلِيٍّ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ: مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ أَثْبَتَ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَقَالَ وَكَيْعٌ: لَمْ يَكْذِبْ رِبْعِيُّ بْنُ جِرَاشٍ فِي الْإِسْلَامِ كَذْبَةً.

واته: له پێشه‌وا علیه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیر نه‌وه، که فهرموویه‌تی:

پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (درۆ مه‌که‌ن به ناوی منه‌وه بی‌گومان هه‌رکه‌س به ناوی منه‌وه درۆ بکات ده‌چیتته ناگری دۆزه‌خه‌وه).

۲۶۶۱ - (صحیح متواتر) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ، حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ، مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا بَيْتَهُ مِنَ النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ أَنَسٍ.

واته: له نه‌نه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هه‌رکه‌س به ناوی منه‌وه درۆ بکات) وا نه‌زانم فهرمووی: (به نه‌نقه‌ست نه‌وه با مالتی له دۆزه‌خدا بۆ خۆی دابنێ).

که‌سی فهرمووده‌یه بگێڕته‌وه بنه‌مای فهرمووده‌که نه‌زانی

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ رَوَى حَدِيثًا وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ

۲۶۶۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَيْبٍ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ حَدَّثَ عَنِّي حَدِيثًا وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبِينَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَسَمُرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَرَوَى شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ سَمُرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا الْحَدِيثَ. وَرَوَى الْأَعْمَشُ، وَابْنُ أَبِي لَيْلَى، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَأَنَّ حَدِيثَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ سَمُرَةَ عِنْدَ أَهْلِ الْحَدِيثِ أَصَحُّ سَأَلْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ

الرَّحْمَنِ، عَنْ حَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ حَدَّثَ عَنِّي حَدِيثًا وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبِينَ قُلْتُ لَهُ: مَنْ رَوَى حَدِيثًا وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّ إِسْنَادَهُ خَطَأً يُخَافُ أَنْ يَكُونَ قَدْ دَخَلَ فِي حَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَوْ إِذَا رَوَى النَّاسُ حَدِيثًا مُرْسَلًا فَأَسَنَدَهُ بَعْضُهُمْ أَوْ قَلَبَ إِسْنَادَهُ يَكُونُ قَدْ دَخَلَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ؟ فَقَالَ: لَا، إِنَّمَا مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ إِذَا رَوَى الرَّجُلُ حَدِيثًا وَلَا يُعْرِفُ لِذَلِكَ الْحَدِيثِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْلًا فَحَدَّثَ بِهِ فَأَخَافُ أَنْ يَكُونَ قَدْ دَخَلَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له مورغیره کوری شوعبه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغمبره خوا صلی الله علیه وسلم فمرموویه تی: (هه رکهس له منه وه فمرمودیه بگپرتنه وه پتی وایی که درو ده کات نه وه به کیکه له دروزنه کان).

نه وه ریگری لی کراوه بوتری له فمرموده ی

پیغمبره دا صلی الله علیه وسلم

۱۰ - بَابُ مَا نُحْيِي عَنْهُ أَنْ يُقَالَ عِنْدَ حَدِيثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۲۶۶۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، وَسَلَامِ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، وَغَيْرِهِ رَفَعَهُ قَالَ: لَا أَلْفَيْنَ أَحَدَكُمْ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ أَمْرٌ بِمَا أَمَرْتُ بِهِ أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ، فَيَقُولُ: لَا أَذْرِي، مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ اتَّبَعْنَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا. وَعَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَكَانَ ابْنُ عُيَيْنَةَ إِذَا رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَلَى الْإِنْفِرَادِ بَيَّنَّ حَدِيثَ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ مِنْ حَدِيثِ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، وَإِذَا جَمَعَهُمَا رَوَى هَكَذَا، وَأَبُو رَافِعٍ مَوْلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْمُهُ: أَسْلَمٌ.

واته: رافیع و جگه له ویش فهرمووده کهیان بهرز کرده وه ههتا گه یاندیان هه به پیغه مبههر صلی الله علیه وسلم، که فهرموویه تی: (ناگادار بن کهسی له ئیوه له سههر جینگاکهی خۆی راکشاهه کاروباریکی گرنگی دینی بو دیت که من فهرمانم پی کردووه یان قه دهه غهم کردووه، ده لی: ههرشتی له قورئاندا بی شوینی ده کهوین و کاری پی ده کهین). - ههرشتی له قورئاندا نه بوو دهستی پیوه ناگرین، نه مه پیچه وانهی شهرعی خوایه، به پیی نه م نایه ته: (وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا). سورة الحشر: ۷ - .

۲۶۶۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ جَابِرٍ اللَّحْمِيِّ، عَنِ الْمُقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا هَلْ عَمَى رَجُلٌ يَبْلُغُهُ الْحَدِيثُ عَنِّي وَهُوَ مُتَكَبِّرٌ عَلَى أَرْبِكَيْهِ، فَيَقُولُ: بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللَّهِ، فَمَا وَجَدْنَا فِيهِ خِلَالَاً اسْتَحْلَلْنَاهُ. وَمَا وَجَدْنَا فِيهِ حَرَامًا حَرَّمْنَاهُ، وَإِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ كَمَا حَرَّمَ اللَّهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له میقدامی کوری مه عدی به کریبه وه رهزای خوی لی بی ده گێر نه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبههری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ناگادار بن نزیکه کهسی فهرمودیه کی له لایهن ئیمه وه پی بگات له سههر سههرینه کهی پال بداته وه بلی: نیتوانی ئیمه و ئیوه نه م قورئانهیه، ههرشتیکی حه لال کرد بی به حه لالی ده زانین، وه ههرشتیکی حهرام کرد بی به حهرامی ده زانین، بیگومان ههر شتیک پیغه مبههری خوا صلی الله علیه وسلم حهرامی بکات وه که نه وه وایه که خوی گه وه حهرامی کردووه).

نه وهی هاتوره دهر باره ی نویسنه وهی فهرمووده

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ كِتَابَةِ الْعِلْمِ

۲۶۶۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: اسْتَأْذَنَّا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْكِتَابَةِ فَلَمْ يَأْذَنْ لَنَا. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ أَيْضًا عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ رَوَاهُ هَمَّامٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ.

واته: له نه بو سه عیدی خودریه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: داوامان کرد له پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم مؤله تمان پی بدات فهرمووده کانی بنوسینه وه به لام نهو مؤله تی پی نه داین).

دهر باره ی روخسه تی نویسنه وهی فهرمووده

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّخْصَةِ فِيهِ

۲۶۶۶ - (ضعيف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ الْحَلِيلِ بْنِ مُرَّةٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يَجْلِسُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَيَسْمَعُ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَدِيثَ فَيُعْجِبُهُ وَلَا يَحْفَظُهُ، فَشَكََا ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ الْحَدِيثَ فَيُعْجِبُنِي وَلَا أَحْفَظُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اسْتَعِنْ يَمِينِكَ، وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ لِلْخَطِّ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. هَذَا حَدِيثٌ إِسْنَادُهُ لَيْسَ بِذَلِكَ الْقَائِمِ وَسَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، يَقُولُ: الْحَلِيلُ بْنُ مُرَّةٍ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیاویکی نه نصاری پیغمبره ی خوا صلی الله علیه وسلم له کوږ و کوږونه وهی پیغمبردا صلی الله علیه وسلم دانه نیشت گوئی بز فهرمووده کانی ده گرت حمزی

ده کرد و پیتی خۆش له بهریان بکات به لām بۆی له بهر نه ته کرا، بۆیه سکا لای خۆی لای پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم کرد، نه ویش فهرمووی: بینوسه ره وه، ناماژه ی کرد بۆ نویسنه وه).

۲۶۶۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، وَتَحْمُودُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَظَبَ فَذَكَرَ الْقِصَّةَ فِي الْحَدِيثِ، قَالَ أَبُو شَاهٍ: اَكْتُبُوا لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اَكْتُبُوا لِأَبِي شَاهٍ فِي الْحَدِيثِ قِصَّةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَى شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، مِثْلَ هَذَا.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بۆ ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وتاریدا، به سه رهاته که ی گێرایه وه ده رباره ی فهرمووده، نه بو شا وتی: بۆم بنوسه ره وه نه ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم! پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (وتاره که بنوسنه وه بۆ نه بو شا).

۲۶۶۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ وَهَبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَخِيهِ وَهُوَ هَاشِمُ بْنُ مُنَبِّهٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ حَدِيثًا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنِّي إِلَّا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو فَإِنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ وَكُنْتُ لَا أَكْتُبُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بۆ ده گێرنه وه، که فهرموویه تی: جگه له (عبد الله) ی کورپی عه مر هه یج که سی له هاوه لانی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هه ینده ی من فهرمووده ی له پیغه مبهره وه صلی الله علیه وسلم نه گێراوه ته وه، نه وه نده هه یه نه وه ده ینوسی و من نه مده نویسه وه.

دهرباره‌ی گنپرانده‌ی فهرمووده له بهنی نیسرائیله‌وه

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

۲۶۶۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ ابْنِ ثَوْبَانَ هُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ ثَابِتِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي كَبْشَةَ السَّلُولِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَلَّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً وَحَدِّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ حَسَّانَ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي كَبْشَةَ السَّلُولِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله)ی کوری عه‌مه‌روه ره‌زای خ‌وای لی بی ده‌گنپرانده‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (له‌منه‌وه بیگه‌یه‌ن نه‌گه‌ر نایه‌تی‌کیش بیت‌ واته فهرمووده‌کانی من بگه‌یه‌ن با که‌میش بی، فهرمووده له بهنی نیسرائیله‌وه بگنپرانده‌وه هیچی تیدا نیه، هه‌رک‌ه‌س به نه‌نقه‌ست درو بکات به ناوی منه‌وه نه‌وه با له دۆزه‌خدا جینگه‌یه بو خوی دابنی).

رئیشاندهری چاکه وهك نهو کهسهیه چاکه که دهکات

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَقَاعِلِهِ

۲۶۷۰ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ بَشِيرٍ، عَنْ شَيْبِ بْنِ بِشْرِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ يَسْتَحْمِلُهُ، فَلَمْ يَجِدْ عِنْدَهُ مَا يَحْمِلُهُ فَذَلَّهُ عَلَى آخَرٍ فَحَمَلَهُ، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: إِنَّ الدَّالَّ عَلَى الْخَيْرِ كَقَاعِلِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ، وَبُرَيْدَةَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فرموویهتی: پیاوی دههات بو خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، ولاخی سواری نهبوو داوای ولاخی سواری کرد، کهسی ری پیشاندا که بیروات بو لای کهسیکی تر سواری بکات، نهویش چوو کابراش سواری کرد، کاتی هاته خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بهسهرهاتهکی بو گیرایهوه، نهویش فرمووی: (رئیشاندهری چاکه وهك نهو کهسهیه چاکه که دهکات واته وهك نهو خیری دهگات).

۲۶۷۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِلَاكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ: أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَحْمِلُهُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَدْ أُبْدِعَ بِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ائْتِ فُلَانًا، فَأَتَاهُ فَحَمَلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ، أَوْ قَالَ: غَامِلِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ

صَحِيحٌ، وَأَبُو عَمْرٍو الشَّيْبَانِيُّ اسْمُهُ: سَعْدُ بْنُ إِيسَى، وَأَبُو مَسْعُودٍ الْبَذَرِيُّ اسْمُهُ: عُقْبَةُ بْنُ عَمْرٍو. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، وَقَالَ: مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ وَلَمْ يَشْكُ فِيهِ.

واته: له نهبو مهسعودی بهدریهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که پیاری هاته خزمهت پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم داوای ولاخی سواری لی کرد وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، زور شهکته و ماندووم و بهکم کهوتوه لهبر بی ولاخی، فهرمووی: (ولاخم نیه ههتا سوارت بکه، بهلام برؤ بؤ لای فلان کهس بهلکو نهو سوارت بکات). نهویش روشت بؤ لای ولاخیکی سواری دایه، روشت بؤ خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ههواله کهی دایه، نهویش فهرمووی: (کهسی ریگهی خیر نیشانی کهسی بدات خوشتی بهقه د خیر کهره که خیری دهگات).

٢٦٧٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: اشفَعُوا وَلْتُؤْخَرُوا، وَلْيَقْضِ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا شَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَبُرَيْدٌ يُكْنَى أَبَا بُرْدَةَ أَيْضًا، وَهُوَ كُوْفِيُّ ثِقَةٍ فِي الْحَدِيثِ رَوَى عَنْهُ شُعْبَةُ، وَالتَّوْرِيُّ، وَابْنُ عُيَيْنَةَ.

واته: له نهبو موسای نهشعدریهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (تکای باش بکهن بؤ خه لک لهلام بؤنهوهی پاداشتی باشی لهسهر وهگرن، خوای گهوره نهگهر بیهوی به

ته‌قدیری خۆی له‌سه‌ر زمانی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی پتویسته‌که‌ی بو جیهه‌جی ده‌کات).

۲۶۷۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ نَفْسٍ تُقْتَلُ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ كِفْلٌ مِنْ دِمَهِهَا، وَذَلِكَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ أَسَنَ الْقَتْلَ وَقَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: سَنَ الْقَتْلَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله)ی کوری مه‌سعووده‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رمویه‌تی: (هه‌رک‌ه‌س به‌ ناره‌وا بکوژریت، به‌شیک له‌ تۆبالی خوین پرستنه‌که‌ی به‌نه‌ستوی کوره‌ پێشوه‌که‌ی ناده‌مه، چونکه‌ یه‌که‌م که‌س بوو خوینی رشتنی داهینا).

ده‌بارهی که‌سی بانگ بکات بو‌ سه‌ر رینگه‌ی هیدایه‌ت یان گو‌م‌رای

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فَيَمْنُ دَعَا إِلَى هُدًى فَأَتَبِعَ أَوْ إِلَى ضَلَاةٍ

۲۶۷۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورٍ مَنْ يَتَّبِعُهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ يَتَّبِعُهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له‌ نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رمویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رمویه‌تی: (هه‌رک‌ه‌س خه‌لک بانگ بکات

بۆ سه‌ر رینگه‌ی راست و هیدایه‌ت خۆشی به‌قه‌ده‌وه‌که‌سانه‌ به‌گوێی ده‌که‌ن خه‌یری ده‌گات، به‌بی ئه‌وه‌ی له‌ خه‌یری نه‌وان که‌م بکاته‌وه‌، وه‌ هه‌ر که‌س خه‌لک بانگ بکات بۆ سه‌ر رینگه‌ی خراپه‌و گومرایی خۆشی به‌قه‌ده‌وه‌که‌سانه‌ به‌گوێی ده‌که‌ن گوناھی ده‌گات، به‌بی ئه‌وه‌ی له‌ گوناھی نه‌وان که‌م بکاته‌وه‌).

٢٦٧٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْرٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سَنَّ سُنَّةَ خَيْرٍ فَاتَّبَعَ عَلَيْهَا فَلَهُ أَجْرُهُ وَمِثْلُ أَجُورِ مَنْ اتَّبَعَهُ غَيْرَ مَنْقُوصٍ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ سَنَّ سُنَّةَ شَرٍّ فَاتَّبَعَ عَلَيْهَا كَانَ عَلَيْهِ وَزْرُهُ وَمِثْلُ أَوْزَارِ مَنْ اتَّبَعَهُ غَيْرَ مَنْقُوصٍ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا. وَفِي الْبَابِ عَنْ حُذَيْفَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ جُرَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذَا. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ عَنِ الْمُنْذِرِ بْنِ جُرَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. أَيْضًا. وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُرَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَيْضًا.

واته: له (عبد الله)ی کورپی جهیرهوه، له باوکیهوه ره‌زای خوای لى بى ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تى: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تى: (هه‌ر که‌س سونه‌ت و نه‌ریتێکی چاک دابه‌یتى له‌دوای خۆی کارى پى بکریت، نه‌وه پاداشتی خۆی و نه‌و که‌سانه‌ی بۆ هه‌یه که کارى پى ده‌که‌ن، به‌بی ئه‌وه‌ی له پاداشته‌کانی نه‌وان که‌م بکاته‌وه‌، هه‌ر که‌س سونه‌ت و نه‌ریتێکی خراپ دابه‌یتى له‌دوای خۆی کارى پى بکریت، نه‌وه گوناھی خۆی و نه‌و که‌سانه‌ی بۆ هه‌یه که کارى پى ده‌که‌ن، به‌بی ئه‌وه‌ی له‌ گوناهه‌کانی نه‌وان که‌م بکاته‌وه‌).

ده‌بارە‌ی ده‌ست‌گرتن به سوننه‌ته‌وه‌و دور‌که‌وته‌وه له‌داهینان

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَخْذِ بِالسُّنَّةِ وَاجْتِنَابِ الْبِدْعِ

۲۶۷۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو السُّلَمِيِّ، عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا بَعْدَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مُوعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، فَقَالَ رَجُلٌ: إِنَّ هَذِهِ مُوعِظَةٌ مُوَدِّعٌ فَمَاذَا تَعْهَدُ إِلَيْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، وَإِنْ عَبْدٌ حَبِشِيٌّ، فَإِنَّهُ مِنْ يَعْشُرِ مِنْكُمْ يَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا ضَلَالَةٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهَدِّدِينَ، عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَى ثَوْرٌ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو السُّلَمِيِّ، عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا، حَدَّثَنَا بِذَلِكَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ثَوْرٍ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو السُّلَمِيِّ، عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ وَالْعِرْبَاضُ بْنُ سَارِيَةَ يُكْنَى أَبَا نَجِيحٍ. وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ حُجْرٍ بْنِ حُجْرٍ، عَنْ عِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له (عرباض)ی کوری ساریه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: جاری پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌دوای نوێژی به‌یانی وتاری بو داین و نامۆزگاریه‌کی کاریگەر و گرنگی کردین، چاوه‌کانی خسته‌گریان و دله‌کانی خسته‌ترس و له‌رزین، قسه‌که‌ری وتی: ئە‌ه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرماشته‌کانت له‌قسه‌ی یه‌کی ده‌چی که مال‌ئاوایی بکات، فەرمانت به‌چی یه‌بۆمان؟ فەرمووی: (نامۆزگاریتان ده‌که‌م به‌وه‌ی له‌خوای گه‌وره‌بترسن و

گوپرایه‌ل و فرمانبهر بن و له فرمانی فرمانپه‌وای خوتان دهرمه‌چن، نه‌گهرچی به‌نده‌یه‌کی حه‌به‌شی بیت، چونکه بیگومان نه‌وه‌ی له‌ئیه‌و بمینی جیاوازی و نا‌کۆکیه‌کی زۆر ده‌بینی، نا‌گاداری شته تازه‌کان بن له‌دیندا، بیگومان نه‌و شته تازانه‌ش داهینراو (بیدعه‌ن)، وه هه‌موو داهینراو (بیدعه‌ن) له‌دیندا گوپرایه، هه‌رکس له ئیه‌و گه‌یشه نه‌و سه‌رده‌مه باده‌ست بگریت به سوننه‌ته‌کانی من و، سوننه‌ته‌کانی خلیفه راشیدینه رینمایکراوه‌کانه‌وه به خریکانتان واته‌ددانه‌کانی پیشه‌وه توند بیگرن).

٢٦٧٧ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ مُعَاوِيَةَ الْفَرَارِيِّ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِبِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ: اعْلَمْ عَمْرُو بْنُ عَوْفٍ قَالَ: مَا أَعْلَمُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: إِنَّهُ مِنْ أَحْيَا سُنَّةٍ مِنْ سُنَّتِي قَدْ أُمِيتَتْ بَعْدِي، فَإِنَّ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلَ مَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ ابْتَدَعَ بِدْعَةَ ضَلَالَةٍ لَا تَرْضَاهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ كَانَ عَلَيْهِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ عَمِلَ بِهَا لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أَوْزَارِ النَّاسِ شَيْئًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَحُمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ هُوَ: مَصْبِصِيُّ شَامِيٍّ، وَكَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ: ابْنُ عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ الْمُرَزِيُّ.

واته: له (کثیر)ی کوری (عبد الله)وه له باوکیه‌وه، له باپیری‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بیلالی کوری (حارث)ی نا‌گادار‌کرده‌وه و پیتی فرموو: (بزانه و له‌به‌ری بکه نه‌وه‌ی پیت ده‌لیم) وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم چی بزائم؟ فرمووی: (هه‌رکس سوننه‌تیکی من زیندوب‌کاته‌وه که له‌دوای مردن پشت‌گویتیان خستوه و کاریان پی نه‌کردوه، نه‌وه پاداشتی نه‌و که‌سانه‌ی بۆ هه‌یه که کاری پی ده‌که‌ن، به‌بی نه‌وه‌ی له پاداشته‌کانی نه‌وان که‌م بکاته‌وه، هه‌رکس سوننه‌ت و نه‌ریتیکی خراپ دابه‌ینی

خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی صلی الله علیه وسلم پیتی رازی نه‌بن، نه‌وه‌ گونا‌هی نه‌و که‌سانه‌ی بۆ هه‌یه که کاری پتی ده‌که‌ن، به‌بی نه‌وه‌ی له گونا‌هه‌کانی نه‌وان هه‌یج که‌م بکاته‌وه).

٢٦٧٨ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ حَاتِمٍ الْأَنْصَارِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، قَالَ: قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا بُنَيَّ، إِنْ قَدَرْتَ أَنْ تُصْبِحَ وَتُمْسِيَ لَيْسَ فِي قَلْبِكَ غِشٌّ لِأَخِي فَأَفْعَلْ ثُمَّ قَالَ لِي: يَا بُنَيَّ وَذَلِكَ مِنْ سُنَّتِي، وَمَنْ أَحْيَا سُنَّتِي فَقَدْ أَحْبَبَنِي، وَمَنْ أَحْبَبَنِي كَانَ مَعِيَ فِي الْجَنَّةِ وَفِي الْحَدِيثِ قِصَّةٌ طَوِيلَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَحُمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ ثِقَةٌ، وَأَبُوهُ ثِقَةٌ، وَعَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ صَدُوقٌ إِلَّا أَنَّهُ رُبَّمَا يَرْفَعُ الشَّيْءَ الَّذِي يُوقِفُهُ غَيْرُهُ، وَسَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ بَشَّارٍ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو الْوَلِيدِ: قَالَ شُعْبَةُ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ وَكَانَ رَقَاعًا وَلَا نَعْرِفُ لِسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَنَسٍ رِوَايَةً إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ. وَقَدْ رَوَى عَبَّادُ بْنُ مَيْسَرَةَ الْمِنْقَرِيُّ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ. وَذَاكَرْتُ بِهِ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ فَلَمْ يَعْرِفْهُ، وَلَمْ يَعْرِفْ لِسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَنَسٍ هَذَا الْحَدِيثَ وَلَا غَيْرُهُ، وَمَاتَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَتِسْعِينَ، وَمَاتَ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ بَعْدَهُ بِسَنَتَيْنِ، مَاتَ سَنَةَ خَمْسٍ وَتِسْعِينَ.

واته: له نه‌سه‌سی کوپی مالی‌که‌وه ره‌زای خوا‌ی لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم پیتی فهرمووم: (کوپی خووم نه‌گه‌ر ده‌توانی به‌یانی ئی‌واره به‌سه‌ربه‌ری دلت غه‌ل و غه‌شی تیدا نه‌بی به‌رامبه‌ر به هه‌یج که‌سی نه‌وه نه‌و کاره‌ بکه‌)، پیتی فهرمووم: (هه‌رکه‌سی سونه‌تیکی من زیندوبکاته‌وه نه‌وه منی زیندوکردۆته‌وه، هه‌رکه‌س من زیندوبکاته‌وه نه‌وه له‌گه‌ل منه له‌به‌هه‌شتدا).

نهوهی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم قه ده غه ی کردووه کوتایی هاتووه

۱۷ - بَابُ فِي الْإِنْتِهَاءِ عَمَّا نَهَى عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۲۶۷۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اِتْرَكُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ، فَإِذَا حَدَّثْتُكُمْ، فَخُذُوا عَنِّي، فَإِنَّمَا هَلَكٌ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سؤَالِهِمْ وَاجْتِلَاءِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نهوهی من تهرکم کردووه و ازم لی هیناوه نیوهش وازی لی بهینن، نه گهر شتیکم پی وتن وهری بگرن و به پیی توانا کاری پی بکهن، بیگومان هوکاری له ناوچوونی گهلانی پیش نیوه نه مه بوو: پرسیری زوریان ده کرد له پهیامبه ره کانیان و پیچه وانهی نه وان ده جولانه وه).

نهوهی هاتووه ده باره ی زانای مه دینه

۱۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي عَالِمِ الْمَدِينَةِ

۲۶۸۰ - (ضعيف) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَزَّازُ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَوَايَةً: يَوْشِكُ أَنْ يَضْرِبَ النَّاسُ أَكْبَادَ الْإِبِلِ يَطْلُبُونَ الْعِلْمَ فَلَا يَجِدُونَ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْ عَالِمِ الْمَدِينَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَهُوَ حَدِيثُ ابْنِ عُيَيْنَةَ. وَقَدْ رَوَى عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ، أَنَّهُ قَالَ فِي هَذَا: سُئِلَ مَنْ عَالِمِ الْمَدِينَةِ؟ فَقَالَ: إِنَّهُ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَقَالَ إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى: سَمِعْتُ ابْنَ عُيَيْنَةَ، يَقُولُ: هُوَ الْعُمَرِيُّ الرَّاهِدُ وَسَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ

مُوسَى، يَقُولُ: قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: هُوَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَالْعُمَرِيُّ هُوَ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مِنْ وَلَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ.

واته: ریبویه‌تی له نه‌بو هوره‌بیرهوه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه: (نزیکه خه‌لک سواری وشتره‌کانیان بن و سه‌فه‌ر بکه‌ن بو ولاتان و ده‌وربه‌ر بو فیربوونی زانست وه‌ک چۆن به وشتر ده‌رۆن بو غه‌زا به‌و شیویه به خیرایی سه‌فه‌ر بکه‌ن، به‌لام زانایه‌کیان ده‌ستنه‌که‌وی زانستی شهرعی لی وهرگرن زانستر بی له زانای شاری مه‌دینه). - نه‌مه له‌سه‌رده‌می هاوه‌لاند بووه نه‌گینا دواتر زانایان له هاوه‌لان و شوینکه‌وتوانیان بلا‌بوونه‌وه به ولاتان و ده‌وربه‌ردا -. پرسیاریان کرد له عوبینه‌هه‌ری زانای شاری مه‌دینه، فهرمووی: پیشه‌وا مالیکی کوری نه‌نه‌سه.

نه‌وه‌ی هاتوره‌هه‌ری فه‌زلی زانا به‌سه‌ر خواپه‌رستدا

۱۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْفَقْهِ عَلَى الْعِبَادَةِ

۲۶۸۱ - (موضوع) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ جَنْحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقِيهٌ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ غَايِدٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ.

واته: له ئیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خوایان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (بوونی زانایه‌هه‌ری قورستر و توندتره له‌سه‌ر شه‌یتان له هه‌زار خواپه‌رست، چونکه که‌سی زانا فه‌رمان ده‌کات به خه‌لک چاکه بکه‌ن و به‌رپه‌رچی فیل و ته‌له‌که‌کانی شه‌یتان ده‌داته‌وه).

٢٦٨٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خِدَاشٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ رَجَاءٍ بْنُ خَيْوَةَ، عَنْ قَنِسِ بْنِ كَثِيرٍ، قَالَ: قَدِمَ رَجُلٌ مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ، وَهُوَ بِدِمَشْقَ فَقَالَ: مَا أَقْدَمَكَ يَا أَخِي؟ فَقَالَ: حَدِيثٌ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: أَمَا جِئْتَ لِحَاجَةٍ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: أَمَا قَدِمْتَ لِتِجَارَةٍ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: مَا جِئْتُ إِلَّا فِي طَلَبِ هَذَا الْحَدِيثِ؟ قَالَ: فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَبْتَغِي فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا رِضَاءً لِطَالِبِ الْعِلْمِ، وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ حَتَّى الْخَيْتَانِ فِي الْمَاءِ، وَفَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ، كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا إِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَ بِهِ أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ. وَلَا نَعْرِفُ هَذَا الْحَدِيثَ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَاصِمِ بْنِ رَجَاءٍ بْنِ خَيْوَةَ، وَلَيْسَ هُوَ عِنْدِي بِمُتَّصِلٍ هَكَذَا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خِدَاشٍ بِهَذَا الْإِسْنَادِ. وَإِنَّمَا يُرَوَّى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ عَاصِمِ بْنِ رَجَاءٍ بْنِ خَيْوَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ قَنِسٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ خِدَاشٍ، وَرَأَيْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ هَذَا أَصَحَّ.

واته: له قهيسى كورى (كثير) هوه ده گيرنه وه، كه فهرموويه تى: پياوى له مهدينه وه هات بو ديمشق بولاي نه بو (درداء) ره زاي خواى لى بى، فهرمووى: براكه م بوجى هاتويت؟ وتى: بو فهرموده يه ك هاتوم كه پيم گه يشته له پيغه مبرى خواوه صلى الله عليه وسلم گيراوته ته وه، فهرمووى: بو نيش و كار و پتويستى خوت نه هاتويت؟ وتى: نه خير، فهرمووى: نهى بو بازرگاني نه هاتويت؟ وتى: نه خير، بهس بو نهو فهرمووده يه هاتووم، نه بو (درداء) ره زاي خواى لى بى فهرمووى: بو خوم گويم له پيغه مبرى خوا صلى الله عليه وسلم بوو ده يفهرموو:

(هه ره که سیک رینگایه که بگریته بهر بۆ به ده ست خستنی زانستی شهرعی نهوا خوای گه وره رینگه یه له رینگاکانی به هه شتی بۆ ناسان ده کات، مه لایکه کان بالیان راده خه ن بۆ نهو که سه ی ده گهریت به دوا ی زانستی شهرعیدا له بهر نه وه ی رازین به وه ی بۆی ده گهرین، هه موو نهوانه ی که له ناسمانه کان و زه ویدان داوا ی لی خوشبوون ده که ن بۆ شهرع زانه کان ته نانه ت ماسیش له ده ریادا، گه وره یی و چاکیتی شهرع زان به سه ر به نده ی خوا په رستدا وه ک چاکیتی و جوانی مانگ وایه به سه ر هه موو نه ستیره کانه وه، زانایان میراتگری پیغه مبه ران، پیغه مبه ران دینار و دره میان به میرات به جی نه هیشتوه، به لکو ته نها زانستی شهرعیان به جی هیشتوه، جا هه ره که سی به ده ستی خات نهوا به شیکی زۆری به ده ست خستوه).

۲۶۸۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ ابْنِ أَشْوَغٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ سَلَمَةَ الْجُعْفِيِّ، قَالَ: قَالَ يَزِيدُ بْنُ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَخَافُ أَنْ يُنْسَبَنِي أَوْلَاهُ آخِرُهُ، فَحَدَّثَنِي بِكَلِمَةٍ تَكُونُ جِمَاعًا قَالَ: اتَّقِ اللَّهَ فِيمَا تَعْلَمُ. هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِمُتَّصِلٍ، وَهُوَ عِنْدِي مُرْسَلٌ، وَلَمْ يُذْرِكْ عِنْدِي ابْنُ أَشْوَغٍ يَزِيدُ بْنُ سَلَمَةَ وَابْنُ أَشْوَغٍ اسْمُهُ: سَعِيدُ بْنُ أَشْوَغٍ.

واته: له یه زیدی کوری سه له مه وه ره زای خوا ی لی بی ده گهر نه وه، که فهرموویه تی: نه ی پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم، من فهرمووده ی زۆرم له تو بیستوه نه ترسم سه ره تای کو تایه که یم له بیر به ری بۆیه شتیکم پی بلی کورت و پر مانا بی، فهرمووی: (له خوا بترسه لهو شته دا که ده زانی واته نه وه ی رینگری لی کراوه لیتی دوور که ویته وه، نه وه شی فهرمانی پیکراوه به پیی توانا پیی ههستی).

۲۶۸۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَلْفُ بْنُ أَيُّوبَ الْعَامِرِيُّ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

خُصِّلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي مُنَافِقٍ، حُسْنُ سَمْتٍ، وَلَا فِقْهٌ فِي الدِّينِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَلَا نَعْرِفُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ حَدِيثِ عَوْفٍ، إِلَّا مِنْ حَدِيثِ هَذَا الشَّيْخِ خَلْفِ بْنِ أَيُّوبَ الْعَامِرِيِّ، وَلَمْ أَرَأْ أَحَدًا يَرْوِي عَنْهُ غَيْرَ مُحَمَّدِ بْنِ الْعَلَاءِ، وَلَا أَذْرِي كَيْفَ هُوَ.

واته: له نهبو هوریهروه رهزای خوای لى بى ده گێرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نهم دوو شته له دوورودا کۆنابنهوه: رهوشت بهرزى و ناکارى جوان و حالى بوون له دین).

٢٦٨٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنْعَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ رَجَاءٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ جَمِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ، قَالَ: دُكِرَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا عَابِدٌ وَالْآخَرُ عَالِمٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِي عَلَى أَذْنَاكُمْ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ حَتَّى النَّمْلَةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحَوْتَ لَيُصَلُّونَ عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ سَمِعْتُ أَبَا عَمَّارٍ الْحُسَيْنَ بْنَ حُرَيْثٍ الْخُزَاعِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الْفَضِيلَ بْنَ عِيَاضٍ، يَقُولُ: عَالِمٌ عَامِلٌ مُعَلِّمٌ يُدْعَى كَبِيرًا فِي مَلَكَوَتِ السَّمَوَاتِ.

واته: له نهبو ئومامهى باهلیهوه رهزای خوای لى بى ده گێرنهوه، که فهرموویهتی: باسی دوو کهس کرا بو پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به کێرکیان شهرعزان و نهوی تریان بهندهی خواپهرست، فهرمووی: (فهرزلی شهرعزان بهسهر بهندهی خواپهرستدا وهك وهك فهرزلی من وایه بهسهر ههر بهکی له ئیوهدا). لهپاشدا فهرمووی (خواو مه لانیکهکانی و خه لکانی ناسمانهکان و زهوی به جنۆکه و ناده میزاد و ناژه له کانهوه تهنانهت میروولهش له کونه کهیدا و ماسیش له ده ریادا داوای لى خوشبوون ده کهن بو نهوانی خه لک فیری خیر و چاکه ده کهن).

٢٦٨٦ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ الشَّيْبَانِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ ذَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَنْ يَشْبَعَ الْمُؤْمِنُ مِنْ خَيْرٍ يَسْمَعُهُ حَتَّى يَكُونَ مُنْتَهَاهُ الْجَنَّةُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نه‌بو سه‌عه‌یدی خودیره‌وه ره‌زای خوای لیّ بیّ ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (که‌سی باوه‌ردار له زانستی شه‌رعی تیر ناخوات هه‌تا ده‌چیتته به‌هه‌شته‌وه).

٢٦٨٧ - (ضعیف جدا) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْوَلِيدِ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنْمِرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْكَلِمَةُ الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ، فَحَيْثُ وَجَدَهَا فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْفَضْلِ الْمَخْزُومِيُّ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لیّ بیّ ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (حیکمت و حالێ بوون له‌دین و نبووی باوه‌رداره، له‌هه‌رکوی دۆزیه‌وه نه‌و شایه‌ن‌تره‌ بیّ).

باسی نادابه کان له پیغه مبهروهه صلی الله علیه وسلم

٤٠ - أَبَوَابُ الْإِسْتِذَانِ وَالْآدَابِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نهوهی هاتوره ده ربارهی بلاو کردنهوهی سلاو

١ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِفْشَاءِ السَّلَامِ

٢٦٨٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَمْرٍ إِذَا أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، وَشُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَالْبَرَاءِ، وَأَنَسٍ، وَابْنِ عُمَرَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له شهو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی ده گیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (سویند به (الله) که نهفسی منی به دهسته ناچنه بههستهوه ههتا باوهپ نههینن، باوهپیش ناهینن تاکو بهکرتان خوش نهویت، نایا شتیکتان پی نشان بدهم نهگهر جیبهجیتان کرد بهکرتان خوش بویت؟ سلاو لهناو خوتاندا بلاو بکهندهوه).

نه وهی هاتووه ده باره ی فهزلی سلاو کردن

۲ - بَابُ مَا ذُكِرَ فِي فَضْلِ السَّلَامِ

۲۶۸۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجَرِيرِيُّ الْبَلْخِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سُلَيْمَانَ الصُّبُعِيِّ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَشْرٌ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عِشْرُونَ. ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثُونَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَسَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ.

واته: له عیمرانی کوری حوصهینه وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیاوی هات بو خزمهت پیغه مبهری خوای صلی الله علیه وسلم، وتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ)، پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم وهلامی دایه وه، دانیشته، فهرمووی: (ده چاکه ی بو نوسرا)، یه کیکی تر هات و وتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ) وهلامی دایه وه، دانیشته، پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (بیست چاکه ی بو نوسرا)، یه کیکی تر هات و وتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ)، وهلامی دایه وه، دانیشته، پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (سی چاکه ی بو نوسرا).

نهوهی هاتوره دهر باره‌ی مؤلته وهر گرتن سیّ جاره

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِسْتِثْدَانِ ثَلَاثَةً

۲۶۹۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: اسْتَأْذَنَ أَبُو مُوسَى عَلَى عُمَرَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟ قَالَ عُمَرُ: وَاحِدَةٌ، ثُمَّ سَكَتَ سَاعَةً، ثُمَّ قَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟ قَالَ عُمَرُ: ثِنْتَانِ، ثُمَّ سَكَتَ سَاعَةً فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟ فَقَالَ عُمَرُ: ثَلَاثٌ، ثُمَّ رَجَعَ، فَقَالَ عُمَرُ لِلْبَوَّابِ: مَا صَنَعَ؟ قَالَ: رَجَعَ، قَالَ: عَلَيَّ بِهِ، فَلَمَّا جَاءَهُ، قَالَ: مَا هَذَا الَّذِي صَنَعْتَ؟ قَالَ: السُّنَّةُ، قَالَ: الْسُّنَّةُ؟ وَاللَّهِ لَتَأْتِيَنِي عَلَى هَذَا بِزَهَانٍ أَوْ بَيِّنَةٍ أَوْ لَأَفْعَلَنَّ بِكَ، قَالَ: فَأَتَانَا وَنَحْنُ رُقُقَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَسْتُمْ أَغْلَمَ النَّاسِ بِحَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْإِسْتِثْدَانُ ثَلَاثٌ، فَإِنْ أُذِنَ لَكَ، وَإِلَّا فَارْجِعْ فَجَعَلَ الْقَوْمُ يُمَارِخُونَهُ، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: ثُمَّ رَفَعْتُ رَأْسِي إِلَيْهِ فَقُلْتُ: فَمَا أَصَابَكَ فِي هَذَا مِنَ الْعُقُوبَةِ فَأَنَا شَرِيكُكَ. قَالَ: فَأَتَى عُمَرُ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ، فَقَالَ عُمَرُ: مَا كُنْتُ عَلِمْتُ بِهَذَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأُمِّ طَارِقٍ مَوْلَاةِ سَعْدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَالْجُرَيْرِيُّ اسْمُهُ: سَعِيدُ بْنُ إِيسَى يُكْنَى أَبَا مَسْعُودٍ، وَقَدْ رَوَى هَذَا غَيْرُهُ أَيْضًا عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، وَأَبُو نَضْرَةَ الْعَبْدِيُّ اسْمُهُ: الْمُنْذِرُ بْنُ مَالِكٍ بْنِ قُطْعَةَ.

واته: له نه‌بو سه‌عیدی خودریه‌وه ره‌زای خوای لیّ بیّ ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: نه‌بو موسا ره‌زای خوای لیّ بیّ داوای مؤلته‌تی کرد چوونه‌ژووره‌وه‌ی کرد له پیتشه‌وا عومهر ره‌زای خوای لیّ بیّ فهرمووی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ)، بیتمه‌ژووره‌وه؟ پیتشه‌وا عومهر ره‌زای خوای لیّ بیّ فهرمووی: نه‌وه یه‌ک، له‌پاشدا ماوه‌یه‌ک وه‌ستا فهرمووی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ)، بیتمه‌ژووره‌وه؟ پیتشه‌وا عومهر ره‌زای خوای لیّ بیّ فهرمووی: نه‌وه دوو، نینجا ماوه‌یه‌کی تر وه‌ستا فهرمووی: (السَّلَامُ

عَلَيْكُمْ، بيمه ژووره ده؟ پيشهوا عومهر رهزای خوای لی بی فره مووی: نهوه سی، له پاشدا گهراپهوه، پيشهوا عومهر رهزای خوای لی بی به ده رگاوانه کهی فره موو: چی کرد؟ وتی: گهراپهوه، بۆم بینن، کاتی هات، فره مووی: نهوه بۆچی له دواى سی جاره که گهراپتهوه؟ نهبو موسا فره مووی: سوننه ته، نهویش فره مووی: سوننه ته، سویند به (الله) یان نهو تا به لگه و شایهت دینی له سر نه مه یان نهو تا سزات ده ده م، نیمه کۆمه لى له نه نصار بووین نهبو موسا هات بۆلامان فره مووی: نهی کۆمه له نه نصار نایا نیهو زانتر نین به فره مووده ی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم؟ مه گهر نه یغه فره موو: (مۆلهت وه رگرتن سی جاره، نه گهر مؤله تیان پیدای بچۆژووره وه نه گینا بگه رپیره وه)، خه لکه که پیکه نین و گالته یان پی ده کرد، نهبو سه عید فره مووی: سه رم به رز کرده بۆی و وتم: هه رچی سزایه کی دای له سه ر نهوه من شه ریک و هاوه لى تۆم، فره مووی: چوون بۆ خزمهت پيشهوا عومهر رهزای خوای لی بی هه واله کهم پی راگه یاند، نهویش فره مووی: من نه مه م نه زانیوه.

٢٦٩١ - (ضعیف الإسناد منکر المتن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو زُمَيْلٍ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالَ: اسْتَأْذَنْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا فَأَذِنَ لِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَأَبُو زُمَيْلٍ اسْمُهُ: سِمَاكُ الْحَنْفِيُّ. وَإِنَّمَا أَنْكَرَ عُمَرُ عِنْدَنَا عَلَى أَبِي مُوسَى حَيْثُ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: الْإِسْتِذَانُ ثَلَاثٌ، فَإِذَا أُذِنَ لَكَ وَالْأَفَارِجُ. وَقَدْ كَانَ عُمَرُ اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا فَأَذِنَ لَهُ وَلَمْ يَكُنْ عَلِمَ هَذَا الَّذِي رَوَاهُ أَبُو مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: فَإِنْ أُذِنَ لَكَ وَالْأَفَارِجُ.

واته: له پيشهوا عومهره وه رهزای خوای لی بی ده گيرنه وه، که فره موويه تی:

سیّ جار داوای مۆلّهتی چوونه ژووره وهم کرد بۆ خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، مۆلّهتی پیدام. بینگومان کاتی ئەبو موسا ئەم فەرموودهی گیرایه وه: (مۆلّهت وەرگرتن سیّ جارە، ئەگەر مۆلّهت یان پیدای بچۆژووره وه ئەگینا بگه‌ڕێه وه). پێشهوا عومەر رهزای خوای لیّ بی ئینکاری کرد. بینگومان پێشهوا عومەر رهزای خوای لیّ بی سیّ جار داوای مۆلّهتی کرد له پیغه مبهری خوای صلی الله علیه وسلم، نهویش مۆلّهتی پیدام، به‌لام نهوێ نهزانی که ئەبو موسا گیرایه وه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (ئەگەر مۆلّهت یان پیدای بچۆژووره وه ئەگینا بگه‌ڕێه وه).

دەربارە ی چۆنیەتی وه‌لامدانە وه سلاو

٤ - بَابُ مَا جَاءَ كَيْفَ رَدُّ السَّلَامِ

٢٦٩٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنْمَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: دَخَلَ رَجُلٌ الْمَسْجِدَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ فِي نَاحِيَةِ الْمَسْجِدِ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَعَلَيْكَ، ارْجِعْ فَصَلِّ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَرَوَى يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، هَذَا عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، فَقَالَ: عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ: فَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَقَالَ: وَعَلَيْكَ وَحَدِيثُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ أَصَحُّ.

واته: له ئەبو هورهیره وه رهزای خوای لیّ بی ده‌گیرنه وه، که فەرموویه تی: پیاوی هاته مزگه‌وت نوێژی کرد، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له لایه‌کی مزگه‌وته‌که وه دانیشتبوو، له‌پاشدا هات سلاوی کرد، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرمووی: (له‌تۆش). بگه‌ڕێه وه نوێژه‌که ت بکه‌روه چونکه تۆ نوێژت نه‌کرد). جا راوی فەرمووده‌که ی به‌دریژی گیرایه وه..

نهوهی هاتوره ده باره ی گه یاندنی سلاو

۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَبْلِيغِ السَّلَامِ

۲۶۹۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُنْذِرِ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ زَكْرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ غَامِرِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ، حَدَّثَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا: إِنَّ جِبْرِيلَ يُقْرُئُكَ السَّلَامَ، قَالَتْ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي مُخْمَرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ الزُّهْرِيُّ، أَيْضًا، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ.

واته: له عائیشهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم پیتی فهرمووه: (جبریل سلاوی لی ده کردی)، نهویش فهرمووی: (وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ).

ده باره ی فہزلی نهو کہ سہی له پشدا سلاو ده کات

۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ

۲۶۹۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا قُرَّانُ بْنُ نَمَامٍ الْأَسَدِيُّ، عَنْ أَبِي فَرْوَةَ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلَانِ يَلْتَقِيَانِ أَيُّهُمَا يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ؟ فَقَالَ: أَوْلَاهُمَا بِاللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. قَالَ مُحَمَّدٌ: أَبُو فَرْوَةَ الرَّهَاقِيُّ مُقَابِرُ الْحَدِيثِ إِلَّا أَنَّ ابْنَهُ مُحَمَّدَ بْنَ يَزِيدَ يَزُوي عَنْهُ مَنَاقِبَر.

واته: له نهبو نومامهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: وتیان: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، دوو کہس به یهک گه یشتن کامیان له پشدا سلاو بکات؟ فهرمووی: (کامیان له رهحه تی خواوه نزیک بوو، یان کامیان شایه تر بوو به چاودیری خوای گه ووره).

نهوهی هاتووه ده‌باره‌ی سلاو کردن به‌دهست باش نیه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ إِشَارَةِ الْيَدِ بِالسَّلَامِ

۲۶۹۵ - (حسن) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَشَبَّهَ بِغَيْرِنَا، لَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ وَلَا بِالنَّصَارَى، فَإِنَّ تَسْلِيمَ الْيَهُودِ الْإِشَارَةُ بِالأَصَابِعِ، وَتَسْلِيمَ النَّصَارَى الْإِشَارَةُ بِالأَكْفَفِ. هَذَا حَدِيثٌ إِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ وَرَوَى ابْنُ الْمُبَارَكِ، هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ ابْنِ لُحَيْعَةَ، فَلَمْ يَرْفَعْهُ.

واته: له عدمی کوری شوعه‌یه‌وه، له باوکیه‌وه، له باپیره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فرمویه‌تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه‌تی: (هه‌رکس به غه‌یری نیمه خوی بجوینی نه‌وه شوینکه‌وته‌ی سوننه‌ت و ریبازی نیمه نیه، خوتان مه‌چوینن به جوله‌که‌و گاواره‌کان، جوله‌که به په‌نجه سلاو ده‌کمن و گاواره‌کانیش به‌دهست).

نهوهی هاتووه ده‌باره‌ی سلاو کردن له مندال

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ عَلَى الصَّبْيَانِ

۲۶۹۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو الْخَطَّابِ زَيْدُ بْنُ يَحْيَى الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَنَابٍ سَهْلُ بْنُ حَمَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، فَمَرَّ عَلَى صَبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ ثَابِتٌ: كُنْتُ مَعَ أَنَسٍ، فَمَرَّ عَلَى صَبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، وَقَالَ أَنَسٌ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرَّ عَلَى صَبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ ثَابِتٍ، وَرَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ أَنَسٍ.

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له سه یاره وه ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: له گهل (ثابت) ی بونانی ده ووشتم کاتی به لای مندالاندا تی ده پیری سلاوی لی ده کردن. (ثابت) وتی: له گهل نه نس بووم ره زای خوی لی بی، به لای مندالاندا تی ده پیری سلاوی لی ده کردن. نه نس ره زای خوی لی بی فهرمووی: له خزمهت پیغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم بووم به لای مندالاندا تی ده پیری سلاوی لی ده کردن.

سه بارهت به سلاو کردن له نافره تان.

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ عَلَى النِّسَاءِ

۲۶۹۷ - (صحيح: الا الإلواء باليد) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ، أَنَّهُ سَمِعَ شَهْرَ بْنَ حَوْشَبٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَسْمَاءَ بِنْتَ زَيْدٍ، تُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا وَعُصْبَةٌ مِنَ النِّسَاءِ قُعُودٌ، فَأَلَوَى يَدِيهِ بِالتَّسْلِيمِ وَأَشَارَ عَبْدُ الْحَمِيدِ يَدِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: لَا بَأْسَ بِحَدِيثِ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ بَهْرَامَ عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: شَهْرٌ حَسَنُ الْحَدِيثِ وَقَوَّى أَمْرَهُ وَقَالَ: إِنَّمَا تَكَلَّمَ فِيهِ ابْنُ عَوْنٍ ثُمَّ رَوَى عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي زَيْنَبٍ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمِيلٍ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ، قَالَ: إِنَّ شَهْرًا نَزَّكُوهُ قَالَ أَبُو دَاوُدَ: قَالَ النَّضْرُ: نَزَّكُوهُ أَيُّ طَعَنُوا فِيهِ وَإِنَّمَا طَعَنُوا فِيهِ لِأَنَّهُ وَلِيَ أَمْرَ السُّلْطَانِ.

واته: له نه سمائی کچی یه زیده وه ده گیرنه وه، که وتویه تی: جاری له مزگهوت له گهل کومه لی ژندا دانیشتبووین پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به لاماندا

تی پهری به دهستی سلاوی لی کردین.

سه بارهت به سلاو کردنی کاتی جوننهوه بو مالهوه

۱۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ

۲۶۹۸ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الْبَصْرِيُّ الْأَنْصَارِيُّ مُسْلِمُ بْنُ حَاتِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا بُنَيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَهٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که
فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بی بی فهرمووم: (کوری خوم
کاتی که چویتهوه بو مالهوه سلاویان لی بکه، نهوه ده بیته فهر و بهره کهت بو
خوت و بو خانه واده کهشت).

نهوهی هاتوره دهر بارهی سلاو کردن له پیش قسه کردن

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّلَامِ قَبْلَ الْكَلَامِ

۲۶۹۹ - (حسن) حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ الصَّبَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَكْرِيَّا، عَنْ عَنَسَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَادَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: السَّلَامُ قَبْلَ الْكَلَامِ. وَهَذَا الْإِسْنَادُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: لَا تَدْعُوا أَحَدًا إِلَى الطَّعَامِ حَتَّى يُسَلِّمَ. هَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. سَمِعْتُ مُحَمَّدًا، يَقُولُ: عَنَسَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ضَعِيفٌ فِي الْحَدِيثِ ذَاهِبٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ زَادَانَ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ.

واته: له جابری کوپی (عبد الله) وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که
 فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (سلاو کردن
 له پیش قسه کردنه وهیه). ههروه ها فهرموویه تی: (ههه که سی سلاو نه کات خولکی
 مه کهن بو سهر سفره و خوانتان).

سه بهارت به سلاو کردن له نه هلی (ذمه).

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ

۲۷۰۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ
 أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَبْدَأُوا
 الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى بِالسَّلَامِ، وَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ. هَذَا
 حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
 پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نیوه له پیشدا سلاو مه کهن له
 جوله کهو گاورد کان، کاتی له ریگایه کدا پییان گه یشتن خوتان له چه قی ریگاکه وه
 برۆن و ریگه یان بو چۆل مه کهن ناچار یان بکهن بو نه وهی له ته نگه بهری ریگه که وه
 برۆن).

۲۷۰۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ
 عُيَيْنَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: إِنَّ رَهْطًا مِنَ الْيَهُودِ دَخَلُوا عَلَى
 النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالُوا: السَّامُ عَلَيْكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
 عَلَيْكُمْ، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: بَلْ عَلَيْكُمُ السَّامُ وَاللَّعْنَةُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا
 عَائِشَةُ، إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ، قَالَتْ عَائِشَةُ: أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ: قَدْ

قُلْتُ عَلَيْهِكُمْ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَصْرَةَ الْغِفَارِيِّ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَنْسٍ، وَأَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُهَنِيِّ. حَدِيثٌ عَائِشَةُ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عایشه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: کۆمه‌لی جوله‌که‌کان هاتنه خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، وتیان: مردن بو‌تۆ، فەرمووی: (مردن بو‌نیوه). عایشه ره‌زای خوای لی بی فەرمووی: مردن بو‌نیوه و نه‌فره‌تیش‌تان لی بی، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرمووی: (ئه‌ی عایشه خوای گه‌وره خۆی نه‌رمونیا‌نه و نه‌رمونیا‌نیشی پی‌خۆشه له هه‌موو کارباریکدا). عایشه ره‌زای خوای لی بی فەرمووی: گویت لی نه‌بوو چیان وت؟ پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرمووی: (بی‌گومان منیش فەرمووم: مردن بو‌نیوه).

ده‌باره‌ی سلاو‌کردن له کۆمه‌لی موسولمان و غه‌یره موسولمانی تیدا بی

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّلَامِ عَلَى مَجْلِسٍ فِيهِ الْمُسْلِمُونَ وَغَيْرُهُمْ

۲۷۰۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، أَنَّ أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، أَخْبَرَهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَرَّ بِمَجْلِسٍ فِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئوسامه‌ی کوری زه‌یده‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به‌لای کۆر و کۆمه‌لی‌کدا تیپه‌ری تیکه‌ل بوو له موسولمانان و جوله‌که سلاوی لی کردن.

نهوهی هاتووه ده باره ی سلاو کردنی سوار له پیاده

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَسْلِيمِ الرَّكَّابِ عَلَى الْمَاشِي

۲۷۰۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: حَدَّثَنَا زَوْجُ بَنِي عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُسَلِّمُ الرَّكَّابُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَاعِدُ عَلَى الْكَثِيرِ، وَزَادَ ابْنُ الْمُثَنَّى فِي حَدِيثِهِ، وَيُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شُبَلٍ، وَفَضَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، وَجَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. وَقَالَ أَبُو السَّخَيَّانِي، وَيُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، وَعَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ: إِنَّ الْحَسَنَ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له نهبو هورهیره ره زای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (با سوار سلاو بکات له پیاده، پیاده ش سلاو بکات لهوهی دانیشتووه، کهم سلاو بکات له زور، بچوکیش سلاو بکات له گهوره).

۲۷۰۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُسَلِّمُ الصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ، وَالْمَارُّ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَاعِدُ عَلَى الْكَثِيرِ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره ره زای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (با بچوک سلاو بکات له گهوره، نهوهی که تی ده پیری سلاو بکات لهوهی دانیشتووه، کهمیش سلاو بکات له زور).

۲۷۰۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيَّوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو هَانِيٍّ اسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ هَانِيٍّ الْخَوْلَاطِيُّ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْجَنْبِي، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُسَلِّمُ الْقَارِسُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَائِمِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو عَلِيٍّ الْجَنْبِيُّ اسْمُهُ: عَمْرُو بْنُ مَالِكٍ.

واته: له (فضالة)ی کوپی عوبهیدهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (با سوار سلاو بکات له پیاده، پیادهش سلاو بکات لهوهی که وهستاوه یان دانیشتووه، که میس سلاو بکات له زور).

دهرباره ی سلاو کردن له کاتی ههستان و دانیشندا

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ عِنْدَ الْقِيَامِ وَعِنْدَ الْقُعُودِ

۲۷۰۶ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى مَجْلِسٍ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنْ بَدَأَ لَهُ أَنْ يَجْلِسَ فَلْيَجْلِسْ، ثُمَّ إِذَا قَامَ فَلْيُسَلِّمْ فَلْيَسْبِ الْأُولَى بِأَحَقُّ مِنَ الْآخِرَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ أَيْضًا عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (نهگهر که سیکتان گهیشته نیو کوپ و کومه لیک با سلاو بکات، کاتی ویستی ههستی و بپروات با سلاو بکات، چونکه سلاوی یه کهم له دووهم باشر نیه).

نهوهی هاتووه ده باره ی مؤلته وهرگرتن روو بهرووی مال

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِسْتِثْنَانِ قُبَالَةَ الْبَيْتِ

۲۷۰۷ - (ضعیف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لُحَيْعَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَشَفَ سِتْرًا فَأَدْخَلَ بَصَرَهُ فِي الْبَيْتِ قَبْلَ أَنْ يُؤْذَنَ لَهُ فَرَأَى عَوْرَةَ أَهْلِهِ فَقَدْ أَتَى حَدًّا لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَأْتِيَهُ، لَوْ أَنَّهُ حِينَ أَدْخَلَ بَصَرَهُ اسْتَقْبَلَهُ رَجُلٌ فَقَفَا عَيْنَيْهِ مَا عَيَّرْتُ عَلَيْهِ، وَإِنْ مَرَّ الرَّجُلُ عَلَى بَابٍ لَا سِتْرَ لَهُ غَيْرِ مُغْلَقٍ فَتَنَظَّرَ فَلَا حَاطِيَةَ عَلَيْهِ، إِنَّمَا الْحَاطِيَةُ عَلَى أَهْلِ الْبَيْتِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي أُمَامَةَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِثْلَ هَذَا إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ لُحَيْعَةَ. وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبَلِيُّ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ.

واته: له نهبو (ذر) هوه رهزای خوای لی بئی دهگیرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (که سی پيش نهوهی مؤلته تی بدهن پهردهی مالی لابدات و چاو بگیری بهناو مالداو تهماشای عهوره تیان بکات نهوه گوناهیکی گهورهی وای کردووه شایه نی حهدهه، بهشیویه نهگهر پیاوی شتی بکات بهناو چاویدا و چاوی ده ربیتی و کویری بکات لئی ناگرم و به تاوانباری دانانیم، نهگهر که سی دای به بهردهم ده رگایه کدا ده رگاکه دانه خرابوو پهردهشی نهبوو سهیری ناو مال که ی کرد نهوه گونا که ی له نهستی خاوهن مال که یه).

کهسی بهی مؤلّهت سهیری مالی بکات

۱۷ - بَابُ مَنْ أَطْلَعَ فِي دَارِ قَوْمٍ يَغْتَرِ إِذْنَهُمْ

۲۷۰۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ فِي بَيْتِهِ فَاظْلَعَ عَلَيْهِ رَجُلٌ فَأَهْوَى إِلَيْهِ بِمَشْقَصٍ فَتَأَخَّرَ الرَّجُلُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه نه سی کوری مالی که وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که
فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له مال وه بوو، پیاوی سهیری
ناو مال که ی ده کرد، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به سهره رمیکه وه بو ی
هه ستا به ماته مات بو ی چوو تا له پر بیکات به چا ویدا، به لام پیا وه که کشایه
دوا وه.

۲۷۰۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَنَّ رَجُلًا أَطْلَعَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جُحْرِ فِي حُجْرَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِذْرَاءَ يَحْكُ بِهَا رَأْسَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَوْ عَلِمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعْتُ بِهَا فِي عَيْنِكَ، إِنَّمَا جُعِلَ الْإِسْتِئْذَانُ مِنْ أَجْلِ الْبَصَرِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له سه هلی کوری سه عدی ساعديه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که
پیاوی له درزی ده رگا که ی مالی پیغه مبهری خوا وه صلی الله علیه وسلم سهیری
ده کرد، پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم شانیه کی ناسنی به ده سته وه بوو، سهری
خوی پی داده هینا، به پیا وه که ی فرموو: (نه گهر ده مزانی ته ماشای نا وه ده که ی
ثم شانیه م ده کرد به ناو چاوتا، له راستیدا مؤلّهت وه رگرتن له پیناوی
ته ماشا کردندا دانرا وه).

دهرباره‌ی سلاو کردن له پیش مؤلّهت وهرگرتن

۱۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ قَبْلَ الْإِسْتِثْنَانِ

۲۷۱۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي سُفْيَانَ، أَنَّ عَمْرُو بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ كَلْدَةَ بْنَ حَنْبَلٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةَ بَعَثَهُ بِلَبْنٍ وَلَبْنٍ وَضَعَايِسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَعْلَى الْوَادِي، قَالَ: فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ وَلَمْ أُسَلِّمْ وَلَمْ أَسْتَأْذِنْ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ارْجِعْ فَقُلْ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَأَدْخُلُ؟ وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أُسَلِّمَ صَفْوَانُ.

قَالَ عَمْرُو: وَأَخْبَرَنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ أُمَيَّةُ بْنُ صَفْوَانَ، عَنْ كَلْدَةَ بْنِ حَنْبَلٍ، وَلَمْ يَقُلْ سَمِعْتُهُ مِنْ كَلْدَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ وَرَوَاهُ أَبُو عَاصِمٍ، أَيْضًا عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، مِثْلَ هَذَا. وَضَعَايِسُ: هُوَ حَشِيشٌ يُؤْكَلُ.

واته: صفوانی کوری نومیه دواى نهوهی که موسولمان بوو به کهلدهی کوری حنه‌لدا هندی شیر و فرو و خه‌یاری بچوکی نارد بو پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، لهوکاته‌دا پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم به‌سهر شیوه به‌رزده‌کی مه‌ککه‌وه بوو، کهلده وتی: چوومه ژووره‌وه بو لای نه سلاوم کرد نه مؤله‌تیشم وهرگرت، فهرمووی: (بگه‌ریزه‌وه بلی سلاوی خواتان لی بی، مؤله‌تم دده‌دن بیمه‌ژووره‌وه؟).

۲۷۱۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: اسْتَأْذَنْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دِينٍ كَانَ عَلَى أَبِي فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ فَقُلْتُ: أَنَا، فَقَالَ: أَنَا أَنَا كَأَنَّهُ كَرِهَ ذَلِكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له جابیره‌وه ره‌زای خواى لی بی ده‌گیړنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبهر

صلی الله علیه وسلم قهرزیککی له لای باو کم بوو چووم بو خزمه تی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم ، دام له ده رگا داوای مؤله تی چوونه ژووره وم کرد، فهرمووی: (نه وه کی یه؟) وتم: منم، فهرمووی: (منم منم) وهك بلیتی پیی ناخوش بیت - ده بی بوتریت من فلان که سم -.

ده رباره ی نهی کردن له وهی که سی بهی ناگادار کردنه وه

به شهودا بیته وه و بدات له ده رگای ماله وه یان

۱۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ طُرُقِ الرَّجُلِ أَهْلَهُ لَيْلًا

۲۷۱۲ - (صحيح) أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ ثُبَيْحِ الْعَنْزِيِّ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَاَهُمْ أَنْ يَطْرُقُوا النِّسَاءَ لَيْلًا. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نَهَاَهُمْ أَنْ يَطْرُقُوا النِّسَاءَ لَيْلًا، قَالَ: فَطَرَقَ رَجُلَانِ بَعْدَ نَهْيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا.

واته: له جابیره وه رهزای خوی لی بی ده گیرنه وه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم نهی کردوه له وهی که سی بهی ناگادار کردنه وه به شهودا بیته وه و بدات له ده رگای ماله وه یان.

له نیبنو عه باسه وه رهزای خویان لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نهی کردوه له وهی که سی بهی ناگادار کردنه وه به شهودا بیته وه و بدات له ده رگای ماله وه یان. نیبنو عه باس فهرمووی: له دوا ی نه وهی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم نهی لی کرد، دوو پیار

شه و هاتنه وه دایان له ده رگای ماله وهیان، هه ریه که یان بینی که سی له گه ل ژنه که یدایه.

نه وهی هاتووه ده باره ی سلا و کردن

۲۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْيِبِ الْكِتَابِ

۲۷۱۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، عَنْ حَمْرَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا كَتَبَ أَحَدُكُمْ كِتَابًا فَلْيُتَرِّبْهُ فَإِنَّهُ أَنْجَحٌ لِلْحَاجَةِ. هَذَا حَدِيثٌ مُنْكَرٌ، لَا نَعْرِفُهُ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَحَمْرَةُ هُوَ عِنْدِي: ابْنُ عَمْرِو النَّصِيبِيِّ وَهُوَ ضَعِيفٌ فِي الْحَدِيثِ.

واته: له جابیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبه ره صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر که سی له نیه نامه یه کی نووسی خو لاوی بکات، چونکه نه وه باشه بو جیه جیکردنی پیوستی).

۲۱ - بَابُ

۲۷۱۴ - (موضوع) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ عُنْبَسَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَادَانَ، عَنْ أُمِّ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَيْنَ يَدَيْهِ كَاتِبٌ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: ضَعِ الْقَلَمَ عَلَى أُذُنِكَ فَإِنَّهُ أَذْكَرُ لِلْمُتْلِيِّ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَهُوَ إِسْنَادٌ ضَعِيفٌ، وَعُنْبَسَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَمُحَمَّدُ بْنُ زَادَانَ يُضَعَّفَانِ فِي الْحَدِيثِ.

واته: له زهیدی کوری (ثابت) وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فرموویه تی: چووم بو خزمهت پیغه مبه ره صلی الله علیه وسلم نووسه ری له بهرده ستیدا بوو، بو خوم گویم لی بی بوو ده یفه رموو: (قه له که له سه ر گویت دابنی چونکه نه وه باشه بو بیر کردنه وه و دارشتنی نامه که به جوانی).

نهوهی هاتوره ده باره ی فیربونی زمانی سوریانی

۲۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْلِيمِ السُّرِّيَانِيَّةِ

۲۷۱۵ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَارِجَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَعَلَّمَ لَهُ كَلِمَاتٍ مِنْ كِتَابِ يَهُودَ قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ مَا أَمُرُ يَهُودَ عَلَى كِتَابٍ قَالَ: فَمَا مَرَّ بِي نِصْفُ شَهْرٍ حَتَّى تَعَلَّمْتُهُ لَهُ قَالَ: فَلَمَّا تَعَلَّمْتُهُ كَانَ إِذَا كَتَبَ إِلَى يَهُودَ كَتَبْتُ إِلَيْهِمْ، وَإِذَا كَتَبُوا إِلَيْهِ قَرَأْتُ لَهُ كِتَابَهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوِيَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَوَاهُ الْأَعْمَشُ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُثَيْدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَعَلَّمَ السُّرِّيَانِيَّةَ.

واته: له زهیدی کوری (ثابت) هوه رهزای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمانی پی کردم که فیری نویسن و خویندنه وهی زمانی جوله که بیم، منیش فیری زمانی جوله که بووم بو پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم فرموی: (سویند به (الله) نه مین نیم له جوله که کان نامهم بو بنوسن بو جوله که کان یان نامهی جوله که کانم بهراستی بو بخویندنه وه ده ترسم شتیکی بو زیاده کهم بکهن)، ماوهی نیو مانگ تی نه پیری به باشی فیری نویسن و خویندنه وهی زمانی جوله که بووم و به دلنیا یسه وه لی تی ده گه یستم، نه گهر بیویستایه نامه بنیری بو جوله که کان من بزم ده نویسی، ههروه ها نه گهر نامه شی بو بهاتایه له لایهن جوله که کانه وه نهوا من بزم ده خویندنه وه.

واته: له زهیدی کوری (ثابت) هوه رهزای خوای لی بی ده گیرنه وه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمانی پی کردم که فیری سوریانی بیم.

دهرباره‌ی نامه ناردن بۆ هاوبه‌ش بۆ خوا دانه‌ران

۲۳ - بَابُ فِي مُكَاتَبَةِ الْمُشْرِكِينَ

۲۷۱۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ حَمَّادٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَتَبَ قَبْلَ مَوْتِهِ إِلَى كِسْرَى وَإِلَى قَيْصَرَ وَإِلَى النَّجَاشِيِّ وَإِلَى كُلِّ جَبَّارٍ يَدْعُوهُمْ إِلَى اللَّهِ وَلَيْسَ بِالنَّجَاشِيِّ الَّذِي صَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌نه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌پیش وه‌فات کردنی نامه‌ی نارد بۆ کيسرا و قه‌یصر و نه‌جاشی نه‌وه‌یان نا که موسولمان بوو کاتی که مرد نو‌یژی مردووی به غانیبی له‌سهر کرد، هه‌روه‌ها نامه‌ی نارد بۆ هه‌موو کاربه‌ده‌ست و کردن بۆ لای خوا.

دهرباره‌ی چۆن نامه‌ی ده‌نووسی بۆ خه‌لکانی هاوبه‌ش بۆ خوا دانه‌ر

۲۴ - بَابُ مَا جَاءَ كَيْفَ يُكْتَبُ إِلَى أَهْلِ الشِّرْكِ

۲۷۱۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرَقْلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي نَقَرٍ مِنْ قُرَيْشٍ، وَكَانُوا يُجَارًا بِالشَّامِ فَأَتَوْهُ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ: ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَ، فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ السَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهَدَى أَمَّا بَعْدُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو سُفْيَانَ اسْمُهُ: صَخْرُ بْنُ حَرْبٍ.

واته: له ئیبنو عه باسه وه رهزای خویان لی بی ده گێرنه وه هیره قل پاشای رۆمه کان ناردی به دوای نه بو سوفیاندا له گهل چهند پیاویکی قوره شیدا بوو که بازرگان بوون له شام، جا هینایان بو لای، راوی فهرمووده که ی گێرپایه وه، وتی: له پاشدا داوای نامه که ی پیغه مبهری خوای صلی الله علیه وسلم کرد بو ی خوینرپایه وه، نوسرابوو: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) له موحه ممدی بهنده ی خواو پیغه مبهری خواوه صلی الله علیه وسلم بو هیره قل گه وه و پاشای رۆم، سلاو له و که سه ی شوین هیدایهت که وتوه، له دوایدا: (...).

نه وه ی هاتووه ده رباره ی مؤر کردنی نامه کان

۲۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي خَتْمِ الْكِتَابِ

۲۷۱۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا أَرَادَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَكْتُبَ إِلَى الْعَجَمِ قِيلَ لَهُ: إِنَّ الْعَجَمَ لَا يَقْبَلُونَ إِلَّا كِتَابًا عَلَيْهِ خَاتَمٌ فَاصْطَنَعَ خَاتَمًا، قَالَ: فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي كَفِّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه نه سه ی کوپی مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فهرمویه تی: کاتی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ویستی نامه بنوسی بو پاشاه ده سه لاتدای عه جه مه کان، پی و ترا: عه جه مه کان نامه یه مؤر نه کرابی وه ری ناگرن و قبولی ناکن، بویه نه ویش مؤر یکی دروست کرد بو خوی، وتی: وه که نه وه ی ئیستا به چاوی خۆم سه یری بریسه که ی نه و مؤره بکه م که له ده سه تی پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم بوو.

نهوهی هاتوره ده باره‌ی چۆنیه‌تی سلاو کردن

۲۶ - بَابُ كَيْفَ السَّلَامُ

۲۷۱۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ الْبُنَائِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي لَيْلَى، عَنِ الْمُقَدَّادِ بْنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: أَقْبَلْتُ أَنَا وَصَاحِبَانِ لِي قَدْ ذَهَبَتْ أَسْمَاعُنَا وَأَبْصَارُنَا مِنَ الْجُهْدِ، فَجَعَلْنَا نَعْرِضُ أَنْفُسَنَا عَلَى أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَيْسَ أَحَدٌ يَقْبَلُنَا، فَأَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَى بِنَا أَهْلَهُ، فَإِذَا ثَلَاثَةُ أَعْنَرٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اخْتَلِبُوا هَذَا اللَّبَنَ بَيْنَنَا، فَكُنَّا نَحْتَلِبُهُ، فَيَشْرِبُ كُلُّ إِنْسَانٍ نَصِيبَهُ، وَتَرْفَعُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَصِيبُهُ، فَيَجِيءُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ اللَّيْلِ فَيُسَلِّمُ تَسْلِيمًا، لَا يُوقِظُ النَّائِمَ وَيُسْمِعُ الْيَقْظَانَ، ثُمَّ يَأْتِي الْمَسْجِدَ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَأْتِي شَرَابَهُ فَيَشْرِبُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له میقدادی کوری نهسه دهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویه‌تی: من و دوو هاووپیی ترم وهك بلی له ماندویه‌تی و برسیتی و تینویتییدا نه ده‌مانبینی و نه نه ده‌مانبیس‌ت چووین بو ناو هاوه‌لانی پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم خۆمان نیشان‌دان، هیچ که‌سی له‌وان می‌وانداریان نه‌کردین خۆشیان نه‌دار بوون، رۆشتین بو خزمه‌ت پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، له‌گه‌ل خۆی بردینییه‌وه بو مال‌هوه، سی بزنی لی بوو، فهرمووی: (هه‌رسی بزنه‌که بدۆشن و شیره‌که‌ی دابه‌ش بکه‌ن له‌نیوانماندا)، نیتر هه‌رکه‌سه‌و به‌شی خۆمان دۆشی و خواردمانه‌وه و به‌شه‌که‌ی نه‌ویشمان هه‌لگرت بو، پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم که شه‌و ده‌هاته‌وه به‌هتو‌اشی سلاوی ده‌کرد به‌شیویه نه‌وه‌ی که خه‌وتوو بوو خه‌به‌ری نه‌ده‌به‌وه، نه‌وه‌شی که به‌خه‌به‌ر بوو گویتی له‌سلاوه‌که‌ی بوو، له‌پاشدا ده‌چوو بو نوێژگا‌که‌ی شه‌ونوێژی ده‌کرد و ئینجا ده‌چوو بو لای به‌شه شیره‌که‌ی خۆی و ده‌بخوارده‌وه.

دهرباره‌ی سلاو کردن له که سیّ میز بکات که راهه تی ههیه

۲۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّسْلِيمِ عَلَى مَنْ يُبُولُ

۲۷۲۰ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، وَنَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الضَّحَّاكِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَجُلًا سَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُبُولُ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّلَامَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى التَّيْسَابُورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الضَّحَّاكِ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلْقَمَةَ ابْنِ الْفَعْوَاءِ، وَجَابِرٍ، وَالْبَرَاءِ، وَالْمُهَاجِرِ بْنِ قُنفُذٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گینه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم میزی ده کرد پیاوی سلاوی لی کرد وه لامی سلاوه کی نه دایه وه.

دهرباره‌ی سه ره تا بوت ریت: (علیک السلام) که راهه تی ههیه

۲۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَنْ يَقُولَ عَلَيْكَ السَّلَامُ مُبْتَدَأً

۲۷۲۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ، عَنْ أَبِي تَيْمَةَ الْهَجَنِيِّ، عَنْ رَجُلٍ، مِنْ قَوْمِهِ قَالَ: طَلَبْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ أَقْدِرْ عَلَيْهِ فَجَلَسْتُ، فَإِذَا نَفَرٌ هُوَ فِيهِمْ وَلَا أَعْرِفُهُ وَهُوَ يُصَلِّحُ بَيْنَهُمْ، فَلَمَّا فَرَغَ قَامَ مَعَهُ بَعْضُهُمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ قُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: إِنَّ عَلَيْكَ السَّلَامَ نَحْيَةَ الْمَيِّتِ، إِنَّ عَلَيْكَ السَّلَامَ نَحْيَةَ الْمَيِّتِ ثَلَاثًا، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيَّ فَقَالَ: إِذَا لَقِيَ الرَّجُلُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فَلْيَقُلْ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، ثُمَّ رَدَّ عَلَيَّ النَّبِيُّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَعَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَعَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ أَبُو غِفَارٍ، عَنْ أَبِي تَيْمَةَ الْهَجِيمِيِّ، عَنْ أَبِي جُرَيْجٍ جَابِرِ بْنِ سُلَيْمٍ الْهَجِيمِيِّ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَأَبُو تَيْمَةَ اسْمُهُ: طَرِيفُ بْنُ مُجَالِدٍ.

واته: له نهو ته ميمهى هوجه ميمهوه، له پياوړىكى هوزه كه يهوه ده گيړنه وه، كه فهرموويه تى: پيغه مبهري خوام صلى الله عليه وسلم نه ده ناسى بوى گه پام نه م توانى پنى بگه م، ديم كه سى له ناو چهند كه سيكدا بوو ناشته وایى ده كرد له نيتوانياندا، كاتى كه لى بوويه وه ههستا هه ندى كه سى له گهل بوو، وتيان: نهى پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم، كاتى كه ديم نه وه سى جار وتم: (عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ)، نه ویش سى جار له سهر يه كه فهرمووى: (بَيِّگومان سلاو كردن له مردوو بهو شيويه يه ده كريت)، له پاشدا رووى تى كردم و فهرمووى: (كاتى كه سى گه یشت به برا موسولمانه كهى بلى: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ)، له پاشدا پيغه مبهري صلى الله عليه رهدى دامه وه و فهرمووى: (وَعَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، وَعَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ).

٢٧٢٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا بِذَلِكَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ أَبِي غِفَارٍ الْمُثَنَّى بْنِ سَعِيدِ الطَّائِي، عَنْ أَبِي تَيْمَةَ الْهَجِيمِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سُلَيْمٍ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: عَلَيْكَ السَّلَامُ فَقَالَ: لَا تَقُلْ: عَلَيْكَ السَّلَامُ، وَلَكِنْ قُلْ: السَّلَامُ عَلَيْكَ وَذَكَرَ قِصَّةً طَوِيلَةً. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له جابیری کوری سوله یهوه ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: چووم بو خزمه ت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، وتم: (عَلَيْكَ السَّلَامُ)، نهویش فهرمووی: (مه لی: (عَلَيْكَ السَّلَامُ)، به لکو بلی: ((السَّلَامُ عَلَيْكَ)).

۲۷۲۳ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا سَلَّمَ سَلَّمَ ثَلَاثًا، وَإِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گپړنه وه، کاتی که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم سلاوی ده کرد سی جار سلاوی ده کرد، کاتی که فهرماشیتیکی ده فهرموو سی جار دووباره ی ده کرده وه.

۲۹ - بَابُ

۲۷۲۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي مُرَّةَ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ، فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَذَهَبَ وَاحِدٌ، فَلَمَّا وَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلَّمَا، فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةَ فِي الْخَلْفَةِ فَجَلَسَ فِيهَا، وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَذْبَرَ ذَاهِبًا، فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ. هَذَا حَدِيثٌ

حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَبُو وَقْدٍ اللَّيْثِيُّ اسْمُهُ: الْحَارِثُ بْنُ عَوْفٍ وَأَبُو مُرَّةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ وَاسْمُهُ: يَزِيدُ وَيُقَالُ: مَوْلَى عَقِيلٍ بْنِ أَبِي طَالِبٍ.

واته: له نهبو واقیدی (لیشی) هوه رهزای خوای لی بی ده گیرنهوه، که جاری پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له مزگهوت دانیشتبوو، خه لکانیکی له دهووری دانیشتبوون، سی کهس هاتن بو خزمهتی، کاتی که دیان بهو شیویه به کیکیان گه راپهوه، دوانه کهی تریان سلاویان کرد و راپهستان به دیار پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم، به کیکیان که لینیکی له نهلقهی کۆره که دا بینی و تیدا دانیش، نهوی کهشیان له پشتیانهوه دانیش، کاتی که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم لی بوویهوه فرمووی: (با هه والی نهو سی کهسه تان پی رابگهیه نم: به کیکیان هانای برده لای خوا و خواش روحی پی کردوو هانای دا، به کیکیان شهرمی کرد خوای گه ورهش روحی پی کردوو سزای نادات به لکو له تاوانه کانیشی خوش بوو، نهو هشیان پستی هه لکردو رۆشت خواش لی تووره بوو روحیشی پی ناکات.

۲۷۲۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: كُنَّا إِذَا أَتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ أَحَدُنَا حَيْثُ يَنْتَهِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَقَدْ رَوَاهُ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سِمَاكِ، أَيْضًا.

واته: له جابری کوری سه مورهوه رهزای خوای لی بی ده گیرنهوه، که فرموویه تی: ئیمه که ده چوینه خزمهت پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم ریزی کۆره که تا کوئ گه یشتبو له ویا داده نیشتن.

نهوهی هاتوره دهربارهی دانیشن له سهره پندا

۳۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجَالِسِ عَلَى الطَّرِيقِ

۲۷۲۶ - (صحيح المتن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، وَلَمْ يَسْمَعْهُ مِنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِنَاسٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُمْ جُلُوسٌ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ: إِنْ كُنْتُمْ لَا بُدَّ فَاعْلِلِينَ فَرُدُّوا السَّلَامَ، وَأَعِينُوا الْمُظْلُومَ، وَاهْدُوا السَّبِيلَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي شُرَيْحٍ الْخَزَاعِيِّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له بهرانهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبروی خوا صلی الله علیه وسلم دای بهلای چهند که سی له نه نصاره کاند له سهره پته کدا دانیشن بوون، فهرمووی: (ته گهر نیوه نهو کاره هر ده کمن و داده نیشن، وه لامی سلاوی موسولمانان بده نهوه، یارمه تی سته ملیکراو بدهن و سهریخن، وه ریتیشناندهری خه لکیش بن).

نهوهی هاتوره دهربارهی تهوکه کردن

- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُصَافَحَةِ

۲۷۲۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثُمَيْرٍ، عَنِ الْأَجْلَحِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلَّا غُفِرَ لهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ. وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ الْبَرَاءِ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ وَالْأَجْلَحُ هُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُجَيْةٍ بْنِ عَدِيٍّ الْكِنْدِيُّ.

واته: له بهرانی کورپی عازیهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبروی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هر دوو

موسولمانی بهیهك گه‌یشتن ده‌ست بجه‌نه ناوده‌ستی یه‌كتر و ته‌وقه له‌گه‌ل یه‌ك بكه‌ن خوای گه‌وره لییان خوش ده‌بی له‌پیش نه‌وه‌ی جیابینه‌وه‌).

۲۷۲۸ - (حسن) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلُ مِنَّا يَلْقَى أَخَاهُ أَوْ صَدِيقَهُ أَيْتَحَنِّي لَهُ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: أَفِيْلْتَرَمُهُ وَيُقْبَلُهُ؟ قَالَ: لَا، قَالَ: أَفَيَأْخُذُ بِيَدِهِ وَيُصَافِحُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نه‌ه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیړنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیاوړی وتی: نه‌ی پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، که‌سی له نی‌مه که ده‌گات به برا موسولمانه‌که‌ی بچه‌میته‌وه بۆی؟ فهرمووی: (نه‌خیر)، وتی: نه‌ی ده‌ست بکاته ملی و ماچی بکات؟ فهرمووی: (نه‌خیر)، وتی: نه‌ی ده‌ست بخته ناوده‌ستی و ته‌وقه‌ی له‌گه‌ل بکات؟ فهرمووی: (به‌لی).

۲۷۲۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: قُلْتُ لَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: هَلْ كَانَتْ الْمُصَافِحَةُ فِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: نَعَمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له قه‌تاده‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیړنه‌وه، که فهرموویه‌تی: وتم به نه‌ه‌سی کوری مالیك ره‌زای خوای لی بی: نایا هاوه‌لانی پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ته‌وقه‌یان له‌گه‌ل یه‌كتر ده‌کرد؟ فهرمووی: به‌لی.

۲۷۳۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ الْأَخْذُ بِالْيَدِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ سُفْيَانَ. سَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ هَذَا

الْحَدِيثِ فَلَمْ يَعُدَّهُ مَحْفُوظًا، وَقَالَ: إِنَّمَا أَرَادَ عِنْدِي حَدِيثَ سُفْيَانَ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَمَّنْ سَمِعَ ابْنَ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: لَا سَمَرَ إِلَّا لِمُصَلٍّ أَوْ مُسَافِرٍ قَالَ مُحَمَّدٌ وَإِنَّمَا يُرَوَّى عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، أَوْ غَيْرِهِ، قَالَ: مِنْ تَمَامِ التَّحِيَّةِ الْأَخْذُ بِالْيَدِ.

واته: له نيبنو مهسعودوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (سلأوکردنی تهواو دهستخستنه ناو دهستی یه کتره).

۲۷۳۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ زَخْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الْقَاسِمِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: تَمَامُ عِبَادَةِ الْمَرِيضِ أَنْ يَضَعَ أَحَدُكُمْ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ، أَوْ قَالَ: عَلَى يَدِهِ، فَيَسْأَلُهُ كَيْفَ هُوَ، وَتَمَامُ تَحِيَّتِكُمْ بَيْنَكُمْ الْمُصَافَحَةُ. هَذَا إِسْنَادٌ لَيْسَ بِالْقَوِيِّ قَالَ مُحَمَّدٌ: وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زَخْرٍ ثِقَةٌ، وَعَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ ضَعِيفٌ وَالْقَاسِمُ هُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُكْنَى أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَهُوَ مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خَالِدٍ بْنِ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَهُوَ ثِقَةٌ وَالْقَاسِمُ شَامِيٌّ.

واته: له نهو نومامهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (تهواوی سهردانی نهخوش دهست دانانه لهسهر نیوچاوانی نهخوشه که).

نهوهی هاتوره ده باره ی دهست کردنه مل و ماچکردن

۳۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُعَانِقَةِ وَالْقُبْلَةِ

۲۷۳۲ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَحْيَى بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبَّادٍ الْمَدِينِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ

بْنِ مُسْلِمٍ الرَّهْرِي، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَدِمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ الْمَدِينَةَ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فَأَنَاءَهُ فَقَرَعَ الْبَابَ، فَقَامَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرْيَانًا يَجُرُّ ثَوْبَهُ، وَاللَّهُ مَا رَأَيْتُهُ عُرْيَانًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ، فَأَعْتَنَقَهُ وَقَبَّلَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ الرَّهْرِيِّ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له عائیشهوه رهزای خواى لى بى ده گپړنه وه، که فەرموویه تی: کاتی زهیدی کوپی (حارثه) له سه فەری یان له غەزا گەرایه وه گەیشته وه شارى مەدینه، لهوکاته دا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له مالى من بوو، زهید هات بوو خزمه تی دای له ده رگا، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ههستا روشت به رهوی پیری له خو شیدا خوێ به ته واوه تی کۆنه کرد بووه عهباکه ی له زهوی ده خشانده به شوینی خویدا، سویند به (الله) نه پیشتر و نه دواتریش هه رگیز بهو شیویه نه مدی بوو خوێ کۆنه کاته وه و پیشوازی له میوان بکات، دهستی کرده ملی و ماچی کرد.

نه وه ی هاتووه ده رباره ی ماچی کردنی دهست و بى

۳۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قُبْلَةِ الْيَدِ وَالرَّجْلِ

۲۷۳۳ - (ضعيف) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، وَأَبُو أُسَامَةَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ، قَالَ: قَالَ يَهُودِيٌّ لِصَاحِبِهِ: اذْهَبْ بِنَا إِلَى هَذَا النَّبِيِّ فَقَالَ صَاحِبُهُ: لَا تَقُلْ نَبِيٍّ، إِنَّهُ لَوْ سَمِعَكَ كَانَ لَهُ أَرْبَعَةُ أَعْيُنٍ، فَأَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَاهُ عَنْ تَسْبِيحِ آيَاتِ بَيْتَاتٍ. فَقَالَ لَهُمْ: لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ، وَلَا تَمْشُوا بِبِرْيٍ إِلَى ذِي سُلْطَانٍ لِيَقْتُلَهُ، وَلَا تَسْخَرُوا، وَلَا تَأْكُلُوا الرِّبَا، وَلَا تَقْذِفُوا مُحْصَنَةً، وَلَا تَوَلُّوا الْفِرَارَ يَوْمَ الرَّحْفِ، وَعَلَيْكُمْ خَاصَّةُ الْيَهُودِ أَنْ لَا تَعْتَدُوا فِي السَّبْتِ، قَالَ: فَقَبَّلُوا يَدَيْهِ وَرَجُلَيْهِ. فَقَالَا: نَشْهَدُ أَنَّكَ نَبِيٌّ. قَالَ: فَمَا

يَمْنَعُكُمْ أَنْ تَتَّبِعُونِي؟ قَالُوا: إِنَّ دَاوُدَ دَعَا رَبَّهُ أَنْ لَا يَزَالَ مِنْ دُرِّيَّةٍ نَبِيٍّ، وَإِنَّا نَخَافُ أَنْ
تَبْعَنَّاكَ أَنْ تَقْتُلَنَا الْيَهُودُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ، وَابْنِ عُمَرَ، وَكَعْبِ بْنِ
مَالِكٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له صفوانی کورپی عهسالهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که
فرموویهتی: جوله کهیه به هاوړیکه ی وت: وهره له گهلم با بچین بو لای نهو
پیغه مبهره، دهرباره ی هندی له باره ی چهند بابه تیکه وه پرسیاری لی بکهین، جا
روشتن بو خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، دهرباره ی نو به لگه و
نیشانه ناشکرا و روونه که پرسیاریان لی کرد، پتی فرموون: هاوبهش بو خوا
دامه نین، دزی مه کهن، زینا مه کهن، هیچ کهسی مه کوژن به ناههق، کهسی بهری
و بی تاوان مه بن بو لای کار به ده ست و ده سه لاتدار بو نه وه ی بیکوژی، سیحر و
جادو مه کهن، سود (ریبا) مه خوژ، بوختان مه کهن بو نافرتهانی پاک داوین، پشت
مه کهنه دوژمن و هه لمه یه له کاتی روبه رو یونه وه له گه ل کافر اندا، ئیوه ی جوله که
به تاییه تی له روژی شه مه دا ده ستریزی مه کهن و سنور مه به زینن، فرمووی:
همردوو ده ست و همدوو پتی پیغه مبهریان صلی الله علیه وسلم ماچکرد، وتیان:
شایه تی ده دهین که تو پیغه مبهری، فرمووی: چی ریگریتان لی ده کات شوینم
بکهون؟ وتیان: داود په یامبه ر پاراوه ته وه له خوا و فرموویه تی: خودایه هه تا
روژی قیامت په یامبه ر له نه وه ی من نه بری، ئیمهش ده ترسین شوینی تو بکهوین
جوله که کان بمانکوژن.

نهوهی هاتووه ده‌بارهی مهرحه‌بایی کردن

۳۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَرْحَبَا

۲۷۳۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ، أَنَّ أَبَا مُرَّةَ، مَوْلَى أُمِّ هَانِيٍّ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِيٍّ، تَقُولُ: دَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَشْتَرُهُ بِثَوْبٍ، قَالَتْ: فَسَلَّمْتُ، فَقَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قُلْتُ: أَنَا أُمُّ هَانِيٍّ فَقَالَ: مَرْحَبَا بِأُمِّ هَانِيٍّ قَالَ: فَذَكَرَ فِي الْحَدِيثِ قِصَّةً طَوِيلَةً. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نومو هانیئیه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گێڕنه‌وه، که فهرمووییه‌تی: سالی رزگارکردنی شاری مه‌ککه‌ چووم بو خزمه‌ت پینغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، بینیم خۆی ده‌شوات و (فاطمه) به پۆشاکێ په‌رده‌ی بو کردووه، فهرمووی: سلاوم لی کرد، فهرمووی: (نه‌وه کێ یه؟)، وتم: نومو هانیئم، فهرمووی: (مه‌رحه‌با نومو هانی).

۲۷۳۵ - (ضعيف الإسناد) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ أَبِي جَهْلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ جِفْتِهِ: مَرْحَبَا بِالرَّاكِبِ الْمُهَاجِرِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ بُرَيْدَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي جُحَيْفَةَ. هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِصَحِيحٍ، لَا نَعْرِفُهُ مِثْلَ هَذَا إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ مُوسَى بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ سُفْيَانَ وَمُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ ضَعِيفٌ فِي الْحَدِيثِ. وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، مُرْسَلًا وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ وَهَذَا أَصَحُّ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ بَشَّارٍ، يَقُولُ: مُوسَى بْنُ مَسْعُودٍ ضَعِيفٌ فِي الْحَدِيثِ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: وَكَتَبْتُ كَثِيرًا عَنْ مُوسَى بْنِ مَسْعُودٍ ثُمَّ تَرَكْتُهُ.

واتە: لە سالی رزگارکردنی شاری مەككەدا عیكریمی كۆری ئەبو جەهل
موسولمان بوو، كاتی هینایان بۆ خزمەت پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم،
پێی فەرموو: (مەرحەبا ئەی سواری كۆچكەر بۆ لای خوا و پێغەمبەرەكە).

باسه کانی رهوشت و نادابه کان له پیغه مبهروهه صلى الله عليه وسلم

٤١ - أَبَوَابُ الْأَدَبِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دهر باره ی کهسی پژی پی بوتريت: خوا روحت پی بکات

١ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ

٢٧٣٦ - (ضعيف) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ بِالْمَعْرُوفِ، يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَا، وَيُسَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيَعُوذُهُ إِذَا مَرِضَ، وَيَتَّبِعُ جَنَازَتَهُ إِذَا مَاتَ، وَيُجِيبُ لَهُ مَا يُجِيبُ لِنَفْسِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي أَيُّوبَ، وَالْبَرَاءِ، وَأَبِي مَسْعُودٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُهُمْ فِي الْحَارِثِ الْأَعْوَرِ.

واته: له پیشهوا علیهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویهتی: (شهش سیفهتی گوفتاری و رهفتاری همن نه گهر موسولمان نه غامیان بدات بهرامبه به برا موسولمانه کهی له کردهوه چاکه کانن و جیگهی رهزامهندی خوای گهرهه: نه گهر پیی گهیشته سلاوی لی بکات، بانگی کرد بو خوانی یان بو پیویستییه وهلامی بداتهوه و بجیت بهده میهوه، کاتی که پژی و وتی: (الحمد لله) سوپاس بو خوا، بلتی: (یرحمک الله) خوا روحت پی بکات، کاتی نه خوشکهوت سهردانی بکات، کاتی مرد شوین جهنازه کهی بکهویت، نهوهی بو خوی پیی خوشه بو نهویش پیی خوش بی).

۲۷۳۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْمَخْزُومِيُّ الْمَدِينِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ سِتٌّ خِصَالٍ، يَعُودُهُ إِذَا مَرَضَ، وَيُشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ، وَيُسَمِّنُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيَنْصَحُ لَهُ إِذَا غَابَ أَوْ شَهِدَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْمَخْزُومِيُّ الْمَدِينِيُّ ثِقَةٌ رَوَى عَنْهُ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبره ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (کاتی نه خوشکهوت سهردانی بکات، کاتی مرد ناماده ی روح کیشانی و شوین کهوتنی جهنازه که ی و ناشتنی بیت، کاتی بانگی کرد بو خوانی یان بو پیوستیه وهلامی بداتهوه و بجیت بهده میهوه، کاتی پتی گهشت سلاوی لی بکات، کاتی که پژی و وتی: (الحمد لله)، بلی: (یرحمک الله)، ناموژگاری بکات و خیری بوی بویت نیر ناماده بی یان ناماده نهبی).

دهرباره ی کهسی پژی چی بلی

۲ - بَابُ مَا يَقُولُ الْعَاطِسُ إِذَا عَطَسَ

۲۷۳۸ - (حسن) حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ الرَّبِيعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُضْرَمِيُّ، مَوْلَى آلِ الْجَارُودِ عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ رَجُلًا عَطَسَ إِلَى جَنْبِ ابْنِ عُمَرَ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَأَنَا أَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، وَلَيْسَ هَكَذَا عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَلَّمَنَا أَنْ نَقُولَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ زِيَادِ بْنِ الرَّبِيعِ.

واته: له نافیعهمه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیاوی پژی له تهنیشت

سنن الترمذی بهرگی سیئیم - باسه کانی رهوشت و نادابه کان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

ئیبنو عومره وه رهزای خوای لی بی، وتی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ)،
ئیبنو عومره رهزای خوای لی بی، فهرمووی: منیش ده لیم: (الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالسَّلَامُ
عَلَى رَسُولِ اللَّهِ)، به لام پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بهم شیویه فیری
نه کردوین، به لکو فیری کردوین بلین: (الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ) سوپاس بو خوای
گه وه له هه موو حاله تیکدا.

دهر باره ی چۆنیه تی وه لامدانه وه که سی بیژی

۳ - بَابُ مَا جَاءَ كَيْفَ يُشْمَتُ الْعَاطِسُ

۲۷۳۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ:
حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ دَلِيمٍ، عَنْ أَبِي بُرْزَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: كَانَ الْيَهُودُ
يَتَعَاطَسُونَ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُونَ أَنْ يَقُولَ لَهُمْ: يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ، فَيَقُولُ:
يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَأَبِي أَيُّوبَ، وَسَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَعَبْدِ
اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو موساوه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که جوله که کان له خزمهت
پیغه مبهردا خوا صلی الله علیه وسلم ده پزمین به هیوای نه وه ی بیان بلی:
(يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ) خوا روحمان بی بکات، نه وانیش بلین: (يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ)
خوا رینمایان بکات و حالتان بو چاک بکات.

۲۷۴۰ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ:
حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ كَانَ مَعَ
الْقَوْمِ فِي سَفَرٍ فَعَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ: عَلَيْكَ وَعَلَى
أُمَّتِكَ، فَكَأَنَّ الرَّجُلَ وَجَدَ فِي نَفْسِهِ، فَقَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَقُلْ إِلَّا مَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكَ وَعَلَى أُمِّكَ، إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلْيَقُلْ لَهُ مَنْ يَرُدُّ عَلَيْهِ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ، وَلْيَقُلْ: يَغْفِرُ اللَّهُ لِي وَلَكُمْ. هَذَا حَدِيثٌ اخْتَلَفُوا فِي رَوَاتِهِ عَنْ مَنْصُورٍ، وَقَدْ أَذْخَلُوا بَيْنَ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ وَسَالِمِ بْنِ رَجُلٍ.

واته: له سالیمی کوری عوبه یدوه ده گێرنهوه، که له سه فه ریکدا له گه له چه ند که سیکدا بووه، پیاوی پڑمی وتی: سلاوی خواتان له سه ربی، سالیم فه رموی: سلاوی خوا له سه ر خۆت و له سه ر دایکت، پیاوه که پیتی ناخۆش بوو، سالیم فه رموی: وهك نهو دم پئی وتی که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه رموی به پیاوی، پیاوی له خزمهت پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم بووین پڑمی وتی: سلاوی خواتان له سه ر، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه رموی: (سلاوی خوا له سه ر خۆت و له سه ر دایکت). له پاشدا فه رموی: (نه گه ر یه کیک له ئیوه پڑمی با بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) نهوانه ی له ده وره ربی پیتی بلی: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ) خوا روحم پئی بکات، نهویش پیتی بلی: (يَغْفِرُ اللَّهُ لِي وَلَكُمْ) خوی گه وره له منیش و له ئیوه ش خۆش بی).

٢٧٤١ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ عِمْسَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَلْيَقُلِ الَّذِي يَرُدُّ عَلَيْهِ، يَرْحَمُكَ اللَّهُ، وَلْيَقُلْ هُوَ: يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحْ بِأَلْسِنَتِكُمْ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. هَكَذَا رَوَى شُعْبَةُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَكَانَ ابْنُ أَبِي لَيْلَى يَضْطَرِبُ فِي هَذَا الْحَدِيثِ، يَقُولُ أَخْيَانًا: عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَيَقُولُ أَخْيَانًا: عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باهکانی رهوشت و نادابهکان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

بْنُ بَشَّارٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى التَّقْفِيُّ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ عَيْسَى، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له نهبو نهیوبهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه گهر به کتیک له نیوه پژی با بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ) سوپاس بو خوای گهوره لهه موو حاله تیکدا، نهوهی تر بلی: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ) خوا روحت پی بکات، نهویش بلی: (يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ) خوا رینمایتان بکات و حالتان بو چاک بکات.

که سی پژی وتی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ) جا نیوهش بلین: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ)

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِيْجَابِ التَّشْمِيَةِ بِمُحَمَّدٍ الْعَاطِسِ

٢٧٤٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلَيْنِ عَطَسَا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَمَّتَ أَحَدُهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَمَّتْ هَذَا وَلَمْ تُشَمِّتْنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهُ حَمْدُ اللَّهِ وَإِنَّكَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَى عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له نهه سی کورپی مالیکهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که له خزمهت پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم دوو کهس پژمین، به به کتیکانی فهرموو: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ)، بهوی تریانی نه فهرموو، نهوهیان که پیی نه فهرموو، وتی: نهی نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، بوچی بهوت فهرموو: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ)؟ کهچی به منت نه فهرموو: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ)؟ فهرمووی: نهو سوپاسی خوای کرد واته: وتی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، بهلام تو سوپاسی خوات نه کرد.

تا چهند جار پتی بو تریت: (بِرَحْمَتِ اللَّهِ)

۵ - بَابُ مَا جَاءَ كَمْ يُشَمَّتُ الْعَاطِسُ

۲۷۴۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِبْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا شَاهِدٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بِرَحْمَتِ اللَّهِ، ثُمَّ عَطَسَ الثَّانِيَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَذَا رَجُلٌ مَرْكُومٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِبْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ لَهُ فِي الثَّلَاثَةِ: أَنْتَ مَرْكُومٌ. هَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ. وَقَدْ رَوَى شُعْبَةُ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، هَذَا الْحَدِيثَ نَحْوَ رِوَايَةِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا بِذَلِكَ أَحْمَدُ بْنُ الْحَكَمِ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، بِهَذَا. وَرَوَى عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، نَحْوَ رِوَايَةِ ابْنِ الْمُبَارَكِ، وَقَالَ لَهُ فِي الثَّلَاثَةِ: أَنْتَ مَرْكُومٌ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ.

واته: له نیاسی کورپی سهله مهوه، له باوکیه وه رهزای خوای لی بئی ده گینه وه، که فهرموویه تی: من خۆم ناماده بووم پیاوی له خزمهت پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم پژی، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم پیتی فهرموو: (بِرَحْمَتِ اللَّهِ)، بۆ جاری دووم پژی، فهرمووی: (نهم پیاوه تووشی هه لاهمهت بووه).

۲۷۴۴ - (ضعيف) حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ دِينَارٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ الْكُوفِيُّ، عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أُتَيْهِ، عَنْ أَبِيهَا، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه کانی ره دشت و نادابه کان له پیغه مبره وه صلی الله علیه وسلم.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُشَمَّتُ الْعَاطِسُ ثَلَاثًا، فَإِنْ زَادَ فَإِنْ شِئْتَ فَشِئْتَهُ وَإِنْ شِئْتَ فَلَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَإِسْنَادُهُ مَجْهُولٌ.

واته: پیغه مبره خوا صلی الله علیه وسلم فرمودیه تی: (نه گهر که سی ده پزمی تا سی جار پتی بوتری: (يَرْحُمَكَ اللَّهُ)، له پاش سی جار ئیتر نه وه ناره زووی خوتانه).

له کاتی پزمه دا داپوشینی دهم و چار و دهنگی خو کپ کردن

۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي خَفْضِ الصَّوْتِ وَتَخْمِيرِ الْوَجْهِ عِنْدَ الْعُطَاسِ

۲۷۴۵ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَزِيرٍ الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا عَطَسَ غَطَّى وَجْهَهُ بِيَدِهِ أَوْ بِثَوْبِهِ وَغَضَّ بِمَا صَوْتُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه ره زای خوی لی بی ده گیرنه وه، که پیغه مبره صلی الله علیه وسلم ده ستوری وابوو که ده پزمی دهم و لوتی خوی به دهستی یان به جله که دی داده پوشی و دهنگی خوی کپ ده کرد.

خوای گهوره پزمینی پی خۆشه و باویشکی پی ناخۆشه

۷ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّنَاوُبَ

۲۷۴۶ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْمُقْبِرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْعُطَاسُ مِنَ اللَّهِ وَالتَّنَاوُبُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَضَعْ يَدَهُ عَلَى فِيهِ، وَإِذَا قَالَ: آهَ آهَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَضْحَكُ مِنْ جَوْفِهِ، وَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّنَاوُبَ، فَإِذَا قَالَ الرَّجُلُ: آهَ آهَ إِذَا تَنَاءَبَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَضْحَكُ فِي جَوْفِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (پزمین له خواوهیه، باویشک له شهیتانهویه، نهگهر یه کتیک له ئیوه باویشکی هات با نهوهندهی دهتوانی دهست بگری به ده میهوه، نهگهر وتی: (آه آه)، نهوه شهیتان پی پی دهکنی، خوای گهوره پزمینی پی خۆشه و باویشکی پی ناخۆشه، نهگهر وتی: (آه آه)، نهوه شهیتان پی پی دهکنی).

۲۷۴۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمُقْبِرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ وَيَكْرَهُ التَّنَاوُبَ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ فَحَقَّ عَلَى كُلِّ مَنْ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ: يَزْحَمُكَ اللَّهُ، وَأَمَّا التَّنَاوُبُ، فَإِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرُدَّهُ مَا اسْتَطَاعَ وَلَا يَقُولَنَّ: هَاهُ هَاهُ، فَإِنَّمَا ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَضْحَكُ مِنْهُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَهَذَا أَصَحُّ عِنْدِي مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَجْلَانَ، وَابْنُ أَبِي ذَنْبٍ أَخْفَظُ لِحَدِيثِ سَعِيدِ الْمُقْبِرِيِّ وَأَثْبَتُ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ

سنن الترمذي بهرگی سیئهم - باسه کانی رهوشت و نادابه کان له پیغه مبهروه صلى الله عليه وسلم.

سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ الْعَطَّارَ الْبَصْرِيَّ، يَذْكُرُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَجَلَانَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ الْمَقْبُرِيِّ رَوَى بَعْضُهَا سَعِيدٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَرَوَى بَعْضُهَا عَنْ سَعِيدٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فَأَخْتَلَطْتُ عَلَيَّ فَجَعَلْتُهَا عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له نهبو هورهيرهوه رهزای خوای لى بى دهگپرنهوه، که فهرموويهتى: پیغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويهتى: (بیگومان خوای گهوره پژمینی پى خوشه و باویشکی پى ناخوشه، نهگهر یه کيتک له ئیوه پژمى، ههقه لهسر هه موو کهسى که گوئى لى بوو بلى: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ) خوا روحت پى بکات، سهبارت به باویشک، نهگهر یه کيتک له ئیوه باویشکی هات با نهوندهى دهتوانى دهست بگرى به دهميهوه و نهلى: هاه هاه، چونکه بیگومان نهوه له شهيتانهويه و پى پى پى دهکهنى).

نهوهى هاتوره دهبارهى پژمین له نوێژدا له شهيتانهويه

۸ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْعَطَّاسَ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الشَّيْطَانِ

۲۷۴۸ - (ضعيف) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، رَفَعَهُ قَالَ: الْعَطَّاسُ وَالنَّعَّاسُ وَالتَّثَاؤُبُ فِي الصَّلَاةِ وَالْحَيْضِ وَالْقَيْءِ وَالرُّعَافِ مِنَ الشَّيْطَانِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي الْيَقْظَانِ. وَسَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قُلْتُ لَهُ: مَا اسْمُ جَدِّ عَدِيٍّ؟ قَالَ: لَا أَذْرِي، وَذَكَرَ عَنْ يَحْيَى بْنِ مَعِينٍ قَالَ: اسْمُهُ: دِينَارٌ.

واته: له عهدى كورى (ثابت)هوه، له باوكيهوه، له باپيرهوه رهزای خوای لى بى دهگپرنهوه، که پیغه مبهر صلى الله عليه وسلم فهرموويهتى: (پژمین و خهونوچکه

سنن الترمذی بهرگی سییم - بابه کانی رهوش و نادابه کان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

و باویشکدان و له نویشدا وه بی نویشی و رشانه وه و خوینبه ربوونی لوت
له شهیتانه وهیه).

کهسی له کورو دانیشتنیکدا کهسی هله سینی
له پاشدا خوی له شوینی دانیشی که راهه تی هیه
۹ - بَابُ كَرَاهِيَةِ أَنْ يُقَامَ الرَّجُلُ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلُسُ فِيهِ

۲۷۴۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ،
عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يُقِيمُ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ مِنْ
مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلُسُ فِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَمَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گیرنه وه، که پیغه مبهری خوا
صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (با هیچ کهسی له نیوه برا موسولمانه کهی له
کورو دانیشتنیکدا هله نه سینی له پاشدا خوی له جینی دانیشی).

۲۷۵۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا
مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: لَا يُقِيمُ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلُسُ فِيهِ. قَالَ: وَكَانَ الرَّجُلُ يَقُومُ لِابْنِ
عُمَرَ، فَلَا يَجْلُسُ فِيهِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (با هیچ کهسی له نیوه برا
موسولمانه کهی له کورو دانیشتنیکدا هله نه سینی له پاشدا خوی له شوینی
دانیشی). فهرمووی: پیاوی له کورو دانیشتنیکدا له شوینی خوی هه ستا بو نه وهی
نیبو عومره رهزای خویان لی بی دانیشی، به لام نهو له شوینه کهی دانه نیشته.

پیاو شایسته‌تره به جیگه‌که‌ی خوی کاتی

که هه‌ستا بۆ پتویسته‌ک و گه‌رایه‌وه

۱۰ - بَابُ مَا جَاءَ إِذَا قَامَ الرَّجُلُ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ

۲۷۵۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْوَاسِطِيُّ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَمِّهِ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنْ وَهْبِ بْنِ حُدَيْفَةَ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الرَّجُلُ أَحَقُّ بِمَجْلِسِهِ وَإِنْ خَرَجَ لِحَاجَتِهِ ثُمَّ عَادَ فَهُوَ أَحَقُّ بِمَجْلِسِهِ.

قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ وَأَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له وهه‌ب‌ی کوری (حذیفه) وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گێرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (پیاو شایسته‌تره به جیگه‌که‌ی خوی نه‌گه‌ر هه‌ستا بۆ کارێکی پتویست و له‌پاشدا گه‌رایه‌وه).

دانیشتن له‌نیوان دوو که‌سدا به‌بی مۆله‌تیان که‌راهه‌تی هه‌یه

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْجُلُوسِ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ بَعْدَ إِذْ نَحْمَا

۲۷۵۲ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يَجِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَ اثْنَيْنِ إِلَّا بِإِذْنِهِمَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رَوَاهُ عَامِرُ الْأَحْوَلُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، أَيْضًا.

واته: له (عبد الله) ی کوری عه‌مه‌روهه ره‌زای خویان لی بی ده‌گێرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ره‌وا نیه بۆ هیهچ که‌سی له‌نیوان دوو که‌سدا دانیشی به‌بی نه‌وه‌ی مۆله‌تی بده‌ن).

دانیشتن له ناوهراستی ههلقه‌ی کۆردا که راهه‌تی ههیه

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْقُعُودِ وَسَطَ الْخُلُقَةِ

۲۷۵۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُوَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي جَحْلٍ، أَنَّ رَجُلًا قَعَدَ وَسَطَ الْخُلُقَةِ فَقَالَ خَذِيفَةُ: مَلْعُونٌ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ لَعَنَ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَعَدَ وَسَطَ الْخُلُقَةِ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو جَحْلٍ اسْمُهُ: لَاجِقُ بْنُ حُمَيْدٍ.

واته: له نه‌بو میجله‌زه ده‌گیرنه‌وه، که پیاوی له‌ناوهراستی ههلقه‌ی کۆر و دانیشتندا دانیشت، (خدیفة) ره‌زای خوای لی بی فره‌مووی: نه‌فرت لی‌کراوه له‌سهر زمانی موحه‌مه‌د صلی الله علیه وسلم یان خوای گه‌وره له‌سهر زمانی موحه‌مه‌د صلی الله علیه وسلم نه‌فرتی کردووه له‌و که‌سه‌ی له‌ناوهراستی ههلقه‌ی کۆر و دانیشتندا داده‌نیشت.

هه‌ستانی که‌سی له‌به‌ر که‌سینکی تر که راهه‌تی ههیه

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ قِيَامِ الرَّجُلِ لِلرَّجُلِ

۲۷۵۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَقَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَتِهِ لِذَلِكَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نه‌سه‌سی کو‌ری مالی‌که‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فره‌موویه‌تی: هیچ که‌سی هینده‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم خۆشه‌ویست نه‌بوو له‌لای هاوه‌لان، کاتی که ده‌یان‌بینی هه‌لنه‌نه‌سان له‌به‌ری چونکه ده‌یان‌زانی که پیتی ناخۆشه.

۲۷۵۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ الشَّهِيدِ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ، فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ وَابْنُ صَفْوَانَ حِينَ رَأَوْهُ. فَقَالَ: اجْلِسَا، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَتَمَثَّلَ لَهُ الرِّجَالُ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي الشَّهِيدِ، عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ.

واته: له نه‌بو می‌جمله‌زه‌وه ده‌گیرنه‌وه، که مو‌عاویه ده‌رجوو، (عبد‌الله‌ی کو‌ری زو‌بیر و نی‌بنو صه‌فوان هه‌ستان له‌به‌ری، فه‌رمو‌وی: دانیشن، بو‌ خو‌م گو‌یم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بو‌و ده‌یفه‌رموو: (هه‌رکه‌سی پی‌تی خو‌ش بی‌ پیاوان له‌خزمه‌تیدا پی‌وه راوه‌ستن با جی‌گه‌یه له‌ناو نا‌گری دو‌ژه‌خدا بو‌ خو‌ی داب‌نی).

نه‌وه‌ی هاتو‌وه ده‌بار‌ه‌ی نینۆک کردن

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقْلِيمِ الْأَطْفَارِ

۲۷۵۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَوَانِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَمْسٌ مِنَ الْفِطْرَةِ، الْإِسْتِحْدَادُ، وَالْحِنَانُ، وَقَصُّ الشَّارِبِ، وَتَنْتِفُ الْإِنِيطِ، وَتَقْلِيمُ الْأَطْفَارِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هور‌ه‌یره‌وه ره‌زای خوا‌ی لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رمو‌ویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رمو‌ویه‌تی: (پینج شت له‌ فیت‌ه‌ته‌وه‌دن: به‌رتاشین، خه‌ته‌نه‌کردن، سیم‌ل کو‌رت‌کردنه‌وه، هه‌ل‌کی‌شان و لا‌برد‌نی مو‌وی بن‌ بال‌ و، نینۆک کردن).

٢٧٥٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، وَهَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ طَلْقِ بْنِ حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ، قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسِّوَاكُ، وَالِاسْتِنْشَاقُ، وَقَصُّ الْأُظْفَارِ، وَعَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَتَنْفُ الْإِيطِ، وَخَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ قَالَ زَكَرِيَّا: قَالَ مُصْعَبٌ: وَنَسِيتُ الْعَاشِرَةَ، إِلَّا أَنَّ تَكُونَ الْمَضْمَضَةَ. قَالَ أَبُو عُبَيْدٍ: انْتِقَاصُ الْمَاءِ: الْإِسْتِنْجَاءُ بِالْمَاءِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَمَارِ بْنِ يَاسِرٍ، وَابْنِ عُمَرَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له عایشه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ده شت له فیترده وهن: سمیل کورتکردنه وه، ریش بهردانه وه، به کارهیتانی سیواک، ناو له لوت وهردان، نینۆک کردن، شتنی لۆچی سهر جمگه و گری په نجه کان، هه لکیشان و لابردنی مووی بن بال، بهرتاشین، تارهت گرتن به ناو). زه کهریا فهرمووی: (مصعب) فهرمووی: دهیمم له بیرنه ماوه نه گهر ناو له دهم رادان نه بی.

دهرباره ی دانانی کات بو بو نینۆک کردن و، سمیل کورتکردنه وه

١٥ - بَابُ فِي التَّوَقُّيْتِ فِي تَقْلِيمِ الْأُظْفَارِ وَأَخْذِ الشَّارِبِ

٢٧٥٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ مُوسَى أَبُو مُحَمَّدٍ صَاحِبُ الدَّقِيقِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ وَقَّتْ لَهُمْ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً تَقْلِيمَ الْأُظْفَارِ، وَأَخْذَ الشَّارِبِ، وَخَلْقَ الْعَانَةِ.

واته: له نههسی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بو نینۆک کردن و، سمیل کورتکردنه وه،

بهرتاشین کاتی بو دانانین که بریتی بوو له چل روژ جارتیک.

۲۷۵۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: وَقَّتْ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَصَّ الشَّارِبِ، وَتَقْلِيمَ الْأُظْفَارِ، وَخَلْقَ الْعَانَةِ، وَتَتَفَ الْإِبْطِ، لَا يَتْرُكُ أَكْثَرَ مِنْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا هَذَا أَصَحُّ مِنَ الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ، وَصَدَقَهُ بْنُ مُوسَى لَيْسَ عَنْدهُمْ بِالْحَافِظِ.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بو سمیل کورتکردهوهو، نینوک کردن و، هه لکیشان و لابردنی مووی بن بال، کاتی بو دانانین له چل روژ زیاتر نه بی.

نهوهی هاتووه ده باره ی سمیلی کورت کردنهوه

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي قَصِّ الشَّارِبِ

۲۷۶۰ - (ضعیف الإسناد) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ الْوَلِيدِ الْكِنْدِيُّ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْصُ أَوْ يَأْخُذُ مِنْ شَارِبِهِ، قَالَ: وَكَانَ إِبْرَاهِيمُ خَلِيلُ الرَّحْمَنِ يَفْعَلُهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له ئیبنو عه باسهوه رهزای خویان لی بی ده گپنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم سمیلی کورت ده کردهوه، ئیبراهیم پیغه مبهریش به هه مان شیوه.

۲۷۶۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْبَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ يُوسُفَ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ لَمْ يَأْخُذْ مِنْ شَارِبِهِ فَلَيْسَ مِنَّا. وَفِي الْبَابِ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ. هَذَا

حَدَّثَنَا حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ صُهَيْبٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ.

واته: له زهیدی کوری نهرقه مبهروه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (نهو کهسهی سیتی کورت نه کاتهوه له سهر ریتیازی نیته نیه).

نهوهی هاتوره ده باره ی له ریش گرتن

۱۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَخْذِ مِنَ اللَّحْيَةِ

۲۷۶۲ - (موضوع) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَأْخُذُ مِنْ لَحْيَتِهِ مِنْ عَرْضِهَا وَطُولِهَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَسَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، يَقُولُ: عُمَرُ بْنُ هَارُونَ مُقَارِبُ الْحَدِيثِ لَا أَعْرِفُ لَهُ حَدِيثًا لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ، أَوْ قَالَ، يَنْقُرُ بِهِ، إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُ مِنْ لَحْيَتِهِ مِنْ عَرْضِهَا وَطُولِهَا، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عُمَرَ بْنِ هَارُونَ، وَرَأَيْتُهُ حَسَنَ الرَّأْيِ فِي عُمَرَ. وَسَمِعْتُ قُتَيْبَةَ، يَقُولُ: عُمَرُ بْنُ هَارُونَ كَانَ صَاحِبَ حَدِيثٍ، وَكَانَ يَقُولُ: الْإِيمَانُ قَوْلٌ وَعَمَلٌ. سَمِعْتُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ ثَوْرٍ بْنِ يَزِيدٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَصَبَ الْمَنْجَنِيْقَ عَلَى أَهْلِ الطَّائِفِ قَالَ قُتَيْبَةُ: قُلْتُ لَوْ كَيْع: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: صَاحِبُكُمْ عُمَرُ بْنُ هَارُونَ.

واته: له عه مری کوری شوعه بیهوه، له باوکیهوه، له باپیریوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له پاش نهوهی ریشی زور دریز ده بو به باری پانی و دریزی کورتی ده کردهوه. - نه مهش نهوه ناگهیه نی که

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه‌کانی ره‌وشت و نادابه‌کان له پیغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم.

ریشی کورت کردیته‌وه نه‌خیر به‌لام که ریشی زور دریز دهبوو که‌می کورتی ده‌کرده‌وه - .

ئه‌وه‌ی هاتوره ده‌بار‌ه‌ی ریش به‌ردانه‌وه

۱۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِعْقَاءِ اللَّحْيَةِ

۲۷۶۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اخْفُوا الشَّوَارِبَ وَاعْقُوا اللَّحْيَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عومه‌روهه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ریش به‌رده‌نه‌وه و سمیل کورته‌که‌نه‌وه).

۲۷۶۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَنَا بِإِخْفَاءِ الشَّوَارِبِ وَإِعْقَاءِ اللَّحْيِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو بَكْرٍ بْنُ نَافِعٍ هُوَ: مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ ثِقَّةٌ، وَعُمَرُ بْنُ نَافِعٍ ثِقَّةٌ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ مَوْلَى ابْنِ عُمَرَ يُضَعَّفُ.

واته: له نیبنو عومه‌روهه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمانی پی‌کردین ریشمان به‌رده‌ینه‌وه و سمیلان کورته‌که‌ینه‌وه).

نهوهی هاتووه دهرباره ی قاج خسته سهر قاج

۱۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي وَضْعِ إِحْدَى الرَّجْلَيْنِ عَلَى الْأُخْرَى مُسْتَلْقِيًا.

۲۷۶۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ، أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَعُمُّ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ هُوَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيُّ.

واته: له عبادی کوری ته میمه وه، له مامیه وه رهزای خوی لی بی ده گیرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له مزگه وتدا دیوه قاجی خسته بوه سهر قاجی.

دهرباره ی قاج خسته سهر قاج که راهتی هیه

۲۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكَرَاهِيَةِ فِي ذَلِكَ

۲۷۶۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ أَسْبَاطٍ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ خِدَاشٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا اسْتَلَقَى أَحَدُكُمْ عَلَى ظَهْرِهِ فَلَا يَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى. هَذَا حَدِيثٌ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ وَلَا يُعْرَفُ خِدَاشٌ هَذَا مَنْ هُوَ، وَقَدْ رَوَى لَهُ سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ غَيْرَ حَدِيثٍ.

واته: له جابیره وه رهزای خوی لی بی ده گیرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر که سی پالی لی دابویه وه با قاج نه خاته سهر قاجی). بو نهوهی ناوگه لی دهرنه که ویت.

سنن الترمذی بهرگی سییهم - باسه‌کانی ره‌وشت و نادابه‌کان له پیغه‌مبه‌روه صلی الله علیه وسلم.

۲۷۶۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ اشْتِمَالِ الصَّمَاءِ وَالِاخْتِنَاءِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، وَأَنْ يَرْفَعَ الرَّجُلُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى وَهُوَ مُسْتَلْقٍ عَلَى ظَهْرِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له جابیره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم نه‌هی کردووه له دوو جوړ له‌به‌رکردن: یه‌که‌م: (الصَّمَاءُ) بریتیه له‌وه‌ی مروؤ به پارچه قوماشی یان جلّی خوی شه‌ته‌ک بدات به شیویه که نه‌توانی ده‌ستی ده‌ره‌یه‌نیت وه‌ک چۆن منداڵ ده‌پیتجریته‌وه، دووه‌م: (الِاخْتِنَاءُ) بریتیه له‌وه‌ی مروؤ به جیچ‌کانه‌وه جلّی بنالیننی به خویه‌وه، به‌بی نه‌وه‌ی شتی بدات به شهرمگه‌ی خویدا، هه‌روه‌ها نه‌هی کردووه له‌وه‌ی که‌سی پالی لی بداته‌وه و قاچ بخاته سهر قاچی).

ده‌باره‌ی له‌سهر سک راکشان که‌راهه‌تی هه‌یه

۲۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْإِضْطِجَاعِ عَلَى الْبَطْنِ

۲۷۶۸ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ بَنٍ سُلَيْمَانَ، وَعَبْدُ الرَّحِيمِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مُضْطَجِعًا عَلَى بَطْنِهِ فَقَالَ: إِنَّ هَذِهِ ضِجْعَةٌ لَا يُجْبَاهَا اللَّهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ طِهْفَةَ، وَابْنِ عُمَرَ. وَرَوَى يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ طِهْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَيُقَالُ: طِخْفَةُ، وَالصَّحِيحُ طِهْفَةُ، وَقَالَ بَعْضُ الْحَفَاطِ: الصَّحِيحُ طِخْفَةُ، وَيُقَالُ: طِغْفَةُ يَعِيشُ هُوَ مِنَ الصَّحَابَةِ.

واته: له نه‌بو هه‌ره‌یه‌روه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم پیاویکی بینی له‌سهر سکی راکشابوو، فهرمووی: (خوای گه‌وره خۆشی نایه له‌م جوړه راکشانه).

نهوهی هاتووه ده‌بارهی پاراستنی شهرمگه

۲۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي حِفْظِ الْعَوْرَةِ

۲۷۶۹ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَوْرَاتُنَا مَا نَأْتِي مِنْهَا وَمَا نَذَرُ؟ قَالَ: احْفَظْ عَوْرَتَكَ إِلَّا مِنْ زَوْجَتِكَ أَوْ مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ، فَقَالَ: الرَّجُلُ يَكُونُ مَعَ الرَّجُلِ؟ قَالَ: إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا يَرَاهَا أَحَدٌ فافعل، قُلْتُ: وَالرَّجُلُ يَكُونُ خَالِيًا، قَالَ: فَإِنَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُسْتَحْيَا مِنْهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَجَدْتُ بَهْزَ اسْمَهُ: مُعَاوِيَةُ بْنُ حِنْدَةَ الْقُسَيْرِيُّ، وَقَدْ رَوَى الْجَرِيرِيُّ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَهُوَ وَالِدُ بَهْزٍ.

واته: له به‌هزی کوری حکیمه‌وه، ده‌گێرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: باوکم له باپیرمه‌وه گێڕایه‌وه بۆم فەرمووی: وتم: ئەه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم شهرمگاگانان کامه‌ی ده‌رخه‌ین و کامه‌ی داپۆشین؟ فەرمووی: (عه‌وره‌تی خۆت له هه‌موو که‌سیک داپۆشه‌ جگه‌ له‌ هاوسه‌ره‌که‌ت و نه‌و که‌نیزه‌ی که‌ بوویته‌ خاوه‌نی). وتی: وتم: ئەه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، ئەه‌ی نه‌گه‌ر پیاوی له‌گه‌ل پیاویکی تر دا بوو؟ له‌ریوایه‌تیکی تر دا وتی: وتم ئەه‌ی نه‌گه‌ر خه‌لکه‌که‌ زۆریوون و چو‌و یوون به‌ناو یه‌که‌تر دا چۆن؟ فەرمووی: (هه‌تا ده‌توانی با که‌س عه‌وره‌ت نه‌بینی). وتی: وتم: ئەه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، ئەه‌ی نه‌گه‌ر یه‌کیکمان خۆی به‌ ته‌نها بوو شوێنه‌که‌ چۆل بوو چۆن؟ فەرمووی: (خوای گه‌وره‌ له‌ هه‌موو که‌سیکی تر شیاوتره‌ که‌ شهرم و شکۆی لی بکری‌ت). - شهرمگه‌ی پیاو له‌نیوان ناوکیه‌تی هه‌تا نه‌ژنۆی به‌لام هی ئافه‌رت هه‌موو جه‌سته‌یه‌تی جگه‌ له‌ روخسار و هه‌ردوو ده‌ستی-.

نهوهی هاتوره دهر بارهی پالدانهوه

۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِتِّكَاءِ

۲۷۷۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ البَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلَى إِسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَرَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكِ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلَى إِسَادَةٍ وَلَمْ يَذْكُرْ عَلَى يَسَارِهِ.

واته: له جابیری کوری سه موروه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: وتویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دی پالی دابوهوه به پشتیه کهوه، له سهر لای چه پی شانی دادا بوو.

۲۷۷۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَّكِئًا عَلَى إِسَادَةٍ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له جابیری کوری سه موروه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: وتویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دی پالی دابوهوه به پشتیه کهوه.

۲۴ - بَابُ

۲۷۷۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ، عَنْ أَوْسِ بْنِ ضَمْعَجٍ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يُؤْمُ الرَّجُلُ فِي سُلْطَانِهِ وَلَا يُجْلِسُ عَلَى تَكْرِمَتِهِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو مه سعووده رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا

صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هیچ پیاوی پیشنوژی له مال و له دهسه لاتی که سیکی تردا نه کات، وه دانه نیشت له سهر فهرشه که ی به بی پرس و مؤله تی خوی). - له ریوایه تی تردا هاتوه که خاوهن مال له پیشته بو پیشنوژی کردن، (تکریمه) نهو فهرشه یه که له سهری داده نیشت و تایبه ته به خویه وه -.

خاوهن و لاخ له پیشته که له پیشه وه سواری و لاخه که ی خوی بیست

۲۵ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الرَّجُلَ أَحَقُّ بِصَدْرِ دَائِيهِ

۲۷۷۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو عَمَارٍ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي بُرَيْدَةَ، يَقُولُ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ وَمَعَهُ حِمَارٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ارْكَبْ، وَتَأَخَّرَ الرَّجُلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَأَنْتَ أَحَقُّ بِصَدْرِ دَائِيكَ، إِلَّا أَنْ تَجْعَلَهُ لِي قَالَ: قَدْ جَعَلْتُهُ لَكَ، قَالَ: فَرَكِبَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ عَبَادَةَ.

واته: له نه بو بوره یده وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: جاری پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به پی ده ریشت پیاوی هات گوید ریژیکی پی بوو وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم سواریه - خوی چوو ده او وه بو نه وهی له پاشکوی پیغه مبهری خوا وه صلی الله علیه وسلم سواریت، پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نابی تو له پیشتی که له پیشه وه سوار بیست ههتا من، مه گهر خوت بیبه خشی به من). نهویش وتی: نهوا به خشی به تو، جا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له پیشه وه سوار بوو.

نه‌وه‌ی هاتروه ده‌رباره‌ی مۆله‌تی قالی راخستن

۲۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّحْصَةِ فِي اتِّخَاذِ الْأَنْمَاطِ

۲۷۷۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ لَكُمْ أَنْمَاطٌ؟ قُلْتُ: وَأَنْتَ تَكُونُ لَنَا أَنْمَاطٌ قَالَ: أَمَا إِنَّهَا سَتَكُونُ لَكُمْ أَنْمَاطٌ قَالَ: فَأَنَا أَقُولُ لِامْرَأَتِي أَجْرِي عَنِّي أَنْمَاطُكَ فَتَقُولُ: أَلَمْ يَقُلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّهَا سَتَكُونُ لَكُمْ أَنْمَاطٌ؟ قَالَ: فَأَدْعُهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له جابیره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرمووێه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرمووێه‌تی: (نایا قالی‌تان هه‌یه؟) وتم: قالی‌مان له‌کۆی بوو، فەرمووی: (ده‌ی روژی دی قالی‌تان ده‌بی)، جابیر وتی: به‌هاوسه‌ره‌که‌م ده‌لێم: نه‌م قالیانه‌ بو من رامه‌خه‌و لایبه‌، شه‌ویش ده‌لی: نه‌ی مه‌گه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم نه‌یفه‌رموو: (روژی دی قالی‌تان ده‌بی؟)، جابیر وتی: ئیتر منیش وازده‌هێنم.

نه‌وه‌ی هاتروه ده‌رباره‌ی سی‌که‌س سواری و لاخی بین

۲۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي رُكُوبِ ثَلَاثَةِ عَلَى دَابَّةٍ

۲۷۷۵ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الْعَنَبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ هُوَ الْجُرَشِيُّ الْيَمَامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرَمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَقَدْ قُدْتُ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ عَلَى بَعْلَتِهِ الشَّهْبَاءِ حَتَّى أَذْخَلْتُهُ حُجْرَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، هَذَا قُدَّامُهُ، وَهَذَا خَلْفُهُ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له نیاسی کۆری سه‌له‌مه‌وه، له‌باوکیه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه،

که فرموده‌تو: بُو خوم جلهوی هیستره بوری پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم راده کیشا هتا بردمه هوده کهی خوی حه‌سن و حوسه‌ین له‌به‌رکوی و پشتکویه سواربووبون.

نه‌وی هاتوره دهر باره‌ی سه‌یر کردنی له‌ناکاو

۲۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي نَظَرَةِ الْفُجَاءَةِ

۲۷۷۶ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَظَرَةِ الْفُجَاءَةِ فَأَمَرَنِي أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرِو اسْمُهُ هَرَمٌ.

واته: له جهریری کوری (عبد الله) وه ردزای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فرموده‌تو: دهر باره‌ی سه‌یر کردنی کوتوپر له پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم پرسى؟ فرمانی پی کردم چاوی خوم بگرم.

۲۷۷۷ - (حسن) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي رَيْعَةَ، عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، رَفَعَهُ قَالَ: يَا عَلِيُّ لَا تُتَّبِعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ فَإِنَّ لَكَ الْأُولَى وَلَيْسَتْ لَكَ الْآخِرَةُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ شَرِيكٍ.

واته: له ئیبنو بوره‌یده‌وه، له باوکیه‌وه، ده‌گیرنه‌وه، که وتویه‌تو: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم به پیشه‌وا علی فرمود: (نه‌ی علی، تهماشا له‌سر تهماشا مه‌که، چونکه یدکه‌م تهماشا هی خوته له‌به‌رته‌وه له‌ناکاو بووه، به‌لام دووه تهماشا هی تو نیه له‌به‌ر نه‌وه گوناوه).

نه‌وه‌ی هاتوره‌ ده‌رباره

۲۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي اخْتِجَابِ النِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ

۲۷۷۸ - (ضعیف) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ نَبْهَانَ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ، حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا كَانَتْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمِمْوْنَةَ قَالَتْ: فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ أَقْبَلَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ فَدَخَلَ عَلَيْهِ وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أَمَرْنَا بِالْحِجَابِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اخْتَجِبَا مِنْهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْسَ هُوَ أَعْمَى لَا يُبْصِرُنَا وَلَا يَعْرِفُنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفَعَمِيَاوَانِ أَنْتُمَا أَلَسْتُمَا تُبْصِرَانِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئومو سه‌له‌مه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: من له‌خزمت پیغه‌مبه‌ری خوادا بووم صلی الله علیه وسلم، له‌وکاته‌دا مه‌یونه‌ی هاوسه‌ریشی لی بوو، نیبنو مه‌کتوم که پیاویکی کویر بوو هات پیشوازیمان لی کرد، نه‌مدش له‌پاش نه‌وه‌وه بوو که فهرمانان پی کرابوو به‌ بالاپۆشی، پیغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (به‌رده‌داده‌نه‌وه‌وه خۆتان داپۆشن)، وتم: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا! نه‌وه کویره ئیمه‌ نابینی و نامان ناسی؟ پیغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (نه‌ی ئیوه کویرن و نه‌و نابینن؟!).

ده‌رباره‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی چوون بو لای ئافره‌تان به‌بی مۆله‌تی می‌رده‌که‌نیان

۳۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الدُّخُولِ عَلَى النِّسَاءِ إِلَّا بِإِذْنِ الْأَزْوَاجِ

۲۷۷۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ ذَكْوَانَ، عَنْ مَوْلَى عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ عَمْرُو بْنَ الْعَاصِ، أَرْسَلَهُ إِلَى عَلِيٍّ يَسْتَأْذِنُهُ عَلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ فَأَذِنَ لَهُ حَتَّى إِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ سَأَلَ الْمَوْلَى عَمْرُو

بْنُ الْعَاصِ عَنْ ذَلِكَ. فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا أَنْ نَدْخُلَ عَلَى النِّسَاءِ بِغَيْرِ إِذْنٍ أَوْ أَجْهِنَّ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَجَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له بهندهیه کی عه مری کوری عاصوه ده گپرنهوه، که عه مری رهزای خوای لى بى ناردویه تی بو خرمهت پيشهوا عه لى رهزای خوای لى بى بو نهوهی مؤلته تی بدات بچيته خرمهت نه سمانی کچی عومه یس، نه ویش مؤلته تی پیدا ههتا کاره کی خوای جیبه جی کرد، بهنده کی له وباره وه لیسی پرسى؟ فه رمووی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم قه دهغه ی کردوه لیتمان بچین بو لای نافرتهان به بی مؤلته تی میرده که نیان.

هوشیاریدان سه بارهت به فیتنه ی نافرتهان

۳۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْذِيرِ فِتْنَةِ النِّسَاءِ

۲۷۸۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عَثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، وَسَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا تَزَكَّتْ بَعْدِي فِي النَّاسِ فِتْنَةٌ أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الثَّقَاتِ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عَثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ، وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا قَالَ: عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ. وَسَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ غَيْرُ الْمُعْتَمِرِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.

واته: له عه مری کوری نوفه یله وه رهزای خوای لى بى ده گپرنهوه، که فه رموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه رموویه تی: (له پاش خوم هیچ تاقیکرنه وهیه کم به جی نه هیشتووه هینده ی نافرتهان زیانبه خستر بى بو پیاوان).

نهوهی هاتووه دهر باره‌ی دانانی گوتی موو

۳۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ اخْتِاذِ الْقُصَّةِ

۲۷۸۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ، بِالْمَدِينَةِ يَخْطُبُ يَقُولُ: أَيُّنَ عُلَمَائِكُمْ يَا أَهْلَ الْمَدِينَةِ؟ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْ هَذِهِ الْقُصَّةِ وَيَقُولُ: إِنَّمَا هَلَكْتُ بَنُو إِسْرَائِيلَ حِينَ اتَّخَذَهَا نِسَاؤُهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ مُعَاوِيَةَ.

واته: له حومهیدی کوری (عبد الرحمن) هوه ده‌گیرنهوه، که گوتی له موعاویه‌ی کوری نه‌بو سوفیان بوو ره‌زای خوای لی بی له‌سهر مینه‌بری مه‌دینه له‌سالی حج دا پارچه‌یه مووی له ده‌ستی پاسه‌وانه‌که‌ی وهرگت ده‌یوت: نه‌ی خه‌لکی مه‌دینه زاناکانتان له کویتن؟ من بز خوّم له پیغه‌مبه‌ری خوام صلی الله علیه وسلم بیستوه ریگه‌ی شتی وه‌های نه‌داوه ده‌یفرموو: (نه‌وهی نیسرائیل له‌کاتی‌کدا سهریان تیدا چوو که ژنه‌کانیان نه‌م کارانه‌یان نه‌نجام ده‌دا).

نهوهی هاتووه دهر باره‌ی دهم و چاو هه‌لگرتن و خال کوتان

۳۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوَاصِلَةِ وَالْمُسْتَوْصِلَةِ وَالْوَأْتِمَةِ وَالْمُسْتَوْصِمَةِ

۲۷۸۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَعَنَ الْوَائِمَاتِ وَالْمُسْتَوْصِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ مُبْتَغِيَاتِ لِلْحُسْنِ مُعْجِرَاتِ خُلُقِ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَيْمَةِ عَنْ مَنْصُورٍ.

واته: له (عبد الله) هوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نه فرهتی کردوه له خال کوت و خال بۆ کوتراو، ههروه ها نه فرهتی کردوه لهو نافرته تانه برۆ باریک ده که نهوه بۆ نافرته تی تر و نهو نافرته تانهش برۆیان بۆ باریک ده کریتسهوه، له گهل نهوانه ی داوای جوانکاری ده کهمن و جوانی دروستکراوی خوای گهوره ده گۆرن.

۲۷۸۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ وَالْوَاشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ قَالَ نَافِعٌ: الْوَشْمُ فِي اللَّيْتَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ غَائِشَةَ، وَمَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، وَأَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ يَحْيَى قَوْلَ نَافِعٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: ئیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوای گهوره نه فرهتی کردوه لهو ژنه ی قژ ده خاته سهر قژی که سیکی تر، ههروه ها نه فرهتی کردوه لهو ژنهش که قژ ده داته ده م قژی خو ی).

دهرباره ی نهو نافرته تانه ی که خویان ده چوئین به پیاوان

۳۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُسْتَشَبِّهَاتِ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ

۲۷۸۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَهَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه‌کانی ره‌وشت و نادابه‌کان له پیغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُتَشَبِّهَاتِ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهِينَ بِالنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رمویه‌تی: که پیغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم نه‌فره‌تی کردوه له‌و ئافره‌تانه‌ی که خویان ده‌چوینن به‌ پیاوان، هه‌روه‌ها نه‌فره‌تیشی کردوه له‌و پیاوانه‌ی که خویان ده‌چوینن به‌ ئافره‌تان.

۲۷۸۵ - حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، وَأَيُّوبُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُخَنَّثِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالْمُتَرَجَّلَاتِ مِنَ النِّسَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ.

واته: له ئیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم نه‌فره‌تی کردوه له‌ پیاوانی سه‌ر ژنانی و له‌و ئافره‌تانه‌ی که خویان ده‌چوینن به‌ پیاوان و لاسایی نه‌وان ده‌که‌نه‌وه.

ئافره‌ت بۆنی خو‌ش له‌خوی بدات و له‌مال به‌جێته‌ده‌روه‌ه که‌راهه‌تی هه‌یه

۳۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ خُرُوجِ الْمَرْأَةِ مُتَعَطِّرَةً

۲۷۸۶ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عُمَارَةَ الْحَنْفِيِّ، عَنْ عُثَيْمِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: كُلُّ عَيْنٍ زَانِيَةٌ، وَالْمَرْأَةُ إِذَا اسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ بِالْمَجْلِسِ فَهِيَ كَذَا وَكَذَا يَغْنِي زَانِيَةً. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە ئەبو موساوە رەزای خوای لی بێ دەگێرنەوه، کە فەرموویەتی: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (هەموو چاوی سەیری نامەحرەمی پێ بکەیت زیناکارە، هەر ئافرەتی بۆنی خۆش لەخۆی بدات و بەلای کۆر و کۆمەڵی پیاواندا تیپەپیت ئەوه هۆکاری زینای چاوه).

دەربارەى چۆنیەتی بۆنی خۆشی ئافرەتان و پیاوان

۳۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي طِيبِ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ

۲۷۸۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: طِيبُ الرِّجَالِ مَا ظَهَرَ رِيحُهُ وَخَفِيَ لَوْنُهُ، وَطِيبُ النِّسَاءِ مَا ظَهَرَ لَوْنُهُ وَخَفِيَ رِيحُهُ.

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنِ الطُّفَاوِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ إِلَّا أَنَّ الطُّفَاوِيَّ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا فِي هَذَا الْحَدِيثِ وَلَا نَعْرِفُ اسْمَهُ، وَحَدِيثُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ أَمُّ وَأَطْوَلُ.

واتە: لە ئەبو هورەیرەوه رەزای خوای لی بێ دەگێرنەوه، کە فەرموویەتی: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (بۆنی خۆش پیاوان کە بەکاری بهێن ئەوهیه بۆنی هەبی و رەنگی نەبی - وهك میسك و عەنبەر - ، بەلام بۆنی خۆشی ئافرەتان کە بەکاری بهێن ئەوهیه رەنگی هەبی و بۆنی نەبی - وهك زەعفران -).

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باسه کانی ره دشت و نادابه کان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

۲۷۸۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْخَفِيُّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ خَيْرَ طِيبِ الرَّجُلِ مَا ظَهَرَ رِيحُهُ وَخَفِيَ لَوْنُهُ، وَخَيْرَ طِيبِ النِّسَاءِ مَا ظَهَرَ لَوْنُهُ وَخَفِيَ رِيحُهُ، وَنَهَى عَنْ مِثْرَةِ الْأَرْجَوَانِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له عیمرانی کوری حوصهینه وه ره زای خوی لی بی ده گیرنه وه، که فرمویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم پی پی فرموم: (چاکترین بوئی که پیان به کاری بهین نهویه بوئی هه بی و رنگی نه بی، به لام چاکترین بوئی که نافرتهان به کاری بهین نهویه رهنگی هه بی و بوئی نه بی، وه سهرزینی ناوریشمینی قه ده غه کردوه).

ده باره ی ره تکر دنه وه ی بوئی خوش که راهه تی ههیه

۳۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ رَدِّ الطَّيِّبِ

۲۷۸۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ، عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَ أَنَسٌ لَا يَرُدُّ الطَّيِّبَ، وَقَالَ أَنَسٌ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَرُدُّ الطَّيِّبَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (ثمامة ی) کوری (عبد الله) وه ده گیرنه وه، که فرمویه تی: نه نهس ره زای خوی لی بی بوئی خوشی ره تنه ده کرده وه به لکو وه ری ده گرت و له خوی ده دا، فرمو ی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوئی خوشی ره تنه ده کرده وه.

۲۷۹۰ - (حسن) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُدَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ثَلَاثٌ لَا تُرَدُّ: الْوَسَائِدُ، وَالذُّهْنُ، وَاللَّبَنُ الدُّهْنُ: يَغْنِي بِهِ الطَّيِّبُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمٍ هُوَ ابْنُ جُنْدَبٍ وَهُوَ مَدِينِيٌّ.

واته: له ئیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی ده گێرنه وه، که پیغه مبره وه صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (سی شت ره تناکرتنه وه: سه رین و روڤ و شیر، نه و رونه ی بونی خوشی پیوه یه.

۲۷۹۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِيفَةَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيُّ، وَعَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ حَجَّاجِ الصَّوَّافِ، عَنْ حَنَانٍ، عَنْ أَبِي عَثْمَانَ النَّهْدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أُعْطِيَ أَحَدُكُمْ الرِّجْحَانِ فَلَا يَرُدَّهُ فَإِنَّهُ خَرَجَ مِنَ الْجَنَّةِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَلَا نَعْرِفُ حَنَانًا إِلَّا فِي هَذَا الْحَدِيثِ، وَأَبُو عَثْمَانَ النَّهْدِيُّ اسْمُهُ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُلٍ، وَقَدْ أَدْرَكَ زَمَنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ يَرَهُ وَلَمْ يَسْمَعْ مِنْهُ.

واته: له ئه بو (عثمان) ی نه هدی وه رهزای خوی لی بی ده گێرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبره وه صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر ریحانه یان دا به یه کی له ئیوه ره تی مه که نه وه چونکه نه سه له که ی له به هه شته وه ده رجوه).

دهرباره ی نایب ییو یان ژن و ژن یستیان بهر بهک بهکوی

۳۸ - بَابُ فِي كَرَاهِيَةِ مُبَاشَرَةِ الرَّجَالِ الرَّجَالَ وَالْمَرْأَةِ الْمَرْأَةَ

۲۷۹۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تُبَاشِرُ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ حَتَّى تَصِفَهَا لِزَوْجِهَا كَأَنَّمَا يَنْظُرُ إِلَيْهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) به رهزای خوی لى بى ده گپ نهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (نایب ژن خوی بنوسی تی به نافره تیکی ترهوه و سه رنجی بدات له باشد باسی لهش و لار و جوانی نهو نافره ته بکات بۆ میرده که به شیویه وه نهوهی که میرده که به ره چاوی بى و سهیری بکات).

۲۷۹۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَنْظُرُ الرَّجُلُ إِلَى عَوْرَةِ الرَّجُلِ، وَلَا تَنْظُرُ الْمَرْأَةُ إِلَى عَوْرَةِ الْمَرْأَةِ، وَلَا يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى الرَّجُلِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ، وَلَا تُفْضِي الْمَرْأَةُ إِلَى الْمَرْأَةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نهو سه عیدی خودریهوه رهزای خوی لى بى ده گپ نهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (با پیو سهیری عموره تی پیو نهکات، هروه با نافره تیش سهیری عموره تی نافره نهکات، با پیو به رووی خوی نهوسی تی به پیو تیکی ترهوه له ژیر پو شاکیتکدا یان له ناو نوی تی خهوتندا، هروه با نافره تیش به رووی خوی نهوسی تی به نافره تیکی ترهوه له ژیر پو شاکیتکدا یان له ناو نوی تی خهوتندا).

نهوهی هاتوره دهربارهی پاراستی شهرمگه

۳۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي حِفْظِ الْعَوْرَةِ

۲۷۹۴ - (حسن) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، وَيَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَهُزُّ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ عَوْرَاتُنَا مَا نَأْتِي مِنْهَا وَمَا نَذَرُ؟ قَالَ: اخْفِظْ عَوْرَتَكَ إِلَّا مِنْ زَوْجَتِكَ أَوْ مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذَا كَانَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ فِي بَعْضٍ؟ قَالَ: إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا يَرَاهَا أَحَدٌ فَلَا تُرَيِّنْهَا، قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِذَا كَانَ أَحَدُنَا خَالِيًا؟ قَالَ: فَإِنَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُسْتَخْيَا مِنْهُ مِنَ النَّاسِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له بههزی کورپی حه کیمه وه، ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: باوکم له باپیرمه وه گپرایه وه بۆم فهرمووی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم شهرمگاگانمان کامهی دهرخهین و کامهی داپۆشین؟ فهرمووی: (عموره تی خۆت له هه موو که سیکی داپۆشه جگه له هاوسه ره کهت و نهو که نیه ی که بوویته خاوه نی). وتی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، نهی نه گهر پیاوی له گه ل پیاویکی تر دا بوو؟ له ربوایه تیکی تر دا وتی: وتم نهی نه گهر خه لکه که زۆریوون و چوو بوون به ناو یه کتر دا چۆن؟ فهرمووی: (هه تا ده توانی با کهس عموره تی نه بی نی). وتی: وتم: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، نهی نه گهر یه کیکمان خۆی به ته نها بوو شوینه که چۆل بوو چۆن؟ فهرمووی: (خوا ی گه وه له هه موو که سیکی تر شیاوتره که شهرم و شکۆی لی بکری تی).

نه‌وه‌ی هاتووه ده‌رباره‌ی ران شهرمگه‌یه

٤٠ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْفَخْدَ عَوْرَةٌ

٢٧٩٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ زُرْعَةَ بْنِ مُسْلِمٍ بْنِ جَرْهَدٍ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ جَدِّهِ جَرْهَدٍ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِجَرْهَدٍ فِي الْمَسْجِدِ وَقَدْ انْكَشَفَ فَخْدُهُ فَقَالَ: إِنَّ الْفَخْدَ عَوْرَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ مَا أَرَى إِسْنَادَهُ يَمْتَصِلُ.

واته: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم له‌مزگه‌وت دای به‌لای جهره‌دی نه‌سله‌میدا رانی ده‌رخستبوو، فهرمووی: (بی‌گومان ران (عه‌وره‌ت) شهرمگه‌یه).

٢٧٩٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الْكُوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: الْفَخْدُ عَوْرَةٌ.

واته: له‌نیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خوایان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ران (عه‌وره‌ت) شهرمگه‌یه).

٢٧٩٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَرْهَدٍ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْفَخْدُ عَوْرَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ. وَلِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ صُحْبَةٌ وَلِإِبْنِهِ مُحَمَّدٍ صُحْبَةٌ.

واته: له‌جهره‌دی نه‌سله‌میوه ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ران (عه‌وره‌ت) شهرمگه‌یه).

۲۷۹۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ جَرْهَدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِهِ وَهُوَ كَاشِفٌ عَنْ فَخْذِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: غَطِّ فَخْذَكَ فَإِنَّهَا مِنَ الْعَوْرَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم دای به‌لای جهره‌دی نه‌سله‌میدا رانی ده‌رخستبوو، فهرمووی: (رانت داپۆشه چونکه بیگومان ران (عه‌وره‌ت) شهرمگه‌یه).

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌رباره‌ی پاک و خاوتنی

۴۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّظَافَةِ

۲۷۹۹ - (ضعیف لکن قوله: إن الله جواد الخ صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ إِلْيَاسَ، وَيُقَالُ ابْنُ إِلْيَاسٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ أَبِي حَسَّانَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ يُحِبُّ الطَّيِّبَ، نَظِيفٌ يُحِبُّ النَّظَافَةَ، كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ، جَوَادٌ يُحِبُّ الْجُودَ، فَتَنَظَّفُوا، أَرَاهُ قَالَ، أَفَيَيْنَكُمُ وَلَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِمُهَاجِرِ بْنِ مِسْمَارٍ، فَقَالَ: حَدَّثَنِيهِ عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: نَظَّفُوا أَفَيَيْنَكُمُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَخَالِدُ بْنُ إِلْيَاسٍ يُضَعَّفُ.

واته: له صالحی کورپی نه‌بو حه‌سانه‌وه ده‌گێرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: بۆ خۆم گویم له سه‌عیدی کورپی موسه‌بیبه‌بوو ده‌یفه‌رموو: خوای گه‌وره‌ خۆی باش و بێ که‌موکوپیه‌ شتی باشی خۆشه‌وێت، پاکه‌ و پاک و خاوتنی خۆشه‌وێت، به‌پێزه‌و و به‌پێزی خۆشه‌وێت، به‌خشنده‌یه و به‌خشنده‌یی خۆشه‌وێت، خۆتان ماله‌کانتان خاوتن رابگرن، خۆتان مه‌چوینن به‌ جوله‌که‌کان.

بهرده دادانهوه له کاتیکدا پیاو ده چیته لای ژنه کهی و جووت ده بی له گه لی

٤٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِسْتِثَارِ عِنْدَ الْجَمَاعِ

٢٨٠٠ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَزِيدَ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُحْيَاةَ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالتَّعَرِّيَ فَإِنَّ مَعَكُمْ مَنْ لَا يُفَارِقُكُمْ إِلَّا عِنْدَ الْغَائِطِ وَحِينَ يُفْضِي الرَّجُلُ إِلَى أَهْلِهِ، فَاسْتَحْيُوهُمْ وَأَكْرِمُوهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَأَبُو مُحْيَاةَ اسْمُهُ: يَحْيَى بْنُ يَعْلَى.

واته: له نیبنو عوممهروه رهزای خویان لی بی ده گینهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (ناگادارین خوتان رووت مه که نهوه چونکه مه لانیکه تان له گه له، لیتان جیانابنهوه مه گهر له کاتی چوونه سه رناو، یان له کاتیکدا پیاو ده چیته لای ژنه کهی و جووت ده بی له گه لی، شهر میان لی بکه ن و ریزیان بگرن).

نهوهی هاتووه ده باره ی چوونه گهرماو

٤٣ - بَابُ مَا جَاءَ فِي دُخُولِ الْحَمَامِ

٢٨٠١ - (حسن) حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ دِينَارٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُصَنَّبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ لَيْثٍ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ الْحَمَامَ بِغَيْرِ إِزَارٍ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَدْخُلُ خَلِيلَتَهُ الْحَمَامَ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَجْلِسُ عَلَى مَائِدَةٍ يُدَارُ عَلَيْهَا بِالْحَمْرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ طَاوُوسٍ، عَنْ جَابِرٍ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: لَيْثٌ

بْنُ أَبِي سُلَيْمٍ صَدُوقٌ وَرُبَّمَا يَهْمُ فِي الشَّيْءِ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: لَيْتَ لَا يُفْرَحَ بِحَدِيثِهِ، كَانَ لَيْتَ يَرْفَعُ أَشْيَاءَ لَا يَرْفَعُهَا غَيْرُهُ فَلِذَلِكَ ضَعُفُوهُ.

واته: له جابیره ده ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه‌تی: (هەرکەسێ باوە‌ری ته‌وا‌ری به‌ خواو به‌ روژی قیامەت هەیه‌ رینگه‌ نه‌دات ژنه‌که‌ی بچیته‌ گه‌رمای ده‌روه، هەرکەسێ باوە‌ری ته‌وا‌ری به‌ خواو به‌ روژی قیامەت هەیه‌ نه‌چیته‌ گه‌رمای ده‌روه به‌بی پشته‌مال، هەرکەسێ باوە‌ری ته‌وا‌ری به‌ خواو به‌ روژی قیامەت هەیه‌ له‌سه‌ر سفره‌ و خوانی دانه‌نیشی شه‌رابی له‌سه‌ر دانرا بی با نه‌ش خواته‌وه).

٢٨٠٢ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي عُدْرَةَ، وَكَانَ قَدْ أَدْرَكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى الرَّجَالَ وَالنِّسَاءَ عَنِ الْحَمَامَاتِ ثُمَّ رَخَّصَ لِلرِّجَالِ فِي الْمَيَازِيرِ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ وَإِسْنَادُهُ لَيْسَ بِذَلِكَ الْقَائِمِ.

واته: له عایشه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فەرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم چونه‌ گه‌رمایه‌ گشتیه‌کانی قه‌ده‌غه‌کرد له‌ پیاوان و له‌ ناهه‌تانه‌، له‌پاشدا رینگه‌ی دا به‌ پیاوان به‌ پشته‌ماله‌وه بچن.

٢٨٠٣ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ أَبِي الْجَعْدِ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ الْهَذَلِيِّ، أَنَّ نِسَاءً مِنْ أَهْلِ حِمَصٍ، أَوْ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ دَخَلْنَ عَلَى عَائِشَةَ، فَقَالَتْ: أَنْتُنَّ اللَّائِي يَدْخُلْنَ نِسَاؤُكُنَّ الْحَمَامَاتِ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ امْرَأَةٍ

سنن الترمذی بهرگی سیئیم - باسه‌کانی ره‌وشت و نادابه‌کان له پیغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم.

تَضَعُ ثِيَابَهَا فِي غَيْرِ بَيْتِ زَوْجِهَا إِلَّا هَتَكَتِ السِّتْرَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ رَجُلٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له مه‌لیحی هوزه‌لیه‌وه ده‌گیرنه‌وه، که وتویه‌تی: ژنانی خه‌لکی حیمصی یان شام چوون بۆلای عایشه ره‌زای خوای لی بی، فه‌رمووی: ئیه‌وه خه‌لکی نه‌و ناوچه‌یه‌ن که ژنه‌کانیان ده‌چنه گه‌رماوه گشتیه‌کان؟ وتیان: به‌لی، فه‌رمووی: من خۆم گویم له پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده‌یفه‌رموو: (هه‌ر ئافره‌تی جل و به‌گه‌که‌ی خۆی دابنی و خۆی رووت بکاته‌وه له غه‌یری مالی خۆیدا نه‌وه بی‌گومان هه‌تکی په‌یمانی شهرم و شکۆی نیتوان خۆی و نیتوانی په‌روه‌ردگاری خۆی کردوه).

ده‌باره‌ی مه‌لانیکه‌ ناچیته‌ مالیکه‌وه‌ وینه و سه‌گی تیدا بیت

٤٤ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ صُورَةٌ وَلَا كَلْبٌ

٢٨٠٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ شَبِيبٍ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ وَاللَّفْظُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا طَلْحَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا صُورَةٌ تَمَائِيلَ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (مه‌لانیکه‌ ناچیته‌ مالیکه‌وه سه‌گ و وینه‌ی تیدا بیت).

٢٨٠٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّ رَافِعَ بْنَ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَهُ قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ، عَلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ نَعُودُهُ، فَقَالَ أَبُو

سَعِيدٌ: أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ تَمَائِيلٌ، أَوْ صُورَةٌ شَكَّ إِسْحَاقُ لَا يَذَرِي أَيُّهُمَا قَالَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو سه‌عه‌ده‌وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم پیتی راگه‌یان‌دین: (مه‌لانیکه ناچیته مالتیکه‌وه په‌یکه‌ر و وینه‌ی تیدا بیت).

٢٨٠٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا سُؤَيْدٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُجَاهِدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَا بِي جَبْرِيلَ فَقَالَ: إِنِّي كُنْتُ أَتَيْتُكَ الْبَارِحَةَ فَلَمْ يَمْنَعْنِي أَنْ أَكُونَ دَخَلْتُ عَلَيْكَ الْبَيْتَ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فِي بَابِ الْبَيْتِ مِثَالُ الرَّجَالِ، وَكَانَ فِي الْبَيْتِ قِرَامٌ سِتْرٌ فِيهِ تَمَائِيلٌ، وَكَانَ فِي الْبَيْتِ كُلِّبٌ، فَمَرَّ بِرَأْسِ التِّمْنَالِ الَّذِي بِالْبَابِ فَلْيَقْطَعُ فَلْيَصِيرَ كَهَيْئَةِ الشَّجَرَةِ، وَمَرَّ بِالسِّتْرِ فَلْيَقْطَعُ وَيُجْعَلَ مِنْهُ وَسَادَتَيْنِ مُتَبَدِّلَتَيْنِ تُوْطَانِ، وَمَرَّ بِالْكَلْبِ فَيُخْرِجْ، فَقَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ ذَلِكَ الْكَلْبُ جَرَّوًا لِلْحَسَنِ أَوْ الْحُسَيْنِ تَحْتَ نَصْدٍ لَهُ فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی‌بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (جیبریل هات بو لام پیتی فهرمووم: دوتنی هاتم بو سه‌ردانت واته شه‌وی رابردوو، هیچ شتی ریگری نه‌وه‌ی لی نه‌کردم که بیه ژووره‌وه بو نه‌و ماله‌ی که تو‌ی لی بوو نه‌وه نه‌بی که په‌یکه‌ری له‌به‌ر ده‌رگا‌که بوو، له‌ناو ماله‌که‌دا په‌رده‌یه هه‌بوو وینه‌ی له‌سه‌ر بوو. هه‌روه‌ها ماله‌که سه‌گینکی تیدا بوو، بویه فهرمان بکه با سه‌ری په‌یکه‌ره‌که به‌ردیت تا وه‌ک دره‌ختی لی بیت، وه فهرمان بکه په‌رده‌که به‌ردیت و به‌ریته دوو راخه‌ر پیتی به‌ریته سه‌ر هاتو‌چۆ به‌ریت به‌سه‌ریدا، فهرمانیش بکه سه‌گه‌که ده‌به‌ریت).

سنن الترمذی بهرگی سیئیم - باهکانی رهوشت و نادابهکان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هموو نهو کارانهی نهجام دا، سه گه که هی
حه سن و حوسهین بوو له ژیر تهرواله که دا بوو فهرمانی دا کرایه دهره وه. -
(نضد) تهرواله جل و بهرگی له سهر هه لئه چنریت وهک قهره ویله وه هایه. -

که راهتی ههیه پیاو پو شاکی رهنگ کراو و ناوریثم له بهرکات

٤٥ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ لُبْسِ الْمُعْصَفِرِ لِلرَّجُلِ وَالْقِسِيِّ

٢٨٠٧ - (ضعيف الإسناد) حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي يَحْيَى، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَحْمَرَانِ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَزِدْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُمْ كَرَهُوا لُبْسَ الْمُعْصَفِرِ، وَرَأَوْا أَنَّ مَا صُبِغَ بِالْحُمْرَةِ بِالْمَدَرِ أَوْ غَيْرِ ذَلِكَ، فَلَا بَأْسَ بِهِ إِذَا لَمْ يَكُنْ مُعْصَفَرًا.

واته: له (عبد الله)ی کوری عه مره وه رهزای خویان لی بی ده گترنه وه، که
فهرموویه تی: پیاوی بهلای پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم تیپه ری دوو پو شاکی
سوری له بهردا بوو، سلاوی کرد له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، بهلام نهو
وهلامی سلاوه که ی نه دابه وه.

٢٨٠٨ - (صحيح المتن) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ هُبَيْرَةَ بْنِ يَرِيمَ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ خَاتَمِ الذَّهَبِ وَعَنِ الْقِسِيِّ وَعَنِ الْمِيسِرَةِ وَعَنِ الْجِعَةِ قَالَ أَبُو الْأَحْوَصِ: وَهُوَ شَرَابٌ يَتَّخَذُ بِمِصْرٍ مِنَ الشَّعِيرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له پیشهوا علیه وه رهزای خوی لی بی ده گترنه وه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ریگهی نه مانهی نه داوه: نهنگوستیلهی زیر

سنن الترمذی بهرگی سییم - بیه کانی رهوش و نادابه کان له پیغه مبره وه صلی الله علیه وسلم.

له دهست کردن - بو پیاوان - وه له بهرکردنی پوشاکی ناوری شمی قهسی و
عه صفه راناوی نه وهی به گیای گهزنه رهنه گ ده کریت، ههروه ها خواردنه وهی (جعه)
شه ربه تیکه له جو دروستکراوه له میصر.

۲۸۰۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَعَبْدُ
الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ سُوَيْدٍ
بْنِ مُقَرِّنٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَبْعٍ
وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ، أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَإِجَابَةِ
الدَّاعِي، وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِزْزَارِ الْمُقْسِمِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ، عَنْ خَاتَمِ
الذَّهَبِ، أَوْ خَلْقَةِ الذَّهَبِ، وَآيَةِ الْفِصَّةِ، وَلُبْسِ الْحَرِيرِ وَالِدِّيَّاجِ، وَالِاسْتَبْرَقِ، وَالْقَسِيِّ.
هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَأَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ هُوَ: أَشْعَثُ بْنُ أَبِي الشَّعْثَاءِ، وَأَبُو
الشَّعْثَاءِ اسْمُهُ سُلَيْمٌ بْنُ الْأَسْوَدِ.

واته: له بهرانی کوری عازیه وه رهزای خوای لی بی ده گیرنه وه، که
فرمویه تی: پیغه مبره صلی الله علیه وسلم فرمانی پیکردین به جهوت شت و
ریگری جهوت شتیشی لی کردین، فرمانی پیکردین به شوینکه وتنی جهنازه و
سهردانی نه خوش و، نزا بو که سی بیژمی واته کاتی که پژمی و وتی: (الحمد لله)،
پی بلین: خوا روحت پی بکات، که سی با کردینگی کردین بوسه سفره خوانی
بچین، که سی ستهم لیکراو سهرخین، به جیهینانی سویند واته که سی سویندیک
خوارد له سهر شتی گوناوه تاوان نه بی بوی جیه جی بکهین، بلاو کردنه وهی سلاو،
ریگری نه مانه شی لی کردین: له دهست کردنی نه لقه و نه نگوستیله ی زیتر، خواردن و
خواردنه وه له حاجهت و قاپ و قاچاگی زیودا، له بهرکردنی پوشاکی ناوری شم و
دیباچ و ناوری شمی نه ستور و قهسی.

نهوهی هاتوره دهربارهی له بهر کردنی پوشاکی سبی

٤٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي لُبْسِ الْبَيَاضِ

٢٨١٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ أَبِي شَيْبٍ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْبُسُوءُ الْبَيَاضُ فَإِنَّهَا أَطْهَرُ وَأَطْيَبُ، وَكُنْتُمْ فِيهَا مُؤَاكُمًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَابْنِ عُمرَ.

واته: له سه مورهی کوری جوندویهوه رهزای خوای لی بی ده گینهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (پوشاکی سبی له بهر کهن چونکه نهوه خاوینتر و باشتره، بیشیکه به کفن بو مردووه کانتان).

دهربارهی مولهتی له بهر کردنی پوشاکی سور له لایه ن پیاوانهوه

٤٧ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّخَصَةِ فِي لُبْسِ الْحُمْرَةِ لِلرِّجَالِ

٢٨١١ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ الْأَشْعَثِ وَهُوَ ابْنُ سَوَّارٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةِ إِضْحِيَّانٍ، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِلَى الْقَمَرِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ خُمْرَاءُ، فَإِذَا هُوَ عِنْدِي أَحْسَنُ مِنَ الْقَمَرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ الْأَشْعَثِ. وَرَوَى شُعْبَةُ، وَالثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: رَأَيْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُلَّةً خُمْرَاءَ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، ح، وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي

إِسْحَاقَ، بِهَذَا. وَفِي الْحَدِيثِ كَلَامٌ أَكْثَرُ مِنْ هَذَا سَأَلْتُ مُحَمَّدًا، قُلْتُ لَهُ: حَدِيثُ أَبِي
إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ أَصَحُّ أَمْ حَدِيثُهُ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ؟ فَرَأَى كِلَا الْحَدِيثَيْنِ صَحِيحًا.
وَفِي الْبَابِ عَنِ الْبَرَاءِ، وَأَبِي جُحَيْفَةَ.

واته: له جابیری کوری سه مورهه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که
فهرموویه تی: له مانگه شهویکی زور رووناکدا پیغه مبهری خوام صلی الله علیه
وسلم دی، سهیری مانگم ده کردو سهیری پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم
ده کرد پوشاکیکی سووری له بهردا بوو له لای من نهو زور له مانگه که جوانتر بوو.

ده باره ی له بهر کردنی پوشاکی سهوز

٤٨ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّوْبِ الْأَخْصَرِ

٢٨١٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ:
حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ إِدَادٍ بْنُ لَقِيطٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي رَمْثَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدَانِ أَخْضَرَانِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا
مِنْ حَدِيثِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ إِدَادٍ، وَأَبُو رَمْثَةَ التَّيْمِيُّ اسْمُهُ: حَبِيبُ بْنُ حَيَّانَ، وَيُقَالُ اسْمُهُ:
رِفَاعَةُ بْنُ يَثْرِبِيٍّ.

واته: له نهبو (رمته) وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم دی دوو پوشاک (بورده ی) سهوزی
له بهردا بوو.

نهوی هاتوره ده باره‌ی پوشاکی رهش

۴۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّوْبِ الْأَسْوَدِ

۲۸۱۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ مُصْعَبِ بْنِ شَيْبَةَ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ غَدَاةٍ وَعَلَيْهِ مِرْطٌ مِنْ شَعْرِ أَسْوَدَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ صَحِيحٌ.

واته: له عائیشهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: جاری به یانیه ک پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له مال چوه ده رهوه شالینه کی پیچابوو به خویهوه له مووی رهش دروستکرا بوو.

نهوی هاتوره ده باره‌ی پوشاکی زهره

۵۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّوْبِ الْأَصْفَرِ

۲۸۱۴ - (حسن) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ الصَّقَّارُ أَبُو عَثْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَسَّانَ، أَنَّهُ حَدَّثَنَاهُ صَفِيَّةُ بِنْتُ عَلِيَّةَ، وَدُحَيْبَةُ بِنْتُ عَلِيَّةَ، حَدَّثَنَاهُ، عَنْ قَيْلَةَ بِنْتِ مَخْرَمَةَ، وَكَانَتَا رَبِيبَتَيْهَا، وَقِيلَةُ جَدَّةُ أَبِيهِمَا أُمُّ أُمِّهِ، أَنَّهَا قَالَتْ: قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَتِ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ، حَتَّى جَاءَ رَجُلٌ وَقَدْ ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، وَعَلَيْهِ نَعْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَسْمَاءُ مُلَيْتَيْنِ كَانَتَا بِرِغْفَرَانٍ وَقَدْ نَقَضْنَا وَمَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَسِيبُ ثَخَلَةٍ. حَدِيثٌ قِيلَةُ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَسَّانَ.

واته: قهیلهی کچی مه خره مه فهرموویه تی: خۆر بهرزیهوه پیاوی هاته خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم

سنن الترمذی بهرگی سییم - بابه کانی رهوش و نادابه کان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

وسلم سلاوی خوات لی بی، فهرمووی: (وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ)، پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم دوو پوشاکی کوئی به زه عفهران رهنگراوی له بهردا بوو رهنگه که دی وهری بوو به لام شوینه واری پیوه مابوو، لقه دار خورمایه کیشی پی بوو،

دهرباره دی به کارهینای زه عفهران بو پیاو که راهه تی هیه

۵۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّرَعُّفِ وَالْخُلُوقِ لِلرِّجَالِ

۲۸۱۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ (ح) وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ التَّرَعُّفِ لِلرِّجَالِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَرَوَى شُعْبَةُ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ ابْنِ عَلِيَّةٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ التَّرَعُّفِ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ، عَنْ شُعْبَةَ. وَمَعْنَى كَرَاهِيَةِ التَّرَعُّفِ لِلرِّجَالِ: أَنْ يَتَرَعَّفَ الرَّجُلُ، يَعْنِي أَنْ يَتَطَيَّبَ بِهِ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لی بی ده گپړنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ریگهی نه داوه پیاو زه عفهران بدات له خوی یان بیدات له جل و بهرگی.

۲۸۱۶ - (ضعيف الإسناد) حَدَّثَنَا تَحْمُودُ بْنُ عَمِلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَفْصٍ بْنَ عُمَرَ، يُحَدِّثُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْصَرَ رَجُلًا مُتَخَلِّقًا قَالَ: اذْهَبْ فَاغْسِلْهُ، ثُمَّ اغْسِلْهُ ثُمَّ لَا تَعُدْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ اِخْتَلَفَ بَعْضُهُمْ فِي هَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ عَلِيُّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: مَنْ سَمِعَ مِنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ قَدِيمًا فَسَمَاعُهُ صَحِيحٌ، وَسَمَاعُ شُعْبَةَ وَسُفْيَانَ مِنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باهکانی ره‌وشت و نادابه‌کان له پیتغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم.

صَحِيحٌ إِلَّا حَدِيثَيْنِ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ زَادَانَ، قَالَ شُعْبَةُ: سَمِعْتُهُمَا مِنْهُ بِآخِرَةٍ. يُقَالُ: إِنَّ عَطَاءَ بْنَ السَّائِبِ كَانَ فِي آخِرِ أَمْرِهِ قَدْ سَاءَ حِفْظُهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَمَّارٍ، وَأَبِي مُوسَى، وَأَنْسٍ وَأَبُو حَفْصٍ هُوَ: أَبُو حَفْصٍ بْنُ عُمَرَ.

واته: له یه‌علای کورپی مورپه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیتپنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیتغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم پی‌اویتیکی دی زه‌عفه‌رانی له‌خوی دابوو، فهرمووی: (برۆ بیشۆ، پاشان بیشۆ، له‌پاشدا جاریکی تر به‌کاری مه‌هیتنه).

ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌رباره‌ی ئاو‌ریشم که‌راهه‌تی هه‌یه

۵۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْحَرِيرِ وَالذِّينَاجِ

۲۸۱۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ الْأَزْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي مَوْلَى أَسْمَاءَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ، يَذْكُرُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ لَبَسَ الْحَرِيرَ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَلْبَسْهُ فِي الْآخِرَةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَحُذَيْفَةَ، وَأَنْسٍ وَغَيْرِ وَاحِدٍ وَقَدْ ذَكَرْنَاهُ فِي أَبْوَابِ اللَّيَاسِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ قَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ عُمَرَ. وَمَوْلَى أَسْمَاءَ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ وَيُكْنَى أَبَا عُمَرَ. وَقَدْ رَوَى عَنْهُ عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ، وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ.

واته: له نیبنو عومه‌روهه ره‌زای خویان لی بی ده‌گیتپنه‌وه، که فهرموویه‌تی: بو‌خۆم گویم له پیتشه‌وا عومه‌ر بوو گیتپایه‌وه که پیتغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (ئه‌وه‌ی له دونیا ئاو‌ریشم له‌به‌ریکات له‌روژی قیامه‌تدا له‌به‌ری ناکات).

۵۳ - بَاب

۲۸۱۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ الْمُسَوِّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَسَمَ أَقْبِيَّةً وَلَمْ يُعْطِ مَخْرَمَةَ شَيْئًا، فَقَالَ مَخْرَمَةُ: يَا بُنَيَّ انْطَلِقْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَاَنْطَلَقْتُ مَعَهُ قَالَ: ادْخُلْ فَاذْعُهُ لِي، فَدَعَوْتُهُ لَهُ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ قَبَاءٌ مِنْهَا فَقَالَ: حَبَاتُ لَكَ هَذَا، قَالَ: فَتَنَظَّرَ إِلَيْهِ فَقَالَ: رَضِيَ مَخْرَمَةُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ اسْمُهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ.

واته: له میسوه‌ری کوری مه‌خره‌مه‌وه ره‌زای خوا‌ی لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیئغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم جو‌ره پۆشاکیکی دابه‌ش ده‌کرد هیچ شتیکی دانه‌نا بۆ مه‌خره‌مه، مه‌خره‌مه وتی: نه‌ی کوری خۆم هه‌سته با برۆین بۆ لای پیئغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم به‌لکو شتی‌کمان بداتی، منیش له‌ته‌کی رۆشتم، وتی: برۆ ژووره‌وه پیئغه‌مبه‌رم صلی الله علیه وسلم بۆ بانگ بکه، وتی: بۆم بانگ کرد، پیئغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم هاته‌ده‌روهه بۆ لای پۆشاکیکی له‌وانه له‌به‌ردا بوو که دابه‌شی کردبوون، فهرمووی: (نه‌مه‌م بۆ تو شار‌دۆته‌وه). وتی: مه‌خره‌مه سه‌یری کرد، وتی: جا مه‌خره‌مه رازی بوو.

۵۴ - بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ

۲۸۱۹ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّعْفَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَاشِمٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ أَبِيهِ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، وَابْنِ مَسْعُودٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له عه‌مری کورپی شو‌عه‌یبه‌وه، له باوکیه‌وه، له باپیری‌هه ره‌زای خوا‌ی لئی بئی ده‌گیژنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (خوا‌ی گه‌وره پیتی خو‌شه شوینه‌واری نه‌و نازو نیعه‌تانه‌ی که به‌خشیویه‌تی به به‌نده‌که‌ی پتوه‌ی دیاری و بیینی‌ت).

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌باره‌ی خوفی ره‌ش

۵۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُفِّ الْأَسْوَدِ

۲۸۲۰ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ ذَهْمِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ حُجَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّجَاشِيَّ أَهْدَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُفَّيْنِ أَسْوَدَيْنِ سَادَجَيْنِ فَلَبِسَهُمَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَيْهِمَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، إِنَّمَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ ذَهْمٍ وَقَدْ رَوَاهُ مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ، عَنْ ذَهْمٍ.

واته: له ئیبنو بو‌ره‌یده‌وه، له باوکیه‌وه، هاتوره، که نه‌جاشی - پاشای جه‌به‌شه - جووتی خوفی ره‌شی ساده‌ی بئی نه‌خشی به‌ دیاری نارد بو پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، نه‌ویش له‌پیتی کردن، پاشان ده‌ست‌نوژی گرت، ئینجا ده‌ستی ته‌ری هینا به‌سه‌ریاندا.

ده‌باره‌ی ریگری له هه‌لکیشانی مووی سبی

۵۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنْ تَتْفِ الشَّيْبِ

۲۸۲۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الهمدانيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ تَتْفِ الشَّيْبِ، وَقَالَ: إِنَّهُ نَوْرُ الْمُسْلِمِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ قَدْ رَوَيْ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ، وَغَيْرِ وَاحِدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ.

واته: له عه‌مری کورپی شو‌عه‌یبه‌وه، له باوکیه‌وه، له باپیری‌هه ره‌زای خوا‌ی لئی

سنن الترمذی بهرگی سییهم - باسه‌کانی ره‌وشت و نادابه‌کان له پیغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم.

بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ریگری کردووه له هه‌لکیشانی مووی سپی سهر و ریش، فهرمووی: (گومان مووی سپی نور و رووناکی موسولمانه).

راویژکار نه‌مینداره و جینگهی باوه‌ره

۵۷ - بَابُ أَنَّ الْمُسْتَشَارَ مُؤْتَمَنٌ

۲۸۲۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ شَيْبَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ النَّخَوِيِّ، وَشَيْبَانُ هُوَ صَاحِبُ كِتَابٍ وَهُوَ صَحِيحُ الْحَدِيثِ، وَيُكْنَى أَبَا مُعَاوِيَةَ. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ الْعَطَّارُ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ، إِنِّي لَأُحَدِّثُ الْحَدِيثَ فَمَا أَخْرِمُ مِنْهُ حَرْفًا.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (راویژکار نه‌مینداره و جینگهی باوه‌ره).

۲۸۲۳ - (صحيح بما بعده) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ جُدْعَانَ، عَنْ جَدَّتِهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عُمَرَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ أُمِّ سَلَمَةَ.

واته: له نومو سه‌له‌مه‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (راویژکار نه‌مینداره و جینگهی باوه‌ره).

نه‌وه‌ی هاتوره ده‌رباره‌ی شوومی

۵۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الشُّؤْمِ

۲۸۲۴ - (صحيح بزيادة: (إِنْ كَانَ الشُّؤْمُ فِي شَيْءٍ فَقِي): ق، وهو دونها شاذ) حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، وَحَمْرَةَ، ابْنَيْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الشُّؤْمُ فِي ثَلَاثَةٍ، فِي الْمَرْأَةِ، وَالْمَسْكَنِ، وَالْدَّابَّةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَبَعْضُ أَصْحَابِ الزُّهْرِيِّ لَا يَذْكُرُونَ فِيهِ عَنْ حَمْرَةَ إِنَّمَا يَقُولُونَ: عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَرَوَى مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، فَقَالَ: عَنْ سَالِمٍ، وَحَمْرَةَ، ابْنَيْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِمَا، وَهَكَذَا رَوَى لَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، وَحَمْرَةَ، ابْنَيْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَحْوِهِ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَمْرَةَ، وَرَوَايَةُ سَعِيدٍ أَصَحُّ، لِأَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْمَدِينِيِّ وَالْحَمِيدِيَّ رَوَاهُ عَنْ سُفْيَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَذَكَرَا عَنْ سُفْيَانَ قَالَ: لَمْ يَرَوْا لَنَا الزُّهْرِيَّ هَذَا الْحَدِيثَ إِلَّا عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ. وَرَوَى مَالِكُ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، وَقَالَ: عَنْ سَالِمٍ، وَحَمْرَةَ، ابْنَيْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِمَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، وَعَائِشَةَ، وَأَنَسٍ. وَقَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: إِنْ كَانَ الشُّؤْمُ فِي شَيْءٍ فَقِي الْمَرْأَةُ وَالْدَّابَّةُ وَالْمَسْكَنُ. وَقَدْ رَوَى عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَا شُؤْمَ، وَقَدْ يَكُونُ الْيَمْنُ فِي الدَّارِ وَالْمَرْأَةِ وَالْفَرَسِ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ الطَّائِي، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ عَمِّهِ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا.

واته: له (عبد الله)ی کوری عومره وه رهزای خویان لی بی ده گپرنه وه، که
 فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (شوومی له سی
 شتدایه: خانوو، ژن و و لاخ).

له پیغه مبهری خوا وه صلی الله علیه وسلم ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: (نه گهر
 شوومی ببوایه نهوا له م سی شته دا ده بوو: ژن و و لاخ و خانوو).

له حکیمی کوری موعاویه وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
 پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (شوومی نیه، ده گونجی
 بهر ده کت و به خته وهری له م له سی شته دا بی: خانوو، ژن و نه سپ).

که سی کس پیکه وه بون با دوانیان به په نامه کی قسه نه کهن پیکه وه

۵۹ - بَابُ مَا جَاءَ لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ ثَالِثٍ

۲۸۲۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ (ح) وَحَدَّثَنِي
 ابْنُ أَبِي عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا وَقَالَ
 سُفْيَانُ، فِي حَدِيثِهِ: لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُخْرِضُهُ. هَذَا حَدِيثٌ
 حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ
 دُونَ وَاحِدٍ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُؤْذِي الْمُؤْمِنَ، وَاللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَكْرَهُ أَدَى الْمُؤْمِنِ. وَفِي الْبَابِ
 عَنْ ابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ.

واته: له (عبد الله) وه رهزای خوی لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
 پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (کاتی سی کهستان
 پیکه وه بون با دوانتان به په نامه کی و به چپه قسه نه کهن پیکه وه، چونکه نه وه
 ده بیته هو ی دلگرانی نهوی تر تان).

نهوهی هاتوره دهربارهی بهلین

٦٠ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعِدَّةِ

٢٨٢٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا وَاصِلُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْيَضَ قَدْ شَابَ، وَكَانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ يُشَبِّهُهُ، وَأَمَرَ لَنَا بِثَلَاثَةِ عَشَرَ قُلُوصًا فَذَهَبْنَا نَقْبِضُهَا فَأَتَانَا مَوْتُهُ فَلَمْ يُعْطُونَا شَيْئًا، فَلَمَّا قَامَ أَبُو بَكْرٍ قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَّةٌ فَلْيَجِئْ، فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَأَخْبَرْتُهُ، فَأَمَرَ لَنَا بِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رَوَى مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، هَذَا الْحَدِيثَ بِإِسْنَادٍ لَهُ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، نَحْوَ هَذَا. وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ يُشَبِّهُهُ وَلَمْ يَزِيدُوا عَلَى هَذَا.

واته: له نهبو جوحه يفهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم دی سور و سپی بوو، پیری پیوه دیار بوو، هسه نی کوری پیشهوا عه لی رهزای خویان لی بی لهو ده چوو، فهرمانی دا سیانزه نۆبه نه وشرمان بده نی، رۆشتین بۆیان، لهوکاته دا هه والی مردنی هات، هیچیان نه داینی، کاتی که پیشهوا نهبو به کر رهزای خوای لی بی بوو به خهلیفه ههستا وتاریکی خویندهوه بۆ موسولمانان، فهرمووی: کی ههیه پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بهلینی شتیکی پی دابی با بیت بۆلام ههتا بۆی جیبه جی بکه م، منیش چووم بهرهویری بهلینه که ی پیغه مبهرم صلی الله علیه وسلم پی راگه یاند، شهویش فهرمانی دا بۆیان جیبه جی کردم سیانزه نۆبه نه وشریان پی به خشیم.

۲۸۲۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جُحَيْفَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ يُشَبِّهُهُ. وَهَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ نَحْوَ هَذَا. وَأَبُو جُحَيْفَةَ اسْمُهُ: وَهَبُ السُّوَّائِيُّ.

واته: له نهبو جوحه یفهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوام صلی الله علیه وسلم دی ههسهنی کوری پیشهوا عهلی رهزای خویان لی بی لهو دهچوو.

دهبارهی باوک و دایکم به قوربانت بی

۶۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فِذَاكَ أَبِي وَأُمِّي

۲۸۲۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: مَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَمَعَ أَبَوَيْهِ لِأَحَدٍ غَيْرَ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ.

واته: له پیشهوا عهلیهوه رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که فهرموویهتی: گویم لی نهبووه پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم باوک و دایکی بکات به قوربانی هیچ کهسی جگه له سهعدی کوری نهبی وهقاص.

۲۸۲۹ - (منکر بذكر غلام الحزور) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَرَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ جُدْعَانَ، وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، سَمِعَا سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، يَقُولُ: قَالَ عَلِيٌّ: مَا جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَاهُ وَأُمَّهُ لِأَحَدٍ إِلَّا لِسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ لَهُ يَوْمَ أُحُدٍ: اذِم فِذَاكَ أَبِي وَأُمِّي، وَقَالَ لَهُ: اذِم أَهْلُهَا الْغُلَامُ الْحَزْرُورُ. وَفِي الْبَابِ عَنِ الرَّبِيزِ، وَجَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ وَجْهٍ عَنْ

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باهکانی رهوش و نادابهکان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

عَلِيٍّ. وَقَدْ رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: جَمَعَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَوَيْهِ يَوْمَ أُحُدٍ قَالَ: اِزِمْ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي.

واته: له پیشهوا علیهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم باوک و دایکی پیکهوه نهکردوه به قوربانی هیچ کهسی جگه له سهعدی کوری نهبی وهقاص، لهپرۆژی جهنگی ئوحدودا پیی دهفهرموو: (نهی سهعد تیر بتهقینه، تیربارانیان بکه باوک و دایکم به قوربانیت بن)، ههروهها پیی فهرموو: (تیربارانیان بکه نهی رۆلهی نهبهردی چاو نهترس).

٢٨٣٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا بِذَلِكَ قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، وَعَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: جَمَعَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَوَيْهِ يَوْمَ أُحُدٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له سهعدی کوری نهبی وهقاصهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: لهپرۆژی جهنگی بهدردا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم باوک و دایکی پیکهوه دهکردن به قوربانم.

نهوهی هاتووه دهبارهی کوری خۆم

٦٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِي يَا بُنَيَّ

٢٨٣١ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ شَيْخٌ لَهُ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: يَا بُنَيَّ.

وَفِي الْبَابِ عَنِ الْمُغِيرَةِ، وَعُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَقَدْ رَوَى مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ أَنَسٍ. وَأَبُو عُثْمَانَ هَذَا شَيْخٌ ثِقَةٌ وَهُوَ الْجَعْدُ بْنُ عُثْمَانَ، وَيُقَالُ: ابْنُ دِينَارٍ وَهُوَ بَصْرِيٌّ، وَقَدْ رَوَى عَنْهُ يُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْأَثَمَةِ.

واته: له نه‌نسه‌سی کوری مالیکه‌وه ره‌زای خوای لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم پیی فهرمووه: (کوری خۆم).

نه‌وه‌ی هاتوره‌ ده‌رباره‌ی په‌له‌کردن له ناوانانی مندال

٦٣ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْجِيلِ اسْمِ الْمُؤَلُودِ

٢٨٣٢ - (حسن) حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمِّي يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِتَسْمِيَةِ الْمُؤَلُودِ يَوْمَ سَابِعِهِ وَوَضَعَ الْأَذَى عَنْهُ وَالْعَقَى. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له عه‌مری کوری شو‌عه‌یه‌وه، له باوکیه‌وه، له باپیری‌وه ره‌زای خوای لی بئی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمانی‌داوه به ناوانانی مندال له‌روژی حه‌وته‌می له‌دایک بوونی‌دا، نازاری لابری سهری بتاشری، هه‌روه‌ها مه‌ری یان دووانی بۆ سه‌ربه‌ردی‌ت.

نه‌وه‌ی هاتوره‌ ده‌رباره‌ی ناوی باش له مندال بن‌ریت

٦٤ - بَابُ مَا جَاءَ مَا يُسْتَحَبُّ مِنَ الْأَسْمَاءِ

٢٨٣٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ أَبُو عَمْرِو الْوَرَّاقُ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَمَّرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّقِّيُّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ

سنن الرمزي بهرگی سیئهم - باه کانی رهوشت و نادابه کان له پیغه مبهروهه صلى الله عليه وسلم.

نَافِعٌ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له ئیبنو عومره وه رهزای خویان لى بى ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (خۆشه ویسترین ناو به لای خواوه ناوی: (عَبْدُ اللَّهِ) و (وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ)ه).

۲۸۳۴ - (صحيح) حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرِمٍ الْعَمِّيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ الْعُمَرِيِّ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَحَبَّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له ئیبنو عومره وه رهزای خویان لى بى ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه تی: (خۆشه ویسترین ناو به لای خواوه ناوی: (عَبْدُ اللَّهِ) و (وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ)ه).

دهر باره ی نهو ناوانه ی که باش نین

۶۵ - بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ الْأَسْمَاءِ

۲۸۳۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَأَنْهَيَنَّ أَنْ يُسَمَّى رَافِعٌ وَبَرْكَةُ وَيَسَارٌ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. هَكَذَا رَوَاهُ أَبُو أَحْمَدَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ عُمَرَ، وَرَوَاهُ غَيْرُهُ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبُو أَحْمَدَ ثِقَةً حَافِظًا،

سنن الترمذي بهرگی سیم - باسه‌کانی ره‌وشت و نادابه‌کان له پیغه‌مبه‌روهه صلی الله علیه وسلم.

وَالْمَشْهُورُ عِنْدَ النَّاسِ هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَيْسَ فِيهِ عَنْ عُمَرَ.

واته: له پیشه‌وا عومه‌ری کوری (خطاب) هوه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که
فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (ریگری شه‌وه‌تان
لی ده‌که‌م منداله‌کانتان ناو بنین رافیع و به‌ره‌که‌ت و به‌سار).

۲۸۳۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ عُمَيْلَةَ الْفَزَارِيِّ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تُسَمِّيْ غُلَامَكَ رِبَاحَ وَلَا أَفْلَحَ وَلَا يَسَارَ وَلَا نَجِيحَ. يُقَالُ: أَمَّ هُوَ؟ فَيُقَالُ: لَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له سه‌موره‌ی کوری جوندویه‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که
فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (منداله‌که‌ت ناو
مه‌نی ره‌باح و نه‌فله‌ح و به‌سار نه‌جیح)، پیتی وترا: نایا که‌سی به‌و ناوه‌وه ناو‌نراوه؟
فهرمووی: (نا).

۲۸۳۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَكِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَخْنَعُ اسْمٌ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ تَسْمَى بِمَلِكِ الْأَمْلاكِ قَالَ سُفْيَانُ: شَاهَانُ شَاهٌ، وَأَخْنَعُ: يَغْنِي وَأَقْبَحُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ر صلی الله
علیه وسلم فهرموویه‌تی: (پیسترین و ناخوشت‌ترین ناو له‌روژی قیامه‌تدا لای خوی
که‌وره‌ ناوی: (ملك الأملاك). سوفیان وتی: شاهان شا.

نه‌وی هاتوره ده‌بارهی ناو‌گۆرین

٦٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَغْيِيرِ الْأَسْمَاءِ

٢٨٣٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدُّورِيُّ، وَأَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَيَّرَ اسْمَ عَاصِيَةَ وَقَالَ: أَنْتِ جَمِيلَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَإِنَّمَا أَسْنَدُهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَرَوَى بَعْضُهُمْ هَذَا عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، أَنَّ عُمَرَ، مُرْسَلًا. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُطِيعٍ، وَعَائِشَةَ، وَالْحَكَمَ بْنَ سَعِيدٍ، وَمُسْلِمٍ، وَأَسَامَةَ بْنَ أَخْذَرِيٍّ، وَشُرَيْحَ بْنَ هَانِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، وَخَيْثَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ.

واته: له ئیبنو عوممه‌روه ره‌زای خویان لی بی ده‌گێڕنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ناوی (عَاصِيَةَ)ی گۆری بو (جَمِيلَةَ) فهرمووی: (تۆ له‌مه‌ودوا ناوت: جه‌میله‌یه).

٢٨٣٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُغَيِّرُ الْأَسْمَاءَ الْمُبِيحَ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَرُبَّمَا قَالَ عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، فِي هَذَا الْحَدِيثِ: هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مُرْسَلًا وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ عَائِشَةَ.

واته: له عائیشه‌وه ره‌زای خوی لی بی ده‌گێڕنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ناوی خراپی ده‌گۆری بو ناوی باش.

دهرباره‌ی ناوه‌کانی پیغه مبه‌ر صلی الله علیه وسلم

٦٧ - بَابُ مَا جَاءَ فِي أَسْمَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

٢٨٤٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ لِي أَسْمَاءً، أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَنَا أَحْمَدُ، وَأَنَا الْمَاجِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ فِي الْكُفْرِ، وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُخَشِّرُ النَّاسَ عَلَى قَدَمِي، وَأَنَا الْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ بَعْدِي نَبِيٌّ. وَفِي الْبَابِ عَنْ حُذَيْفَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له موحه مده‌ی کوری جوبه‌یری کوری (مطعم) ده، له باوکیه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (من نهم ناوانهم هیه: من ناوم موحه مده‌ه واته: به‌رده‌وام سوپاس‌کراوه، من ناوم نه‌مه‌ده واته: به‌رده‌وام سوپاسی خوا ده‌کات، من ناوم ماحیه واته: قه‌لاچۆکه‌ر، به‌هۆی منه‌وه خوای گه‌وره کوفر و بی باوه‌ری قه‌لاچۆ ده‌کات، من ناوم حاشره واته: کۆکه‌رده‌وه، هه‌موو نه‌وه‌ی ناده‌م کۆده‌که‌مه‌وه و ده‌چین بۆ مه‌حشره‌رۆژی کۆبوونه‌وه‌ی سه‌رجه‌م ناده‌میزاده‌کان و حه‌شهرکردنیان، من ناوم عاقیبه واته: دوا‌هه‌مین‌ی پیغه مبه‌رانم).

که‌راهه‌تی هیه کۆکردنه‌وه‌ی ناو و نازناوی پیغه مبه‌ر صلی الله علیه وسلم

٦٨ - بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْجَمْعِ بَيْنَ اسْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنْيَتِهِ

٢٨٤١ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى أَنْ يَجْمَعَ أَحَدٌ بَيْنَ اسْمِهِ وَكُنْيَتِهِ، وَيُسَمِّيَ مُحَمَّدًا أَبَا الْقَاسِمِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

سنن الترمذی بهرگی سنیهم - باسه کانی رهوشت و نادابه کان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

وَقَدْ كَرِهَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يَجْمَعَ الرَّجُلُ بَيْنَ اسْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنْيَتِهِ، وَقَدْ فَعَلَ ذَلِكَ بَعْضُهُمْ. رَوَى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلًا فِي السُّوقِ يُنَادِي يَا أَبَا الْقَاسِمِ، فَالْتَفَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: لَمْ أَغْنِكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَكُنْتُمْ بِكُنْيَتِي حَدَّثَنَا بِذَلِكَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا. وَفِي هَذَا الْحَدِيثِ مَا يَدُلُّ عَلَى كَرَاهِيَةِ أَنْ يُكْنَى أَبَا الْقَاسِمِ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم رینگری کردوه له وهی پیاو ناو و نازناوی کوپکاته وه واته ناوی موچه ممد و نازناوی (نهبو القاسم) بی.

هندی له زانایانه یان پییان باش نیه، به لام هندیکیان نهو کاره یان کردوه.

واته: له پیغه مبهروه وه صلی الله علیه وسلم دهگیرنه وه، که جاری له بازار پیاوی بانگی کرد: نهی (نهبا القاسم)، پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم ناویری دایه وه، کابرا وتی: مه بهستم تو نه بوو، فهرمووی: (نازناوی من له خوتان مه نین).

۲۸۴۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا تَسَمَّيْتُمْ بِي فَلَا تَكُنْتُمْ بِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له جابیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه گهر ناوتان له خوتان نا نازناوی من له خوتان مه نین).

۲۸۴۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا فِطْرُ بْنُ خَلِيفَةَ قَالَ: حَدَّثَنِي مُنْذِرٌ وَهُوَ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ وَلَدَ لِي بَعْدَكَ أُسْمِيهِ مُحَمَّدًا وَأُكْنِيَهِ بِكُنْيَتِكَ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَكَأَنْتَ رُحْصَةً لِي. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له پیشهوا علیهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، له پاش تو نه گهر کورپیکم بوو نه توانم ناو و نازناوی تو ی لی بنیم؟ واته ناوی موحه مهد بی و نازناوه که ی (نه بو القاسم) بی، فهرمووی: (به لی)، پیشهوا علیه لی رهزای خوای لی بی فهرمووی: نهوه بهس روخسه تی بوو بو من.

بهراستی شیعر دانایی و حکمه تی تیدایه

۶۹ - بَابُ مَا جَاءَ إِنْ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةٌ

۲۸۴۴ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي غَنِيَّةٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زُرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنْ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، إِنَّمَا رَفَعَهُ أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجُ، عَنْ ابْنِ أَبِي غَنِيَّةٍ، وَرَوَى غَيْرُهُ عَنْ ابْنِ أَبِي غَنِيَّةٍ هَذَا الْحَدِيثَ مُوقُوفًا. وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَعَائِشَةَ، وَبُرَيْدَةَ، وَكَثِيرٍ بَنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ.

واته: له (عبد الله) وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بهراستی شیعر و هوزناوه دانایی و حکمه تی تیدایه).

۲۸۴۵ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ يَمَّاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ جَكَمًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له ئیبنو عبه باسه وه رهزای خویان لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (به راستی شیعر و هونراوه دانایی و حیکمه تی تیدایه).

ئهوهی هاتووه ده باره ی شیعر و هونراوه خوتندنه وه

۷۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِنْشَادِ الشِّعْرِ

۲۸۴۶ - (حسن) حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى الْفَرَارِيُّ، وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ الْمَعْنَى وَاحِدٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ لِحْسَانَ مَنَبْرًا فِي الْمَسْجِدِ يَقُومُ عَلَيْهِ قَائِمًا يُفَاخِرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوْ قَالَتْ: يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ حَسَانَ بَرُوحِ الْقُدُسِ مَا يُفَاخِرُ، أَوْ يُنَافِحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى، وَعَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَالْبَرَاءِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَهُوَ حَدِيثُ ابْنِ أَبِي الزِّنَادِ.

واته: له عائیشه وه رهزای خوی لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمانی دا له مزگه وتدا مینه بری دابنن بو حهسان بو ئه وهی به پیوه له سه ری راوه ستی و شیعر بخوینتته وه دژی بی باوه ره کان و بهرگری له پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم بکات، پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم

دهیغه رموو: (خوای گهوره پشتگیری هسان دهکات له کاتیکدا که بهرگری له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم دهکات).

۲۸۴۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ مَكَّةَ فِي عُمْرَةِ الْقَضَاءِ وَعَبَدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ بَيْنَ يَدَيْهِ يَمْشِي وَهُوَ يَقُولُ:

خُلُوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ   الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ
ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ   وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ.

فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا ابْنَ رَوَاحَةَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي حَرَمِ اللَّهِ تَقُولُ الشُّعْرُ؟ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَلِّ عَنْهُ يَا عُمَرُ، فَلَمَّيْ أَسْرَعَ فِيهِمْ مِنْ نَضْحِ التَّنْبَلِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى عَبْدُ الرَّزَّاقِ، هَذَا الْحَدِيثَ أَيْضًا عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، نَحْوَ هَذَا، وَرُويَ فِي غَيْرِ هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ مَكَّةَ فِي عُمْرَةِ الْقَضَاءِ وَكَغَبُ بْنُ مَالِكٍ بَيْنَ يَدَيْهِ وَهَذَا أَصَحُّ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْحَدِيثِ لَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ رَوَاحَةَ قُتِلَ يَوْمَ مُؤْتَةَ، وَإِنَّمَا كَانَتْ عُمْرَةُ الْقَضَاءِ بَعْدَ ذَلِكَ.

واته: له نه نهسی کوپی مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گپړنه وه، کاتئ که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم روسته ناو شاری مه ککه وه بۆ نه وهی قهزای عومره کهی بکاته وه، (عبد الله) ی کوپی رهواحه به بهرده میدا ده پویشست و نه م شیعرانه ی ده خوینده وه:

خُلُوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ   الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ
ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ   وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ.

پیتشهوا عومهری کوپی (خطاب) رهزای خوای لی بی پیتی فهرموو: نه ی کوپی رهواحه نه وه تۆ له حهره می مه ککه و له بهرده می پیغه مبهری خوا صلی الله

علیه وسلم شیعر ده‌خوینده‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم پیتی فه‌رموو: (ئه‌ی عومهر وازی لی بیته، نه‌و شیعرانه‌ی نه‌و کاریگه‌ریان زیاتره بو کافران له تیرباران کردنیان)

۲۸۴۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ الْمُقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَ: قِيلَ لَهَا: هَلْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَمَثَّلُ بِشَيْءٍ مِنَ الشَّعْرِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَتَمَثَّلُ بِشَعْرِ ابْنِ رَوَاحَةَ وَيَقُولُ: وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تُزَوِّدْ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عائیشه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیتی واتراوه: ئایا پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم نمونه‌ی به شیعر ده‌هیتایه‌وه؟ عائیشه فه‌رموو: به‌لی، نمونه‌ی به شیعر کوری ره‌واحه ده‌هیتایه‌وه و ده‌یفه‌رموو: (که‌سی هه‌والت بو ده‌هیتنی هیچ تیشووت پی نه‌داوه).

۲۸۴۹ - (صحیح بلفظ: أصدق) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَشَعْرُ كَلِمَةٍ تَكَلَّمْتُ بِهَا الْعَرَبُ قَوْلُ لَبِيدٍ: أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَاهُ الثَّوْرِيُّ، وَغَيْرُهُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَرَ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (چاکترین و جوانترین شیعر عه‌ره‌بی نه‌م شیعره‌ی له‌بیدی شاعیره: (أَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَا خَلَا اللَّهَ بَاطِلٌ). واته: ئاگادارین جگه له خوای گه‌وره هه‌موو شتی پرپووج و به‌تاله).

۲۸۵۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَرِيكٌ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: جَالَسْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ مِنْ مِائَةِ مَرَّةٍ، فَكَانَ

أَصْحَابُهُ يَتَنَاشِدُونَ الشَّعْرَ، وَيَتَذَكَّرُونَ أَشْيَاءَ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَهُوَ سَاكِتٌ، فَرُبَّمَا يَتَبَسَّمُ مَعَهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ زُهَيْرٌ، عَنْ سِمَاكٍ، أَيْضًا.

واته: له جابیری کوری سه مووره رهزای خوی لی بی ده گپنهوه، که فەرموویهتی: زیاتر له سەد جار له خزمەت پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم دانیشتوم، هاوه له کانی شیعیان ده خویندهوه و باسی شتانیکی سه رده می نه فامیان ده کرد نهو بیده نگ بوو، به لکو ته نانهت هەندێ جاریش زه رده خه نهی بو ده کردن، واته: نینکاری نهو کارهی لی نه ده کردن.

ناوسکی که سیکتان پیری له کیم و

زوخواو زور چاکتره له وهی که پیری له شاعر

٧١ - بَابُ مَا جَاءَ لِأَنَّ يَمْتَلِيْ جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيْ شِعْرًا

٢٨٥١ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ عَثْمَانَ بْنِ عِيسَى الرَّمْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمِّي يَحْيَى بْنُ عِيسَى، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِأَنَّ يَمْتَلِيْ جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا يَرِيْهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيْ شِعْرًا. وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَمْرٍ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، وَأَبِي سَعِيدٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه زای خوی لی بی ده گپنهوه، که فەرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (ته گەر ناوسکی که سیکتان پیری له کیم و زوخواو نهو زور چاکتره بۆی له وهی که پیری له شاعر و هونراوه).

٢٨٥٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي وَقَاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَأَنْ يَمْتَلِيَّ جَوْفُ أَحَدِكُمْ فَيَحَا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِيَّ شِعْرًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له موحه ممدی کوری سه عدی کوری نه بی وه قاصه وه، له باوکیه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (نه گهر ناسکی که سیکتان پربی له کیم و زوخاو نه وه زور چاکتره بوی له وهی که پربی له شاعر و هونراوه).

نه وهی هاتوره ده باره ی رهوانبیزی

٧٢ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْفَصَاحَةِ وَالْبَيَانِ

٢٨٥٣ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّنَعَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ الْجُمَحِيُّ، عَنْ بَشْرِ بْنِ عَاصِمٍ، سَمِعَهُ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَبْغِضُ الْبَلِيعَ مِنَ الرِّجَالِ الَّذِي يَتَخَلَّلُ بِلِسَانِهِ كَمَا تَتَخَلَّلُ الْبَقْرَةُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَفِي الْبَابِ عَنْ سَعْدٍ.

واته: له (عبد الله) ی کوری عه مره وه رهزای خویان لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (خوای گه وره رقی له و پیاوه ده م هه راشیه که له کاتی قسه کردندا زمانی به کون و قوربنی ده میدا ده گپری بو قسه ی زل، وه ک چون مانگا له کاتی له وه ردا ثالث و شت ده ماشیتته وه).

٢٨٥٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَنَامَ الرَّجُلُ عَلَى سَطْحٍ لَيْسَ بِمَحْجُورٍ عَلَيْهِ. هَذَا حَدِيثٌ

عَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَعَبْدُ الْجُبَّارِ بْنُ عَمْرِ يُضَعَّفُ.

واته: له جابیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ریگری کردوه لهسهربانی یان لهسهر لیواری شوینیکی بهرز بجهوی بهبی یان بهبی نهوهی دیواری بو کرابی.

۲۸۵۵ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ خِافَةِ السَّامَةِ عَلَيْنَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الْأَعْمَشِ قَالَ: حَدَّثَنِي شَقِيقُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، نَحْوَهُ.

واته: له (عبد الله)ی کوری مهسعودهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ناو به ناو ناموژگاری دهکردین و بهندی دادهداین لهترسی نهوهی وهکاه وهرس و بیزار بین.

۷۳ - بَابُ

۲۸۵۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو هِشَامٍ الرَّقَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ قُضَيْلٍ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: سُئِلَتْ عَائِشَةُ، وَأُمُّ سَلَمَةَ، أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتَا: مَا دِيمَ عَلَيْهِ وَإِنْ قُلَّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَقَدْ رَوَى عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا دِيمَ عَلَيْهِ حَدَّثَنَا بِذَلِكَ هَارُونُ بْنُ

إِسْحَاقُ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه‌بو صالحه‌وه ده‌گێڕنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: له عایشه‌وه ئومو سه‌له‌مه‌یان ره‌زای خوایان لی بی پرسی؟ چ کرده‌ویه به‌لای پیغه‌مبه‌ری خواوه صلی الله علیه وسلم خۆشه‌ویست‌رین بوو؟ وتیان: نه‌و کرده‌وه چاکه‌ی خاوه‌نه‌که‌ی به‌رده‌وام بی له‌سه‌ری با که‌میش بی.

٧٤ - بَابُ

٢٨٥٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ شَطِيرٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رِيَّاحٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَمَرُوا الْآيَةَ وَأَوْكُوا الْأَسْقِيَةَ وَأَجِيفُوا الْأَبْوَابَ وَأَطْفِئُوا الْمَصَابِيحَ فَإِنَّ الْفَوَاسِقَ رُبَّمَا جَرَّتِ الْفَتِيلَةَ فَأَخْرَقَتْ أَهْلَ الْبَيْتِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

واته: له جابیره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گێڕنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فه‌رموویه‌تی: (قاپه‌کان داپۆشن و ده‌می کونه‌ده‌وه مه‌شکه و جه‌وه‌نه‌کان به‌ه‌ستن و ده‌رگا‌کان داخه‌ن و چرا‌کان بکوژینه‌وه چونکه له‌وانه‌یه مشک و نه‌و ده‌عبایانه‌ی له‌ کون ده‌رده‌چن فتیله‌که رابکێشن و مال‌خانه‌واده‌که بسوتینن).

٧٥ - بَابُ

٢٨٥٨ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا

سنن الترمذی بهرگی سیئهم - باهکانی رهوشت و نادابهکان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

سَافَرْتُمْ فِي الْحِصْبِ فَأَعْطُوا الْإِبِلَ حَظَّهَا مِنَ الْأَرْضِ، وَإِذَا سَافَرْتُمْ فِي السَّنَةِ فَبَادِرُوا
بِنَفْسِهَا وَإِذَا عَرَّسْتُمْ فَاجْتَنِبُوا الطَّرِيقَ فَإِنَّهَا طُرُقُ الدَّوَابِّ وَمَأْوَى الْهَوَامِّ بِاللَّيْلِ. هَذَا
حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.
وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَأَنْسٍ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:
پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (نه گهر له کاتی له وه پردا
سه فهرتان کرد مافی وشر بدن واته ماوهی بدن با بو خوی بلموه پری، خو نه گهر
له وه پ نه بوو زوو لیخوژن ههتا ده گهنه شوینی ریتان ده کهوی له له وه پ، یان ده گهنه
مه نزل و له وی نالقیان ده ده نی و ده یانحه ویننه وه، خو نه گهر شهویش داهات ویستان
لادهن بو حهوانه وه له چه قی ریگادا لامه دن به لکو دورکه ونه وه له چه قی ریگا،
چونکه به شهو ریگه ده بی به جیگهی مار و میرو جروجانه وه).

باسه کانی نمونه هیتانه وه له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

أَبْوَابُ الْأَمْثَالِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نه وهی هاتوره ده باره ی نمونه هیتانه وهی خوی گه وره بز بهنده کانی

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَثَلِ اللَّهِ لِعِبَادِهِ

۲۸۵۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ بَجْرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنِ النَّوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ الْكِلَابِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ ضَرَبَ مَثَلًا صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا، عَلَى كَنَفِي الصِّرَاطِ سُورَانِ لُهُمَا أَبْوَابٌ مُفْتَحَتَانِ، عَلَى الْأَبْوَابِ سُتُورٌ وَدَاعٌ يَدْعُو عَلَى رَأْسِ الصِّرَاطِ وَدَاعٌ يَدْعُو فَوْقَهُ، (وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) وَالْأَبْوَابُ الَّتِي عَلَى كَنَفِي الصِّرَاطِ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا يَقَعُ أَحَدٌ فِي حُدُودِ اللَّهِ حَتَّى يُكْشَفَ السِتْرُ وَالَّذِي يَدْعُو مِنْ فَوْقِهِ وَاعِظُ رَبِّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ زَكَرِيَّا بْنَ عَدِيٍّ، يَقُولُ: قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ الْقَزَائِيُّ: خُذُوا عَنْ بَقِيَّةَ مَا حَدَّثَكُمْ عَنِ الثَّقَاتِ وَلَا تَأْخُذُوا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عِيَّاشٍ مَا حَدَّثَكُمْ عَنِ الثَّقَاتِ وَلَا غَيْرِ الثَّقَاتِ.

واته: له نه واسی کوری سه معانی کیلابیه وه ره زای خوی لی بی ده گیرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوی گه وره نمونه هیتانه وه به ریگیاه کی راست، له هه ردو لای ریگه که دو دیوار هیه بابه تی کراوه یان تیدایه، ده رگا کانش پهردهی داخراویان پیندا دراوه، له سه ر

رینگه که شدا باخوازینک و له سهرووی نهویشهوه باخوازینکی تر خه لکی بانگ ده کهن: (وَاللّٰهُ يَدْعُوْا اِلٰى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِيْ مَنْ يَّشَاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ). واته: خواش بۆ ناشتی و سه لام واته بۆ بههشتی خوی بانگ ده کات، هه که سیکیش نهو بیهوی و به شیاوی بزانیته رینمایی ده کات بۆ رینگه قورنان.

جا رینگه که نیسلامه، دوو دیواره کهش سنوره کانی خودایه، ده رگا کانی قه دهغه کراکانی خودایه، هیچ که سیک ناکه ویتته ناو سنوره کانی خواوه هه تا په ده که لانه دریت، نهو بانگخوازهش له سهروه بانگ ده کات نامۆزگاری خوایه.

٢٨٦٠ - (ضعیف الإسناد) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيَّ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ جِبْرِيلَ عِنْدَ رَأْسِي وَمِيكَائِيلَ عِنْدَ رِجْلَيَّ يَقُولُ أَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهِ: اضْرِبْ لَهُ مَثَلًا، فَقَالَ: اسْمَعْ سَمِعْتُ أَذُنَكَ وَاعْقِلْ عَقْلَ قَلْبِكَ، إِنَّمَا مَثَلُكَ وَمَثَلُ أُمَّتِكَ كَمَثَلِ مَلِكٍ اتَّخَذَ دَارًا ثُمَّ بَنَى فِيهَا بَيْتًا ثُمَّ جَعَلَ فِيهَا مَائِدَةً ثُمَّ بَعَثَ رَسُولًا يَدْعُو النَّاسَ إِلَى طَعَامِهِ، فَمِنْهُمْ مَنْ أَجَابَ الرَّسُولَ وَمِنْهُمْ مَنْ تَرَكَهُ، فَاللَّهُ هُوَ الْمَلِكُ وَالِدَارُ الْإِسْلَامُ وَالْبَيْتُ الْجَنَّةُ وَأَنْتَ يَا مُحَمَّدُ رَسُولٌ، فَمَنْ أَجَابَكَ دَخَلَ الْإِسْلَامَ، وَمَنْ دَخَلَ الْإِسْلَامَ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ دَخَلَ الْجَنَّةَ أَكَلَ مَا فِيهَا. وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِسْنَادٍ أَصَحَّ مِنْ هَذَا. هَذَا حَدِيثٌ مُرْسَلٌ، سَعِيدُ بْنُ أَبِي هِلَالٍ لَمْ يُدْرِكْ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ.

واته: له جابری کوری (عبد الله) رهزای خوی لى بى ده گپنهوه، که فەرموویهتی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویهتی: (له خه رما جبریل لای سهرمهوه و میکایل لای قاچهوه بوو، یه کتیکان بهوی تریانی وت: فونیه کی بۆ بهینهروه، فەرمووی: گوی بگره گویگر به، حالی بهو به دل

ناگاداربه، غونهی تو و نومه ته کهت وهک پادشایه که مالیکی هه بیته، نینجا خانویه کی له ناو ماله کهدا دروستکردبی و سفره یه کی تیدا راخستبی، له پاشدا نوینه ری ناردبی خه لک بانگ بکات بوسر سفره و خوانه کهی، جا هه ندیکیان به دهم ده عوهت و بانگه یشته که یه وه و هه ندیکی تریان نایهن، خوای گه وره نه و پادشایه یه، ماله که دینی نیسلامه، خانوه کهی ناویشی به هه شته، توش نهی موحه ممد ره وانه کراوه کهی، هه رکس گوپرایه لی کردیت ده چیتته نیسلامه وه، هه رکس چووه نیسلامه وه، ده چیتته به هه شته وه، هه رکس چووه به هه شته وه له خواردنه کانی ده خوات).

۲۸۶۱ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ أَبِي تَيْمَةَ الْهَجِيمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعِشَاءَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَأَخَذَ بِيَدِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ حَتَّى خَرَجَ بِهِ إِلَى بَطْحَاءِ مَكَّةَ فَأَجْلَسَهُ ثُمَّ خَطَّ عَلَيْهِ خَطًّا ثُمَّ قَالَ: لَا تَبْرَحَنَّ خَطُّكَ فَإِنَّهُ سَيَنْتَهِي إِلَيْكَ رِجَالٌ فَلَا تُكَلِّمُهُمْ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَلِّمُونَكَ، قَالَ: ثُمَّ مَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيْثُ أَرَادَ، فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ فِي خُطِّي إِذْ أَتَانِي رِجَالٌ كَانَتْهُمْ الرُّطُ الشَّعَارُهُمْ وَأَجْسَامُهُمْ لَا أَرَى عَوْرَةً وَلَا أَرَى قَشْرًا وَيَنْتَهُونَ إِلَيَّ، لَا يُجَاوِزُونَ الْحُطَّ ثُمَّ يَصُدُّوْنَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَتَّى إِذَا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ، لَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ جَاءَنِي وَأَنَا جَالِسٌ، فَقَالَ: لَقَدْ أَرَانِي مُنْذُ اللَّيْلَةِ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيَّ فِي خُطِّي فَتَوَسَّدَ فَخِذِي فَرَقَدَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَقَدَ نَفَخَ، فَبَيْنَا أَنَا قَاعِدٌ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُتَوَسِّدٌ فَخِذِي إِذَا أَنَا بِرِجَالٍ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ بَيْضٌ اللَّهُ أَعْلَمُ مَا بَيْنَهُمْ مِنَ الْجَمَالِ فَاَنْتَهُوْا إِلَيَّ، فَجَلَسَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ عِنْدَ رَأْسِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَائِفَةٌ مِنْهُمْ عِنْدَ رِجْلَيْهِ ثُمَّ قَالُوا بَيْنَهُمْ: مَا رَأَيْنَا عَبْدًا قَطُّ أَوْيَ مِثْلَ مَا أَوْيَ هَذَا النَّبِيُّ، إِنَّ عَيْنَيْهِ تَنَامَانِ وَقَلْبُهُ يَقْطَانُ، اضْرِبُوا لَهُ

مَثَلًا مَثَلُ سَيِّدِ بَنِي قَصْرًا ثُمَّ جَعَلَ مَأْذِبَةً فَدَعَا النَّاسَ إِلَى طَعَامِهِ وَشَرَابِهِ، فَمَنْ أَجَابَهُ أَكَلَ مِنْ طَعَامِهِ وَشَرِبَ مِنْ شَرَابِهِ وَمَنْ لَمْ يُجِبْهُ عَاقِبَهُ، أَوْ قَالَ: عَذَّبَهُ، ثُمَّ ارْتَفَعُوا، وَاسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ ذَلِكَ فَقَالَ: سَمِعْتُ مَا قَالَ هَؤُلَاءِ؟ وَهَلْ تَذَرِي مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: هُمُ الْمَلَائِكَةُ، فَتَذَرِي مَا الْمَثَلُ الَّذِي ضَرَبْتُمَا؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: الْمَثَلُ الَّذِي ضَرَبُوا الرَّحْمَنُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بَنِي الْجَنَّةِ وَدَعَا إِلَيْهَا عِبَادَهُ، فَمَنْ أَجَابَهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ لَمْ يُجِبْهُ عَاقِبَهُ أَوْ عَذَّبَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَأَبُو نَعِيمَةَ هُوَ الْمُجَنَّبِيُّ وَاسْمُهُ: طَرِيفُ بْنُ مُجَالِدٍ. وَأَبُو عَثْمَانَ النَّهْدِيُّ اسْمُهُ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُلٍ. وَسُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ قَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْهُ مُعْتَمِرٌ وَهُوَ سُلَيْمَانُ بْنُ طَرْحَانَ، وَلَمْ يَكُنْ تَيْمِيًّا وَإِنَّمَا كَانَ يَنْزِلُ بَنِي تَيْمٍ فَتَنَسَّبَ إِلَيْهِمْ، قَالَ عَلِيٌّ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: مَا رَأَيْتُ أَحْوَفَ لِلَّهِ تَعَالَى مِنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ.

واته: له نینبو مه سعوده وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نویژی خه وتنانی کردوو، له پاشدا دهستی (عبد الله) ی کوری مه سعودی گرت و رۆشت هه تا گه یشته (بطحاء) ی مه که که، له وی داینیشاند، له پاشدا خه تیکی به چوارده وریدا کیشا، نینجا فهرمووی: (له م خه ته ده رنه چیت، چونکه خه لکانی پیت ده گهن، قسه یان له گهل مه که چونکه نهوا قسه له گهل تو ناکهن). وتی: له پاشدا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نه وهنده ی که بیهوی رۆشت، له ناو خه ته که ی خۆمدا دانیشتبووم پیاوانی هاتن وه ک قولهر شه بوون جه سته یان هیچی پتوه نه بوو پۆشاکیان له بهردا نه بوو شهرمگهشیان دیار نه بوو، هاتن بۆ لام و نه هاتنه ناو خه ته که وه، له پاشدا گه پانه وه بۆ خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، هه تا کوتایی شهو، به لام پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم هاته وه بۆلای من، من له شوینی خۆم دانیشتبووم، فهرمووی: (بیگومان نه مشه وه خه وتوووم)، له پاشدا هاته ناو خه ته که ی منه وه قۆلم کرد به

سەرین بۆی و راکشا، کاتی که رادە‌کشا دەستی دە‌کرد بە پرخه پرخ، من بۆ خۆم دانیشتبوم بەو حاله‌وه پیاوانیک هاتن پۆشاکى سپیان پتۆه بوو، خوا خۆی دە‌زانى چەند جوان بوون، گە‌یشتنه لامان، هەندیکیان لە‌لای سەری پیتغه‌مبەری خوادا صلی اللہ علیہ وسلم دانیشن، هەندیکیشیان لە‌لای قاجیه‌وه دانیشن، لە‌پاشدا لە‌ناو خۆیاندا وتیان: ئەو‌ه‌ی بەم پیتغه‌مبەرە صلی اللہ علیہ وسلم دراوه هەرگیز نە‌ماندیوه بە هیچ بە‌نده‌یه بدری، چاوه‌کانی دە‌خەون و دلّی بە خەبەرە، نمونە‌یه‌کی بۆ به‌یئنە‌وه، گە‌وره‌یه کۆشک و تە‌لاری دروست دە‌کات، سفره‌و خوانی دە‌پازینیتە‌وه و خە‌لک دە‌عوەت دە‌کات بۆ سەر سفره‌ و خوانه‌که بۆ خواردن و خواردنە‌وه، جا ئەو‌ه‌ی هات بە‌ده‌م دە‌عوەتە‌که‌یه‌وه ئە‌وه لە‌ خواردن و خواردنە‌وه‌که‌ی دە‌خوات و دە‌خواتە‌وه، ئە‌و که‌سه‌ش نە‌چی بە‌ده‌م بانگە‌وازه‌که‌یه‌وه سزای دە‌دات، ئینجا سفره‌و خوانه‌که هە‌ل‌ده‌گریت، لە‌وکاتە‌دا پیتغه‌مبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم هە‌ستا لە‌خەو فەرمووی: (گویم لی ئە‌وانه دە‌یانوت چی، ئایا دە‌زانى ئە‌وانه کین؟) وتم: خواو پیتغه‌مبەرە‌که‌ی دە‌یزانن، فەرمووی: (ئە‌وانه مە‌لانیکه بوون)، فەرمووی: (نمونه‌که‌ش هینایانە‌وه خواى گە‌وره بوو بە‌هەشتی دروست کردووه بە‌نده‌کانی بانگ کردووه بۆی، جا ئە‌و‌ه‌ی ب‌روات بە‌ده‌م بانگە‌وازه‌که‌یه‌وه دە‌چیتە بە‌هەشتە‌وه، ئە‌وه‌شی نە‌چی سزای سەختی دە‌دات)،

داستانی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم و پیغه مبهرانی پیش خوی

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَثَلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْأَنْبِيَاءُ قَبْلَهُ

۲۸۶۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ بَصْرِيٌّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مِينَاءَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي كَرَجُلٍ بَنَى دَارًا فَأَكْمَلَهَا وَأَحْسَنَهَا إِلَّا مَوْضِعَ لَبَنَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَدْخُلُونَهَا وَيَتَعَجَّبُونَ مِنْهَا وَيَقُولُونَ لَوْلَا مَوْضِعُ اللَّبَنَةِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له جابیری کوری (عبدالله) رهزای خوی لى بى دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (داستانی من و پیغه مبهرانی پیش خوم وهک پیسوی وایه کوشک و تهلاری دروست بکات بهشیویهکی زور تهواو و ریک و پیک و و بیرازینیتسهوه تهنیا جینگهی یهک خشت نهبی، خه لک سهردانی بکهن و بچنه ناویهوه و سهریان سور بمینی له جوانیه کهی و بلین: خوزگه نهو خشتهشی بو دانهرا). - (بیگومان من جینگهی نهو خشتهم پر کردوتهوه و دواهمینی پیغه مبهراهم). وهک له فهرموودهی تردها هاتوهه - .

نهوهی هاتوره دهبارهی غونهی نویژ و رۆزوو سهدهقه

۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَثَلِ الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ وَالصَّدَقَةِ

۲۸۶۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، أَنَّ أَبَا سَلَامٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ الْحَارِثَ الْأَشْعَرِيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَمَرَ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّا بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا وَيَأْمُرَ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يَفْعَلُوا بِهَا، وَإِنَّهُ كَذَّابٌ أَنْ

يُطِئُ بِهَا، فَقَالَ عِيسَى: إِنَّ اللَّهَ أَمَرَكَ بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ لِتَعْمَلَ بِهَا وَتَأْمُرَ بِنِي إِسْرَائِيلَ أَنْ يَعْمَلُوا بِهَا، فَإِنَّمَا أَنْ تَأْمُرَهُمْ، وَإِنَّمَا أَنَا أَمُرُهُمْ، فَقَالَ يَحْيَى: أَخَشَى إِنْ سَبَقْتَنِي بِهَا أَنْ يُخَسَفَ بِي أَوْ أُعَذَّبَ، فَجَمَعَ النَّاسُ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَأَمَتَلُوا الْمَسْجِدَ وَقَعَدُوا عَلَى الشُّرَفِ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي بِخَمْسِ كَلِمَاتٍ أَنْ أَعْمَلَ بِهِنَّ، وَأَمُرُكُمْ أَنْ تَعْمَلُوا بِهِنَّ: أَوَّلُهُنَّ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَإِنَّ مَثَلَ مَنْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ اشْتَرَى عَبْدًا مِنْ خَالِصِ مَالِهِ بِذَهَبٍ أَوْ وَرِقٍ، فَقَالَ: هَذِهِ دَارِي وَهَذَا عَمَلِي فَأَعْمَلْ وَأَدِّ إِلَيَّ، فَكَانَ يَعْمَلُ وَيُؤَدِّي إِلَى غَيْرِ سَيِّدِهِ، فَأَتَيْكُمْ يَرْضَى أَنْ يَكُونَ عَبْدُهُ كَذَلِكَ؟ وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَكُمْ بِالصَّلَاةِ، فَإِذَا صَلَّيْتُمْ فَلَا تَلْتَفِتُوا فَإِنَّ اللَّهَ يَنْصِبُ وَجْهَهُ لَوَجْهِ عَبْدِهِ فِي صَلَاتِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ، وَأَمُرُكُمْ بِالصِّيَامِ، فَإِنَّ مَثَلَ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ فِي عِصَابَةٍ مَعَهُ صُرَّةٌ فِيهَا مِسْكٌ، فَكُلُّهُمْ يَعْجَبُ أَوْ يُعْجِبُهُ رِيحُهَا، وَإِنَّ رِيحَ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ، وَأَمُرُكُمْ بِالصَّدَقَةِ فَإِنَّ مَثَلَ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَسْرَهُ الْعَدُوُّ، فَأَوْتَقُوا يَدَهُ إِلَى عُنُقِهِ وَقَدَّمُوهُ لِيَضْرِبُوا عُنُقَهُ، فَقَالَ: أَنَا أَقْدِيهِ مِنْكُمْ بِالْقَلِيلِ وَالكَثِيرِ، فَقَدَى نَفْسَهُ مِنْهُمْ، وَأَمُرُكُمْ أَنْ تَذْكُرُوا اللَّهَ فَإِنَّ مَثَلَ ذَلِكَ كَمَثَلِ رَجُلٍ خَرَجَ الْعَدُوُّ فِي أَثَرِهِ سِرَاعًا حَتَّى إِذَا أَتَى عَلَى حِصْنٍ حَصِينٍ فَأَحْرَزَ نَفْسَهُ مِنْهُمْ، كَذَلِكَ الْعَبْدُ لَا يُجَرِّرُ نَفْسَهُ مِنَ الشَّيْطَانِ إِلَّا بِذِكْرِ اللَّهِ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَأَنَا أَمُرُكُمْ بِخَمْسِ أَمْرٍ يَهْدِي بَيْنَ السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَالْجِهَادِ وَالْهَجْرَةِ وَالْجَمَاعَةِ، فَإِنَّهُ مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ فَيَدُ شَرٍّ فَقَدْ خَلَعَ رِبْقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ إِلَّا أَنْ يَرْجِعَ، وَمَنْ ادَّعَى دَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ فَإِنَّهُ مِنْ جُنَا جَهَنَّمَ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنْ صَلَّى وَصَامَ؟ قَالَ: وَإِنْ صَلَّى وَصَامَ، فَأَدْعُوا بِدَعْوَى اللَّهِ الَّذِي سَمَّاكُمْ الْمُسْلِمِينَ الْمُؤْمِنِينَ، عِبَادَ اللَّهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ: الْحَارِثُ الْأَشْعَرِيُّ لَهُ صُحْبَةٌ وَلَهُ غَيْرُ هَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له (حارث)ی نہ شعہریہوہ رہ زای خوائ لی بیّ دہ گپرنہوہ، کہ پیٹنہ مبرہ صلی اللہ علیہ وسلم فہرموویہ تی: (خوائ گہورہ فہرمانیہدا بہ یہ حیای کورپی

(ذکریا) ئەم پێنجە ئەنجام بەدات و فەرمانیش بکات بە بەنی ئیسرائیل ئەوانیش ئەنجامی بدن، ئەویش وەک بڵێی سستی نواند، عیسا سەلامی خۆی لەسەربێ فەرمووی: خۆی گەورە ئەو فەرمانانە ی پێ کردوون تۆ خۆت پێیان رادەگەیەنی و فەرمانیان پێ دەکە یان من فەرمانیان پێ دەکەم، یەحیا فەرمووی: ئەم عیسا ئەترسم پێشم بکەوی بپریم بەناخی زەویدا یان سزا بدریم، جا یەحیا بەنی ئسرائیلی لە (بیت المقدس) کۆکردەو، مزگەوتەکە پر بوو، ئینجا خۆی لەبەر زایە کدا دانیش، فەرمووی: خۆی گەورە فەرمانی پێ کردووم ئەم پێنجە ئەنجام بەدەم و فەرمانیش بکەم بە ئێوەش ئەنجامی بدن: یەکە میان خوا پەرست و ھاوبەشی بۆ دانەنن، بێگومان نمونەی کەسی ھاوبەش بۆ خوا دانێ وەک کەسی وایە کۆیلە یە بکری لەمال و سامانی خۆی لە ئالتون یان لە زیو، بڵێ: ئەمە خانووی منە، ئەمەش کارەکەمە جا تۆش کار بکەو بۆم بەرزبکەرەو، جا کۆیلە کە کاری دەکردو دەیدایە کەسیکی تر، دە ی کێ لە ئێوە رازی دەبێ کۆیلە کە ی بەو شێوە یە بێ؟ خۆی گەورە فەرمانی پێ کردوون بە نوێژ، جا ئەگەر نوێژتان کرد ئاوپمەدەنەو بەملاولادا چونکە خۆی گەورە روو بەرووی بەندە کە یەتی تا ئەو کاتە ی بەندە کە ی پروو وەر دەگیرێت، فەرمانتان پێ دەکەم بە روژووگرتن، نمونە ی ئەو کە سەش نمونە ی پیاویکە کێسە یە میسکی پێ بێ لەناو کۆمەڵیکدا هەموویان هەست بە بۆنی خۆش دەکەن، بۆنی دەمی روژوووەوان لای خۆی گەورە لە بۆنی میسک خۆشترە، فەرمانیشتان پێ دەکەم بە سەدەقە و خێر و خێرات، نمونە ی ئەویش نمونە ی پیاویکە دوژمن دیلی کردووە، دەستیان بەستوو بە گەردنێوە و پێش خۆیانداوە بۆ ئەو ی بدن لە گەردنی، ئەویش پێیان بڵێ: ئایا دەکریت هەموو مال و سامانە کەم بە فدیە بەدەم بە ئێوە و ئازادەم بکەن، فدیە ی خۆی دەدات و خۆی رزگار دەکات، هەرەها فەرمانیشتان پێ دەکەم یادی خوا بکەن، نمونە ی ئەویش نمونە ی

پیاوی‌که د‌وژمن به هه‌له‌داوان به‌دوایدا بگه‌ڕێن، هه‌تا چ‌و‌وب‌یت‌ه‌ قه‌لایه‌کی قایم و خ‌و‌ی تێدا هه‌شارد‌ای‌، به‌نده‌ش به‌ یادی خوا نه‌بی خ‌و‌ی ب‌و ناپارێز‌ری‌ت له‌ شه‌یتان، پێغه‌مب‌ه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم ف‌ه‌رم‌و‌ی: (منیش ف‌ه‌رمانتان پ‌ی ده‌که‌م به‌ پ‌ینج ش‌ت: بیست‌ن و گوێ‌پ‌ایه‌لی کاربه‌ده‌ست و ف‌ه‌رمان‌پ‌ه‌واکانتان و جیهاد و تیک‌و‌شان و ک‌و‌چ‌کردن له‌پ‌ینا‌وی خوا، په‌یوه‌ست‌بوون به‌ ک‌ۆمه‌لی موس‌و‌لمانانه‌وه، چون‌که هه‌رک‌ه‌سی ب‌ستی له‌ ک‌ۆمه‌لی موس‌و‌لمانان دووریکه‌و‌یت‌ه‌وه له‌ نی‌س‌لام ده‌رده‌چ‌یت هه‌تا ده‌گه‌ر‌پ‌یت‌ه‌وه، هه‌رک‌ه‌س به‌ بانگه‌وازی نه‌فامی بانگه‌واز ب‌کات ده‌بی‌ت‌ه‌ یه‌کی له‌ ک‌ۆمه‌لی نی‌شته‌ج‌ی بووه‌کانی د‌ۆزه‌خ)، پیاوی وتی: ئە‌ی پێغه‌مب‌ه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، نه‌گه‌ر نوێژ ب‌کات و ر‌ۆژووش ب‌گ‌ری‌ت، ف‌ه‌رم‌و‌ی: (نه‌گه‌ر نوێژ ب‌کات و ر‌ۆژووش ب‌گ‌ری‌ت و بانگه‌شه‌ی نه‌وه ب‌کات که موس‌و‌لمانه و باوه‌رداره و به‌نده‌ی خوايه).

٢٨٦٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنِ الْحَارِثِ الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، وَأَبُو سَلَامٍ الْحَبَشِيُّ اسْمُهُ: مَمْطُورٌ وَقَدْ رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ.

نومە ی ئەو کەسە ی قورنان دەخوینێ و ئەوە ی ناخوینێ
 ٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَثَلِ الْمُؤْمِنِ الْقَارِي لِلْقُرْآنِ وَغَيْرِ الْقَارِي

٢٨٦٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْأَنْثَرَجَةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ لَا رِيحَ لَهَا وَطَعْمُهَا حُلْوٌ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرِّيحَانَةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْخَنْزَلَةِ رِيحُهَا مُرٌّ وَطَعْمُهَا مُرٌّ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رَوَاهُ شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، أَيْضًا.

واته: له ئەبو موسای ئەشعەرەوێ وەزای خوای لى بى دەگێرنەو، کە فەرموویەتی: پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (نومە ی ئەو باوەردارە ی قورنان دەخوینیت وەک بەهێ (پرتەقال و مزرەمەنیەکان) وایە، بۆنی خۆشە، چونکە دەخوینێ، تامیشی خۆشە، چونکە کارى پتدەکات، نومە ی ئەو باوەردارە ی قورنان ناخوینیت وەک خورما وایە، تامی خۆشە بەلام بۆنی نیە، نومە ی ئەو دەوورپوو(مونافیق)ە ی قورنان دەخوینیت وەک رەیحانە وایە بۆنی خۆشە بەلام تامی تالە، ئەو مونافیقە ی قورنان ناخوینیت ئەو وەک گوزالکە وایە بۆنی نیە و تامیشی زۆر تالە).

٢٨٦٦ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَّالُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ الزَّرْعِ لَا تَزَالُ الرِّيحُ تَنْفِثُهُ، وَلَا يَزَالُ الْمُؤْمِنُ يُصِيبُهُ بَلَاءٌ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ مَثَلُ شَجَرَةِ الْأَرْزِ لَا تَهْتَرُ حَتَّى تُسْتَحْصَدَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئەبو ھورەیرەو وەزای خوای لى بى دەگێرنەو، کە فەرموویەتی:

نەوێ هاتووێ دەربارەوێ نمونەوێ پیتنج فەرزهوێ نوێژ

۵ - بَابُ مِثْلِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

۲۸۶۸ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بَيْنَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ. قَالَ: فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِنَ الْخَطَايَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ الْقُرَشِيُّ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، نَحْوُهُ.

واتە: لە نەبوو هورەیرەوێ رەزای خوای لێ بێ دەگێڕنەوێ، کە فەرموویەتی: پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (پیتنج بلین نەگەر دەریایە لە بەردەم مالتی کەسێ لەنیوێدا بێ رۆژی پیتنج جار خۆی لێ بشوات نایا هیچ چلکی پیتوێ دەمیتنی؟) وتیان: نەخێر، فەرمووی: (دەو پیتنج فەرزهوێ نوێژ وەک نەوێ وایە خوای گەورە بەرامبەر بەو نوێژانە گوناھەکاتان دەسپیتەوێ).

۶ - بَابُ

۲۸۶۹ - (حسن صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ يَحْيَى الْأَبَخُّ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الْبُنَانِ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مِثْلُ أُمِّي مِثْلُ الْمَطَرِ لَا يُدْرِي أَوَّلُهُ خَيْرٌ أَمْ آخِرُهُ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَمَّارٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَابْنِ عُمَرَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَرَوَى عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ أَنَّهُ كَانَ يُنَبِّئُ حَمَّادَ بْنَ يَحْيَى الْأَبَخَّ، وَكَانَ يَقُولُ: هُوَ مِنْ شُيُوخِنَا.

واتە: لە نەنەسەوێ رەزای خوای لێ بێ دەگێڕنەوێ، کە فەرموویەتی: پیتغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (نمونەوێ ئومەتەکەم وەک باران وایە نازانری سەرەتاکی خێرە یان کۆتاییەکی).

دهرباره ی نمونه ی نادهم و ناکام و هیوا به ته کانی

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي مَثَلِ ابْنِ آدَمَ وَأَجَلِهِ وَأَمَلِهِ

۲۸۷۰ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا بَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَلْ تَذَرُونَ مَا هَذِهِ وَمَا هَذِهِ، وَرَمَى بِحَصَاتَيْنِ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: هَذَاكَ الْأَمَلُ وَهَذَاكَ الْأَجَلُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له (عبد الله) ی کوری بورهیده وه، له باوکیه وه رهزای خوای لی بی دهگیر نه وه، که فرموویه تی: پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم دوو بهردی هه لدا یه کیکیان بۆ دوور نهوی تریشیان بۆ نزیک، فرمووی: (نایا دهزانن نه مه و نه وه چیه؟). وتیان: خواو پیغه مبره که ی دهزانن، فرمووی: (نه مه هیواو ناواته کانیه تی و نه مه شیان ناکام و نه جه له که یه تی).

۲۸۷۱ - (صحیح) حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّمَا أَجَلُكُمْ فِيمَا خَلَا مِنَ الْأَمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغَارِبِ الشَّمْسِ وَإِنَّمَا مَثَلُكُمْ وَمَثَلُ الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَرَجُلٍ اسْتَعْمَلَ عَمَلًا، فَقَالَ: مَنْ يَعْمَلُ لِي إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ؟ فَعَمِلَتِ الْيَهُودُ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ، فَقَالَ: مَنْ يَعْمَلُ لِي مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ إِلَى الْعَصْرِ عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ فَعَمِلَتِ النَّصَارَى عَلَى قِرَاطٍ قِرَاطٍ، ثُمَّ أَنْتُمْ تَعْمَلُونَ مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى مَغَارِبِ الشَّمْسِ عَلَى قِرَاطَيْنِ قِرَاطَيْنِ، فَغَضِبَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى وَقَالُوا: نَحْنُ أَكْثَرُ عَمَلًا وَأَقْلُ عَطَاءً، قَالَ: هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ حَقِّكُمْ شَيْئًا؟ قَالُوا: لَا، قَالَ: فَإِنَّهُ فَضَّلِي أَوْتِيهِ مَنْ أَشَاءَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عومره وه رهزای خویان لی بی دهگیر نه وه، که پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فرموویه تی: (ماوه ی ژبیانی دونیاتان له ماوه ی ژبیانی

ئومەتانی پیش خۆتان وەك ماوهی نێوان نوێژی عەسر و خۆرئاوا بوونە، نمونەى ئێوه و جوله كه و گاواره كان وەك پیاویكه چەند كریكارىكى گرتى بلى: كى له بهیانیهوه هەتا نیهۆڕۆ كاردەكات قیراتى واتە هێندەى كینۆى، جا جوله كه كان به قیراتى كاریان كردبیت، بلى: كى كاردەكات له نیهۆڕۆوه هەتا نوێژی عەسر به قیراتى، جا گاواره كان به قیراتى كاریان كردبیت، لەپاشدا ئێوه له نیهۆڕۆوه هەتا نوێژی عەسر كارتان كردبى به دوو قیرات، ئینجا جوله كه و گاواره كان توپه دەبن و دلین: ئەوه بۆ ئیمه كاری زۆر بكهین و كهه وهریگرین، پیتی وتن: نایا ئیمه هیچ زولم و سته میكمان لى كردوون؟ وتیان: نهخیر، فهرمووی: دهی ئەوه فەزڵ چاكه ی خۆمه بهوى به كى بیهخشم پیتی ده بهخشم).

۲۸۷۲ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا النَّاسُ كَابِلٍ مَائَةٍ لَا يَجِدُ الرَّجُلُ فِيهَا رَاحِلَةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له ئیبنو عومەر وه رهزای خویان لى بى ده گێڕنوه، كه پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (بیگومان خه لك وەك ره وه و شتری سه د دانیه ی وان، به نهستم و شترى كى باشى تیدا دهست ده كهوى بۆ سواری).

۲۸۷۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ، وَقَالَ: لَا يَجِدُ فِيهَا رَاحِلَةً، أَوْ قَالَ: لَا يَجِدُ فِيهَا إِلَّا رَاحِلَةً.

واته: له زوهریه وه فهرمووده ی پیشو به هه مان شیوه هاتوه: فهرمووی: (به نهستم و شترى كى باشى تیدا دهست ده كهوى بۆ سواری). یان فهرمووی: (و شترى كى باشى تیدا دهست ناكهوى بۆ سواری جگه له دانیه نه بى).

۲۸۷۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا، فَجَعَلَ الدُّبَابُ وَالْفَرَّاشُ يَقَعْنَ فِيهَا. وَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ وَأَنْتُمْ تَفَحِّمُونَ فِيهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ وَقَدْ رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (نمونه‌ی من و نومه‌ته‌که‌م وه‌ک نمونه‌ی پیاوی‌که‌ ناگری‌کی کردبیته‌وه، په‌پوله و نه‌و گیانه‌وه‌رانه‌ی ده‌که‌ونه‌ ناو ناگره‌وه بکه‌ونه‌ ناویه‌وه، نه‌ویش هه‌ول ده‌دات نه‌هیل‌ی بکه‌ونه‌ ناو ناگره‌که‌وه، منیش ده‌ست به‌ پشتی‌نتانه‌وه ده‌گرم بوته‌وه‌ی ئیوه نه‌که‌ونه‌ ناگره‌وه به‌لام ئیوه هه‌ر خوتانی تی فری ده‌ده‌ن).

باسه کانی فهزلی قورنان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

۴۲ - أَبَوَابُ فَضَائِلِ الْقُرْآنِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نهوهی هاتوره ده باره ی فهزلی سوره تی فاتحه

۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ

۲۸۷۵ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَلَى أَبِي بِنِ كَعْبٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبُيْ وَهُوَ يُصَلِّي، فَالتَفَتَ أَبِي وَلَمْ يَجِبْهُ، وَصَلَّى أَبِي فَخَفَّفَ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَعَلَيْكَ السَّلَامُ، مَا مَنَعَكَ يَا أَبُي أَنْ يُجِيبَنِي إِذْ دَعَوْتُكَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ فِي الصَّلَاةِ، قَالَ: أَفَلَمْ يَحِذْ فِيمَا أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ (اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ) قَالَ: بَلَى وَلَا أَعُوذُ إِلَّا بِشَاءِ اللَّهِ، قَالَ: تُحِبُّ أَنْ أُعَلِّمَكَ سُورَةً لَمْ يَنْزِلْ فِي التَّوْرَةِ وَلَا فِي الْإِنْجِيلِ وَلَا فِي الزَّبُورِ وَلَا فِي الْفُرْقَانِ مِثْلُهَا؟ قَالَ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ تَقْرَأُ فِي الصَّلَاةِ؟ قَالَ: فَقَرَأْتُ أَمَّ الْقُرْآنِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا أَنْزَلْتُ فِي التَّوْرَةِ وَلَا فِي الْإِنْجِيلِ وَلَا فِي الزَّبُورِ وَلَا فِي الْفُرْقَانِ مِثْلُهَا، وَإِنَّهَا سَبْعٌ مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُعْطِيَتْهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَنَسٍ.

واته: له نهبو هورهيرهوه رهزای خوای لى بى ده گيرنهوه، که فهرموويه تی:

نوبه ی کورې که عب رهزای خوای لى بى نوژی ده کرد، پیغه مبهری خوا صلی الله

علیە وسلم بانگی کرد وەلامی نەدایەوه، نوێژەکەیی بە کورتی خوێند و سەلامی دایەوه رۆشت بۆ خزمەت پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، سلاوی خوات لێ بێ، ئەویش فەرمووی: (سلاوی خواش لەتۆ بێ، چی رێگری ئەوەی لێ کردی بانگم کردی وەلامت نەدامەوه؟)، وتی: ئەو پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، نوێژم دەکرد، فەرمووی: (مەگەر نازانی خواي گەوره وەحی بۆ ناردووم و دەفەرمویت: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ). سورة الأنفال: ٢٤. واتە: ئەو ئەوانەیی باوەرپەتان هێناوه! بە دەم بانگەوازی خوا و پێغەمبەرەوه بچن کاتیەک بانگتان دەکات بۆ بەرنامەو رێبازیەک کە دەتان ژینیتەوه و ژيان بەخشە؟! ئوبەیی وتی: نێر بەویستی خوا جاریکی تر ناگەرێمەوه سەری، فەرمووی: (پێت خۆشە سورەتیکت پێ نیشان دەم نمونەیی ئەو سورەتە نە لە تەورات و نە لە ئینجیل و نە لە زەبور و نە لە باقی قورئاندا هاتووه؟). وتی: بەلێ، ئەو پێغەمبەری خوا! فەرمووی: (لەنوێژدا چی دەخوینێ؟)، وتی: سورەتی فاتیحە، فەرمووی: (سویند بەوەی نەفسی منی بەدەستە، نە لە تەورات و نە لە ئینجیل و نە لە زەبور و نە لە باقی قورئاندا سورەتی وەها دانەبەزیوه، حەوت ئایەتی دووبارە بوەودیه، قورئانی گەورەیه کە بە من بەخسراوه).

ده‌بار‌ه‌ی فه‌زلی سور‌ه‌تی (البقرة) و (آیه‌الکرسى).

۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَآيَةِ الْكُرْسِيِّ

۲۸۷۶ - (ضعيف) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، مَوْلَى أَبِي أَحْمَدَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْثًا وَهُمْ دُوَّ عَدَدٍ فَاسْتَفَرَّاهُمْ، فَاسْتَفَرَّ كُلَّ رَجُلٍ مِنْهُمْ مَا مَعَهُ مِنَ الْقُرْآنِ، فَأَتَى عَلَى رَجُلٍ مِنْ أَخْدَانِهِمْ سِنًا، فَقَالَ: مَا مَعَكَ يَا فُلَانُ؟ قَالَ: مَعِيَ كَذَا وَكَذَا وَسُورَةُ الْبَقَرَةِ قَالَ: أَمَعَكَ سُورَةُ الْبَقَرَةِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَادْهَبْ فَأَنْتَ أَمِيرُهُمْ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِهِمْ: وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا مَنَعَنِي أَنْ أَتَعَلَّمَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ إِلَّا خَشْيَةً أَلَّا أَقُومَ بِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَافَرَّوْهُ وَأَفَرَّوْهُ، فَإِنَّ مَثَلَ الْقُرْآنِ لِمَنْ تَعَلَّمَهُ فَقَرَأَهُ وَقَامَ بِهِ كَمَثَلِ جِرَابٍ تَحْشُوْهُ مِسْكًا يُفَوِّحُ بِرِيحِهِ كُلُّ مَكَانٍ وَمَثَلُ مَنْ تَعَلَّمَهُ فَيَرُفُدُّ وَهُوَ فِي جَوْفِهِ كَمَثَلِ جِرَابٍ أَوْكِيٍّ عَلَى مِسْكِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَدْ رَوَاهُ اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَطَاءٍ، مَوْلَى أَبِي أَحْمَدَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مُرْسَلًا وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، عَنِ اللَّيْثِ، فَذَكَرَهُ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوا‌ی لی‌ بی‌ ده‌گیرنه‌وه، که فه‌رموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم وستى سو‌بایه ره‌وانه بکات، داوا‌ی لی‌ کردن قورنان بخوینن، له یه‌ک یه‌ک به یه‌ک قورنانیان خویندن، هاته لای گه‌نج‌رینیان، فه‌رمووی: (چه‌نده قورنات له‌به‌ره؟) وتی: نه‌وه‌نده و نه‌وه‌نده سور‌ه‌تم له‌به‌ره له‌گه‌ل سور‌ه‌تی (البقرة)، فه‌رمووی: (سور‌ه‌تی (البقرة) له‌به‌ره؟) وتی: به‌لی، فه‌رمووی: (ده‌ی برۆ تو سهر‌کرده‌یان به). یه‌کی له نه‌شرافه‌کانیان وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم، سو‌یند به (الله)، نه‌وه‌ی ریگری له‌من کرد که له‌به‌رم نه‌کردووه ترسی نه‌وه‌م هه‌بوو هه‌لنه‌سم بو شه‌ونویژ و سور‌ه‌تی (البقرة) نه‌خوینن،

فهرمووی: (قورنان فیزی و بهرده وام بهر وانی بیخوینن و کاری پی بکه، چونکه نمونه قورنان بۆ کهسی فیزی بی و بهرده وام بهر وانی بیخوینی و کاری پی بکات و هک کیسه یه یان توره کهیه وایه پیری له میسک و بونی بگاته هه موو شوینی و بلاویتهوه، واته سنگی قورنان خوین و هک توره که وایه، قورنانه کهش تییدا و هک میسکه، ههروه ها نمونه ی نهو کهسه ی فیزی بی و لپی راکشی و شهونویژ نه کات قورنانه که له سنگیدا بی، و هک توره کهیه وایه پیری له میسک و ده می به سترابی).

٢٨٧٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، وَإِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ الْبَقْرَةُ لَا يَدْخُلُهُ الشَّيْطَانُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ماله کانتان مه که نه گۆرستان واته نوژیان تییدا نه کهن و هک گۆرستان، هه رمالی سورته ی (البقرة) ی تییدا بخوینریت شهیتان ناچیتته ناویه وه).

٢٨٧٨ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْجَعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامٌ، وَإِنَّ سَنَامَ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقْرَةِ وَفِيهَا آيَةٌ هِيَ سَيِّدَةُ آيِ الْقُرْآنِ، هِيَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ. وَقَدْ تَكَلَّمَ شُعْبَةُ فِي حَكِيمِ بْنِ جُبَيْرٍ وَضَعْفُهُ.

واته: له نه بو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه موو شتی چله پۆیه ی هه یه، چله پۆیه ی قورنان سورته ی (البقرة) یه، نایه تیکی تییدا یه گه وهرترینی نایه ته کانه

نهویش (آیه الكرسي)ه.

٢٨٧٩ - (ضعيف) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْمُغِيرَةِ أَبُو سَلَمَةَ الْمَخْزُومِيُّ الْمَدِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرِ الْمَلِكِيِّ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ مُصْعَبٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ حَمْدَ الْمُؤْمِنِ إِلَى (إِلَهِ الْمَصِيرِ) وَآيَةَ الْكُرْسِيِّ حِينَ يُصْبِحُ حُفِظَ بِهَا حَتَّى يُمْسِيَ، وَمَنْ قَرَأَهَا حِينَ يُمْسِي حُفِظَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ. وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مَلِيكَةَ الْمَلِكِيِّ مِنْ قِبَلِ حِفْظِهِ. وَزُرَّارَةُ بْنُ مُصْعَبٍ هُوَ: ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَهُوَ جَدُّ أَبِي مُصْعَبٍ الْمَدِينِيِّ.

واته: له نهبو هورهيرهه رهزای خوای لى بى دهگینهوه، كه فهرموويهتى: پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم فهرموويهتى: (ههركهسى بهیانان (آیه الكرسي) و سورهتى (غافر) له (حم) وه بخوینى ههتا دهگاته (إِلَهِ الْمَصِيرِ)، خوای گهوره بههوى نهوهه ههتا نیواره دهپاریزی، ههروهها ههركهسى نیواران بیاخوینى، خوای گهوره ههتا بهیانى).

٢٨٨٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ عَيْسَى، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّهُ كَانَتْ لَهُ سَهْوَةٌ فِيهَا تَمْرٌ، فَكَانَتْ تَجِيءُ الْعُولُ فَتَأْخُذُ مِنْهُ قَالَ: فَشَكََا ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَادْهَبْ فَإِذَا رَأَيْتَهَا فَقُلْ: بِسْمِ اللَّهِ أَجِيبِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَأَخَذَهَا فَخَلَقَتْ أَنْ لَا تَعُودَ فَأَرْسَلَهَا، فَجَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ؟ قَالَ: خَلَقْتُ أَنْ لَا تَعُودَ: فَقَالَ: كَذَبْتَ، وَهِيَ مُعَاوَدَةٌ لِلْكَذِبِ، قَالَ: فَأَخَذَهَا مَرَّةً أُخْرَى فَخَلَقْتُ أَنْ لَا تَعُودَ فَأَرْسَلَهَا، فَجَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ؟ قَالَ: خَلَقْتُ أَنْ لَا تَعُودَ. فَقَالَ: كَذَبْتَ وَهِيَ مُعَاوَدَةٌ لِلْكَذِبِ، فَأَخَذَهَا. فَقَالَ: مَا أَنَا بِتَارِكِكَ حَتَّى

أَذْهَبَ بِكَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَقَالَتْ: إِنِّي ذَاكِرَةٌ لَكَ شَيْئًا آيَةَ الْكُرْسِيِّ أَقْرَأَهَا فِي بَيْتِكَ فَلَا يَفْرُطُكَ شَيْطَانٌ وَلَا غَيْرُهُ، قَالَ: فَجَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ؟ قَالَ: فَأَخْبَرَهُ بِمَا قَالَتْ، قَالَ: صَدَقْتَ وَهِيَ كَذُوبٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ.

واته: له نهبی نهیوبی نه نصاریه وه رهزای خوای لی بی ده گێڕنه وه، که تاقیکی هه بوو خورمای تیدا بوو، غول که له جنسی شهیتان و جنۆکویه لیبی ده خوارد، لای پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم سکالای کرد له دهستی، فهرمووی: (برۆ، هه رکاتی دیت بلی: (بِسْمِ اللَّهِ) وتی: گرتی سویدی خوارد که جاریکی تر نهیه ته وه، بهرله لای کرد، چوو بۆ خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (دیله کهت چی کرد؟) وتی: سویدی خوارد که جاریکی تر نهیه ته وه، پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (درۆده کات نه وه راهاتوه له سه درۆکردن)، وتی: جاریکی تر هاته وه نهبی نهیوب گرتی نهه جار ههش سویدی خوارد که نهیه ته وه، بهرله لای کرد، چوو بۆ خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (دیله کهت چی کرد؟) وتی: سویدی خوارد که جاریکی تر نهیه ته وه، پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (درۆده کات نه وه راهاتوه له سه درۆکردن)، بۆ جاری سییهم گرتی و وتی: بهرله لات ناکهه مهتا نه ته بهمه خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، وتی: (آیة الكرسي) له ماله که تدا بیخوینه هه رگیز شهیتان و غهیری شهیتان نزیککی خۆتان و مالتان ناکه و پسته وه، وتی: نهبی نهیوب چوو بۆ خزمهت پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، فهرمووی: (دیله کهت چی کرد؟) نهویش به سه رهاته که ی بۆ گێڕایه وه، فهرمووی: (راست ده کات به لām خۆی درۆزنه).

دهرباره ی خویندنی کوتای سورته ی (البقرة)

٤ - بَابُ مَا جَاءَ فِي آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

٢٨٨١ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفَاتِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بی مهسعودی نه نصاریه وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (ههرکه سی شهودا دوو نایه تی کوتای سورته ی (البقرة) بخوینی شهو شهوه نه وهنده خیر و پاداشتی بهسه، هینده شهو نوێز خیری بو ده نوسریت).

٢٨٨٢ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُرُمِيِّ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الْجُرُمِيِّ، عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْفَيِّ عَامٍ، أَنْزَلَ مِنْهُ آيَتَيْنِ خَتَمَ بِهِمَا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، وَلَا يُقْرَأُ فِي دَارٍ ثَلَاثَ لَيَالٍ فَيَقْرُبُهَا شَيْطَانٌ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له نوعمانی کورپی به شیر وه رهزای خوای لی بی ده گپنه وه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوای گه وه دوو ههزار سال پیش شهوی ناسمانه کان و زهوی دروست بکات پهراویکی نووسیوه، دوو نایه تی دابه زاندوه سورته ی (البقرة) کردۆته کوتای، لههر مالیکیدا بیخوینریت ههتا سی شهو شهیتان نزیکي ناکه ویته وه).

نهوهی هاتروه دهر بارهی سوره تی (آل عمران)

۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ

۲۸۸۳ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ أَبُو عَبْدِ الْمَلِكِ الْعَطَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ نَوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَأْتِي الْقُرْآنُ وَأَهْلُهُ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا تَقْدُمُهُ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَالْإِمْرَانِ قَالَ نَوَاسٌ: وَضَرَبَ لَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثَةَ أَمْثَالٍ مَا نَسِيْتُهُنَّ بَعْدُ قَالَ: تَأْتِيَانِ كَأَنَّهُمَا غَيَابَتَانِ وَبَيْنَهُمَا شَرْقٌ، أَوْ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ سَوْدَاوَانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا ظِلَّةٌ مِنْ طَيْرٍ صَوَافٍ يُجَادِلَانِ عَنْ صَاحِبَيْهِمَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ بُرَيْدَةَ، وَأَبِي أُمَامَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ يَجِيءُ ثَوَابُ قِرَاءَتِهِ، كَذَا فَسَّرَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ هَذَا الْحَدِيثَ وَمَا يُشْبِهُ هَذَا مِنَ الْأَحَادِيثِ أَنَّهُ يَجِيءُ ثَوَابُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ. وَفِي حَدِيثِ النَّوَاسِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا يَدُلُّ عَلَى مَا فَسَّرُوا إِذْ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: وَأَهْلُهُ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَفِي هَذَا دَلَالَةٌ أَنَّهُ يَجِيءُ ثَوَابُ الْعَمَلِ.

واته: له نه واسی کوری سه معانه وه ره زای خوی لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (له رۆژی قیامه تدا قورنان و نهوانه ی له دونیا کاریان پی ده کرد دین، سوره تی (البقرة) و (آل عمران) له پیشیان وه دین). نه واس وتی: نمونه کی وای بو هیناره هه رگیز له یادم ناچیته وه، فهرمووی: (ده لئی دوو په له هه ور دین نورو روناکی له نیوانیاندا به و سیبه ری بو ده کهن، یان ده لئی دوو په له هه وری ره شن، یا ده لئی دوو که ژاوه ی بالندهن بالیان کردۆته وه و ده رباره ی خوینه ره کانیان گفتوگۆ ده کهن).

٢٨٨٤ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، فِي تَفْسِيرِ حَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنَ سَمَاءٍ وَلَا أَرْضٍ أَعْظَمَ مِنْ آيَةِ الْكُرْسِيِّ، قَالَ سُفْيَانُ: لِأَنَّ آيَةَ الْكُرْسِيِّ هُوَ كَلَامُ اللَّهِ، وَكَلَامُ اللَّهِ أَعْظَمُ مِنْ خَلْقِ اللَّهِ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ.

واته: سوفیانی کوری عویه نه ده رباره ی راقه ی فهرمووده که ی (عبد الله) ی کوری مه سعود ره زای خوی لی بی: (خوی گه وه نه له ناسمان و نه له سه ره وه یدا گه وه تر له (آیه الكرسي) دروست نه کردوه). ده فهرموویت: چونکه بیتگومان (آیه الكرسي) وته ی خوا به، هیچ شتیکیش له ناسمان و له زه وه یدا له وته ی خوا گه وه تر نییه.

نه وه ی هاتوو ده رباره ی سوره تی (الكهف)

٦ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ سُورَةِ الْكَهْفِ

٢٨٨٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ يَقُولُ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ إِذْ رَأَى دَابَّةً تَرْكُضُ، فَنَظَرَ فَإِذَا مِثْلُ الْعَمَامَةِ أَوْ السَّحَابَةِ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تِلْكَ السَّكِينَةُ نَزَلَتْ مَعَ الْقُرْآنِ، أَوْ نَزَلَتْ عَلَى الْقُرْآنِ.
وَفِي الْبَابِ عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بی نسحاقه وه ده گێرنه وه، که فەرموو یه تی: بۆ خۆم گویم له بهرائی کوری عازیب بوو ده یفه رموو: پیاوی سوره تی (الکھف) ی ده خویند به سواری نه سپیکه وه، بینی نه سپه که ی که وته جو له قاچی به زرده کرده وه و ده کیشا به زه ویدا، سهیری کرد وینه ی په له هه ورکی بینی، پیاوه که رۆشت بۆ خزمه ت پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم به سه رهاته که ی بۆ گێرپا یه وه، فەرموو ی: (نه وه نه و نارامیه یه له گه ل قورنان داده به زی، یان له سه ر قورنان داده به زی).

٢٨٨٦ - (صحيح بلفظ: من حفظ عشر آيات...) وهو بلفظ الكتاب شاذ) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَرَأَ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الْكَهْفِ عَصِمَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نه بو ده درانه وه ره زای خوای لی بی ده گێرنه وه، که فەرموو یه تی: پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموو یه تی: (هه رکه سی سی نایه تی سه ره تای سوره تی (الکھف) بخوینی له فیتنه و نا زا وه ی ده ججالی درۆزن پارێزراو ده بی).

دهرباره ی فهزلی سوره تی یاسین

۷ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ يَس

۲۸۸۷ - (موضوع) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، وَسُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرَّؤَاسِيُّ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ هَارُونَ أَبِي مُحَمَّدٍ، عَنْ مُقَاتِلِ بْنِ حَيَّانَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ قَلْبًا، وَقَلْبُ الْقُرْآنِ يَس، وَمَنْ قَرَأَ يَسَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِقِرَاءَتِهَا قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ عَشْرَ مَرَّاتٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَبِالْبَصْرَةِ لَا يَعْرِفُونَ مِنْ حَدِيثِ قَتَادَةَ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَهَارُونُ أَبُو مُحَمَّدٍ شَيْخٌ جَاهِلٌ. حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، بِهَذَا. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، وَلَا يَصِحُّ مِنْ قِبَلِ إِسْنَادِهِ وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له نههسی کوپی مالیکهوه رهزای خوای لی بی ده گێڕنهوه، که
 فهرموویه تی: پیتغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه موو شتی
 کرۆک و دلی ههیه، کرۆک و دلی قورئانیش سوره تی یاسینه، هه رکه سی سوره تی
 یاسین بخوینی خوای گهوره خیری ده جار خویندنی سوره ته کانی تری قورئانی بو
 ده نووسی).

دهرباره‌ی فهزلی سوره‌تی (الدخان)

۸ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ حَمِ الدُّخَانِ

۲۸۸۸ - (موضوع) حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي حَنْظَلٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ حَمَ الدُّخَانِ فِي لَيْلَةٍ أَصْبَحَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَعُمَرُ بْنُ أَبِي حَنْظَلٍ يُضَعَّفُ. قَالَ مُحَمَّدٌ: وَهُوَ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هه‌رکه‌سی له‌شه‌ودا سوره‌تی (الدخان) بخوینی هه‌فتا هه‌زار مه‌لانیکه داوای لیخو‌شبوونی بو ده‌که‌ن).

۲۸۸۹ - (ضعیف) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، عَنْ هِشَامِ أَبِي الْمِقْدَامِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ حَمَ الدُّخَانِ فِي لَيْلَةِ الْجُمُعَةِ غُفِرَ لَهُ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَهِشَامُ أَبُو الْمِقْدَامِ يُضَعَّفُ، وَلَمْ يَسْمَعْ الْحَسَنُ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، هَكَذَا قَالَ أَيُّوبُ وَيُونُسُ بْنُ عُبَيْدٍ وَعَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ.

واته: له نه‌بو هوره‌یره‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هه‌رکه‌سی له‌شه‌وی هه‌ینی‌دا سوره‌تی (الدخان) بخوینی خوای گه‌وره لیی خو‌ش ده‌بی).

نهوهی هاتووه ده رباره ی فه زلی سوره تی (الملک)

۹ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ سُورَةِ الْمُلْكِ

۲۸۹۰ - (ضعیف وانما یصح منه قوله: (هي المانعة) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي الشَّوَّازِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ التُّكْرِي، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْجَوَّازِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: ضَرَبَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خِباءَهُ عَلَى قَبْرِ وَهُوَ لَا يَحْسِبُ أَنَّهُ قَبْرٌ، فَإِذَا فِيهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُورَةَ تَبَارَكَ الَّذِي يَدِيهِ الْمُلْكُ حَتَّى خَتَمَهَا، فَأَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي ضَرَبْتُ خِيبَتِي عَلَى قَبْرِ وَأَنَا لَا أَحْسِبُ أَنَّهُ قَبْرٌ، فَإِذَا فِيهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُورَةَ تَبَارَكَ الْمُلْكُ حَتَّى خَتَمَهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هِيَ الْمَانِعَةُ، هِيَ الْمُنْجِيَةُ، تُنْجِيهِ مِنَ عَذَابِ الْقَبْرِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

واته: له ئیبنو عبه باسه وه ره زای خوا یان لی بی ده گێرنه وه، که فه رموویه تی: به کی له ها وه لانی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ده وارێکی هه لدا له سه ر گۆری نه یزانی گۆره مرو فیکێ تیدا بوو سوره تی (تَبَارَكَ الَّذِي يَدِيهِ الْمُلْكُ) ی هه تا کۆتایی ده خویند

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فه رموی: (نه وه ریگری سزای گۆری لی ده کات، نه وه له سزای گۆر رزگاری ده کات).

۲۸۹۱ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبَّاسِ الْجُسَمِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ سُورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِرَجُلٍ حَتَّى غُفِرَ لَهُ، وَهِيَ سُورَةُ تَبَارَكَ الَّذِي يَدِيهِ الْمُلْكُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (سوره تیکی قورئان هیه سی ثایه ته، شفاعت دهکات بو پیاو ههتا خوا لیتی خوش ده بی، نهویش سوره تی (تَبَارَكَ الَّذِي يَبْدِئُ الْمُلُوكَ) ی ههتا کوتایی ده خویند

٢٨٩٢ - (صحیح) حَدَّثَنَا هُرَيْثُ بْنُ مِسْعَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضِيلُ بْنُ عِيَّاضٍ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ أَلَمْ تَنْزِيلٍ، وَتَبَارَكَ الَّذِي يَبْدِئُ الْمُلُوكَ هَذَا حَدِيثٌ رَوَاهُ غَيْرٌ وَاحِدٌ عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، مِثْلَ هَذَا وَرَوَاهُ مُغِيرَةُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَ هَذَا، وَرَوَى زُهَيْرٌ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الزُّبَيْرِ: سَمِعْتَ مِنْ جَابِرٍ يَذْكُرُ هَذَا الْحَدِيثَ؟ فَقَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ: إِنَّمَا أَخْبَرَنِيهِ صَفْوَانُ أَوْ ابْنُ صَفْوَانَ، وَكَأَنَّ زُهَيْرًا، أَنْكَرَ أَنْ يَكُونَ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ. حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ.

واته: له جابیره وه رهزای خوای لی بی دهگیرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نه ده خهوت ههتا سوره تی (الم تنزیل) و سوره تی (تَبَارَكَ الَّذِي يَبْدِئُ الْمُلُوكَ) ی کوتایی نه خویندایه.

٢٨٩٣ (٢م) - (ضعیف مقطوع) حَدَّثَنَا هُرَيْثُ بْنُ مِسْعَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضِيلُ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ طَاوُوسٍ، قَالَ: تَفَضَّلَانِ عَلَى كُلِّ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ بِسَبْعِينَ حَسَنَةً.

سوره تی (الم تنزیل) و سوره تی (تَبَارَكَ الَّذِي يَدِيهِ الْمُلْكُ) حه فتا فهزل و چاکه یان ههیه بهسهر هه ریه که له سوره ته کانی تری قورناندا.

ده باره ی فهزلی سوره تی (إِذَا زُلْزِلَتْ)

۱۰ - بَابُ مَا جَاءَ فِي إِذَا زُلْزِلَتْ

۲۸۹۳ - (حسن دون فضل) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْحَرِثِيُّ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَلَمٍ بْنُ صَالِحٍ الْعَجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ إِذَا زُلْزِلَتْ عُدِلَتْ لَهُ يَنْصَفَ الْقُرْآنُ، وَمَنْ قَرَأَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ عُدِلَتْ لَهُ بِرُبعِ الْقُرْآنِ، وَمَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ عُدِلَتْ لَهُ بِثُلُثِ الْقُرْآنِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ هَذَا الشَّيْخِ الْحَسَنِ بْنِ سَلَمٍ. وَفِي الْبَابِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکهس) (إِذَا زُلْزِلَتْ) بخوینی وه که نه وه وایه نیوه ی قورنان بخوینی، وه هه رکهس (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بخوینی وه که نه وه وایه سییه کی قورنان بخوینی).

۲۸۹۴ - (صحيح دون فضل) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ الْعَنْزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءٌ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا زُلْزِلَتْ تَعْدِلُ نِصْفَ الْقُرْآنِ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ تَعْدِلُ رُبعَ الْقُرْآنِ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ يَمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ.

واته: له نیبنو عه باس رهزای خویان لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی:

پیغہ مبرہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرموویہ تی: (إِذَا زُلْزِلَتْ) بہرامبر نیوہی قورثانہ، سورہ تی (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) بہرامبر سیئہ کی قورثانہ، (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) بہرامبر چارہ کیکی قورثانہ).

۲۸۹۵ - (ضعیف) حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرِمٍ الْعَمِّيُّ الْبَصْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي فُدَيْلٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَلَمَةُ بْنُ وَرْدَانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِرَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِهِ: هَلْ تَزَوَّجْتَ يَا فُلَانُ؟ قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَلَا عِنْدِي مَا أَتَزَوَّجُ بِهِ، قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: ثَلُثُ الْقُرْآنِ، قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: رُبُّعُ الْقُرْآنِ قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: رُبُّعُ الْقُرْآنِ قَالَ: أَلَيْسَ مَعَكَ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: رُبُّعُ الْقُرْآنِ قَالَ: تَزَوَّجْ تَزَوَّجْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

واتہ: لہ نہنہ سی کوری مالیکہ وہ رہ زای خوی لی بی دہ گپرنہ وہ، کہ فہرموویہ تی: پیغہ مبرہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بہ یہ کی لہ ہا وہ لانی فہرمووی: (نہی فلان کہس نایا ژنت نہہینا وہ؟) وتی: نہخیر، نہی پیغہ مبرہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، ہیچم نیہ لہ مال و سامان ہتا ژنی پی بیتنم، فہرمووی: (نہی (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) ت لہبر نیہ؟) وتی: بہ لی لہبرمہ، فہرمووی: (سیئہ کی قورثانہ)، فہرمووی: (نہی (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ) ت لہبر نیہ؟) وتی: بہ لی لہبرمہ، فہرمووی: (چارہ کیکی قورثانہ)، فہرمووی: (نہی (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) ت لہبر نیہ؟) وتی: بہ لی لہبرمہ، فہرمووی: (چارہ کیکی قورثانہ)، فہرمووی: (نہی (إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ) ت لہبر نیہ؟) وتی: بہ لی لہبرمہ، فہرمووی: (چارہ کیکی قورثانہ). وتی: بہ لی لہبرمہ، فہرمووی: (کہواتہ ژن بیتنہ، کہواتہ ژن بیتنہ).

نہوی ہاتوہ دہربارہی فہزلی سورہتی (الإخلاص)

۱۱ - بَابُ مَا جَاءَ فِي سُورَةِ الْإِخْلَاصِ

۲۸۹۶ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، وَحَمَّادُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ خُنَيْمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنِ امْرَأَةٍ وَهِيَ امْرَأَةُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْعِجُزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ؟ مَنْ قَرَأَ: اللَّهُ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ فَقَدْ قَرَأَ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ. وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَقَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنَسٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَأَبِي مَسْعُودٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَلَا نَعْرِفُ أَحَدًا رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ أَحْسَنَ مِنْ رِوَايَةِ زَائِدَةَ، وَتَابَعَهُ عَلَى رِوَايَتِهِ إِسْرَائِيلُ، وَالْفَضِيلُ بْنُ عِيَّاضٍ، وَقَدْ رَوَى شُعْبَةُ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الثِّقَاتِ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ مَنْصُورٍ، وَاضْطَرَبُوا فِيهِ.

واتہ: لہ نہبو نہویہوہ رہزای خوی لی بی دہگیرنہوہ، کہ فہرمویہتی: پیغہ مبرہی خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرمویہتی: (کہ سی لہ نیتوہ ناتوانی شہوانہ سییہ کی قورنان بخوینی؟ ہدرکہ سی (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، اللَّهُ الصَّمَدُ) بخوینی نہوہ بیگومان وہک نہوہ وایہ سییہ کی قورنان بخوینی).

۲۸۹۷ - (صحیح) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ ابْنِ حُنَيْنٍ، مَوْلَى لِيَالِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ أَوْ مَوْلَى زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَقْبَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

وَجَبْتُ. قُلْتُ: مَا وَجَبْتُ؟ قَالَ: الْجَنَّةُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، وَابْنِ حُنَيْنٍ هُوَ: عُبَيْدُ بْنُ حُنَيْنٍ.

واته: له نهبو هورهیرهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: له گهل پیتغه مبهری خوادا صلی الله علیه وسلم روومان کرده پیای، گویی لی بوو پیاره که (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ) دهخویند، فهرمووی: (بووی مسوگر بوو)، وتم: چی بو مسوگر بوو؟ فهرمووی: (بههشت).

۲۸۹۸ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ البَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ مِثْمُونٍ أَبُو سَهْلٍ، عَنْ ثَابِتِ الثَّنَائِي، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَرَأَ كُلَّ يَوْمٍ مِائَتِي مَرَّةً قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مُجِبِي عَنْهُ ذُنُوبَ خَمْسِينَ سَنَةً إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَلَيْهِ ذَنْبٌ. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يَنَامَ عَلَى فِرَاشِهِ فَنَامَ عَلَى يَمِينِهِ ثُمَّ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ مِائَةً مَرَّةً فَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَقُولُ لَهُ الرَّبُّ: يَا عَبْدِي ادْخُلْ عَلَى يَمِينِكَ الْجَنَّةَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ أَيْضًا عَنْ ثَابِتٍ.

واته: له نههسی کوری مالیکهوه رهزای خوای لی بی دهگیرنهوه، که فهرموویهتی: (نهوهی بیهوی لهسهر جیگاکی بجهوی، لهسهر لای راست بجهوی، لهپاشدا سه جار: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، اللَّهُ الصَّمَدُ) بخوینی، له روژی قیامهتدا خوای پهروهردگار پیتی دهفهرمویت: (نهی بهندهکهه لهسهر لای راست بجوره بههشتهوه).

۲۸۹۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ تَعْدِلُ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدُ اللَّهُ الصَّمَدُ) بهرامبر به سیئه کی قورئانه).

۲۹۰۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ كَيْسَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اخْشَوْا فَإِنِّي سَافِرٌ عَلَيْكُمْ ثَلَاثَ الْقُرَّانِ. قَالَ: فَخَشَدَ مَنْ خَشَدَ، ثُمَّ خَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ثُمَّ دَخَلَ، فَقَالَ بَعْضُنَا لِبَعْضٍ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَإِنِّي سَافِرٌ عَلَيْكُمْ ثَلَاثَ الْقُرَّانِ إِنِّي لَأَرَى هَذَا خَبْرًا جَاءَهُ مِنَ السَّمَاءِ. ثُمَّ خَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي قُلْتُ سَافِرٌ عَلَيْكُمْ ثَلَاثَ الْقُرَّانِ، أَلَا وَإِنَّهَا تُعْدَلُ بِثَلَاثِ الْقُرَّانِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَأَبُو حَازِمٍ الْأَشْجَعِيُّ اسْمُهُ: سَلْمَانٌ.

واته: له نهبو هورهیره وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (کۆبینه وه و ئاماده بن من سیئه کی قورئانتان بو ده خوینم، جا له هۆده کهی هاته دهره وه: (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدُ اللَّهُ الصَّمَدُ) ی خویند، له پاشدا رۆشته وه ژووره وه، هه ندیکمان به هه ندیک ترممان وت: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرمووی: (من سیئه کی قورئانتان بو ده خوینم)، من وانه زانم نهم هه واله له ئاسمانه وه هات، له پاشدا پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له هۆده کهی هاته دهره وه و فهرمووی: (من فهرمووم: (من سیئه کی قورئانتان بو ده خوینم)، ئاگادار بن (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدُ اللَّهُ الصَّمَدُ) بهرامبر به سیئه کی قورئانه).

۲۹۰۱ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَاتِيِّ،

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُؤْمُهُمْ فِي مَسْجِدِ قُبَاءَ، فَكَانَ كُلَّمَا افْتَتَحَ سُورَةً يَقْرَأُ لَهُمْ فِي الصَّلَاةِ يَقْرَأُ بِهَا، افْتَتَحَ يَقُولُ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا، ثُمَّ يَقْرَأُ بِسُورَةٍ أُخْرَى مَعَهَا، وَكَانَ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ. فَكَلَّمَهُ أَصْحَابُهُ، فَقَالُوا: إِنَّكَ تَقْرَأُ بِهَذِهِ السُّورَةِ، ثُمَّ لَا تَرَى أَنَّهَا تُخْزِيكَ حَتَّى تَقْرَأَ بِسُورَةٍ أُخْرَى، فَإِنَّمَا أَنْ تَقْرَأَ بِهَا، وَإِنَّمَا أَنْ تَدْعَهَا وَتَقْرَأَ بِسُورَةٍ أُخْرَى، قَالَ: مَا أَنَا بِتَارِكِهَا، إِنْ أَحْبَبْتُمْ أَنْ أُؤْتِكُمْ بِهَا فَعَلْتُ، وَإِنْ كَرِهْتُمْ تَرَكْتُكُمْ. وَكَانُوا يَرَوْنَهُ أَفْضَلَهُمْ، وَكَرِهُوا أَنْ يُؤْمَهُمْ غَيْرُهُ. فَلَمَّا أَنَا هُمْ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرُوهُ الْخَبَرَ. فَقَالَ: يَا فُلَانُ، مَا يَمْنَعُكَ إِذَا يَأْمُرُ بِهِ أَصْحَابُكَ، وَمَا يَحْمِلُكَ أَنْ تَقْرَأَ هَذِهِ السُّورَةَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ؟ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُحِبُّهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ حُبَّهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ مِنْ حَدِيثِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ. وَقَدْ رَوَى مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُحِبُّ هَذِهِ السُّورَةَ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. فَقَالَ: إِنَّ حُبَّكَ إِيَّاهَا يُدْخِلُكَ الْجَنَّةَ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ أَبُو دَاوُدَ سُلَيْمَانُ بْنُ الْأَشْعَثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، بِهَذَا.

واتە: لە ئەنەسی کۆری مالیکەوێ رەزای خوای لى بى دەگێرنەو، کە فەرموویەتی: پیاویکی ئەنصاری لە مزگەوتی قوبا بەرنوێژی بۆ دەکردین، هەموو جارێ لەدوای سورەتی (فاتیحە)و سورەتی (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدُ اللَّهُ الصَّمَدُ) دەخویند، لەپاشدا سورەتییکی تری دەخویند، هەموو رکاتەکانی بەو شیوێ دەکرد، هاوێلەکانی پێیان وت: تۆ بە خویندنی ئەم سورەتە نوێژە کەت بەدروست نازانی هەتا سورەتییکی تر لەگەڵیا نەخویتی، جا یان هەر ئەو بخوینە یا سورەتییکی تر بە تەنها بخوینە، وتی: من هەرگیز واز لە خویندنی ئەم سورەتە ناهێتم، جا ئەگەر حەزەدە کەن من بەو شیوێ بەرنوێژیتان بۆ دەکەم، خو ئەگەر حەزیش ناکەن

ئوه من وازدههینم و بهرنویژیتان بۆ ناکهم، بهلام ئهوان لهناو خۆیاندا ئهویان به چاکترین کهس دادهنا، ههزیان نهده کرد کهسی تر بهرنویژیتان بۆ بکات، کاتی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم ته شریفی هینا بۆ لایان به سه هاته کهیان بۆ گێڕایهوه، فهرمووی: (ئهی فلان، چی ده بیته بهر بهست لهوهی هاوه له کانت فهرمانت پێ ده کهن، وه چی پالت پتوه نه نیت له هه موو سوهره ته کانداندا نهو سوهره ته بخوینی؟) وتی: ئهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، من نهو سوهره ته خوش ده ویت، فهرمووی: (نهو خوشه ویستیه ت بۆ سوهره تی (قُلْ هُوَ اللَّهُ) ده تخته به هه شته وه).

ئوهی هاتوو ده باره ی (المُعَوَّذَتَيْنِ)

۱۲ - بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُعَوَّذَتَيْنِ

۲۹۰۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ آيَاتٍ لَمْ يُرَ مِثْلُهُنَّ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) إِلَى آخِرِ السُّورَةِ، وَ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) إِلَى آخِرِ السُّورَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عوقبهی کوری عامیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (خوای گهوره چهند نایه تیکی بو دابه زاندووم پیشت وینهی نهو نایه تانهم نه دیوه بریتین له: (قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) و (قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) ههتا کوتایی ههردوو سوره ته که).

۲۹۰۳ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لُحْيَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رِجَاءٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَمْرٍ، قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقْرَأَ بِالْمُعَوِّذَتَيْنِ فِي ذُبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ.

واته: له عوقبهی کوری عامیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فرمویه تی: فرمانی پی کردم له دوا ی هه موو نو یژیکه وه: (قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) و (قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) بخوینم.

نهوهی هاتوره ده باره ی فهزلی قورنان خوین

۱۳ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ قَارِي الْقُرْآنِ

۲۹۰۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَهِيْثَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْقَى، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ، وَالَّذِي يَقْرَأُهُ، قَالَ هِشَامٌ: وَهُوَ شَدِيدٌ عَلَيْهِ. قَالَ شُعْبَةُ: وَهُوَ عَلَيْهِ شَأْنٌ، فَلَهُ أَجْرَانِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له عائشه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فرمویه تی: پیغه مبری خوا صلی الله علیه وسلم فرمویه تی: (نهو که سهی که بهر دوانی قورنان ده خوینی و کرده وهی پی ده کات خوای گهوره ده یخاته ریزی مه لانیکه بهر یزو پایه بهرزه کانی، وه نهو که سهش که به گران و بهزه همت قورنانی بو ده خوینریت نهوه دوو جار

سنن الترمذی بهرگی سییم - بیه کانی فه زلی قورنان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم

پاداشتی له سهر وهرده گرتی. - پاداشتی له سهر قورنان خویندنه که ی، پاداشتی له سهر نهوی که بهزه حمت بوی ده بخوینرت -

۲۹۰۵ - (ضعیف جدا) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ زَادَانَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ ضَمَرَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ وَاسْتَظْهَرَهُ، فَأَحْلَلَ حَلَالَهُ، وَحَرَّمَ حَرَامَهُ أَذْخَلَهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ وَشَفَعَهُ فِي عَشْرَةِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ كُلُّهُمْ قَدْ وَجَبَتْ لَهُ النَّارُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَلَيْسَ لَهُ إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَحَفْصُ بْنُ سُلَيْمَانَ أَبُو عُمَرَ بَزَّازٌ كُوفِيٌّ يُضَعَّفُ فِي الْحَدِيثِ.

واته: له پیشهوا علیهوه رهزای خوی لی بی ده گیرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هرکهس قورنان بخوین و له بهری بکات، باوهری به حه لالی و حهرامی بسی، خوی گهوره ده بخاته بههشتهوه و شه فاعه تیش ده کات بو ده کهس له خر مه نزیکه کانی له کاتی کدا که هر ده که سه که ناگری دوزه خیان بو مسوگهره).

نهوی هاتووه ده باره ی فه زلی قورنان

۱۴ - بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْقُرْآنِ

۲۹۰۶ - حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَعْفِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ خَمْرَةَ الزَّيَّاتِ، عَنْ أَبِي الْمُخْتَارِ الطَّائِي، عَنِ ابْنِ أَخِي الْحَارِثِ الْأَعْوَرِ، عَنِ الْحَارِثِ، قَالَ: مَرَرْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَإِذَا النَّاسُ يَخُوضُونَ فِي الْأَحَادِيثِ فَدَخَلْتُ عَلَى عَلِيٍّ، فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَلَا تَرَى أَنَّ النَّاسَ قَدْ خَاضُوا فِي الْأَحَادِيثِ، قَالَ: وَقَدْ فَعَلُوها؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: أَمَا إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

أَلَا إِنَّهَا سَكُونُ فِتْنَةٍ. فَقُلْتُ: مَا الْمَخْرُجُ مِنْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: كِتَابُ اللَّهِ فِيهِ نَبَأُ مَا قَبْلَكُمْ وَخَيْرُ مَا بَعْدَكُمْ، وَحُكْمُ مَا بَيْنَكُمْ، وَهُوَ الْفَصْلُ لَيْسَ بِالْهَزْلِ، مَنْ تَرَكَهُ مِنْ جَبَّارٍ قَصَمَهُ اللَّهُ، وَمَنْ ابْتَغَى الْهَدَى فِي غَيْرِهِ أَضَلَّهُ اللَّهُ، وَهُوَ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينِ، وَهُوَ الذِّكْرُ الْحَكِيمُ، وَهُوَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، هُوَ الَّذِي لَا تَزِيغُ بِهِ الْأَهْوَاءُ، وَلَا تُلْتَبِسُ بِهِ الْأَلْسِنَةُ، وَلَا يَشْبَعُ مِنْهُ الْعُلَمَاءُ، وَلَا يَخْلُقُ عَلَى كَثْرَةِ الرَّيِّ، وَلَا تَنْقُضِي عَجَائِئُهُ، هُوَ الَّذِي لَمْ تَنْتَهُ الْجِنَّ إِذْ سَمِعْتُهُ حَتَّى قَالُوا: (إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ) مَنْ قَالَ بِهِ صَدَقَ، وَمَنْ عَمِلَ بِهِ أَجَرَ، وَمَنْ حَكَمَ بِهِ عَدَلَ، وَمَنْ دَعَا إِلَيْهِ هَدَى إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ خُذْهَا إِلَيْكَ يَا أَعُوْزُ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَإِسْنَادُهُ مَجْهُولٌ، وَفِي الْحَارِثِ مَقَالَ.

واته: له (حارث) ده رهزای خوای لی بی ده گپنهوه، که فەرمووێتی: داو بەلای مزگەوتدا سەیر دەکەم خەڵکەکە سەرقال بوون بە باس و خواس و سەرگوزشتە گپنهوه و وازیان لە قورنان خۆیندن هێناوه، بۆیە چووم بۆ خزمەت پێشەوا عەلی رهزای خوای لی بی، وتم: نابینی خەڵک سەرقال بوون بە باس و خواس و سەرگوزشتە گپنهوه و وازیان لە قورنان خۆیندن هێناوه، فەرموو: ئەوانە سەرقال بوون بەو شتە پوچ و بەتالانەوه؟ وتم: بەلێ، فەرموو: بۆ خۆم گویم لە پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو دەیفەرموو: (ناگاداربین فیتنه و نازاوه بەرپا دەبی) وتم: رێگهی رزگار بوون لەو فیتنه و نازاوهیە چیه ئەو پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم؟ فەرموو: (دەستگرتنە بە قورنانەکی خواوە هەوالی گەلانی پیش نیوەی تێدا، هەروەها هەوالی دوا نیوەشی تێدا، دادوهره له نێوانتاندا، وتەیهکی جیاکەرەویە رهوایه له ناپهوا، گههه و شوخی نیه واته بهبی هوده نهتیراوه، بەلکو دەبێت بکریته بەرنامەی ژیان، هەرکەس واز لە قورنان بێت، باوەری پێی نهبی و کاری پێ نهکات له پروی خو به گهوره زانیسهوه خوای گهوره

ملی ده‌شکینی و له‌ناوی ده‌بات، هه‌رک‌ه‌س غه‌یری قورنان رینیشاند‌ه‌ری بی‌ت نه‌وه
 خ‌وای گه‌وره گوم‌رای ده‌کات، په‌تی قایم و پته‌وی خ‌وای گه‌وره‌یه هه‌رک‌ه‌س ده‌ستی
 پی‌وه‌ب‌گری‌ت ده‌یگه‌یه‌نی‌نه خواناسی و به‌خته‌وه‌ری نزیک‌ی له‌ خواوه، زی‌کر و یادی
 خوایه دانا‌کان په‌ندی لی و ه‌رده‌گرن، ری‌گای راسته، شو‌ین‌که‌وتوانی له‌پ‌تی هه‌ق
 لانا‌دات و گوم‌رایان نا‌کات، گوم‌رایان نا‌توانن بی‌گ‌و‌رن، له‌سه‌ر زمانی باوه‌پ‌داران
 قورس نه‌یه، زانا‌یان تی‌ر نابن له‌ خو‌ت‌دنه‌وه‌ی، هه‌رچه‌نده زی‌اتر دووباره‌ی که‌یته‌وه تام
 وچی‌ژی خ‌وی هه‌یه و ه‌زده‌که‌ی زی‌اتر گو‌ی له‌ زی‌کر و هه‌واله‌کانی ب‌گری‌ت،
 عه‌جانب و سه‌یر و سه‌مه‌ره‌کانی کو‌تایی نایه‌ن، جن‌و‌که‌کان که‌ گو‌یان لی‌ی بوو
 نه‌وه‌ستان یه‌ک‌سه‌ر ئی‌مانیان هی‌نا، وتیان: (إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا، يَهْدِي إِلَى
 الرُّشْدِ). واته: بی‌نگومان ئی‌مه گو‌یمات گرت بو قورناتی‌کی سه‌یر و سه‌مه‌ره له‌پ‌رووی
 ه‌و‌نی‌نه‌وه و ره‌وان‌بی‌ژی و خو‌ش‌خوانیه‌وه، هیدایه‌ت و رینمای ده‌کات بو ری‌ی راست
 و هه‌ق. هه‌رک‌ه‌س به‌پ‌تی قورنان بد‌وی به‌ راست ده‌زان‌ری‌ت، هه‌رک‌ه‌س کاری پی
 ب‌کات پادا‌ستی زو‌ر گه‌وره و ه‌رده‌گری‌ت، نه‌وه‌ی خو‌کی پی ب‌کات داد‌په‌روه‌ر ده‌بی،
 نه‌وه‌ی بان‌گه‌وازی بو ب‌کات هیدایه‌ت ده‌دری بو ری‌گه‌ی راست و دروست، نه‌ی
 نه‌وه‌ر نه‌م وته چاک و جوانانه و ه‌رب‌گ‌ره و له‌به‌ریان ب‌که).

نه‌وه‌ی هات‌وه ده‌باره‌ی فی‌ربوونی قورنان

۱۵ - بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ

۲۹۰۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ قَالَ: أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ
 قَالَ: أَخْبَرَنِي عَلْقَمَةُ بْنُ مَرْثَدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ عُبَيْدَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي عَبْدِ
 الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَيْرُكُمْ مَنْ

تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ. قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: فَذَاكَ الَّذِي أَقْعَدَنِي مَقْعَدِي هَذَا، وَعَلَّمَ الْقُرْآنَ فِي زَمَنِ عُثْمَانَ حَتَّى بَلَغَ الْحِجَابَ بَنُ يُوسُفَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: لہ پیشہوا (عثمان)ہوہ رہزای خوائ لی بی دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی: پیغمبرہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرموویہ تی: (چاکترین کہستان نہو کہسہیہ قورنان فیتر دہبی و خہ لکیش فیتر دہکات).

۲۹۰۸ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُكُمْ، أَوْ أَفْضَلُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهَكَذَا رَوَى عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَسُفْيَانُ لَا يَذْكُرُ فِيهِ: عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ. وَقَدْ رَوَى يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ سُفْيَانَ، وَشُعْبَةَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ، وَشُعْبَةَ، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: وَهَكَذَا ذَكَرَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ، وَشُعْبَةَ، غَيْرَ مَرَّةٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: وَأَصْحَابُ سُفْيَانَ لَا يَذْكُرُونَ فِيهِ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ: وَهُوَ أَصَحُّ. وَقَدْ زَادَ شُعْبَةُ فِي إِسْنَادِ هَذَا الْحَدِيثِ سَعْدُ بْنُ عُبَيْدَةَ، وَكَأَنَّ حَدِيثَ سُفْيَانَ أَشْبَهُ قَالَ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: مَا أَحَدٌ يَعْدِلُ عِنْدِي شُعْبَةَ، وَإِذَا خَالَفَهُ سُفْيَانُ أَحَذْتُ بِقَوْلِ سُفْيَانَ. سَمِعْتُ أَبَا عَمَّارٍ يَذْكُرُ عَنْ وَكِيعٍ قَالَ: قَالَ شُعْبَةُ: سُفْيَانُ أَحْفَظُ مِنِّي، وَمَا حَدَّثَنِي سُفْيَانُ عَنْ أَحَدٍ بِشَيْءٍ فَسَأَلْتُهُ إِلَّا وَجَدْتُهُ كَمَا حَدَّثَنِي. وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَسَعْدِ.

واته: لہ پیشہوا (عثمان)ہوہ رہزای خوائ لی بی دہ گپرنہوہ، کہ فہرموویہ تی:

پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (چاکترین کهستان نهو کهسهیه قورنان فیتر دهبی و خه لکیش فیترده کات).

۲۹۰۹ - (صحیح بما قبله) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ. هَذَا حَدِيثٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ عَلِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ.

واته: له پیئشهوا علیهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فهرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (چاکترین کهستان نهو کهسهیه قورنان فیتر دهبی و خه لکیش فیترده کات).

نهوهی حهرقی له قورنان بخوبی چهنده پاداشتی بو ههیه

۱۶ - بَابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنَ الْقُرْآنِ مَالَهُ مِنَ الْأَجْرِ

۲۹۱۰ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ عُثْمَانَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ مُوسَى، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْفَرَزَظِيَّ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَا م حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ. وَيُرْوَى هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ هَذَا الْوَجْهِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، رَوَاهُ أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، رَفَعَهُ بَعْضُهُمْ وَوَقَّعَهُ بَعْضُهُمْ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ سَمِعْتُ قُتَيْبَةَ بْنَ سَعِيدٍ، يَقُولُ: بَلَغَنِي أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْفَرَزَظِيَّ وُلِدَ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ يُكْنَى أَبَا حَمْرَةَ.

واته: له (عبد الله) ی کوری مهسعودهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که

فهرموویه تی: پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (هه رکه س هه رفی له قورنان بخوینی چاکه یه کی بو هه یه، پاداشتی چاکه ش یه ک به ده یه، من نالیم (الم) پیته که، به لکو ده لیم: ئه لف پیته که، لام پیته که، میم پیته که).

۱۷ - باب

۲۹۱۱ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ حُنَيْسٍ، عَنْ لَيْثِ بْنِ أَبِي سُلَيْمٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا أَذِنَ اللَّهُ لِعَبْدٍ فِي شَيْءٍ أَفْضَلَ مِنْ رُكْعَتَيْنِ يُصَلِّيَهُمَا، وَإِنَّ الْبِرَّ لَيَذُرُّ عَلَى رَأْسِ الْعَبْدِ مَا دَامَ فِي صَلَاتِهِ، وَمَا تَقَرَّبَ الْعِبَادُ إِلَى اللَّهِ بِمِثْلِ مَا خَرَجَ مِنْهُ. قَالَ أَبُو النَّضْرِ: يَعْنِي الْقُرْآنَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَيَكْرَهُ بَنُ حُنَيْسٍ قَدْ تَكَلَّمَ فِيهِ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَتَرَكَهُ فِي آخِرِ أَمْرِهِ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرْسَلًا.

واته: له نه بو هه ره یه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: پیغه مبره ی خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه تی: (خوای گه وه ره ریتی هه یچ شتیکی نه داوه به بهنده که ی که بی کات چاکتر بیت له دوو رکات نوێژ به جیتی بی نی، چاکه ده باریت به سهر نهو بهنده یه دا هه تا له نوێژدا بیت، بهنده به هه یچ شتی نزیک نابیته وه له خوا هینده ی به قورنان نزیک ده بیته وه).

۲۹۱۲ - (ضعیف) حَدَّثَنَا بِذَلِكَ إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْطَاةَ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّكُمْ لَنْ تَرْجِعُوا إِلَى اللَّهِ بِأَفْضَلَ بِمَا خَرَجَ مِنْهُ يَعْنِي الْقُرْآنَ.

واته: له جو بهیری کوری نه فیه وه ره زای خوای لی بی ده گپرنه وه، که

فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (به‌هیج شتی ناگه‌رینه‌وه بۆ لای خوای گه‌وره چاکتر بی له قورنان).

١٨ - باب

٢٩١٣ - (ضعیف) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ قَابُوسَ بْنِ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ كَالْبَيْتِ الْحَرَبِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له نیبنو عه‌باسه‌وه ره‌زای خوایان لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (هر دلی شتی له قورنانی تیدا نه‌بی نه‌و ده‌و مال‌یک‌ی کاول و ویرانه‌یه).

٢٩١٤ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، وَأَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ زُرِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يُقَالُ، يَغْنِي لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ: أَقْرَأُ وَارْتَقَى وَرَزَلَ كَمَا كُنْتَ تُرْتَلُ فِي الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَنَزِلَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَأُ بِهَا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَاصِمٍ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ.

واته: له (عبد الله) ی کوری عه‌مره‌وه هاتوه، که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم فهرموویه‌تی: (له‌به‌ه‌شتدا به قورنان خوین ده‌لین: له‌سه‌رخۆ بخوینه و به پله‌کانی به‌ه‌شتدا سه‌رکه‌وه هه‌روه‌ک چۆن له‌دنیا‌دا به‌ته‌رتیل و به‌ره‌وانی ده‌تخویند، چونکه پله‌و پایه‌ی تۆ دوا نایه‌ت دیاریی ده‌کات که ده‌بخوینی).

۲۹۱۵ - (حسن) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ حَلِّهِ، فَيُلْبَسُ تَاجُ الْكَرَامَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ زِدْهُ، فَيُلْبَسُ حُلَّةُ الْكَرَامَةِ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ ارْضَ عَنْهُ، فَيَرْضَى عَنْهُ، فَيَقَالُ لَهُ: اقْرَأْ وَارْقُ، وَيُزَادُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةٌ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ بَهْدَلَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، نَحْوَهُ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ. وَهَذَا أَصَحُّ عِنْدَنَا مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الصَّمَدِ، عَنْ شُعْبَةَ.

واته: لہ نہبو ہورہیرہوہ رەزای خوای لئی بئی دەگیرنەوہ، کہ فەرموویەتی: پیغەمبری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: (لەرۆژی قیامەتا قورنان دیت و دەلتی: ئەم پەرورەدگارم بپارێنەوہ بە خشل، نیتەر تاجی ریز و کەرامەتی لەسەر دەکریت، لەپاشدا دەلتی: ئەم پەرورەدگار بۆی زیاد بکە، پۆشاکێ ریز و کەرامەتی لەبەر دەکریت، لەپاشدا دەلتی: ئەم پەرورەدگار لیتی رازی بە، ئەویش لیتی رازی دەبێ، پیتی دەوتریت: لەسەر خو بھوینە، بە خویندنی ھەر ئایەتی چاکەییەکی بۆ زیاد دەکریت).

۱۹ - بَابُ

۲۹۱۶ - (ضعيف) حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ الْحَكَمِ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَجِيدِ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْطَلٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَرِضَتْ عَلَيَّ أَلْجُورُ أُمِّي حَتَّى الْقَدَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ، وَعَرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوبُ أُمِّي، فَلَمْ أَرْ ذَنْبًا أَعْظَمَ مِنْ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ آيَةٍ أَوْتِيَهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَذَكَرْتُ بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ فَلَمْ يَعْرِفْهُ وَاسْتَعْرَبَهُ، قَالَ مُحَمَّدٌ: وَلَا

أَعْرِفُ لِلْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْطَلٍ سَمَاعًا مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا قَوْلَهُ: حَدَّثَنِي مَنْ شَهِدَ حُطْبَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَسَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، يَقُولُ: لَا نَعْرِفُ لِلْمُطَّلِبِ سَمَاعًا مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَأَنْكَرَ عَلَيَّ بْنُ الْمَدِينِيِّ أَنْ يَكُونَ الْمُطَّلِبُ سَمِعَ مِنْ أَنَسٍ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوای لى بى ده گپړنه وه، که فەرموویه تی: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (پاداشتی نومه تم نیشان درا هه تا پاداشتی پوش یان خۆل یا هه رشتیک که بکه ویتته چاوه وه که له مزگه وتدا که وتبیّت و که سیک بیبیاته دهره وه، وه گونا هو تاوانی نومه تم نیشان درا هیچ گونا هو تاوانیکم نه دی گه وره تر بیّت له و تاوانه ی که که سیک سوره تی یان نایه تیکی قورنان فیرکرابی یان له بهری بووبی و پاشان له یادی بکات و کاری پی نه کات).

٢٠ - باب

٢٩١٧ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّهُ مَرَّ عَلَى قَارِيٍّ يَقْرَأُ، ثُمَّ سَأَلَ فَاسْتَرْجَعَ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَلَيْسَ أَلِ اللَّهِ بِهِ، فَإِنَّهُ سَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ يَسْأَلُونَ بِهِ النَّاسَ. وَقَالَ مُحَمَّدٌ: هَذَا خَيْثَمَةُ الْبَصْرِيُّ الَّذِي رَوَى عَنْهُ جَابِرُ الْجَعْفِيُّ، وَلَيْسَ هُوَ خَيْثَمَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَخَيْثَمَةُ هَذَا شَيْخٌ بَصْرِيٌّ يُكْنَى أَبَا نَصْرٍ قَدْ رَوَى عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَحَادِيثَ، وَقَدْ رَوَى جَابِرُ الْجَعْفِيُّ، عَنْ خَيْثَمَةَ، هَذَا أَيْضًا أَحَادِيثَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِذَلِكَ.

واته: له عیمرانی کوری حوصهینه وه ره زای خوای لى بى ده گپړنه وه، که

داویہ تی بہ لای قورنان خوینیکدا قورنانی دہ خویند داوای رۆزی و مال و سامانی لہ خہ لک دہ کرد پی، فہرموی: (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ). واتہ چۆن تووشی بہ لاو موسیبت بوو، لہ پاشدا فہرموی: بۆ خۆم گویم لہ پیغہ مبرہی خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو دہ فہرموو: (ہہر کہس قورنان دہ خوینی با داوای رۆزی و مال و سامان ہہر لہ خوا بکات پی، بہ راستی لہ مہودوا خہ لکانی دین قورنان دہ خوینن داوای رۆزی و مال و سامان خہ لک دہ کەن پی).

۲۹۱۸ - (ضعیف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو فَرْوَةَ يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ، عَنْ أَبِي الْمُبَارَكِ، عَنْ صُهَيْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا آمَنَ بِالْقُرْآنِ مَنْ اسْتَحْلَلَ حِمَارَهُ. هَذَا حَدِيثٌ لَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ، وَقَدْ حُوْلِفَ وَكِيعٌ فِي رِوَايَتِهِ وَقَالَ مُحَمَّدٌ: أَبُو فَرْوَةَ يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ الرَّهَافِيُّ لَيْسَ بِحَدِيثِهِ بَأْسٌ إِلَّا رِوَايَةً ابْنِهِ مُحَمَّدٍ عَنْهُ، فَإِنَّهُ يَرْوِي عَنْهُ مَنَاقِبَ. وَقَدْ رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ أَبِيهِ، هَذَا الْحَدِيثَ فَرَّادٌ فِي هَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ صُهَيْبٍ، وَلَا يُتَابَعُ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ عَلَى رِوَايَتِهِ، وَهُوَ ضَعِيفٌ. وَأَبُو الْمُبَارَكِ رَجُلٌ مَجْهُولٌ.

واتہ: لہ صوہیبہوہ رەزای خوای لی بی دہ گێرنەوہ، کہ فہرمویہ تی: پیغہ مبرہی خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرمویہ تی: (نہو شتانہی کہ خوای گہورہ لہ قورناندا حەرامی کردوون ہہر کہسی بہ حلالیان بزانی نہو نہو کہسہ باوہ پری بہ قورنان نہ).

۲۹۱۹ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ بَجْرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةٍ الْخَضْرَمِيِّ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ غَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: الْجَاهِرُ بِالْقُرْآنِ، كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ، وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْآنِ، كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ

الَّذِي يُسِرُّ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ أَفْضَلُ مِنَ الَّذِي يَجْهَرُ بِقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ، لَأَنَّ صَدَقَةَ السِّرِّ أَفْضَلُ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ صَدَقَةِ الْعَلَانِيَةِ، وَإِنَّمَا مَعْنَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ لِكَيْ يَأْمَنَ الرَّجُلُ مِنَ الْعُجْبِ، لَأَنَّ الَّذِي يُسِرُّ الْعَمَلَ لَا يُخَافُ عَلَيْهِ الْعُجْبُ مَا يُخَافُ عَلَيْهِ مِنَ عِلَانِيَتِهِ.

واته: له عوقبهی کوری عامیرهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که فرمویهتی: بۆ خۆم گویم له پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بوو ده یفرموو: (نهو کهسهی به دهنگی بهرز قورنان بخوینیت وهک نهو کهسه وایه به ناشکرا خیر و سه دهقه بکات، وه نهو کهسهی به دهنگی نزم قورنان بخوینیت وهک نهو کهسه وایه به نهیتی خیر و سه دهقه بکات).

٢١ - بَابُ

٢٩٢٠ - (صحيح) حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي لُبَابَةَ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنَامُ حَتَّى يَقْرَأَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَالزُّمَرِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، وَأَبُو لُبَابَةَ هَذَا شَيْخٌ بَصْرِيُّ قَدْ رَوَى عَنْهُ حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ غَيْرَ حَدِيثٍ، وَيُقَالُ اسْمُهُ: مَرْوَانُ. حَدَّثَنَا بِذَلِكَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ فِي كِتَابِ التَّارِيخِ.

واته: له عائیشهوه رهزای خوای لی بی ده گپرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم نه ده خهوت ههتا سورهتی (بنی اسرائیل) و سورهتی (الزمر) نه خویندایه.

٢٩٢١ - (ضعيف الإسناد) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ بَجْرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بِلَالٍ، عَنْ عِرْبَاضِ بْنِ

سَارِيَّةً، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ الْمُسَبِّحَاتِ قَبْلَ أَنْ يَزُفَ وَيَقُولَ: إِنَّ فِيهِنَّ آيَةً خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ آيَةٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له (عرباض)ی کورپی ساریهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم رانه نه کشا بۆ خهوتن ههتا نهو سوره تانهی نه خویندایه به (سبح) و (سبحان) و (یسبح) دهست پی ده کهن.

٢٢ - بَابُ

٢٩٢٢ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ طَهْمَانَ أَبُو الْعَلَاءِ الْحَقَّافُ قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعُ بْنُ أَبِي نَافِعٍ، عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ وَقَرَأَ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْحَشْرِ وَكَلَّمَ اللَّهُ بِهِ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِنْ مَاتَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ مَاتَ شَهِيدًا، وَمَنْ قَالَهَا حِينَ يُمْسِي كَانَ يَتْلُوكَ الْمَنْزِلَةَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واته: له مهعقیلی کورپی یه سارهوه رهزای خوای لی بی ده گێرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فرموویهتی: (هه رکهس به یانیان سی جار بلی: (أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) سی ئایهتی کۆتایی سورهتی (الحشر) بخوینی، خوای گه وره هه فتا هه زار مه لانیکه راده سپیری داوای لیخۆشبوونی بۆ بکهن ههتا ئیواره، نه گهر نهو رۆژهش مرد به شهیدی ده مری، نهوهی ئیوارانیش بیاخوینی به هه مان شیوه).

قورنان خویندنی پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم چون بووه

۲۳ - بَابُ مَا جَاءَ كَيْفَ كَانَتْ قِرَاءَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۲۹۲۳ - (ضعیف) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مَمْلُكٍ، أَنَّهُ سَأَلَ أُمَّ سَلَمَةَ، زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قِرَاءَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصَلَاتِهِ، فَقَالَتْ: مَا لَكُمْ وَصَلَاتُهُ؟ كَانَ يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ قَدْرَ مَا صَلَّى، ثُمَّ يُصَلِّي قَدْرَ مَا نَامَ، ثُمَّ يَنَامُ قَدْرَ مَا صَلَّى حَتَّى يُصْبِحَ، ثُمَّ نَعْتُ قِرَاءَتَهُ، فَإِذَا هِيَ تَنْعَتُ قِرَاءَةً مُفَسَّرَةً حَرْفًا حَرْفًا. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ لَيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مَمْلُكٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ. وَقَدْ رَوَى ابْنُ جُرَيْجٍ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُقَطِّعُ قِرَاءَتَهُ، وَحَدِيثُ اللَّيْثِ أَصَحُّ.

واته: له به علای کوری مهمله کهوه هاتووه، که سه بارهت به نوێژکردن و قورنان خویندنی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم له نوم سه له مهی هاوسه ری پرسیه؟ نوم سه له مه فهرمووی: ئیوه ناتوان وه کهوه بکهن که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم دهیکات، نهو نوێژی دهکرد جا نهوهنده ماوهی نوێژکردنه کهی دهخهوت، له پاشدا هه لئه سا نهوهنده ماوهی خهوتنه کهی نوێژی دهکرد، ئینجا دهخهوت نهوهنده ماوهی نوێژکردنه کهی، نهه حالته درێژی دهکیشا ههتا بهیانی، جا نوم سه له مه وهسفی قورنان خویندنه کهی کردو فهرمووی: پیت به پیت به ته رتیل و به رهوانی ده بخویندو حهقی خوی ده دایه.

۲۹۲۴ - (صحیح) حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَيْسٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ، عَنْ وَثْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَيْفَ كَانَ يُؤَوِّزُ مِنَ أَوَّلِ اللَّيْلِ أَمْ مِنْ آخِرِهِ؟ فَقَالَتْ: كُلُّ ذَلِكَ قَدْ كَانَ يَصْنَعُ، رُبَّمَا

أَوْتَرَزَ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ، وَرُبَّمَا أَوْتَرَزَ مِنْ آخِرِهِ. قُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً، فَقُلْتُ: كَيْفَ كَانَتْ قِرَاءَتُهُ؟ أَكَانَ يُسِرُّ بِالْقِرَاءَةِ أَمْ يَجْهَرُ؟ قَالَتْ: كُلُّ ذَلِكَ كَانَ يَفْعَلُ، قَدْ كَانَ رُبَّمَا أَسْرَرٌ وَرُبَّمَا جَهَرَ. قَالَ: فَقُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً قَالَ: قُلْتُ: فَكَيْفَ كَانَ يَصْنَعُ فِي الْجَنَابَةِ؟ أَكَانَ يَغْتَسِلُ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ، أَمْ يَنَامُ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ؟ قَالَتْ: كُلُّ ذَلِكَ قَدْ كَانَ يَفْعَلُ، فَرُبَّمَا اغْتَسَلَ فَنَامَ، وَرُبَّمَا تَوَضَّأَ فَنَامَ. قُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ.

واتە: (عَبْدُ اللَّهِ) ی کۆری ئەبو قەیس دەلێت: سەبارەت بە نوێژی وەتری پیتەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم لە عانیشەم پرسی؟ عانیشە رەزای خوای لێ بێ فەرمووی: هەندێ جار لەسەرەتای شەو وە نوێژی وەتری دەکرد، هەندێ جاری تریش لە کۆتایی شەودا نوێژی وەتری دەکرد، وتم: سوپاس بۆ خوا کارەکە ی بۆ فراوان کردووی. وتم: ئەی قورئان خوێندنی چۆن بوو، دەنگی بەرز دەکردهو یان بەبێ دەنگی دەخوێند؟ وتی: بە هەردوو شێوە کە قورئانی دەخوێند، جاری وابوو بەبێ دەنگی دەخوێند، وە جاری واشبوو دەنگی بەرز دەکردهو، وتم: سوپاس بۆ خوا کارەکە ی بۆ فراوان کردووی، وتی: وتم: ئەی بۆ لەشگرانی چی دەکرد خۆی دەشت نینجا دەخەوت یان دەخەوت لەپاشدا خۆی دەشت؟ فەرمووی: جاری وابوو خۆی دەشت نینجا دەخەوت، جاری واش هەبوو دەستنوێژی دەگرت نینجا دەخەوت، وتم: سوپاس بۆ خوا کارەکە ی بۆ فراوان کردووی.

٢٤ - بَابُ

٢٩٢٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ يَغْرِضُ نَفْسَهُ بِالْمَوْقِفِ، فَقَالَ: أَلَا رَجُلٌ

يُخَمِّلَنِي إِلَى قَوْمِهِ؟ فَإِنَّ قُرَيْشًا قَدْ مَنَعُونِي أَنْ أُبَلِّغَ كَلَامَ رَبِّي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له جابیره وه ره زای خواى لى بى ده گټړنه وه، که فرموویه تی: پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم له عده رفات خوی نیشانی خه لکه که دا، فرمووی: (ته وه پیاوئ نیه بمباهته وه بو ناو قه ومه که ی؟ چونکه بیگومان قوره یش ریگری نه وه یان لیکر دووم وته ی بهر وه ردگار میان پی رابگه یم).

۲۵ - بَابُ

٢٩٢٦ - (ضعيف) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ الهمدانيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: مَنْ شَعَلَهُ الْقُرْآنُ عَنْ ذِكْرِي وَمَسْأَلَتِي أَعْطَيْتُهُ أَفْضَلَ مَا أُعْطِيَ السَّائِلِينَ، وَفَضْلُ كَلَامِ اللَّهِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ.

واته: له نښې سه عيدهوه ره زای خواى لى بى ده گيړنه وه، که فهرموويه تى: پيڅه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تى: (خواى گه وره ده فهرمويت: ههرکس خوى سهرقال بکات به قورئانه وه به شيويه بواري يادى خواو پارانه وهى نه بى، له وه چاکترى پى ده به خشم که داواکاران داواى ده کن، فه زلى وتهى خوا به سهر وتهى خه برى خواوه وه که فه زلى خوا وايه به سهر دروستکراوانيه وه).

باسه کانی خویندنه وهی قورئان له پیغه مبهروهه صلی الله علیه وسلم

٤٣ - أَبْوَابُ الْقِرَاءَاتِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ده بارهی سوره تی (الفاتحه)

١ - بَابُ فِي فَاتِحَةِ الْكِتَابِ

٢٩٢٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْطَعُ قِرَاءَتَهُ يَقْرَأُ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)، ثُمَّ يَقِفُ، (الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)، ثُمَّ يَقِفُ، وَكَانَ يَقْرَأُهَا: (مَلِكِ يَوْمَ الدِّينِ). هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَبِهِ يَقْرَأُ أَبُو عُبَيْدٍ وَيَخْتَارُهُ. هَكَذَا رَوَى يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ، وَغَيْرُهُ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِمُتَّصِلٍ لِأَنَّ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ، رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ مَمْلُوكٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ. وَحَدِيثُ اللَّيْثِ أَصَحُّ، وَلَيْسَ فِي حَدِيثِ اللَّيْثِ: وَكَانَ يَقْرَأُ (مَلِكِ يَوْمَ الدِّينِ).

واته: له نومو سه له مبهروهه ره زای خوا ی لى بى ده گپرنه وه، كه فهرموويه تی: پیغه مبهرى خوا صلی الله علیه وسلم قورئان خویندنه كه ی ده بپری، (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) ده خویند، له پاشدا راده وهستا، نینجا (الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) ده خویند، له پاشدا راده وهستا، (مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ) به (مَلِكِ يَوْمَ الدِّينِ) ده بخویند وه.

٢٩٢٨ - (ضعيف الإسناد) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ الرَّمْلِيُّ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

سنن الترمذی بهرگی سیئہم - باہ کانی خویندہ وہی قورنان له پیغہ مبهروه صلى الله عليه وسلم.

وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ، وَأَرَاهُ قَالَ، وَعُثْمَانَ كَانُوا يَقْرءُونَ (مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ). هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ هَذَا الشَّيْخِ أَيُّوبَ بْنِ سُوَيْدٍ الرَّمْلِيِّ. وَقَدْ رَوَى بَعْضُ أَصْحَابِ الزُّهْرِيِّ، هَذَا الْحَدِيثَ عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ كَانُوا يَقْرءُونَ (مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ) وَقَدْ رَوَى عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ كَانُوا يَقْرءُونَ (مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ).

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که پیغہ مبهره صلى الله عليه وسلم و پیشه وایان نه بو به کر و عومهر و عوسمان ره زای خویان لی بی به (مالک یوم الدین) ده یاخویندہ وه.

۲۹۲۹ - (ضعیف الإسناد) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ: (أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنُ بِالْعَيْنِ). حَدَّثَنَا سُوَيْدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ. وَأَبُو عَلِيٍّ بْنُ يَزِيدَ هُوَ: أَخُو يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. قَالَ مُحَمَّدٌ: تَقَرَّرَ ابْنُ الْمُبَارَكِ بِهَذَا الْحَدِيثِ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، وَهَكَذَا قَرَأَ أَبُو عُبَيْدٍ: وَالْعَيْنُ بِالْعَيْنِ، اتِّبَاعًا لِهَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له نه نه سی کوری مالیکه وه ره زای خوی لی بی ده گپړنه وه، که پیغہ مبهره صلى الله عليه وسلم بهم شیوه یه (أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنُ بِالْعَيْنِ) ده خویندہ وه.

۲۹۳۰ - (ضعیف الإسناد) حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رِشْدِيُّ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ بْنِ أَنْعَمٍ، عَنْ عُثْبَةَ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ نُسَيْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنَمٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ: (هَلْ تَسْتَطِيعُ رَبُّكَ).

سنن الترمذی بدرگی سیّهم - باه کانی خویندهوی قورنان له پیغه مبهروه صلی الله علیه وسلم.

هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ رِشْدِينَ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ، وَرِشْدِينُ بْنُ سَعْدٍ وَالْأَفْرِيقِيُّ يُضَعَّفَانِ فِي الْحَدِيثِ.

واته: له موعازی کوپری جه به له وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهره صلی الله علیه وسلم (هَلْ يَسْتَطِيعُ رُتْكَى بَه) (هَلْ تَسْتَطِيعُ رُتْكَ) ده خوینده وه.

ده باره ی سوره تی هود

۲ - بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ هُودٍ

۲۹۳۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَفْصٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتُ الْبُنَائِي، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُهَا: (إِنَّهُ عَمِلَ غَيْرَ صَالِحٍ). هَذَا حَدِيثٌ قَدْ رَوَاهُ غَيْرُ وَاحِدٍ عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِي، نَحْوُ هَذَا وَهُوَ حَدِيثٌ ثَابِتِ الْبُنَائِي وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثُ أَيْضًا عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ يَزِيدَ، قَالَ: وَسَمِعْتُ عَبْدَ بْنَ حُمَيْدٍ، يَقُولُ: أَسْمَاءُ بِنْتُ يَزِيدَ هِيَ أُمُّ سَلَمَةَ الْأَنْصَارِيَّةُ. كِلَا الْحَدِيثَيْنِ عِنْدِي وَاحِدٌ، وَقَدْ رَوَى شَهْرُ بْنُ حَوْشَبٍ غَيْرَ حَدِيثٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ وَهِيَ أَسْمَاءُ بِنْتُ يَزِيدَ، وَقَدْ رَوَى عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوُ هَذَا.

واته: له نومو سه له مبهروه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهره صلی الله علیه وسلم (إِنَّهُ عَمِلَ غَيْرَ صَالِحٍ) به (إِنَّهُ عَمِلَ غَيْرَ صَالِحٍ) ده خوینده وه.

۲۹۳۲ - (صحيح) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، وَحَبَّانُ بْنُ هِلَالٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا هَارُونُ النَّحْوِيُّ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَائِي، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: (إِنَّهُ عَمِلَ غَيْرَ صَالِحٍ). وَهَكَذَا فَرَمُوودَه ی ئیشو وایه.

دهرباره‌ی سوره‌تی (الکَهِف)

۳ - بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْكَهْفِ

۲۹۳۳ - (ضعیف الإسناد) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ الْبَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْجَارِيَةِ الْعَبْدِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَرَأَ: (قَدْ بَلَغْتَ مِنَ لَدُنِّي عُذْرًا) مُثَقَّلَةً. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَأُمَيَّةُ بْنُ خَالِدٍ ثِقَةٌ وَأَبُو الْجَارِيَةِ الْعَبْدِيُّ شَيْخٌ مَجْهُولٌ وَلَا يُعْرَفُ اسْمُهُ.

واته: له ثوبه‌ی کوری که عبه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه مبه‌ر صلی الله علیه وسلم به (قَدْ بَلَغْتَ مِنَ لَدُنِّي عُذْرًا) ده‌بخوینده‌وه.

۲۹۳۴ - (صحيح المتن) حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَوْسٍ، عَنْ مِصْدَعِ أَبِي يَحْيَى، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ: (فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ). هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَالصَّحِيحُ مَا رَوَى عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قِرَاءَتُهُ. وَيُرْوَى أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَعَمَرُو بْنُ الْعَاصِ اخْتَلَفَا فِي قِرَاءَةِ هَذِهِ الْآيَةِ وَارْتَفَعَا إِلَى كَعْبِ الْأَخْبَارِ فِي ذَلِكَ، فَلَوْ كَانَتْ عِنْدَهُ رِوَايَةٌ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَأَسْتَعْنَى بِرِوَايَتِهِ وَلَمْ يَخْتَجِ إِلَى كَعْبٍ.

واته: له ثوبه‌ی کوری که عبه‌وه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که پیغه مبه‌ر صلی الله علیه وسلم به (فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ) ده‌بخوینده‌وه.

دهرباره‌ی سوره‌تی (الرُّوم)

٤ - بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الرُّومِ

٢٩٣٥ - (صحيح) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَطِيَّةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ بَدْرٍ ظَهَرَتِ الرُّومُ عَلَى فَارِسَ، فَأَعْجَبَ ذَلِكَ الْمُؤْمِنِينَ، فَتَرَكْتُ: (الْمُغْلِبَتِ الرُّومُ)، إِلَى قَوْلِهِ: (يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ) قَالَ: فَفَرَحَ الْمُؤْمِنُونَ بِظُهُورِ الرُّومِ عَلَى فَارِسَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ. وَيُقْرَأُ: (غَلِبَتْ) وَ (غُلِبَتْ) يَقُولُ: كَانَتْ غُلِبَتْ ثُمَّ غَلِبَتْ، هَكَذَا قَرَأَ نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ: غَلِبَتْ.

واته: له نه‌ی سه‌عیده‌هه ره‌زای خوای لی بی ده‌گیرنه‌وه، که فهرموویه‌تی: کاتی فارسه‌کان سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر رۆمه‌کاندا کافره‌کانی قوره‌یش زۆریان پی خوش بوو چونکه فارسه‌کان بت په‌رست بوون، وتیان: ئیمه‌یش سه‌رده‌که‌وین به‌سه‌ر موسولماناندا، نه‌م نایه‌ته‌هه دابه‌زی: (غُلِبَتِ الرُّومُ (٢) فِي أَذَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ (٣) فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدِ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ). واته: رۆمه‌کان تیکشکیتیران به‌ ده‌ست فارسه‌کان، له نزیکترین و نزمترین ولاتیاندا، به‌لام له ناینده‌هه رۆمه‌کان دوا‌ی شکستیان سه‌رده‌که‌ونه‌وه له‌چهند سالی‌کدا (چهند سالی‌کی داهاتوو نیوان سی بۆ نو سال) هه‌موو کار و فرمانی به‌ده‌ست خوایه له‌وهو پی‌ش و له‌وه و دوا‌ش، جا نه‌و رۆژه ئیمانداران خوشحال و شاد ده‌بن.

نه‌وه بوو له جه‌نگی به‌دردا رۆمه‌کان سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر فارسه‌کاندا، موسولمانان زۆر خوشحال بوون. نه‌صری کوپی عه‌لی به (غَلِبَتْ) و (غُلِبَتْ) ده‌بخوینده‌وه.

۲۹۳۶ - (حسن) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَعِيمُ بْنُ مَيْسَرَةَ النَّخَوِيُّ، عَنْ فَضِيلِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةِ الْعَوَظِيِّ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ) فَقَالَ: (مِنْ ضَعْفٍ). حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ فَضِيلِ بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطِيَّةِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ فَضِيلِ بْنِ مَرْزُوقٍ.

واته: له نیبنو عومره وه رهزای خوایان لی بی ده گپرنه وه، که (خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ) ی به (مِنْ ضَعْفٍ). خویندنه وه بو پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم.

ده باره ی سورته ی (القمر)

۵ - بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الْقَمَرِ

۲۹۳۷ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ: (فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) ی کورپی مهسعوده وه رهزای خوا ی لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بهم شیویه نه م ثایه ته ی ده خویندنه وه: (فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ).

دهر باره ی سورته تی (الواقعة)

٦ - بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْوَاقِعَةِ

٢٩٣٨ - (صحيح الإسناد) حَدَّثَنَا يَشْرُ بْنُ هَلَالٍ الصَّوَّافُ البَصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الصُّبُعِيُّ، عَنْ هَارُونَ الْأَعْوَرِ، عَنْ بُدَيْلِ بْنِ مَيْسَرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْرَأُ: (فُرُوحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّةُ نَعِيمٍ). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ هَارُونَ الْأَعْوَرِ.

واته: له عائشه وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که پیغه مبهر صلی الله علیه وسلم بهم شیویه نهم نایه تهی ده خوتینده وه: (فُرُوحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّةُ نَعِيمٍ).

دهر باره ی سورته تی (اللیل)

٧ - بَاب: وَمِنْ سُورَةِ اللَّيْلِ

٢٩٣٩ - (صحيح) حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، قَالَ: قَدِمْنَا الشَّامَ فَأَتَانَا أَبُو الدَّرْدَاءِ، فَقَالَ: أَفِيكُمْ أَحَدٌ يَقْرَأُ عَلَيَّ قِرَاءَةَ عَبْدِ اللَّهِ؟ قَالَ: فَأَشَارُوا إِلَيَّ، فَقُلْتُ: نَعَمْ أَتَا، قَالَ: كَيْفَ سَمِعْتَ عَبْدَ اللَّهِ، يَقْرَأُ هَذِهِ الْآيَةَ (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى)؟ قَالَ: قُلْتُ: سَمِعْتُهُ يَقْرَأُهَا: (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى) وَالذِّكْرَ وَالْأُنْثَى، فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: وَأَنَا وَاللَّهِ هَكَذَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقْرَأُهَا، وَهَؤُلَاءِ يُرِيدُونَنِي أَنْ أَقْرَأَهَا (وَمَا خَلَقَ) فَلَا أَتَابِعُهُمْ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. وَهَكَذَا قِرَاءَةُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَالنَّهَارَ إِذَا تَجَلَّى) وَالذِّكْرَ وَالْأُنْثَى.

واته: له عدلقه مده وه رهزای خوای لی بی ده گپرنه وه، که فهرموویه تی: روستین بو شام، نه بو دهر دا رهزای خوای لی بی هات بو لامان، فهرمووی: نه ری که سینکتان

لەناودایە خوێندنەوهی (عبد اللہ)ی کورپی مەسعودم رەزای خواى لى بى بۆ بخوینیتەوه؟ وتى: ئاماژەیان بۆ من کرد، وتم: بەلى من، فەرمووی: وهك تۆ لیت بیستووه (عبد اللہ) ئەم نایەتەى: (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى) چۆن دەخویندەوه؟ وتى: وتم: گویم لى بو بەم شێوەیە دەبخویندەوه: (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى) وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى. فەرمووی: سویند بە (اللہ) منیش بەهەمان شێوە بیستوومە لە پێغەمبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم دەبخویندەوه، ئەوان دەیانەوی بەم شێوەیە ببخوینمەوه: (وَمَا خَلَقَ)، بەلام شوین ئەوان ناکەوم.

دەربارەى سورەتى (الذاریات)

۸ - بَابُ: وَمَنْ سُورَةُ الذَّارِيَاتِ

۲۹۴۰ - (صحيح المتن) حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: أَقْرَأَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِنِّي أَنَا الرِّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واتە: لە (عبد اللہ)ی کورپی مەسعودەوه رەزای خواى لى بى دەگێرنەوه، کە فەرموویەتى: پێغەمبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم بەم شێوەیە ئەم نایەتەى بۆ خویندەوه: (إِنِّي أَنَا الرِّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ).

دهرباره ی سورته تی (الحج)

۹ - بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْحَجِّ

۲۹۴۱ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ، وَالْفَضْلُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرِ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَرَأَ: (وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى). هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ، وَهَكَذَا رَوَى الْحَكَمُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ قَتَادَةَ، وَلَا نَعْرِفُ لِقَتَادَةَ سَمَاعًا مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ أَنَسٍ وَأَبِي الطُّفَيْلِ، وَهَذَا عِنْدِي حَدِيثٌ مُخْتَصَرٌ إِنَّمَا يَرَوَى عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي السَّفَرِ، فَقَرَأَ: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ) الْحَدِيثُ بِطَوْلِهِ، وَحَدِيثُ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ عِنْدِي مُخْتَصَرٌ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ.

واته: له عیمرانی کوری حوصهینه وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم بهم شیویه نه نایه تهی ده خوینده وه: (وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى).

واته: له عیمرانی کوری حوصهینه وه رهزای خوای لی بی ده گینه وه، که فهرموویه تی: له سه فهریکدا له خزمهت پیغه مبهردا صلی الله علیه وسلم بووین، نه نایه تهی بهم شیویه ده خوینده وه: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا).

١٠ - بَاب

٢٩٤٢ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: بِنَسَمَا لِأَخَدِهِمْ، أَوْ لِأَخَدِكُمْ أَنْ يَقُولَ: نَسِيتُ آيَةَ كَيْتٍ وَكَيْتَ بَلْ هُوَ نُسَيْي، فَاسْتَذْكِرُوا الْقُرْآنَ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ هُوَ أَشَدُّ تَقْصِيًّا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ مِنْ عَقْلِهِ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

واته: له (عبد الله) وه رهزای خویان لی بئی ده گێڕنهوه، که پیغه مبههر صلی الله علیه وسلم فهرموویهتی: (چهند خراپ و ناشیرینه که بلی: من نهو نایه ته نهو نایه ته له بیرچۆتهوه، به لکو له بیرى براوه تهوه، قورنان بخویننهوهوه و بیکه نه به ویردی سه رزماتان، سویند به وهی نه فسی منی به دهسته، قورنان زۆر زووتر له دلی خه لک ده رده چیت له و و شتر و ناژه له به سراوانه ی که له پەت به رده بن).

ده رباره ی خویندنه وه ی قورنان به جهوت شیوه

١١ - بَابُ مَا جَاءَ أَنْزَلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ

٢٩٤٣ - (صحیح) حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنِ الْمَسْنُورِ بْنِ مَخْرَمَةَ، وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ، أَخْبَرَاهُ أَنَّهَا سَمِعَا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، يَقُولُ: مَرَرْتُ بِهَيْشَامِ بْنِ حَكِيمٍ بْنِ جِرَامٍ وَهُوَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْتَمَعْتُ قِرَاءَتَهُ، فَإِذَا هُوَ يَقْرَأُ عَلَى حُرُوفٍ كَثِيرَةٍ لَمْ يَقْرَأْنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَكِدْتُ أُسَاوِرُهُ فِي الصَّلَاةِ، فَنَظَرْتُ حَتَّى سَلَّمَ، فَلَمَّا سَلَّمَ لَبَّيْتُهِ بِرِدَائِهِ، فَقُلْتُ: مَنْ أَفْرَاكَ هَذِهِ السُّورَةَ الَّتِي سَمِعْتُكَ تَقْرُؤُهَا؟ فَقَالَ: أَقْرَأْنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ: قُلْتُ لَهُ: كَذَبْتَ وَاللَّهِ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ أَفْرَأَنِي هَذِهِ السُّورَةَ الَّتِي تَقْرُؤُهَا. فَاَنْطَلَقْتُ أَفُوْدُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى حُرُوفٍ لَمْ تُقَرِّئْنِيهَا، وَأَنْتَ أَفْرَأَنِي سُورَةَ الْفُرْقَانِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَرْسِلْهُ يَا عُمَرُ، أَفْرَأُ يَا هِشَامُ، فَقَرَأَ عَلَيْهِ الْقِرَاءَةَ الَّتِي سَمِعْتُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَكَذَا أَنْزِلْتُ. ثُمَّ قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَفْرَأُ يَا عُمَرُ فَقَرَأْتُ الْقِرَاءَةَ الَّتِي أَفْرَأَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: هَكَذَا أَنْزِلْتُ. ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أَنْزَلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ فَأَقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنْهُ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ. وَقَدْ رَوَى مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ فِيهِ الْمِسْوَرُ بْنُ مَخْرَمَةَ.

واتە: لە پێشەوا عومەری کۆری (خَطَّاب)ەوە رەزای خوای لی بی دەگێڕنەو، کە فەرموویەتی: گویم لە هیشامی کۆری حیزام بوو لەنوێژدا سورەتی فورقانی دەخویند، شیوەی خوێندنەکە ی جیا بوو لە خوێندنەکە ی من، منیش قورئانەکەم لەلای پێغەمبەرەو صلی اللہ علیہ وسلم خۆی خویند بوو، خەریک بوو نوێژەکە ی پی ببرم، بەلام مۆلەتم دا هەتا لەنوێژ بوەو، نینجا توند یەخەیم گرت و بەرۆکی پۆشاکەکەیم لەسەر سنگی کۆکردەو لەسەر ئەو شیوەیە بە راکێشان بردم بۆلای پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم وتم: گویم لی بوو ئەمە بە شیوەیە سورەتی فورقانی دەخویند جیا یە لەگەڵ ئەوەدا کە من لای تۆ خویندووم، پێغەمبەرەو صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: (ئە ی عومەر یەخە ی بەردە، ئە ی هیشام! نادە ی بخوینە). هیشام بەو شیوەیە خویندی کە من گویم لی بوو، پێغەمبەرەو صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: (تا بەم شیوەیەش هاتۆتە خوارەو). لەپاشدا بەمنیشی فەرموو: (نادە ی تۆش بیخوینە). منیش خویندم، پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم

فهرمووی: (نا بهم شیوهیهش هاتۆته خواره وه) له پاشدا فهرمووی: نه م قورنانه به
حهوت شیوه هاتۆته خواره وه، جا ئیوه به کام شیوه به ناسانی بۆتان ده خوینرت بهو
شیوه به بیخوینن).

٢٩٤٤ - (حسن صحیح) حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى،
قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ، قَالَ: لَقِيَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَبْرِيلَ، فَقَالَ: يَا جَبْرِيلُ إِنِّي بُعِثْتُ إِلَى أُمَّةٍ أُمِّيَّةٍ:
مِنْهُمْ الْعَجُوزُ، وَالشَّيْخُ الْكَبِيرُ، وَالْعُلَامُ، وَالْجَارِيَةُ، وَالرَّجُلُ الَّذِي لَمْ يَفْرَأْ كِتَابًا قَطُّ، قَالَ:
يَا مُحَمَّدُ إِنَّ الْقُرْآنَ أَنْزَلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ. وَفِي الْبَابِ عَنْ عُمَرَ، وَخَذِيفَةَ بْنِ الْيَمَانِ،
وَأُمِّ أَيُّوبَ وَهِيَ امْرَأَةُ أَبِي أَيُّوبَ، وَسَمْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي جَهْمٍ بَنِ
الْحَارِثِ بْنِ الصِّمَّةِ، وَعَمْرُو بْنُ الْعَاصِ، وَأَبِي بَكْرَةَ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ قَدْ
رُوِيَ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ.

واته: له نویه کوری که عبه وه ره زای خوای لی بئی ده گپرنه وه، که
فهرموویه تی: جبریل هات بۆلای پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم، فهرمووی:
(نه ی جبریل، من راوانه کراوم بۆلای نومه تیکی نه خویندنه وار: هه یانه پیره ژنه،
هه یانه پیاوی پیرو به سالآچوه، هه یانه غولامه، هه یانه که نیزه که، پیاوی وایان
تیدایه هه رگیز نه کتیبی نه نامه یه کی نه خویندۆته وه)، جبریل فهرمووی: (نه ی
موحه مه د، قورنان به ههوت شیوه هاتۆته خواره وه، جا به هه ر شیوه به بیخویننه وه
دروسته).

١٢ - بَابُ

٢٩٤٥ - (صحیح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا
الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مَنْ نَفَسَ عَنْ أَخِيهِ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا قَعَدَ قَوْمٌ فِي مَسْجِدٍ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَذَكَّرُونََهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَعَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ، وَخَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَمَنْ أَبْطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ. هَكَذَا رَوَى غَيْرُ وَاحِدٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلَ هَذَا الْحَدِيثِ. وَرَوَى أَشْبَاهُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: حَدَّثْتُ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ بَعْضَ هَذَا الْحَدِيثِ.

واتە: لە ئەبو هورەیرەوہ رەزای خوای لى بى دەگێرنەوہ، کە فەرموویەتى: پیغەمبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتى: (هەرکەس ناخۆشى و خەم و پەژارەییەکی دنیا لەسەر موسوڵمانى سوک بکات و لە تەنگانەییە رزگاری بکات، خوای گەورە لە پۆژی قیامەتدا ناخۆشى و خەم و پەژارەییەکی لەسەر سوک دەکات و لە تەنگانەییە رزگاری دەکات، وە هەرکەس عەیب و عاری موسوڵمانى پپۆشى خوای گەورە لە دنیاو دواپۆژدا عەیب و عاری ئەو دەپۆشیت، هەرکەس بارى شانى موسوڵمانى سوک بکات خوای گەورە لە دنیاو دواپۆژدا بارى شانى سوک دەکات، هەرکەسى رینگەییە بگرى بۆ بە دەسپێنانى زانستى شەرعى و بەسود، خوای گەورە رینگەیی بەهەشتى بۆ ئاسان دەکات، بەردەوام خوای گەورە یارمەتى دەرى بەندەکانیەتى مادەم ئەوان یارمەتى دەرى برا موسوڵمانەکانیان بن، هەر کۆمەڵیک لەبەر رەزامەندى خوا کۆببنەوہ لە مائیک لە مائەکانى خوای گەورەدا قورئان بخوینن ولەناو خویناندا دەورى بکەنەوہ و اتاو ماناکەى لیک بەدەنەوہ، ئەوا بێگومان ئارامى و دلنیاى بەسەریاندا دادەباریت و، رەحمەت و میهرەبانى دایان دەپۆشیت، مەلانیکیە دەورەیان لێدەدەن، ئەوێ کردەوێ دواى بجات، رەچەلەک و نەژاد و نەسەبى پپشى ناخات).

۱۳ - بَاب

۲۹۴۶ - (ضعیف الإسناد) حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ أَسْبَاطٍ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فِي كَمْ أَقْرَأَ الْقُرْآنَ؟ قَالَ: اخْتِمُهُ فِي شَهْرٍ. قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: اخْتِمُهُ فِي عَشْرِينَ قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: اخْتِمُهُ فِي خَمْسَةِ عَشَرَ. قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: اخْتِمُهُ فِي عَشْرِ. قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: اخْتِمُهُ فِي خَمْسٍ. قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ. قَالَ: فَمَا رَخَّصَ لِي. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ، يُسْتَعْرَبُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو. وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَمْ يَقِفْهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثٍ، وَرُوِيَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: اقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي أَرْبَعِينَ وَقَالَ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: وَلَا تُحِبُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يَأْتِيَ عَلَيْهِ أَكْثَرُ مِنْ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، وَلَمْ يَقْرَأِ الْقُرْآنَ لِهَذَا الْحَدِيثِ. وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثٍ لِلْحَدِيثِ الَّذِي رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَخَّصَ فِيهِ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ، وَرُوِيَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي رَكْعَةٍ يُؤَيِّرُ بِهَا وَرُوِيَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ أَنَّهُ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي رَكْعَةٍ فِي الْكَعْبَةِ وَالتَّزْوِيلِ فِي الْقِرَاءَةِ أَحَبُّ إِلَيَّ أَهْلِ الْعِلْمِ.

واته: له (عبد الله) كورپی عه مرهوه رهزای خوايان لى بى ده گيترنهوه، كه
فهرموويه تى: وتم: نهى پیغهمبهری خوا صلی الله علیه وسلم، له ماوهی چهند روژدا
قورنان خه تم بکهم؟ فهرمووی: (مانگی جاری)، وتم: توانای لهوه زیاترم ههیه،
فهرمووی: (بیست روژ جاری)، وتم: توانای لهوه زیاترم ههیه، فهرمووی: (پانزده روژ

جاری)، وتم: توانای لهوه زیاترم ههیه، فهرمووی: (ده روژ جاری)، وتم: توانای لهوه زیاترم ههیه، فهرمووی: (پینج روژ جاری)، وتم: توانای لهوه زیاترم ههیه، مؤلهتی پی نهدام له پینج روژ که متر خه تمی قورئان بکه.

واته: هه له (عبد الله)ی کورپی عه مبهروهه رهزای خویان لی بی ده گێرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فهرمووی: (هه که سێ له ماوهی سێ روژ که متر قورئان خه تم بکات نهوه له قورئان حالی نه بووه).

٢٩٤٧ - (صحيح) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي التَّضَرِّ البَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ هُوَ ابْنُ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ الْقَضَلِ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ: اقْرَأِ الْقُرْآنَ فِي أَرْبَعِينَ.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. وَقَدْ رَوَى بَعْضُهُمْ عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ الْقَضَلِ، عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو أَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَرْبَعِينَ.

واته: له (عبد الله)ی کورپی عه مبهروهه رهزای خویان لی بی ده گێرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم پیی فهرمووه: (چل روژ جاری قورئان خه تم بکه).

واته: له وه هه بی کورپی مونه بیهوه رهزای خویان لی بی ده گێرنهوه، که پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم فرمانی کرد به (عبد الله)ی کورپی عه مر که چل روژ جاری قورئان خه تم بکات.

٢٩٤٨ - (ضعيف الإسناد) حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ الرَّبِيعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحُ الْمُرَيْطِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: الْحَالُ الْمُرَجَلُ. قَالَ: وَمَا

الحَالُ الْمُرْتَحِلُ؟ قَالَ: الَّذِي يَضْرِبُ مِنَ أَوَّلِ الْقُرْآنِ إِلَى آخِرِهِ كُلَّمَا حَلَّ ارْتَحَلَ. هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ، لَا نَعْرِفُهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ إِلَّا مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَإِسْنَادُهُ لَيْسَ بِالْقَوِيِّ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحُ الْمُرَيْطِيُّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَحْوَهُ بِمَعْنَاهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ. وَهَذَا عِنْدِي أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ نَصْرِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ اِهْتِشَامِ بْنِ الرَّبِيعِ.

واته: له ئیبنو عه باسه وه ره زای خویان لی بی ده گێرنه وه، که فەرموویه تی: پیاوی وتی: نهی پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم، چ کار و کرده وهیه له لای خوا خۆشه ویستینه؟ فەرمووی: (کارو کرده وهی نهو که سهی له سه ره تا وه قورنان ده خوینی جا کاتی تهواوی کرد سه ره له نوێ ده ست بی ده کاته وه).

۲۹۴۹ - (صحيح) حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَمْ يَقْفَهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقْلٍ مِنْ ثَلَاثٍ. هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، بِهَذَا الْإِسْنَادِ نَحْوَهُ.

واته: له (عبد الله)ی کوری عه مبهروه ره زای خویان لی بی ده گێرنه وه، که پیغه مبهری خوا صلی الله علیه وسلم فەرموویه تی: (هه رکه سی له ما وهی سی روژ که متر قورنان خه تم بکات نه وه له قورنان حالی نه بوه).

ناوەرۆك

باسمہ کالی پزیشکی له پتھمبروهه صلى الله عليه وسلم..... ۵

۵. دهربارې به دورکو تنه وه له مهنډې خواردن لېږم نه خوښه له نه خوښه کان .....
 ۷. دهربارې سوربوون له سمر چاره سرگردنی نه خوښ .....
 ۸. دهربارې چ خواردنې ده دريت به نه خوښ .....
 ۹. دهربارې خواردن و خواردنه به وژر مده نه به نه خوښه کانتان .....
 ۹. نموي هاتووه دهربارې رهشکه .....
 ۱۰. نموي هاتووه دهربارې ميزي وشر .....
 ۱۰. دهربارې که سي خوي بکوږي به زه هر يان هر شتي کي تر .....
 ۱۲. دهربارې به کارهيناني مادي سر خوښکه ر چاره سري نه خوشي .....
 ۱۳. دهربارې در مان تکانده لوت .....
 ۱۵. دهربارې ريگري له خو داخکردن به مبه ستي چاره سري .....
 ۱۵. دهربارې روخ ستي خو داخکردن به مبه ستي چاره سري .....
 ۱۶. نموي هاتووه دهربارې که له شاخ .....
 ۱۸. نموي هاتووه دهربارې چاره سري به خنه .....
 ۱۹. نموي هاتووه دهربارې خرابي نوشته کردن .....
 ۲۰. نموي هاتووه دهربارې روخ سته له مده .....
 ۲۱. نموي هاتووه دهربارې نوشته کردن به (معوذتين) .....
 ۲۱. نموي هاتووه دهربارې چاره زار .....
 ۲۳. نموي هاتووه دهربارې جوي بس هقه .....

- دەربارەى كرى وەرگرتن لەسەر دوعاو نوشتە كردن ٢٤
- نەوێ هاتوو دەربارەى نوشتە و دەرمان ٢٦
- نەوێ هاتوو دەربارەى دۆمەلەن و خورماى عەجوە ٢٧
- نەوێ هاتوو دەربارەى كرى كاهين ٢٩
- نەوێ هاتوو دەربارەى خراپى نوشتە هەلەسەين ٣٠
- نەوێ هاتوو دەربارەى دابەزاندنى تا بە ئاو ٣٠
- دەربارەى جوتبوون لەگەڵ ئافرەتى شيردەرى سەك پەر ٣٢
- دەربارەى دەرمانى نەخۆشى (ذات الجنب) ٣٣
- نەوێ هاتوو دەربارەى سەنەمەكى ٣٥
- نەوێ هاتوو دەربارەى چارەسەرى بە هەنگوین ٣٦
- دەربارەى چارەسەرى بە خۆلەمیش ٣٨
- باسەكانى میرات لە پێتمەبرووە صلى الله عليه وسلم ٤٢**
- هەركەس مالى لەپاش بەجێمىنى نەو بە میرتگرەكانىهەتى ٤٢
- دەربارەى فێربوونى زانستى میرات ٤٣
- نەوێ هاتوو دەربارەى میراتى كچان ٤٣
- نەوێ هاتوو دەربارەى میراتى كچى كۆر لەگەڵ كچى پشت ٤٤
- نەوێ هاتوو دەربارەى میراتى براى داىك و باوكى ٤٥
- نەوێ هاتوو دەربارەى میراتى كۆران و كچان ٤٧
- نەوێ هاتوو دەربارەى میراتى چەند خوشكى ٤٧
- دەربارەى میراتگرى بەش ديارى نەكراو^١ ..... ٤٩
- سەبارەت بە میراتى باپەرە باوكى باوك ٤٩
- نەوێ هاتوو سەبارەت بە میراتى داپەرە ٥٠
- سەبارەت بە میراتى داپەرە لەگەڵ كۆرەكەى ٥٣
- نەوێ هاتوو دەربارەى میراتى خال ٥٣
- نەوێ هاتوو دەربارەى كەسى بىر و میراتگرى نەبى ٥٤
- نەوێ هاتوو دەربارەى میراتى بەندەى رزگار كراو ٥٥

- دهرباره‌ی پوچه‌لکردنه‌وه‌ی میراتی نیتوان موسولمان و کافر ۵۶
- دهرباره‌ی په‌پړه‌وانی دوو ثاینی جیاواز میراتی له یه‌کتر ناگرن ۵۷
- نم‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی پوچه‌لکردنه‌وه‌ی میراتی بکوژ ۵۸
- دهرباره‌ی میراتی ژن له خوینبایی میړده‌ک‌ه‌ی ۵۸
- دهرباره‌ی مال و سامان بۆ میراتگران و خوینبایش له‌س‌ه‌ر خزمانی باوکه ۵۹
- دهرباره‌ی میراتی که‌سی له‌س‌ه‌ر ده‌ستی که‌سی موسولمان بیټ ۶۰
- دهرباره‌ی پوچه‌لکردنه‌وه‌ی میراتی مندالتی ناش‌ه‌ر‌عی ۶۱
- دهرباره‌ی ک‌ی میراتی به‌نده‌ی نازاد‌ک‌راو ده‌گری ۶۱
- دهرباره‌ی ثا‌ف‌ر‌ه‌ت میراتی به‌نده‌ی نازاد‌ک‌راو ده‌گری ۶۲
- باسی و‌ه‌س‌یه‌ته‌کان له پیغمبر‌ه‌وه‌ صلی الله علیه وسلم ۶۳**
- نم‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی و‌ه‌س‌یه‌ت به‌ سی‌ ی‌ک ۶۳
- نم‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی و‌ه‌س‌یه‌تی زیان بگ‌ه‌یه‌نی ۶۵
- نم‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی هاندان له‌س‌ه‌ر و‌ه‌س‌یه‌ت ۶۶
- دهرباره‌ی پیغمبر صلی الله علیه وسلم و‌ه‌س‌یه‌تی نه‌ک‌رد‌و‌وه ۶۶
- دهرباره‌ی و‌ه‌س‌یه‌ت نییه بۆ میراتگران ۶۷
- دهرباره‌ی له‌پیش و‌ه‌س‌یه‌ت ق‌ه‌ر‌ز ده‌در‌یت‌ه‌وه ۷۰
- نم‌وه‌ی که‌سه‌ی له‌س‌ه‌ره‌مه‌ر‌گ‌دا خ‌ی‌ر ده‌ک‌ات و به‌نده‌ی نازاد ده‌ک‌ات ۷۰
- باسه‌کانی ه‌ق‌ی میراتی به‌نده‌ی نازاد‌ک‌راو و خ‌ه‌ل‌ات و به‌خ‌ش‌ین له پیغمبر‌ه‌وه‌ صلی الله علیه وسلم ۷۳**
- ه‌ق‌ی میراتی به‌نده‌ی نازاد‌ک‌راو بۆ نم‌وه‌ی که‌سه‌یه که به‌نده‌ی نازاد ده‌ک‌ات ۷۳
- نم‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی ریگری له فروشتنی ولایه و خ‌ه‌ل‌ات ۷۴
- نم‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی به‌نده‌یه گ‌ه‌وره‌ک‌ه‌ی نازادی کرد‌ب‌ی که‌چی حاشابکات له گ‌ه‌وره‌ک‌ه‌ی خ‌و‌ی و یه‌ک‌یک‌ی تر بکات به‌ گ‌ه‌وره‌ی خ‌و‌ی یان‌بانگ‌ه‌ش‌ه‌ی نم‌وه‌ی بکات که نم‌وه‌ی که‌سیکی تره جگ‌ه‌ له باوکی خ‌و‌ی ۷۵
- نم‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی که‌سی نه‌فی من‌د‌ال‌ه‌ک‌ه‌ی خ‌و‌ی بکات ۷۶

- ۷۷ ..... نېمې هاتووه دېرباره شېونهاسې (قافه)
- ۷۸ ..... پټېمېر صلی الله علیه وسلم خه لکې هانداه ديارى بڼه کتر بېرن
- ۷۹ ..... نېمې هاتووه دېرباره گېراندېه ديارى خراپه
- ۸۱ ..... **باسه کاني قهدهر له پټېمېره صلی الله علیه وسلم**
- ۸۱ ..... هېرېشه لهوانې دووبېره کې دروست ده کمن له سېر قهدهر
- ۸۲ ..... نېمې هاتووه دېرباره بېلگه هېتانهوه نادهم و موسا
- ۸۳ ..... نېمې هاتووه دېرباره بېدېه ختی و بېدېه وېرى
- ۸۵ ..... دېرباره کاروکرده کان بېسراون بې کوټايه کانسانهوه
- ۸۶ ..... هممو مندالې له سېر فېته تې پاک له دايک دېبې
- ۸۷ ..... جگه له پارانهوه هېچ شتې قهدهر ناگېرېتهوه
- ۸۸ ..... دېرباره هېلگېرانهوه دلې بېنده کان بې ويستی خوايه
- ۸۸ ..... دېرباره خوا ناوې نه هېلى بېههشت و دوزه خې تو مارکردووه
- ۹۱ ..... دېرباره نه (عدوى) هميه، نه (هامه) نه صهفر
- ۹۲ ..... نېمې هاتووه دېرباره باوېر بې قهدهر بې خېر و شېريهوه
- ۹۳ ..... دېرباره مرؤف لهو شوېنه دېمړې که بڼې نوسراوه
- ۹۴ ..... دېرباره دوغار نوشته دېرمان هېچ له قهدهرى خوا ناگېرېتهوه
- ۹۵ ..... نېمې هاتووه دېرباره قهدهريه کان
- ۹۶ ..... نېمې هاتووه دېرباره رازيېوون بې قهدهر
- ۱۰۲ ..... **باسه کاني نازاوه له پټېمېره صلی الله علیه وسلم**
- ۱۰۲ ..... رشتنى خوښى موسولمان حلال نييه جگه له م سې حالته
- ۱۰۳ ..... دېرباره خوښى و سېرو مال و ناموستان له يه کترې حرامه
- ۱۰۴ ..... دېرباره بڼه هېچ موسولمانې رهوا نييه برا موسولمانه کې بېرستې
- ۱۰۵ ..... دېرباره موسولمان چک راست بکاتهوه له برا موسولمانه کې
- ۱۰۶ ..... سېارهت بې قهدهغه کردنى هېلگرتنى شمشېر بې رووتى
- ۱۰۶ ..... نېمې هاتووه دېرباره نېمې نويڅې بې يانى بکات

- ١٠٧..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی پابه‌ندبوون به‌ کۆمه‌له‌وه‌
- ١٠٩..... ده‌بارە‌ی دابه‌زینی سزا نه‌گه‌ر خراپه‌ نه‌گۆرپیت
- ١١٠..... ده‌بارە‌ی فه‌رمانکردن به‌ چاکه‌و رێگریکردن له‌خراپه‌
- ١١٢..... ده‌بارە‌ی گۆرینی کاری خراپه‌ به‌ ده‌ست و به‌ به‌زمان و به‌ دل
- ١١٣..... باسیکی تر له‌و باره‌وه‌
- ١١٤..... ده‌بارە‌ی چاکترین تیکۆشان وتنی وتی هه‌قه‌ له‌به‌رده‌م فه‌رمانپه‌وای سته‌مکاردا
- ١١٤..... پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم داوای سی شتی کرد بۆ نومه‌ته‌که‌ی
- ١١٧..... ده‌بارە‌ی پیاو له‌کاتی فیتنه‌ و نا‌ژاوه‌دا چی بکات
- ١١٨..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی هه‌لگرته‌ی سپارده‌
- ١٢٠..... ده‌بارە‌ی شوینی رتیبازی قه‌ومه‌کانی پێش خۆتان ده‌که‌ون
- ١٢١..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی قسه‌کردنی درنده‌
- ١٢٢..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی له‌تکردنی مانگ
- ١٢٢..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی رۆچوون
- ١٢٥..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی خۆره‌لاتن له‌ خۆرنا‌واوه‌
- ١٢٦..... ده‌بارە‌ی ده‌رکه‌وتنی یه‌نجوج و مه‌نجوج
- ١٢٧..... ده‌بارە‌ی سیفه‌تی خوارپه‌کان
- ١٢٨..... ده‌بارە‌ی خۆخۆیی و خۆپه‌رستی
- هه‌رچی رویدا‌یی و هه‌رچی روده‌دات له‌ کاروباری دین هه‌تا هه‌ستانی رۆژی قیامت
- ١٢٩..... پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه وسلم رای‌گه‌یاند به‌ هاوه‌لانی
- ١٣٢..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی خه‌لکی شام
- ١٣٣..... نا‌ژاوه‌یه‌ به‌رپاده‌بێ ئه‌وه‌که‌سه‌ی دانیشتوه‌ چاکتره‌ له‌و که‌سه‌ی به‌ پێوه‌یه‌
- ١٣٤..... نا‌ژاوه‌یه‌ به‌رپاده‌بێ وه‌ک شه‌وه‌زه‌نگ دونه‌یا تاریک ده‌بێ
- ١٣٧..... ده‌بارە‌ی په‌رستش له‌کاتی گوشت و کوشتاردا
- ١٣٨..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی هه‌لگرته‌ی شمیری دارین له‌کاتی نا‌ژاوه‌دا
- ١٤٠..... ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌بارە‌ی نیشانه‌کانی قیامت
- ١٤٠..... باسیکی تر له‌و باره‌وه‌
- ١٤١..... باسیکی تر له‌و باره‌وه‌

- ١٤٢..... باسټکى تر لهو بارهوه
- ١٤٣..... دهربارهى نيشانهکانى کاتى گۆرپنى روخسار و رۆچوون
- ١٤٦..... من و قيامت وهك نهم دووانه واين، ناماژهى كرد بۆ پهغهى شايهتمان و نيوهپراستى.
- ١٤٧..... نهوهى هاتووه دهربارهى جهنگ لهگهل تورک
- ١٤٨..... قيامت ههلتاسيت ههتا ناگرتك لهپرووى حىجازهوه پيدا دهبيت
- ١٤٩..... قيامت ههلتاسيت ههتا چهند درۆزنى پيدا دهبن
- ١٥٠..... نهوهى هاتووه دهربارهى سى سدهه زتيرينهكه
- ١٥٢..... نهوهى هاتووه دهربارهى خهليفهكان
- ١٥٣..... نهوهى هاتووه دهربارهى جئنشيني
- ١٥٥..... نهوهى هاتووه دهربارهى جئنشين له قورهيشه ههتا رۆزى قيامت
- ١٥٦..... نهوهى هاتووه دهربارهى پيشهوا گومراكارهكان
- ١٥٧..... نهوهى هاتووه دهربارهى مههدى
- ١٥٩..... دهربارهى دابهزىنى عيساى كورى مهريدم سلاوى خواى لهسهر بى
- ١٦٠..... نهوهى هاتووه دهربارهى دهجال
- ١٦١..... نهوهى هاتووه دهربارهى نيشانهكانى دهجال
- ١٦٢..... نهوهى هاتووه دهربارهى دهجال لهكوى دهردهكهويت
- ١٦٣..... نهوهى هاتووه دهربارهى نيشانهكانى دهركهتنى دهجال
- ١٦٤..... نهوهى هاتووه دهربارهى فيتنه و ناژاوهى دهجال
- ١٧٠..... نهوهى هاتووه دهربارهى سيفهتى دهجال
- ١٧١..... نهوهى هاتووه دهربارهى ناچيته شارى مهدينهوه
- ١٧٢..... نهوهى هاتووه دهربارهى كوشتنى دهجال لهلايهن عيساوه
- ١٧٣..... نهوهى هاتووه دهربارهى ئىبنو صمىياد
- ١٨٠..... دهربارهى نههى كردن له جنتودان به با
- ١٩٣..... باسهكانى خويىنين له پيغمبرهوه صلى الله عليه وسلم
- ١٩٣..... خهونى موسولمان بهشيكه له چل و شەش بهشى پيغمبرايهتى
- ١٩٤..... دهربارهى پيغمبرايهتى نامينى بهلام موژدهدهرهكان ميتنى

- دهرباره‌ی موژده‌کان له ژبانی دونیادا. ۱۹۵
- دهرباره‌ی که‌سی خموتیکی دی پیتی ناخوش بوو چی بکات ۱۹۷
- نمویه هاتووه درباره‌ی لیکدانه‌ویه خهون ۱۹۸
- نمویه هاتووه درباره‌ی لیکدانه‌ویه خهونی چاک و خراپ ۱۹۹
- دهرباره‌ی درۆبکات بلخی خموتیکی ناوا و ناوام دیوه ۲۰۰
- نمویه هاتووه درباره‌ی خموبینین به شیر و به کراسه‌وه ۲۰۱
- باسه‌کانی شایه‌تیدان له پتغمبره‌وه صلی الله علیه وسلم ۲۰۹**
- نمویه هاتووه درباره‌ی شاهیده‌کان کامیان چاکترن ۲۰۹
- نمویه هاتووه درباره‌ی نموکه‌سی شایه‌تی دروست نیه ۲۱۰
- نمویه هاتووه درباره‌ی شایه‌تی درۆ ۲۱۲
- باسیکی تر لهو باره‌وه ۲۱۴
- باسه‌کانی دنیا به‌کمگرتن له پتغمبره‌وه صلی الله علیه وسلم ۲۱۷**
- دهرباره‌ی تهن‌دروستی و دهست به‌تالی زۆریه‌ی خه‌لک قه‌دریان نازانن ۲۱۷
- همرکس خۆی پیاریزی له هم‌رامکراوه‌کان چاکترین خواپه‌رسته ۲۱۸
- دهرباره‌ی ده‌سپیشکهری له کرده‌ویه چاکه‌دا ۲۱۹
- نمویه هاتووه درباره‌ی یادی مردن ۲۲۰
- همرکس پیتی خوش بچی بگات به خوا ، خواش گه‌یشتن به‌وی پچی خوشه ۲۲۱
- پتغمبر صلی الله علیه وسلم خزمه‌کانی خۆی ناگادار کرده‌وه ۲۲۱
- نمویه هاتووه درباره‌ی فه‌زلی گریان له‌ترسی خوا ۲۲۲
- سه‌بارت به‌م فخرمایشته شه‌گهر نمویه من ده‌یزاتم ئیوه بیزانن که‌م پیده‌که‌نین ۲۲۳
- دهرباره‌ی که‌سی قسه‌یه بکات بۆ نمویه خه‌لک بیتیتته پتکه‌نین ۲۲۴
- نمویه هاتووه درباره‌ی قسه‌کردنی که‌م ۲۲۶
- نمویه هاتووه درباره‌ی بی‌ترخی دنیا لای خوا ۲۲۷
- باسیکی تر لهو باره‌وه ۲۲۸
- باسیکی تر لهو باره‌وه ۲۲۹

- دەربارەى دۇنيا زىندانى باوەردارە و بەهەشتى بى باوەرە ٢٣٠
- نەوێ هاتوو دەربارەى دۇنيا وەك چوار كەس وایە ٢٣٠
- نەوێ هاتوو دەربارەى خۆشەويستى و هەم و غەمى دۇنيا ٢٣٢
- باسىكى تر لەو بارەو ٢٣٤
- نەوێ هاتوو دەربارەى تەمەن درىژى باوەردار ٢٣٤
- باسىكى تر لەو بارەو ٢٣٥
- دەربارەى تريكبۆنەوێ رۆژگار و هيو كورتى ٢٣٦
- نەوێ هاتوو دەربارەى هيو كورتى ٢٣٦
- دەربارەى فیتنەى ئەم ئومەتە لە مالا و ساماندايە ٢٣٨
- نەوێ هاتوو دەربارەى دۇنيا بەكەمگرتن ٢٤٠
- باسىكى تر لەو بارەو ٢٤١
- باسىكى تر لەو بارەو ٢٤٢
- باسىكى تر لەو بارەو ٢٤٢
- دەربارەى پشت بەخوا بەست ٢٤٣
- نەوێ هاتوو دەربارەى تارامگرتن لەسەر كەمى رۆزى ٢٤٥
- دەربارەى فەزل و گەورەيى هەژارى ٢٤٧
- ژيان و گوزەرانى پيڤەمبەر صلى الله عليه وسلم و خانەوادەكەى ٢٥٠
- دەربارەى ژيان و گوزەرانى هاوێلانى پيڤەمبەر صلى الله عليه وسلم ٢٥٤
- دەربارەى دەولەمەندى بە پەرچاوتيريه ٢٦١
- نەوێ هاتوو دەربارەى مافى مالا و سامان ٢٦١
- وێنەى نادەمیزاد و كەسوكار و مندال و مالا و سامان و كردهوكانى ٢٦٤
- نەوێ هاتوو دەربارەى خراپى زۆرخواردن ٢٦٥
- نەوێ هاتوو دەربارەى ناويانگ و ربابى ٢٦٥
- نەوێ هاتوو دەربارەى كردهوێ نهيتى ٢٧١
- دەربارەى پياو لەگەڵ نەوێه كە خۆشى دەوێ ٢٧٢
- دەربارەى گومانى باش بەرامبەر بە خوا ٢٧٤
- نەوێ هاتوو دەربارەى چاكەو خراپە ٢٧٤

۲۷۵	نوهی هاتوو ده‌بارهی خۆشه‌ویستی له‌به‌ر خوا
۲۷۷	نوهی هاتوو ده‌بارهی راگه‌یاندنی خۆشویستن
۲۷۸	نوهی هاتوو ده‌بارهی خرابی پیا‌هه‌ل‌دان و تاریف کردن
۲۷۹	نوهی هاتوو ده‌بارهی هاو‌په‌تی باوه‌ردار
۲۷۹	ده‌بارهی نارام‌گرتن له‌سه‌ر به‌لاو مه‌ینه‌تی
۲۸۲	نوهی هاتوو ده‌بارهی له‌ده‌ستدانی بینایی
۲۸۵	نوهی هاتوو ده‌بارهی پاراستنی زمان
۲۸۸	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۲۸۹	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۲۹۱	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۲۹۲	باسه‌کانی سیفه‌ته‌کانی قیامت له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه صلی الله علیه وسلم
۲۹۲	باسی ده‌بارهی قیامت
۲۹۴	نوهی هاتوو ده‌بارهی لێپه‌چینه‌وه و تۆله
۲۹۷	نوهی هاتوو ده‌بارهی رۆژی حه‌شر
۲۹۹	نوهی هاتوو ده‌بارهی خه‌سته‌پوو
۳۰۰	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۳۰۰	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۳۰۲	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۳۰۳	نوهی هاتوو ده‌بارهی که‌په‌نا
۳۰۴	نوهی هاتوو ده‌بارهی پردی (صراط)
۳۰۵	نوهی هاتوو ده‌بارهی شه‌فاعه‌ت
۳۱۰	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۳۱۱	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۳۱۳	باسیکی تر له‌و باره‌وه
۳۱۴	نوهی هاتوو ده‌بارهی سیفه‌ته‌کانی هموزی که‌وسه‌ر
۳۱۵	سیفه‌تی په‌رداخ و دۆلکه‌و سورا‌حیه‌کانی سه‌ر هموزه‌که

۳۲۳.....	بایستی تر له و بارهوه.....
۳۷۳.....	باسه کانی چۆنیهتی بههشت له پتقمبروهه صلی الله علیه وسلم.....
۳۷۳.....	دهربارهی چۆنیهتی درهخته کانی بههشت.....
۳۷۴.....	دهربارهی چۆنیهتی بههشت و نیعمته کانی.....
۳۷۶.....	دهربارهی چۆنیهتی ژووره کانی بههشت.....
۳۷۸.....	دهربارهی چۆنیهتی پایه کانی بههشت.....
۳۸۰.....	دهربارهی چۆنیهتی نافرتهانی بههشت.....
۳۸۲.....	دهربارهی چۆنیهتی جوتبوونی خه لکی بههشت.....
۳۸۲.....	دهربارهی چۆنیهتی خه لکی بههشت.....
۳۸۴.....	دهربارهی چۆنیهتی پۆشاکي خه لکی بههشت.....
۳۸۵.....	دهربارهی چۆنیهتی بهرهمی خه لکی بههشت.....
۳۸۶.....	دهربارهی چۆنیهتی بالنده کانی بههشت.....
۳۸۶.....	دهربارهی چۆنیهتی نەسپ و و لاخه بهرزه کانی بههشت.....
۳۸۸.....	دهربارهی تهمەنی خه لکی بههشت.....
۳۸۹.....	دهربارهی ریزه کانی خه لکی بههشت.....
۳۹۰.....	دهربارهی چۆنیهتی ده رگا کانی بههشت.....
۳۹۱.....	دهربارهی چۆنیهتی بازاری بههشت.....
۳۹۴.....	نەوهی هاتووه دربارهی چۆنیهتی بینینی پهروهردگار.....
۳۹۷.....	بایستی تر له و بارهوه.....
۳۹۹.....	دهربارهی بینینی نههلی بههشت له ژووره کانیاندا.....
۴۰۰.....	مانهوهی خه لکی بههشت و دۆزهخ به همیشهی له ناویاندا.....
۴۰۵.....	دهربارهی مشت و مړی بههشت و دۆزهخ.....
۴۰۶.....	دهربارهی لای خواری و پلای خه لکی بههشت.....
۴۰۸.....	نەوهی هاتووه دربارهی قسه کردنی حۆریه کان.....
۴۱۲.....	دهربارهی چۆنیهتی ده ریا کانی بههشت.....
۴۱۴.....	دهربارهی چۆنیهتی دۆزهخ له پتقمبروهه صلی الله علیه وسلم.....

- ٤١٤ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی چۆنیه‌تی ناگر‌ی دۆزه‌خ
- ٤١٥ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی چۆنیه‌تی قول‌ی دۆزه‌خ
- ٤١٦ ..... ده‌بار‌ه‌ی گه‌وره‌یی جه‌سته‌ی خه‌لک‌ی دۆزه‌خ
- ٤١٨ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی چۆنیه‌تی شه‌راب‌ی خه‌لک‌ی دۆزه‌خ
- ٤٢١ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی چۆنیه‌تی خوارد‌نی خه‌لک‌ی دۆزه‌خ
- ٤٢٥ ..... ده‌بار‌ه‌ی ناگر‌ی دۆزه‌خ هه‌فتا نه‌وه‌نده‌ی نه‌م ناگر‌ی نیت‌وه گه‌رمه
- ٤٢٦ ..... باس‌تیک‌ی تر له‌و باره‌وه
- ٤٢٧ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی ناگر‌ی دۆزه‌خ دوو هه‌ناسه‌ی هه‌یه
- ٤٢٨ ..... باس‌تیک‌ی تر له‌و باره‌وه
- ٤٣٣ ..... ده‌بار‌ه‌ی ئافره‌تان زۆرینه‌ی خه‌لک‌ی ناگر‌ن
- ٤٣٦ ..... باسه‌کان‌ی باوه‌ره‌ت‌ان له‌ پێغه‌مبه‌ره‌ی صلی الله علیه وسلم**
- ٤٣٦ ..... ده‌بار‌ه‌ی فه‌رمایه‌م پێ کراوه له‌ گه‌ل خه‌لک‌دا بجه‌نگم هه‌تا ده‌لێن: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)
- ٤٣٩ ..... ده‌بار‌ه‌ی ئیسلام له‌سه‌ر پێنج شت بنیات تراوه
- ٤٤٠ ..... جبریل چۆن وه‌سف‌ی ئیسلام و ئیمان‌ی کرد بۆ پێغه‌مبه‌ر صلی الله علیه وسلم
- ٤٤٣ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی فه‌رائز ده‌دریته‌ پال ئیمان
- ٤٤٥ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی کامل بوونی ئیمان و زیاد و که‌مکرد‌نی
- ٤٤٧ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی شه‌رم و شکۆ له‌ باوه‌ره‌وه‌یه
- ٤٤٧ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی ریزی نوێژ
- ٤٥٠ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی ته‌رکی نوێژ
- ٤٥٣ ..... ده‌بار‌ه‌ی زیناکه‌ر کات‌ی که‌ زینا ده‌کات باوه‌ری نیه
- ٤٥٥ ..... موسوڵمان نه‌و که‌سه‌یه که‌ موسوڵمانان له‌ده‌ست و زمانی پارێزراوین
- ٤٥٦ ..... ئیسلام به‌ نامۆیی ده‌ستی پێ کرد جار‌یک‌ی تر نامۆ ده‌بێته‌وه
- ٤٥٧ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی نیشانه‌کان‌ی دوور‌وو
- ٤٥٩ ..... ده‌بار‌ه‌ی جێت‌ودان به‌ باوه‌ره‌دار له‌پێ ده‌رچوونه
- ٤٦٠ ..... ده‌بار‌ه‌ی که‌س‌ی ب‌را موسوڵمانه‌که‌ی ته‌کفیر بکات
- ٤٦١ ..... نهوهی هاتووه ده‌بار‌ه‌ی که‌س‌ی ب‌م‌ری و شایه‌ت‌ومان به‌یت‌ی

- دهرباره‌ی پارچه پارچه‌بوونی نهم نومه‌ته ٤٦٤
- باسه‌کالی زانست له پتغمبه‌روه صلی الله علیه وسلم ٤٦٨**
- نه‌گهر خوا ویستی به‌نده‌یه تووشی خیر بکا له‌دین حالی ده‌کات ٤٦٨
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی فزلی زانست ٤٦٨
- دهرباره‌ی شاردنه‌وه‌ی زانستی شرعی ٤٧٠
- ناموژگاری نه‌و که‌سانه بکه‌ن ده‌یانه‌وه‌ی فیری زانستی شرعی ببن ٤٧٠
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی نه‌مانی زانست ٤٧٢
- دهرباره‌ی که‌سی به‌دوای زانستدا بگه‌رپ‌ی بز ده‌ستخستنی دنیا ٤٧٤
- دهرباره‌ی که‌سی به‌دوای زانستدا بگه‌رپ‌ی بز ده‌ستخستنی دنیا ٤٧٤
- سوریوون له‌سهر گه‌یانندی نه‌و فهرمایشته‌ی که ده‌بییسی ٤٧٦
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی دروژکردن به‌ ناوی پتغمبه‌روه صلی الله علیه وسلم ٤٧٨
- که‌سی فهرمووده‌یه بگپ‌ته‌وه بنه‌مای فهرمووده‌که نه‌زانی ٤٧٩
- نه‌وه‌ی ریگری لی‌ کراوه‌ی بوتری له‌ فهرمووده‌ی پتغمبه‌ردا صلی الله علیه وسلم ٤٨٠
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی نویسنه‌وه‌ی فهرمووده ٤٨٢
- دهرباره‌ی روخسه‌تی نویسنه‌وه‌ی فهرمووده ٤٨٢
- دهرباره‌ی گپ‌رانه‌وه‌ی فهرمووده له‌ به‌نی ئیسرائیل‌وه ٤٨٤
- رتیب‌شانده‌ری چاکه وه‌ک نه‌و که‌سه‌یه چاکه‌که ده‌کات ٤٨٥
- دهرباره‌ی که‌سی بانگ بکات بز سهر ریگی هیدایه‌ت یان گوم‌رایی ٤٨٧
- دهرباره‌ی ده‌ستگرتن به‌ سوننه‌ته‌وه‌و دورکه‌وته‌وه له‌داهینان ٤٨٩
- نه‌وه‌ی پتغمبه‌ر صلی الله علیه وسلم قه‌ده‌غی کردووه کوتایی هاتووه ٤٩٢
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی زانای مه‌دینه ٤٩٢
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی فزلی زانا به‌سهر خواپه‌رستدا ٤٩٣
- باسی نادابه‌کان له پتغمبه‌روه صلی الله علیه وسلم ٤٩٨**
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی بلاوکردنه‌وه‌ی سلاو ٤٩٨
- نه‌وه‌ی هاتووه‌ی درباره‌ی فزلی سلاوکردن ٤٩٩

- ٥٠٠ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی مؤلّت وهرگرتن سیّ جاره
- ٥٠٢ ..... ده‌بارهی چۆنیه‌تی وه‌لامدانم وه سلّو
- ٥٠٣ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی گه‌یانندی سلّو
- ٥٠٣ ..... ده‌بارهی فه‌زلی نهم که‌سه‌ی له‌پیشدا سلّو ده‌کات
- ٥٠٤ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی سلّوکردن به‌ده‌ست باش نیه
- ٥٠٤ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی سلّوکردن له‌مندالّ
- ٥٠٥ ..... سه‌بارت به‌سلّوکردن له‌ئافره‌تان.
- ٥٠٦ ..... سه‌بارت به‌سلّوکردنی کاتی چونه‌وه بۆ ماله‌وه
- ٥٠٦ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی سلّوکردن له‌پیش قسه‌کردن
- ٥٠٧ ..... سه‌بارت به‌سلّوکردن له‌ئه‌هلی (ذمه‌).
- ٥٠٨ ..... ده‌بارهی سلّوکردن له‌کۆمه‌لیّ موسولمان و غه‌یره موسولمانی تیدا بیّ
- ٥٠٩ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی سلّوکردنی سوار له‌پیاده
- ٥١٠ ..... ده‌بارهی سلّوکردن له‌کاتی هه‌ستان و دانیشتندا
- ٥١١ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی مؤلّت وهرگرتن رووبه‌رووی مالّ
- ٥١٢ ..... که‌سیّ به‌بیّ مؤلّت سه‌یری مالّی بکات
- ٥١٣ ..... ده‌بارهی سلّوکردن له‌پیش مؤلّت وهرگرتن
- ده‌بارهی نه‌هی کردن له‌وه‌ی که‌سیّ به‌بیّ ناگادارکردنه‌وه به‌شه‌ودا بیته‌وه و بدات له‌ده‌رگای
- ٥١٤ ..... ماله‌وه‌یان
- ٥١٥ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی سلّوکردن
- ٥١٦ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی فیزیوونی زمانی سوریانی
- ٥١٧ ..... ده‌بارهی نامه‌ ناردن بۆ هاوبه‌ش بۆ خوا دانهران
- ٥١٧ ..... ده‌بارهی چۆن نامه‌ی ده‌نوسی بۆ خه‌لکانی هاوبه‌ش بۆ خوا دانهر
- ٥١٨ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی مؤرکردنی نامه‌کان
- ٥١٩ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی چۆنیه‌تی سلّوکردن
- ٥٢٠ ..... ده‌بارهی سلّوکردن له‌که‌سیّ میز بکات که‌راهه‌تی هه‌یه
- ٥٢٠ ..... ده‌بارهی سه‌ره‌تا بو‌تریت: (عليك السلام) که‌راهه‌تی هه‌یه
- ٥٢٤ ..... نهموی هاتوو ده‌بارهی دانیشتن له‌سه‌ره‌پیدا

- ۵۲۴ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی تموقه کردن
- ۵۲۶ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی دهست کردنه مل و ماچکردن
- ۵۲۷ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی ماچی کردنی دهست و پی
- ۵۲۹ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی مهرجه بابی کردن
- ۵۳۱ ..... باسه کانی رهوشت و نادابه کان له پټمهبرمه صلی الله علیه وسلم**
- ۵۳۱ ..... دهربارهی کهسی پڑمی پیتی بوتریت: خوا روحت پی بکات
- ۵۳۲ ..... دهربارهی کهسی پڑمی چی بلی
- ۵۳۳ ..... دهربارهی چزینهتی وهلامدانهوه کهسی پڑمی
- ۵۳۵ ..... کهسی پڑمی وتی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ) جا نیتوهش بلین: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ)
- ۵۳۶ ..... تا چند جار پیتی بوتریت: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ)
- ۵۳۷ ..... له کاتی پڑمه دا داپوشینی دهم و چاو و دهنگی خو کپ کردن
- ۵۳۸ ..... خوی گهوره پڑمینی پی خوشه و باویشکی پی ناخوشه
- ۵۳۹ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی پڑمین له نوژدا له شیتانهویه
- ..... کهسی له کۆرو دانیشتنیکدا کهسی ههلسینی له پاشدا خوی له شوینی دانیشتی کهراهدتی
- ۵۴۰ ..... ههیه
- ۵۴۱ ..... پیاو شایسته تره به جیگه کهی خوی کاتی که ههستا بۆ پئویستهک و گهراپهوه
- ۵۴۱ ..... دانیشت له نیوان دوو کهسدا بهی مؤله تیان کهراهدتی ههیه
- ۵۴۲ ..... دانیشت له ناوهراستی ههلقهی کۆردا کهراهدتی ههیه
- ۵۴۲ ..... ههستانی کهسی له بهر کهسیکی تر کهراهدتی ههیه
- ۵۴۳ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی نینۆک کردن
- ۵۴۴ ..... دهربارهی دانانی کات بۆ بۆ نینۆک کردن و، سیتل کورتکردنهوه
- ۵۴۵ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی سیتلی کورت کردنهوه
- ۵۴۶ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی له ریش گرتن
- ۵۴۷ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی ریش بهردانهوه
- ۵۴۸ ..... نهوهی هاتووه دهربارهی قاچ خستنه سهر قاچ
- ۵۴۸ ..... دهربارهی قاچ خستنه سهر قاچ کهراهدتی ههیه

- دهرباره‌ی له‌سړ سځ راکشان کدراهدتی هدی ۵۴۹.....
- نموی هاتووه دربارهی پاراستنی شهرمگه ۵۵۰.....
- نموی هاتووه دربارهی پالندانوه ۵۵۱.....
- خاوه‌ن ولاخ له‌پیشتره که له‌پیشته سوارۍ ولاخه‌کی خوی بیت ۵۵۲.....
- نموی هاتووه دربارهی مؤلعتی قالی راخست ۵۵۳.....
- نموی هاتووه دربارهی سی‌کس سوارۍ ولاخی بین ۵۵۳.....
- نموی هاتووه دربارهی سیرکردنی له‌ناکاو ۵۵۴.....
- نموی هاتووه دربارہ ۵۵۵.....
- دهرباره‌ی قه‌دغه‌کردنی چوون بۆ لای نافرەتان به‌بی مؤلعتی می‌رده‌کە‌نیان ۵۵۵.....
- هۆشیاریدان سەبارەت بە فیتنە‌ی نافرەتان ۵۵۶.....
- نموی هاتووه دربارهی دانانی گولۍ موو ۵۵۷.....
- نموی هاتووه دربارهی دم و چاو هه‌لگرتن و خال کوتان ۵۵۷.....
- دهرباره‌ی نمو نافرەتانه‌ی که خویان ده‌چوین به‌پیاوان ۵۵۸.....
- نافرەت بۆنی خوش له‌خوی بدات و له‌مال بجیت‌ده‌روه کدراهدتی هدی ۵۵۹.....
- دهرباره‌ی چۆنیه‌تی بۆنی خوشی نافرەتان و پیاوان ۵۶۰.....
- دهرباره‌ی په‌تکرده‌نموی بۆنی خوش کدراهدتی هدی ۵۶۱.....
- دهرباره‌ی نابیت پیاو پیاو یان ژن و ژن پیستیان به‌ریه‌ک بکه‌وی ۵۶۳.....
- نموی هاتووه دربارهی پاراستنی شهرمگه ۵۶۴.....
- نموی هاتووه دربارهی ران شهرمگه‌یه ۵۶۵.....
- نموی هاتووه دربارهی پاک و خاوینی ۵۶۶.....
- پە‌رده دادانوه له‌کاتی‌کدا پیاو ده‌چیت‌لای ژنه‌کی و جووت ده‌بی له‌گه‌لی ۵۶۷.....
- نموی هاتووه دربارهی چوونه‌گه‌رماو ۵۶۷.....
- دهرباره‌ی مه‌لانی‌که ناچیت‌ه مالتیکه‌وه وینه و سه‌گی تیدا بیت ۵۶۹.....
- کدراهدتی هدی پیاو پۆشاک‌ی ره‌نگ کراو و ناوړیشم له‌به‌رکات ۵۷۱.....
- نموی هاتووه دربارهی له‌به‌رکردنی پۆشاک‌ی سپی ۵۷۳.....
- دهرباره‌ی مؤلعتی له‌به‌رکردنی پۆشاک‌ی سور له‌لایه‌ن پیاوانه‌وه ۵۷۳.....
- دهرباره‌ی له‌به‌رکردنی پۆشاک‌ی سموز ۵۷۴.....

- ٥٧٥ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی پڑشاکي رهش
- ٥٧٥ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی پڑشاکي زہرد
- ٥٧٦ ..... دہربارہی بہ کارہیتنای زہ عفران بۆ پیاو کہراہعتی ہمہ
- ٥٧٧ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی ناوریشم کہراہعتی ہمہ
- ٥٧٩ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی خوفی رهش
- ٥٧٩ ..... دہربارہی ریگری لہ ہلکیشانی مروی سپی
- ٥٨٠ ..... راویژکار نہمیندارہ و جیگہی باوہرہ
- ٥٨١ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی شوومی
- ٥٨٢ ..... کہ سی کەس پینکەوہبون با دوانیان بہ پەنامەکی قسەنەکەن پینکەوہ
- ٥٨٣ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی بہلین
- ٥٨٤ ..... دہربارہی باوک و دایکم بہ قوریانت بی
- ٥٨٥ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی کوری خۆم
- ٥٨٦ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی پەلەکردن لہ ناوانانی مندال
- ٥٨٦ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی ناوی باش لہ مندال بنریت
- ٥٨٧ ..... دہربارہی نہو ناوانہی کە باش نین
- ٥٨٩ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی ناوگۆرین
- ٥٩٠ ..... دہربارہی نارہکانی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم
- ٥٩٠ ..... کہراہعتی ہمہ کۆکردنہوی ناو و نازناوی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم
- ٥٩٢ ..... بەراستی شیعەر دانایی و حیکمەتی تێدایہ
- ٥٩٣ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی شیعەر و ہۆنراوہ خۆتندنہوہ
- ٥٩٦ ..... ناوسکی کەسیکتان پربیی لہ کیم و زوخاو زۆر چاکترہ لہوہی کە پربیی لہ شیعەر
- ٥٩٧ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی رەوانبیزی
- ٦٠١ ..... **باسەکانی غونہیتانہوہ لہ پیغەمبەرہوہ صلی اللہ علیہ وسلم**
- ٦٠١ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی غونہیتانہوہی خواي گہورہ بۆ بەندەکانی
- ٦٠٦ ..... داستانی پیغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم و پیغەمبەرانی پیتش خۆی
- ٦٠٦ ..... نهموی هاتووہ دہربارہی غونہی نوژی و رۆژوو سەدەقہ

- نوموئی نهو کهسهی قورئان ده خوئینی و نهوئی ناخوئینی ۶۱۰
- نهوئی هاتوو ده بارهی نوموئی پیئنج فهرزهی نوئژ ۶۱۲
- ده بارهی نوموئی نهوئی نادهم و نا کام و هیوایه تهکانی ۶۱۳
- باسهکانی فزلی قورئان له پیغمبرموه صلی الله علیه وسلم ۶۱۶**
- نهوئی هاتوو ده بارهی فزلی سورهتی فاتحه ۶۱۶
- ده بارهی فزلی سورهتی (البقرة) و (آیه الكرسي) ۶۱۸
- ده بارهی خوئیندنی کوتابی سورهتی (البقرة) ۶۲۲
- نهوئی هاتوو ده بارهی سورهتی (آل عمران) ۶۲۳
- نهوئی هاتوو ده بارهی سورهتی (الكهف) ۶۲۴
- ده بارهی فزلی سورهتی یاسین ۶۲۶
- ده بارهی فزلی سورهتی (الدخان) ۶۲۷
- نهوئی هاتوو ده بارهی فزلی سورهتی (الملك) ۶۲۸
- ده بارهی فزلی سورهتی (إذا زُلزِلَتْ) ۶۳۰
- نهوئی هاتوو ده بارهی فزلی سورهتی (الإخلاص) ۶۳۲
- نهوئی هاتوو ده بارهی (المعوذتین) ۶۳۶
- نهوئی هاتوو ده بارهی فزلی قورئان خوئین ۶۳۷
- نهوئی هاتوو ده بارهی فزلی قورئان ۶۳۸
- نهوئی هاتوو ده بارهی فیربوونی قورئان ۶۴۰
- نهوئی حدرقی له قورئان بخوئینی چهنده پاداشتی بۆ هیه ۶۴۲
- قورئان خوئیندنی پیغمبر صلی الله علیه وسلم چۆن بووه ۶۵۰
- باسهکانی خوئیندنهوئی قورئان له پیغمبرموه صلی الله علیه وسلم ۶۵۳**
- ده بارهی سورهتی (الفاتحه) ۶۵۳
- ده بارهی سورهتی هود ۶۵۵
- ده بارهی سورهتی (الکَافِرُوْنَ) ۶۵۶
- ده بارهی سورهتی (الرُّوم) ۶۵۷

٦٥٨	دەربارەى سورەتى (القمر)
٦٥٩	دەربارەى سورەتى (الواقعة)
٦٥٩	دەربارەى سورەتى (الليل)
٦٦٠	دەربارەى سورەتى (الذاريات)
٦٦١	دەربارەى سورەتى (الحج)
٦٦٢	دەربارەى خويندەى قورئان بە ھەوت شتوھ
٦٦٩	ناوھرۆک